

ORHAN PAMUK

O ciudățenie a minții mele

Premiul Nobel pentru Literatură 2006

POLIROM

ORHAN PAMUK

O ciudățenie a minții mele

Povestea vieții, a aventurilor, a reveriilor și a prietenilor bragagiului Mevlut Karataş, precum și un tablou al vieții istanbuleze din perioada 1969-2012, zugrăvit din perspectiva foarte multor oameni

Traducere din limba turcă și note
de Luminița Munteanu

POLIROM
2016

ORHAN PAMUK s-a născut în 1952, la Istanbul, și a crescut într-o familie numeroasă, asemănătoare acelor pe care le descrie în romanele *Cartea neagră* și *Cevdet Bey și fiii săi*, într-o zonă înstărită din Nișantași. La 23 de ani, Orhan Pamuk se hotărăște să devină romancier; trăiește retras în apartament și începe să scrie. Cu excepția unei perioade de trei ani petrecute la New York, el a locuit numai la Istanbul. Scrie romane de treizeci de ani și nu a avut niciodată altă meserie. Cărțile i-au fost traduse în mai mult de cincizeci de limbi, iar unul dintre cele mai apreciate romane ale sale, *Mă numesc Roșu*, a câștigat în anul 2003 IMPAC Dublin Literary Award. În 2006, Orhan Pamuk a primit Premiul Nobel pentru Literatură, fiind printre cei mai tineri laureați ai acestuia.

Pentru Ashi

*„În mintea mea stăruia ceva ciudat,
Sentimentul că nu aparțineam nici aceluia timp,
Nici aceluia loc.“*

William Wordsworth, *Preludiu*

„Primul om căruia i-a venit ideea să spună, pe când îngrădea un teren, «acesta este al meu», și care a dat peste niște semeni suficient de naivi ca să-l creadă, a fost adevăratul fondator al societății civile.“

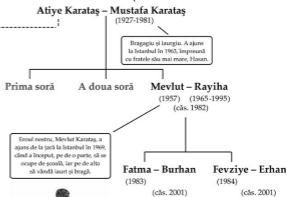
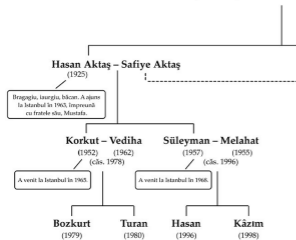
Jean-Jacques Rousseau, *Discurs asupra originii și fundamentelor inegalității între oameni*

„Diferența profundă dintre punctele de vedere personale și cele oficiale ale concetățenilor noștri este dovada forței statului.“

Celâl Salik, *Scrieri*

Famiile fraților Hasan Aktaş și (căsătorii cu surorile

Mustafa Karataş, iaurgii și braggii Safiye și Atiye)

Abdurrahman Efendi Gât-Strâmb – Fevziye, soția sa

Prima parte

(joi, 17 iunie 1982)

„Nu prea se obișnuiește să-ți măriți mezina câtă vreme fata cea mare șade nemăritată.“

Șinasi, Căsătorie de poet

„Vorba care e să fie spusă nu zăbovește în gură, sângele care e să curgă nu zăbovește în vine, fata care e să fie furată nu zăbovește în casă.“

Zicală din Beyşehir (zona Imrenler)

Mevlut și Rayiha

E greu să răpești o fată

Aceasta este povestea vieții și a visărilor lui Mevlut Karataş, bragagiu și iaurgiu. Mevlut s-a născut în anul 1957, într-un sat oropsit din Anatolia Centrală, aflat la marginea occidentală a Asiei, care căta de departe către un lac cufundat în negură. La vârsta de doisprezece ani a ajuns la Istanbul, iar după aceea a trăit mereu acolo, în capitala lumii. La vârsta de douăzeci și cinci de ani a furat o fată de la el din sat; a fost o întâmplare ciudată, care i-a pecetluit întreaga viață. Apoi s-a întors la Istanbul, s-a însurat și a avut două fete. A avut felurite îndeletniciri, precum cele de iaurgiu, de vânzător de înghețată, de vânzător de pilaf și de chelner, muncind fără răgaz. N-a conținut însă niciodată să vândă bragă, seara, pe străzile Istanbulului și să viseze la lucruri ciudate.

Mevlut, eroul nostru, era înalt de stat, cu o constituție robustă, dar delicată, și arătos. Avea un chip de copil, care le înduioșa pe femei, păr șaten și privire iscoditoare, inteligentă. Am să le aduc aminte, din când în când, cititorilor mei aceste două trăsături esențiale ale lui Mevlut – că nu doar în tinerețe, ci chiar și după patruzeci de ani chipul său avea un aer pueril și că femeile îl găseau frumos –, așa încât povestea noastră să fie mai bine înțeleasă. Nu va fi necesar să consemnez în mod deosebit faptul că Mevlut era mereu optimist și de bună credință – după unii, naiv –, căci o să constatați și dumneavoastră acest lucru. Dacă cititorii mei l-ar fi cunoscut, așa cum mi s-a întâmplat mie, le-ar fi dat dreptate doamnelor care-l găseau arătos și copilăros și ar fi consimțit că nu am exagerat în această privință ca să-mi fac povestea mai atractivă. Trebuie să precizez că nu voi înflori deloc lucrurile de-a lungul acestei cărți, care se bazează în întregime pe fapte reale, și că mă voi mărgini să înșir doar niște împrejurări stranii, făcând-o în așa fel încât cititorii să le urmărească și să le priceapă mai bine.

Ca să pot depăna mai bine viața și visările eroului nostru, am să încep de undeva de pe la mijlocul poveștii și am să relatez mai întâi felul în care a răpit-o Mevlut pe o fată din satul Gümüșdere (arondat districtului Beyşehir din provincia Konya), sat învecinat cu al său, în luna iunie a anului 1982. Mevlut o văzuse pentru prima oară pe fata care avea să accepte să fugă cu el cu patru ani în urmă, la o nuntă, la Istanbul: era vorba de nunta lui Korkut, fiul cel mare al unchiului său dinspre tată, săvârșită în anul 1978, în cartierul Mecidiyeköy. Mevlut nu fusese deloc convins că fata aceea nespuse de frumoasă, aflată încă la vârsta copilăriei (avea treisprezece ani), pe care-o văzuse la nunta de la Istanbul, îl plăcuse. Fata era sora soției lui Korkut, vărul său, și vedea atunci pentru prima oară Istanbulul, unde venise la nunta surorii sale mai mari. Mevlut i-a scris apoi răvașe de dragoste vreme de trei ani. Fata nu i-a răspuns, dar Süleyman, fratele lui Korkut, care-i transmitea scrisorile, i-a dat mereu speranțe lui Mevlut, îndemnându-l să continue să-i scrie.

Acum, Süleyman îl ajuta din nou pe vărul său Mevlut în vreme ce acesta o răpea pe fată: Süleyman se întorsese în satul în care își petrecuse copilăria, însoțit de Mevlut, la volanul camionetei sale Ford. Cei doi prieteni urziseră planul de a o răpi pe ascuns, fără să spună nimănui. Potrivit planului, Süleyman urma să-i aștepte pe Mevlut și pe fata pe care avea să o fure acesta în camionetă, într-un loc aflat la o oră distanță de satul Gümüșdere, după care urma să-i ducă spre nord, timp în care toată lumea avea să creadă că cei doi îndrăgostiți plecaseră spre Beyşehir, să treacă dincolo de munți și să-i lase în gara din Akşehir.

Mevlut trecuse în revistă planul de patru-cinci ori și cercetase de mai multe ori, în taină, câteva repere însemnate, precum cișmeaua cu apă rece, pârâul, colina presărată cu copaci, grădina din spatele casei fetei. Coborâse din camioneta condusă de Süleyman cu o jumătate de oră în urmă, intrase în cimitirul satului, aflat la drum, se rugase, stând cu ochii ațintiți asupra pietrelor de mormânt, și-i ceruse stăruitor lui Dumnezeu ca totul să se

petreacă așa cum se cuvenea. Simțea o oarecare neîncredere în Süleyman, pe care nu și-o putea mărturisi nici măcar sieși. „Dar dacă nu vine cu mașina în locul în care a zis, la cișmea?“, a chibzuit el. Și-a interzis totuși să se mai teamă de acest fapt, căci l-ar fi făcut să-și piardă cumpătul.

Mevlut purta niște pantaloni noi de stofă cumpărați dintr-un magazin din Beyoğlu pe vremea gimnaziului, când vindea iaurt alături de tatăl său, o cămașă albastră și niște pantofi pe care îi târguise de la Sümerbank, înainte de a pleca în armată.

La puțină vreme după ce s-a înserat, Mevlut s-a apropiat de zidul surpat. Fereastra din spate a casei albe a lui Abdurrahman Gât-Strâmb, tatăl fetelor, era ferecată. Venise cu zece minute mai devreme. Nu avea stare și se uita neconținut la geamul întunecat. Se ducea cu gândul la cei care fuseseră atrași, pe vremuri, în capcana răzbunării de sânge și fuseseră răpuși în timp ce furau fete, la cei care se rătăciseră pe când goneau în noapte, pe întuneric, și sfârșiseră prin a fi prinși. Își amintea și de cei care se făcuseră de ocară când fetele se răzgândiseră în ultima clipă și nu mai fugiseră cu ei. S-a ridicat, nerăbdător, în picioare și și-a spus că Dumnezeu are să-l păzească.

Câinii au lătrat. Fereastra s-a luminat o clipă, apoi s-a întunecat din nou. Inima lui Mevlut s-a pomit să bată cu putere. A pășit spre casă. A auzit apoi un zvon printre copaci, iar fata i s-a adresat în șoaptă:

— Mev-lut!

Era vocea duioasă a unei tinere ce citise scrisorile pe care i le trimisese pe vremea când își făcea armata și care se biziua pe el. Mevlut și-a amintit cum scrisese, cu dragoste și patimă, sute de scrisori, una câte una, cum își dedicase întreaga viață înduplecării acelei fete frumoase și cum visase el să fie fericit. Iată că, în cele din urmă, izbutise s-o impresioneze. Nu reușea să deslușească nimic, dar pășea ca un lunatic prin noaptea aceea magică, îndreptându-se către vocea ei.

S-au aflat unul pe altul în întuneric. S-au luat de mână fără să mai stea pe gânduri și au început să alerge. După ce abia făcuseră zece pași, câinii au

prins însă a lătra, iar Mevlut s-a tulburat și a rătăcit drumul. A încercat să înainteze urmându-și instinctele, numai că era confuz. Copacii aduceau, în noapte, cu niște ziduri de beton care ba le răsăreau în cale, ba se făceau nevăzute, și treceau pe de lături fără ca tinerii să se izbească de ei, așa cum se întâmplă în vis.

Când s-a sfârșit cărarea, Mevlut a apucat-o pe povârnișul care tocmai le răsărise în față, așa cum plănuse dinainte. Poteca îngustă care urca odată cu muntele, șerpuiind printre stânci, a devenit abruptă, de parcă ar fi urcat către cerul negru ca smoala, împânzit de nori. Au mers mână în mână aproape o jumătate de oră, cățărându-se pe bolovani și nezăbovind deloc în vârful pantei. De acolo se zăreau luminile din Gümüşdere și, ceva mai în spate, satul Cennetpınar, în care se născuse și crescuse el. Mevlut o apucase în direcție opusă, mânat de instinct, pentru a nu-i duce pe eventualii urmăritori în satul lui, ba chiar pentru a preîntâmpina vreun posibil plan ascuns urzit de Süleyman.

Câinii continuau să latre ca scoși din minți. Mevlut și-a dat seama că se înstrăinase de sat și că nu-l mai recunoștea nici un zăvod. La puțin timp după aceea s-a auzit un foc de armă, care venea dinspre satul Gümüşdere. Și-au ținut firea și n-au iuțit pasul, dar mai apoi, când au început din nou să latre câinii, care se cufundaseră o clipă în tăcere, au prins să alerge în josul pantei. Fețele le erau mângâiate de frunzele, de ramurile copacilor, iar de pantaloni li se prindeau tot soiul de ciulini. Mevlut nu izbutea să deslușească nimic în întuneric și avea mereu impresia că urmau să se împiedice de vreun bolovan și să cadă, numai că nu era așa. Îi era frică de câini, dar își dădea seama că Dumnezeu îi ocrotea, pe el și pe Rayiha, și că urmau să ducă o viață nespus de fericită împreună, la Istanbul.

Când au ajuns, cu răsuflarea tăiată, la drumul care ducea către Akşehir, Mevlut era convins că ajunseseră la timp. Dacă avea să se arate și Süleyman cu camioneta lui, n-avea să i-o mai poată lua nimeni pe Rayiha. Ori de câte ori începea o scrisoare, Mevlut se gândea la chipul fermecător și la ochii de

neuitat ai fetei, după care-i așternea înfocat, cu băgare de seamă, numele, Rayiha, în capul fii de hârtie. Când își aducea aminte de acest lucru, grăbea pasul, căci nu mai putea sta locului de bucurie.

Atunci, în întuneric, nu vedea deloc chipul celei pe care o răpise. Și-a dorit ca măcar s-o atingă, s-o sărute, dar Rayiha i s-a împotrivit cu blândețe, folosindu-se de bocceaua pe care o purta cu ea. Lui Mevlut i-a plăcut faptul acesta. Era decis să nu se atingă înainte de căsătorie de femeia alături de care urma să-și petreacă întreaga viață.

Au traversat podețul de peste pârâul Sarp, pășind ținându-se de mână. Mâna Rayiheii era ușoară ca un fulg și delicată. Dinspre pârâul care vuia răzbătea un aer răcoros, cu mireasmă de cimbrisor și dafin.

Noaptea a fost străfulgerată de o lumină violetă; apoi a tunat. Mevlut s-a temut ca nu cumva să-i prindă ploaia înainte de a porcede la lunga călătorie cu trenul, dar n-a iuțit pasul.

La zece minute după aceea, au zărit de departe farurile din spate ale camionetei conduse de Süleyman, care era oprită lângă cișmeaua hârâitoare. Mevlut era cât pe ce să se înăbușe de fericire. S-a învinuit singur că se îndoise de Süleyman. Se pornise și ploaia. Au dat fuga la mașină, bucuroși, dar amândoi erau trudiți, iar farurile camionetei Ford se aflau mai departe decât crezuseră ei. Până să ajungă la ea, ploaia aceea cu bulbuci i-a murat bine.

Rayiha s-a urcat, cu bocceaua pe care o purta cu ea, în partea din spate, întunecată, a camionetei. Mevlut și Süleyman plănuseră aceste lucruri din vreme, atât în eventualitatea că cei de acasă aveau să priceapă că Rayiha fugise, iar jandarmii aveau să facă controale pe drumuri, cât și cu scopul ca Rayiha să nu-l vadă și să nu-l recunoască pe Süleyman.

În timp ce se instalau în cabina camionetei, Mevlut a zis:

— Süleyman, n-am să uit toată viața prietenia și spiritul frățesc de care ai dat dovadă!

Nu s-a putut abține să nu-l îmbrățișeze din răspuțeri pe vărul său dinspre

tată. A pus lipsa de entuziasm a lui Süleyman, care nu-i răspunsese în același fel, pe seama faptului că-l ofensase prin neîncrederea pe care i-o arătase.

— Jură că n-ai să spui nimănui că te-am ajutat! i-a zis Süleyman.

Mevlut a jurat.

— Fata n-a reușit să închidă ușa din spate, a zis Süleyman.

Mevlut a coborât și s-a îndreptat, pe întuneric, către partea din spate a camionetei. În timp ce o închidea pe tânără acolo, s-a iscat un fulger și întreaga boltă cerească, munții, stâncile, copacii, toate s-au luminat o clipă, aidoma unor amintiri îndepărtate. Mevlut a văzut atunci pentru prima oară de aproape chipul celei alături de care urma să-și petreacă întreaga viață. Avea să-și amintească adeseori, de-a lungul existenței sale, de acel moment, de sentimentul de straniețate pe care-l încercase în acele clipe.

După ce camioneta s-a pus în mișcare, Süleyman i-a întins lui Mevlut o cârpă pe care o scosese din torpedou, spunându-i:

— Ia asta și șterge-te!

Mevlut a adulmecat bucata de pânză și, văzând că nu era murdară, i-a dat-o fetei prin fereștriuca dinspre spatele camionetei.

— Tu nu te-ai șters? i-a zis Süleyman, la multă vreme după aceea. Și altă cârpă nu mai am!

Ploaia răpăia în tavanul mașinii, iar ștergătoarele de parbriz se mișcau continuu, iscând un geamăt ciudat, dar Mevlut știa că se îndreptau către o tăcere profundă. În pădurea luminată de farurile mașinii, de un portocaliu-pal, domnea un întuneric dens. Mevlut auzise de foarte multe ori că lupii, șacalii și urșii se întâlneau, după miezul nopții, cu spiritele subpământene și se petrecuse, la rândul său, de multe ori noaptea, pe străzile Istanbulului, cu umbre de demoni și creaturi legendare. Acelea erau tenebrele universului subpământean către care îi purtau diavolii cu cozi ascuțite, coloșii cu picioare uriașe ori ciclopii înzestrați cu coarne pe buimacii care rătăciseră drumul și pe păcătoșii fără speranță.

— Taci mâlc! I-a tachinat Süleyman.

Mevlut tocmai își dăduse seama că tăcerea aceea ciudată în care abia pătrunsese urma să dureze ani de zile. Ori de câte ori încerca să-și dea seama cum de căzuse în capcana aceea pe care i-o întinsese viața, se gândea la ceva de genul „s-a întâmplat așa pentru că lătrau câinii, iar eu m-am rătăcit“ și, deși știa foarte bine că era vorba de un raționament eronat, credea fără să vrea în el, căci reprezenta o consolare.

— E ceva în neregulă? I-a întrebat Süleyman.

— Nu.

De fiecare dată când fărurile camionetei, care încetinea pe la cotiturile drumului îngust, năpădit de noroi, îi dezvăluiau siluete de stânci, de copaci fantomatici, umbre nedefinite și forme misterioase, Mevlut privea acele minunății cu atenția concentrată a celui care știe bine că nu are să le mai uite până la sfârșitul vieții sale. Uneori urcau, șerpuind, odată cu drumul nespus de îngust, pentru ca apoi, chiar în timp ce făceau acest lucru, să coboare și să treacă în tăcere, ca niște hoți, prin bezna vreunui sat pierdut în glod. Prin sate se auzeau câinii lătrând, după care se lăsa din nou o liniște atât de profundă, încât Mevlut nu izbutea să-și mai dea seama dacă ciudățenia aceea se afla în mintea lui sau aieva. A zărit, în întuneric, umbrele unor păsări legendare. A văzut slove fără noimă, plămădite din linii stranii, și urmele armatelor de demoni care trecuseră cu veacuri în urmă prin locurile acelea de la margine de lume. A văzut umbrele ființelor prefăcute în stane de piatră pentru că lunecaseră în păcat.

— Să nu care cumva să-ți pară rău! i-a zis Süleyman. N-ai de ce să te temi. Nu vă urmărește nimeni. În mod foarte probabil, toți, cu excepția tatălui ei, Gât-Strâmb, știu, de fapt, că ai răpit-o. Ai grijă să nu mă torni nimănui! Atunci o să fie simplu să-l convingi pe Abdurrahman Gât-Strâmb. O să vă ierte pe amândoi într-o lună-două. O să veniți să-i sărutați mâna mătușii înainte de sfârșitul verii.

În timp ce luau o curbă foarte strânsă, pe o pantă abruptă, roțile din spate

ale camionetei au început să se învârtescă în gol prin noroi. Mevlut și-a imaginat o clipă că totul se isprăvise și că Rayiha avea să se întoarcă fără probleme în satul ei, iar el acasă, la Istanbul.

Camioneta și-a continuat însă drumul. La o oră după aceea, lumina farurilor a căzut asupra câtorva case răzlețe și asupra ulițelor din târgul Akşehir. Gara se afla în cealaltă parte a orașului, la marginea acestuia.

— Aveți grijă să nu vă îndepărtați unul de celălalt, le-a spus Süleyman în timp ce-i lăsa la gara din Akşehir.

A aruncat o privire către fata care aștepta în întuneric, cu bocceaua în mână.

— Nu cumva să mă vadă! N-am să cobor din mașină. Și eu sunt acum răspunzător de treaba asta. Ai s-o faci pe Rayiha fericită cu orice preț, nu-i așa, Mevlut? De-acum e nevasta ta, săgeata a fost slobozită din arc. Dați-vă nițel la fund când ajungeți la Istanbul!

Mevlut și Rayiha s-au uitat după luminile din spate, de culoare roșie, ale camionetei conduse de Süleyman până când acestea s-au făcut nevăzute în întuneric. Au pătruns în clădirea veche a gării din Akşehir fără a se ține de mână.

Interiorul gării era luminat orbitor de lămpile fluorescente. Mevlut s-a uitat pentru a doua oară, de data aceasta de aproape, cu toată atenția de care era în stare, la fata pe care o răpise și, sigur de-acum de ceea ce văzuse, fără a-i veni să creadă, în timp ce se închidea ușa din spate a camionetei, și-a ferit privirea.

Fata aceea, nu copila pe care o zărise el la nunta lui Korkut, fiul cel mare al unchiului său dinspre tată, ci sora ei mai mare, aflată atunci lângă ea. La nuntă îi fusese arătată fata cea frumoasă, dar în locul ei îi fusese trimisă sora mai mare a acesteia. Mevlut, care-și dădea seama că fusese dus de nas, se simțea rușinat și era incapabil să se uite la chipul tinerei, al cărei nume nici măcar nu mai știa sigur dacă era sau nu Rayiha.

Cine și cum îi jucase festa aceea? Își auzea, în timp ce se îndrepta către

casa de bilete din gară, sunetele propriilor pași răsunând de undeva de departe, de parcă ar fi fost pașii altcuiva. Gările vechi aveau să-i amintească până la sfârșitul vieții de acele câteva minute.

A cumpărat, ca prin vis, două bilete pentru Istanbul.

— Vine acum, i-a zis funcționarul de la calea ferată.

Trenul însă n-a venit. Stăteau așezați la capătul unei bănci, într-o săliță de așteptare înșesată de panere, baloturi, geamantane și o droaie de oameni osteniți, fără să fie în stare să deschidă gura și să scoată o vorbă.

Mevlut își amintea că Rayiha, sau fata aceea frumoasă pe care o numise el „Rayiha“, avea o soră mai mare. Pe fata aceea de lângă el o chema Rayiha. Așa o numise Süleyman cu puțin timp în urmă. Mevlut îi scrisese răvașe de dragoste numind-o Rayiha, numai că el avusese pe altcineva sau cel puțin un alt chip în minte. Mevlut se gândea și că nu știa cum se numea sora cea frumoasă. Nu reușea să-și dea seama limpede, ba chiar nu reușea să-și aducă aminte cum de fusese tras pe sfoară, iar lucrul acesta făcea ca ciudățenia din mintea lui să devină parte a capcanei în care picase.

În timpul petrecut pe bancă n-a făcut decât să se uite la mâna Rayiheii. Cu puțină vreme în urmă apucase mâna aceea cu afecțiune. Cândva așternuse pe hârtie scrisori de dragoste în care spunea că se gândește cum are să țină el mâna aceea în mâna sa. Era o mână elegantă, frumoasă, bine proporționată. Zăcea smerită în poala fetei și, la răstimpuri, îi netezea cu băgare de seamă marginea bocceleii ori a fustei.

Mevlut s-a ridicat de la locul său și s-a dus să cumpere de la bufetul din piața gării două *açma*¹ posmăgite. La întoarcere, s-a mai uitat o dată, cu băgare de seamă, la capul îmbrobodit și la chipul Rayiheii. Tânăra aceea nu avea chipul frumos al fetei pe care o văzuse la nunta lui Korkut, unde se dusese împotriva voinței răposatului său tată. Mevlut a fost încă o dată convins că o vedea sau o remarcă pentru prima oară în viața sa pe Rayiha. Dar cum de se întâmplase așa ceva? Oare Rayiha să fi știut că Mevlut scrisese răvașele acelea cu gândul la sora ei?

— Vrei niște *açma*?

Rayiha a întins mâna aceea bine proporționată și a luat plăcinta pe care i-o întindea el. Mevlut a zărit pe chipul ei o expresie de recunoștință, nu însă și emoția pe care-o încearcă îndrăgostiții care fug de acasă.

În timp ce Rayiha își mânca plăcinta încet, cu precauție, de parcă ar fi săvârșit vreun delict, Mevlut s-a așezat lângă ea. I-a urmărit gesturile cu coada ochiului. A mâncat și el plăcinta pe care o ținea în mână, nu pentru că l-ar fi tras așa, ci pentru că nu știa prea bine ce să facă.

Au stat acolo fără să-și spună nimic. Mevlut se simțea ca un copil care se gândește că nu mai trece odată timpul, că orele de școală n-au să se sfârșească niciodată. Minteia lui cerceta neconținut după vreo greșală din trecut care să fi putut conduce la împrejurarea aceea nefastă.

Se ducea mereu cu gândul la nunta la care o văzuse pe sora cea frumoasă căreia îi scrisese scrisori. Tatăl său, răposatul Mustafa Efendi, nu dorise deloc ca el să meargă la nunta aceea, dar Mevlut fugise de la țară și se dusese la Istanbul. Să fi fost vorba de urmarea greșelii pe care o săvârșise atunci? Privirile lui Mevlut, răsfrânte către interior, cercetau, întocmai ca fărurile camionetei lui Süleyman, prin amintirile și umbrele pe jumătate obscure ale existenței sale de douăzeci și cinci de ani, ceva care să lumineze situația în care se găsea în acele clipe.

Trenul nu mai venea odată. Mevlut s-a ridicat și s-a dus din nou la bufet, dar acesta se închisese. Într-un loc fêrit așteptau două birje care urmau să-i ducă în oraș pe călătorii care aveau să coboare din tren, iar unul dintre birjari fuma. Domnea o tăcere fără margini. A văzut, chiar lângă clădirea veche a gării, un platan și s-a apropiat de el. La poalele copacului era înfiptă o plăcuță pe care se răsfrângea lumina palidă ce răzbătea din clădirea gării:

Fondatorul Republicii noastre

Mustafa Kemal Atatürk

a băut cafea sub acest platan secular

în anul 1922, când a venit la Akşehir

Numele oraşului Akşehir fusese menţionat în câteva rânduri la orele de istorie de la şcoală, iar Mevlut înţelesese atunci însemnătatea celui tâng, aflat în vecinătatea satului său, pentru istoria Turciei, numai că atunci nu-şi mai amintea deloc de cunoştinţele acelea desprinse din cărţi. S-a învinovăţit pentru hibebe sale. Nici la şcoală nu se străduise îndeajuns pentru a fi un elev bun, aşa cum îşi doriseră profesorii. Poate că aceea era meteahna sa. Avea douăzeci şi cinci de ani şi a cugetat, optimist, că are timp să-şi poată îndrepta neajunsurile.

La întoarcere, când s-a aşezat lângă Rayiha, s-a uitat din nou la ea. Nu, nu-şi amintea s-o fi văzut nici măcar de departe cu patru ani în urmă, la nuntă.

Au găsit apoi un vagon gol, în trenul mâncat de rugină, scârţâind din toate încheieturile, care a venit cu o întârziere de patru ore. În compartiment nu se mai afla nimeni, dar Mevlut nu s-a aşezat în faţa Rayihe, ci lângă ea. Ori de câte ori trenul de Istanbul se legăna pe la macazuri, pe porţiunile deteriorate ale căii ferate, braţul şi umărul lui atingeau braţul şi umărul fetei. Lui Mevlut i se părea ciudat până şi acest lucru.

Mevlut s-a dus după aceea la toaletă şi a ascultat, la fel ca în copilărie, sunetele metalice care răzbăteau din gaura closetului metalic. Când s-a întors în compartiment, fata aţipise. Cum de putea să doarmă liniştită tocmai în seara aceea în care fugise de acasă?

— Rayiha, Rayiha! i-a şoptit el la ureche.

Fata s-a deşteptat cu o naturaleţe pe care n-ar fi putut-o arăta decât cineva care se chema cu adevărat Rayiha şi i-a zâmbit cu blândeţe. Mevlut s-a aşezat tăcut lângă ea.

Au privit amândoi pe fereastra vagonului, fără să-şi spună nimic, asemenea unor soţi cărora nu le mai rămâne nimic de spus după o căsnicie de ani de zile. Din când în când vedeau felinarele de pe străzile câte unui

târgușor, fărurile vreunei mașini care înainta pe cine știe ce drum izolat și calea ferată, străjuită de lumini roșii și verzi, dar în cea mai mare parte a timpului afară era întuneric beznă, iar pe geam nu se zăreau decât reflecțiile chipurilor lor.

După două ore, la vremea când mijeau zorile, Mevlut a văzut-o pe Rayiha lăcrimând. În compartiment nu se mai afla nimeni, iar trenul înainta zgomotos printr-un peisaj vinețiu, semănat cu genuni.

— Vrei să te întorci acasă? a întrebat-o Mevlut. Ți pare rău?

Rayiha a început să plângă și mai tare. Mevlut și-a pus stângaci brațul pe după umărul ei. N-a izbutit s-o liniștească, așa că și-a retras brațul. Rayiha a plâns îndelung, nemângâiată. Mevlut încerca un sentiment de vinovăție și de remușcare.

— Nu mă iubești, a spus Rayiha la multă vreme după aceea.

— De ce spui asta?

— Scrisorile tale erau pline de dragoste, așa că m-ai păcălit. Tu le-ai scris cu adevărat?

— Eu le-am scris pe toate, a zis Mevlut.

Rayiha a continuat însă să plângă. Odată ajunși în gara din Afyonkarahisar, la o oră după aceea, Mevlut a coborât în fugă din vagon și a cumpărat de la bufet o pâine, două cutii cu brânză topită și un pachet cu biscuiți. Și-au luat micul dejun în timp ce trenul înainta de-a lungul pârâului Aksu, împreună cu ceaiul pe care li-l vânduse un copil ce umbla de colo până colo cu tava. Mevlut era fericit s-o vadă pe Rayiha cum se uita pe fereastra vagonului la orașe, la plopi, la tractoare, la căruțe, la copii care jucau fotbal, la râuri care se rostogoleau pe sub poduri metalice. Totul era demn de interes, întreaga lume!

În vreme ce trenul se afla între haltele Alayurt și Uluköy, Rayiha a așipit, iar capul ei s-a rezemat de umărul lui Mevlut. Acesta nu și-a putut ascunde faptul că gestul ei îi trezea atât un sentiment de responsabilitate, cât și unul de fericire. În compartiment au intrat și s-au instalat doi jandarmi și un

bătrân. Mevlut vedea în stâlpii de electricitate, în camioanele care goneau pe șosele, în noile poduri de beton tot atâtea semne că țara devenea tot mai bogată și se dezvolta; nu-i plăceau însă fabricile și sloganurile politice de pe zidurile din cartierele nevoiașe. A ațipit, uimit să constate că ațipește.

S-au trezit amândoi când trenul a oprit la Kırşehir și au fost cuprinși o clipă de neliniște, de parcă tocmai ar fi fost pe punctul de a fi prinși de jandarmi, după care s-au destins și și-au zâmbit unul altuia. Rayiha avea un zâmbet neprefăcut. N-aveai cum să te gândești că ar fi tănuit ceva, că ar fi umblat cu cioara vopsită. Avea un chip deschis, armonios și luminos. Mevlut se gândea la ea ca la o persoană aflată mână-n mână cu cei care îl amăgiseră, dar când îi privea chipul nu putea să nu cugete că e nevinovată.

Au vorbit apoi, pe când trenul se apropia de Istanbul, despre fabricile acelea mari care se înșirau de-a lungul drumului, despre flăcările care țâșneau din coșul înalt al rafinăriei petroliere de la Izmit, despre aspectul impozant al navelor încărcate cu marfă, despre faptul că nu se știa către ce capăt al lumii urmau să se îndrepte ele. Rayiha terminase școala primară, la fel ca sora ei mai mare și ca sora ei mai mică. Putea să înșire fără prea mari eforturi numele unor țări îndepărtate, aflate la țărm de mare. Mevlut a fost mândru de ea.

Rayiha fusese o dată la Istanbul cu patru ani în urmă, pentru a participa la nunta surorii ei mai mari. Cu toate acestea, a întrebat cu modestie:

— Aici e Istanbulul?

— Acum se consideră că districtul Kartal face parte din Istanbul, a zis Mevlut, cu acea încredere de sine pe care i-o dădea stăpânirea subiectului. Dar mai avem de mers!

I-a arătat Rayiheii insulele care se vedeau în față. Într-o bună zi aveau să se ducă negreșit la plimbare pe Insule².

N-au reușit însă să facă nici măcar o dată acest lucru în răstimpul scurtei vieți a Rayiheii.

1. Un gen de plăcinte sau chifle din aluat dospit, ușor dulce, presărate sau nu cu susan, chimion negru ori alte tipuri de semințe folosite pentru pâine și pentru preparatele de patiserie.
2. Insulele Prinților, arhipelag situat în Marea Marmara, în sud-estul coastelor Istanbulului.

Partea a doua

(miercuri, 30 martie 1994)

„Asiaticii... la nunți mai întâi mănâncă, beau bragă... după care se ciondănesc.“

Lermontov, *Un erou al timpului nostru*

De douăzeci și cinci de ani Mevlut,
în fiecare seară de iarnă
Lăsați-l în pace pe bragagiu

La doisprezece ani după ce fugise cu Rayiha la Istanbul, într-o seară destul de întunecoasă din luna martie a anului 1994, pe când vindea bragă, Mevlut era să dea peste un coș coborât repede, dar fără zgomot de undeva de sus, de la etaj:

— Bragă, bragă pentru două persoane! i-a strigat o voce de copil.

Coșul coborâse în fața lui, pe întuneric, aidoma unui înger din cer. Poate că fusese atât de năucit pentru că obiceiul istanbulezilor de a coborî cu sfoara coșuri pe ferestre și de a-și face astfel cumpărăturile de la vânzătorii care treceau pe stradă fusese deja dat uitării. Și-a adus aminte de vremurile de altădată, când vindea iaurt și bragă alături de tatăl său, în anii de gimnaziu, cu douăzeci și cinci de ani în urmă. A turnat în vasul emailat aflat în coșul de nuiele mai multă bragă decât îi ceruseră copiii care-l strigaseră de sus – nu două pahare, ci aproape un litru întreg – și s-a simțit bine, de parcă ar fi atins un înger. Uneori, în ultimii ani, Mevlut era preocupat, în gândurile și reveriile sale, de probleme legate de credință.

Ajunși în acest punct, am să le dezvălui neîntârziat cititorilor mei, așa încât istoria aceasta, care abundă, de fapt, în întâmplări ciudate, să nu fie socotită cu totul ciudată, și în primul rând cititorilor străini, care nu știu ce este braga, dar și cititorilor turci din generația următoare, care presupun că o vor da, din păcate, uitării în următorii douăzeci-treizeci de ani, că băutura aceasta produsă prin fermentarea meiului, vâscoasă, cu iz plăcut, de un galben-închis și ușor alcoolizată este o băutură asiatică tradițională.

În Istanbulul de altădată, pe vremea otomanilor, braga era comercializată iarna, în prăvălii, căci se acrește și se strică repede la căldură. În anul 1923, când a fost întemeiată Republica, bragageriile din Istanbul fuseseră de mult

închise, ca urmare a apariției berăriilor nemțești. Vânzătorii de felul lui Mevlut, care vindeau această băutură tradițională pe străzi, n-au dispărut însă defel. După anii 1950, braga a rămas afacerea exclusivă a vânzătorilor ambulante, care păseau, în serile de iarnă, pe străzile sărmâne și neîngrijite, pavate cu piatră cubică, strigând din răspuțeri „braaagăăă!” și care ne aduceau astfel aminte de secolele trecute, de frumoasele zile de altădată.

Mevlut a simțit nerăbdarea copiilor aflați la fereastra de la etajul al cincilea al clădirii, așa încât a băgat în buzunar bancnota din coș și a lăsat restul, sub formă de mărunțiș, lângă vasul emailat. A tras ușor coșul în jos și apoi i-a dat drumul, la fel ca pe vremea când vindea diverse alte lucruri pe străzi, în copilărie, alături de tatăl său, făcându-le astfel semn celor de sus.

Coșul de nuiele s-a ridicat cât ai clipi din ochi. Se bățâia în stânga și-n dreapta, împins de vântul rece, se izbea de pervazurile și de streșinile de la etajele inferioare ale clădirii și-i punea la grea încercare pe copiii care trăgeau de sforă în sus. Odată ajuns la etajul al cincilea, coșul a părut să încremenească o clipă în aer, aidoma unui pescăruș fericit care și-a aflat vântul prielnic. Apoi, când s-a făcut deodată nevăzut în întuneric, asemenea unui lucru interzis și misterios, Mevlut și-a căutat de drum.

— Braaagăăă! a strigat el către strada pe jumătate cufundată în întuneric... Braaagăăă buunăăă!

Comerțul cu coșul era o practică de pe vremuri, când blocurile nu aveau ascensoare, sonerii și mecanisme de deschidere automată, iar la Istanbul se construiau arareori clădiri mai înalte de cinci-șase etaje. În 1969, în primele zile în care Mevlut începuse să vândă pe străzi alături de tatăl său, casnicele care doreau să cumpere, de-a lungul unei zile, nu doar bragă, ci și iaurt, ba chiar să facă alte târguiești cu ajutorul băieților de prăvălie din băcăni și cărora nu le plăcea să coboare în stradă obișnuiau să atârne în partea de jos a coșului pe care-l lăsau să spânzure deasupra trotuarului și câte un clopoțel, așa încât să le poată da de veste, din locuințele lor neînregistrate cu telefoane, băcanilor ori vânzătorilor stradali că aveau un mușteriu în partea de sus a

imobilului. Vanzătorii ambulanti scuturau apoi clopoțelul odată cu panerul, pentru a le înștiința că așezaseră cum se cuvine iaurtul sau braga în coș. Lui Mevlut îi făcea întotdeauna plăcere să se uite la coșurile acelea în timp ce erau trase în sus: unele dintre ele se clătinau în stânga și în dreapta, purtate de vânt, se izbeau de ramurile copacilor, de firele de electricitate și de telefon, de sforile de ruțe întinse între clădiri, iar clopoțelul atârnat de fundul lor scotea clinchete nespuse de plăcute. Unii dintre clienții statornici își puneau în panere caietele de datorii, iar Mevlut consemna în ele, înainte de a trage de sforă, numărul de kilograme de iaurt pe care le furnizase în acea zi. Tatăl său, care nu știa să scrie și să citească și care, înainte de a i se alătura fiul său, venit de la țară, obișnuia să noteze în ele târguielile prin bețișoare (un bețișor, un kilogram, o jumătate de bețișor, o jumătate de kilogram), se uita plin de mândrie la acesta în vreme ce așternea în caiete cifre, iar în cazul unora dintre clienți făcea chiar mici însemnări (cu smântână; luni – vineri).

Acestea erau însă amintiri din vremuri foarte îndepărtate. În cei douăzeci și cinci de ani care trecuseră, Istanbulul se schimbase atât de mult, încât acele prime amintiri îi păreau acum lui Mevlut de domeniul basmului. Străzile, care erau aproape în întregime pavate cu piatră cubică pe vremea când ajunsese el pentru prima oară în oraș, erau acum asfaltate. Casele cu trei etaje, înconjurate de grădini, din care era alcătuită cea mai mare parte a orașului fuseseră în marea lor majoritate demolate, iar în locul lor se ridicaseră blocuri înalte, ai căror locatari de la etajele superioare n-ar fi avut cum să mai audă vocea vânzătorului ambulant care trecea pe stradă. Aparatele de radio fuseseră înlocuite cu televizoare, care erau în permanență deschise seara și a căror zarvă acoperea vocea bragagiului. Oamenii tăcuți și înfrânți de viață de pe străzi, înveșmântați în straie cenușii, spălăcite, dispărușeră, iar locul lor fusese luat de gloate agitate și pretențioase. Mevlut nu remarcase imediat dimensiunea acelei schimbări, căci o trăia zi de zi câte puțin, și nu se întristase deloc, așa cum li se întâmplase altora, constatând că Istanbulul se metamorfoza. Își dorise însă dintotdeauna să țină pasul cu schimbarea

aceea uriașă și umblase mereu prin cartiere în care avea să fie bine primit și îndrăgit.

De pildă, cartierul Beyoğlu, cel mai aglomerat și, totodată, cel mai apropiat de locuința lui! Cu cincisprezece ani în urmă, la sfârșitul anilor 1970, pe vremea când cazinourile, barurile de noapte și casele de rendez-vous pe jumătate clandestine care funcționau prin maghernițele de pe străzile din Beyoğlu mai erau încă deschise, Mevlut putea să-și vândă marfă până în miez de noapte. Dizeuzele care erau, totodată, animatoare prin hrube și cluburi de noapte încălzite cu sobe, admiratorii lor, bărbații de vârstă mijlocie, veștezi, cu mustață, care după ce veneau din Anatolia ca să facă târguieli își petreceau vremea prin barurile de noapte, comandându-le băutură animatoarelor, cei de pe urmă obidiți ai Istanbulului, care vedeau o mare distracție în faptul că stăteau la o masă dintr-un bar, în vecinătatea femeilor, sau turiștii arabi ori pakistanezi, chelnerii, gărzile de corp, portarii, cu toții cumpărau bragă de la Mevlut, chiar și în crucea nopții. În ultimii zece ani, toată acea rânduială dispăruse, înrăurită de atingerea magică a spiritului malefic al schimbării, așa cum se întâmpla mereu în oraș; oamenii aceia plecaseră, locurile de distracție în care se cânta muzică în stil otoman și în stil european fuseseră închise, iar în locul lor se deschiseseră localuri zgomotoase, în care se mâncau frigărui la grătar și *kebab* de Adana și se bea rachiu. Pentru că gloatele de tineri care se distrau dansând din buric nu erau interesate de bragă, Mevlut nici măcar nu mai trecea seara prin preajma bulevardului Istiklal.

De douăzeci și cinci de ani începea să se pregătească de plecare, în locuința sa închiriată din Tarlaşa, în fiecare seară de iarnă în jurul orei opt și jumătate, în timp ce se sfârșeau știrile de seară de la televizor: își punea puloverul cafeniu și tichia de lână împletite de soția sa, își potrivea șorțul albastru, care-i impresiona pe mușterii, apuca bidonul plin cu bragă îndulcită și parfumată cu felurite mirodenii de soția ori de fetele sale, îl cântărea în mână („ați pus puțin, în seara asta e frig!“, spunea el uneori), se înțolea cu

paltonul negru și își lua rămas-bun de la familie. „Nu mă așteptați, culcați-vă!“ , spunea el pe vremuri, întorcându-se către cele două fete. Acum nu mai făcea decât să le spună uneori, în timp ce se uitau la televizor, „N-o să vin târziu!“ .

Primul lucru pe care îl făcea odată ajuns afară, în aerul rece, era să-și potrivească pe umeri și pe ceață cobilița de vânzător ambulant, din lemn de stejar, pe care o purta de douăzeci și cinci de ani, pentru ca după aceea să prindă bidoanele de plastic, pline cu bragă, de capetele acesteia, să controleze punguțele cu năut prăjit și scorțișoară pe care și le așezase la cingătoare și prin buzunarele interioare ale paltonului, asemenea unui soldat care, înainte de a porni către câmpul de luptă, se mai uită o dată să vadă dacă gloanțele sunt la locul lor (pungile de plastic cât degetul erau umplute uneori cu năut și scorțișoară de soția sa, altele de copilele sale fără astâmpăr sau chiar de Mevlut însuși) și să-și înceapă nesfârșita preumblare.

— Braaagăăă buuunăăă...

Îndată după aceea ajungea în cartierele din partea de sus a orașului, dădea roată Taksimului, grăbea pașii în direcția în care urma să se îndrepte în ziua aceea și vindea bragă neconținut, fără a sta locului o clipă, cu excepția unei pauze de o jumătate de oră, în care zăbovea într-o cafenea și fuma.

Când coșul acela de târguiești a coborât înaintea sa asemenea unui înger din cer, era ora nouă și jumătate, iar Mevlut se afla în zona Pangaltı. La ora zece și jumătate, pe când se afla pe străzile lăturalnice din Gümüşsuyu, pe o uliță întunecoasă care dădea către o mică moschee, a observat o haită de câini care-i atrăsese atenția și cu câteva săptămâni în urmă. Până de curând, Mevlut nu se temea de câinii străzii, căci aceștia nu se dădeau la vânzătorii ambulanți. Inima a pornit însă să-i bată mai repede, îmboldită de ceva ciudat, și l-a cuprins neliniștea. Știa că, odată ce te speriai, zăvozii de pe străzi te adulmecau îndată și se năpusteau asupra ta. N-a vrut să meargă mai departe cu un astfel de gând.

A încercat să se gândească, în schimb, la clipele în care se uita la

televizor și glumea cu fetele sale, la chiparoșii din cimitir, la faptul că, peste puțină vreme, avea să se întoarcă acasă și să pâlăvrăgească cu soția sa, la Preasfântul Învățător, care-i spusese „păstrează-ți inima curată“, la îngerul pe care-l visase mai de curând. N-a izbutit însă să-și alunge teama de câini.

Hau, hau, hau, hau! a urlat un câine, apropiindu-se de el.

În spatele lui pășea agale un al doilea câine. Era greu să-i deslușești în întuneric; aveau culoarea noroiului. Mevlut a mai văzut în zare și un câine negru.

Toți cei trei câini, dar și un al patrulea, pe care nu izbutea să-l vadă, au început să latre în aceeași clipă. Mevlut a fost cuprins de o spaimă grozavă, pe care n-o mai încercase, de-a lungul vieții sale de vânzător ambulant, decât o dată sau de două ori, în copilărie. Nu-i veneau în minte versetele coranice pe care se cuvenea să le rostească împotriva câinilor și îi era cu neputință să se clintească din loc. Potăile continuau însă să latre.

Mevlut căuta din ochi o poartă deschisă către care s-o rupă la fugă ori vreun prag pe care să se adăpostească. Ar fi putut oare să-și coboare cobilița de pe umeri și s-o folosească pe post de bătă?

S-a deschis o fereastră.

— Marș! a țipat cineva. Lăsați-l în pace pe bragăiu... Marș!... Marș!

Câinii s-au înfiorat o clipă, după care au tăcut și s-au îndepărtat în tăcere.

Mevlut i-a fost recunoscător bărbatului aflat la fereastra de la etajul al treilea al clădirii.

— Nu trebuie să-ți fie frică, bragăiule! i-a zis bărbatul de la fereastră. Javrele astea sunt niște nemernici, își dau seama imediat când îi e frică cuiva. Pricepi?

— Mulțumesc, a zis Mevlut, pregătindu-se să-și vadă de drum.

— Ia vino încoace, să iau niște bragă de la tine!

Lui Mevlut nu-i plăcea cum arăta bărbatul acela care se uita la el de sus, dar s-a îndreptat către ușa blocului. Aceasta a fost deschisă de sus, cu mecanismul automat. Înăuntru mirosea a butelie Aygaz, a ulei încins și a

vopsea în ulei. Mevlut a urcat cele trei etaje fără să se grăbească. Cei de sus nu l-au ținut la ușă, ci s-au purtat cu el ca oamenii cumsecade de pe vremuri:

— Pofește înăuntru, bragagiule, pesemne că ți-e frig!

În fața ușii erau înșirate rânduri-rânduri de încălțări. În timp ce se apleca și-și desfăcea șireturile de la pantofi, și-a amintit că Ferhat, prietenul său de pe vremuri, îi spusese cândva: „Blocurile din Istanbul se împart în trei categorii: 1. Blocurile pioșilor, la ale căror uși îți scoți încălțările și în care oamenii își făc rugăciunile zilnic. 2. Blocurile bogătaşilor occidentalizați, în ale căror apartamente poți să intri încălțat. 3. Blocurile-turm noi, în care locuiesc familii din ambele categorii“.

Blocul acela se afla într-un cartier de oameni bogați; acolo nu-și scotea nimeni încălțăminte ca s-o lase în fața ușii. Dar, nu se știe de ce, Mevlut s-a simțit de parcă s-ar fi aflat într-unul dintre blocurile acelea înalte, noi, în care locuiau tot soiul de familii, pioase, ca și occidentalizate. Mevlut își scotea întotdeauna respectuos încălțările pe la ușile apartamentelor, fie că era vorba de locuințele celor din clasa mijlocie, fie că era vorba de locuințe de bogătași. Nu se lua după vorbele celor care locuiau acolo și care-i spuneau „nu e cazul să te descălți, bragagiule!“.

Apartamentul în care a intrat atunci Mevlut mirosea pătrunzător a rachiu. A auzit sporovăiala voioasă a unor oameni binedispuși, care se cherceliseră temeinic încă înainte de a se sfârși seara. La o masă care se întindea aproape de la un capăt la altul al unui salonaș se aflau vreo șase-șapte persoane, femei și bărbați deopotrivă, dintre care unii se uitau la televizorul al cărui sonor era dat foarte tare, la fel ca în toate casele, iar alții râdeau și discutau între ei.

Când au băgat de seamă că Mevlut intrase în bucătărie, cei de la masa din salon au tăcut o clipă. În bucătărie, un bărbat aghesmuit bine cu rachiu i-a spus:

— Bragagiule, ia dă-ne niște bragă!

Nu era bărbatul pe care-l văzuse la fereastră.

— Ai și năut prăjit, scorțișoară?

— Am!

Mevlut știa că răspunzând în felul acesta n-avea să fie întrebat câte kilograme avea.

— Câte persoane sunteți?

— Câte persoane sunteți? a întrebat bărbatul ironic, adresându-li-se celor din salon, care nu se vedeau din bucătărie.

A trecut mult timp până când cei aflați la masă s-au numărat, râzând, ciorovăindu-se și glumind între ei.

— Bragagiule, eu nu vreau dacă e foarte acră! a strigat din cameră o femeie pe care n-o vedea.

— Braga mea e dulce, i s-a adresat Mevlut.

— Atunci, mie să nu-mi pui! a zis o voce de bărbat. Braga cea mai bună e cea acră!

Au început să se ciondănească între ei.

— Vino aici, bragagiule! a zis o altă voce de bețiv.

Mevlut s-a dus din bucătărie în salon, simțindu-se altfel decât ei, și nevoiaș. O clipă, în cameră a domnit tăcerea și un soi de încremenire. Toți cei aflați la masă îl priveau zâmbind, plini de curiozitate. La mijloc se afla curiozitatea confruntării cu ceva de pe vremuri, care nu mai era la modă. În ultimii ani, Mevlut se întâlnea de multe ori cu privirea aceea.

— Bragagiule, care bragă e mai bună: cea acră sau cea dulce? l-a întrebat un bărbat cu mustață.

Trei dintre femei aveau părul vopsit blond. Mevlut a constatat că bărbatul care deschisese fereastra și care-l scăpase de câini cu puțin timp în urmă era așezat în capătul mesei, în fața a două femei cu părul blond.

— Atât braga acră, cât și cea dulce sunt bune, a zis el.

Dădea acel răspuns de douăzeci și cinci de ani, cu ochii închiși.

— Bragagiule, poți face bani din povestea asta?

— Fac, slavă Domnului!

— Așadar, din afacerea asta ies bani... De câți ani te ocupi de ea?

— Sunt bragagiu de douăzeci și cinci de ani. Pe vremuri, vindeam și iaurt dimineța.

— Dacă o faci de douăzeci și cinci de ani și câștigi, pesemne că ești bogat. Așa e?

— Din păcate, nu m-am îmbogățit, a zis Mevlut.

— De ce?

— Toate rudele cu care am venit de la țară sunt acum bogate, dar eu n-am avut parte de așa ceva.

— De ce n-ai avut parte?

— Pentru că sunt un om cinstit, a zis Mevlut. Eu nu pot să mint ca să-mi fac casă, să-i fac fetei o nuntă cum se cuvine, nu vând marfă stricată, nu mânânc lucruri oprite...

— Ești credincios?

Mevlut știa că, în casele celor bogați, întrebarea aceasta avea de-acum un substrat politic. Alegerile municipale, care avuseseră loc cu trei zile în urmă, fuseseră câștigate de un partid religios, cu care votaseră mai degrabă oamenii nevoiași. Mevlut îl votase și el pe candidatul lor, care ajunsese pe neașteptate primarul Istanbulului, și aceasta pentru că era un om credincios și, pe de altă parte, pentru că învățase la școala din Piyalepașa la care învățau și fetele lui.

— Eu sunt un simplu vânzător ambulant, a zis Mevlut viclean. Poate un vânzător ambulant să fie credincios?

— De ce să nu fie?

— Eu muncesc fără răgaz. Dacă bați străzile de dimineța până seara, cum poți să-ți faci cele cinci rugăciuni, așa că...

— Ce faci dimineța?

— Am făcut de toate... Am vândut pilaf cu năut, am fost chelner, vânzător de înghețată, director... Pot să fac orice!

— Ce fel de director?

— La bufetul Binbom. Era în Beyoğlu, dar acum s-a închis. Îl știți?

— Și-acum ce faci dimineața? I-a întrebat bărbatul de la fereastră.

— În perioada asta sunt pe liber.

— N-ai soție, familie? I-a întrebat o femeie blondă, cu chip plăcut.

— Am. Avem, slavă Domnului, și două fete ca niște îngeruși.

— Ai să le trimiți la școală, nu-i așa? Când au să crească, ai să le pui să se îmbrobodească?

— Noi suntem niște țărani nevoiași, veniți dintr-o zonă de stepă, a zis Mevlut. Aș zice că suntem credincioși obiceiurilor noastre.

— De-asta vinzi bragă?

— Cei mai mulți dintre oamenii noștri au venit de la țară la Istanbul ca să vândă iaurt și bragă, dar dacă e să fim drepecți, cei din satul nostru nu știau nici de bragă, nici de iaurt.

— Vrei să spui că ai văzut pentru prima oară braga la oraș?

— Da.

— Cum ai învățat să-ți strigi marfă ca bragagiii?

— Bravo ție, ai o voce foarte frumoasă, ca un muezin pe cinste!

— Vocea celui care vinde bragă e o voce tânguioasă, a zis Mevlut.

— Bragagiule, nu ți-e frică să umbli noaptea pe străzi întunecoase? Nu te plictisești?

— Preabunul Dumnezeu îl ajută pe sârmanul bragagiu. Mă gândesc întotdeauna la lucruri plăcute.

— Chiar și atunci când vezi noaptea, pe ulițele dosnice, cufundate-n beznă, cimitire, câini, spirite ori iele?

Mevlut a tăcut.

— Cum te cheamă?

— Mevlut Karataș.

— Domnule Mevlut, ia arată-ne cum strigi mata „braagăăă“!

Mevlut văzuse multe asemenea mese cu oameni chercheliți. În primii ani când începuse să vândă pe stradă, îi auzise adeseori pe bețivi punându-i întrebări de genul „la voi în sat există curent electric?“ (pe vremea când

venise la Istanbul nu era, dar atunci, în 1994, era), „ai fost vreodată la școală?“, după care aceștia îi adresau alte întrebări, de pildă, „ce ai simțit când ai urcat pentru prima dată în ascensor“ sau „când ai fost pentru prima oară la cinematograful?“. În anii aceia, Mevlut le dădea clienților săi, care-l invitau în camerele de zi, răspunsuri amuzante, ca să le fie pe plac, nu se sfa să pară mai naiv, mai puțin versat în ceea ce privește viața la oraș și mai neghiob decât era, ba chiar imita în fața acelor mușterii statornici și prietenoși strigătul pe care-l scotea pe stradă când răcnea „braaagăă!“.

Asta se întâmpla pe vremuri. Acum însă, Mevlut încerca un simțământ de mânie al cărui motiv îi scăpa. Dacă n-ar fi fost sentimentul de recunoștință pe care-l încerca față de bărbatul care-l mântuise de câini, ar fi pus capăt acelei sporovăieli, i-ar fi servit cu braga pe care și-o doreau și ar fi plecat de acolo.

— Câte persoane doresc bragă? a întrebat el.

— Aaa, încă n-ai lăsat braga la bucătărie? Și noi care credeam că o s-o primim de acolo!

— De unde iei mata braga asta?

— O fac eu.

— Haida de! Toți vânzătorii de bragă o iau de la bragageria Vefa¹!

— De cinci ani există și un atelier de producție la Eskişehir, a zis Mevlut. Eu însă iau bragă brută de la bragageria Vefa, care există de pe vremuri și e cea mai bună, după care o prelucrez, îi adaug propriile mele ingrediente și o fac numai bună de băut.

— Adică îi adaugi zahăr acasă?

— Atât braga dulce, cât și cea acră sunt naturale!

— Haida de, se poate așa ceva?! Braga e acră de felul ei. Ceea ce o face să fie acră este tocmai procesul de fermentare, alcoolul, ca la vin!

— Braga are alcool? a întrebat una dintre femei, ridicând din sprâncene.

— Fată dragă, nici tu n-ai habar de nimic! a zis unul dintre bărbați.

Braga este băutura otomanilor, pe vremea cărora alcoolul și vinul erau interzise. Se zice că sultanul Murat al IV-lea umbla noaptea deghizat și

punea să se închidă nu doar cârciumile ori cafenelele, ci și bragagiile!

— De ce închidea cafenelele?

S-a pornit o sfadă de oameni matoliți, de felul celor pe care Mevlut le văzuse adeseori pe la mesele celor care se aghesmuiau seara prin cârciumi. Mesenii au uitat o clipă de el.

— Bragagiule, braga are alcool? Spune-ne dumneata!

— Braga nu are alcool, a zis Mevlut, știind foarte bine că ceea ce spune nu e adevărat.

Și taică-său spunea cândva la fel, știind foarte bine că ceea ce spunea nu era adevărat.

— Se poate așa ceva, bragagiule?! Braga are alcool, însă foarte puțin. De aceea spuneau cucernicii care voiau să bea și să se îmbete, pe vremea otomanilor, „braga nu are alcool, dragă!“ , așa că dădeau pe gât, cu inima împăcată, câte zece căni și se matoleau. Producția și comerțul cu bragă, care și-au pierdut noima în perioada republicană, când Atatürk a dat liber la rachiul și la vin, s-au sfârșit însă cu șaptezeci de ani în urmă.

— Poate că interdicțiile islamice și braga revin..., i-a spus lui Mevlut un bărbat beat, cu nasul subțire, care-i arunca o privire provocatoare. Ce zici de rezultatele alegerilor?

— Nu, a zis Mevlut netulburat. Braga nu are alcool. Dacă ar fi avut, n-aș fi vândut, de fapt, așa ceva.

— Uite, ai văzut?! Omul ăsta nu e ca tine, e fidel credinței lui, i-a zis unul dintre bărbați altuia.

— Tu să vorbești în numele tău! Eu sunt, pe de o parte, fidel credinței mele, iar pe de altă parte îmi beau rachiul, a zis bărbatul cu nasul subțire. Bragagiule, dumneata spui că braga nu are alcool pentru că ți-e frică?

— Mie nu mi-e frică decât de Dumnezeu, a zis Mevlut.

— Vaaaai! Ai primit răspunsul meritat!

— Nu te temi, noaptea, de câinii și de tâlharii de pe străzi?

— Nu se ia nimeni de un bragagiu amărât, a zis Mevlut zâmbind.

Și acela era un răspuns pe care îl dădea adeseori oamenilor.

— Tâlharii, pungașii, hoții nu se ating de bragagii. Fac treaba asta de douăzeci și cinci de ani. N-am fost jefuit nici măcar o dată. Toată lumea îi respectă pe bragagii.

— De ce?

— Pentru că braga e ceva moștenit tocmai din vechime, de la moșii și strămoșii noștri. În seara asta, pe străzile Istanbulului se află mai puțin de patruzeci de bragagii. Foarte puțină lume mai cumpără bragă așa ca dumneavoastră. Cei mai mulți dintre oameni aud vocea bragagiului, își imaginează cum era pe vremuri și se simt bine. Tocmai asta îl ține în viață pe bragagiu, îl face fericit.

— Ești credincios?

— Da, mă tem de Dumnezeu, a zis Mevlut, conștient că vorbele sale aveau să-i înspăimânte.

— Ții și la Atatürk?

— Domnia Sa, mareșalul Gazi Mustafa Kemal Pașa, a venit în 1922 acolo, la noi, la Akşehir, i-a informat Mevlut. Apoi a întemeiat Republica, la Ankara, după care, în cele din urmă, a venit la Istanbul și a stat la Park Hotel din Taksim... Într-o bună zi s-a uitat pe fereastra camerei sale și a văzut că Istanbulului îi lipsește veselia, zarva, ceva. Și-a iscodit aghiotantul. „Gaziule, Domnia Ta, le-am interzis vânzătorilor ambulanți să mai iasă în oraș, gândindu-ne că în Europa nu există așa ceva și că o să vă supărați“, i-a spus acesta. Cert este că Atatürk s-a supărat foarte tare pentru povestea asta. „Vânzătorii ambulanți sunt privighetorile străzilor, reprezintă voioșia și viața Istanbulului!“, a zis el. „Să nu cumva să-i interzițeți!“ Din ziua aceea, comerțul stradal e slobod la Istanbul.

— Trăiască Atatürk! a zis o femeie.

Unii dintre cei aflați la masă au repetat după ea:

— Trăiască Atatürk!

Mevlut li s-a alăturat și el.

— Bine, dar dacă vin la putere religioșii n-o să ajungă și Turcia ca Iranul?

— Las-o baltă! Armata n-o să le permită așa ceva. O să facă un puci, o să desființeze partidele și-o să-i bage pe toți la răcoare. Nu-i așa, bragagiule?

— Eu nu sunt decât un simplu bragagiu, a zis Mevlut. Nu mă amestec în politica de la vârf. Politica e treabă de oameni mari, ca dumneavoastră.

Erau beți, dar și-au dat seama că Mevlut le vorbea învăluit.

— Bragagiule, și eu sunt exact ca tine. Nu mă tem decât de Dumnezeu și de soacră!

— Bragagiule, dumneata ai soacră?

— Din păcate, n-am ajuns s-o cunosc, a zis Mevlut.

— Cum te-ai însurat?

— Ne-am îndrăgostit unul de altul și am fugit. Așa ceva nu e la îndemâna oricui.

— Cum v-ați cunoscut?

— Ne-am văzut de departe, la nunta unei rude, și ne-am îndrăgostit. I-am trimis scrisori vreme de trei ani.

— Bravo ție, bragagiule! S-ar zice că nu ești un fitecine.

— Și ce face acum soția ta?

— Face lucru de mână, acasă. Nici ceea ce face ea nu e la îndemâna oricui.

— Bragagiule, dacă bem din braga ta o să ajungem să ne îmbătăm și mai tare?

— Braga mea nu îmbată, a zis Mevlut. Sunteți opt persoane, vă dau doi litri.

S-a întors în bucătărie, dar a durat mult până când le-a servit braga, năutul prăjit și scorțișoara și și-a luat banii. Apoi s-a încălțat, cu un soi de dârzenie moștenită de pe vremuri, când mușteriii stăteau la coadă, iar el era mereu nevoit să se zorească.

— Bragagiule, afară plouă și e noroi, așa că să fii cu băgare de seamă! i-

au strigat cei din cameră. Să nu cumva să te calce hoții și să nu te sfărtece zăvozii!

— Bragagiule, să mai vii! i-a zis una dintre femei.

Mevlut știa însă foarte bine că, de fapt, n-aveau să-și mai dorească niciodată bragă, că nu-l chemaseră pentru ea, ci pentru că-i auziseră vocea, că la mijloc se afla o plăcere de oameni beți. De data aceasta, frigul de afară i-a făcut bine.

— Braaagăăă!

În douăzeci și cinci de ani văzuse foarte multe case, foarte mulți oameni și foarte multe familii ca aceea, auzise de mii de ori aceleași întrebări, așa că ajunsese să se deprindă cu ele. La sfârșitul anilor 1970, în vreme ce umbla pe străzile dosnice, cufundate-n beznă din Beyoğlu și din Dolapdere, printre proprietari de baruri de noapte, cartofori, mardeiași, codoși și târfe, se trezise adeseori în fața unor astfel de mese la care se găseau oameni chercheliți. Știa foarte bine cum să se descurce cu ei fără a ajunge bătaia lor de joc sau, cum spuneau șmecherii din armată, „fără a atrage atenția nimănui“, pentru ca apoi să revină din nou pe stradă, fără să piardă vremea.

De ani de zile era rareori chemat în case, printre cei care le locuiau. Cu douăzeci și cinci de ani în urmă, aproape toată lumea îl invita înăuntru, mulți îl întrebau, odată ajuns în bucătărie, „ți-e frig, te duci mâine-dimineață la școală, nu vrei un ceai?“, unii îl poffeau în salon, ba chiar îl așezau la masă. În vremurile acelea minunate se grăbea să plece fără să se bucure de tratația și de afecțiunea care i se ofereau, căci avea foarte mult de lucru și se ocupa de comenzile clienților statomici. Mevlut și-a dat seama că dăduse dovadă de slăbiciune pentru că cineva manifestase pentru prima oară interes față de el după foarte mult timp. Mai mult, fusese vorba de o reuniune ciudată; pe vremuri, în casele înzestrate cu bucătării și locuite de familii nu existau foarte multe reuniuni de felul acela, cu bărbați și femei laolaltă, stropite cu rachiu. „De ce să bea braga aia a ta de 3 grade câtă vreme beau cu toții, în familie, rachiu de 45 de grade, produs de Millet Tekel? S-a terminat

cu afacerea asta, Mevlut, lasă-te de ea, pentru numele lui Dumnezeu!“ , îl tachina Ferhat, prietenul său, mai în glumă, mai în serios. „Poporul ăsta nu mai are nevoie de braga ta ca să se îmbete!“

A pătruns pe străzile laterale care duceau către Fındıklı, i-a lăsat repede o jumătate de litru de bragă unuia dintre clienții săi statomici și, în timp ce ieșea din clădire, a zărit două siluete suspecte la poarta unui bloc. Dacă avea să se arate interesat de persoanele acelea pe care le socotea „suspecte“, dubioșii, pricepând (la fel ca în vise) că se gândea la ei, i-ar fi putut face rău. Cele două siluete însă îl obsedau.

Când s-a întors, instinctiv, ca să vadă dacă nu cumva era urmărit de câini, a fost o clipă convins că umbrele acelea se țineau după el. Nu era însă pe deplin încredințat de acest lucru. A scuturat neliniștit, de două ori cu putere, de două ori fără vlagă, clopoțelul pe care-l avea în mână:

— Braaagăăă! a strigat el.

S-a decis să se ducă acasă pe scurtătură, coborând repede treptele, fără a se mai abate prin Taksim, și urcând apoi din nou către Cihangir. În vreme ce cobora scara, s-a auzit strigat de către una dintre siluetele aflate în spatele său:

— Bragagiule, bragagiule, așteaptă-ne!

Mevlut s-a prefăcut că nu-l aude pe bărbat. A coborât câteva trepte în pas alergător, dar cu băgare de seamă, purtându-și pe umeri cobilița. A fost însă nevoit să încetinească la un cot unde nu bătea lumina felinarelor de pe stradă.

— Bragagiule, ți-am zis să stai, măi! Păi ce, ne crezi dușmani? Vrem să luăm bragă!

Mevlut s-a oprit, stânjenit de teama care-l stăpânea. Platforma la care ducea scara era destul de întunecoasă, din pricina unui smochin care stătea în calea luminii răspândite de felinare. Acela era locul în care obișnuia să-și așeze căruciorul cu trei roți, seara, și să vândă înghețată în vara în care o răpise pe Rayiha.

— Cât face braga asta a ta? l-a întrebat un individ cu aer de mardeiaș care

tocmai cobora scara.

În clipele acelea se aflau cu toții în umbră, sub smochin. Cel care-și dorea bragă îl întreba de preț, dar o făcea cu voce scăzută, politicos, înghițind în sec, nu agresiv. Mevlut era mort de neliniște. I-a spus prețul, la jumătate din cât făcea braga.

— Băi, s-ar zice că e scumpă! a spus cel mai voinic dintre cei doi. Ia dă-ne și nouă două cani! Ce de bani oi mai face și mata!

Mevlut și-a pus jos bidoanele și a scos din buzunarul șorțului o cană mare de plastic. A umplut-o cu bragă. I-a întins-o celui mai scund și mai tânăr dintre ei.

— Pofiiți!

— Mulțumesc.

În timp ce umplea cea de-a doua cană, era cât pe ce să încerce un sentiment de vinovăție pentru tăcerea ciudată care plutea în aer. Bărbatul cel voinic a simțit și el acest lucru.

— Alergi neîncetat, bragagiule, ai multă treabă?

— Nuuu, a zis Mevlut. Lucrurile lăncezesc. S-a terminat cu braga, nu mai e ca pe vremuri. Nu mai cumpără nimeni. Astăzi nici n-ar fi trebuit să lucrez, de fapt, numai că am pe cineva bolnav acasă, așa că așteaptă cu toții niște parale, ca să avem ce pune în oală.

— Cât câștigi pe zi?

— Se zice că nimeni nu-i întreabă pe bărbați cât câștigă, după cum nimeni nu le întreabă pe femei câți ani au, a zis Mevlut. Dar dacă tot ai întrebat, am să vă spun!

A îndreptat cana cu bragă către umbra cea voinică.

— Dacă fac vânzare, în ziua cu pricina ne punem burțile la cale. Dacă nu fac, ca astăzi, ne întoarcem acasă nemâncați.

— Nu prea pari să fii nemâncat. De unde ești de loc?

— Din Beyşehir.

— Beyşehir? Unde e aia?

Mevlut nu i-a răspuns.

— De câți ani ești la Istanbul?

— S-au făcut douăzeci și cinci.

— Stai aici de douăzeci și cinci de ani și tot mai zici că ești din Beyşehir?!

— Nuuu... Doar că m-ați întrebat...

— Pesemne că ai făcut mulți bani aici în atâta amar de ani!

— Da' de unde! Uite că tot mai lucrez în toiul nopții! Dumneavoastră de unde sunteți?

Cum bărbații nu i-au răspuns, pe Mevlut l-a cuprins teama.

— Doriți niște scorțișoară? i-a întrebat el.

— Ei, dă-ne! Cât costă scorțișoara?

Mevlut a scos din șorț cutia de bronz cu scorțișoară. În timp ce presăra scorțișoara peste lichidul din căni, a zis:

— Nimiiic, scorțișoara și năutul prăjit sunt din partea casei!

Apoi a scos din buzunar două pungi cu năut prăjit. În loc să le dea mușterilor, așa cum proceda mereu, le-a deschis și a presărat năutul peste licoarea din cămile bărbaților pitiți în întuneric, aidoma unui chelner grijuliu.

— Braga se potrivește cel mai bine cu năutul prăjit, a zis el.

Cei doi bărbați s-au uitat unul la altul și și-au băut cămile până la fund.

— Măcar tu să te fi străduit nițel pentru noi în ziua asta urâtă, a zis bărbatul cel voinic, mai în vârstă decât celălalt, după ce și-a isprăvit cana.

Pricepând încotro bătea, Mevlut l-a întrerupt:

— Dacă nu aveți bani, o să-mi plătiți altă dată, frățioare, căci dacă noi, străinii, nu ne sprijinim unul pe altul în orașul ăsta mare, cine o s-o facă? Vă fac cinste, așa cum îți dorești!

Tocmai își puna cobilița pe umeri, ca să-și vadă de drum.

— Ia stai, bragagiule! i-a zis bărbatul cel voinic. Ziceam ca măcar tu să te fi străduit nițel pentru noi astăzi... Dă-ne paralele pe care le ai la tine!

— Păi, n-am nici un ban, frățioare, i-a zis Mevlut. Doar banii pe vreo

două-trei porții de bragă, luați de la vreo doi-trei mușterii. Aceștia sunt banii pentru cel beteag de acasă, căci alții...

Bărbatul cel mărunțel a scos cât ai clipi din ochi un briceag din buzunar. A apăsat pe buton, iar acesta s-a deschis cu un pocnet. A îndreptat vârful ascuțit al acestuia spre pântecul lui Mevlut. Bărbatul cel voinic a trecut, în aceeași clipă, în spatele lui Mevlut și l-a apucat strâns de brațe. Mevlut a tăcut.

Bărbatul cel pipiriu i-a cercetat repede, cu băgare de seamă, buzunarele mici ale șorțului și sacoul, continuând să țină, în acest răstimp, briceagul îndreptat spre pântecul lui Mevlut. Își strecura repede în buzunar tot ceea ce găsea: bancnotele de mică valoare și monedele. Mevlut a constatat că acesta era foarte tânăr și foarte urât. Când s-a uitat la chipul băiatului, bărbatul cel voinic aflat în spatele său i-a zis:

— Uită-te în față, bragagiule! Ca să vezi, mânca-te-aș, mai aveai și multe parale! Nu degeaba fugeai tu de noi!

— Ajunge! a zis Mevlut scuturându-se.

— Ajunge?! a zis bărbatul din spatele lui. Nu, măi! Încă nu ajunge! Adică tu vii aici acum douăzeci și cinci de ani, tâlhărești orașul, iar când ne vine și nouă rândul n-ai altceva de zis decât „mulțumescu-ți ție, Doamne!“? Păi ce vină avem noi că am ajuns târziu?

— Nimeni n-are nici o vină, a zis Mevlut. Să nu mai vorbim despre asta!

— Ce ai tu în Istanbul, casă, apartament?

— N-avem nici măcar un pom sădit de noi, pe cuvânt! a mințit Mevlut. N-am nimic!

— De ce? Ești tâmpit?

— N-am avut noroc.

— Băi, păi toți ăia veniți la Istanbul acum douăzeci și cinci de ani și-au făcut câte o cocioabă. Pe terenurile lor se făc acum blocuri.

Mevlut s-a fîit enervat, dar gestul său n-a avut alt rezultat decât că

briceagul i-a fost proptit cu și mai mare hotărâre în pântec („vai, ai milă!“, a zis el) și că i-au mai fost scotocite o dată hainele cu atenție.

— Hai, zi, ești tâmpit sau ești vreun șmecher care face pe niznaiul?

Mevlut tăcea. Bărbatul din spatele său i-a răsucit mâna la spate, cu o măiestrie și o pricepere bazate pe experiență:

— Ooo, mânca-te-aș, ia te uită, fratele meu din Beyşehir! S-ar zice că nu ți-ai băgat banii în proprietăți, ci în ceasuri! Acum am priceput!

A scos de pe încheietura mâinii lui Mevlut, cât ai zice pește, ceasul elvețian care-i fusese pus acolo cu doisprezece ani în urmă, ca dar de nuntă.

— Se poate să-i jefuiți pe bragagii?! i-a spus Mevlut.

— Mereu există o primă oară, a zis bărbatul care-l apucase de brațe. Nu face tărăboi și nu te uita în urmă!

În timp ce hoții, unul dintre ei tânăr, celălalt mai în vârstă, se îndepărtau, Mevlut se uita după ei fără să scoată o vorbă. Și-a dat seama, în aceeași clipă, că erau tată și fiu. Pesemne că cel care-i ținuse mâinile răsucite la spate era tatăl, iar cel care-i proptise lama cuțitului în pântec era fiul. El nu izbutise să stabilească niciodată vreo complicitate de felul acela cu tatăl său. Nu fusese complicele acestuia, ci doar cel pe care taică-său îl învinuia mereu de câte ceva. A coborât treptele în tăcere. A ajuns la una dintre ulițele laterale care dădeau către Povâmișul Cazangiilor. În jur era tăcere și nu se zărea țipenie de om. Ce urma să-i spună Rayihei, odată ajuns acasă? Oare ar fi putut să nu împărtășească nimănui ceea ce i se întâmplase?

S-a gândit o clipă că jaful acela fusese un simplu vis și că totul era ca mai înainte. N-avea să-i spună Rayihei că fusese tâlhărit. Pentru că nici nu fusese. Această iluzie de câteva clipe i-a mai atenuat suferința. Și-a scuturat clopoțelul:

— Braaagăăă! a strigat el din obișnuință, dar în aceeași clipă și-a dat seama că din gâtlej nu-i ieșea nici un sunet, așa cum se întâmplă atunci când visezi.

În minunatele vremuri de altădată, Rayiha îl alina cu nespusă tandrețe,

odată ajuns acasă, ori de câte ori îl necăjea câte ceva pe stradă, ori de câte ori era umilit, ori de câte ori era rănit.

Mevlut s-a întors acasă devreme, fără să mai strige „braaagăăă!“ , pentru prima oară în cei douăzeci și cinci de ani petrecuți ca vânzător, deși nu golise încă bidoanele. De cum a intrat în locuința care însemna, de fapt, o singură cameră, și-a dat seama după tăcerea care domnea în jur că cele două fete, eleve la școala primară, se culcaseră.

Rayiha stătea așezată pe marginea patului, croșeta, aruncându-și din când în când ochii la televizorul căruia-i redusese sonorul, și-l aștepta pe el, așa cum făcea seară de seară.

— M-am lăsat de vândut bragă, i-a zis Mevlut.

— De unde-ai mai scos-o și pe-asta? l-a întrebat Rayiha. Tu n-ai cum să te lași de vândut bragă! Ai însă dreptate; ar trebui să te apuci și de altceva. Lucrul meu la trusouri nu ajunge.

— Eu îți zic că m-am lăsat de vândut bragă!

— Înțeleg că Ferhat câștigă foarte bine la întreprinderea de electricitate. Dă-i un telefon, să-ți găsească ceva de lucru!

— Nu-i telefonez lui Ferhat nici de-ar fi să mor! i-a răspuns Mevlut.

1. În traducere, „fidelitate, loialitate“. Brageria Vefa, amintită în mai multe dintre romanele semnate de Orhan Pamuk, a fost înființată în anul 1876, în cartierul cu același nume, de către Hacı Sadık Bey, un albanez originar din Prizren (astăzi, în Kosovo), după mai mulți ani de comerț ambulant pe străzile Istanbulului. Se bucură de o reputație deosebită și la ora actuală.

Partea a treia

(septembrie 1968 – iunie 1982)

„Tata m-a urât încă din leagăn.“

Stendhal, *Roșu și negru*

1. Când era Mevlut la țară

Oare ce-ar zice lumea asta dacă ar putea vorbi?

Să revenim acum la copilăria lui Mevlut, pentru a-i înțelege decizia, atașamentul față de Rayiha și teama de câini. Mevlut s-a născut în anul 1957 în satul Cennetpınar¹ din ținutul Beyşehir, aflat în regiunea Konya, și n-a ieșit niciodată din satul său până la vârsta de doisprezece ani. După ce a terminat cu bine școala primară, credea că urma să se ducă și el la tatăl său, la Istanbul, la fel ca alți băieți aflați în situația sa, pentru a învăța și a munci, numai că tatăl său n-a vrut ca el să i se alătore, așa că a rămas, în toamna lui 1968, în sat și a ajuns cioban. Mevlut avea să se întrebe până la sfârșitul vieții de ce îl ținuse tatăl său în acel an cu atâta îndărătnicie la țară, fără să izbutească însă să găsească un răspuns satisfăcător. Cum prietenii și verii săi dinspre tată, Korkut și Süleyman, pleaseră și ei la Istanbul, Mevlut se simțea stingher și trist. Făcea pe ciobanul și plimba vreo opt-zece dobitoace de-a lungul pârâului. Își petrecea ziua stând cu ochii la lacul spălăcit din depărtare, la autobuzele și camioanele care treceau pe drum, la păsări, la plopi. Uneori ciulea urechea la frunzele câte unui plop, care fremătau în bătaia vântului, și avea sentimentul că pomul acela îi trimitea un semn. Unele dintre frunze își arătau fețele întunecate la culoare, altele, pe cele veștede. În vremea aceasta se stârnea câte o adiere abia simțită și astfel deveneau vizibile fețele îngălbenite ale frunzelor întunecate la culoare și fețele întunecate ale frunzelor gălbejite.

Cea mai mare distracție a lui era să adune surcele, una câte una, să le scuture de umezeală, să le adune grămadă și să le dea foc. Când lemnele acelea se aprindeau și începeau să ardă zdravăn, câinele său, Kâmil, dădea roată focului, plin de veselie, pentru ca mai apoi, când Mevlut se așeza și se apuca să-și încălzească mâinile, potaia să se proțăpească ceva mai la o parte și, întocmai ca el, să stea cu ochii pierduți la vâlvătaie, fără să se miște din

loc.

Toți câinii din sat îl știau pe Mevlut și nici unul dintre ei nu-l lătra, chiar de-ar fi fost să iasă din sat în cea mai tăcută și mai neagră noapte cu putință. Tocmai din această pricină, Mevlut avea sentimentul că aparține aceluia loc. Câinii nu-i lătrau decât pe cei veniți din afară, pe cei pe care-i simțeau primejdioși și venetici. Dacă vreunul dintre zăvozi lătra la cineva din sat, de pildă la Süleyman, cel mai bun prieten al lui Mevlut, cei din jur îl luau pe acesta în târbacă, zicându-i: „Băi, Süleymane, te-ai gândit la ceva rău, la vreo drăcie!“.

Süleyman. Câinii nu mă lătrau, de fapt, deloc când eram la țară. Noi ne-am mutat acum la Istanbul și îmi pare rău că Mevlut a rămas acolo, mi-e dor de el... Purtarea câinilor față de mine acolo, în sat, nu era însă deloc diferită de purtarea lor față de Mevlut. Am dorit să fac această precizare.

Mevlut și câinele său, Kâmil, lăsau uneori dobitoacele să pască jos, în vale, și urcau pe dealuri. În timp ce privea, dintr-un punct aflat la o oarecare înălțime, priveștiștea vastă care se deschidea la poale, Mevlut simțea cum se deșteaptă în inima sa dorința de a trăi, de a fi fericit, de a ocupa un loc însemnat în lume. Uneori și-l închipuia pe tatăl său venind cu autobuzul de la Istanbul și ducându-l departe de acolo. Șesul pe care pășteau dobitoacele rămase jos era întrerupt de stâncile care se înălțau în locul în care cotea pârâul. La celălalt capăt al șesului zărea uneori trâmbele de fum ce se ridicau din câte un foc aprins acolo. Știa că cei care făcuseră focul erau ciobani nevârstnici din satul Gümüșdere care, la fel ca el, nu putuseră să plece la Istanbul ca să învețe mai departe. Când bătea vântul și era senin, mai cu seamă diminețile, de pe dealul pe care se cocoțau Mevlut și Kâmil se zăreau căsuțele și moscheea aceea minunată, vopsită în alb, cu minaret subțire ca un firicel de ață, din satul Gümüșdere.

Abdurrahman Efendi. Pentru că am locuit în satul acela, în Gümüşdere, mă încumet să mă bag în vorbă pe dată: cei mai mulți dintre noi, cei care trăiam prin anii 1950 în Gümüşdere, în Cennetpınar și în alte trei sate din împrejurimi, eram calici ca vai de noi. Iarna târguiam pe veresie de la băcănie și abia de ieșeam în primăvară. Primăvara, unii dintre noi, bărbații, se duceau să muncească la Istanbul. Cum o parte dintre noi nu aveau parale, Chiorul, băcanul, ne cumpăra și biletele de autobuz și le trecea în capul listei din caietul cu datorii. În 1954, matahala de Yusuf, un bărbat înalt și cu umeri largi care plecase din Gümüşdere la Istanbul, a lucrat mai întâi ca muncitor în construcții. Apoi, *din întâmplare*, a ajuns vânzător de iaurt și a făcut parale bune umblând pe străzi și vânzându-și marfă. Mai întâi i-a chemat la Istanbul, ca să se aciuze prin căminele de holtei și să lucreze acolo, pe frații și pe verii săi dinspre tată. Noi, cei din Gümüşdere, nu ne pricepuserăm până atunci la iaurt. Cei mai mulți dintre noi au plecat însă la Istanbul ca să vândă așa ceva. Eu am ajuns prima oară la Istanbul la vârsta de douăzeci și doi de ani, după ce am făcut armata. (Pentru că în răstimpul acela am fost indisciplinat și am tot tulit-o, iar apoi am fost prins, am mâncat bătaie la greu și am făcut pușcărie, armata mea a durat patru ani, numai că nu trebuie să nu se înțeleagă greșit: țin la armata noastră și la stimabilii ei comandanți mai mult ca la oricine.) Pe vremea aceea, militarii noștri nu-l spânzuraseră încă pe prim-ministrul Menderes², iar el se plimba de dimineața până seara prin Istanbul în Cadillacul său și cerea să se demoleze toate casele și conacele vechi care-i răsăreau în cale, iar apoi să se croiască bulevarde. Vânzătorii ambulante, care colindau printre ruine stradă cu stradă, aveau mult de lucru la Istanbul, numai că eu n-am izbândit cu iaurtul. Oamenii de pe aici, de pe la noi, sunt forțoși, cu oase puternice și umeri largi. Eu însă, sluga dumneavoastră, sunt delicat și plăpând de felul meu, iar dacă o da Domnul să ne întâlnim într-o bună zi, o să constatați asta cu ochii dumneavoastră. Eram strivit cât era ziulica de lungă de prăjina aia de

vânzător ambulant de ale cărei capete atârnav talerele cu iaurt, fiecare dintre ele având câte treizeci de kilograme. Și-apoi, la fel ca majoritatea iaurgiilor, mai ieșeam și serile la vândut de bragă, cu gândul să fac o para în plus. Cobilița, indiferent ce-ai așterne sub ea, îi face bătăturei pe umeri și pe ceață iaurgiului ageamiu. Deși la început mi-am zis bucuros că mie nu mi se va întâmpla așa ceva, căci aveam o piele ca de catifea, băgând eu de seamă mai apoi că blestemata aia de cobiliță îmi făcuse ceva și mai grozav – îmi pocise șira spinării –, m-am dus la spital. După ce am stat o lună pe la cozile din spitale, doctorul mi-a zis să mă las imediat de cărat cobilițe. Bineînțeles că, pentru a face bani, m-am lăsat de doctor, nu de cobilițe. În felul ăsta a prins să mi se-ncovoie și gâtul, iar prietenii mi-au schimbat, când era să vorbească între ei, porecla din „Abduș Fătălăul“ în „Abdurrahman Gât-Strâmb“, ceea ce mă jignea. M-am ținut departe de cei din satul nostru, dar îi vedeam pe străzi, vânzând iaurt, pe Mustafa, nevricosul de tată al lui Mevlut, și pe unchi-său, Hasan. Pe vremea aceea m-am deprins și cu rachiul, pe care-l sugeam ca să mă facă să uit de durerea din ceață. După o vreme am renunțat cu totul la visul de a-mi cumpăra o casă, o baracă la Istanbul, de a face bani, avere, și m-am distrat și eu nițel. Mai apoi mi-am luat oarece pământ în sat, cu banii aduși de la oraș, și m-am însurat cu cea mai sărmană, cea mai singură pe lume fată din Gümüșdere. Lecția pe care am învățat-o la Istanbul este că, pentru a putea rezista, trebuie să ai cel puțin trei feciori pe care să-i aduci cu tine de la țară ca pe niște recruți și să-i pui la treabă ca pe niște lucrători. Mă gândeam că, de-aș fi avut trei băieți zdraveni ca niște lei, m-aș fi dus cu ei la Istanbul, mi-aș fi făcut casă pe prima dintre colinele de la marginea orașului și, de data asta, aș fi ieșit biruitor. Numai că, la țară, nu mi-au venit pe lume trei flăcăi, ci trei fete. Iar eu m-am întors definitiv în sat acum doi ani și mi-am îndrăgit tare mult copilele. Să vă fac degrabă cunoștință cu ele:

Vediha. Mi-am dorit ca leușorul meu cel dintâi să se cheme Vedii, ca să fie serios și muncitor. Din păcate, a fost să fie fată, așa că în loc de Vedii i-

am zis VEDIHA.

Rayiha. Îi place grozav să se cațäre în brațele lui taică-său și miroase tare fumos.

Samihă. E ageră foc, mereu e nemulțumită de ceva și plânge și, deși n-a împlinit încă trei ani, umblă prin casă cu pași apăsați.

În satul Cennetpınar, Mevlut își petrecea uneori serile acasă, alături de mama sa, Atiye, și de cele două surori mai mari, care îl iubeau nespus, îi scria scrisori tatălui său, la Istanbul, și-i cerea să le aducă felurite lucruri, precum încălțări, baterii, cârlige de plastic pentru rufe, săpun. Pentru că tatăl său nu știa să scrie și să citească, scrisorile lui Mevlut primeau rareori răspuns, iar părintele său nu le aducea, de fapt, decât foarte puține dintre lucrurile cerute de ei, pe motiv că „la țară, la băcănia Chiorului, erau altele mai ieftine“. „Noi nu-ți cerem lucrurile alea pentru că n-ar exista la băcănia Chiorului, ci pentru că nu le avem noi, acasă, Mustafa!“ , bodogănea uneori mama lui Mevlut. Scrisorile adresate tatălui său i-au sădit lui Mevlut în suflet ideea că putea să ceară ceva cuiva în scris. Subiectul A CERE PRIN SCRISORI CEVA CUIVA AFLAT DEPARTE presupunea trei elemente:

1. Ceea ce cereai cu adevărat, fără să știi tu însuși ce anume cereai.
2. Lucrul despre care vorbeai la modul oficial și a cărui natură o pricepeai, de fapt, într-o oarecare măsură în timp ce vorbeai despre el.
3. Scrisoarea, care era în spiritul punctelor (1) și (2), dar care avea un cu totul alt sens, era un text magic.

Mustafa Efendi. Când m-am întors de la Istanbul, la sfârșitul lunii mai, le-am adus fetelor materiale de rochii imprimate cu flori mov și verzi, mamei lor niște saboți și o sticlă de colonie Pe-Re-Ja, despre care-mi scrisese Mevlut în scrisoare, iar lui Mevlut, jucăria pe care și-o dorise el.

Am fost mâhnit să constat că Mevlut mi-a mulțumit cu jumătate de gură la vederea darului. „Da, voia un pistol cu apă, dar din ăla de care are băiatul primarului...“, mi-au zis rânjind maică-sa și surorile lui. A doua zi m-am dus cu Mevlut la băcănia Chiorului și am luat la puricat, rând pe rând, datoriile din caietul pe veresie. „Băi, ce e cu guma asta de mestecat Çamlıca?“, bombăneam eu furios, dar Mevlut stătea cu ochii pironiți înaintea, pentru că el o cumpărase și ceruse să fie trecut în caiet. „Data viitoare să nu-i mai dai ăștia gumă!“, i-am zis eu Chiorului. „Iarna viitoare Mevlut trebuie să plece, de fapt, la Istanbul și să învețe!“, a zis deșteptul de Chior. „Să nu-i fie de deochi, îl duce bine de tot capul la socoteli, la matematică. Măcar o dată să meargă la facultate și cineva de la noi din sat!“

Vestea că tatăl lui Mevlut se certase, în ultima iarnă petrecută la Istanbul, cu nenea Hasan se răspândise repede în sat... Nenea Hasan și cei doi fi ai săi, Korkut și Süleyman, plecaseră din casa în care locuiseră, la Istanbul, împreună cu tatăl lui Mevlut în cele mai reci zile din luna decembrie a anului trecut, îl lăseseră pe acesta singur și se mutaseră într-o altă casă, pe care și-o ridicaseră împreună în cartierul Duttepe, aflat vizavi de vechea locuință. Îndată după aceea, Safiye, soția lui nenea Hasan, care era atât mătușa dinspre mamă, cât și mătușa dinspre tată a lui Mevlut, plecase la casa cea nouă de la oraș, ca să aibă grijă de ei. Aceste schimbări însemnau că Mustafa Efendi ar fi putut să-l ia, în toamnă, pe Mevlut cu el, ca să nu rămână singur în Istanbul.

Süleyman. Tata și unchiul Mustafa sunt frați, dar au nume de familie diferite. Pe vremea când toată lumea își lua câte un nume de familie, la ordinul lui Atatürk, funcționarul de la populație venit de la Beyşehir călare pe un măgar, cu niște ditamai registrele, însemna rând pe rând, în ultima zi hărăzită, numele ales de fiecare ogeac. Tocmai îi venise rândul moșului nostru, care era un om foarte cucernic, foarte sfânt și care nu mersese

niciodată la viața lui mai departe de Beyşehir. El se gândise și iar se gândise, după care zisese „Aktaş“³. Cei doi fii ai săi se sfădeau, ca de obicei, lângă el. „Pe mine să mă scrieți Karataş“⁴, zisese căpos unchiul Mustafă, care pe vremea aia nu era decât un țânc, numai că nu-l ascultaseră nici funcționarul, nici bunicul. Peste ani de zile, înainte ca Mevlut să se înscrie la școala medie, la Istanbul, căposul și arțăgosul unchi Mustafă s-a dus la Beyşehir și și-a schimbat numele de familie la judecătorie; în felul acesta, noi am rămas Aktaş, iar Mevlut și ai lui au devenit Karataş. Vărul meu, Mevlut Karataş, e foarte dornic să vină în toamna asta la Istanbul, ca să învețe, numai că nici unul dintre copiii aduși la Istanbul din satele dimprejur, sub pretextul de a face carte, n-a izbutit până acum să termine liceul. Nu există decât un singur copil de țărani din cele aproape o sută de sate și județe de pe la noi care să fi reușit să intre la facultate. Mai apoi, tocilarul ăsta ochelarișt s-a dus în America și n-a mai știut nimeni nimic de el. La mulți ani după aceea, oamenii i-au văzut fotografia într-o gazetă, dar, pentru că și schimbase numele, n-au reușit să-și dea seama dacă era sau nu vorba despre tocilarul nostru cu ochelari. După mine, nememicul ăla s-a creștinat de multă vreme.

Într-o zi de la sfârșitul verii, pe la scăpătat, tatăl lui Mevlut și-a scos fierăștrăul mâncat de rugină pe care băiatul îl știa încă din copilărie și și-a tras feciorul sub stejarul cel bătrân. Au retezat împreună, cu răbdare, încetul cu încetul, o creangă cam cât încheietura mâinii. Era o cracă ușor curbată, lungă cât o zi de post. Tatăl lui Mevlut a tăiat și a curățat rând pe rând ramurile prăjinii, mai întâi cu ajutorul cuțitului de pâine, apoi cu ajutorul unui briceag.

— Asta o să fie cobilița ta de vânzător ambulănt! i-a zis el băiatului.

A luat niște chibrituri din bucătărie și l-a pus pe Mevlut să-i dea foc. A îndoit prăjina și a uscat-o, arzându-i, puțin câte puțin, lăstarii deasupra focului.

— Nu-ți iese dintr-odată. Ai s-o usuci până la sfârșitul verii, îndoind-o și răsucind-o deasupra focului și lăsând-o la soare. O să fie deopotrivă tare ca piatra și moale precum catifeaua. Ia să vedem, îți stă pe umeri?

Mevlut și-a pus prăjina pe umeri. I-a simțit, înflorat, tăria și căldura.

La sfârșitul verii, când au plecat la Istanbul, au luat cu ei un săculeț cu *tarhana*⁵, niște ardei iute uscat, mai multe pungii cu bulgur și turte, precum și niște coșuri pline cu nuci. Tatăl său obișnuia să le dăruiască bulgur și nuci portarilor de pe la blocurile importante, ca să se poarte bine cu el și să-i dea voie să folosească ascensorul. Mai aveau cu ei lanterna, pe care urmau s-o repara la Istanbul, ceainicul care-i plăcea tatălui său și pe care-l lua cu el când venea la țară, rogojina pe care urmau s-o aștearnă pe podeaua de pământ a casei și multe alte fleacuri. De-a lungul călătoriei cu trenul, care a durat o zi și jumătate, ieșeau mereu pe neașteptate la iveală, de prin cotloanele prin care le înghesuiseră, felurite sacoșe de plastic, îndesate bine cu lucruri, și coșuri. Mevlut, care era cufundat în lumea pe care o privea pe fereastră, dădea fuga, în timp ce se gândea la mama și la surorile sale mai mari, de care-i era deja dor, după ouăle răскоapte care se rostogoleau din sacoșe în mijlocul vagonului.

În lumea pe care o zărea pe fereastra trenului se găseau cu mult mai mulți oameni, lanuri de grâu, plopi, boi, poduri, măgari, case, munți, moschei, tractoare, inscripții, litere, stele și stâlpi de electricitate decât văzuse Mevlut de-a lungul întregii sale vieți de doisprezece ani. Stâlpii de electricitate care se năpusteau parcă asupra lui îl amețeau uneori, așa încât își rezema capul de umărul tatălui său și mai ațipea, pentru ca apoi, când se trezea, să observe că lanurile aurii și grâmezile de grâu potopite de soare se făcuseră nevăzute, că erau înconjurați de stânci vinete, iar după aceea să viseze că Istanbulul era un oraș plămădit din astfel de stânci.

În acest răstimp vedea un pârâu verde, copaci verzi și simțea că i se primenea sufletul. Dacă lumea aceea ar fi vorbit, oare ce ar fi spus? Lui Mevlut i se părea uneori că trenul stătea pe loc și că pe la fereastră se perinda

o întreagă lume. Îi citea, rînd pe rînd, tatălui său numele gărilor – Hamam... İhsaniye... Döğër... –, rîcnind emoționat ori de cîte ori ajungeau în vreuna dintre ele, ieșea pe culoar cînd i se umezeau ochii din pricina fumului albastru, dens al țigărilor bărbaților din compartiment, se ducea la toaletă, clătîndu-se pe picioare ca un om beat, forța ușa și se uita la șinele și la criblura care se zăreau prin gaura metalică a closetului. Tac-tac-urile trenului răzbăteau cu greu prin deschizătura aceea. La întoarcere îi plăcea să se ducă pînă la ultimul vagon și să se uite la femeile care dormeau, la copiii care plîngeau, la bărbații care jucau cărți, la oamenii care mâncau cîrnați, răspîndind duhori de usturoi prin tot vagonul, la cei care-și făceau rugăciunea, la îngrămădeala din compartimente.

— Dar des te mai duci pe acolo! Ce tot faci la toaletă? îl întrebuse tatăl său. E apă?

— Nu e.

În unele orașe, în tren urcau copii care făceau comerț ambulant, iar Mevlut se uita cu băgare de seamă la stafidele, la năutul prăjit, la biscuiții, la pâinea, la brînză, la migdalele și la gumele de mestecat pe care le vindeau aceștia în mers, între stații, după care își mânca clătita pe care i-o pusese mama sa în sacoșă, grijulie. Uneori vedea ciobani, însoțiți de câini, care vedeau trenul de departe și alergau în josul cîte unui povâmiș, îi auzea pe copiii-ciobani cerînd „zeareee!“, ca să-și răsucescă țigări din tutun de contrabandă, și încerca un ciudat sentiment de mîndrie cînd trenul trecea în viteză pe lângă ei. Trenul de Istanbul oprea apoi în inima stepei, iar Mevlut își amintea cît de tăcută e, de fapt, lumea. În răstimpul acelei așteptări, care părea fără sfârșit în liniștea aceea, Mevlut vedea femei care culegeau roșii în grădinița unei case de țară ce se zărea pe fereastra vagonului, găini care umblau de-a lungul liniei, doi mîgari care se scărpinau unul pe altul lângă o pompă de apă electrică, un bărbat cu barbă care dormea în iarbă ceva mai departe.

— Cînd plecăm? îl întrebuse el pe tatăl său în timpul uneia dintre

așteptările acelea fără sfârșit.

— Ai răbdare, băiete, Istanbulul nu fuge nicăieri!

— Aaa, plecăm!

— Pleacă trenul de alături, nu noi! îi spusese tatăl său râzând.

Mevlut a încercat să-și imagineze pe parcursul întregii călătorii în care parte a acelei hărți a Turciei pe care-o văzuse atârnată vreme de cinci ani chiar în spatele învățătorului, la școala din sat, alături de drapel și de portretul lui Atatürk, se aflau. A ațipit înainte de a intra trenul în Izmit și n-a mai făcut ochi până la intrarea trenului în gara Haydarpaşa.

Dată fiind greutatea bagajelor, a sacoșelor și a coșurilor pe care le aveau cu ei, le-a luat o oră ca să coboare treptele gării Haydarpaşa și să urce pe vasul de Karaköy. Mevlut a văzut pentru prima oară în viața sa marea acolo, în întunericul serii. Marea, întunecată ca visele și afundă ca somnul. În boarea aceea răcoroasă stăruia un miros plăcut de alge. Țărmlul european era scăldat în lumină. Mevlut n-a mai uitat toată viața clipa în care a văzut nu atât marea, cât acele lumini. Odată ajunși pe celălalt țărm, au mers pe jos preț de patru ore, până la casa aflată dincolo de cartierul Zincirlikuyu, căci autobuzul municipalității n-a vrut să-i ia, așa încărcăți de sacoșe și bagaje cum erau.

2. Casa

Dealurile de la marginea orașului

Casa era o *gecekondu*, o baracă. Tatăl său folosea cuvântul cu pricina ori de câte ori se înfuria pe aspectul primitiv al aceluia spațiu jalnic, iar când nu era mânios – ceea ce se întâmpla foarte rar – îl numea, cu o afecțiune pe care o simțea și Mevlut, „casă”. Afecțiunea aceea îi dădea lui Mevlut iluzia că acolo se afla ceva din casa fără de moarte pe care urmau s-o stăpânească într-o

bună zi, numai că era greu de crezut așa ceva. Baraca era alcătuită dintr-o încăpere mărișoară. Alături se găsea toaleta, care avea o groapă în mijloc. Prin fereștriuca fără geam a closetului răzbăteau, noaptea, sânda și urletele câinilor din cartierele îndepărtate.

Când au pătruns în casă în prima noapte, pe întuneric, Mevlut a crezut că acolo se găsea casa altcuiva, căci înăuntru se aflau un bărbat și o femeie. Mai apoi a priceput că oamenii aceia erau chiriașii instalați acolo de taică-său pe perioada verii. Taică-său se certase mai întâi cu ei, după care așternuse un al doilea pat, aflat într-un ungher cufundat în beznă, iar cei doi, tatăl și fiul, dormiseră împreună.

A doua zi către prânz, când s-a deșteptat din somn, nu era nimeni acasă. Tatăl și unchiul său, precum și verii săi dinspre tată, care li se alăturaseră acestora în anii trecuți, locuiseră cu toții acolo. Mevlut a încercat să și-i închipuie, aducându-și aminte de ceea ce îi povesteau ei vara, pe Korkut și pe Süleyman locuind în odaia aceea, dar locuința aducea cu o casă fântomatică, abandonată. În încăpere se găseau o masă veche, patru scaune, două paturi, unul cu somieră, altul fără, două dulapuri, două ferestre și o sobă. La atât se limitau lucrurile pe care le stăpânea tatăl său în orașul în care se ducea de șase ani ca să muncească iarna. Cu un an în urmă, când se certaseră cu tatăl său și se mutaseră în altă parte, unchiul și verii săi își luaseră cu ei paturile, lucrurile, tot ceea ce le aparținea. Mevlut n-a găsit nici măcar un lucru de-al lor. I-a făcut plăcere să vadă în dulap cele câteva lucruri pe care și le adusese tatăl său de la țară, ciorapii de lână și izmenele, precum și o foarfecă, acum ruginită, pe care o văzuse acasă în mâinile surorilor sale mai mari.

Camera avea pământ în loc de pardoseală. Mevlut a observat că, înainte de a pleca în dimineața aceea de acasă, tatăl său așternuse pe jos rogojina adusă de la țară. Pesemne că unchiul și verii săi luaseră cu ei rogojina cea veche când plecaseră de acolo, cu un an în urmă.

Masa, pe care tatăl său lăsase o pâine proaspătă, era făcută din scânduri și

placaj, fiind veche și nevopsită. Mevlut obișnuia să pună sub singurul ei picior, care era prea scurt, cutii goale de chibrituri sau scândurele, ca să nu se clatine, numai că din când în când masa începea iar să se bâțâie, ciorba și ceaiul se vărsau pe ei, iar tatăl său își pierdea cumpătul. Tatăl său își pierdea cumpătul din foarte multe pricini și, deși spusese de foarte multe ori de-a lungul anilor pe care urmau să-i petreacă acolo după 1969 că avea să repara masa aceea, n-o făcuse niciodată.

Mevlut era fericit, mai cu seamă în primii ani petrecuți la Istanbul, să stea cu tatăl său la masă, să mănânce cu el, chiar dacă o făceau în grabă. Dar, pentru că ori tatăl său, ori amândoi urmau să iasă seara pentru a vinde bragă, mesele acelea nu erau la fel de amuzante ca mesele așternute pe jos din care se înfrupta vesel, la țară, alături de mama și de surorile sale. Mevlut vedea mereu în gesturile tatălui său nerăbdarea de a porni cât mai degrabă pe străzi, cu marfă. De îndată ce înghițea ultimul duminic, Mustafâ Efendi își aprindea o țigară, după care-i spunea, înainte de-a fi ajuns la jumătatea ei, „haide!“.

Când revenea de la școală seara, lui Mevlut îi plăcea să facă ciorbă, fie pe sobă, fie, dacă soba nu era încă aprinsă, pe mica butelie Aygaz, înainte de a porni să vândă bragă cu tatăl său. Punea în apa care fierbea în oală o lingură de margarină Sana și ce le mai rămăsese prin dulap – morcovi, țelină, roșii, toate tăiate mărunt –, presăra peste ele două mâini de ardei uscat și de bulgur, după care se uita la zbugiumul infernal din oală, ascultându-i clocotul. Bucățelele de cartofi și de morcovi se roteau nebunește, de parcă ar fi fost niște creaturi care ardeau în flăcările iadului, și aveai impresia că le auzi țipând, în agonie, din străfundurile vasului; uneori se umflau pe nepusă masă, de parcă s-ar fi aflat pe buza unui vulcan, iar morcovii și țelina se săltau în sus, apropiindu-se de nasul lui Mevlut. Acestuia îi plăcea să vadă cum se îngălbeneau, pe măsură ce fierbeau, cartofii, cum ciorba împrumuta culoarea morcovilor, cum se modifica sunetul pe care-l isca zeama în clocot, luând aminte la faptul că forfota din oală aducea întocmai cu rotația planetelor, despre care se vorbea la orele de geografie de la Liceul de Băieți

Atatürk pe care începuse să-l urmeze, iar apoi cugetând că și el se rotea neconținut în univers, la fel ca frâmele acelea de legume. Era plăcut să se încălzească la aburul acela cald și fumos mirositor care se răspândea din oală.

— Bravo, ciorba a ieșit foarte bună, să trăiești! îi spunea tatăl său de fiecare dată. Ce-ar fi să te dau ucenic la un bucătar?

În cazul în care nu ieșea seara să vândă bragă cu tatăl său și rămânea acasă să învețe, Mevlut strângea masa de îndată ce pleca acesta, apoi se apuca să tocească, îndârjit, denumirile tuturor orașelor și tuturor țărilor din manualul de geografie și visa, somnoros, la tot soiul de lucruri, uitându-se la imaginile care înfățișau Turnul Eiffel și templele budiste din China. În cazul în care se ducea la școală, apoi, după-amiaza, vindea iaurt cu tatăl său, cărând talgerele grele, se prăbușea în pat și adormea de cum ajungea acasă și îmbuca ceva. Când pleca de acasă, tatăl său îl deștepta din somn:

— Pune-ți pijamaua, vâra-te sub plapumă și apoi dormi, măi băiete! Altfel ai să îngheți bocnă când o să se stingă soba.

— Vin și eu, tată, stai, nu pleca! zicea Mevlut ca prin vis, continuând să doarmă.

În nopțile în care rămânea singur acasă, îi era cu neputință, oricât s-ar fi căznit, să dea uitării vuietul vântului care pătrundea pe fereastră, pâraiturile nesfârșite iscate de șoareci sau de duhuri ori zgomotele de pași și urletele câinilor de afară, ca să se concentreze asupra cărții de geografie. Dulăii din oraș erau mai frământați, mai amarnici decât cei de la țară. Curentul se întrerupea adeseori, așa încât nici să învețe nu mai putea, flăcările și trosnetele din sobă deveneau și mai grozave pe întuneric, iar atunci era sigur că, din inima umbrelor care se țeseau în colțul încăperii, era urmărit cu băgare de seamă de un ochi. Uneori nici nu se mai ridica de la masă ca să se culce, ci adormea cu capul prăbușit pe paginile cărții, căci dacă ar fi fost să-și îndepărteze privirile de manualul de geografie, stăpânul aceluși ochi și-ar fi dat seama că îl remarcase și s-ar fi năpustit îndată asupra sa.

— De ce nu stingi soba și nu te bagi în pat ca să te culci, băiete? îl întreba tatăl său când se întorcea acasă în puterea nopții, trudit și nervos.

Tatăl său era mulțumit să constate că odaia era bine încălzită, căci degerase umblând pe străzi, numai că nu voia să ardă focul până la ora aceea. Cum nu putea să-i spună asta, îi zicea cel mult „dacă e să te culci, barem stinge soba!”. Tatăl său cumpăra lemnele de foc gata tăiate de la mica băcănie a unchiului Hasan, iar uneori crăpa el însuși câte un ditamai butucul, cu toporul împrumutat de la vecini. Tatăl său îi arătase încă înainte de a se ivi iarna cum se aprinde focul cu vreascuri, cu ziare și cum putea să găsească pe dealurile dimprejur găteje, ziare vechi și bucați de hârtie. În primele luni de la venirea lui Mevlut în oraș, tatăl său îl ducea, după ce se întorcea de la daravera cu iaurtul, pe dealurile din cartierul Kültepe, unde locuiau.

Casa lor se afla la marginea orașului, la poalele unui deal mocirlos, pe jumătate pleșuv, presărat cu duzi și smochini răzleți. Partea de jos a acestuia era mărginită de un pârâu îngust, firav, care șerpuia printre alte dealuri, venind dinspre Ortaköy, și se vărsa în Bosfor. Femeile din familiile care se stabiliseră primele pe acele dealuri, pe la mijlocul anilor 1950, venind din felurite sate nevoiașe aflate în provinciile Ordu, Gümüşhane, Kastamonu și Erzincan, cultivau porumb de-a lungul pârâului și își spălau rufe în apele sale, întocmai așa cum se făcea și prin satele din care pribegiseră. Vara, copiii înotau în apele lui puțin adânci. Pe vremea aceea pârâul încă se mai numea Buzludere⁶, potrivit denumirii moștenite din perioada otomană, dar din pricina celor peste optzeci de mii de locuitori care veniseră din Anatolia și se instalaseră pe dealurile din jur vreme de cincisprezece ani, a mizeriei provocate de feluritele fabrici, mai mari sau mai mici, răsărite peste noapte, numele său se schimbase în scurtă vreme în Bokludere⁷. În anii în care venise Mevlut la Istanbul, oamenii nu-și mai aminteau nici de numele de Buzludere, nici de cel de Bokludere, căci toți ajunseseră să dea uitării pârâul, care acum fusese integrat în oraș și acoperit cu plăci de beton de la izvoare până la vărsare.

În punctul cel mai înalt din Kültepe, în care îl ducea pe Mevlut tatăl său, se găseau rămășițele unui fost incinerator de gunoaie și niște mormane de cenușă de la care se trăgea numele dealului. De acolo de pe culme se zăreau celelalte dealuri (Duttepe, Kuştepe, Esentepe, Gültepe, Harmantepe, Seyrantepe, Oktepe etc.), repede invadate de barăci ridicate peste noapte, cel mai mare cimitir al orașului (Zincirlikuyu), numeroase fabrici, mai mari sau mai mici, ateliere de reparat mașini, alte ateliere, depozite, fabrici de medicamente și de fiole, iar undeva, în depărtare, umbra fântomatică a orașului, cu minaretele și clădirile sale înalte. Orașul, cartierele prin care vindea Mevlut iaurt dimineața și bragă seara, împreună cu tatăl său, și în care se ducea la școală se vedeau în zare ca niște pete misterioase.

Ceva mai departe se găseau dealurile albastre de pe țărmul anatolian al Istanbulului. Bosforul se afla undeva printre acele coline, nu se zărea, din păcate, dar în primele luni de la sosirea sa în oraș, Mevlut avea impresia, ori de câte ori urca pe coamele din Kültepe, că zărește, preț de o clipă, marea albastră printre culmi la fel de albastre. Pe fiecare dintre măgurile care se îndreptau spre mare se găseau niște ditamai stâlpii de electricitate, care găzduiau liniile electrice principale ale orașului. Stâlpii aceia uriași lăsau să le scape sunete ciudate în bătaia vântului, iar în zilele cu umezeală cablurile sfârâiau, înspăimântându-i pe Mevlut și pe prietenii săi. Pe gardurile din sârmă ghimpată care dădeau roată stâlpilor se găseau niște plăcuțe ciuruite de gloanțe pe care scria PERICOL DE MOARTE și pe care se vedea câte un cap de mort. În primii ani, Mevlut avea impresia, ori de câte ori admira priveliștea de acolo, de sus, în timp ce aduna surcele și bucăți de hârtie, că pericolul acela de moarte nu venea de la stâlpii de electricitate, ci chiar de la oraș. Se spunea adeseori că e interzis și de rău augur să te apropii de stâlpii aceia grozavi, dar cei mai mulți dintre locuitorii cartierului se alimentau cu electricitate prin instalații clandestine, conectate cu dibăcie la linia principală.

Mustafa Efendi. I-am explicat fiului meu, ca să priceapă cât de dificilă era viața noastră, de celor de aici, că pe nici unul dintre dealuri, cu excepția celor numite Kültepe și Duttepe – acesta din urmă, aflat vizavi de noi –, nu exista electricitate la modul oficial. I-am spus că, atunci când eu și unchiul lui am ajuns aici pentru prima oară, cu șase ani în urmă, nu existau nicăieri electricitate ori instalații de apă și canalizare. I-am arătat fiului meu, arătându-i celelalte dealuri, câmpia pe care vâneau sultanii otomani și pe care făceau exerciții de tragere soldații, serele în care cultivau albanezii căpșuni și flori, stâna pe care o țineau cei care locuiau în Kâğıthane și cimitirul alb în care zăceau trupurile acoperite de var ale ostașilor morți din cauza molimei de tifos izbucnite în timpul Războiului Balcanic din 1912, ca nu care cumva să se lase ispitit de viața veselă, fără griji din Istanbul și să creadă că existența e ușoară. I-am mai arătat, ca să nu se descurajeze și să nu-i piară avântul, și Liceul de Băieți Atatürk, la care urmează să-l înscriu, terenul de fotbal fără gazon amenajat pentru echipa din Duttepe, cinematograful Derya, cu proiectorul lui anemic, care s-a deschis în această vară printre duzi, precum și moscheea din Duttepe, care se clădește de patru ani cu sprijinul brutarului din Rize, al constructorului Hacı Hamit Vural, dar și al oamenilor acestuia, cu toții la fel de fâlcoși. I-am arătat, totodată, în partea de jos a povârnișului din dreapta moscheii, casa pe care Hasan și ai lui au isprăvit-o anul trecut și care se află pe un teren pe care eu și unchi-său l-am îngădit, cu pietre date cu var, acum patru ani. „Când eu și unchiul tău am venit aici, cu șase ani în urmă, toate dealurile astea erau goale ca-n palmă!“, i-am zis eu. I-am mai explicat că ofițerii nevoiașilor care pribegeau, venind de departe, pentru a se statomnici aici era să-și găsească de lucru și să locuiască la oraș, că din această pricină își ridicaseră cu toții casele cât mai aproape de drum, așa încât dimineața să poată da fuga la Istanbul înaintea tuturor, că și le ridicaseră, adică, la poalele dealurilor și că, în felul ăsta, măgurile acelea crescuseră cu o iuțea pe care aproape că o puteai cuprinde cu ochii, și asta de jos în sus.

3. Descurcările care și-a făcut casă pe un maidan

Ah, băiete, s-ar zice că te-a speriat Istanbulul

În primele luni petrecute la Istanbul, Mevlut asculta cu mare băgare de seamă noaptea, când stătea întins în pat, zgomotul orașului, care răzbătea din depărtări. Uneori, când se trezea înspăimântat din somn, auzea cum răsună în tăcere, venind de hăt departe, lătratul câinilor, își dădea seama că tatăl său nu se întorsese încă acasă și-și afunda capul în plapumă, căznindu-se să adoarmă la loc. Cum pe vremea aceea era copleșit noaptea de spaima câinilor, tatăl său l-a dus la un *şeyh*⁸ care locuia într-o casă de lemn din Kasımpaşa, cerându-i acestuia să-i citească rugăciuni și să sufle asupra sa. Mevlut urma să-și aducă aminte, peste ani de zile, de acest lucru.

Într-o noapte a descoperit că, în vis, chipul lui Schelet, directorul adjunct al Liceului de Băieți Atatürk, aducea cu capul acela de mort care-i spunea, de pe stâlpul de electricitate, PERICOL DE MOARTE. Îl cunoscuse pe Schelet când tatăl său îi dăduse acestuia, pentru înscriere, diploma de școală primară adusă de la țară. Seara, Mevlut nici măcar nu-și ridica privirea din cartea de matematică, pentru că nu dorea defel să dea ochii cu Duhul despre care credea că-l pândește de dincolo de fereastra întunecată. De aceea nu era în stare uneori nici măcar să se bage în pat, ca să se culce.

Mevlut a cunoscut cartierele din Kültepe, din Duttepe și de pe celelalte dealuri cu ajutorul lui Süleyman, care în răstimp de un an se deprinsese foarte bine cu locurile acelea. A văzut astfel o sumedenie de barăci; unele dintre ele abia aveau turnată fundația, altele aveau zidurile ridicate doar până la jumătate, în vreme ce altele chiar erau pe cale să fie terminate. În cele mai multe dintre ele locuiau doar bărbați. Majoritatea celor care veniseră în ultimii cinci ani de la Konya, de la Kastamonu, de la Gümüşhane pentru a se stabili în Kültepe ori în Duttepe fie își lăsaseră nevestele și copiii la țară,

așa cum făcuse tatăl lui Mevlut, fie erau holtei fără ocupație, fără cheag, care n-ar fi avut cum să se însoare la ei în sat. Când vedea, pe ușile deschise ale unora dintre casele acelea cu o singură încăpere, câte șase-șapte burlaci care zăceau în paturi ca niște morți, odihnindu-se, Mevlut percepea și prezența potăilor încrâncenate care dădeau târcoale primprejur. Pesemne că zăvozii amușinau duhoarea de răsufări grele, de sudoare și de somn care răzbătea din maghernițe. Mevlut se temea de cei mai mulți dintre bărbații neînsurați, căci erau arțăgoși, ursuzi și aspri.

Jos, în piața din Duttepe, pe strada aceea principală unde urma să fie mai târziu capătul liniilor de autobuz, se aflau o băcănie ținută de un băcan despre care tatăl său spunea că e „pungaș“, o prăvălie în care se vindeau saci cu ciment, uși prăpădite, țigle vechi, burlane de sobă, bucăți de tablă și fețe de masă din plastic, precum și o cafenea ca o șandrama în care picoteau până seara bărbații care nu-și găsiseră de lucru în oraș. Unchiul Hasan își deschisese și el o mică băcănie, la mijlocul drumului care ducea pe deal. Când nu avea ce face, Mevlut urca până acolo și meșterea pungi de hârtie din ziare vechi, alături de verii săi, Korkut și Süleyman.

Süleyman. Pentru că a stat un an în sat de pomană din cauza arțagului unchiului Mustafă, Mevlut a ajuns să fie cu o clasă în urma mea la Liceul de Băieți Atatürk. Când îl vedeam, în pauze, singur în curte, mă duceam la el și-i țineam de urât ageamiului meu de văr, devenit acum istanbulez. Noi ținem foarte mult la Mevlut și facem diferența între el și tatăl lui. Într-o seară, înainte de a începe școala, a venit cu unchiul Mustafă la noi acasă, în Duttepe. De cum a văzut-o pe mama, Mevlut a îmbrățișat cu tot dorul pe care-l încearcă după maică-sa și după surorile lui mai mari.

— Ah, băiete, s-ar zice că te-a speriat Istanbulul, i-a spus mama, îmbrățișându-l la rândul ei. Nu te teme, uite, noi suntem aici mereu!

L-a sărutat pe Mevlut pe păr, așa cum făcea și maică-sa:

— Ia spune tu, cum am să fiu aici, la Istanbul, Safiye Yenge sau Safiye

Teyze?

Mama este atât soția unchiului dinspre tată al lui Mevlut, adică *yenge*, cât și sora mai mare a mamei lui, adică *teyze*. Mevlut îi spunea vara, în cazul în care se găsea sub înrâurirea certurilor fără sfârșit dintre tatăl lui și tatăl meu, *yenge*, însă iarna, când unchiul Mustafâ se afla la Istanbul, o numea, pe tonul acela plăcut folosit de mama și de surorile lui, *teyze*.

— Ai să fi întotdeauna *teyze* a mea, i-a zis Mevlut mamei din tot sufletul.

— Vezi să nu se supere taică-tău! i-a zis mama.

— Safiye, ține-i tu loc de mamă! i-a spus unchiul Mustafâ. Aici e orfan și plânge în fiecare noapte.

Mevlut s-a simțit stingherit.

— Îl înscriem la școală, a continuat unchiul Mustafâ. Dar cărțile și caietele costă o groază de bani! Ca să nu spun că mai are nevoie și de veston.

— Ce număr matricol ai? l-a întrebat Korkut, fratele meu mai mare.

— 1019.

Fratele meu s-a dus în camera de alături, a scotocit pe fundul cutărului și a scos la iveală vestonul vechi de școală pe care-l purtaserăm amândoi. L-a bătut cu palmele, scuturându-l de praf, i-a netezit părțile șifonate și l-a îmbrăcat pe Mevlut cu el, grijuliu ca un croitor.

— Îți vine foarte bine, 1019! i-a zis el.

— Da, îi vine de minune, n-are deloc nevoie de veston nou! a zis unchiul Mustafâ.

— Îi e puțin cam larg, dar așa e mai bine, a zis fratele meu Korkut. Vestoanele strâmte îți dau de furcă când e să te iei la harță.

— Nu, Mevlut nu se duce la școală ca să se ia la harță cu alții, a zis unchiul Mustafâ.

— Bineînțeles, dacă poate să n-o facă, a spus Korkut. Uneori, profesorii ăia demenți, cu mutre de dobitoci se iau de tine în așa hal că n-ai cum să-ți fi firea!

Korkut. M-am ofuscăt când l-am auzit pe unchiul Mustafă zicând „Mevlut nu se bate cu nimeni“; am simțit că se uita la mine de sus. Eu m-am lăsat de carte acum trei ani, pe vremea când locuiam cu unchiul Mustafă și cu tata în casa meșterită de ei doi (cea în care stă azi Mevlut). Ca să-mi iau gândul de la școală, într-una dintre ultimele zile petrecute acolo i-am ars, în fața întregii clase, două palme și trei pumni lui Fevzi, fândositul ăla de profesor de chimie cu mutră de dobitoc, servindu-i astfel lecția pe care trebuia s-o primească. Merita de mult chelăneala aia pentru că, în urmă cu un an, își bătuse joc de mine, umilindu-mă în fața tuturor, atât cât îl duce pe el capul, când mă întrebasese ce este Pb_2SO_4 , iar eu îi zisesem „papuci“; mă mai și picase, așa, de florile mărilor. Nu mai am, de fapt, nici urmă de respect pentru un liceu în care îți poți scărmana profesorul în voie la ore, chiar de-ar fi ca liceul acesta să poarte numele lui Atatürk.

Süleyman. „Buzunarul stâng al sacoului e găurit, dar să nu cumva să-l coși!“, i-am zis eu amețitului de Mevlut. „Poți să-ți ascunzi acolo fițuica când dai lucrări de control. Noi am văzut, de fapt, cât de folositor e vestonul ăsta în timp ce vindeam bragă seara, și nu la școală. Nimeni nu-i poate ține piept unui băiat care vinde ceva pe ulițe, în frig, în toiul nopții, umblând înțolit cu uniforma. Lumea te întreabă «băiatul meu, ești la școală?» și-ți vără prin buzunare ciocolată, ciorapi de lână, bani. Când ajungi acasă îți întorci haina pe dos și scoți ce ai prin ea. Ai grijă să nu spui că te-ai lăsat de carte! Să zici că o să te faci doctor!“ „Mevlut n-o să se lase de școală!“, a zis taică-său. „O să se facă doctor cu adevărat. Nu-i așa?“

Mevlut își dădea seama că afecțiunea care i se arăta era amestecată cu milă, așa că n-avea cum să se înveselească. Casa pe care unchiul său și ai lui și-o ridicaseră cu ajutorul tatălui lui Mevlut pe dealul numit Duttepe, aflat vizavi de Kültepe, și în

care aceștia se mutaseră cu un an în urmă era cu mult mai curată și mai luminoasă decât baraca în care locuiau el și taică-său. Unchiul și mătușa lui, care își așezau la țară bucatele pe jos, mâncau acum la o masă așternută cu o față de masă înflorată, din plastic. Pardoseala nu mai era făcută din pământ, ci din piatră. Casa lor mirosea a colonie, iar perdelele curate, călcate îl făceau pe Mevlut să-și dorească să aparțină aceluși loc. Casa unchiului său avea încă de pe atunci trei odăi, iar Mevlut vedea foarte bine că familia Aktaş, care își vânduse toată agoniseala, inclusiv vitele, grădinița și casa, mutându-se de la sat la oraș, urma să fie fericită acolo, așa încât încerca o anumită supărare față de tatăl său care nu izbutise încă să facă așa ceva și care se purta de parcă nici n-ar fi avut de gând să izbutească, și se simțea rușinat.

Mustafa Efendi. „Știi că te duci la unchi-tău pe ascuns de mine, că mergi la băcănia unchiului Hasan și împătorești ziare, că stai la masă, că mănânci cu ei, că te joci cu Süleyman, dar să nu uiți că ei ne-au luat ceea ce ni se cuvenea!“, îi atrăgeam eu atenția lui Mevlut. Ce dureros e sentimentul că fiul nu-i este alături tatălui său, că li se alătură pungașilor care-l trag pe sfoară și vor să-i ia pâinea de la gură! Nu te mai simți așa de stingherit pentru că ți-au dat vestonul acela! Ți se cuvenea! Să nu-ți iasă din minte faptul că dacă ai să te ții atât de aproape de cei care i-au luat tatălui tău pe față terenul pe care l-au îngădit împreună aceștia n-au să te respecte, pricepi, Mevlut?

Cu șase ani în urmă, la trei ani după lovitura de stat militară din 27 mai 1960, pe vremea când Mevlut deprindea buchiile la țară, tatăl și unchiul său Hasan, veniți la Istanbul ca să-și caute de lucru și să facă parale, își găsiseră o locuință cu chirie. Stătuseră acolo doi ani de zile, apoi, când crescuse chiria, se mutaseră și ridicaseră, cărând blocuri de BCA, ciment, bucăți de tablă, cu mâinile lor casa în care locuiau acum Mevlut și tatăl său și care se afla în Kültepe, pe

dealul de vizavi, ce prinsese să se aglomereze mai de curând. În primele zile petrecute la Istanbul, relațiile dintre tatăl său și unchiul Hasan erau foarte bune. Cei doi bărbați în toată firea învățaseră împreună finețurile comerțului cu iaurt și – după cum povesteau mai apoi răsând – ieșiseră tot împreună pe străzi la început, ca să-l vândă. Mai apoi se duseseră, fiecare, în alt cartier, dar își puseseră banii câștigați laolaltă, ca să nu se pizmuiască unul pe altul pentru paralele câștigate. Unul dintre motivele apropierii firești care domnea între ei era faptul că se căsătoriseră, la țară, cu două surori. Mevlut își amintea mereu cu un zâmbet cum se bucurau, acasă, mama și mătușa sa când primeau mandat de la poștă. Pe vremea aceea, tatăl său și unchiul Hasan își omorau duminicile împreună, lăncezind și picotind prin parcurile din Istanbul, pe țărmul mării, prin ceainării, se bărbiereau, de două ori pe săptămână, dimineața, cu aceeași mașină de ras și aceeași lamă, iar când reveneau în sat, la începutul verii, le duceau copiilor și soțiilor lor aceleași daruri.

În anul 1965, când s-au mutat în baraca din Kültepe, cei doi frați au îngrădit, ajutați și de Korkut, fiul cel mare al unchiului Hasan, care venise din sat să li se alăture, două locuri virane, unul dintre ele situat pe dealul numit Kültepe, iar celălalt pe Duttepe. Înrauriți de atmosfera tolerantă care precedase alegerile din anul 1965 și de zvonurile potrivit cărora, după alegeri, Partidul Dreptății avea să acorde dispense de autorizații de construcție, se apucaseră chiar să ridice o casă pe terenul din Duttepe.

Pe vremea aceea, nimeni nu avea titlu de proprietate pentru terenul pe care-l stăpânea în Duttepe, așa cum se întâmpla și în Kültepe. Oamenii cu inițiativă care-și ridicau case pe câte un teren viran se duceau la primar, asta după ce plantau în jurul acesteia vreo doi plop și două sălcii și după ce puneau primele pietre la temelia zidului care urma să le delimiteze proprietatea, și obțineau o hârtie potrivit căreia ei fuseseră cei care construiseră locuința și plantaseră copacii. Hârtiile cuprindeau și o schiță, realizată chiar de primar cu rigla, aidoma celor din extrasele de carte funciară

adevărate, eliberate de Direcția de Cadastru. Primarul făcea diverse mențiuni, cu un scris de mână copilăresc, semnalând, de pildă, faptul că alături se afla terenul lui cutare, dedesubt casa, cișmeaua, zidul (de cele mai multe ori, zidul era alcătuit din două-trei pietre), plopul lui cutare, iar dacă îi dădeai mulți bani adăuga și niște vorbe din care rezulta că suprafața terenului era mai mare decât cea fictivă și își punea parafa dedesubt.

Hârțiile obținute de la primar nu prezentau însă nici o garanție, căci terenul aparținea domeniului public sau administrației pădurilor. O casă ridicată pe un teren fără acte de proprietate putea fi demolată de autorități în orice moment. Cei care își petreceau primele nopți în locuințe construite cu mâna lor aveau coșmaruri despre o asemenea năpastă. Actele eliberate de primar ar fi urmat să-și vădească însemnătatea în cazul în care autoritățile ar fi emis, în timpul alegerilor, titluri de proprietate pentru acele barăci, așa cum procedau o dată la zece ani, căci acestea aveau să fie distribuite pe baza hârțiilor primite de la edil. În plus, cei care obțineau de la primar o hârtie care să ateste faptul că erau proprietarii unui anumit teren puteau să-l vândă altcuiva. În perioadele în care la Istanbul veneau zilnic puhoai de oameni fără locuri de muncă, fără case din Anatolia, prețul acelor hârții se ridica rapid, așa încât terenurile care se scumpiseră erau parcelate cu repeziciune, iar puterea politică a primarului sporea pe potriva vitezei cu care se producea migrația.

În ciuda acestei activități febrile, organele statului făceau ce le venea la îndemână și, dacă socoteau că acțiunile lor erau în acord cu politica zilei, puteau să se arate cu jandarmii, să-l trimită în judecată pe proprietarul câte unei barăci, să i-o culce la pământ. Important era să-ți termini casa cât mai repede, să intri și să locuiești în ea. Aceasta pentru că, pentru demolarea unei case locuite, era nevoie de o hotărâre judecătorească, iar obținerea acesteia cerea mult timp. Dacă avea minte, o persoană care îngrădea un teren pretinzând că acesta îi aparține trebuia ca la prima ocazie să ridice, pe parcursul unei nopți, patru ziduri, cu ajutorul familiei, al prietenilor, apoi să

se opoșească acolo, așa încât a doua zi demolatorii să nu se poată atinge de cuibul său. Lui Mevlut îi făcea plăcere să asculte poveștile mamelor și ale copiilor care pătrunseseră în casele neacoperite, ba chiar cu zidurile și ferestrele neterminate și care dormiseră pentru prima oară în casele lor din Istanbul cu gândul că stelele le serveau drept plapumă, iar cerul, drept acoperiș. Din câte se spunea, primul care ar fi folosit, în istorie, cuvântul *gecekondu*⁹ ar fi fost un meșter zidar din Erzincan, care ar fi ridicat într-o noapte zidurile a douăsprezece case, făcându-le locuibile; când acesta murise de bătrânețe, mii de oameni se duseseră la cimitirul din Duttepe, pentru a se ruga pentru el.

Casa tatălui și a unchiului lui Mevlut, inspirată de atmosfera tolerantă de dinaintea alegerilor, rămăsese neterminată, din pricina faptului că prețurile materialelor de construcție și ale fiarelor crescuseră brusc, ca urmare a aceleiași atmosfere electorale. Dat fiind zvonul că, după alegeri, urma să fie decretată o amnistie pentru imobilele de pe terenurile care aparțineau domeniului public și administrației pădurilor, începuse o intensă activitate de construcție clandestină. Până și cei cărora nici măcar nu le trecuse vreodată prin minte să-și ridice o baracă se duseseră pe dealurile de la marginea orașului obținuseră de la primarii care controlau acele zone și de la o serie de organizații asociate cu ei, unele dintre ele înarmate cu bâte, altele dotate cu arme, altele cu profil politic, câte un teren și își ridicaseră case în cele mai inaccesibile, mai izolate, mai imposibile locuri cu puțință. Foarte multor blocuri din oraș le fusese adăugat, de asemenea, câte un etaj construit fără autorizație. Cât despre terenurile virane aflate în Istanbul, acestea deveniseră un imens șantier. Ziarele care li se adresau burghezilor proprietari de case se plâneau de urbanizarea haotică, însă fnezia șantierelor clandestine era trăită intens și în oraș. Fabricuțele care produceau BCA de calitate proastă și prăvăliile care vindeau ciment ori materiale de construcții folosite la ridicarea barăcilor erau deschise până la căderea întunericului, iar căruțele, camionetele, microbuzele încărcate cu ciment, cărămizi, nisip,

lemn, geamuri umblau din cartier în cartier, străbătând drumurile prăfuite și dealurile fără drumuri și sunând din clopot ori claxonând vesele. „Eu am lucrat zile întregi cu ciocanul în mână pentru casa unchiului Hasan“, zicea tatăl său când se duceau împreună în vizită, din Kültepe în Duttepe, în zilele de sărbătoare. „Îți spun asta ca să știi! Bineînțeles însă că nu trebuie să le porți pică unchiului și verilor tăi!“

Süleyman. Nu e adevărat: Mevlut știe foarte bine că baraca a rămas neisprăvită din pricină că unchiul Mustafa nu-și lăsa banii câștigați la Istanbul, ci îi ducea la țară. Anul trecut, în timp ce ne construiam casa, de data aceasta eu și fratele meu mai mare, ne-am fi dorit foarte mult ca nenea Mustafa să ne fie alături, numai că el era mereu cu capsă pusă, se pornea pe ceartă din te miri ce, se supăra și se purta urât chiar și cu noi, nepoții lui, așa că tata s-a supărat, pe bună dreptate, pe el.

Mevlut se simțea cel mai stânjenit când tatăl său spunea, referindu-se la unchiul și la verii săi, „într-o bună zi au să te vândă!“. La sărbători și în zilele speciale, de exemplu, când echipa de fotbal din Duttepe susținea primul său meci ori când familia Vural îi aduna pe toți ca să lucreze la ridicarea moscheii, nu se putea bucura pe deplin de faptul că se ducea cu tatăl său la familia Aktaş. Ardea de dorința de a se duce acolo, pentru că mătușa sa Safiye urma să-i dea plăcinte, pentru că urma să-i vadă pe Süleyman și, de departe, pe Korkut, pentru că avea să se bucure de confortul și de desfătările oferite de o casă curată, îngrijită. Nu voia însă să se ducă acolo din pricina sentimentului de stinghereală și de catastrofă pe care i-l trezeau vorbele mușcătoare schimbate de tatăl său și de unchiul Hasan.

La primele vizite făcute familiei Aktaş, tatăl său se uita o vreme cu băgare de seamă la ferestrele sau la ușa casei cu trei camere din Duttepe, pentru ca Mevlut să nu uite niciodată de drepturile pe care le moșteniseră, și

spunea cu voce tare, ca să-l audă toată lumea, ceva de genul „aici trebuie vopsit în verde, aici trebuie tencuit peretele lateral“, așa încât să priceapă cu toții că și ei, Mustafa Efendi și fiul său Mevlut, aveau un cuvânt de spus cu privire la locuința aceea.

Mai apoi, Mevlut îl auzea pe tatăl său adresându-i-se unchiului Hasan:

— Dacă te pomenești cu bani pe mână, îi bagi imediat într-o cloacă!

— Asta e cloacă?! îi zicea unchiul Hasan. Încă de pe acum mi se oferă pe ea o dată și jumătate din cât face, numai că n-o vând!

În loc să ajungă la un sfârșit amiabil, disputa dintre ei se aprindea, de cele mai multe ori, și mai tare. Tatăl său se ridica în picioare înainte ca Mevlut să fi apucat să-și mănânce compotul și portocala de după masă, își lua fiul de mână și-i spunea:

— Ridică-te, băiete, hai să plecăm!

Când ieșeau în întunericul nopții, îi spunea:

— Nu ți-am zis eu de la bun început să nu venim?! Altă dată nu mai dăm pe aici!

Când urcau pe drumul aflat vizavi de casa unchiului Hasan din Duttepe pentru a merge la locuința lor din Kültepe, Mevlut zărea de departe luminile sclipitoare ale orașului, noaptea blândă, ca de catifea, lămpile cu neon ale Istanbulului. Uneori îi atrăgea atenția câte o stea aflată pe cerul albastru-închis, spuzit de stele, și, în vreme ce pășea alături de tatăl său, care bombănea neconținut, ținându-i mâna în mâna sa mare, își închipuia că se îndreaptă spre ea. Alteori orașul nu se zărea deloc, dar luminile palide, portocalii ale zecilor de mii de căsuțe răspândite pe dealurile din jur făceau ca universul acela, pe care ajunsese să-l cunoască, să pară mai sclipitor decât era în realitate. Alteori, luminile de pe dealul din apropiere se pierdeau în atmosfera cețoasă, iar Mevlut auzea, prin pâcla aceea care devenea din ce în ce mai deasă, lătratul câinilor.

4. Începuturile lui Mevlut ca vânzător ambulant

Nu e cazul să faci pe nebunul

— Mă bărbieresc în cinstea începutului carierei tale, fiule! i-a spus într-o dimineață tatăl său lui Mevlut, care tocmai se trezise din somn. Prima lecție: dacă vinzi iaurt și, mai ales, bragă trebuie să fii îngrijit. Unii clienți au să se uite la mâinile, la unghiile tale. Alții au să se uite la cămașa, la pantalonii, la încălțările tale. Când intri într-o casă, trebuie să-ți scoți imediat pantofii; nu trebuie să ai ciorapii găuriți și nici să-ți pută picioarele. Dar fiul meu cel vajnic ca un leu, fiul meu cu suflet de înger miroase, de fapt, minunat, nu-i așa?

Mevlut a învățat repede, imitându-și tatăl cu stângăcie, să cumpănească vasele cu iaurt, atârnându-le pe unul de capătul din dreapta, iar pe celălalt de cel din stânga al cobiliței, să pună peste vase, la fel ca părintele său, șipci de lemn, apoi să acopere totul cu un capac de scândură.

La început n-a simțit povara iaurtului, pe care i-o mai diminua tatăl său, dar în timp ce pășea pe drumul de pământ care făcea legătura între Kültepe și oraș și-a dat seama că îndeletnicirea de vânzător de iaurt semăna oarecum cu cea de hamal. Mergeau o jumătate de oră pe drumul prăfuit, plin de camioane, de căruțe, de autobuze. Când ajungeau la asfalt, citea cu băgare de seamă reclamele, ziarele atârnate prin vitrinele băcăniilor, anunțurile lipite pe stâlpii de electricitate de specialiștii în circumcizii și de școlile preparatoare private, omorându-și astfel timpul. Pe măsură ce pătrundeau în oraș vedeau marile conace de lemn care nu fuseseră încă mistuite de flăcări, cazarmile rămase de pe vremea otomanilor, microbuzele garnisite cu carouri și înclinate sau pe stânga, sau pe dreapta, maxi-taxiurile care treceau claxonând voioase și stârnind nori de praf, soldații care umblau aliniați rânduri-rânduri, copiii care jucau fotbal pe străzile pavate cu piatră cubică, mamele care se perindau împingând landouri, vitrinele înșesate cu pantofi și cizme de cele mai felurite

culori și polițiștii de la circulație care dirijau traficul cu mânușile lor mari, albe, suflând cu îndârjire din fluier.

Unele mașini semănau, din cauza farurilor uriașe și rotunde (Dodge, 1956), cu niște moșnegi care cască ochii mari, altele, din cauza grătarelor instalate pe bot (Plymouth, 1957), cu niște bărbați care au buza de sus groasă și poartă mustață tunsă perie, altele, cu niște femei năbădăioase cărora li se zăresc dinții mărunți, fără număr, din pricină că gura le rămâne încremenită într-un rânet (Opel Record, 1961). Mevlut asemuia camioanele cu boturi lungi cu niște ditamai câinii-lupi, iar autobuzele municipalității, marca Škoda, care înaintau pe drumuri horcăind din răspuțeri, cu niște urși care mergeau în patru labe.

Femeile frumoase, cu capul descoperit, la fel ca cele din cărțile din școală, îi zâmbeau din reclamele uriașe (ketchup Tamek, săpunuri Lux) care acopereau toate fațadele marilor blocuri cu șase-șapte etaje, iar în timpul acesta tatăl său cotea la dreapta, pătrundea pe o stradă umbrită și striga „iaurgiuiuuul!”. Mevlut simțea că toată lumea de pe ulicioara aceea se uita la ei. Tatăl său mai striga o dată, fără a-și domoli pașii, și scutura din clopoțel (nu se întorcea să se uite la fiul său, dar Mevlut își dădea seama, după expresia hotărâtă de pe chipul lui, că se gândea la el), iar la puțin timp după aceea se deschidea o fereastră de la etajele de sus: „Ia vino sus, iaurgiule!”, striga câte un bărbat sau câte o tanti cu basma. Tatăl și fiul intrau în clădire, urcau scara care mirosea a ulei încins și se opreau în fața câte unei uși.

Așa a ajuns Mevlut să ciulească urechea la zgomotele iscate de bucătăriile din Istanbul, în care urma să pătrundă de zeci de mii de ori de-a lungul carierei sale de vânzător, de casnice, de femei în vârstă, de copii, de bunici, de pensionari, de slujitori, de copii adoptivi, de orfani: „Bine ai venit, Mustafa Efendi, ia cântărește-mi o jumătate de kilogram în făruria asta!” „Oo, Mustafa Efendi, te așteptăm de multă vreme, n-ai mai apucat să te întorci de la țară în vara asta!” „Iaurgiule, ia uită-te la mine, iaurtul tău nu e acru, nu-i așa? Pune-mi nițel în talgerul ăsta! Nu ți-e măsluit cântarul, nu?”

„Mustafa Efendi, cine e băiatul ăsta frumos, ori poate că e fiul matală?! Să nu-i fie de deochi!“ „Aaa, iaurgiule, te-au chemat de pomană sus, pentru că ai mei au cumpărat iaurt de la băcănie! Avem un castron plin în frigider!“ „Nu e nimeni acasă, trece-ne în caietul cu datorii!“ „Mustafa Efendi, să nu pui deloc smântână, pentru că nu le place copiilor!“ „Frate Mustafa, să ne crească fetița și o mărităm cu feciorul dumitale!“ „Pe unde-ai zăbovit, măi iaurgiule, n-ai fost în stare să urci două etaje într-o jumătate de oră!“ „Iaurgiule, îl pui în vasul ăsta sau să-ți dau fărîuria asta?“ „Iaurgiule, data trecută era mai ieftin kilogramul...“ „Iaurgiule, administratorul blocului le-a interzis vânzătorilor ambulanți să folosească ascensorul. Ai priceput?“ „De unde e iaurtul matală?“ „Mustafa Efendi, când ieși din clădire să tragi bine poarta după dumneata, căci portarul nostru a șters-o!“ „Uite ce e, Mustafa Efendi, nu e cazul să-l plimbi pe băiatul ăsta după dumneata pe străzi ca pe un hamal, înscrie-l la gimnaziu! Altfel n-am să mai cumpăr iaurt de la dumneata!“ „Iaurgiule, să-mi aduci câte o jumătate de kilogram la două zile! E de ajuns să vină până sus băiatul!“ „Băiatul meu, să nu-ți fie frică, să nu-ți fie frică, căci câinele nu mușcă! Nu face decât să te amușine, uite că te place!“ „Luați loc puțin, Mustafa Efendi, căci nici soția, nici copiii nu sunt acasă, avem niște pilaf cu roșii, să vă încălzesc puțin, mâncați?“ „Iaurgiule, aparatul de radio era deschis și abia ți-am auzit vocea, când ai să treci data viitoare să strigi mai tare, da?“ „Pantofii ăștia i-au rămas mici băiatului meu. Ia încălță-te cu ei, băiete!“ „Mustafa Efendi, nu-l lăsa pe băiat orfan de mamă, spune-i să vină și ea de la țară, ca să aibă grijă de voi!“

Mustafa Efendi. „Mulțumesc, doamnă!“ , ziceam eu când ieșeam din casă, plecându-mă până la pământ. „Să preschimbe Dumnezeu în aur tot ceea ce stăpânești, mătușă!“ , ziceam eu, așa încât Mevlut să vadă ce înseamnă umilința, căci banii nu cresc prin copaci. „Mulțumesc, domnule!“ , ziceam eu, salutând pe câte cineva cu o plecăciune exagerată, „Mevlut o să folosească mânușile în această iarnă, Dumnezeu să vă răsplătească! Ia sărută

tu mâna domnului...” Dar Mevlut n-o săruta, ci stătea cu ochii ațintiți înaintea. Când ajungeam în stradă, îi ziceam: „Fiule, nu trebuie să fii truflăș, nu trebuie să strâmbi din nas când primești câte un castron cu ciorbă ori câte o pereche de ciorapi. Aceasta este răsplata pentru serviciul pe care li-l facem. Le aducem la picioare cel mai bun iaurt din lume, iar ei ne recompensează pentru asta. Atât!”. Mai trecea o lună, după care îl vedeam că se bosumfla în fața unei doamne care-i dăduse într-o seară o căciulă de lână, apoi, temându-se de mine, își zicea să-i sărute mâna, numai că nu era în stare s-o facă. „Uită-te la mine, nu e cazul să faci pe nebunul!”, îi ziceam. „Când îți spun eu să săruți mâna clienței, i-o săruți! În cele din urmă, e o tanti, nu o clientă. Ce, toată lumea e ca ea? În orașul ăsta sunt tot soiul de neamuri proaste care te pun să le treci iaurtul cumpărat la socoteală, deși știi foarte bine că urmează să se mute, după care se fac nevăzute. Dacă te porți cu truflie față de un om care-ți arată afecțiune, n-ai să ajungi bogat în veci! Uită-te la unchi-tău cum se gudură pe lângă Hacı Hamit Vural! Dacă ți-e rușine, zicându-ți că ei sunt bogați, să nu gândești nicidecum așa. Cei despre care zici tu că sunt avuți au venit la Istanbul și au făcut parale aici înaintea noastră. La atât se reduce diferența dintre noi!”

În timpul săptămânii, Mevlut se afla zilnic, între orele opt și cinci și unu și jumătate, la Liceul de Băieți Atatürk. După ce suna ultimul clopoțel, se strecura în fugă prin mulțimea de vânzători care se îmbulzeau la poartă și printre elevii care își scoteau vestoanele și se luau la bătaie în afara școlii pentru că nu apucaseră să se răfuiască în clasă și se ducea să se întâlnească cu tatăl său. Locul lor de întâlnire se afla într-un restaurant. După ce își lăsa ghiozdanul doldora de cărți și caiete la restaurantul Lăstarul, vindea iaurt alături de tatăl său până la lăsarea întunerului.

În diversele cartiere ale orașului existau mai multe restaurante de genul Lăstarului, cărora tatăl său le ducea, de două-trei ori pe săptămână, talgere cu

iaurt și care se numărau printre clienții lor fideli. Tatăl său se certa adeseori cu proprietarii lor din pricina tocmelii, iar uneori îi lăsa în plata Domnului și cădea la învoială cu alte localuri. Mustafa Efendi nu putea renunța la astfel de mușterii fideli, chiar dacă îi aduceau puține beneficii în schimbul a multă muncă, căci se folosea de bucătăriile, de frigiderile mari, de balcoanele sau de curțile lor dosnice pentru a-și depozita talgerele și ghiumurile cu iaurt. Proprietarii și chelnerii-șefi ai acestor locante care nu serveau băuturi alcoolice și care le ofereau meseriașilor feluri de mâncare gătite ca acasă, *döner-kebab*, compot erau prieteni cu tatăl său. Uneori îi așezau, pe tată și pe fiu, la câte o masă aflată în fundul restaurantului, le puneau în față câte o farfurie de ghiveci cu carne sau de pilaf cu năut, câte un sfert de pâine și niște iaurt și stăteau cu ei la taclale. Lui Mevlut îi plăcea sporovăiala din timpul acelor ospete: la masa lor se așezau câte un vânzător de lozuri care vindea Marlboro, câte un polițist pensionar care știa foarte bine ce învârteau oamenii de pe străzile din Beyoğlu ori ucenicul fotografului din vecinătate și stăteau cu toții de vorbă despre creșterea neconținută a prețurilor, despre pronosport, despre descinderile care avuseseră loc pe la vânzătorii de țigări de contrabandă și de băuturi străine, despre ultimele evoluții politice de la Ankara, despre controalele făcute pe ulițele Istanbulului de către poliție și primărie. Mevlut simțea atunci, în vreme ce asculta poveștile acelor bărbați mustăcioși, care trăgeau cu toții din țigară, cum pătrundea în tainele vieții de stradă a Istanbulului: o ramură a unui trib kurd din zona Ağrı¹⁰ se împământenea, încetul cu încetul, în mahalaua tâmplarilor, aflată în dosul cartierului Tarlaşa¹¹; primăria voia să-i gonească pe vânzătorii de carte ambulante instalați de jur-împrejurul pieței Taksim, pe motiv că aceștia s-ar fi aflat în legătură cu organizațiile de stânga; banda de parcații care făcea parale de pe urma mașinilor ce parcau pe străzile din partea de jos a cartierului se încăierase, folosind bâte și lanțuri, cu șleahța de parcații din zona Mării Negre care opera în Tarlaşa, în lupta pentru supremația asupra străzii.

Când se confruntau cu situații precum scandalurile de stradă, accidentele de circulație, furtul din buzunare sau hărțuirea femeilor, când oamenii urlau, proferau amenințări, suduiau sau scoteau cuțitele, tatăl său se îndepărta neîntârziat de la locul faptei.

Mustafa Efendi. „Ăștia te iau imediat în evidență ca martor, așa că fi cu băgare de seamă!“, îi spuneam eu lui Mevlut. Odată înregistrat de autorități, s-a zis cu tine! Dacă-ți dai adresa, e și mai rău! Primești rapid citație de la tribunal. Dacă nu te duci, îți vine poliția la ușă. Polițistul care-ți vine la ușă nu se mulțumește să te întrebe doar de ce nu te-ai dus la tribunal, ci te mai întreabă și ce-ai făcut în viață, te întreabă de impozite, vrea să afle unde figurezi, ce câștigi, dar și dacă ești de stânga sau de dreapta.

Mevlut nu pricepea de ce tatăl său cotise brusc pe o stradă lăturalnică, de ce se cufundase deodată într-o lungă tăcere în timp ce striga din răspuțeri „Iaurgiuul!“, de ce se prefăcea că nu-l aude pe un mușteriu care deschisese fereastra și-i striga „Iaurgiule, Iaurgiule, cu tine vorbesc!“, de ce spunea mai apoi despre niște oameni din Erzurum cu care se îmbrățișase și se sărutase că erau „niște oameni mizerabili“, de ce-i dăduse unui mușteriu două kilograme de iaurt la jumătate de preț. Uneori, când mai aveau mulți clienți pe la care să se abată, când mai erau așteptați în multe case, tatăl său își lăsa cobilița și povara cu iaurt la ușa câte unei cafenele prin fața căreia tocmai treceau atunci, intra, se așeza, sleit de puteri, la câte o masă, cerea un ceai și stătea acolo neclintit ca o stană de piatră. Mevlut înțelegea însă lucrul acesta.

Mustafa Efendi. Iaurgiul își trece ziua mergând. Nu i se îngăduie să urce cu talgerele sale de iaurt nici în autobuzele municipalității, nici în cele particulare, iar pentru taxi nu-i ajung paralele. Mergi zi de zi preț de treizeci de kilometri, cărându-ți povara de patruzeci-cincizeci de kilograme. Cea mai

mare parte a muncii noastre este o muncă de hamal.

Tatăl lui Mevlut mergea de două-trei ori pe săptămână din Duttepe până în Eminönü. Drumul dura două ore. Pe un loc viran din apropierea gării Sirkeci venea o camionetă plină cu iaurt de la o stână din Tracia. Descărcarea camionetei, îmbrâncelile dintre vânzătorii de iaurt și oamenii de pe la restaurante care așteptau sosirea ei, încasarea banilor, înapoierea talgerelor goale din aluminiu, printre bidoane cu măslina, cu brânză (lui Mevlut îi plăcea foarte mult mirosul acesteia), care avea loc la depozitul aflat puțin mai sus, socotelile, totul se petrecea într-o clipită, cu înfrigurare, așa cum se întâmpla cu nesfârșitul haos de pe Podul Galata, cu fluieratul vapoarelor și al trenurilor, cu zumzetul autobuzelor. Tatăl său îi ceruse lui Mevlut să țină el caietul cu târguieli, în acea învălmășeală. Era ceva atât de simplu, încât Mevlut se gândise că tatăl său, care nu știa să scrie și să citească, îl dusesse, de fapt, acolo ca să-l implice în afacere și să-l arate oamenilor.

De cum se sfârșea târguiala, tatăl său lua la spinare, cu o îndârjire aparte, sarcina de iaurt care cântărea aproape șaiszeci de kilograme, mergea preț de patruzeci de minute fără să facă nici un popas, lac de sudoare, lăsa o parte din povară la un restaurant aflat dincolo de Beyoğlu, o altă parte la un restaurant din Pangaltı, după care revenea la gara Sirkeci, lua din nou în spate aceeași cantitate de iaurt și o deșerta la aceleași restaurante sau la o a treia locanță, pentru ca apoi să pomească la drum prin felurite cartiere și să „împartă“ iaurtul pe străzi și prin case pe care le avea la degetul mic. La început de octombrie, când vremea se răcea brusc, Mustafa Efendi se apuca să facă același lucru, vreme de două zile pe săptămână, și cu braga. Își prindea de prăjină ghiumurile cu bragă brută, pe care le umplea la bragageria Vefa, le lăsa la momentul potrivit pe la restaurante ținute de prieteni, apoi lua braga și o ducea acasă, o îndulcea cu zahăr tos și o înnobila cu felurite condimente, după care ieșea din nou pe străzi, începând cu ora șapte, pentru a o vinde.

Uneori, tatăl lui Mevlut dregea braga brută cu zahăr și condimente prin bucătăriile ori prin curțile din spate ale restaurantelor prietene, ajutat de băiat, și astfel câștiga timp. Mevlut își admira tatăl pentru faptul că reușea să țină minte felurile locuri în care se aflau talgerele cu iaurt și ghiumurile cu bragă pe care le lăsa goale, pe jumătate goale sau pline, precum și pentru faptul că intuia cum trebuia să procedeze ca să câștige cât mai mult mergând cât mai puțin pe jos în vreme ce distribuia licoarea.

Mustafa Efendi li se adresa foarte multora dintre mușteriii săi pe nume și își amintea de gusturile în materie de iaurt (cu smântână, fără smântână) și de slăbiciunea în materie de bragă (acrișoară, proaspătă) ale fiecăruia dintre ei. Mevlut era mirat să constate uneori că tatăl său îi cunoștea atât pe proprietarul, cât și pe fiul proprietarului ceainăriei cu iz de mucegai în care intraseră la întâmplare când se pornise ploaia, că se îmbrățișa și se săruta cu telul care tocmai trecea pe stradă cu căruța în vreme ce el pășea cufundat în gânduri și că putea să fie în termeni atât de amicali cu polițistul de la primărie, despre care urma să spună mai apoi că era „un ticălos“. Cum de ținea minte tatăl său amănunte legate de străzile, de blocurile în care intrau, de ușile, soneriile, porțile, scările acelea cu șerpuieli ciudate, de folosirea ascensoarelor, de felul în care se deschideau și se închideau acele case, în care trebuia să apeși pe buton, în care trebuia să tragi zăvorul? Mustafa Efendi își dăscălea fiul fără răgaz: „Aici e cimitirul evreiesc, trebuie să treci pe lângă el fără să scoți o vorbă!“, „la bancă e om de serviciu un bărbat din Gümüşdere, să știi că e băiat bun!“, „dacă traversezi prin locul ăla în care se întrepur grilajele, nu pe aici, o să fie mai puțin periculos și, pe de altă parte, ai să aștepți mai puțin!“.

„Uite ce e aici!“, îi spunea tatăl său în timp ce încercau să-și croiască drum, aproape pe pipăite, pe palierul întunecos, cu iz de mucezeală al vreunui bloc. „Aha! Ia deschide acum ușa aia!“ Mevlut deschidea cu băgare de seamă, de parcă ar fi ridicat capacul lămpii magice a lui Aladin, ușa dulapului cu plasă pe care-l vedea lângă ușa pe jumătate cufundată în beznă a

câte unui apartament și zărea în întunecimea dinăuntru, presărat cu umbre, un castron, iar alături de el o hârtie. „Ia citește, să vedem ce scrie pe hârtia aia!“ Mevlut întindea grijuliu hârtia ruptă dintr-un caiet de școală către lumina slabă răspândită de lampa de pe scară, ca și cum ar fi fost vorba de un plan care indica locul în care se afla îngropată o comoară, și citea în șoaptă: „O jumătate de kilogram, cu smântână!“ .

Constatând că fiul său îl privea ca pe un înțelept care vorbea cu orașul într-o limbă aparte și că era nerăbdător să deprindă tainele acestuia, tatăl său iuțea pasul, plin de mândrie:

— Ai să înveți și tu totul, puțin câte puțin... Ai să vezi totul și, pe de altă parte, ai să devii invizibil. Ai să auzi totul și, pe de altă parte, ai să te prefaci că nu auzi nimic... Ai să umbli pe jos zece ore pe zi, dar ai să te simți ca și cum n-ai fi mers deloc. Ai obosit, băiete, vrei să ne așezăm?

— Să ne așezăm!

Pentru că, înainte de a se împlini a doua lună de la sosirea sa în oraș, vremea se răcise, iar seara ieșeau să vândă bragă, Mevlut a început să dea de greu. Dimineața se ducea la școală, după-amiaza vindea iaurt cu tatăl său vreme de patru ore, străbătând pe jos cincisprezece kilometri, apoi adormea de cum ajungea acasă. Uneori punea capul pe masă și pirotea nițel în timp ce stăteau să-și tragă sufletul prin restaurante, prin ceainării, însă tatăl său îl trezea, socotind că patronul avea să fie indispus de imaginea aceea supărătoare, mai pe potriva cafenelelor care se deschideau dis-de-dimineată.

Seara, tatăl său îl deștepta înainte de a pleca să vândă bragă. („Tată, mâine am lucrare de control la istorie, trebuie să învăț“, îi spunea Mevlut.) În vreo două-trei dimineți, Mevlut, care nu izbutise să se trezească cu nici un chip, îi spusese „tată, astăzi nu mergem la școală“, iar Mustafa Efendi fusese fericit să afle că în ziua aceea urmau să vândă iaurt împreună și să facă mai multe parale. Alteori, tatăl nu se îndura să-și deștepte fiul din somn, așa încât își lua ghiumurile cu bragă și pleca în tăcere, trăgând ușa după el. Mevlut, care se trezea după aceea singur în casă, auzea răzbătând dinspre

fereastră același trosnet și-i părea rău nu doar pentru că se temea, ci și pentru că tânjea după tovărășia părintelui său, după ceea ce simțea când își punea mâna în mâna lui. Se învinovăța atunci pentru că dormise și, preocupat cum era de asemenea lucruri, nu mai putea să învețe cum se cuvenea, și se simțea și mai vinovat.

5. Liceul de băieți Atatürk

O educație bună înlătură diferențele dintre bogați și săraci

Liceul de Băieți Atatürk din Duttepe fusese amplasat pe o porțiune netedă, joasă, de la capătul drumului care făcea legătura între Duttepe și celelalte dealuri aflate dincolo de el și Istanbul, așa încât mamele care atârnavă rufe la uscat, femeile în vârstă care întindeau aluatul cu sucitorul, șomerii care jucau rummy și cărți prin ceainăriile din mahalalele înșirate de-a lungul pârâului numit Bokludere, pe celelalte dealuri care erau năpădite cu repeziciune de barăci, prin curți puteau să vadă de foarte departe, ca pe niște punctulețe colorate și însuflețite, clădirea portocalie a școlii, bustul lui Atatürk și pe elevii (încălțați cu gumari și îmbrăcați cu pantaloni și cămăși) care făceau neobosiți gimnastică în curtea aceea mare, sub privegherea lui Kerim cel Chior, profesor de sport, dar și de religie. O dată la patruzeci și cinci de minute suna un clopoțel care nu se auzea de pe dealurile din depărtare și sute de elevi năvăleau în curte, pentru ca apoi să sune un alt clopoțel neauzit, iar ei să se facă nevăzuți cu toții într-o clipă. Însă *Marșul Independenței*¹², pe care cei o mie două sute de elevi care se reuneau în fiecare dimineață de luni în jurul bustului lui Atatürk îl intonau într-un glas, răsuna cu nădejde printre aceleași dealuri și răzbătea în mii de case din

împrejurimi.

Înainte de intonarea *Marșului Independenței*, Fazıl Bey, directorul liceului, se cocoța pe treptele de la intrarea în clădire, rostea un discurs referitor la Atatürk, la dragostea de patrie, la nație, la neuitatele izbâzi militare de pe vremuri (îi plăceau cele sângeroase, încununare de victorii, precum cea de la Mohács) și le cerea elevilor să fie la fel ca Atatürk. Cum elevii mai coți și derbedei liceului spuneau tot soiul de mășări, pe care Mevlut nu izbutea să le priceapă în primii ani de școală, iar unii dintre ei, mitocani, scoteau felurite sunete ciudate, ba chiar spurcate, Schelet, adjunctul directorului, îi supraveghea cu atenție, ca un polițist, stând proțăpăit lângă șef. Ca urmare a acestei supravegheri excesive, Mevlut avea să-l cunoască pe elevul acela recalcitrant care se bucura de respectul și admirația elevilor de dreapta, religioși, precum și a celor de stânga, naționaliști (toți elevii de dreapta erau religioși și toți cei de stânga naționaliști), și care putea să tragă părți ori de câte ori avea chef la marile adunări abia după un an și jumătate, pe vremea când avea paisprezece ani și începuse să se îndoiască de ordinea prestabilită care domnea în școală.

Ceea ce-l ofensa cel mai mult pe director când se pune problema viitorului școlii și al Turciei era faptul că cei o mie două sute de elevi nu erau în stare să cânte la unison *Marșul Independenței*. Faptul că fiecare dintre ei îl intona de capul și în legea lui, iar unii „mojici degenerați“ nici măcar nu-l cântau, îl scotea din răbdări. Se întâmpla uneori ca elevii dintr-o parte a curții să încheie marșul, iar cei din cealaltă parte să nu fi ajuns nici măcar la jumătate, așa încât directorul, care voia ca acesta să fie interpretat într-un glas, „ca un singur pumn“, îi pune pe cei o mie două sute de școlari să-l reia iar și iar, fără să ia seama la vremea de afară. Unii dintre elevi cântau anume fals, puși pe scandal, iar faptul acesta provoca râsete și dădea naștere la certuri între învățăceii patrioți, cărora le era frig, și golani zeflemitori, fără speranță.

Mevlut urmărea acele ciorovăieli de departe și își mușca obraji ca nu

cumva să fie surprins de Schelet în timp ce râdea de glumele obrăznicăturilor. Curând după aceea însă, când drapelul împodobit cu steaua și semiluna se înălța încet pe catarg, ochii i se umezeau din pricina sentimentelor de vinovăție pe care le încerca și cânta imnul din toată inima. Ochii lui Mevlut aveau să continue să se umezească până la sfârșitul vieții sale ori de câte ori avea să vadă – până și în filme – înălțându-se câte un drapel turcesc.

Mevlut își dorea, totodată, foarte mult să fie așa cum le cerea directorul – „ca Atatürk, care făcuse totul pentru patrie“. Pentru aceasta trebuia să absolve gimnaziul, care dura trei ani, și liceul, care dura tot trei ani. Cum nimeni din familia ori din satul său nu izbutise până atunci așa ceva, țelul acesta a rămas întipărit în mintea lui Mevlut încă din primele sale zile de școală ca un soi de aspirație sacră, întocmai ca drapelul, patria, Atatürk – o aspirație la care era plăcut să visezi, dar care era greu de împlinit. Majoritatea elevilor proveniți din cartierele de barăci lucrau fie alături de tații lor, care erau vânzători ambulante, fie pe lângă câte un meseriaș. Aceștia știau că, de îndată ce aveau să mai crească puțin, urma să se lase de școală. Cei mai mulți dintre ei își așteptau rândul ca să poată intra ucenici la câte un brutar, la câte un tinichigiu, la câte un meșter sudor.

Cea mai mare problemă a directorului Fazıl Bey era să asigure ordinea și armonia între băieții de familie bună, care stăteau în primul rând, și puzderia de elevi nevoiași, instituind astfel disciplina în școală. Elaborase în acest scop o filozofie căreia-i dădea glas, la modul succint, în timpul „ceremoniei drapelului“: „O educație bună înlătură diferențele dintre bogați și săraci!“ . Oare Fazıl Bey dorea să le spună astfel copiilor nevoiași „dacă învățați bine și terminați școala, o să ajungeți și voi oameni cu stare“? Sau poate că voia să le spună „dacă învățați bine, n-o să se vadă cât sunteți de calici“? Mevlut nu reușise să-și dea seama.

Directorul voia să implice echipa școlii în Concursul Interliceal de Cunoștințe Generale organizat de Radio Istanbul, pentru a dovedi întregii

țări că Liceul de Băieți Atatürk le asigură tinerilor o bună educație, așa încât, pentru a-și atinge țelul, își petrecea cea mai mare parte a timpului învățându-i pe de rost pe cei din echipa pe care o crease, folosindu-se de copiii de familie bună din cartierul de sus (echipa școlii era cunoscută printre cei care o invidiau și printre puturoși sub numele de „tocilarii“), anii nașterii și ai morții sultanilor otomani. La „ceremoniile drapelului“ vorbea în așa fel încât părea că-i blestema pe cei care abandonaseră școala pentru a ucenici pe lângă feluriți mecanici auto ori sudori, pe cei slabi de înger care trădaseră cunoașterea și iluminarea, îi certa pe cei care, pe de o parte, veneau la școală, iar pe de altă parte vindeau iaurt după-amiaza, ca Mevlut, și răcnea, pentru a-i aduce pe calea cea bună pe elevii care dăduseră-n patima câștigului: „Turcia n-o să fie salvată de pilaștii, de vânzătorii ambulanți, de kebabcii, ci de știință!“. Și Einstein era sărac; ba chiar rămăsese repetent din pricina fizicii, numai că nu se lăsase niciodată de carte ca să câștige câteva parale, iar de pe urma acestui fapt nu profitase doar el, ci și țara.

Schelet. Liceul de Băieți Atatürk din Duttepe a fost creat, de fapt, pentru ca fiii de funcționari, avocați și doctori care locuiesc în blocurile moderne, de tip european din cartierele de sus, aflate în Mecidiyeköy și în împrejurimile acestuia, să primească o bună educație naționalistă. Din păcate, când a căzut sub ocupația hoardelor de copii din Anatolia, care provin din cartierele de barăci ce s-au răspândit, în ultimii zece ani, prin metode ilegale, pe dealurile pustii de dincolo de vechile cartiere, liceul acesta minunat a devenit aproape imposibil de condus. Deși avem foarte mulți elevi care sunt vânzătorii ambulanți și nu vin la școală, care se apucă să lucreze și se retrag ori care comit felurite delictе, cum ar fi furtușagurile, bătaiele, hărțuirile și amenințările la adresa profesorilor, fiind astfel exmatriculați, clasele noastre sunt ticsite ca sardelele. În sălile moderne, făcute pentru a adăposti treizeci de elevi, învață, din nefericire, câte cincizeci și cinci de băieți, în băncile de două persoane stau, trăgându-și coate unii altora, câte trei elevi, iar în pauze cei care aleargă,

care se plimbă ori care se joacă se izbesc neconținut unii de alții, ca nișe mașini în trafic. Celor prinși la înghesuială, școlarilor mai firavi care leșină din pricina îmbulzelii ce se iscă pe holuri și pe scări când sună clopoțelul, când izbucnește câte un scandal ori când se produce vreo agitație le oferim, cu regret, colonie în cancelarie. Într-un spațiu atât de aglomerat, este mai eficient să-i pui pe elevi să învețe lecțiile pe de rost decât să le explici. Asta pentru că învățatul pe de rost dezvoltă, pe de o parte, memoria copilului și, pe de altă parte, îl deprinde cu respectul față de cei mai mari decât el.

În prima clasă de gimnaziu și în prima jumătate a celei de-a doua, vreme de un an și jumătate, Mevlut s-a simțit profund nehotărât cu privire la locul în care ar fi trebuit să se așeze în clasă. Ori de câte ori se străduia să rezolve această problemă, era copleșit de crize, la fel ca filozofii de pe vremuri care căutau să răspundă la întrebarea legată de rostul omului în viață. În prima lună de școală pricepuse că, dacă ar fi fost să devină „un om de știință de care Atatürk ar fi fost mândru“, așa cum spunea directorul, ar fi trebuit să se împrietenească cu copiii din familiile bune care locuiau în cartierul de sus și ale căror caiete, cravate și teme de casă erau ordonate, fără cusur. Mevlut nu întâlnise nici un elev care să locuiască, la fel ca el, într-o baracă (două treimi dintre elevi) și care, pe de altă parte, să învețe foarte bine. Dăduse întâmplător în curtea școlii peste câțiva elevi derutați care, deși locuiau în cartierul de coșmelii, luau școala în serios pentru că se spusese despre ei, la fel ca și despre el, „vai de mine, băiatul ăsta e foarte isteț, să învețe carte!“, numai că nu reușise să comunice, în înghesuiala înfiorătoare ce domnea în liceu, cu acele ființe stinghere, care învățau în alte clase și care erau umilite pe motiv că ar fi fost niște „tocilari“. Acest lucru se întâmpla și din pricina faptului că „tocilarii“ îl priveau cu suspiciune, pentru simplul motiv că și el locuia într-o baracă, la fel ca ei.

Prietenia, vecinătatea cu unii dintre băieții de familie bună, care stăteau

în băncile din față și care-și făceau lecțiile cu regularitate, îl făceau să se simtă mai bine. Pentru a putea ajunge în băncile din față trebuia să privească mereu în ochii profesorilor și să prindă din zbor, ca să le ducă la bun sfârșit cu voce tare, frazele pe care aceștia le începeau, dar le lăsau neisprăvite, din rațiuni educative. Când profesorul le adresa o întrebare, Mevlut ridica mereu degetul, cu o expresie încrezătoare, de parcă ar fi știut răspunsul, chiar dacă nu-l știa.

Băieții din cartierul de sus printre care încerca să pătrundă își aveau și ei ciudățeniile lor și te puteau ofensa în orice moment. În clasa întâia de gimnaziu, Ginerică, alături de care Mevlut obținuse privilegiul de a sta în prima bancă, scăpase de pericolul de a fi strivit, într-o zi când ninge, într-un spațiu de joacă aglomerat în care își petreceau pauza, de puzderia de copii care jucau fotbal (cu o minge făcută din ziare vechi, legate cu sfoară, căci era interzis să introduci mingi adevărate în școală), care goneau ca dementii, răcneau, se ciondăneau, se înghionteau și se bumbăceau unii pe alții prin țărână ori jucau jocuri de noroc (cu fotografii de fotbaliști, cu creioane de-o șchioapă și cu țigări făcute pe din trei). Ginerică se întorsese atunci spre Mevlut, cuprins de un acces de furie, și-i spusese:

— Școala asta s-a umplut de țărănoi! Tata o să mă retragă și-o să mă duc la altă școală!

Ginerică. În prima lună de școală am fost poreclit „Ginerică“ pentru că eram foarte preocupat de eleganța cravatei și a sacoului meu și pentru că în unele dimineți veneam la școală parfumat zdravăn cu loțiunea de ras a tatei, care e ginecolog. Mirosul acesteia îi însenina pe toți cei aflați în sala de clasă, care duhnea a jeg, a răsuffări și a sudoare, așa încât în zilele în care nu mă dădeam cu loțiune mă întrebau: „Ginerică, azi nu e nici o nuntă?“. Nu sunt sensibil ca o mimoză, așa cum cred unii. Odată mi-am câștigat respectul derbedeilor care stau în ultimele bănci, doborându-l cu un pumn tras în falcă pe un bufon care își apropiase, batjocoritor, nasul de gâtul meu,

de parcă aş fi fost poponar, ca să simtă mai bine mirosul coloniei. Sunt aici pentru că zgârciobul de taică-meu nu mi-a dat bani ca să mă duc la o şcoală particulară.

Într-una din zile, când tocmai ne plângeam noi unul altuia de poveştile astea, la oră, Melahat Babana, profesoara de biologie, a zis: „1019, Mevlut Karataş, vorbeşti prea mult, ia treci tu în spate!“ . „Doamna profesoară, nu vorbeam!“ , i-am zis eu, dar asta nu pentru că aş fi avut spirit cavaleresc, aşa cum crede Mevlut, ci pentru că ştiam că Melahat n-ar fi trimis niciodată în băncile din spate un copil de familie bună, ca mine.

Mevlut nu s-a necăjit însă prea tare pentru că fusese expediat pe rândul din spate. Mai fusese trimis acolo şi înainte, numai că găsea întotdeauna o cale de a se strecura din nou în băncile din faţă, graţie cumineniei, a chipului său inocent, copilăresc şi a faptului că ridica mereu mâna. Se întâmpla uneori ca vreun profesor să schimbe locurile tuturor elevilor, ca măsură împotriva tâmbălăului care domnea în clasă. În asemenea momente, Mevlut, cu chipul său plăcut, reuşea să se așeze chiar în faţă, privindu-l pe dascăl în ochi cu o expresie de nespusă dorinţă şi supunere, numai că mai apoi destinul orb îl trimitea din nou în rândul din spate.

Cu un alt prilej, Ginerică se împotrivi cu îndrăzneală deciziei profesoarei de biologie, Melahat țătoasa, de a-l trimite pe Mevlut în spate:

— Doamna profesoară, lăsați-l să stea în faţă! Vă rog, îi place foarte mult ora dumneavoastră!

— Păi nu-l vezi?! E cât o prăjină! Cei din spate nu văd la tablă din cauza lui! îi zisesese nemiloasa Melahat.

Pentru că taică-său îl ținuse la țară de pomană un an după ce terminase școala primară, Mevlut era mai mare ca vârstă decât media clasei. Când se întorcea din prima bancă în spate i se făcea rușine, iar mintea sa făcea o legătură ciudată între năravul de a se masturba, pe care îl deprinsese de

curând, și trupul său voinic. La revenirea printre ei, cei din ultimele bănci îl întâmpinau cu aplauze și scandau „Mevlut la cuib!“.

Băncile din spate le erau rezervate haimanalelor, leneșilor, prostănacilor, cazurilor fără speranță, cu mintea tulbure de atâta tras la măsea, scandalagiilor mătăhăloși, elevilor coțți și celor care urmau să fie exmatriculați în curând. Printre cei exilați în băncile din spate se aflau și mulți dintre cei care își găseau mai apoi ceva de lucru și se lăsau de școală; unii dintre ei însă ajungeau să îmbătrânească în ele fără a fi izbutit să-și găsească vreodată vreun rost. O parte dintre ei se îndreptau singuri către ultimul rând încă din prima zi de școală, știind că erau, de fapt, infractori, proști, mai coțți sau mai voinici decât ceilalți. Alții, ca Mevlut, nu puteau să accepte sub nici o formă ideea că ultimele bănci însemnau o soartă vitregă și, la fel ca unii oameni nevoiași care nu reușesc să-și dea seama decât la sfârșitul vieții că nu vor fi niciodată bogați, nu pricepeau crudul adevăr decât după eforturi îndelungate și după numeroase decepții. Foarte mulți profesori, în frunte cu profesorul de istorie, Ramses (acesta semăna, într-adevăr, cu o mumie), știau din experiență cât de zadarnic era să încerci să-i înveți ceva pe elevii care stăteau în ultimele bănci. Alții (de pildă, tânăra și sfioasa profesoară de engleză Nazlı Hanım, pe care Mevlut era foarte fericit s-o poată privi în ochi din prima bancă și de care se îndrăgostise pe nesimțite) aproape că nici nu se uitau într-acolo, de teamă să nu intre în conflict cu fundul clasei și să nu se ia la harță cu cine știe ce elev.

Nici un profesor, nici măcar directorul, care izbutea uneori să bage spaima în o mie două sute de băieți deodată, nu voia să se angajeze în conflicte directe cu ultimele bănci, căci tensiunile de felul acesta se puteau repede transforma în vendete, iar atunci nu doar ultimele rânduri, ci întreaga clasă ar fi putut trece la atac împotriva dascălului cu pricina. Printre subiectele sensibile, care-i scoteau din sărite pe toți elevii, se numărau ironiile profesorilor la adresa accentului, a modului de a fi, a ignoranței celor proveniți din cartierele de barăci și a coșurilor sângerei care înfloreau în

fiecare zi ca hortensiile pe chipurile lor. Cum unii dintre elevi relateau la ore povești mai amuzante decât cele spuse de profesori și făceau mereu bancuri, dascălii simțeau nevoia să-i altoiască cu rigla, să-i discrediteze, umilindu-i, să-i reducă la tăcere. Într-o vreme, tânărul profesor de chimie Fevzi Prețiosul, de care avea oroare toată lumea, devenise ținta boabelor de orez care erau proiectate din pixurile golite de mine și se abăteau asupra sa ca plumbii ori de câte ori se întorcea la tablă pentru a scrie, de exemplu, formula oxidului de plumb. Și aceasta pentru că își bătuse joc de felul de a vorbi și de ținuta unui elev din „Est“ (pe vremea aceea nimeni nu folosea cuvântul „kurd“).

Derbedeii din ultimele rânduri îi întrerupeau pe profesori, uneori doar din plăcerea de a băga spaima în câte un dascăl sperios, pe care-l socoteau laș, alteori pentru că așa le venea lor: „Ajunge, dom’ profesor, ați trâncănit destul despre asta, ne-am plictisit, ce-ar fi să ne vorbiți puțin și despre călătoria dumneavoastră în Europa?“, „Dom’ profesor, chiar te-ai dus singur cu trenul până în Spania?“ .

Cei de pe rândurile din spate comentau tot timpul cu voce tare ceea ce se întâmpla la ore, la fel ca cei care vorbesc încontinuu despre filmul de pe ecran la grădina de vară, vorbeau despre diverse lucruri și râdeau atât de tare încât, uneori, profesorul care punea diverse întrebări la tablă și elevul care îi răspundea din prima bancă nu se mai puteau auzi unul pe altul. Mevlut urmărea cu mare greutate ceea ce spunea profesorul la tablă ori de câte ori era exilat în ultima bancă. Să nu se înțeleagă însă greșit, căci pentru el cea mai mare satisfacție pe care o putea trăi la școală era să se poată distra pe seama glumelor celor din ultimele bănci, pe de o parte, și, pe de altă parte, s-o poată asculta vorbind pe profesoara Nazlı.

6. Gimnaziul și politica

Mâine nu se face școală

Mustafa Efendi. În primăvara următoare, când era în clasa a doua de gimnaziu, Mevlut tot se mai rușina să strige pe străzi „Iaurgiiuuul!“, dar ajunsese să se deprindă să poarte pe umeri cobilița cu talgerele cu iaurt și ghiumurile cu bragă. Așa cum îl povățuisem, după-amiezile căra singur, dintr-un loc în altul, talgerele goale, de pildă de la câte un restaurant aflat pe ulițele dosnice din Beyoğlu la depozitul din Sirkeci, apoi lăsa talgerele pline pe care le lua de la depozit sau ghiumurile cu bragă nedreasă pe care le lua de la Vefa la localul cu miros de ulei încins și de ceapă al lui Rasim din Beyoğlu și revenea în Kültepe. Când îl găseam, la întoarcerea mea acasă, seara, învățând la masă, singur, îi spuneam: „Bravo ție, în felul ăsta ai să ajungi primul profesor din satul nostru!“ . Dacă învățase temeinic, îmi zicea „tată, vrei să mă asculți acum?“ , după care își pironia ochii în tavan și se apuca să spună lecția pe de rost. Când se poticnea, își îndrepta ochii către mine. „Să nu aștepți ajutor de la tatăl tău, care nu știe carte, fiule! Pe fața mea nu scrie ce ai tu de zis pe de rost!“ , îi spuneam eu. În cel de-al doilea an de gimnaziu nu se sastisise încă nici de școală, nici de îndeletnicirea de vânzător. În unele seri îmi zicea „vin cu tine la bragă, mâine nu se face școală!“ . Nu scoteam o vorbă. Alteori îmi zicea „am lecții de făcut pe mâine, mă duc direct acasă de la școală“ .

La fel ca majoritatea elevilor de la Liceul de Băieți Atatürk, Mevlut își tănuia viața de după școală și nu le împărțea nici măcar celor care făceau pe vânzătorii ambulante, ca el, ce anume făcea după ce pleca de la ultima oră. Uneori vedea pe străzi pe câte un elev vânzând iaurt alături de tatăl său, dar se prefăcea că nu-l observa, iar când se întâlneau a doua zi în clasă se purta de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. Îl urmărea însă cu atenție pe băiatul respectiv, ca să vadă cum învăța și ca să-și dea seama dacă la lecții se observa sau nu că era ce era, și se întreba ce urma să devină acesta pe viitor, ce avea să facă în viață. Când se întâlneau, la sfârșitul anului, în Tarlabası, cu un băiat din Höyük care colinda

străzile alături de tatăl său, ce umbla cu o căruță ținându-și calul de frâu și strângând ziare vechi, sticle goale și bidoane de tablă, Mevlut îl privise cu băgare de seamă. Într-o zi constatase că băiatul acela cu expresie visătoare care privea mereu pe fereastră în timpul orelor se făcuse nevăzut la patru luni de la începerea celei de-a doua clase de gimnaziu, că nu mai dăduse deloc pe la școală, că nimeni nu pomenise nici măcar o dată despre el și despre absența sa. În aceeași clipă înțelesese că memoria sa avea să-l dea curând uitării pe veci, așa cum făcuse cu toți colegii care își găsiseră ceva de lucru, care se apucaseră de ucenicie și care se lăsaseră de școală.

Nazlı Hanım, tânăra profesoară de engleză, avea tenul alb, ochi mari, verzi, și purta un sarafan cu frunze verzi. Mevlut își dădea seama că aceasta provenea dintr-o altă lume și își dorea să devină șeful clasei, ca să-i fie aproape. Șefii de clasă îi puteau intimida prin șuturi, palme și amenințări pe năbădăioșii care nu ascultau de profesori în timpul orelor și de ale căror reacții se temeau aceștia când îi plesneau sau îi pocneau cu rigla. În băncile din spate se aflau foarte mulți elevi doritori să asigure acest serviciu de care aveau mare nevoie profesoarele, neputincioase în fața indisciplinei și a gălăgiei, așa cum era doamna Nazlı, iar unii dintre ei se ridicau singuri de la locurile lor în timpul orelor, în ideea de a le ajuta pe dăscălițe, și-i readuceau la ordine pe băieții care tulburau liniștea, pocnindu-i peste ceafă sau trăgându-i de urechi. Pentru ca profesoara Nazlı să remarce serviciul pe care i-l făceau, voluntarii aceștia răcneau, înainte de a le trage elevilor sturlubatici câte un pumn zdravăn în spate, „băi, ascultă lecția!” sau „ia nu mai fi obraznic cu profesoara!”. În cazul în care își dădea seama, chiar dacă nu se uita deloc spre rândurile din spate, că profesoara Nazlı era satisfăcută de asemenea servicii, Mevlut era cuprins de furie și de invidie. Dacă profesoara Nazlı urma să-l aleagă pe el șef de clasă, n-avea să recurgă la forța brută pentru a-i reduce la tăcere pe turbulenți: leneșii și năbădăioșii urmau să-l asculte pentru simplul motiv că era un băiat sărman, provenit din mahalaua cu barăci. Din păcate, evoluțiile politice din afara școlii au năruit reveriile

politice ale lui Mevlut cu privire la viața școlară internă.

În luna martie a anului 1971 a avut loc o lovitură de stat militară, iar prim-ministrul acelor ani, Demirel¹³, s-a retras, în încercarea de a-și scăpa pielea. Organizațiile revoluționare jefuiau băncile, îi răpeau și îi luau ostatici pe diplomați, autoritățile decretau nici una, nici două legea marțială și instituiă interdicții de circulație pe străzi, iar militarii și polițiștii făceau mereu percheziții. Zidurile orașului erau ticsite de fotografiile celor căutați, ale celor suspecți, iar tarabele vânzătorilor de carte înșirați pe trotuare fuseseră interzise. Toate acestea nu vesteau nimic bun pentru vânzătorii ambulanți. Tatăl lui Mevlut îi blestema pe „cei care provocau anarhie“. Situația vânzătorilor ambulanți și a celor care făceau afaceri fără a figura în evidențe ca atare nu s-a îmbunătățit însă nici după ce zeci de mii de oameni au înfundat pușcăriile și au fost supuși la cazne.

Militarii au spoit cu var toate trotuarele din Istanbul, toate spațiile pe care le considerau murdare și neîngrijite (de fapt, întregul oraș arăta așa), trunchiurile groase ale platanilor și zidurile rămase de pe vremea otomanilor, transformând întreaga urbe într-o cazarmă. Maxi-taxiurilor li s-a interzis să mai oprească, să-și imbarce ori să-și debarce pasagerii unde voiau, iar vânzătorilor, să pătrundă în marile piețe, pe marile bulevarde și în parcurile cochete, înzestrate cu havuzuri cu apă, și să urce pe vapoare ori în trenuri. Polițiștii au organizat, împreună cu gazetarii, razii prin tripourile, pe jumătate clandestine, conduse de bandiți celebri, prin casele de rendez-vous și prin depozitele cu mărfuri de contrabandă care vindeau țigări și băuturi aduse din Europa.

Când Schelet i-a înlăturat din funcțiile de conducere pe profesorii cu vederi de stânga, ca urmare a puciului, n-a mai fost posibilă nici alegerea lui Mevlut ca șef de clasă de către profesoara Nazlı. Aceasta nu venea uneori nici la ore și se zvonea că soțul ei ar fi fost căutat de poliție. Toată lumea se afla sub înrâurirea cuvintelor „ordine“, „disciplină“, „curățenie“ pe care le auzea la radio și la televizor. Sloganurile politice de pe zidurile ce împrejmuiau

curtea școlii, de pe ușile toaletelor, din felurite unghere, expresiile obscene, poveștile fără perdea și desenele sugestive la adresa profesorilor (într-unul dintre ele, Schelet se împreună cu Melahat Babana) au fost acoperite cu vopsea. Cei care se răzvrăteau împotriva profesorilor, scandalagiii, turbulenții care strigau mereu sloganuri politice sau care transformau orele în momente de dezbateri și propagandă politică au fost reduși la tăcere. Directorul și Schelet au așezat de o parte și de alta a statuii lui Atatürk câte un megafon, de genul celor amplasate în minaretele moscheilor, așa încât toată lumea să poată intona în același timp *Marșul Independenței* la „ceremonia drapelului“, numai că această măsură nu s-a soldat decât cu alte sunete metalice adăugate corului celor ce cântau fals. În plus, scăzuse și numărul celor care cântau *Marșul*, căci sunetul megafonului acoperea toate vocile. Ramses, profesorul de istorie, vorbea acum și mai mult la orele sale despre felurite victorii sângeroase, despre roșul drapelului, care își avea obârșia în sânge, și despre sângele turcilor, care nu se compara cu cel al altor nații.

Mohini. Numele meu adevărat este Ali Yalnız. Mohini este numele frumosului elefant dăruit copiilor turci în anul 1950 de către Jawaharlal Nehru, președintele Indiei. În liceele din Istanbul nu era suficient să fi mătăhălos, bătrânicos și să mergi bătăindu-te alene, ca un elefant, așa ca mine, pentru a merita porecla de Mohini. Trebuia să mai fii, pe deasupra, oropsit și sensibil. După cum grația și Profetul Abraham, elefanții sunt niște animale teribil de simțitoare. Cea mai gravă consecință a loviturii de stat militară din 1971 a fost faptul că foarte mulți dintre noi și-au tăiat pletele, pe care înainte și le păstrasera luptând vitejește cu Schelet și cu alți profesori. Aceasta a fost o tragedie care a prilejuit multe lacrimi nu doar în rândul băieților de doctori ori de funcționari pasionați de muzica pop, ci și al liceenilor cu păr frumos proveniți din cartierele de barăci. Directorul și Schelet spuseseră adeseori la „ceremoniile drapelului“, care aveau loc luna, că băieții care își lăsau plete ca muierile, sub înrăurirea degenerațiilor de

cântăreți din Europa, nu arătau deloc bine, amenințându-i pe împetricinați, dar nu reușiseră să-i determine să se tundă decât odată cu apariția militarilor în școală, după puci. După unii, căpitanul care coborâse atunci din jeep venise la noi la liceu ca să pună la punct ajutorarea sinistraților de pe urma cutremurului din estul țării¹⁴. Oportunistul de Schelet l-a adus însă la școală pe cel mai iscusit dintre frizerii din Duttepe. Din nefericire, m-a cuprins și pe mine teama la vederea militarilor, așa că m-am tuns. Odată cu tăierea părului, am început să arăt și mai urât decât înainte și mi-a fost și mai silă de mine, căci plecasem capul în fața autorităților de teama soldaților și, pe de altă parte, mă dusesem să mă așez de bunăvoie, hopa-țopa, pe scaunul frizerului.

După lovitura de stat militară, Schelet, care observase aspirația lui Mevlut de a deveni șef de clasă, îi dăduse acestui elev model sarcina de a-l ajuta pe Mohini în pauza mare. Acesta era un prilej de a ieși pe culoar în timpul orelor și de a fi altfel decât ceilalți, așa încât Mevlut s-a bucurat. Mevlut și Mohini ieșeau în fiecare zi din clasă înainte de pauza mare, care era programată la ora 11:10, străbăteau culoarele întunecoase și umede, coborau scara și se duceau la subsol. Odată ajunși acolo, Mohini trecea mai întâi pe la toaleta băieților de liceu, care se afla în imediata vecinătate a magaziei de cărbuni și la a cărei ușă Mevlut se uita cu teamă, căuta câte un chiștoc de țigară, milogindu-se de unul și altul prin locul acela puturos în care plutea o ceață albăstruie, densă, provocată de fumul de tutun, iar dacă găsea pe câte cineva care să se îndure de el, și-l aprindea, îl fuma și-i spunea lui Mevlut, care-l aștepta răbdător la ușă, pe un ton detașat: „Îmi iau doctoria pentru nervi!“ . Mohini zăbovea multă vreme în bucătărie, după care lua la spinare câte un ghium care era aproape la fel de mare ca el, urca scara și-l așeza grijuliu pe soba din clasă.

În vasul acela uriaș de metal se găsea niște lapte fierbinte, puturos, care fusese preparat, în bucătăria cu duhoare de leș de la subsol, din laptele praf

distribuit pe de-a moaca de UNICEF pentru școlile din țările sărace. În pauză, Mohini le turna, cu pedanteria unei casnice, laptele elevilor, în pahare de plastic de toate formele și culorile aduse de acasă, iar profesorul de serviciu le distribuia acestora, rând pe rând, cu grijă, de parcă le-ar fi împărțit niște giuvaieruri, niște capsule cu ulei de pește scoase dintr-o cutie albastră, care erau furnizate tot de UNICEF, tot gratuit și de care tuturor le era scârbă, pentru ca mai apoi să patruleze printre bănci ca un polițist, pentru a fi sigur că băieții înghițeau hapurile acelea cu miros greșos. Cei mai mulți dintre elevi aruncau capsulele fie pe fereastră, în curte, în colțul în care erau depozitate gunoaiile și în care se jucau jocuri de noroc, fie pe jos, pentru ca mai apoi să le calce în picioare, din simpla plăcere de a răspândi duhoarea în clasă. Unii dintre ei proiectau pilulele acelea cu ulei de pește în tablă, cu ajutorul pixurilor pe care le goleau de mine. Tablele de la Liceul de Băieți Atatürk din Duttepe erau alunecoase și emanau o putoare care-i indispucea pe cei străini locului, ca urmare a nenumăratelor bombardamente la care fuseseră supuse în timp. Cu un asemenea prilej, când fusese nimerit portretul lui Atatürk aflat în clasa a IX-a C, de la etaj, Schelet se neliniștise și ceruse Direcției pentru Securitate și Învățământ Național să trimită inspectori care să ancheteze cazul, însă directorul de la Educația Națională, un om cu experiență și atitudine protectoare, le explicase comandanților investiți cu aplicarea legii marțiale că nu fusese vorba de nici o intenție de a-l ofensa pe întemeietorul Republicii ori pe vreun alt demnitar și pusese astfel capăt incidentului. În ciuda faptului că eforturile de politizare a ceremoniilor legate de distribuirea laptelui praf și a uleiului de pește se soldaseră atunci cu eșecuri, atât islamiștii, cât și naționaliștii și stângiștii urmau să se plângă adeseori în anii următori de faptul că fuseseră obligați de autorități să înghită în copilărie, sub presiunea forțelor occidentale, pilule otrăvite, cu miros greșos, ba chiar urmau să scrie cărți și memorii pe această temă.

Mevlut era fericit când recita, la orele de literatură, versurile în care Yahya Kemal¹⁵ reda sentimentul de sărbătoare pe care îl încercau achingiii

otomani în vreme ce cucereau Balcanii, cu sabia în mână. Uneori, în timp ce cântau cu toții în cor pentru a-și omorî vremea la orele la care nu se făcea nimic, chiar și cei mai recalitrânți dintre elevii din ultima bancă erau cuprinși de o puritate angelică, iar el se gândea, pe când afară ploua (se ducea o clipă cu gândul la tatăl său, care vindea în acel răstimp iaurt), că ar fi putut rămâne pentru totdeauna în clasa aceea călduță, intonând felurite cântece, și că, deși se afla departe de mama și de surorile sale, viața la oraș era cu mult mai frumoasă decât viața la țară.

La câteva săptămâni după lovitura de stat militară, au înfundat pușcăriile, ca urmare a instituirii legii marțiale, a interdicțiilor de circulație pe străzi și a perchezițiilor, zeci de mii de oameni. Curând după aceea însă opreliștile au început să se mai îmblânzească, așa cum se întâmpla întotdeauna, vânzătorii ambulanți au prins să iasă mai în voie pe străzi, iar vânzătorii de năut prăjit, de covrigi, de magiun, de vată de zahăr au ajuns iar să se înșire de-a lungul zidului care mărginea Liceul de Băieți Atatürk. Într-una dintre zilele calde de primăvară, Mevlut, care respecta interdicțiile, s-a străduit la un moment dat să se ia după un băiat de vârsta sa, aflat printre cei care nesocoteau îngrădirile legate de comerț. Băiatul, al cărui chip avea un aer familiar, ținea în mână o cutie de carton pe care scria, cu niște ditamai literele, NOROC. Mevlut a văzut în cutie, alături de tot soiul de daruri îmbietoare –, soldați de plastic, lame de gumă de mestecat, piepteni, fotografii cu fotbaliști, oglinzi de mână, bile – o minge mare de fotbal din plastic.

— Nu știi că n-avem voie să cumpărăm de la vânzătorii ambulanți? I-a întrebat el, străduindu-se să pară ferm. Ce vinzi tu acolo?

— Dumnezeu îi iubește pe unii oameni mai mult decât pe ceilalți. Aceștia ajung, în cele din urmă, să se pricopsească. Pe alții îi îndrăgește mai puțin. Aceia rămân nevoiași. Răzuiești cu vârful acului unul dintre cercurile astea colorate și afli ce-ai câștigat, se vedește dacă ai noroc sau ba.

— Tu ai făcut jocul ăsta? I-a întrebat Mevlut. De unde iei premiile?

— Jocul se vinde de-a gata, cu premii cu tot, la set. Ție ți le dau pe toate

cu treizeci și două de lire. Dacă umbli cu jocul ăsta pe străzi și vinzi o sută de buline a câte șaiszeci de kuruși pentru a fi răzuite, ai să câștigi șaiszeci de lire. La sfârșit de săptămână se fac bani frumoși prin parcuri. Vrei să încerci, să-ți dai seama imediat dacă ai să prinzi cheag sau dacă ai să fi un calic, un coate-goale? Răzuieste un cerc și citește răspunsul! Pentru tine e gratis.

— Eu n-am să fiu calic, ai să vezi tu!

Mevlut s-a întins fără șovăire și a luat acul cu gămălie pe care i-l oferea, dibaci, micul vânzător. Pe carton se aflau foarte multe buline care nu fuseseră încă răzuite. A ales cu grijă un cerc și l-a răzuit.

— Ghinion! E gol, a zis micul vânzător.

— Ia dă să vad! a zis Mevlut, ieșindu-și din fire.

Sub suprafața colorată de aluminiu pe care o răzuiuse nu se aflau nici un cuvânt, nici un premiu.

— Și-acum ce-o să se întâmple?

— Celor cărora nu le iese nimic le dăm asta, a zis micul vânzător.

I-a dat lui Mevlut o bucățică de vafă de mărimea unei cutii de chibrituri.

— Da, nu stai bine cu norocul, dar cel care pierde la jocurile de noroc are noroc în dragoste. Chestia e să câștigi când pierzi. Ai priceput?

— Am priceput, a zis Mevlut. Cum te cheamă și ce număr matricol ai?

— 375, Ferhat Yılmaz. Vrei să mă torni lui Schelet?

Mevlut a făcut un gest cu mâna, de parcă ar fi vrut să spună „se poate așa ceva?“, iar Ferhat a făcut o mutră de parcă ar fi vrut să spună „se poate așa ceva?“, după care amândoi și-au dat seama imediat că urmau să devină prieteni la cataramă.

Mevlut a fost impresionat în primul rând de faptul că, deși de vârsta lui, Ferhat cunoștea limbajul străzii, amplasamentul magazinelor din oraș și tainele oamenilor. Ferhat spunea că papetăria în care se vindeau rechizite pentru elevi era un cuib de jucători de-a alba-neagra, că Ramses, profesorul de istorie, era un idiot și că majoritatea profesorilor erau niște oameni groaznici, care n-aveau alt gând decât să iasă teferi și nevătămați de la ore și

să-și ia lefurile.

Într-o zi friguroasă, Schelet, însoțit de o mică armată orânduită cu migală de multă vreme și alcătuită din oameni de serviciu, îngrijitoare, persoane care preparau laptele praf la bucătărie și paznicul de la magazia de cărbuni, a pus la cale un atac îndreptat împotriva vânzătorilor ambulanți înșirați de-a lungul zidului. Mevlut a urmărit confruntarea de la poalele zidului, alături de ceilalți elevi. Toți erau de partea vânzătorilor ambulanți, numai că școala și autoritățile erau mai puternice. Un vânzător de năut prăjit și de semințe s-a luat la pumni cu Abdülvahap, omul care avea în grijă magazia de cărbuni. Schelet amenința în toate părțile că are să cheme poliția și să telefoneze la comandamentul care gestiona starea de urgență. Toate aceste întâmplări s-au întipărit în străfundurile memoriei lui Mevlut ca niște imagini de neuitat, care dezvăluiau atitudinea generală a autorităților și a conducerii școlii față de breasla vânzătorilor ambulanți.

Mevlut a fost distrus când a aflat că profesoara Nazlı părăsise școala. A simțit un gol în stomac și și-a dat seama cât de mult se gândea, de fapt, la ea. Nu s-a dus la ore vreme de trei zile, spunându-le celor care îi puneau întrebări pe această temă că tatăl său se îmbolnăvise. Îi plăceau glumele, răspunsurile prompte și optimismul lui Ferhat. S-a dus cu el să vândă NOROCUL pe străzi, au chiulit împreună de la școală, au mers în Beşiktaş și în parcul din Maçka. Mevlut a deprins de la Ferhat nenumărate răspunsuri de-a gata, glume și vorbe de duh care făceau aluzie la „intenție“ și la „noroc“ și de care urma să se servească mai apoi când bătea pe la ușile mușterilor amatori de iaurt și bragă. A început, de asemenea, să le adreseze seara clienților care cumpărau bragă replici de genul „n-ai cum să știi care îți este NOROCUL atâta vreme cât nu-ți exprimi intenția“.

O altă reușită a lui Ferhat care-i stârnea admirație se lega de capacitatea acestuia de a corespunda cu tinere din Europa. Fetele acelea erau niște ființe reale. Ferhat avea în buzunar până și fotografiile lor. Le lua adresele din rubrica „tineri care doresc să corespundeze“ a revistei de tineret *Milliyet Hey*,

pe care o aducea în clasă Ginerică. Revista *Hey*, care se fălea cu faptul că era prima publicație pentru tineret din Turcia, nu făcea cunoscute adrese de fete din Turcia, ci doar adrese de fete din Europa, ca să nu jignească familiile conservatoare. Ferhat punea pe altcineva să-i scrie scrisorile, fără a spune cine era persoana respectivă, și nu le dezvăluia tinerelor faptul că era vânzător ambulant. Mevlut s-a întrebat îndelung ce anume le-ar fi scris el fetelor din Europa dacă ar fi fost să le trimită scrisori, dar n-a reușit să-și dea seama. Unii dintre băieții care se uitau, în timpul orelor, la fotografiile acelor tinere din Europa se îndrăgostiseră de ele, alții încercaseră să demonstreze că nu erau reale, iar alți câțiva le distruseră, invidioși, fotografiile, făcând felurite mângăleli pe ele, cu ceamea.

Existența de vânzător a lui Mevlut a fost profund înrăurită de o revistă citită pe vremea aceea la biblioteca școlii. Elevii de la Liceul de Băieți Atatürk erau duși la bibliotecă ca să nu facă năzbătii când nu veneau profesorii la cursuri. Aysel, directoarea bibliotecii, le dădea elevilor aduși acolo în timpul acelor ore moarte felurite reviste vechi, donate școlii de către medicii și avocații pensionari din cartierul de sud. Cu ocazia ultimei vizite făcute de Mevlut la bibliotecă, Aysel le distribuise băieților, grijulie, așa încât să revină câte o revistă la doi elevi, niște numere îngălbenite, vechi de douăzeci-treizeci de ani, din revistele *Minunatul Atatürk*, *Arheologie și artă*, *Spirit și materie*, *Turcia noastră*, *Lumea medicală* și *Tezaurul cunoașterii*. După ce s-a asigurat că fiecare grup de câte doi elevi primise câte o revistă, și-a rostit scurtul și celebrul său discurs despre lectură, pe care Mevlut l-a ascultat cu seriozitate.

În prima frază celebră din acea cuvântare, care urma să fie adeseori maimuțărită mai apoi de către cei care luau lucrurile în răspăr, se arăta că „atunci când citim nu vorbim niciodată“ :

— Citiți în gând, fără să scoateți nici un sunet! Altfel n-o să puteți profita de informații. Odată ajunși în josul paginii pe care o citiți, nu întoarceți foaia imediat, ci așteptați să vă convingeți că și colegul vostru a

parcurs pagina în întregime. Apoi dați foaia, fără a vă umezi degetul cu salivă și fără a o șifona. Nu scrieți nimic pe pagini! Nu mâzgăliți fotografiile și nu le adăugați detalii de genul mustăților, ochelarilor, bărbii! Nu trebuie să vă uitați doar la pozele din reviste, ci trebuie să mai și citiți ce scrie în ele! Când terminați de citit publicația de la cap la coadă, ridicați mâna în liniște, iar eu am să vă văd și am să vin să v-o schimb. Numai că, de fapt, n-aveți timp s-o citiți pe toată...

Directoarea Aysel a tăcut o clipă și a încercat să deslușească pe chipurile colegilor de clasă ai lui Mevlut efectul produs de vorbele sale. Și-a vârât mâinile în buzunarele sarafanului pe care și-l cususe singură și apoi a rostit ultima replică, aidoma unui pașă otoman care le dă nerăbdătorilor săi oșteni ordinul de a ataca și a prăda inamicul:

— Acum puteți să citiți!

S-a stâmit un freamăt, o zarvă și s-a auzit foșnetul paginilor îngălbenite pe care elevii le întorceau cu nerăbdare și curiozitate. Lui Mevlut și lui Mohini, care se afla alături de el, le picase un număr al revistei *Spirit și materie*, prima publicație de parapsihologie din Turcia, vechi de douăzeci de ani (iunie 1952). În timp ce răsfoiau cu grijă paginile revistei, fără a-și umezi degetele cu salivă, au dat peste imaginea unui câine și s-au oprit. Articolul acela se intitula: *Oare câinii pot citi gândurile oamenilor?*. Mevlut l-a citit fără a pricepe prea mare lucru, dar simțind cum bătaile inimii i se înteteau în mod ciudat. Apoi i-a cerut voie lui Mohini să-l mai citească o dată înainte de a întoarce pagina. Peste ani de zile, avea să-și aducă aminte mai degrabă de sentimentele pe care le încercase citind acel articol decât de ideile și de noțiunile la care se referea acesta. El simțise că, în univers, toate lucrurile aveau legătură unele cu altele. Își dăduse însă seama, parcurgând articolul, că, la vreme de noapte, câinii străzii îl urmăreau de prin cimitire ori de pe maidane chiar mai dihai decât crezuse el. Poate că îl impresionase atât de mult și pentru că zăvodul de pe pagina aceea de revistă nu era un pudel european, elegant, așa cum se întâmpla în asemenea publicații, ci unul dintre

câinii aceia de culoarea mocirlei care hălăduiau pe străzile Istanbulului.

În prima săptămână a lunii iunie, când li s-au distribuit carnetele, Mevlut a constatat că rămăsese corigent la engleză.

— Să nu-i spui lui taică-tău, că te omoară! i-a zis Ferhat.

Și Mevlut credea același lucru, dar știa, totodată, că taică-său avea să dorească să vadă cu ochii săi diploma de absolvire a gimnaziului.

Auzise că profesoara Nazlı, care predă la o altă școală din Istanbul, ar fi putut să vină la examenul de corigență ca „examinator“. Mevlut a tocit toată vara la engleză, stând la țară, ca să poată termina școala medie. La școala primară din satul Cennetpinar nu exista dicționar englez-turc, iar în sat nu exista nimeni care să-i poată sări în ajutor. În luna iulie a început să ia lecții de la fiul unui turc stabilit în Germania, care venise în satul alăturat, Gümüșdere, cu mașina sa marca Ford Taunus și cu televizorul. Mevlut trebuia să parcurgă, de fiecare dată, un drum de trei ore, dus-întors, pentru a putea sta preț de o oră cu cartea în mână, la poalele unui copac, alături de băiatul acela care frecventa școala germană și care vorbea turca și engleza cu accent nemțesc.

Abdurrahman Efendi. De vreme ce istoria norocosului nostru flăcău, Mevlut, care lua lecții de engleză de la băiatul turcului din Germania, s-a abătut din nou prin modestul nostru sat Gümüșdere, am să vă povestesc și eu degrabă, cu îngăduința dumneavoastră, fără a vă răpi timpul, ce ni s-a întâmplat nouă, celor născuți într-o zodie proastă. Ce fericit eram eu, Doamne, în anul 1968, când am avut onoarea să ne cunoaștem, alături de cele trei fiice ale mele, minunatele de ele, și de tăcuta lor mamă, blajină ca un înger! După ce s-a născut cea de-a treia fată a mea, frumoasa Samiha, m-am lăsat ispitit de diavol și am prins iar să-mi doresc un băiat, așa că n-am putut zice nu când a fost să facem un al patrulea copil. Prin urmare, ni s-a născut un prunc pe care l-am numit, îndată după ce a venit pe lume, Murat. La o oră după naștere, când Atotputernicul i-a chemat la sine atât pe el, cât și

pe mama lui, scăldată în sânge, iar dragul de Murat și nevasta mea au ajuns numaidecât printre îngerii, eu am rămas văduv, iar fetele mele orfane. La început, cele trei copile se lungeau seara lângă mine, în așternutul răposatei lor mame, îi adulmecau mirosul și jeleau până la ziuă. Așa se face că m-am purtat și eu bine cu ele încă de pe când erau niște pruncuțe, răzgâindu-le ca pe fetele împăratului din China. Le-am târguit rochii de la Beyşehir și de la Istanbul. Vreau să le spun cărpănoșilor care afirmă că mi-aș prăpădi paralele pe băutură că cea mai mare garanție pentru viitorul unuia ca mine, care a rămas cu gâtul strâmb de atâta vândut de iaurt pe ulițe, este reprezentată de cele trei mândreți de fete care sunt, căteșitrele, mai de preț ca o comoară. Îngerașii mei vor vorbi mai departe despre sine mai bine decât o fac eu. Cea mai mare dintre surori, Vediha, are zece ani, iar cea mai mică, Samiha, are șase ani.

Vediha. De ce se uita învățătoarea la mine mai abitir ca la toată lumea în timpul lecției? De ce nu pot să spun nimănui că vreau să mă duc la Istanbul și să mă uit la mare, la vapoare? De ce trebuie să fiu eu prima care se apucă să strângă masa, să facă paturile, să-l slujească pe tata? De ce mă pierd cu firea când le văd pe surorile mele vorbind și râzând între ele?

Rayiha. N-am văzut în viața mea marea. Unii nori seamănă cu alte lucruri. Vreau să ajung cât mai repede de-o seamă cu mama și să mă mărit. Nu-mi place anghinarea. Îmi imaginez că Murat, frățiorul meu, și mama, amândoi răposați, se uită la noi. Îmi place să adorm plângând în hohote. De ce mă îndrăgește toată lumea și-mi spune „copila mea mintoasă”? Eu și Samiha ne uităm de departe la cei doi băieți mai mari care stau așezați sub platan, cu ochii în carte.

Samiha. Sub brad se află doi oameni. Rayiha mă ține de mână. Nu i-am dat drumul deloc. După aceea ne-am întors acasă.

Mevlut și tatăl său s-au întors la Istanbul mai devreme ca niciodată, la sfârșitul lunii august, pentru a putea prinde examenul de corigență. Atunci, la sfârșitul verii, în casa din Kültepe plutea un iz de igrasie și pământ, la fel ca atunci când Mevlut pășise în ea pentru prima oară, cu trei ani în urmă.

Profesoara Nazlı n-a venit la examenul care avea să se desfășoare, trei zile mai târziu, în cea mai mare sală de clasă a Liceului de Băieți Atatürk. Lui Mevlut i s-a frânt inima. Cu toate acestea, s-a străduit să răspundă în bune condiții la întrebări. La două săptămâni după aceea, în perioada în care începea cursurile la liceu, s-a dus în cancelaria lui Schelet pentru a-și lua diploma de absolvire a școlii medii.

— Bravo, 1019, iată-ți diploma de gimnaziu! i-a zis Schelet.

În seara aceea, Mevlut i-a arătat tatălui său diploma, pe care o scosese de mai multe ori din servietă pe parcursul zilei pentru a se uita la ea.

— Acum poți să devii polițist sau paznic, i-a zis tatăl său.

Mevlut avea să-și aducă aminte mereu cu nostalgie, până la sfârșitul vieții sale, de anii de gimnaziu. Atunci învățase că cel mai bun lucru din lume e să fii turc și că viața la oraș era cu mult mai frumoasă decât viața la țară. Uneori își amintea, zâmbind, de expresia angelică ce răsărea până și pe chipurile celor mai turbulenți, mai năbădăioși dintre elevi când întreaga clasă intona, după nenumăratele ciondăneli și amenințări pe care și le adresaseră înainte, câte un cântec.

7. Cinematograful Elyazar

O chestiune de viață și de moarte

Într-o dimineață de duminică din luna noiembrie a anului 1972, în timp ce treceau în revistă circuitul distribuției de iaurt din săptămâna aceea, Mevlut și-a dat seama că n-avea să mai vândă pe străzi un astfel de produs alături de tatăl său. Companiile producătoare de iaurt, care se extindeau treptat, puteau să transporte acum talgerele cu iaurt, cu camionetele, până în Taksim, în Şişli, lăsându-le chiar sub nasul celor care le comercializau. Abilitatea vânzătorilor de iaurt nu mai consta acum în preluarea acelei poveri de cincizeci-șaizeci de kilograme din Eminönü pentru a o transporta mai apoi pe umeri, ca hamalii, în Beyoğlu ori în Şişli, ci în preluarea acestora din punctele în care o lăsau camionetele și în distribuirea ei rapidă pe străzi și în gospodăriile oamenilor. Tatăl și fiul constataseră că, în situația în care își alegeau trasee diferite, veniturile lor totale urmau să crească. Continuau să îndulcească cu zahăr braga pe care o aducea acasă, de două ori pe săptămână, fie unul, fie altul dintre ei, doar că seara o vindeau pe străzi diferite.

Această nouă împrejurare îi insuflase inițial lui Mevlut un sentiment de libertate; și-a dat însă seama curând că nu era vorba decât de o amăgire. Menținerea bunelor relații cu proprietarii de restaurante, cu gospodinele, care deveneau din ce în ce mai pretențioase, cu portarii, cu cei cărora le încredința spre păstrare talgerele cu iaurt și ghiumurile cu bragă îi lua cu mult mai mult timp decât crezuse el și, din această cauză, dădea mai puțin pe la școală.

Ținea un catastif alături de tatăl său, îi făcea, de fapt, plăcere să se tocmească pentru kilogramul de iaurt în timp ce punea diverse greutateți pe talerul balanței și stătea din nou de vorbă cu nenea Tahir din Torul, pe care îl cunoștea, și se simțea cu mult mai însemnat decât era când se uita la tablă, la ora de chimie, fără a pricepe prea mare lucru. Abilii și forțoșii frați Beton, de felul lor din satul vecin, Imrenler, începuseră să pună mâna pe toate restaurantele și bufetele din zona Beyoğlu-Taksim, pe care le priveau ca pe o piață unică. Mevlut mai lăsa la preț și lega prietenii noi, pentru a nu-i pierde pe vechii mușterii de pe străzile din Feriköy și Harbiye, preluați de la tatăl său. Un băiat din Erzincan, pe care îl cunoștea din Duttepe și de la școala

medie, începuse să lucreze la un vânzător de chiffele din Pangaltı, care consuma foarte mult *ayran*¹⁶, iar Ferhat îi cunoștea pe proprietarii din Maraș ai băcăniei din vecinătate, care erau kurzi și de confesiune Alevi¹⁷. Mevlut se simțea acum ca și cum ar fi crescut la oraș.

Cât despre școală, făcuse progrese legate de toaleta de la subsol pe care o frecventau fumătorii și începuse să poarte asupra sa un pachet de țigări Bafra, pentru a fi acceptat fără ocolișuri. Cum știa că făcea parale și că era ageamiu într-ale fumatului, ceilalți așteptau de la el să cumpere câte un pachet de țigări și să-l pună la dispoziția celor care, deși fumători, n-aveau niciodată tutun asupra lor. În primul an de liceu, Mevlut a ajuns la concluzia că pe vremea gimnaziului îi făcuse să crească prea mult în ochii săi pe cei din tagma palavragiilor de la closet care, deși n-aveau altceva mai bun de făcut decât să meargă la școală, rămâneau mereu repetenți, nu-și câștigau singuri pâinea și-i ponegreau pe alții fără răgaz. Universul străzii era cu mult mai vast și mai autentic decât cel al școlii.

Continua să-i înmâneze tatălui său paralele pe care le câștiga din vânzări, „așa cum erau ele“. Dădea însă bani și pe lucruri precum țigările ori biletele la cinematograful la Pronosport, la Loteria Națională. Nu se simțea stânjenit de faptul că-i tănuia părintelui său asemenea cheltuieli, dar încerca un sentiment de vinovăție pentru că frecventa cinematograful Elyazar.

Clădirea cinematografului Elyazar (primul său nume fusese Odeon), aflată pe una dintre străzile principale care legau Galatasaray de Tünel, fusese ridicată în anul 1909 pentru o companie de teatru armeană, în atmosfera de libertate care urmase după detronarea lui Abdülhamit¹⁸, continuase să ființeze, după proclamarea Republicii, ca cinematograful (Majestik), frecventat mai ales de greci și de familii turce din elita socială, iar în ultimii doi ani începuse să prezinte, după ce își luase numele de Elyazar, filme erotice, la fel ca toate cinematografele din Beyoğlu. Mevlut se așeza, pe întuneric, într-un scaun retras, departe de toată lumea (în sală domnea un miros ciudat, de răsuflări omenești și de eucalipt), fără a se lăsa văzut de șomerii și de bărbații

acea în vârstă, melancolici proveniți din cartierele de jos, ferindu-se de toată lumea, chiar și de sine, și se făcea ghem pe locul lui, încercând să priceapă subiectul filmului, care nici nu era, de altfel, important.

La Elyazar nu rulau niciodată acele filme erotice turcești de început în care actorii (pe unii dintre ei îi recunoștea toată lumea) jucau cu chiloții pe ei, căci introducerea unor astfel de „scene“ în filmele autohtone i-ar fi pus în situații dificile pe artiștii, pe jumătate celebri, care locuiau în zonă. Cele mai multe dintre pelicule erau de import. Lui Mevlut nu-i plăcea să vadă că femeile înnebunite după sex din filmele italiene, dublate în limba turcă, erau înfățișate ca naive și proaste. Îl indispucea faptul că protagoniștii filmelor germane făceau mereu glume, de parcă „scenele cu sex“, pe care el le aștepta, luându-le atât de în serios, ar fi fost ceva amuzant. Cât despre filmele franțuzești, în ele îl mirau, ba chiar îl scoteau din sărite femeile care picau, una-două, la pat, fără măcar a născoci vreun pretext oarecare. Mevlut avea uneori impresia că vedea mereu același film, căci atât femeile, cât și bărbații care goneau după ele vorbeau în stilul mereu acelorași persoane care asigurau dublajul în limba turcă. Cât despre scenele care-i aduceau pe spectatori la cinematograful, acelea întârziu mereu. Așa a ajuns el să înțeleagă, la cincisprezece ani, că sexualitatea este un miracol care nu se poate realiza decât așteptând neobosit.

Înainte de scena cu sex, puhoiul de bărbați care stătuse până atunci la intrare, trăgând din țigară, pătrundea, zgomotos, în sală. Apoi, când se apropia scena cea mai importantă a filmului, plasatorii îi avertizau pe cei care așteptau afară, făcând treișpe-paișpe: „Începe!“ . Pe Mevlut îl mira faptul că acelor oameni nu le era jenă să se uite unul în ochii altuia. În ceea ce-l privește, trecea prin mulțime, după controlul biletului, uitându-se neîncetat la încălțări (oare mi-am legat șireturile?), fără a ridica deloc capul.

De îndată ce își făceau apariția pe ecran imaginile acelea fără rușine, întregul cinematograful se cufunda în tăcere. Mevlut băga de seamă că i se înțeteau bătăile inimii, că era oarecum amețit, că asuda din greu și încerca să

se țină în fâu. Știa că nu exista nici o legătură între scenele răvășitoare pe care le vedea atunci și filmul al cărui subiect încercase să-l înțeleagă cu puțin timp înainte, căci scenele fără perdea care rulau în acele clipe erau desprinse din alte pelicule și inserate acolo la întâmplare. Cu toate acestea, mintea sa stabila o anumită corelație între scenele cu sex și filmul pe care-l vedea. Gândul că femeile acelea cu sânii goi, în fundul gol, care săvârșeau tot soiul de lucruri indecente ce-l lăsa cu gura căscată, erau unele și aceleași cu femeile din filmul tematic îl ațâța și mai tare, așa încât se făcea ghem în scaun, stânjenit de gâlca care-i umfla partea din față a pantalonilor. Mevlut nu și-a vârat însă o clipă mâna în buzunar ca să se joace cu cocoșelul, așa cum făceau alți bărbați de la cinematograful Elyazar, pe la care s-a abătut de zeci de ori, de unul singur, în anii de liceu. Gura lumii zicea că poponarii bătrâni, care frecventau asemenea cinematografe doar în acest scop, se năpusteau pe întuneric către ștremeleagurile celor care se descheiau la pantaloni și se masturbau în timpul filmului. Mevlut avusese și el parte de unchieși care încercaseră să se apropie de el cu vorbe de genul „ia zi flăcăule, câți ani ai?” sau „ești încă un copil!“, numai că făcuse pe surdul, se prefăcuse fidul de-o ureche. Nu-i era însă ușor să se desprindă de cinematograful, căci Elyazar îți îngăduia să stai acolo toată ziua cu un singur bilet și, de asemenea, să urmărești de nu știi câte ori cele două filme din program, care se repetau mereu.

Ferhat. În primăvară, când s-au deschis parcurile de distracții și cazinourile-grădină și au început să se aglomereze ceainăriile, spațiile de joacă pentru copii, podurile și trotuarele, Mevlut a început și el să vândă alături de mine, la sfârșit de săptămână, jocul Noroc. Am făcut lucrul acesta vreme de doi ani, cu mare seriozitate, și ne-am ales cu parale bune. Mergeam amândoi în Mahmutpașa ca să cumpărăm împreună cutiile de-a gata, ne apucam să le vindem copiilor ieșiți la cumpărături cu părinții lor încă de pe când coboram panta, apoi traversam Bazarul Acoperit, piața Eminönü și

podul, iar când ajungeam în Karaköy constatam uneori cu bucurie că-i făcuserăm să răzuiască și le vânduserăm aproape jumătate dintre cercurile aflate pe cutii.

Mevlut îl recunoștea pe clientul curios de departe, în vreme ce acesta stătea așezat la o masă din ceainărie, se apropia de el optimist, fără să-i pese dacă era vorba de un copil sau de un om în toată firea, și reușea de fiecare dată să rostească o frază introductivă nouă, surprinzătoare: „Știi de ce trebuie să-ți încerci norocul? Pentru că ciorapii tăi au aceeași culoare cu pieptenele pe care ți-l oferim noi în dar!“, îi spunea el unui copil derutat, care nu știa ce culoare aveau ciorapii pe care-i purta. „Uite, la numărul douăzeci și șapte de pe cartonul lui Ferhat a ieșit câștigătoare OGLINDA, dar numărul douăzeci și șapte de pe cartonul meu n-a fost încă răzuit“, intra el în vorbă cu un băiat șmecher, cu ochelari, care știa jocul și șovăia. În unele zile de primăvară aveam atât de mult de lucru pe la debarcadere, pe vapoare, prin parcuri, încât ajungeam să facem cale întoarsă în Kültepe pentru că ni se terminau cutiile. După ce, în trei după-amieze însorite, am făcut treabă foarte bună pe podul peste Bosfor care, după inaugurarea din 1973, nu fusese încă închis circulației pietonilor din cauza numărului mare al celor care săreau de pe el, sinucigându-se, nu ni s-a mai dat voie să ne ducem pe acolo, pe motiv că „era interzis accesul vânzătorilor ambulanți“. Am fost goniți de nenumărate ori din curțile moscheilor de către bărbați bărboși, care ne ziceau „ăsta nu e joc de noroc, e cartoforie!“, de la porțile cinematografelor în care intram, de fapt, ca să ne uităm în tihnă la filme porcoase, pentru că „eram mici“, ori din cârciumi, din cazinouri, pe motiv că acolo „era interzis accesul vânzătorilor ambulanți“.

În prima săptămână a lunii iunie, când s-au distribuit carnetele, Mevlut a constatat că rămăsese repetent în prima clasă de liceu. La rubrica numită „evaluare“ din carnetul galben de carton, cineva scrisese de mână „repetent“. A citit cuvântul acela de

zece ori. Nu se dusese destul la ore, nu dăduse prea multe lucrări de control și neglijase până și să-i cucerească pe profesorii care ar fi urmat să se milostivească de el, în ideea că era „un amărât de vânzător de iaurt“, ca să-i dea notă de trecere. Cum nu luase notele cuvenite la trei materii, nu mai era cazul să învețe peste vară. Mevlut s-a întristat, căci Ferhat trecuse clasa fără nici o corigență însă, pe de altă parte, visa să rămână peste vară la Istanbul și să facă atât de multe lucruri, încât n-a fost prea nefericit. Când a aflat vestea în seara aceea, tatăl său l-a întrebat:

— Mai și fumezi, nu-i așa?

— Nu, tată, nu fumez, i-a răspuns Mevlut, cu pachetul de Bafra în buzunar.

— Băi, fumezi tot timpul, te masturbezi tot timpul, ca răcanii, și-l mai și minți pe taică-tău!

— Nu te mint!

— Bată-te Dumnezeu să te bată! i-a zis taică-său, arzându-i o palmă.

Apoi a plecat, trântind ușa. Mevlut s-a întins în pat. Nu s-a putut ridica multă vreme de acolo de atâta tristețe, dar nici n-a bocit. Nu-i picau greu nici faptul că rămăsese repetent, nici faptul că primise o palmă de la tatăl său... Ceea ce-l ofensase fusese, de fapt, ușurința cu care vorbise tatăl său despre taina aceea mare care era masturbarea, ca și faptul că nu-l crezuse, purtându-se cu el de parcă ar fi fost un mincinos. Mevlut socotea că nimeni nu și-ar fi închipuit că el săvârșea asemenea lucruri. Această amărăciune i-a provocat o asemenea mânie, încât și-a dat seama imediat că n-avea să se poată duce deloc la țară în vara aceea. Și-a dat seama, totodată, că numai el urma să dea un sens vieții sale. Într-o bună zi avea să realizeze ceva mare, ceva important, iar tatăl său și toți ceilalți aveau să-și dea seama că era o persoană mai aparte decât crezuseră ei.

La început de iulie, când tatăl său s-a întors în sat, Mevlut i-a mai explicat o dată că nu voia să-și piardă clienții permanenți din Pangaltı și din Feriköy. Continua să-i dea părintelui său ceea ce câștiga. Mustafa Efendi îi

spunea că aduna bani pentru casa pe care urmau să și-o ridice la țară. Pe vremuri, Mevlut îi spunea pe scurt în ce zi anume agonisise banii pe care îi înmâna. Acum nu-i mai dădea socoteală, ci se mulțumea să-i lase, la intervale regulate, ceva bani, de parcă i-ar fi plătit o taxă. Nici tatăl său nu-i mai spunea acum că banii pe care-i lua de la el erau sortiți casei pe care aveau să și-o construiască în sat. Din câte constata Mevlut, tatăl său acceptase faptul că n-avea să se mai întoarcă acolo, că urma să-și petreacă restul vieții la Istanbul, la fel ca Süleyman și Korkut. În momentele în care se simțea cel mai singur, i se făcea milă de tatăl său, care nu izbutise defel să prindă cheag la oraș și care nu era în stare să renunțe sub nici o formă la ideea de a reveni la țară. Oare tatăl său îi intuia sentimentele?

Vara anului 1973 a fost cea mai fericită dintre verile pe care le trăise Mevlut până atunci. A câștigat bani buni alături de Ferhat, vânzând după-amiaza și seara NOROC pe străzile orașului. Cu o parte din bani, a cumpărat bancnote de câte douăzeci de mărci germane de la un bijutier din Harbiye la care îl dusesse Ferhat și le-a dosit în partea dinspre picioare a saltelei pe care dormea. Acesta a fost primul pas în direcția tănuirii banilor pe care-i câștiga față de tatăl său.

De cele mai multe ori își petrecea dimineața în Kültepe, în locuința pe care n-o mai împărțea acum cu nimeni; se masturba adeseori, spunându-și mereu că o făcea pentru ultima oară. Încea un sentiment de vinovăție pentru că se juca așa cu sine, stând închis în casă, dar pentru că nu avea o prietenă sau o soție cu care să poată face dragoste, gestul acesta nu se putea transforma în suferință, într-un sentiment de inadecvare, așa cum avea să se întâmple în anii următori. Nimeni n-ar fi putut să disprețuiască un licean de șaisprezece ani pentru că nu avea o iubită cu care să se poată iubi. Și-apoi, chiar dacă s-ar fi căsătorit, nu știa prea bine ce ar fi putut să facă cu o fată.

Süleyman. Într-o zi dogoritoare de la începutul lui iulie, mi-am spus să trec pe la Mevlut. Am tot bătut la ușă, dar n-a deschis nimeni. Era imposibil

să se fi dus să vândă iaurt la zece dimineața! Am dat roată casei, bătând în ferestre. Am bătut în geamuri cu o piatră culeasă de pe jos. Grădina plină de țărână era neîngrijită, iar casa stătea să se dărâme.

Când s-a deschis ușa, am dat fuga într-acolo:

— Ce s-a întâmplat? Unde erai?

— Pesemne că am ațipit! a zis Mevlut.

Părea însă ostenit, de parcă n-ar fi dormit deloc. Am crezut o clipă că se afla cineva înăuntru și m-a cuprins o gelozie ciudată. Am intrat. Unica odaie a casei era neaerisită și puțea a transpirație. Ce mic era spațiul acela! Aceeași masă, același pat, vreo două-trei lucruri...

— Mevlut, tata ne cheamă la el la prăvălie, i-am zis eu. Cică ar avea ceva de făcut. „Adu-l și pe Mevlut!“ mi-a zis el.

— Ce are de făcut?

— Ceva ușor, fii pe pace! Hai să mergem!

Mevlut nu se clintea însă din loc. Poate că devenise mai închis în sine de când cu repetenția. Când mi-am dat seama că n-avea să vină, m-am supărat pe el:

— Nu te masturba prea mult, căci o să-ți strici ochii și o să te lase memoria, bine? i-am zis eu.

Mevlut mi-a întors spatele, a trântit ușa, a intrat în casă și n-a mai trecut multă vreme prin Duttepe. La insistențele mamei, am fost nevoit, în cele din urmă, să dau de el și să-l aduc la noi. Javrele alea care stăteau în ultima bancă la Liceul de Băieți Atatürk îi umileau pe băieții mai mici, zicându-le „ia te uită, iar ai cearcăne vinete pe la ochi, uite, îți tremură mâinile, ai puține coșuri, bravo ție, oare te-oi fi masturbat, măi, om fără frica lui Dumnezeu!“, îi speriau, ba le mai și ardeau câte două-trei scatoalce. Oare Mevlut știa că unii dintre muncitorii care locuiau prin barăcile holteilor din Duttepe, unde Hacı Hamit Vural își caza lucrătorii și oamenii, nu-și mai putuseră vedea de lucru și ajunseseră să nu se mai poată ține pe picioare din cauza masturbării, așa că fuseseră expediați în satele de unde veniseră? Știa

că povestea asta era o chestiune de viață și de moarte? Oare să nu-i fi spus prietenul lui, Ferhat, că până și la Alevii masturbarea este oprită? Pentru cei din școala malekită¹⁹, masturbarea nu e îngăduită în nici o împrejurare. La noi, la hanefiți²⁰, masturbarea este îngăduită doar ca măsură de prevedere împotriva unui păcat și mai mare, de pildă, precurvia. Islamul nu este o religie a pedepsei, ci o religie a toleranței și a rațiunii. În religia noastră ți se îngăduie până și să mănânci carne de porc dacă ești în situația de a muri de foame. Masturbarea este socotită scârnăvă doar când o faci de plăcere, dar nici vorbă să-i spun asta lui Mevlut, pentru că sunt sigur că m-ar lua peste picior, zicându-mi „cum se poate să faci chestia asta fără să simți nici o plăcere, băi Süleyman?“, și în felul ăsta ar mai păcătui o dată. Din punctul dumneavoastră de vedere, un om care o ia lesne razna, așa cum e Mevlut, poate să izbutească la Istanbul?

8. Înălțimea moscheii din Duttepe

Acolo trăiesc oameni?

Când vindea NOROC pe străzi alături de Ferhat, Mevlut se simțea mult mai bine decât atunci când se afla cu Süleyman, acasă la familia Aktaş. Lui Ferhat putea să-i spună fără să stea pe gânduri tot ce-i trecea prin minte, acesta îi răspundea prin ceva asemănător și râdeau amândoi. La familia Aktaş, unde se ducea în serile de vară pentru că se temea de singurătate, nu voia să deschidă gura, căci știa că fiecare cuvânt care-i ieșea din gură în timpul mesei urma să fie luat în răspăr de Korkut și de Süleyman.

— Nu vă mai luați de Mevlut al meu, dați-i pace, pungașilor! zicea adeseori mătușa Safiye.

Mevlut nu-și putea scoate din minte faptele, dacă ar fi fost să reziste la

oraș, trebuia să se aibă bine cu unchiul Hasan, cu Korkut și cu Süleyman. După cei patru ani petrecuți la Istanbul, visa să-și pună pe picioare propria afacere, fără a fi o povară nici pentru rude, nici pentru alții. Urma să facă acest lucru împreună cu Ferhat. „Dacă n-ai fi fost tu, nu mi-ar fi trecut niciodată prin minte să ajung până în locurile astea“, îi spusese într-o după-amiază Ferhat în timp ce-și numărau banii din buzunare. Luaseră trenul din Sirkeci și se duseseră (ferindu-se de controlor și făcând vânzare prin vagoane) până la hipodromul Veliefendi, unde terminaseră cutiile în două ore, datorită interesului manifestat față de ele de cartoforii pasionați de cursele de cai. Așa le-a venit ideea să meargă pe stadioane, la ceremoniile de inaugurare a sezonului fotbalistic, la turneele de vară, la meciurile de baschet de la Palatul Sporturilor și Expozițiilor. Când făceau bani de pe urma unei idei noi, visau cu ochii deschiși la afacerea pe care urmau s-o pună cândva pe picioare împreună. Cel mai mult le plăcea gândul de a avea într-o bună zi un restaurant sau măcar un bufet în Beyoğlu. Când Mevlut venea cu idei noi de câștig, Ferhat îi spunea „ai o minte de capitalist foarte riguroasă!“; Mevlut se simțea mândru de acele vorbe, deși nu credea că aveau un sens favorabil.

În vara anului 1973, în Duttepe a fost inaugurat cel de-al doilea cinematograf de vară. Filmul era proiectat pe zidul lateral al unei barăci vechi, cu două etaje. Mevlut, care se ducea în unele seri la cinematograf însoțit de cutia sa, se întâlnea acolo cu Süleyman sau cu Ferhat. Căutau apoi cu toții o modalitate de a se strecura înăuntru fără a-și cumpăra bilet. La început de tot, Mevlut intrase cu bilet, având asupra sa cutia cu NOROC, și, pe de o parte, văzuse filmele cu Türkân Şoray, iar pe de altă parte făcuse treabă bună. Mai apoi însă începuse să se îndepărteze de acel loc. Toți oamenii din cartier îl cunoșteau, prin urmare nimeni nu se putea prefăce că ar fi auzit lucruri de mare însemnătate când el le vorbea despre noroc și urșită.

În noiembrie, după ce s-a deschis poarta moscheii din Duttepe și după ce aceasta a fost așternută cu covoare țesute mecanic, Mevlut n-a mai dat pe acolo cu cutia lui, deoarece bătrânii lansaseră ideea că ar fi fost vorba de un

„joc de noroc“. Babalâcii și pensionarii din Kültepe și din Duttepe, avizi de rugăciune, au ieșit din case, au părăsit mica moschee, cu o singură încăpere, amenajată într-o baracă și au început să frecventeze cu avânt, de cinci ori pe zi, moscheea cea nouă. La rugăciunea de vineri participau o mulțime de oameni entuziaști.

La începutul anului 1974, în dimineața Sărbătorii Sacrificiului, a avut loc un soi de ceremonie de inaugurare a moscheii din Duttepe. Mevlut, care se spălase de cu seară, își pregătise haine curate și își călcase cămașa albă, de școală, s-a sculat devreme, la fel ca tatăl său. Moscheea și porticul acesteia fuseseră năpădite cu mai bine de o jumătate de oră înainte de mii de bărbați veniți de pe dealurile din jur, așa că au făcut mari eforturi ca să aibă loc înăuntru. Au reușit însă să ajungă în primele rânduri, datorită faptului că tatăl său, care dorea să asiste la acea zi istorică și să stea în față, și-a croit drum prin mulțime, dând din coate și repetând mereu „nu-ți fie cu supărare, concetățene, avem ceva de comunicat!“.

Mustafa Efendi. În timp ce ne făceam rugăciunea, stând în față, Haci Hamit Vural, ctitorul moscheii, se afla cu două rânduri înaintea noastră. În dimineața aceea i-am mulțumit acelui individ care face tot soiul de pungășii cu oamenii săi aduși de la țară și i-am zis „Dumnezeu să te ajute!“. Vuietul mulțimii care ticsea moscheea, însuflețirea oamenilor, care vorbeau în șoaptă, m-au făcut fericit într-o clipă. Faptul că ne-am făcut împreună rugăciunea cu aceeași râvnă, ca și existența acelei armate de credincioși, tăcute, solemne ce se întrezărea prin întuneric mi-a făcut atât de bine, încât m-am simțit de parcă aș fi recitat Preasfântul Coran săptămâni întregi. Am rostit cu evlavie și pe felurite tonuri „Allah e maree!“ și „Allah e maaare!“. M-am simțit tare obidit când domnul hoga a zis, la vremea prediciei, „Doamne Dumnezeule, ocrotește acest popor, ocrotește această comunitate, ocrotește-i pe cei care trudesc în aceste clipe la locurile lor de muncă, fără a lua seama la nămeți și iarnă, la dimineață ori seară!“ . „Ocrotește-i, Doamne, pe cei care vin aici din

satele îndepărtate ale Anatoliei și care făc negoț ambulant pentru a-și câștiga pâinea cea de toate zilele“, a zis el, „asigură-le izbânda și iartă-le lor păcatele lor!“, a mai zis el. Mi se umezeau ochii. Mă emoționeam ori de câte ori predicatorul spunea „Doamne, dă-i putere statului nostru, dă-i tărie armatei noastre, dă-i răbdare poliției noastre!“ și rosteam, laolaltă cu tot norodul, „Amin!“. La sfârșitul prediciei, când oamenii din comunitate au prins a râde, a glumi unii cu alții, a se săruta și a-și adresa unii altora felicitări de bairam, am aruncat zece lire în cutia asociației create pentru ridicarea moscheii. L-am apucat pe Mevlut de braț și l-am dus în direcția lui Hacı Hamit Vural, ca să-i sărute mâna. Hasan, unchiul lui, se afla și el la coadă, alături de Korkut și Süleyman, tot ca să-i sărute mâna. Mevlut s-a sărutat mai întâi cu verii săi, după care i-a sărutat mâna unchiului său, Hasan, și a primit în dar cincizeci de lire. Hacı Hamit Vural era înconjurat de oamenii lui și de cei care-i sărutau mâna, așa încât nouă nu ne-a venit rândul decât după o jumătate de oră. În felul acesta ne-am lăsat așteptați de cumnata Safiye, care făcuse plăcinte. A fost o masă de sărbătoare plăcută. Odată nu m-am putut abține și am zis „nu doar eu, ci și Mevlut are niște drepturi în casa asta!“, numai că Hasan s-a prefăcut că nu mă aude. Băieții, care își terminaseră plăcintele, au crezut că iar urma să se pornească o ciorovăială pe avere între tatăl și unchiul lor, așa că au tulit-o în curte. În ziua aceea de sărbătoare nu ne-am luat însă la harță.

Hacı Hamit Vural. Până la urmă, moscheea i-a făcut fericiți pe toți. Toți dezmoșteniții, toți nevoiașii din Duttepe, din Kültepe (ar fi fost și mai bine dacă ar fi venit și Aleviii) s-au așezat la rând ca să-mi sărute mâna în ziua asta sfântă. Le-am dat fiecăruia dintre ei câte o bancnotă foșnitoare de o sută de lire, din teancul luat anume de la bancă pentru ziua de bairam. I-am adus mulțumire, cu ochii în lacrimi, lui Dumnezeu pentru că m-a făcut să trăiesc această zi. Prin anii 1930, răposatul tătăne-meu umbla cu măgarul din sat în sat, prin munții din Rize, și făcea comerț cu mărunțișuri, vânzând

flecuşteţe pe care le târguia de la oraş. Eu tocmai eram pe cale să preiau afacerea tatei, când a izbucnit cel de-al Doilea Război Mondial și m-au luat la armată. Am fost dus la Çanakkale. N-am intrat în luptă, dar am rămas acolo vreme de patru ani, păzind Strâmtoarea²¹ și pozițiile noastre. Comandantul, care era ofițer de ață, fiind de felul lui din Samsun, mi-a zis: „Hamit, tu ești tare destupat la minte, așa că nu te mai întoarce la țară, e păcat de tine! Vino la Istanbul, să-ți găsească ceva de lucru!“. Odihnească în pace! După război, am intrat, grație lui, ucenic la un băcan din Feriköy; pe vremea aia nu existau nici băieți de prăvălie, nici livrare acasă; luam pâinea de la cuptor și o vindeam cărând-o cu măgarul, în cofe. Mi-am dat seama că și eu puteam face așa ceva, așa că mi-am deschis o băcănie în Kasımpaşa, în apropierea școlii primare de la Piyalepaşa, iar în vremea asta am făcut pe antreprenorul imobiliar, construind pe locuri virane ieftine. Am deschis și brutăria din Kâğıthane. Pe atunci, în oraş trăiau foarte mulți bărbați buni de muncă, numai că toți erau niște indivizi rudimentari. În ziua de azi nu mai poți avea, de fapt, încredere în țărani de prin partea locului.

Am început așadar să-mi aduc oameni de la țară, pornind cu rudele mele. Pe atunci, în Duttepe existau niște barăci, așa că i-am cazat pe tinerii veniți la oraş acolo – toți îmi sărutau mâna cu respect –, apoi am îngrădit alte terenuri și, slavă Domnului, lucrurile mergeau bine. Atâția burlaci! Cum aveau ei să-și facă rugăciunea, cum aveau să-i mulțumească Domnului, așa încât să se simtă bine și să muncească așijderea? Când m-am dus pentru prima oară în pelerinaj, m-am rugat, pe de o parte, Domnului și Preasfântului Profet, iar pe de altă parte am cugetat la toate aceste lucruri. Mi-am zis să mă ocup eu de ele, așa că am agonisit o parte din banii câștigați de pe urma cuptorului și a construcțiilor și am cumpărat fier și ciment. M-am dus în audiență la guvernator și i-am cerut un teren, m-am dus pe la oamenii noștri cu cheag și le-am cerut parale. Unii dintre ei mi-au dat, mulțumescu-ți ție, Doamne!, pe câtă vreme alții mi-au zis „Duttepe? Păi, acolo trăiesc oameni?!“, iar atunci mi-am zis și eu în sinea mea: „Am

să fac pe dealul din Duttepe o moschee atât de grozavă, încât să o vedeți dacă vă uitați într-acolo din reședința guvernatorului, aflată în Nișantași, ori de pe blocul din Taksim și să vă dați seama că pe dealurile acelea numite Duttepe, Kültepe, Gültepe, Harmantepe trăiesc oameni!“.

După ce am turnat fundația moscheii și am acoperit-o, am stat proțâpît la ușă, cu cutia în mână, la fiecare rugăciune de vineri și am strâns bani. Sărântocii ziceau „să dea oamenii cu stare!“ . Șia cu stare ziceau „ia ciment de la prăvălia ta!“ , și nu-mi dădeau nimic. Așa că am dat banii din propriul buzunar. Dacă la o clădire aflată în construcție existau trei muncitori care n-aveau de lucru sau dacă în vreun loc primeam prea mult fier, expediam totul la moschee. Pizmașii mi-au zis: „Ei, Hacı Hamit, cupola dumitale e foarte mare, arată prea pretențios, așa că atunci când au să se scoată cofrajele de lemn o să ți-o năruiască Dumnezeu în cap, ai să-ți dai seama cât de trușă ai fost!“ . Când s-au demontat cofrajele, am stat sub cupolă. Nu s-a prăbușit! I-am mulțumit Domnului. Am urcat în vârful ei și am plâns. Apoi m-a luat cu amețelă. Odată ajuns sus, vezi mai întâi, aidoma unei fumici aflate pe o minge de fotbal, un cerc, după care observi lumetul de jos. Când te uiți de sus de tot și nu vezi poalele cupolei, de parcă linia care desparte moartea de lumea vie s-ar șterge, te apucă spaima. Cu toate astea, răuvoitorii care treceau prin oraș îmi ziceau: „Unde ți-e cupola, că n-o vedem?“ . Prin urmare, am acordat însemnătate minaretului. Au mai trecut trei ani, iar ei mi-au zis: „Ce, ești padișah de-ți faci minaret cu trei balcoane?“ . Urcam de fiecare dată tot mai sus pe scările înguste ale minaretului alături de maistrul nostru, iar când ajungeam sus de tot mă apuca amețelă și mi se-ntunecau privirile. Atunci, răuvoitorii mi-au zis: „Duttepe e un sat! Oare moscheile de la țară au câte două minarete, fiecare cu trei balcoane?“ . „Dacă Duttepe e un sat, atunci dea Domnul ca moscheea lui Hacı Hamit Vural din Duttepe să fie cea mai mare moschee sătească din țară!“ , le-am zis eu. Nici măcar n-au catadicsit să-mi răspundă. A mai trecut un an, și de data asta mi-au zis: „Duttepe nu e un sat, se află chiar în Istanbul, v-am făcut primărie, așa că acum lasă jocul în

seama noastră!“ . Înainte de alegeri au venit cu toții la mine, mi-au băut cafeaua, au început să cerșească voturi, zicându-mi „ce frumoasă e moscheea, bravo!“, și să-mi zică: „Hacı Hamit, spune-le oamenilor dumitale să ne dea nouă voturile!“ . „Da, sunt oamenii mei, e adevărat! De aceea n-au pic de încredere în voi, așa că au să-și dea voturile celui pe care-l voi dori eu“, le-am zis...

9. Neriman

Ceea ce face ca orașul să fie oraș

Într-o zi din luna martie a anului 1974, în fapt de seară, în timp ce se îndrepta pe jos din Pangaltı în Şişli după ce-și lăsase ustensilele pentru iaurt sub scara unui prieten, Mevlut a văzut în fața cinematografului Site chipul, pe jumătate familiar, al unei femei, așa încât a făcut cale întoarsă, fără a se gândi prea mult la ceea ce făcea, și s-a apucat s-o urmărească. Mevlut știa că o parte dintre colegii săi de clasă și unii băieți de-o seamă cu el din Duttepe obișnuiau să le urmărească de departe pe necunoscutele pe care le întâlneau pe stradă, văzând în aceasta un soi de distracție tinerească. Nu aproba și nu lua în serios poveștile relatate mai apoi de acei „urmăritori“, căci pe unele dintre ele le găsea neplăcute, iar pe altele mult prea pline de scorneli („femeia aia se uita în spate, la mine, de parcă mi-ar fi zis «urmărește-mă!»“). A luat însă în serios ceea ce simțea în timp ce o urmărea pe femeia aceea, și aceasta pentru că îi plăcea ceea ce făcea și intuia cu teamă că ar fi putut-o face și altă dată.

Femeia a intrat într-un bloc aflat pe străzile lăturalnice din Osmanbey. Mevlut își amintea că pătrunsese de câteva ori în clădirea aceea, livrând iaurt – probabil că atunci îi zărise chipul, însă nu avea clienți fideli acolo. N-a încercat să afle la ce etaj și la ce apartament locuia femeia. S-a dus însă în

locul în care o întâlnește pentru prima oară ori de câte ori i s-a ivit prilejul. A urmărit-o apoi și în altă împrejurare, când avea de purtat o sarcină ușoară de iaurt și o zărise de departe, pe la vremea prânzului, de data aceasta purtând prăjina pe umeri, și a văzut-o intrând în birourile Căilor Aeriene Britanice din Elmadağ. Femeia lucra acolo. Mevlut a numit-o Neriman. Neriman, cea dintr-un film pe care îl văzuse la televizor, era o femeie vitează, care își dădea viața pentru a-și salva onoarea.

Neriman nu era, desigur, englezoaică. Găsea însă clienți din Turcia pentru Căile Aeriene Britanice. Uneori stătea la o masă de la parterul clădirii și le vindea bilete celor care intrau acolo. Lui Mevlut îi plăcea atunci faptul că-și lua treaba în serios. Alteori nici nu se arăta pe acolo. Când n-o vedea la birou, Mevlut se întrista și nu-i făcea deloc plăcere s-o aștepte. Uneori avea sentimentul că între el și Neriman ar fi stăruit un păcat, o taină aparte. Descoperise repede că îl lega de ea un anumit sentiment de vinovăție.

Neriman era destul de înaltă. Mevlut îi putea distinge imediat părul castaniu de foarte departe, chiar și ca pe o pată răsărind dintre multe alte capete. Nu mergea prea repede, dar era vioaie, hotărâtă ca o liceană. Mevlut presupunea că e cu zece ani mai mare decât el. Își dădea seama la ce anume se gândea femeia chiar și atunci când aceasta se afla la mare depărtare. „Acum o s-o ia la dreapta“, își spunea el, iar Neriman cotea, într-adevăr, la dreapta și intra într-o clădire aflată pe una dintre străzile lăturalnice din Osmanbey. Mevlut se simțea însuflețit de o forță ciudată la ideea că știe unde locuia și cu ce anume se ocupa, că își cumpăraseră o brichetă de la un bufet (prin urmare, fuma), că nu purta în fiecare zi pantofii negri cu care era încălțată în cutare moment în care o urmărea, că răea pasul ori de câte ori trecea prin fața cinematografului As, pentru a se uita la afișe și la fotografiile din filme.

La trei luni după ce a întâlnit-o prima oară, a început să-și dorească ca Neriman să știe că o urmărește și că aflase atât de multe lucruri despre ea. În răstimpul celor trei luni care trecuseră, n-o urmărise decât de șapte ori. Nu era mult, dar lui Neriman nu i-ar fi făcut, desigur, plăcere să afle acest lucru,

ba chiar l-ar fi putut crede dus cu sorcova. Mevlut era de acord că, la prima vedere, o asemenea reacție ar fi fost îndreptățită. Dacă surorile lui de la țară ar fi fost urmărite de vreun individ așa cum era Neriman urmărită de el, și-ar fi dorit să-l cotonogască pe respectivul.

Istanbulul nu e însă un sat. Persoana despre care tu crezi că o urmărește prin oraș pe o femeie necunoscută ar putea să nutrească gânduri însemnate, așa ca el, și să realizeze pe viitor lucruri remarcabile. La oraș, poți să fi singur în mulțime, iar ceea ce face ca orașul să fie oraș e, de fapt, posibilitatea de a-ți tăinui ciudățenia cuibărită în minte cufundându-te în acel vălmășag.

În timp ce Neriman pășea prin îmbulzeală, Mevlut încetinea uneori pasul și se bucura în tihnă de sporirea considerabilă a distanței care-i despărțea, și aceasta din două considerente:

1. Certitudinea faptului că, oricât de departe s-ar fi aflat în gloata orașului, pata aceea mărunță, castanie era Neriman, iar el știa cum urma să acționeze în deștepta sentimentul că între ei ar fi existat o apropiere sufletească cu totul aparte.

2. Clădirile, magazinele, vitrinele, oamenii, reclamele, afișele de cinema care apăreau între ei i se păreau a fi tot atâtea crâmpie din viața pe care o împărtășea cu Neriman. Pe măsură ce sporea numărul de pași care îi separa, păreau să sporească și amintirile lor comune.

Uneori își imagina că se dă cineva la ea, că hoții de buzunare încearcă să-i smulgă geanta bleumarin sau că îi căzuse din mână batista: urma să ajungă la locul faptei cât ai clipi din ochi, să o salveze sau să-i înmâneze, grijuliu, batista scăpată pe jos. Neriman avea să-i mulțumească, răstimp în care cei din jur aveau să remarce eleganța comportamentului aceluși tânăr, iar Neriman, la rândul său, avea să remarce interesul pe care i-l purta.

Odată, unul dintre tinerii aceia care încercau să le vândă țigări americane trecătorilor (cei mai mulți dintre ei erau din Adana) a stăruiet prea mult pe lângă Neriman. Neriman s-a răsucit către el și i-a spus ceva (Mevlut și-a

închisă, i-a spus „nu te mai ține după mine!“). Tânărul acela pisălog a continuat însă s-o urmărească. Mevlut a iuțit pasul. Neriman s-a întors pe neașteptate către tânăr, i-a dat rapid bancnota pe care o ținea în mână, după care, cu aceeași iuțelală, a apucat un pachet de Marlboro roșu și și l-a vârat în buzunar. Mevlut s-a imaginat comportându-se de parcă ar fi fost garda de corp a lui Neriman și spunându-i junelui care vindea țigări pe sub mână, odată ajuns lângă el, ceva de genul „altă dată să fii mai atent, bine?!“. Nu merita însă să facă așa ceva cu persoane atât de necuviincioase. Și-apoi, nu-i plăcuse faptul că Neriman cumpăra țigări de contrabandă de pe stradă.

Mevlut n-a uitat apoi luni de zile o altă experiență trăită în timp ce o urmărea pe Neriman, cândva la începutul verii, când termina, în sfârșit, prima clasă de liceu. Doi bărbați i-au aruncat niște vorbe lui Neriman, pe un trotuar din Osmanbey. Cum Neriman și-a văzut de drum, prefăcându-se că nu-i auzea, au pornit-o pe urmele ei. Mevlut tocmai se apropia în fugă de locul faptei, când... Neriman s-a oprit locului, s-a întors către cei doi bărbați, a părut să-i recunoască, le-a surâs și s-a pus la taclale cu ei, gesticulând cu acea însuflețire tipică celui care se întâlnește pe neașteptate cu niște vechi prieteni. Apoi, când cei doi bărbați care se despărțiseră de Neriman treceau pe lângă el, Mevlut a ciulit urechea la ceea ce discutau, râzând, între ei, dar nu i-a auzit spunând nimic de rău despre ea. I-a auzit doar zicând ceva de genul „în a doua etapă e mai greu“, dar n-a fost sigur nici de faptul că nu-l înșela urechea, nici de faptul că vorbeau despre Neriman. Cine erau cei doi bărbați? I-a venit să le spună, în timp ce treceau pe lângă el, „domnilor, eu o cunosc mai bine pe doamna aceea decât pe dumneavoastră!“.

Alteori se supăra pe ea pentru că nu se întâlneau multă vreme și căuta alte Neriman printre femeile care se perindau pe străzi. De câteva ori, când nu purta pe umeri prăjina de iaurgiu, a găsit asemenea candidate și le-a însoțit, mergând pe urmele lor, până acasă. Odată a urcat repede în autobuz, în stația Omar Khayyam, și s-a dus până în Laleli. Îi plăcea faptul că femeile acelea apărute de curând îl purtau prin alte cartiere, că afla câte ceva și își imagina

tot soiul de lucruri despre viața lor, dar nu se putea atașa de ele. Lucrurile pe care le plăsmuia în minte erau, de fapt, de soiul celor pe care le povesteau colegii săi de școală și ceilalți derbedei care obișnuiau să se țină după felurite femei. Mevlut nu se masturbase nici măcar o dată cu gândul la Neriman. Puritatea sentimentelor pe care le nutrea față de ea era temelia atașamentului și a respectului pe care i-l purta.

În anul acela s-a dus rareori la școală. Nici un profesor nu dorea să pice un elev care repeta clasa dacă acesta nu era mojiic cu dascălii și nu era într-atât de agresiv încât să-și facă singur dușmani, căci, într-o asemenea situație, elevul ar fi fost exmatriculat. Bazându-se pe acest fapt, Mevlut aranja în așa fel încât să nu fie trecut absent și nu se preocupa deloc de școală. Când a promovat clasa, la sfârșitul anului, a decis ca în vara aceea să vândă NOROC alături de Ferhat. A fost și mai fericit când a rămas singur în casă, după ce tatăl său s-a întors la țară. În plus, făcea bani buni alături de Ferhat.

Într-o dimineață i-a bătut la ușă Süleyman, iar de data aceasta i-a deschis imediat:

— S-a lăsat cu război, băiete, i-a zis vărul său. Cucerim Ciprul!

Mevlut s-a dus cu el la unchiul său, în Duttepe. Toată lumea se afla în fața televizorului. Se cântau marșuri, se transmiteau imagini cu tancuri și avioane, iar Korkut se grăbea să le spună tipul acestora: „C-160, M47“. Apoi se repetau aceeași imagine a lui Ecevit²² și aceleași cuvinte rostite de el: „Dumnezeu să binecuvânteze poporul nostru, întregul neam cipriot și întreaga umanitate!“ . Korkut îl iertase pe Ecevit, pe care-l numea „comunist“. Când își făceau apariția pe ecran Makarios²³ sau generalii greci, trăgeau cu toții câte o înjurătură și râdeau. Au coborât la stația de autobuz din Duttepe și s-au abătut prin cafenele. Pretutindeni se aflau oameni fericiți și emoționați și toți urmăreau aceleași imagini – se uitau la avioanele cu reacție, la tancuri și drapele, la Atatürk și generali. La televizor se anunța mereu, la intervale regulate, că cei care se eschivaseră de la serviciul militar trebuiau să revină neîntârziat la centrele de recrutare, iar Korkut spunea de

fiecare dată „eu aveam de gând să mă duc, de fapt, din proprie inițiativă“ .

În țară fusese decretată legea marțială, așa cum se întâmpla mereu. În plus, fusese instituit și camuflajul pe timp de noapte. Mevlut și Süleyman l-au ajutat pe unchiul Hasan să-și camufleze sursele de iluminat din prăvălie, de teama paznicilor și a sancțiunilor. Au tăiat niște bucăți de mărimea unui pahar dintr-o hârtie albastră, ieftină, grosolană, și au înfășurat-o cu grijă, ca pe o apărătoare, în jurul becurilor fără abajur. Vorbeau și râdeau între ei, spunându-și unul altuia: „se vede de afară?“, „trage draperia!“, „avioanele grecești n-or să le vadă, dar paznicii da!“ . În noaptea aceea, Mevlut a simțit că făcea parte dintre turcii aceia veniți din Asia Centrală despre care se vorbea în manuale.

De cum s-a întors însă acasă, în Kültepe, a fost cuprins de o altă stare de spirit. „Grecia, care este cu mult mai mică decât Turcia, n-o să ne atace, iar dacă o s-o făcă, n-o să bombardeze Kültepe“, a raționat el, cugetând la locul său în lume. Nu aprinsese lumina în casă. La fel ca în primele zile ale sosirii sale la Istanbul, nu zărea puzderia de oameni care locuiau pe celelalte dealuri, dar o percepea în întuneric. Dealurile, pe jumătate pustii cu cinci ani în urmă, erau acum ticsite de case și până și pe culmile golașe din depărtare se înălțau stâlpi de electricitate și minarete. Cum toate acele locuri erau cufundate atunci în beznă, la fel ca întregul Istanbul, Mevlut zărea stelele care spuzeugerul cerul de iulie. S-a lungit pe pământ, le-a contemplat îndelung și s-a gândit la Neriman. Oare și ea își camuflase casa, așa cum făcuse el? Mevlut intuia că picioarele aveau să-l poarte ceva mai des pe străzile pe care obișnuia să pășească ea.

10. Consecințele atârării unor afișe comuniste pe zidurile moscheilor

Dumnezeu să-i păzească pe turci

Mevlut băga de seamă că momentele de tensiune dintre Duttepe și Kültepe sporeau, era martor la diverse ciorovăieli care se preschimbau în vendete, dar nu simțea că s-ar fi apropiat vreun război sângeros între cele două dealuri, așa cum se întâmpla în filme. Aceasta deoarece, la prima vedere, între cei care trăiau pe cele două dealuri, aflate față în față, nu existau diferențe profunde, de natură să provoace o confruntare sângeroasă:

- Primele barăci fuseseră ridicate, pe ambele dealuri, pe la mijlocul anilor 1950, dintr-o amestecătură de blocuri de BCA, de chirpici și de tablă. În acele case se stabiliseră cei care emigraseră din satele nevoiașe ale Anatoliei.

- Jumătate dintre bărbații de pe ambele dealuri purtau noaptea pijamale cu dungi albastre (deși existau anumite diferențe între grosimea acestora), în vreme ce cealaltă jumătate nu purta niciodată pijama, ci se descurca, în funcție de anotimp, cu câte o cămașă, o vestă sau un pulover, îmbrăcate peste un maiou ponosit sau o cămașă veche de corp.

- Nouăzeci și șapte la sută dintre femeile care locuiau pe cele două dealuri își acopereau capul când ieșeau în lume, așa cum făcuseră și mamele lor la țară. Toate se născuseră la țară, dar acum, la oraș, descopereau că ceea ce se numea „stradă“ era ceva cu totul aparte, așa încât chiar și când ieșeau vara din casă purtau pardesie ample, de un bleumarin sau de un cafeniu spălăcit.

- Majoritatea locuitorilor de pe cele două dealuri nu-și priveau casele ca pe niște spații în care ar fi urmat să trăiască până la sfârșitul vieții, ci ca pe niște adăposturi pe care urmau să le aibă deasupra capului până când aveau să prindă cheag și să se întoarcă la țară, sau ca pe niște spații în care locuiau provizoriu, așteptând prilejul de a se muta într-un apartament de bloc.

- Atât cei care locuiau pe dealul numit Kültepe, cât și cei care locuiau pe cel numit Duttepe visau, la intervale regulate și în chip uimitor de asemănător, aceleași persoane:

Băieții: pe învățătoare

Fetele: pe Atatürk

Bărbații în puterea vârstei: pe Preasfântul Muhammad

Femeile în puterea vârstei: câte o vedetă de film occidentală, înaltă, cu nume nedefinit

Bărbații în vârstă: un înger care bea lapte

Femeile în vârstă: un tânăr poștaș care le aduce vești bune

Erau mândri de faptul că primeau câte o veste după ce visau astfel de lucruri și își dădeau seama că erau niște oameni aparte, însă rareori le împărtășeau altora visele lor.

- Kültepe și Duttepe făcuseră, ambele, cunoștință cu electricitatea în anul 1966, cu apa de la robinet în 1970 și cu primul drum asfaltat în 1973, în exact aceeași perioadă, motiv pentru care între cele două dealuri nu existase nici o invidie determinată de decalajul cronologic.

- Atât pe Kültepe, cât și pe Duttepe exista, pe la mijlocul anilor 1970, câte un televizor alb-negru la două case, cu imagine neclară (tații și fiii se străduiau la fiecare două zile să regleze antenele, făcute chiar de mâna lor), iar cei care nu aveau televizoare se duceau în vizită la cei care aveau așa ceva în timpul unor transmisiuni importante precum meciurile de fotbal, concursul Eurovision ori filmele turcești; în casele de pe ambele dealuri, femeile le ofereau ceai numeroșilor vizitatori care le călcau pragul.

- Nevoile în materie de pâine ale celor de pe ambele dealuri erau satisfăcute de brutăria lui Hacı Hamit Vural.

- Cele cinci produse alimentare aflate în fruntea consumului pe ambele dealuri erau, în ordine: 1. pâinea cu gramaj scăzut; 2. roșiile (vara și toamna); 3. cartofii; 4. ceapa; 5. portocalele.

Potrivit unora însă, aceste statistici erau la fel de înșelătoare ca gramajul pâinii lui Hacı Hamit. Aceasta pentru că aspectele importante care determinau existența comunităților nu reieșeau din trăsăturile similare ale oamenilor, ci din trăsăturile lor diferite. În răstimpul celor douăzeci de ani, între Duttepe și Kültepe se cristalizaseră și câteva diferențe fundamentale:

- Cel mai arătos loc de pe Duttepe era dominat de moscheea ridicată de Hacı Hamit Vural. În zilele fierbinți de vară, când lumina se strecura în interior prin ferestrele delicate din partea de sus a clădirii, înăuntru era plăcut și răcoare, oamenilor le venea să-i mulțumească Domnului pentru că zămislise spațiul acela și astfel își stăpâneau pomirile rebele. Locul cu cea mai frumoasă priveliște de pe Kültepe era dominat de uriașul stâlp de electricitate ruginit și de craniul închipuit pe el, așa cum le văzuse Mevlut în prima zi a sosirii sale la Istanbul.

- Nouăzeci și nouă la sută dintre locuitorii de pe Duttepe și de pe Kültepe țineau, în mod oficial, post în luna Ramadanului. Pe Kültepe însă procentul celor care țineau cu adevărat post în perioada Ramadanului nu depășea șaptezeci la sută, căci acolo locuiau și turcii Alevi care veniseră pe la sfârșitul anilor 1960 din zonele Bingöl, Dersim, Sivas, Erzincan. Turcii Alevi de pe Kültepe nu se duceau nici la moscheea de pe Duttepe ca să-și facă rugăciunile.

- Pe dealul numit Kültepe existau cu mult mai mulți kurzi decât pe Duttepe, dar pentru că nimănui, nici măcar kurzilor, nu-i plăcea să pronunțe acest cuvânt în gura mare, detaliul acesta dormita deocamdată, aidoma unei limbi vorbite doar acasă, într-un cotlon al minții oamenilor de pe ambele dealuri, ca un punct de vedere personal.

- La una dintre mesele din fund ale cafenelei Țara începuseră să se instaleze niște tineri care se autointitulau naționalist-idealiști. Idealul lor era să-i elibereze pe turcii din Asia Centrală (Samarkand, Tașkent, Bukhara, Xinjiang) de sub asuprirea Rusiei și a Chinei comuniste. Pentru aceasta erau gata să-și asume orice riscuri, ba chiar să ucidă. La una dintre mesele din spate ale cafenelei Patria, aflată la intrarea în Kültepe, începuseră să se așeze niște tineri care se autointitulau stângiști-socialiști. Idealul lor era să creeze o societate liberă, la fel ca cea din Rusia sau din China. Pentru aceasta erau gata să-și asume orice riscuri, ba chiar să ucidă.

Când a sfârșit, cu greu, cea de-a doua clasă de liceu, după ce rămăsese un an repetent, Mevlut renunțase deja cu totul să mai urmeze cursurile. Nu se mai ducea la școală nici în zilele în care avea teze. Tatăl său era și el la curent cu această situație. Mevlut nici măcar nu se mai prefăcea că învață, spunând „măine avem teză“.

Într-o seară avea chef să fumeze. A ieșit din casă rapid și s-a dus la Ferhat. Acesta se afla în curtea din spate a casei și turna ceva într-o căldare, împreună cu un alt tânăr, mestecând totodată în ea.

— Asta e sodă caustică, i-a zis Ferhat, iar dacă mai pui în ea și niște făină, se transformă în lipici. Ieșim să lipim afișe. Vino și tu dacă vrei!

S-a întors către celălalt tânăr:

— Mevlut e băiat bun, e de-al nostru! Ali – Mevlut.

Mevlut i-a strâns mâna lui Ali, care era un băiat înalt. Ali a luat o țigară: era o Bafa. Mevlut li s-a alăturat celor doi. Era convins că săvârșea lucrul acela primejdios pentru că era curajos.

Au înaintat încet, fără să-i vadă nimeni, pe străzi lăturalnice, întunecoase. Când zărea câte un loc prielnic, Ferhat se oprea brusc, puneă jos găleata pe care o ținea în mână și întindea lichidul acela lipicios, cu acid, pe o suprafață netedă, pe un zid, folosindu-se de o pensulă. În aceeași clipă, Ali scotea de sub braț câte un afiș și îl lipea, netezindu-l repede și cu măiestrie, pe suprafața umedă. În timp ce mâna lui Ali întindea afișul pe zid, lipindu-l, pensula din mâna lui Ferhat aluneca repede pe dosul acestuia, mai cu seamă pe la colțuri.

Mevlut era un simplu observator. Când trecea pe lângă ei câte o pereche care revenea, sporovăind și râzând, din vreo vizită făcută într-unul dintre cartierele de la poalele dealului numit Duttepe pentru a se uita la televizor, având pe lângă ea câte un copil care spunea „eu nu mă culc!“, își țineau cu toții răsufierea.

Lipitul afișelor semăna cu vânzarea de noapte. Amestecai acasă niște

lichide, niște prafuri, ca un magician, după care pomeai pe străzile cufundate în beznă. Vanzătorul ambulant făcea însă zarvă, răcnea și suna din clopoțel, pe câtă vreme lipitorul de afișe trebuia să fie tăcut ca noaptea.

Au lungit drumul, ca să nu treacă prin fața cafenelelor, a centrului comercial și a brutăriei lui Hacı Hamit. Odată ajunși în Duttepe, Ferhat a început să vorbească în șoaptă, iar Mevlut s-a simțit ca un luptător de gherilă care se strecoară pe terenul inamicului. Ferhat își asumase sarcina de a sta la pândă, în vreme ce Mevlut căra găleata și întindea lipiciul pe ziduri cu peria. La un moment dat s-a pornit ploaia, străzile s-au golit, iar Mevlut a perceput un iz ciudat de moarte.

De undeva de departe au răsunat, printre dealuri, niște focuri de armă. S-au oprit cu toții în loc și s-au privit unul pe altul. Mevlut a citit atunci pentru prima oară mesajele aflate pe afișele pe care le lipiseră pe ziduri, cugetând serios la ele: LE VOM CERE SOCOTEALĂ ASASINILOR LUI HÜSEYİN ALKAN TMLKHP-MLC. Dedesubt se afla un soi de vignetă alcătuită din simbolul secera și ciocanul și din drapele roșii. Mevlut nu știa cine era Hüseyin Alkan, dar își dădea seama că era Alevi, la fel ca Ferhat și Ali, își dădea seama că oamenii aceia doreau să fie considerați stângiști și încerca atât un sentiment de vinovăție, cât și un sentiment de superioritate pentru că nu era ca ei.

Ploaia s-a întetit, străzile au devenit și mai pustii, iar câinii au încetat să mai latre. Când s-au adăpostit sub o streășină, Ferhat i-a explicat în șoaptă lui Mevlut că Hüseyin Alkan fusese împușcat cu două săptămâni în urmă de către „idealiștii“ din Duttepe. Au pătruns pe strada pe care locuia unchiul său. Mevlut s-a uitat o clipă cu un ochi de stângist furios care lipește afișe prin oraș la casa aceea în care intrase de sute de ori de când venise la Istanbul și în care petrecuse atâtea momente fericite alături de Süleyman, de Korkut și de mătușa sa și a chibzuit că supărarea tatălui său era îndreptățită. Locuința aceea, pe care o ridicaseră împreună, le fusese luată de către unchiul și verii săi, de către familia Aktaş în întregimea sa fără nici un fel de ocolișuri.

Nu era nimeni prin preajmă. Mevlut a întins lipici din belșug pe locul cel mai vizibil de pe zidul din spatele casei. Ali a lipit acolo două afișe. Câinele din curte dădea din coadă, pentru că-l adulmecase pe Mevlut și-l recunoscuse, dar nu scotea nici un sunet. Au lipit afișe și pe zidurile din spate, și pe cele laterale.

— Ajunge, căci au să ne vadă! le-a șoptit Ferhat.

Îl speriasse mânia lui Mevlut. Sentimentul de libertate pe care i-l insufla faptul că săvârșea ceva interzis îi tulbura mințile. Acidul concentrat din soda caustică îi ardea vârful degetelor și dosul palmelor, era murat de ploaie, dar nu se sinchisea de nimic. Tot lipind afișe pe străzile pustii, au ajuns pe culmea dealului.

Pe zidul dinspre piață al moscheii lui Hacı Hamit Vural scria, cu litere foarte mari, „lipitul afișelor interzis“. Peste inscripția aceea erau lipite reclame la detergenți și săpunuri, afișe ale asociațiilor de naționaliști și idealiști pe care scria „Dumnezeu să-i ocrotească pe turci!“ și anunțuri referitoare la cursurile de Coran. Mevlut a întins cu mare plăcere lipici peste toate acele hârtii și, în scurtă vreme, au ajuns să garnisească întregul zid cu propriile lor afișe. În curte nu se vedea țipenie de om, așa încât au lipit afișe și pe zidul interior al acesteia.

Au auzit apoi un zgomot. Era o ușă izbită de vânt, numai că în primul moment au crezut că e un foc de armă și au rupt-o la fugă. Mevlut simțea că lichidul din găleată îi năclăiește hainele, însă continua să alerge. S-au îndepărtat de Duttepe, însă pentru că se simțeau stânjeniți de spaima care îi cuprinsese au lucrat pe celelalte dealuri până când li s-au terminat afișele. La sfârșitul nopții, Mevlut simțea că mâinile, pe alocuri sângerânde, îl ardeau ca focul din pricina acidului.

Süleyman. Așa cum zicea fratele meu mai mare, Aleviii, cărora le-a sunat ceasul, lipesc afișe comuniste pe zidul moscheii. Aleviii sunt, de fapt, niște oameni tăcuți, muncitori, care nu fac rău nimănui, numai că unii

aventurieri din Kültepe încearcă să bage zânanie între noi pe banii comuniștilor. Acești marxist-leniniști aveau de gând să-i atragă la cauza comunismului și a sindicalismului pe consătenii lor neînsurați, aduși de primii reprezentanți ai familiei Vural de la Rize. Bineînțeles că holteii din Rize nu vin la Istanbul ca să facă tâmpenii, ca ei, ci ca să facă biștari; nici nu le trece prin minte să ajungă sclavi prin lagărele de muncă din Siberia și din Manciuria. Așa se face că șmecherii din Rize i-au dat la o parte pe Aleviii comuniști. Cei din familia Vural i-au denunțat și ei la poliție pe comunist-Aleviii din Kültepe. Prin cafenele au început să se arate polițiști în civil și angajați ai MIT-ului²⁴, care stăteau și se uitau la televizor, puștind din țigară (fumau Yeni Harman, la fel ca toți funcționarii publici). Asta se datorează faptului că familia Vural a devenit proprietara terenurilor îngărdite cu ani în urmă de kurzii Alevi în Duttepe, iar acum ridică clădiri pe ele. Cică terenurile alea vechi din Duttepe, la fel ca și terenurile pe care s-au construit case în Kültepe ar fi ale lor! Chiar așa?! Dacă n-ai titlu de proprietate, frate, e așa cum zice primarul, ai priceput? Iar primarul, Rıza din Rize, e de partea noastră. De fapt, dacă ai avea dreptate, ai fi cu cugetul împăcat, iar dacă ai fi cu cugetul împăcat n-ai mai veni în toiul nopții pe ulițele noastre și n-ai mai lipi afișe de propagandă, n-ai mai atârna pe zidul moscheii anunțuri de bezbojnic.

Korkut. Cu doisprezece ani în urmă, când am venit cu tata de la țară, jumătate din Duttepe era pustiu, iar celelalte dealuri erau aproape pe de-a ntregul golașe. La vremea aceea au făcut jaf din terenurile de pe dealurile astea nu doar cei fără case, cei care n-aveau unde să pună capul jos la Istanbul, așa cum eram noi, ci și cei care aveau locuri de muncă în buricul târgului. Nimeni n-a scos o vorbă când locurile virane aflate în proprietatea statului au fost luate cu japca de fitecine pentru că era nevoie de terenuri pe de-a moaca pentru casele în care aveau să fie cazați muncitorii ce urmau să lucreze pe bani puțini la fabricile de medicamente și de fiole de la drumul

principal, precum și în atelierelor care se deschideau zilnic. În felul acesta s-a răspândit repede vestea că orice teren pe care-l îngrădeai devenea al tău, așa încât foarte mulți șmecheri care erau funcționari, profesori, ba chiar proprietari de magazine în centrul orașului au venit și și-au împrejmuit terenuri pe dealurile noastre, cu gândul că într-o bună zi urmau să aibă o anumită valoare. Cum ajungi proprietarul propriului teren dacă n-ai la mână o hârtie oficială, dacă n-ai titlu de proprietate? Fie îți faci casă pe el într-una dintre nopțile acelea în care autoritățile se prefăc că nu te văd, pentru ca apoi să te instalezi și să locuiești acolo, fie îl păzești cu arma în mână sau plătești niște oameni înarmați ca să ți-l păzească. Numai că nici asta nu e destul, ci trebuie să te împrietenești la cataramă cu tipul înarmat, să împarți cu el totul, mâncarea, băutura, ca să-ți păzească locul cu toată convingerea și să nu zică într-o bună zi, când au să se distribuie titlurile de proprietate, „domnule funcționar, locul acesta e, de fapt, al meu, am martori!”. Cel mai bine s-a descurcat în sensul ăsta fruntașul nostru, Hacı Hamit Vural din Rize. I-a pus la lucru în construcții ori pe la brutăriile ținute de el pe holteii aduși de la țară și le-a asigurat o pâine (de fapt, tot ei făceau și pâinea), iar pe de altă parte i-a folosit ca răcani și și-a păzit terenurile și clădirile. De fapt, nu e deloc ușor să-i folosești la oraș așa, pe nepusă masă, ca răcani, pe niște Rıza oarecare veniți dintr-un sat din Rize. I-am înscris imediat pe amicii veniți de la țară, pentru a le face educație, în asociație și la Sala de Karate și Taekwondo Altaylı, ca să aple și ei ce este turcismul, unde se află Asia Centrală, cine este Bruce Lee, ce înseamnă centura albastră. Apoi, în ideea ca băieții ăștia care muncesc pe rupe la brutărie ori în construcții să nu cadă pradă curvelor, prin cazinourile din Beyoğlu, ori adepților Moscovei, prin cercurile de stânga, i-am dus la asociația noastră din Mecidiyeköy și le-am prezentat filme de familie corespunzătoare. Pe cei care aveau stofă, care credeau în cauză și căroră li se umezeau ochii când se uitau la harta turcilor înrobiți din Asia Centrală, atâmată pe perete, îi însciriam chiar în asociație. Ca urmare a acestor eforturi, gruparea noastră idealistă, ordia noastră

naționalistă din Mecidiyeköy a crescut și s-a consolidat atât din punct de vedere militar, cât și din punct de vedere intelectual și, în consecință, a prins să se răspândească și pe celelalte dealuri. Comuniștii au priceput foarte târziu că și-au pierdut supremația pe dealul nostru. Primul căruia i-a picat fisa a fost tatăl șmecherului ăluia de Ferhat, cu care-i place lui Mevlut să fie prieten. Individul ăsta ambițios și setos de parale și-a ridicat o casă cât ai zice pește, ca să poată deveni proprietarul terenurilor pe care le îngrădise el, după care s-a mutat în ea cu tot familia, venind din Karaköy. I-a chemat apoi aici și pe ceilalți tovarăși ai săi din Bingöl, kurzi și Alevi, ca să poată pune mâna cu toții pe terenurile din Kültepe. Hüseyin Alkan, cel care a fost ucis, era consătean cu ei, dar habar n-am cine i-a făcut de petrecanie. Când e ucis câte un comunist care le dă de furcă celor din jur, tovarășii lui organizează mai întâi marșuri, strigă lozinci, ies pe străzi să lipească afișe, iar apoi, după înmormântare, atacă în stânga și-n dreapta și fac prăpăd în jur. (Indivizilor ăstora le plac, de fapt, foarte mult înmormântările, pentru că ele le satisfac nevoia de distrugere.) După aceea pricep însă că le vine și lor rândul și își bagă mințile în cap, așa că fie o tulesc, fie se lasă de comunism. Așa ajunge omul să-și răspândească ideile fără opreliști.

Ferhat. Fratele Hüseyin, martirul nostru, era un om foarte bun. A fost adus de la țară și rânduit într-una dintre casele ridicate în Kültepe de către tata. Bineînțeles că cel care l-a împușcat în ceafă, în inima nopții, a fost unul dintre oamenii prăsiți de familia Vural. Nu mai spun că poliția ne-a învinuit pe noi în urma anchetei. Știu că fasciștii sprijiniți de familia Vural vor ataca în curând Kültepe și ne vor curăța și pe noi, unul câte unul, dar nu pot să-i spun asta lui Mevlut (la gândul că, naiv cum e, o să se ducă și o să le spună celor din neamul Vural), după cum nu pot să le-o spun nici alor noștri. Cum jumătate dintre tinerii Alevi de stânga sunt adepții Moscovei, iar cei din cealaltă jumătate sunt maoiști, iar din pricina acestor divergențe de idei se iau adeseori la șuturi, la palme, la pumni, nu folosește la nimic să le spun că

vor pierde Kültepe. Din păcate, nici eu nu cred în cauza în care ar trebui, de fapt, să cred. Pe viitor am de gând să mă lansez în viața comercială și să pun pe picioare o afacere. Dar, la fel ca majoritatea turcilor Alevi, sunt de stânga, sunt laic și nu-mi plac deloc „idealiștii“ și luptătorii de contragherilă care neucid. Când e răpus câte unul dintre noi, mă duc și eu la înmormântare, strig lozinci și agit pumnul prin aer, deși știu foarte bine că vom sfârși prin a pierde. Tata spune, conștient de aceste pericole, „ce-ar fi să vindem casa și să plecăm din Kültepe?“, numai că nu poate să facă nici asta, pentru că el i-a adus aici pe toți.

Korkut. Mi-am dat seama după numărul de afișe lipite pe zidul casei noastre că făpta aceea nu fusese săvârșită de o organizație, ci de cineva care ne cunoștea. La două zile mai apoi, când a venit pe la noi unchiul Mustafa și ne-a spus că Mevlut nu stă deloc pe acasă, ba chiar se face nevăzut noaptea, și nici pe la școală nu mai dădea cum trebuie, am intrat la idei. Unchiul Mustafa îl trăgea de limbă pe Süleyman, ca să vadă dacă nu cumva umblau amândoi creanga. Eu intuiam însă că javra aia pe nume Ferhat îl ademenea pe Mevlut pe căi greșite. I-am zis lui Süleyman să-l convingă să vină la noi la cină peste două seri, ca să mâncăm carne de pasăre.

Mătușa Safiye. Băieții mei, și mai ales Süleyman, vor să fie prieteni cu Mevlut, dar pe de altă parte nu se pot înfrâna să nu-l facă să sufere. Tatăl lui Mevlut n-a izbutit nici să adune bani cum se cuvine ca să-și rostuiască gospodăria de la țară, nici să-și extindă casa cu o singură odaie din Kültepe. Uneori îmi zic să mă duc în Kültepe, ca să se vadă o mână de femeie în casa aia ca un grajd în care tatăl și fiul trăiesc de ani de zile ca niște holtei, dar mă sperie gândul că o să mi se frângă inima. Cum taică-său s-a îndărătnicit să-și lase familia la țară, Mevlut, puiuțul meu, și-a petrecut toți anii de după școala primară stând singur la Istanbul, ca un orfan. În primii ani de după sosirea aici, venea la mine când îl apuca dorul de mamă. Îl luam în brațe, îl

dezmiendam, îl sărutam și-i spuneam ce deștept e. Korkut și Süleyman erau invidioși pe el, dar nu luam seama la ei. Acum are aceeași expresie nevinovată pe chip, îmi vine să-l îmbrățișez și să-l sărut, știu că și el vrea asta, numai că s-a făcut ditamai măgarul, fața îi e spuzită de coșuri și se sfiește de Korkut și de Süleyman. Acum nu-l mai întreb de lecții, pentru că văd din felul în care se poartă că i s-au amestecat toate în minte. De cum a venit la noi, l-am tras în bucătărie, l-am sărutat pe obraz fără să mă vadă Korkut și Süleyman și i-am zis:

— Bravo ție, te-ai făcut cât o prăjină, dar să nu-ți fie rușine de statura ta, să stai drept!

— Mătușă, nu din pricina înălțimii m-am cocoșat eu de la vârsta asta, ci din pricina cobiliței de iaurgiu, am de gând, de fapt, să mă las de ea, mi-a zis el...

La masă își mânca bucata de pui cu atâta poftă, că mi s-a rupt inima. Korkut ne spunea că voiau să-i atragă în rândurile lor, cu duhul blândeții, pe comuniștii de bună credință, iar în vremea asta Mevlut tăcea.

— Ia uitați-vă la mine, șmecherilor! De ce-l speriați pe bietul orfan? le-am zis eu lui Korkut și lui Süleyman în bucătărie.

— Mamă, avem niște bănuiele în privința lui, așa că dumneata nu te băga! mi-a zis Korkut.

— Ia mai duceți-vă încolo, v-ați și găsit să vă luați de nevinovatul ăsta... de ce anume s-ar îndoii omul din purtarea lui Mevlut al meu?! El n-are nici o legătură cu vrăjmașii ăia răi!

— Mevlut o să iasă în seara asta să scrie sloganuri cu noi, ca să ne demonstreze că nu colaborează cu maoiștii, a zis Korkut, întorcându-se la masă. Nu-i așa, Mevlut?

Erau din nou trei și din nou unul dintre ei căra o găleată în mână, dar aceasta nu mai era plină cu lipici, ci cu vopsea neagră. Când ajungeau în câte un loc pe care puneau ochii, Korkut se apuca să scrie acolo un slogan cu pensula pe care o purta în mână. Mevlut ținea găleata cu vopsea și, pe de altă parte, se străduia să ghicească sloganul scris pe zid. Formula care-i plăcea cel mai mult și pe care o învățase imediat era DUMNEZEU SĂ-I OCROTEASCĂ PE TURCI! O și văzuse în nenumărate locuri din oraș. Îi plăcea pentru că-i aducea aminte de ceea ce învățase la orele de istorie, de faptul că făcea parte din familia mondială a turcilor și pentru că era o urare plină de bune intenții. Alte lozinci aveau însă un aer amenințător. Când Korkut scria pe ziduri DUTTEPE VA FI MORMÂNTUL COMUNIȘTILOR!, Mevlut intuia că în cazul acela erau vizați Ferhat și prietenii săi și nutrea speranța că formulele acelea nu aveau să treacă dincolo de fanfaronadă.

Mevlut își dăduse, totodată, seama dintr-o replică a lui Süleyman, care stătea la pândă („Automatul e la fratele meu mai mare“), că aveau asupra lor și arme. Dacă spațiul de pe zid era suficient de amplu, Korkut adăuga uneori, după „comuniștilor“, și cuvintele „fără de Dumnezeu“. Pentru că de cele mai multe ori nu reușea să stabilească dinainte numărul de cuvinte și de caractere pe care le avea de așternut pe zid, micșora unele litere și le scria strâmb, iar Mevlut era obsedat, înainte de toate, de acea neorânduială. (Mevlut era convins că vânzătorii care scriau, pe vitrina căruciorului sau pe cutia cu covrigi, numele produsului pe care îl vindeau cu litere strâmbe nu aveau nici un viitor.) Odată nu s-a putut abține și i-a atras atenția lui Korkut că scrisese un „K“ foarte mare. „Ia scrie tu, să te vedem!“, i-a zis Korkut, punându-i pensula în mână. Mevlut a scris apoi, pe măsură ce înaintau în noapte, pe anunțurile celor care făceau circumcizii, pe zidurile pe care se spunea „cel care aruncă aici gunoaie e un măgar!“ și pe afișele maoiste pe care le lipise cu patru zile în urmă, sloganul „Dumnezeu să-i ocrotească pe turci!“.

Au mers printre barăci, ziduri, grădini, prăvălii și câini suspicioși ca printr-o pădure deasă, întunecoasă. Ori de câte ori scria „Dumnezeu să-i ocrotească pe turci!“, Mevlut percepea atât profunzimea nopții, cât și faptul că inscripția aceea era, de fapt, un semn plasat în bezna fără fruntarii, o semnătură care preschimba întregul cartier. În noaptea aceea a remarcat nu doar în Duttepe, ci și în Kültepe și pe celelalte dealuri o sumedenie de lucruri pe care le scăpase din vedere când umbla haihui noaptea, cu Ferhat și cu Süleyman: cișmelele din cartier erau înțesate pe toate părțile cu sloganuri și afișe, persoanele care-și făceau veacul prin fața cafenelelor, trăgând din țigară, erau, de fapt, caravane înarmate cu pistoale, iar familiile, oamenii o ștergeau noaptea de pe străzi și se refugiau parcă în propria lume interioară; în bezna aceea pură și fără fruntarii, la fel ca în basmele de demult, sentimentul de a fi turc era cu mult mai plăcut decât cel de a fi nevoiaș.

11. Lupta dintre Duttepe și Kültepe

Noi suntem imparțiali

Într-o noapte de la sfârșitul lui aprilie, cineva a tras cu o armă automată dintr-un taxi care se apropiase de cafeneaua Patria, aflată la intrarea în Kültepe, în oamenii care jucau cărți și se uitau la televizor în local. La cinci sute de metri mai încolo, Mevlut și tatăl său, aflați în locuința lor de pe celălalt versant al dealului, își mâncau ciorba de linte, într-o atmosferă de camaraderie de care rareori aveau parte. S-au privit în ochi și au așteptat să conțină zgomotul acela mecanic de armă automată. Cum Mevlut s-a apropiat de fereastră, tatăl său i-a strigat:

— Trage-te de acolo!

Curând după aceea au auzit sunetul de armă automată răsunând ceva mai

departe de ei și și-au văzut de ciorbă.

— Ai văzut? a spus tatăl lui Mevlut pe un ton înțelept, de parcă ar fi fost vorba de o dovadă a ceva ce spusese mai devreme.

Două dintre cafenelele frecventate de stângiștii și de Alevii din Kültepe și din Oktepe fuseseră ciuruite de gloanțe. În cafeneaua din Kültepe se înregistraseră doi morți, iar în cea din Oktepe unul și existau aproape douăzeci de răniți. A doua zi, facțiunile marxiste care se autointitulau „avangărzile înarmate“ și rudele Alevi ale celor decedați s-au răzvrătit. Mevlut se afla și el în mulțimea aceea, alături de Ferhat, strigând din când în când sloganuri, și participa la marșurile organizate în cartier, chiar dacă nu era în primele rânduri ale acestora. Nu putea să-și țină pumnii strânși cu același elan ca restul gloatei, nu putea să-i cânte marșurile, ale căror versuri nici nu le știa prea bine, dar era furios... Prin preajmă nu se vedeau nici polițiștii în civil, nici oamenii lui Hacı Hamit Vural. Din acest motiv, în răstimp de două zile au fost înțesate cu sloganuri marxiste și maoiste nu doar străzile și zidurile din Kültepe, ci și cele din Duttepe. În surescitarea revoltei, în oraș își făcuseră apariția afișe noi, tipărite rapid, precum și sloganuri proaspete, adecvate acțiunii de rezistență.

În cea de-a treia zi, din niște autobuze albastre a descins o armată de polițiști mustăcioși, cu bastoane negre. Sporea, totodată, treptat mulțimea de gazetari-fotografi, cărora copiii le strigau, făcând gesturi ciudate, „trage-mă și pe mine-n poză!“. După ce convoiul funerar a ajuns în Duttepe, o parte din norod, alcătuită din tineri și din oameni furioși, s-a pomit să mărșăluiască, așa cum era de așteptat.

De data aceasta, Mevlut nu li s-a mai alăturat demonstranților. Unchiul Hasan, Korkut, Süleyman și tinerii aflați în solda familiei Vural priveau, trăgând din țigară, pe fereastra casei care dădea către piața cu moscheea, la mulțimea aflată jos, în stradă. Mevlut nu se sfia, nu se temea ca nu cumva să fie pedepsit ori ostracizat de ei, însă i se părea ciudat și nefiresc să strângă din pumni și să strige lozinci sub privirile lor. Extremismul politic avea

ceva artificial.

Când alaiul de înmormântare care pornise în marș a fost oprit de poliție în fața moscheii, s-a produs o busculadă. Câțiva tineri din mulțime au azvârlit cu pietre într-un magazin pe fațada căruia erau atârnate niște afișe de ale „idealiștilor“ și i-au spart vitrina. Curând după aceea au fost distruse agenția imobiliară Fatih și micul birou de antreprenor din vecinătatea ei, oblăduite de familia lui Hacı Hamit. În spațiile acelea prin care obișnuiau să-și omoare vremea, uitându-se la televizor și pușcând din țigară, tinerii idealiști care dominau zona Duttepe nu se aflau alte obiecte de valoare în afară de mese, mașini de scris și televizoare. Date fiind însă atacurile, confruntarea dintre idealiști și marxiști, sau dintre cei de dreapta și cei de stânga, sau dintre cei din Konya și cei din Bingöl a ajuns să se afle în atenția întregului cartier.

Mevlut s-a uitat la primele confruntări sângeroase, care au durat mai bine de trei zile, de departe, alături de alți curioși. I-a văzut pe polițiștii dotați cu căști de protecție cum își scoteau bastoanele și atacau mulțimea, strigând „Allah, Allah!“, ca ienicerii. S-a uitat, de asemenea, la blindatele, asemănătoare cu niște tancuri, care stropeau gloata cu apă, fără a fi însă udat. În vremea aceasta se ducea în oraș ca să le livreze iaurt clienților săi statonici din Şişli și din Feriköy, iar seara ieșea să vândă bragă. Într-o seară a constatat că poliția ridicase un zid de protecție între Duttepe și Kültepe, dar și-a tănuț calitatea de elev. Polițiștii și-au dat seama, după ținuta lui, că era un biet vânzător ambulant și nici măcar nu i-au pus vreo întrebare.

S-a dus la ore stăpânit de sentimente de furie și solidaritate. În răstimp de trei zile, atmosfera din școală se politizase peste măsură. Elevii de stânga ridicau degetul, întrerupeau orele ca mârlandii și rosteau discursuri politice. Lui Mevlut îi plăcea sentimentul acela de libertate, dar nu scotea o vorbă.

Schelet le ordonase tuturor profesorilor să-și noteze numărul matricol și să-i reducă la tăcere pe elevii care ridicau degetul în timpul orelor pentru ca după aceea, în loc să se refere la cuceririle otomane și la reformele lui

Atatürk, să înceapă prin a spune „ieri a fost împușcat un tovarăș de-al nostru“, iar apoi să rostească discursuri împotriva capitalismului și a imperialismului american. Dascălii nu voiau însă să dea de belea, așa că nu se amestecau prea mult. Până și profesoara de biologie, Melahat Babana, care era cea mai cârcotașă dintre toți, îi trata cu duhul blândeții pe elevii care o întrerupeau, plângându-se de „orânduirea exploatoare“, și care o acuzau că atunci când vorbea despre puii de broască se punea, de fapt, în slujba tănuirii realităților de clasă. Mevlut o ascultase întristat pe profesoara Melahat când aceasta le spusese că viața era foarte grea, că ea lucra de treizeci și doi de ani, că nu aștepta, de fapt, decât să iasă la pensie și-și dorise din tot sufletul ca rebelii să o lase în plata Domnului. Unii dintre elevii mai trecuți, vânjoși, care stăteau în băncile din spate, văzuseră în criza politică un prilej de a se purta ca niște mitocani; atotștiutorii, politicoșii, tocilarii lingăi din primele rânduri fuseseră neutralizați, elevii de dreapta, naționaliști, se cufundaseră în tăcere, iar o parte dintre ei începuseră să vină mai rar la școală. Uneori, din cartierele din care proveneau elevii răzbăteau vești despre câte o nouă confruntare, despre câte o nouă descindere a poliției, despre torturi, iar atunci militanții străbăteau neîntârziat întregul Liceu de Băieți Atatürk, coridor cu coridor și etaj cu etaj, strigând sloganuri („Jos fascismul!“, „Turcia independentă!“, „Învățământ liber!“), după care luau condica de prezență de la șeful clasei, îi dădeau foc cu țigara și fie se alăturau bumbăcelii din Duttepe sau din Kültepe, fie, dacă aveau bani în buzunar ori cunoșteau pe cineva de la poartă, se duceau la cinema.

Această atmosferă de libertate și revoltă n-a durat însă decât o săptămână. Cu două luni în urmă, Fehmi, profesorul de fizică, pe care elevii nu-l îndrăgeau, îl umilise pe un elev din Diyarbakır, sub privirile întristate, dar și mânioase ale lui Mevlut, pentru că acesta vorbea o turcă ciudată. După ce s-a făcut o descindere în clasa sa, cu solicitarea de a le cere scuze elevilor, și după ce unii dintre aceștia au declarat că boicotau cursurile, așa cum se întâmpla în universități, Schelet și directorul au chemat poliția la școală.

Polițiștii în uniforme albastre care păzeau ușile de sus și de jos și polițiștii în civil, sosiți de curând, au început să controleze actele de identitate la intrare, exact așa cum procedau și în facultăți. Mevlut percepea acea atmosferă specifică zilelor catastrofale care urmau după câte un incendiu sau un cutremur și nu-și putea ascunde gândul că aceasta îi făcea plăcere. Se ducea la reuniunile care aveau loc în clase, dar în momentele în care se iscau dispute sau îmbrânceli stătea deoparte; când era anunțată boicotarea cursurilor nu mai dădea pe la școală, ci ieșea pe străzi să vândă iaurt.

La o săptămână de la apariția poliției în școală, un elev din clasa a treia de liceu care locuia pe strada familiei Aktaş i-a tăiat calea lui Mevlut și i-a spus că Korkut îl aștepta să treacă în seara aceea pe la el. În casa unchiului său, unde a ajuns arătându-și, pe întuneric, actul de identitate și lăsându-se percheziționat de observatori ai feluritelor facțiuni politice de dreapta ori de stânga și de polițiști, Mevlut a observat că la masa la care mâncase, cu două luni în urmă, pui la cuptor era așezat unul dintre noii elevi „în civil“ de la școală, care mânca iahnie de fasole cu carne. Acesta se numea Tarık. Mevlut și-a dat seama imediat că mătușa Safiye nu-l plăcea, dar că, pe de altă parte, Korkut avea încredere în el și-i acorda însemnătate. Korkut i-a spus lui Mevlut să se țină departe de Ferhat și de „ceilalți comuniști“. Așa cum se întâmpla mereu, rușii, care doreau să ajungă la mările calde, voiau să provoace confruntări între sunniți și Alevi, între turci și kurzi, între bogați și săraci pentru a slăbi Turcia, care stătea în calea aspirațiilor lor imperialiste, iar pentru a realiza acest lucru îi incitau pe acei concetățeni kurzi și Alevi ai turcilor, care n-aveau nici măcar un acoperiș deasupra capului. Din acest punct de vedere, îndepărtarea kurzilor și a Aleviilor originari din Bingöl și din Tunceli de pe dealul numit Kültepe și de pe toate celelalte dealuri dimprejur avea o importanță strategică.

— Transmite-i salutări unchiului Mustafa! i-a zis Korkut, pe un ton de Atatürk care examinează hărțile înaintea ultimei ofensive. Să nu cumva să ieșiți din casă joi! Din păcate, vor fi și victime colaterale!

Văzând privirile întrebătoare ale lui Mevlut, Süleyman i-a spus, cu mândria celui care cunoaște aspectele tainice ale evenimentelor încă înainte de producerea acestora:

— O să aibă loc o operațiune!

În noaptea aceea, Mevlut nu prea a reușit să doarmă, date fiind împruscăturile. A doua zi și-a dat seama că zvonurile se răspândiseră și că până și elevii de la școala medie, ba chiar și Mohini, știau că joi urmau să se petreacă niște lucruri urâte. În seara anterioară avuseseră din nou loc atacuri asupra cafenelelor din Kültepe și de pe dealurile pe care locuiau mulți Alevi, fiind împruscate două persoane, care muriseră. Cele mai multe dintre cafenele și magazine coborâseră obloanele, iar unele dintre ele nici măcar nu se deschiseseră. Mevlut a mai auzit că locuințele Alevi în care aveau să aibă loc descinderi în timpul operațiunii urmau să fie însemnate în cursul nopții cu câte un X. Își dorea, pe de o parte, să plece de acolo, să se ducă la cinematograful să fie singur și să se masturbeze, iar pe de altă parte, să asiste la evenimente.

Miercuri, în timp ce membrii organizațiilor de stânga purtau la groapă trupurile celor morți, strigând diverse sloganuri, mulțimea s-a năpustit asupra brutăriei ținute de familia Vural. Cum poliția nu a intervenit deloc, muncitorii din Rize care lucrau la cuptor s-au apărat inițial cu bucăți de lemne și cu lopețile lor de brutărie, după care au lăsat baltă pâinile proaspete, care miroseau ademenitor, și au tuit-o pe ușa din spate. În seara aceea, Mevlut a auzit că Alevii ar fi atacat moscheile, că Lăcașurile de Cultură ale Idealiștilor din Mecidiyeköy ar fi fost bombardate și că oamenii s-ar fi dedat la băutura prin moschei, dar zvonurile acelea i s-au părut prea trase de păr ca să le creadă.

— Hai să ieșim în seara asta și să vindem bragă! i-a zis taică-său. Ca s-o spunem pe-aia dreaptă, n-o să se ia nimeni de un amărât de bragagiu și de fiu-său! Noi suntem imparțiali.

Și-au luat prăjinile și ghiumurile. Au ieșit din casă, dar cartierul era

înconjurat de polițiști, iar aceștia nu lăsașu pe nimeni să treacă. Mevlut și-a simțit inima tresăltând când a zărit, în depărtare, mașinile de poliție, cu becurile lor albastre, ambulanțele și mașinile de pompieri. Pe de altă parte, se simțea important și plin de mândrie, la fel ca toți cei din cartier. Dacă în urmă cu cinci ani acolo ar fi coborât iadul pe pământ, nu s-ar fi arătat prin preajmă nici gazetari, nici polițiști, nici pompieri. Odată reveniți acasă, s-au uitat de pomană la televizorul alb-negru: nu se transmitea, desigur, nici o știre privitoare la ei. La aparatul acela pe care tot și-l cumpăraseră până la urmă, îndurându-se cu greu de bani, avea loc o masă rotundă privitoare la cucerirea Istanbulului. Taică-său i-a înjurat, fără a face deosebire între stânga și dreapta, așa cum se întâmpla de obicei, pe „anarhiștii care provocau tulburări, luându-i pâinea de la gură amărâtului de vânzător ambulant“.

Cei doi, tatăl și fiul, au fost treziți apoi în puterea nopții de țipetele și lozincile celor care goneau pe străzi. Nu știau cine erau cei care alergau. Tatăl lui Mevlut a controlat zăvorul de la ușă, apoi a proptit-o cu masa aceea schioapă la care își făcea Mevlut lecțiile seara. Au zărit vâlvătaia unui incendiu iscat pe celălalt versant din Kültepe. Cum lumina flăcărilor se răsfrângea asupra norilor întunecați și joși, cerul era stăpânit de o scânteiere ciudată; lumina răsfrântă de nori pe străzi se unduia din când în când, aidoma flăcărilor în bătaia vântului, iar atunci lumea vizibilă părea că tremura și ea, laolaltă cu umbrele. Au auzit împușcături. Mevlut a observat un al doilea pârjol.

— Nu te mai apropia așa de fereastră! i-a spus tatăl său.

— Oamenii ziceau că urmează să se pună niște semne pe casele celor care au să fie lichidați, tată, ce-ar fi să ne uităm? i-a zis Mevlut.

— Păi, noi nu suntem Alevi!

— Semnul ar putea fi pus din greșeală, a zis Mevlut, cu gândul că se afișase mult prea mult prin cartier alături de Ferhat și de ceilalți stângiști.

Și-a ascuns însă îngrijorarea față de tatăl său. La un moment dat, când se potoliseră țipetele și se așternuse liniștea pe stradă, au deschis ușa și au

cercetat-o: nu avea pe ea nici un semn.

— Vino în casă! i-a strigat lui Mevlut tatăl său.

Baraca aceea albă în care își petrecuseră ani de zile arăta, în crucea nopții, ca o casă fântomatică, de culoare portocalie. Cei doi, tatăl și fiul, au închis ușa în urma lor, dar n-au putut să adoarmă până la ziuă, când au încetat focurile de armă.

Korkut. Sincer să fiu, nici eu n-am crezut că Aleviii au pus vreo bombă în moschee, numai că minciuna se răspândește repede. Cum însă văzuseră „cu ochii lor“ afișele comuniste atârinate pe zidurile moscheilor, chiar și în cele mai izolate dintre cartiere, oamenii aceia răbdători, tăcuți și credincioși din Duttepe erau furioși la culme. Auzi, să locuiești în Karaköy, ba chiar în Sivas, în Bingöl, nici măcar în Istanbul, și să ajungi proprietar pe terenurile oamenilor care locuiesc în Duttepe! Aseară s-a văzut clar cine e cu adevărat stăpân pe casa sa, cine locuiește cu adevărat în propria casă. Este foarte greu să-i pui stavilă unui tânăr naționalist căreia i-a fost ocărâtă credința! Au fost distruse foarte multe case. Unul dintre incendiile din cartierul de sus a fost de fapt provocat chiar de ei, ca să scrie gazetele că „naționaliștii îi taie pe Alevii“ și să intervină polițiștii de stânga, membri ai POL-DER²⁵. Poliția turcă a fost împărțită în două, la fel ca profesorii. Indivizii ăștia își incendiază propriile case, ba chiar, așa cum s-a întâmplat mai deunăzi la pușcărie, își dau foc singuri, ca să aibă un pretext să dea mai apoi vina pe autorități.

Ferhat. Poliția nu s-a amestecat în nimic, iar când a fost s-o făcă a ajutat la descinderi. Au venit în grupuri, ascunzându-și mutrele cu fularele, și au început să năvălească în case, să făcă totul praf și să jefuiască prăvăliile Aleviilor. Au ars trei case, patru prăvălii și băcănia oamenilor din Dersim. Când s-au urcat și ai noștri pe acoperișuri și au început să tragă, noaptea, s-au retras. Credem însă că au să vină iar când o să se lumineze de ziuă.

— Hai să mergem în oraș! i-a zis tatăl său lui Mevlut când s-a făcut dimineață.

— Eu rămân acasă, i-a zis Mevlut.

— Băiatul meu, zavera ăstora nu se termină niciodată, nu se mai satură să se hăcuiască unii pe alții, nu se mai satură de sânge, politica nu e decât un pretext... Noi să ne vedem de iaurtul și de braga noastră. Tu să nu te bagi defel în ciorba lor! Să stai departe de Alevii, de stângiști, de kurzi și de Ferhat ăla! Să nu ne pomenim că rămânem și noi fără casă când au să-i gonească pe ei de-aici!

Mevlut și-a dat cuvântul de onoare că n-avea să pună piciorul dincolo de ușă. Avea să rămână acolo și să păzească locuința. După ce a plecat însă tatăl său, i-a fost peste poate să rămână acasă. Și-a umplut buzunarele cu semințe de dovleac, a luat cu el un cuțițaș de bucătărie și a rupt-o la fugă către cartierele din partea de sus a dealului, plin de curiozitate, asemenea unui copil care gonește către cinematograful

Străzile erau aglomerate; a văzut niște indivizi care pășeau cu niște bâte în mâini. A mai văzut niște fete care se întorceau de la băcănie cu brațele pline de pâine, mestecând gumă, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic, și niște femei care spălau rufe în curte. Oamenii cu frica lui Dumnezeu care veniseră acolo din Konya, Giresun și Tokat nu țineau cu Aleviii, dar nici nu se confruntau cu ei.

— Nene, să n-o iei prin locul ăsta! i-a spus un băiat lui Mevlut, care pășea dus pe gânduri.

— Cei din Duttepe ar putea să tragă, i-a zis prietenul băiatului.

Mevlut a traversat strada dintr-un salt, de parcă s-ar fi ferit de o ploaie imaginară, calculând spațiul deschis în care ar fi putut să plouă cu gloanțe. Băieții i-au urmărit mișcările cu gravitate, dar au și râs de el.

— Nu v-ai dus la școală? i-a întrebat Mevlut.

— Nu se face școală! i-au strigat băieții satisfăcuți.

A văzut o femeie care plângea în ușa unei case incendiate; tocmai scotea

în stradă un coș de paie și o saltea udă, la fel cu cele pe care le aveau și ei acasă. În timp ce urca panta abruptă, a fost oprit de doi tineri, unul dintre ei înalt și subțire, celălalt rotund ca o minge, dar mai apoi, când un altul le-a spus că Mevlut e din Kültepe, i s-a dat voie să treacă.

Zonele dinspre Duttepe ale culmii dealului numit Kültepe fuseseră transformate în poziții de luptă. Zidurile metrezelor, ridicate din bucăți de beton, porți de fier, vase de flori din tablă pline cu pământ, pietre, cărămizi, bucăți de BCA și prevăzute cu creneluri, se înfundau uneori în câte o casă, pentru a ieși mai apoi prin partea opusă a acesteia și a continua, ramificându-se. Zidurile caselor mai vechi, primele ridicate în zona Kültepe, erau vulnerabile la gloanțe. Mevlut a observat însă că până și din acele case se trăsesse către dealul de vizavi.

Gloanțele erau scumpe, așa că nu erau folosite prea mult. Adeseori se lăsa câte o lungă tăcere, iar în timpul acelor perioade de încetare a focului, care priveau ambele părți, Mevlut se muta, la fel ca și ceilalți, dintr-un loc în altul al dealului. L-a descoperit pe Ferhat spre prânz, undeva pe culme, pe acoperișul unei clădiri de beton ridicate de curând chiar în vecinătatea stâlpului pe care se afla linia de înaltă tensiune ce furniza electricitate orașului.

— Au să vină în curând cu polițiștii, i-a zis Ferhat. E imposibil să câștigăm. „Fasciștii“ și polițiștii sunt, pe de o parte, mai bine înarmați, iar pe de altă parte mai numeroși decât noi. Presa e și ea de partea lor.

Aceasta era opinia „personală“ a lui Ferhat. În prezența altora spunea „n-o să-i lăsăm niciodată pe puii ăștia de curvă să vină aici!“ și făcea un gest de parcă ar fi fost gata să tragă, deși era neînarmat.

— Ziarele de mâine n-au să scrie că Alevii din Kültepe au fost masacrați, a zis Ferhat. Au să scrie că revolta organizației a fost înăbușită, iar comuniștii și-au dat foc și s-au sinucis de răi ce sunt.

— Dacă tot se va sfârși, de ce mai luptăm? l-a întrebat Mevlut.

— Păi, să plecăm capul și să ne predăm fără să facem nimic?!

Mevlut era confuz. A văzut că versanții din Duttepe și din Kültepe erau înțesați de case, de străzi, de ziduri, că în cei opt ani pe care-i petrecuse el la Istanbul foarte multe dintre construcțiile improvizate fuseseră supraetajate, că unele dintre ele, făcute din chirpici, fuseseră demolate și refăcute apoi din plăci de BCA, ba chiar din beton, că locuințele și magazinele fuseseră zugrăvite, că grădinile erau pline de verdeață și de copacii care, între timp, crescuseră, că ambele măguri erau ticsite de reclame la țigări, la Coca-Cola și la săpunuri. Unele dintre acele reclame erau luminate noaptea.

— Șeful celor de stânga și șeful celor de dreapta să facă bine să coboare în piață, acolo unde se află brutăria familiei Vural, și să se lupte voinicește, i-a zis Mevlut, mai în glumă, mai în serios. Învingătorul să câștige și războiul!

Zidurile de apărare, asemănătoare cu niște bastioane, și așteptarea luptătorilor de pe cele două dealuri aflate față în față aveau parcă ceva ireal, desprins din basmele de altădată.

— Cine ai vrea să câștige dacă ar avea loc o asemenea luptă, Mevlut?

— Eu țin cu socialiștii, i-a zis Mevlut. Sunt împotriva capitalismului!

— Dar n-o să ne deschidem și noi un magazin pe viitor, devenind astfel capitaliști? i-a spus Ferhat zâmbind.

— Îmi place, de fapt, să-i văd pe comuniști apărându-i pe săraci, a zis Mevlut. Dar de ce nu cred ei în Dumnezeu?

Când și-a făcut din nou apariția elicopterul galben, care a început să patruleze, de la ora zece dimineața, peste Kültepe și Duttepe, grupurile de oameni care luaseră poziție pe cele două dealuri s-au cufundat în tăcere. Toți cei desășurați în poziție de luptă se uitau la militarul din cabina transparentă a elicopterului, care purta căști. Trimiterea unui elicopter îi umplea de mândrie pe Ferhat și pe Mevlut, la fel ca pe toți ceilalți locuitori de pe cele două dealuri. Imaginea panoramică a zonei Kültepe, cu drapelele sale în roșu și galben, împodobite cu secera și ciocanul, cu pancartele de pânză întinse între case, cu mulțimile de tineri care-și disimulau chipurile cu fularele și strigau sloganuri către elicopterul aflat în aer semăna aieva cu fotografiile din

ziare care prezentau momente de teroare și revoltă din diverse locuri.

Împușcăturile au durat toată ziua; n-a murit nimeni, au fost doar rănite câteva persoane. Cu puțin timp înainte de lăsarea întunericului, poliția a anunțat, prin vocea metalică a megafanelor, că pe ambele dealuri fusese instituită interdicția de circulație pe străzi pe timpul nopții. Mai apoi s-a anunțat că în casele din Kültepe urmau să se facă percheziții pentru descoperirea unor eventuale arme. Câțiva viteji înarmați au rămas pe poziții pentru a se confrunta cu poliția, însă Mevlut și Ferhat, care nu aveau arme, s-au întors la casele lor.

Mevlut a rămas mirat când tatăl său a revenit acasă seara, după ce vânduse iaurt toată ziua, fără a fi avut parte de nici un fel de peripeții. Cei doi, tatăl și fiul, s-au așezat la masă și și-au mâncat ciorba de linte sporovăind de zor.

Seara târziu, în Kültepe s-a întrerupt curentul, iar în cartierele întunecate au pătruns, aidoma unor crabi stăpâniți de pomiri rele, niște vehicule blindate, cu făruri puternice. Polițiștii înarmați cu bastoane care le-au urmat, mergând pe urmele mașinilor de luptă ca niște ieniceri în spatele carelor de război, au urcat în fugă pantele și au dat iama prin mahalale. O vreme s-au auzit împușcături intense, după care totul s-a cufundat într-o tăcere agasantă. Când Mevlut s-a uitat pe fereastră, la ceasuri târzii din noapte, a văzut în întunericul orb niște informatori cu chipurile acoperite de măști, care le arătau polițiștilor în civil și polițiștilor obișnuiți casele în care urmau să facă aceștia descinderi.

Dimineața a bătut cineva la ușă. Erau doi soldați cu nasuri borcănate, care se aflau în căutare de arme. Tatăl său le-a spus că aceea era locuința unui vânzător de iaurt și că ei n-aveau nici o legătură cu politica, după care i-a poftit să intre, cu o plecăciune respectuoasă, i-a așezat la masă și i-a servit cu ceai. Deși aveau amândoi nasuri borcănate, răcanii nu erau rude: unul dintre ei era din Kayseri, celălalt din Tokat. Au stat o jumătate de oră, vorbind despre acele evenimente regretabile în cursul cărora aveau să pice de fâzani și

oameni nevinovați și despre posibilitatea ca, în acel an, Kayserispor să promoveze în liga întâi. Mustafa Efendi i-a întrebat câte luni mai aveau până când erau lăsați la vatră și dacă șeful lor era un om bun sau îi bătea din te miri ce.

În timp ce ei își beau ceaiul, erau confiscate toate armele, toate cărțile de stânga, toate posterele și pancartele din Kültepe. Studenții și protestatarii furioși care se implicaseră în evenimente au fost puși sub supraveghere. Oamenii aceia, cei mai mulți dintre ei nedormiți, aveau să fie supuși mai apoi, după o chelăneală banală începută în autobuzele cu care erau transportați, la torturi aplicate cu mare grijă, precum bătaia la tâlpi, tratamentul cu magnetoul și șocurile electrice. După ce aveau să li se închidă rănilor, aveau să fie tunși și fotografiați în tovărășia armelor, a posterelor și a cărților, iar fotografiile lor aveau să le fie trimise ziarelor. Procesele referitoare la ei, cu solicitarea ca unii să fie condamnați la moarte, alții la închisoare pe viață, urmau să dureze ani de zile. O parte dintre ei aveau să facă câte zece ani de pușcărie, alții câte cinci, vreo doi-trei aveau să evadeze, iar alții urmau să fie achitați. Alții aveau să orbească ori să rămână infirmi ca urmare a revoltelor în care aveau să se implice în pușcărie ori a faptului că aveau să facă greva foamei.

Liceul de Băieți Atatürk fusese și el închis. Atmosfera politică tensionată care a urmat după moartea a treizeci și cinci de militanți de stânga în piața Taksim, la 1 Mai, și crimele politice săvârșite pretutindeni în Istanbul au întârziat redeschiderea cursurilor. Mevlut s-a îndepărtat și mai mult de școală. Vindea iaurt pe străzile înțesate de sloganuri până la ore târzii din noapte, iar seara îi dădea tatălui său cea mai mare parte a câștigului din ziua aceea. Când s-a redeschis școala, nu i-a mai venit deloc să se ducă acolo, căci nu mai era doar cel mai copt din clasă, ci și cel mai copt dintre cei care stăteau în ultimele bănci.

În luna iunie a anului 1977, când li s-au distribuit carnetele, Mevlut a constatat că nu reușise să termine liceul. Și-a petrecut vara stăpânit de

nesigurantă și de temerea că avea să rămână singur, căci Ferhat și familia sa urmau să plece din Kültepe, împreună cu o parte dintre celelalte familii Alevi. În timpul iernii, înainte de declanșarea tulburărilor politice, visase să pună pe picioare o afacere alături de Ferhat, începând din luna iulie – ceva legat de vânzare. Ferhat, care era ocupat cu pregătirile de mutare, revenise însă la rudele sale Alevi și nu mai era dornic de așa ceva. La mijlocul lui iulie, Mevlut s-a întors la țară. A petrecut multă vreme cu mama sa, fără să plece însă urechea la vorbele ei legate de însurătoare. Nu-și făcuse încă armata și n-avea bani; însurătoarea ar fi însemnat să se întoarcă la țară.

La sfârșitul verii, înainte de deschiderea cursurilor, s-a dus la liceu. În dimineața aceea caldă de septembrie, vechea clădire a școlii era întunecoasă și răcoroasă. I-a spus lui Schelet că voia să-și înghețe anul.

Schelet își respecta acum elevul, pe care-l cunoștea de opt ani:

— De ce să amâni, mai strânge un an din dinți și termină-ți școala! i-a spus acesta, cu o afecțiune deconcertantă. O să te ajute toată lumea, căci ești cel mai copt dintre elevii noștri...

— Anul viitor am să mă duc la cursurile pregătitoare pentru înscrierea la facultate, i-a zis Mevlut. Anul acesta am să muncesc și am să strâng bani pentru cursuri. Am să termin și liceul tot anul viitor.

Chibzuse în amănunt la tot acel scenariu în trenul care-l readucea la Istanbul.

— Așa ceva e posibil.

— E posibil, dar atunci vei avea douăzeci și doi de ani, i-a zis Schelet, birocratul cel nemilos. În istoria acestui liceu n-a absolvit nimeni la o asemenea vârstă.

Apoi a văzut expresia de pe chipul lui Mevlut.

— Ei, să fie într-un ceas bun... Am să-ți îngheț înscrierea pentru un an. Numai că trebuie să-mi aduci o hârtie de la Direcția Județeană de Sănătate.

Mevlut nici măcar nu l-a întrebat despre ce hârtie era vorba. Încă de pe când era în curtea școlii își dăduse seama că era pentru ultima oară când intra

în liceul acela în care pășise în urmă cu opt ani. Minte sa îl sfătua să nu se mai lase ademenit de mirosul laptelui UNICEF, care continua să le fie furnizat elevilor de la bucătărie, de cel al magaziei de cărbuni, care acum nu mai era folosită, de cel al toaletei de la subsol, către care privea cu teamă pe vremea când era în școala medie, dar în care obișnuia să se îndeletnicească cu fumatul, laolaltă cu grosul turmei, în anii de liceu. A coborât fără să se mai uite în urmă, la ușa cancelariei și la cea a bibliotecii. În ultima vreme se gândea mereu, ori de câte ori dădea pe la școală: „Oricum n-am să pot termina, așa că, de fapt, de ce mai vin?!“. Când a trecut pentru ultima oară pe lângă statuia lui Atatürk, și-a spus: „Dacă mi-aș fi dorit foarte mult, aș fi fost absolvent!“.

I-a ascuns tatălui său faptul că nu se ducea la școală. Își ascundea acest lucru chiar sieși. Cum nu se dusese nici la Direcția de Sănătate ca să-și ia certificatul de care avea nevoie pentru a fi convins că va reveni la școală, până și opinia sa în această privință se transformase, treptat, într-un punct de vedere oficial, pe care și-l aducea la cunoștință singur. La drept vorbind, uneori chiar credea sincer că adună bani pentru cursul de intrare la facultate din anul următor.

Uneori, după ce le livra iaurtul clienților săi fideli, care deveneau din ce în ce mai puțini, își lăsa cobiliga, balanța și talgerele cu iaurt la câte un cunoscut și gonia pe străzi încotro îl purtau pașii. Îndrăgea orașul, văzând în el un spațiu în care se petreceau concomitent foarte multe lucruri, care mai de care mai plăcute privirii. Cele mai multe dintre acestea se aflau în zonele Şişli, Taksim, Harbiye și Beyoğlu. Dimineața sărea în câte un autobuz, se ducea într-unul dintre aceste cartiere, ajungând cât de departe putea, fără a-și cumpăra bilet, dar și fără a se lăsa prins, apoi pătrundea fără opreliști și fără a purta nici o povară pe străzile pe care nu putea trece purtând sarcina cu iaurt și-i plăcea nespus de mult să se piardă în învâlmășeala, în zarva orașului și să se uite la vitrine. Îi era drag să admire manechinele, aranjamentele care înfățișau mame îmbrăcate în fuste lungi și costume de copii fericiți și se uita

cu atenție la frânturile de picioare expuse prin vitrinele vânzătorilor de ciorapi. În vremea aceasta era cuprins de o reverie plăsmuită chiar atunci de imaginația sa, urmărea pentru zece minute câte o femeie cu păr șaten care pășea pe trotuarul de vizavi, apoi intra, mânat de un impuls de moment, în câte un restaurant și întreba de numele vreunui coleg de liceu care-i venea atunci în minte, la întâmplare: „E aici?“. Uneori era repezit, pe un ton arțagos, încă înainte de a apuca să pună vreo întrebare: „Nu avem nevoie de spălători de vase!“. Odată revenit în stradă își aducea aminte, pentru o clipă, de Neriman, dar mai apoi o punea exact în direcția opusă celei din care venise, conformându-se unei alte fantezii care-i trecea atunci prin minte: se îndrepta, de pildă, către străzile dosnice din zona Tünel sau își trecea vremea uitându-se la afișele și la fotografiile din holișorul cinematografului Visul, pentru a se lămuri dacă controlorul de bilete de la intrare era sau nu o rudă îndepărtată a lui Ferhat.

Tihna și frumusețea pe care i le-ar fi putut oferi viața nu i se revelau decât visând la alte lumi, departe de propria-i existență. Când își lua bilet la film, visând cu ochii deschiși, încerca, într-un cotlon al sufletului, un soi de sentiment de vinovăție, ca o vagă suferință. Încerca acel sentiment pentru că pierdea vremea, pentru că rata subtitrările, pentru că își concentra atenția asupra unor detalii ciudate, asupra femeilor atrăgătoare fără ca filmul să-i solicite acest lucru. Apoi, când bărbăția i se trezea la viață, în timp ce se uita la vreun film, uneori din motive lesne de înțeles, alteori fără nici un motiv, se cocârja în scaun, se cufunda în sine și își făcea socoteala că, dacă avea să se întoarcă acasă cu două ore înaintea tatălui său, avea să se poată masturba în tihnă, fără grija de a fi prins.

Alteori nu se ducea la cinematograful, ci mergea să-l vadă pe Mohini, care își făcea ucenicia la o frizerie din Tarlabası, sau se abătea pe la o cafenea frecventată de Alevii și de șoferii de stânga, sporovăia puțin cu un tânăr teğhetar cu care îi făcuse cunoștință Ferhat, iar în timpul acesta îi urmărea pe cei care jucau rummy la o masă și, pe de altă parte, trăgea cu ochiul la

televizor. Își dădea seama că viața sa nu se află pe făgașul potrivit pentru că trăgea de timp, nu făcea, de fapt, nimic, nu mergea nici la liceu, dar adevărul acesta îl făcea să sufere atât de mult, încât se consola cufundându-se în alte reverii: ar fi putut să se apuce de o afacere nouă, întovărășindu-se cu Ferhat, așa încât își imagina mai întâi un comerț ambulant ceva mai aparte (un cărucior pe care urmau să fie așezate talgerele cu iaurt, pe care urma să-l împingă și al cărui clopoțel avea să zornăie când va fi căruciorul în mișcare); sau ar fi putut să deschidă o mică tutungerie, într-o fostă prăvălie precum cea pe care o văzuse cu puțin timp în urmă, ba chiar o băcănie, în spațiul în care se afla călcătoria aceea de cămăși, care nu mergea deloc... În viitor avea să facă foarte mulți bani, cu care avea să-i lase pe toți muți de uimire!

Vedea însă cu ochii săi că era din ce în ce mai greu să faci parale din vânzarea iaurtului pe stradă, că familiile se deprinseseră repede să-l cumpere din băcănii, ambalat în recipiente de sticlă, pentru a-l pune apoi direct pe masă.

— Mevlut, băiatul meu, zău că nu mai cumpărăm iaurtul ăsta de țară decât ca să te vedem pe tine! îi zisese una dintre clientele sale în vârstă, tare cumsecade.

Nimeni nu-l mai întreba acum când urma să isprăvească liceul.

Mustafa Efendi. Dacă povestea s-ar fi limitat la borcanele de sticlă care au apărut prin anii 1960, ar fi fost simplu. Acele prime vase pentru iaurt, care aduceau cu niște oale de pământ, erau groase și grele, garanția era mare, se ciobeau la buză, plesneau, iar băcanul nu-ți mai înapoia paralele pentru cele pe care i le înapoiai goale. Gospodinele foloseau recipientele acelea de sticlă la orice: ca vase de mâncare pentru pisici, ca scrumiere, ca borcane pentru păstrarea uleiului folosit, ca vase de turnat apa la baie sau ca savoniere. Dacă le dădea prin minte, într-o bună zi, să le înapoieze la băcănie pentru a încasa garanția după ce le folosiseră la tot soiul de scârnăvii, în bucătărie și la treburile casei, cutiile de gunoi ale oamenilor ori vasele băloase ale câinilor

erau spălate cu furtunul în vreun atelier din Kâğıthane și apoi ajungeau pe mesele plăcute și fericite ale altor familii din Istanbul, ca vase de iaurt noi – cele mai curate și mai sănătoase dintre toate. Uneori, când clienta punea pe talerul balanței, ca să-i torn iaurtul pe care urma să-l cântăresc, câte un vas de felul ăsta în locul unei fărfurii goale, curate, așa cum se făcea de obicei, nu mă puteam abține să mă amestec în afacere:

— Soro, aș fi un nemernic dacă ți-aș spune-o cu gândul la mine..., mă băgam eu în vorbă. Numai că, pe la clinicile din Çapa, unii folosesc vasele astea în chip de ploscă, iar la sanatoriul din Heybeliada sunt folosite pe post de scuiptoare pentru officoși...

Mai apoi au apărut pe piață vase de sticlă ușoare și ieftine. Nu se mai punea problema înapoierii lor la băcănie, a garanției; s-a spus că dacă spălai vasul de sticlă, acesta devenea pahar, că era vorba de un dar pentru gospodine. Cât despre preț, bineînțeles că l-au tăinuit în prețul iaurtului. Grație umerilor mei, ne luptam și cu asta pentru iaurtul autentic de Silivri, dar apoi companiile au pus pe borcanul acela de sticlă o etichetă fătoasă pe care se afla o vacă, au scris pe ea, cu litere mari, marca iaurtului și au dat reclama la televizor. După aceea, camioanele cu iaurt marca Ford, având imprimată pe ele aceeași vacă, au prins să pătrundă pe ulicioarele strâmte, desfundate, să treacă de la o băcănie la alta și ne-au luat pâinea de la gură. Din fericire, noaptea vindem bragă, așa că încă trăim cum se cuvine. Dacă Mevlut n-ar mai umbla creanga și ar munci ceva mai mult, dacă i-ar da lui taică-său toți banii pe care-i agonisește, am duce și ceva bani la țară, pentru iarnă.

12. Căsătoria cu o fată de la țară

Fata mea nu e de vânzare

Korkut. După lupta și după pârjolurile de anul trecut, majoritatea Aleviilor au părăsit cartierul în răstimp de șase luni. Unii au plecat pe celelalte dealuri, aflate mai departe, pe Oktepe, iar alții în afara orașului, în mahalaua Gazi. Drum bun și cale bătută! Să dea Domnul să nu le facă zile negre și poliției, și jandarmilor noștri de pe-acolo! Când de cotețul tău de găini și de baraca ta fără titlu de proprietate se apropie, cu optzeci de kilometri pe oră, o autostradă modernă, internațională, cu șase benzi, nu-ți mai rămâne decât să te minți singur, zicându-ți că „singura cale e revoluția!“.

După ce și-au luat tâlpășița stângiștii ăia de strânsură, prețul hârtiilor date de primărie a crescut imediat. Și-au făcut apariția tot soiul de șmecheri și de găști înarmate care voiau să îngrădească alte terenuri. Celor care n-au băgat mâna în buzunar când bătrânul Hamit Vural a zis să cumpărăm un covor pentru moschee, celor care l-au vorbit pe la spate, zicând „i-a pus pe fugă pe Alevii din Bingöl, din Elazığ și a pus mâna pe terenurile lor, așa că să dea el bani!“ , le-au fost confiscate imediat terenurile și hârtiile pe terenuri, potrivit noului plan de sistematizare. Așa se face că Hamit Bey s-a apucat de alte construcții în Kültepe. A mai deschis o brutărie în Harmantepe și a construit, fără a se da în lături de la nici o cheltuială, un cămin-dormitor dotat cu televizor, sală de rugăciune și sală de karate pentru muncitorii neînsurați pe care-i adusese de la țară. După ce m-am întors din armată, am devenit administratorul căminului și șef cu aprovizionarea la magazinul de materiale de construcții. În zilele de sâmbătă, Hacı Hamit Bey obișnuia să mănânce pilaf cu carne, *ayran* și salată la cantina căminului, în tovărășia tinerilor holtei naționaliști. Îi mulțumesc aici pentru că m-a ajutat, cu mărinimie, să mă însor.

Abdurrahman Efendi. Fac foarte multe eforturi ca să-i găsesc un soț pe măsură fiicei mele mai mari, Vediha, care a împlinit șaisprezece ani. Desigur că cele mai potrivite pentru a face treaba asta, când spală rufe, când merg la

hamam, când se duc la piață ori în vizită, sunt femeile, dar pentru că orfănele mele n-au mamă și n-au nici mătuși din partea mamei ori a mea, treaba aceasta a rămas în seama celui care vă vorbește acum. Aud că aceia care știu că am luat autobuzul și m-am dus la Istanbul doar pentru asta au și început să îndruge că umblu să-i găsec scumpei mele VEDIHA un bărbat cu avere și că am să bag banii de zestre²⁶ în buzunar, ca să-i dau pe bătură. Oamenii mă pizmuiesc și mă bârfesc, ca pe un schilod ce mă aflu, pentru că, deși am gâtul strâmb, sunt un om norocos, care izbutește să fie fericit alături de copilele sale, care se bucură de viață și care știe cum să tragă la măsă. Cei care afirmă că obișnuiam să mă întrec cu băutura și s-o bat pe răposata nevastă-mea și că, pe de altă parte, aș fi venit la Istanbul ca să toc banii cu femeile, prin Beyoğlu, fără să țină seama de gâtul meu strâmb, vând gogoși. Când am ajuns la Istanbul, m-am dus prin cafenelele pe la care obișnuiesc să se abată dimineața iaurgiii și m-am văzut cu vechii mei prieteni, care continuă să trudească pe străzi, vânzând dimineața iaurt, iar seara bragă. În mod normal nu poți să-i spui omului, tam-nisam, „îi caut un bărbat fetei mele!”. Mai întâi îl întrebi cum o mai duce, iar dacă, după ce sporovăiești nițel cu el prietenește, vă mai și duceți seara la vreo cârciumă, vorba aduce cu ea altă vorbă, sticla, altă sticlă, iar rachiul îmbie la sfât. Pesemne că în răstimpul acestor sporovăieli am scos din buzunar și le-am arătat, lăudându-mă cu ea, de beat ce eram, o fotografie a dragei mele Veliha, făcută la atelierul fotografic Cristalul din Akşehir.

Unchiul Hasan. Din când în când scot din buzunar fotografia fetei din Gümüşdere și mă uit la ea. Frumoasă fată! I-am arătat-o într-o zi lui Safiye, în bucătărie:

— Ce zici, Safiye? am întrebat-o eu. Oare fata asta e potrivită pentru Korkut? Înțeleg că e fata lui Abdurrahman Gât-Strâmb al nostru. Taică-său a venit la Istanbul, până hăt la băcânia mea. A zăbovit nițel la prăvălie. Pe vremuri era un om muncitor, dar becisnic; l-a făcut praf prăjina de iaurgiu,

așa că s-a întors la țară. E limpede că acum a rămas fără gologani. Mare pungaș mai e și Abdurrahman Efendi!

Mătușa Safiye. Korkut, băiatul meu, a fost muncit rău de tot, ba cu internatul, ba cu construcțiile, cu mașina, cu șoferia, cu caratele, așa că ne dorim nespuse de mult să-l însurăm, numai că, nu i-ar fi de deochi!, e un om tare aspru, dar și tare mândru. Dacă i-aș zice „ai făcut douăzeci și șase de ani, ce-ar fi să mă duc la țară și să-ți caut o fată?“, mi-ar răspunde „nu, îmi gălesc eu singur, la oraș!“. Dacă i-aș zice „foarte bine, găsește-ți tu o fată cu care să te însori aici, în Istanbul“, mi-ar răspunde „eu vreau o fată curată și supusă, iar așa ceva nu există la oraș!“. Am pus, așadar, în pripă fotografia frumoasei fete a lui Abdurrahman Gât-Strâmb în colțul cu aparatul de radio. Când vine acasă, Korkut, feciorul meu, nu-și mai ia ochii de la televizor de trudit ce e; la radio nu ascultă decât cursele de cai.

Korkut. Nimeni, nici măcar mama, nu știe că pariez la concursurile hipice. Nu pariez pentru jocul de noroc în sine, ci de plăcere. Cu patru ani în urmă, într-o noapte, am mai adăugat o încăpere casei. Stau în ea de unul singur și ascult la radio, în direct, transmisia de la cursele de cai. În timp ce priveam, cu acel prilej, în tavan, în colțul în care se afla radioul a coborât parcă o lumină și am simțit că fata din fotografia aceea se uita la mine, că privirea ei urma să mă aline mereu pe parcursul vieții. Mă simțeam copleșit de sentimente generoase.

Mai târziu am întrebat-o, printre altele, pe mama:

— Mamă, cine e fata de pe aparatul de radio?

— E de la noi, din Gümüşdere! mi-a zis ea. E ca un înger, nu-i așa? S-o cer pentru tine?

— Eu nu vreau o fată de la țară. Ca să nu mai spun că mie nu mi s-ar potrivi o fată care-și împarte fotografiile în stânga și-n dreapta!

— Nici vorbă de așa ceva! mi-a spus mama. Se zice că taică-său, un om

cu gâtul strâmb, nu arăta nimănui fotografia, de gelos ce era, și-i alunga de la ușă pe toți pretendenții ei. Taică-tău i-a luat fotografia cu sila, pentru că știa cât de frumoasă e fata asta sfoasă...

I-am crezut minciuna. Dumneavoastră știți, cu siguranță, că la mijloc era o minciună și râdeți de ușurința cu care am fost dus de nas. Am să vă spun, așadar, următoarele: cei care iau totul în derâdere nu pot nici să se îndrăgostească cu adevărat, nici să creadă cu adevărat în Dumnezeu. Pentru că sunt orgolioși! Pe câtă vreme dragostea față de cineva este un sentiment atât de dumnezeiesc, precum dragostea de Dumnezeu, încât nu mai ai decât o unică obsesie: fata!

Se numea, se pare, Vediha. La o săptămână după aceea, i-am zis mamei:

— Eu n-o pot uita pe fata asta, așa că, înainte de a mă duce la țară ca s-o văd pe furiș, am să vorbesc cu taică-său.

Abdurrahman Efendi. Pețitorul e un băiat officos. M-a dus la cârciumă. Nu i-am zis că e fata mea, că e părtașa tuturor gândurilor mele, pentru că el, care a avut parte de niște gologani la Istanbul și a fost răzgâiat, nu pricepe lucrurile astea. Ideea că un karatist parvenit care a pus mâna pe ceva parale pentru că s-a ploconit în fața lui Hacı Hamit Bey din Rize și îi conduce mașina Ford crede că o să pună laba pe fata mea, cu lovelele lui cu tot, îmi rănește amorul propriu! I-am repetat de câteva ori: FATA MEA NU E DE VÂNZARE! Cei de la masa de alături m-au auzit și au încruntat din sprâncene, dar apoi au zâmbit de parcă ar fi fost vorba de o glumă.

Vediha. Am șaisprezece ani, nu mai sunt un copil și știu și eu, la fel ca toată lumea, că tata vrea să mă mărite, numai că mă prefac că nu știu. Uneori, în vise, mă urmărește câte un bărbat rău, cu gânduri rele... Acum trei ani am terminat școala primară din Gümüşdere. Dacă aș fi plecat la Istanbul, anul acesta aș fi absolvit liceul, dar la noi în sat nu există nici școală medie, nici fete care să fi terminat școala medie.

Samiha. Am doisprezece ani și sunt în ultima clasă la școală primară. Uneori, Vediha, sora mea mai mare, vine să mă ia de la școală. Într-o zi, în timp ce ne întorceam acasă, s-a luat după noi un bărbat. Mergeam fără să vorbim și nu m-am întors să mă uit în urmă, așa cum a făcut și sora mea. În loc să ne ducem direct acasă, am mers puțin către băcănie, fără să intrăm însă. Am ajuns acasă târziu, prin mahalaua din spate, trecând pe strada aceea întunecoasă, prin fața casei cu ferestre oarbe și pe sub platanul care tremura de frig. Bărbatul acela a mers mereu în urma noastră.

— Idiotule! am zis eu furioasă când am intrat în casă. Bărbații sunt niște idioți!

Rayiha. Am treisprezece ani. Anul trecut am terminat școala primară. Vediha are foarte mulți pețitori. Se zice că cel de data asta ar fi din Istanbul. Lumea așa zice, numai că, de fapt, e un iaurgiu din Cennetpınar. Vediha moare de plăcere la gândul că o să plece la Istanbul, dar eu nu-i doresc să-l placă pe bărbatul ăla, să se mărite și să plece. După ce o să se mărite Vediha, o să-mi vină rândul mie. Mai am trei ani, dar când am să ajung la vârsta ei n-o să alerge nimeni după mine așa cum aleargă după ea, și chiar dacă o s-o facă, ce mare scofală, eu nu vreau pe nimeni!

— Ce deșteaptă ești tu, Rayiha! îmi zice lumea.

M-am uitat pe fereastră cu tata, omul cu gâtul strâmb, la Vediha și Samiha, care se întorceau împreună de la școală.

Korkut. Am urmărit-o, plin de evlavie, pe iubita mea în timp ce se întorcea acasă de la școală cu sora ei. Momentul când am văzut-o pentru prima oară mi-a umplut inima de o dragoste cu mult mai profundă decât cea pe care am încercat-o când m-am confruntat cu fotografia ei. Ținuta, statura, brațele ei lungi erau așa cum se cuvenea, așa că i-am mulțumit lui Dumnezeu. Mi-am dat seama că dacă nu mă căsătoream cu ea aveam să fiu

nefericit. Mă enerva gândul că urma să mă tocmesec cu șmecherul ăla cu gâtul strâmb și că urma să-mi scoată dragostea pe nas.

Abdurrahman Efendi. Candidatul la însurătoare a stăruit, așa că ne-am mai întâlnit o dată în Beyşehir. Nu i-am zis „dacă ești îndrăgostit, nu stai să te tocmești!”. M-am dus la restaurant tremurând, căci soarta și norocul dragei mele Vediha și ale celorlalte fete se află în mâna mea, m-am așezat la masă și am spus, încă înainte de a bea primul pahar: „Iartă-mă, tinere, te înțeleg foarte bine, numai că FRUMOASA MEA FATĂ NU E DELOC DE VÂNZARE!”.

Korkut. Căposul de Abdurrahman Efendi și-a enumerat cerințele încă înainte de a fi dat peste cap primul pahar. Nu i le-am putea satisface pe toate nici dacă eu, tata, Süleyman, noi, cu toții, am face un efort, am lua un împrumut, ne-am vinde casa din Duttepe și terenul pe care l-am îngrădit în Kültepe.

Süleyman. Odată ajuns la Istanbul, fratele meu mai mare a înțeles că singura cale de a-și rezolva necazul din dragoste ar fi fost paralele și puterea de care dispunea Hacı Hamit Bey, așa că la prima vizită a acestuia la cămin am organizat o demonstrație de karate. Muncitorii, îmbrăcați la fel, rași și curați nevoie mare, s-au bătut bine. La masă, Hamit Bey ne-a așezat pe mine și pe fratele meu de-a stânga și de-a dreapta sa. Ori de câte ori mă uitam la barba albă a aceluși om luminat, care fusese de două ori în pelerinaj la Mecca, care avea atât de multe terenuri, averi și oameni și care era ctitorul moscheii noastre, mă simțeam privilegiat de soartă pentru că mă aflam atât de aproape de el. Cât despre Hamit Bey, s-a purtat cu noi de parcă am fi fost propriii săi copii. A întrebat de tatăl nostru. („De ce nu e și Hasan aici?”, ne-a zis el, referindu-se la el pe nume.) Ne-a întrebat de casa noastră, de ultima odaie pe care am construit-o, de jumătatea de etaj pe care am ridicat-o și de scara

exterioră, ba chiar și de locul în care se afla terenul viran pe care tata și unchiul Mustafâ îl îngrădiseră împreună și pentru care primiseră hârtie de la primar. El urmărea, de fapt, amplasamentul acelor terenuri, voia să știe cine mai are locuri lângă ele și de-a curmezișul lor, ce case se făcuseră pe acolo sau rămăseseră neterminate, care dintre asociații care-și ridicau case împreună erau certați între ei, cine, ce clădiri ori prăvălii noi construiseră în răstimp de un an, și asta până la nivel de ziduri, de coșuri de fum, și le știa pe toate: până unde ajunsese linia de înaltă tensiune, până pe ce stradă, de pe care deal, ajunsese alimentarea cu apă și pe unde urma să treacă șoseaua de centură.

Hacı Hamit Vural

— Tinere, înțeleg că ai căzut pradă unei iubiri nefericite și că suferi rău de tot, e adevărat? l-am întrebat eu, iar el și-a fâșiat ochii, rușinat: nu se rușina pentru că se îndrăgostise lulea, ci pentru că prietenii lui aflau astfel despre iubirea aceea nefericită și pentru că nu-și putuse rezolva problema singur.

M-am întors către umflatul de frate-său:

— Cu puțin noroc, o să găsim noi, cu ajutorul lui Dumnezeu, o soluție pentru necazul din dragoste al fratelui tău, i-am zis eu. El a făcut însă o greșală pe care tu n-ai s-o mai repeți. Ia zi, cum te cheamă? Süleyman, fiule, ai să iubești, ca și fratele tău, o fată din tot sufletul... ai s-o iubești după ce ai să te însori cu ea. Mă rog, dacă te grăbești, după ce te logodești cu ea, sau, dacă nu, după ce se bate palma pentru căsătorie... Cel puțin după ce se stabilește zestrea. Dacă însă mai întâi te îndrăgostești, iar apoi stai să te târguiești pentru zestre cu tatăl fetei, așa cum face fratele tău, pungașul ăla o să-ți ceară câte-n lună și-n stele. În lumea noastră există două feluri de iubire. În primul caz, te îndrăgostești de o persoană pentru că n-o cunoști deloc. Cele mai multe dintre perechi nu s-ar fi îndrăgostit defel dacă s-ar fi cunoscut cât de cât înainte de căsătorie. Din acest motiv, Preasfântul Profet a găsit că

este nepotrivit ca oamenii să se apropie înainte de căsătorie. Mai sunt și cei care se îndrăgostesc după căsătorie, și asta pentru că trăiesc împreună, iar acest fapt este urmarea căsătoriei fără cunoașterea partenerului.

Süleyman

— Eu nu mă pot îndrăgosti, de fapt, de o fată pe care n-o cunosc, domnule.

— Cum ai spus, de o fată pe care o cunoști sau de o fată pe care n-o cunoști? m-a întrebat Hacı Hamit Vural, omul cu chip luminos. Cea mai bună dragoste este dragostea pe care o încerci față de o persoană pe care n-ai văzut-o niciodată, nu pe care n-ai cunoscut-o niciodată. Orbii, de exemplu, se îndrăgostesc cum trebuie!

Hamit Bey a lăsat să-i scape un hohot de râs. Muncitorii săi i s-au alăturat, fără să priceapă de ce râdea. Când am plecat de acolo, eu și fratele meu i-am sărutat mâna cu respect. Odată rămași singuri, fratele meu mi-a tras un pumn zdravăn în umăr:

— O să vedem noi, băi, cu ce fel de fată ai să faci tu cunoștință și ai să te însori aici, la oraș, mi-a zis el...

13. Mustața lui Mevlut

Proprietarul terenului neintabulat

Mevlut a aflat foarte târziu, în luna martie a anului 1978, dintr-o scrisoare trimisă tatălui său, la Istanbul, de sora sa mai mare, că vărul său Korkut era pe cale să se căsătorească cu o fată din satul vecin, Gümüșdere. Sora sa mai mare îi scria de aproape cincisprezece ani tatălui său, la Istanbul, uneori la intervale regulate, alteori când îi trăsnea ei prin cap. Mevlut i-a citit tatălui său scrisoarea pe tonul acela binevoitor și serios pe care îl adopta când îi

citea ziarul. Aflând că vizita lui Korkut la țară fusese prilejuită de o fată din Gümüşdere, amândoi au fost cuprinși de o stranie invidie, ba chiar de furie. De ce nu le spusese Korkut nimic? La două zile după aceea, când cei doi, tatăl și fiul, s-au dus în Duttepe și au aflat de la familia Aktaş și celelalte aspecte ale poveștii, Mevlut și-a spus că, dacă ar fi avut și el un patron, un protector puternic ca Hacı Hamit Vural, viața sa la Istanbul ar fi fost cu mult mai ușoară.

Mustafa Efendi. Trecuseră două săptămâni de când fuseserăm la familia Aktaş și aflaserăm că Korkut urma să se însoare cu ajutorul lui Hacı Hamit când, stând o dată de vorbă despre una, despre alta cu Hasan, fratele meu mai mare, la el la băcănie, acesta a devenit brusc serios și mi-a spus pe nerăsuflăte că șoseaua de centură urma să treacă prin Kültepe, că funcționarii de la cadastru nu se abătuseră pe partea aceea a dealului și chiar dacă s-ar fi abătut n-ar mai fi folosit la nimic căci, oricâte șperțuri le-ai fi dat, ar fi înscris acele terenuri în contul drumului, altfel spus nimeni n-avea titluri de proprietate pe coamele alea de deal și nici n-avea să aibă, iar din această pricină statul n-avea să plătească nici o despăgubire atunci când avea să se construiască pe acolo șoseaua aceea cu trei benzi pe un sens și trei pe celălalt.

— Mi-am dat seama că n-o să luăm nimic pe terenul nostru din Kültepe, mi-a zis el, așa că i l-am vândut lui Hacı Hamit Vural, care a adunat toate actele pe terenurile de pe măgurile alea. Slavă Domnului că e un om cu mână largă, așa că mi-a dat bani buni pe el!

— Ce?! Mi-ai vândut terenul fără să mă întrebi?

— Nu e terenul tău, Mustafa! E al amândurora. Eu l-am îngrădit, iar tu m-ai ajutat. Primarul a făcut și el ce trebuia, așa că atunci când a trecut data și și-a pus semnătura pe actul pe care ni l-a dat a scris numele amândurora, la fel ca și pe celelalte hârtii. Iar actul mi l-a dat *mie!* În ceea ce te privește, n-ai avut nimic împotriva să procedeze așa. Doar că, până într-un an, hârtia aia n-ar mai fi avut nici o valoare. După cum bine știi, nimeni nu mai așază o

piatră, nu mai ridică o baracă acum pe panta asta, gândindu-se că o să fie pusă la pământ. Nimeni nu mai bate un cui acolo!

— Cu cât l-ai vândut?

— Ia potolește-te un pic! Nu mai zbiera așa când vorbești cu fratele tău mai mare..., îi zicea Hasan, când a intrat în prăvălie o femeie, care a vrut niște orez.

Hasan tocmai băga scafă de plastic în sac și-i umplea cu orez o pungă de hârtie, când m-am repezit afară, furios. M-am întors acasă. Uite-așa ajunge omul ucigaș! Eu n-am altă avere pe lumea asta decât jumătate din terenul ăla și baraca în care stau! N-am spus nimic nimănui. Nici măcar lui Mevlut. A doua zi m-am dus iar la băcănie. Hasan făcea pungi de hârtie din gazete vechi.

— Cu cât l-ai vândut?

Iar nu mi-a putut spune. Nu puteam dormi noaptea. La o săptămână după aceea, într-o dimineață, când băcănia era pustie, mi-a zis așa, pe nepusă masă, cu cât îl vânduse. Ce?! Ar fi urmat să-mi dea jumătate din banii ăia mie. Era o sumă atât de mică, încât n-am putut zice decât EU NU POT SĂ ACCEPT O ASEMENEA SUMĂ!

— De fapt, nici nu am atât, a zis frate-meu Hasan. Știi, îl însurăm pe Korkut, să fie într-un ceas bun!

— Cum?! Adică tu îl însori pe fiu-tu cu banii de pe terenul meu?!

— Doar ți-am zis că bietul Korkut s-a îndrăgostit până peste urechi! Nu te mânia, o să-i vină rândul și băiatului tău, căci fata lui Gât-Strâmb mai are două surori. S-o mărităm pe una dintre ele cu Mevlut! Ce-o să se întâmple cu el?

— Tu să nu-ți bagi nasul în oala lui Mevlut! i-am zis eu. El mai are de terminat și liceul, iar apoi o să-și facă armata. Ca să fim cinstiți, dacă ar fi vreo fată potrivită, ai lua-o imediat pentru Süleyman al tău!

Mevlut a aflat de la Süleyman că terenul acela fără acte de proprietate pe care tatăl și unchiul său îl îngrădiseră cu treisprezece ani în urmă în Kültepe fusese vândut. Potrivit lui Süleyman, „un teren fără titlu de proprietate nu avea, de fapt, proprietar“. Era imposibil să stopezi amenajarea acelei șosele cu șase benzi de către stat printr-o hârtie obținută cu atât de mult timp în urmă de la primar, căci pe terenul acela nu se găsea casa nimănui, și nici măcar vreun copac plantat de cineva. Când a aflat povestea de la tatăl său, la două săptămâni după aceea, Mevlut s-a prefăcut că atunci auzea pentru prima oară de ea. Împărțea furia tatălui său și îl supăra faptul că familia Aktaş vânduse actul acela pentru terenul lor comun fără să-i întrebe nimic. Cum la aceasta se adăuga și sentimentul că familia Aktaş avusese mai mult succes la Istanbul și era mai înstărită decât ei, avea sentimentul că suferise o nedreptate și era cu atât mai mâniș. Își dădea seama însă că n-ar fi avut cum să se descotorosească de unchiul și de veri săi și că, în lipsa lor, s-ar fi simțit cu desăvârșire singur în oraș.

— Uită-te la mine! Jură-te pe viața ta că n-ai să te mai duci pe la unchi-tău și n-ai să te mai vezi cu Korkut și cu Süleyman fără să-mi ceri mie voie, bine?! i-a zis taică-său.

— Bine, i-a zis Mevlut. Mă jur!

S-a căit în scurt timp de jurământul făcut, căci de vreme ce se ținea departe de casa unchiului său și de tovărășia lui Süleyman se simțea singur. Ferhat, care terminase liceul cu un an în urmă și plecase din Kültepe împreună cu familia sa, se făcuse și el nevăzut. În iunie, după ce tatăl său s-a întors la țară, a mai hoinărit o vreme de unul singur, purtând asupra sa cutia cu NOROC, prin ceainării și prin parcurile frecventate de familiile cu copii, însă banii pe care-i agonisea abia de depășeau cheltuielile de zi cu zi și nu reușea să adune nici măcar un sfert din ceea ce câștiga pe vremea când făcea același lucru cu Ferhat.

În luna iulie a anului 1978, Mevlut s-a dus la țară cu autobuzul. În

primele zile a fost fericit să se afle alături de mama, de surorile, de tatăl său. Întregul sat se pregătea însă de nunta lui Korkut, iar faptul acesta îl indispunea. A rătăcit pe dealuri în tovărășia vechiului său prieten, câinele Kâmil, care îmbătrânea. Și-a adus aminte de mirosul ierburilor care se uscau în bătaia soarelui și al apelor reci care curgeau printre stejarii turcești, printre stânci. Nu se putea desprinde însă cu nici un chip de sentimentul că la Istanbul se petrecea atunci ceva important, iar el rata acel ceva, dar și prilejul de a face parale, de a se îmbogăți.

Într-o după-amiază a luat cele două bancnote pe care le ascunsese în trunchiul platanului din grădină, după care s-a dus la mama sa și i-a spus că pleca la Istanbul. N-a luat seama la vorbele ei:

— Să nu se supere taică-tău!

— Am multă treabă! i-a zis el.

În după-amiaza aceea a reușit să urce în microbuzul care venea de la Beyşehir fără a se încrucișa cu taică-său. În timp ce aștepta, în târg, autobuzul de Istanbul, a mâncat niște vinete umplute la cuhnia moscheii Eşrefoğlu. Noaptea, în autobuzul care-l ducea la Istanbul, a avut sentimentul că din acel moment devenea unicul stăpân al vieții și al sorții sale, că era pe cont propriu și s-a gândit cu exaltare la posibilitățile nemăsurate ale vieții.

Odată revenit la Istanbul, a constatat că, în răstimp de o lună, își pierduse o parte dintre mușterii. Pe vremuri nu se întâmpla așa ceva. Da, unele familii trăgeau cortina și se făceau nevăzute, altele plecau la casele de vacanță. (Existau iaurgii care-și urmau clientela în cartierele cu asemenea case, ducându-se prin Insule, prin Erenköy, prin Suadiye.) Cum însă bufetele cumpărau iaurt pentru *ayran*, vânzările nu scădeau prea mult vara. În vara anului 1978, Mevlut și-a dat seama că meseria de vânzător ambulant de iaurt nu avea o viață mai lungă de câțiva ani. Îi vedea din ce în ce mai rar pe străzi pe vânzătorii plini de râvnă din generația tatălui său, care purtau șorțuri, sau pe tinerii iaurgii ambițioși din generația următoare, aflați în căutarea altor afaceri, așa cum era și el.

Piedicile apărute în calea negoțului cu iaurt n-au făcut însă din Mevlut un om mânios, certăreț, pe potriva tatălui său. Nu și-a pierdut niciodată, nici măcar în zilele pesimiste, petrecute în singurătate, expresia zâmbitoare a feței, care-i mâna pe mușteriii săi să i se confeseze. Bătrânelor aflate la intrarea blocurilor noi, cu multe etaje, pe a căror ușă scria „accesul vânzătorilor ambulanți interzis!“, nevestelor de portari, babornitelor care obișnuiau să spună „accesul vânzătorilor ambulanți în lif e interzis!“ le făcea plăcere să-i explice în amănunt, de îndată ce-i zăreau chipul, cum să deschidă ușile ascensorului ori pe ce butoane să apese și cum anume s-o facă. Pe la ușile bucătăriilor, pe palierele scârilor ori pe la intrările în apartamente vedea foarte multe slujnice și portărițe tinere care-l priveau cu admirație. Nu știa însă nici măcar cum ar fi trebuit să vorbească cu ele. Își tănuia chiar sieși această neștiință prin „dorința de a fi bine-crescut“. Văzuse prin filmele străine tineri care puteau vorbi degajat cu fete de vârsta lor și și-ar fi dorit să fie ca ei. Nu-i plăceau însă foarte mult acele filme, în care nu era limpede cine era bun și cine era rău. Când își întărâta bărbăția visa mai degrabă la femeile străine pe care le văzuse prin asemenea filme și prin revistele autohtone. Îi plăcea să se joace astfel, visând la ele în timp ce soarele dimineții îi încălzea așternutul și trupul pe jumătate despuiat, fără a se lăsa însă stăpânit de vreo patimă mistuitoare.

Îi plăcea, totodată, să fie singur acasă. Era propriul său stăpân, chiar dacă faptul acesta avea să fie valabil doar până la întoarcerea tatălui său. A schimbat locul mesei șchioape, care se bățâia, a urcat pe un scaun și a îndreptat un colț al draperiei, care atârna, prinzând-o de galerie, a pus în dulap vasele și obiectele de bucătărie pe care nu le folosea. A măturat și a desprăfuit casa mai des decât o făcea când locuia acolo cu tatăl său. Nu s-a putut însă desprinde de sentimentul că locuința aceea cu o singură cameră mirosea urât și era vraiste. Își îndrăgea singurătatea, propriul miros – propriul miros urât – și simțea că ceea ce-l împingea pe tatăl său la singurătate, la arțag stăruia și în ființa sa. Acum avea douăzeci și unu de ani.

A trecut pe la cafenelele din Kültepe și din Duttepe. S-a dus apoi, în câteva dimineți, la târgul de locuri de muncă, pentru că voia să-i persifleze pe tinerii de-o seamă cu el cu care se cunoștea din cartier și care dormitau prin cafenele, uitându-se la televizor. Târgul de locuri de muncă se ținea în fiecare dimineață, de la ora opt, pe un teren viran din Mecidiyeköy. La el se duceau muncitori necalificați care lucraseră o vreme, după ce veniseră de la țară, în cine știe ce ateliere, după care fuseseră concediați pentru că patronii nu voiau să plătească asigurări pentru ei, ori persoane care își găseau adăpost în casa câte unei rude stabilite pe vreunul dintre dealuri și care spuneau că sunt gata să facă orice se ivea. Tinerii care trăiau cu rușinea de a nu avea un loc de muncă, cei cu toane ori nepricepuți care nu reușeau să-și găsească un loc de muncă stabil se adunau pe acel maidan și-i așteptau, trăgând din țigară, pe angajatorii care veneau acolo cu camionetele din toate părțile Istanbulului. Persoane care făceau parale ducându-se să muncească cu ziua prin colțuri îndepărtate ale orașului și care se lăudau mai apoi cu câștigurile lor existau și printre tinerii care-și omorau vremea prin cafenele, numai că Mevlut câștiga într-o jumătate de zi, din vânzarea iaurtului, aproape la fel de mult cât câștigau ei într-o zi întreagă.

La sfârșitul uneia dintre zilele acelea în care se simțea singur și neputincios, Mevlut și-a lăsat talgerele, prăjina și restul ustensilelor la un restaurant și a plecat în căutarea lui Ferhat. A mers preț de două ore, cu un autobuz roșu al IETT-ului²⁷ în care oamenii stăteau înghesuiți ca sardelele și care duhnea a sudoare, până la capătul orașului, în Gaziosmanpaşa. S-a uitat, de curiozitate, prin frigiderile băcăniilor, folosite pe post de vitrine, și a constatat că marile companii de iaurt puseseră stăpânire și pe acele locuri. În vitrina unui frigider aflat într-o prăvălie de pe o uliță lăturalnică se găsea niște iaurt vărsat, care se vindea la kilogram.

Când a ajuns cu microbuzul în mahalaua Gazi, care se afla în afara orașului, începea să se întunece. A mers pe jos până la moscheea ridicată tocmai în celălalt capăt al cartierului, situat pe o pantă extrem de abruptă.

Pădurea de dincolo de deal alcătuia un soi de graniță naturală, verde care marca marginea Istanbulului, dar era limpede că, în ciuda sârmei ghimpate, cei care se mutaseră acolo din oraș ciupiseră pe ici, pe colo din terenul acesteia. Mevlut a găsit că mahalaua aceea, ale cărei ziduri erau ticsite cu lozinci revoluționare, cu imagini care reprezentau secera și ciocanul și steaua roșie, era cu mult mai sărmană decât Kültepe și Duttepe. A rătăcit pe străzi ca beat, temându-se de ceva nedefinit, și a trecut prin cele mai aglomerate cafenele, cu gândul că poate avea să se întâlnească cu vreo figură familiară, din rândul Aleviilor alungați din Kültepe. N-a reușit însă nici să aștepte despre Ferhat, în ciuda faptului că a întrebat de el și l-a căutat, nici să dea de vreun cunoscut oarecare. După ce s-a întunecat bine, mahalaua Gazi, care nu avea nici măcar felinare stradale, i-a umplut sufletul cu un sentiment de melancolie mai puternic chiar decât cine știe ce târg îndepărtat din Anatolia.

Odată ajuns acasă, s-a masturbat până în zori. O făcea o dată, iar apoi, după ce se deșerta și se ușura, își spunea, cu rușine și vinovăție, că n-avea s-o mai facă niciodată. Își jura acest lucru. Se temea ca nu cumva să nu se mai poată ține de cuvânt după o vreme și să cadă în păcat. Cea mai bună cale de a se convinge de acest lucru era să se mai masturbeze o dată, pentru ca după aceea să uite de năravul acela până la sfârșitul vieții. Așa se face că, la două ore după aceea, se masturba din nou, pentru ultima dată.

Uneori, mintea sa îl purta către gânduri asupra cărora nu-și dorea, de fapt, să stăruie deloc. Punea sub semnul întrebării existența lui Dumnezeu, sau se gândea la cele mai dezvățate vorbe cu putință, sau își închipuia cum întreaga lume exploda, făcându-se fărâme în fața ochilor săi, așa cum se întâmpla în filme. Oare el să fi gândit toate acele lucruri?

Pentru că nu se ducea la școală, se rădea o dată pe săptămână. Simțea că întinericul dinlăuntru său se folosea de orice prilej pentru a ieși la iveală. Nu s-a bărbierit vreme de două săptămâni. Cum chipul său bărbos a început să-i sperie pe clienții săi fideli, iubitori de iaurt și de curățenie, s-a decis însă să se radă. Acum, casa nu mai era la fel de întunecoasă ca pe vremuri. (Nu-și

amintea de ce era casa întunecoasă pe vremuri.) Cu toate acestea, a scos oglinda folosită pentru bărbierit afară, așa cum proceda tatăl său. După ce s-a ras a sfârșit prin a accepta ceea ce zăcea de la bun început într-un cotlon al minții sale. Și-a șters spuma de pe față și de pe gât și s-a uitat în oglindă: acum avea mustață.

Mevlut nu s-a plăcut pe sine, cel cu mustață. Nu găsea că e „fumos”. Băiatul acela cu chip de prunc, pe care toți îl găseau simpatic, se făcuse nevăzut, iar în locul său se ivise unul dintre bărbații aceia pe care-i vedea cu milioanele pe stradă. Oare clienții care îl socoteau simpatic, bătrânele care îl întrebau dacă are studii ori tinerele servitoare cu basma care îl priveau în ochi cu subînțeleș aveau să-l placă cu cea nouă înfățișare? Mustața sa avea aceeași formă ca a tuturor celorlalți, deși n-o atinsese deloc cu lama. Nu mai era băiatul pe care să-l ia în poală și să-l sărute mătușa lui; faptul acesta îi frângea inima, își dădea seama că se află la începutul unui drum fără întoarcere, dar simțea, totodată, că noul său aspect îi conferă putere.

Din păcate, acum se gândea deschis și foarte adesea la un amănunt la care chibzuia, pe ocolite, atunci când se masturba și la care-și interzisesese, de fapt, să se gândească: avea douăzeci și unu de ani și nu se culcase niciodată cu o femeie. Dacă ar fi fost să se însoare cu o tânără frumoasă, cuviincioasă, care își acoperea capul, aceasta nu s-ar fi culcat cu el înainte de căsătorie. De fapt, nici el nu și-ar fi dorit să se însoare cu o fată care făcea așa ceva înainte de măritiș.

Problema principală nu era însă căsătoria, ci prilejul de a lua în brațe o femeie mărinimoasă, de a o săruta, de a face dragoste cu ea. Mevlut socotea că această dorință și însurătoarea erau două lucruri diferite, numai că nu putea avea parte de sex fără însurătoare. Ar fi putut să se împrietenească la modul serios cu una dintre fetele care se uitau la el cu interes (s-ar fi putut duce în parc, la cinematograful ar fi putut să bea niște citronadă pe undeva), i-ar fi putut lăsa impresia că urma s-o ia de nevastă (aceasta era, pesemne, partea cea mai grea), iar apoi s-ar fi putut culca cu ea. Însă numai bărbații răi,

egoiști ar fi putut săvârși o faptă atât de iresponsabilă, nu și Mevlut. Și-apoi, frații mai mari ai acelei fete cu ochii în lacrimi ar fi putut să-l împuște pe tatăl lui, apoi chiar pe el. Doar fetele care nu purtau basma s-ar fi putut culca cu cineva fără a face o problemă din asta și fără a le dezvălui acest fapt familiilor lor, dar Mevlut știa că nici o fată născută și crescută la oraș n-ar fi fost interesată de el (oricât de bine i-ar fi stat lui cu mustața). Singura soluție ar fi fost să se ducă pe la bordelurile din Karaköy. Mevlut nu s-a dus însă niciodată acolo.

Către sfârșitul verii, la o zi după ce trecuse prin fața băcăniei unchiului Hasan, i-a bătut cineva la ușă în toiul nopții. La vederea lui Süleyman, Mevlut a fost copleșit de fericire și, în timp ce-și îmbrățișa vărul din toată inima, a constatat că și acesta își lăsase mustața.

Süleyman

— Tu ești fratele meu, mi-a zis Mevlut și m-a îmbrățișat atât de tare, că mi s-au umezit și mie ochii.

Faptul că ne lăsaserăm amândoi mustața fără să știm unul de altul ne-a făcut să râdem.

— Dar ți-ai lăsat-o în stilul celor de stânga! i-am zis eu.

— Cum adică?!

— Lasă cirul! Mustața cu vârfurile tăiate în formă de triunghi le e caracteristică celor de stânga. L-ai luat ca model pe Ferhat?

— N-am luat pe nimeni ca model. Am tuns-o cum mi-a venit mie, fără să-i dau vreo formă... În cazul ăsta se poate spune că tu ți-ai tăiat-o ca „idealiștii“!

Am luat oglinda de pe raft și ne-am uitat, fiecare, la propria mustață.

— Să nu vii la nunta pe care o face Korkut la țară! i-am zis eu. Ai să vii, în schimb, la nunta care o să aibă loc la două săptămâni după aceea, în salonul de nunți Şahika din Mecidiyeköy. Nu te lua după unchiul Mustafa și nu mai fi arțăgos, nu te mai ciondăni cu noi și nu mai diviza familia! Uite

cum se poartă unii cu alții kurzii și Aleviții! Ridică mai întâi cu toții câte o casă pentru unul dintre ei, apoi pentru altul, și pentru altul... Dacă vreunul dintre ei găsește de lucru pe undeva, îi cheamă imediat la el, ca să i se alăture, pe ceilalți din sat, din trib...

— Și noi tot așa am venit de la țară, dar ce-i cu asta?! a zis Mevlut. Voi, familia Aktaş, sunteți în câștig, bravo vouă, pe câtă vreme noi n-am ajuns deloc să profităm de binefăcerile Istanbulului, deși ne-am spetit de n-am mai putut! Ni s-a mai evaporat și terenul!

— Noi n-am uitat că ai niște drepturi asupra terenului, Mevlut! Haci Hamit Vural este un om foarte drept, foarte săritor. Dacă n-ar fi fost el, fratele meu Korkut n-ar fi avut cum să facă rost de bani ca să se însoare. Abdurrahman Gât-Strâmb mai are două fete frumoase. Să te însurăm cu cea mai mare dintre ele, se zice că ar fi tare frumoasă! Cine o să te însoare, cine o să-ți dea adăpost, cine o să te ocrotească?! Omului îi e cu neputință să îndure singurătatea la oraș.

— Eu am să-mi găsesc singur o fată cu care să mă însor, n-am nevoie de ajutorul nimănui! mi-a zis Mevlut încăpățânat.

14. Mevlut se îndrăgostește

O asemenea întâlnire nu se petrece decât cu voia lui Dumnezeu

Mevlut s-a dus la nunta lui Korkut cu Vediha, care a avut loc la sfârșitul lunii august. Se străduia să-și explice sieși cum de se răzgândise. În dimineața nunții s-a îmbrăcat cu sacoul pe care i-l cumpăraseră, la reducere, tatăl său, de la un croitor pe care îl cunoștea. Și-a pus, totodată, cravata aceea de un bleumarin spălăcit pe care o purta tatăl său la sărbători și când se ducea

pe la diverse instituții ale statului. Și-a cumpărat, cu banii puși deoparte, douăzeci de mărci de la un bijutier din Şişli.

Salonul de nunți Şahika se afla pe panta dintre Duttepe și Mecidiyeköy. În verile în care făcuse afaceri cu Ferhat, Mevlut se strecurase de trei ori în salonul acela împreună cu el, la sfârșitul unor ceremonii de circumcizie organizate de primărie și de sindicatele muncitorești, precum și la sfârșitul unor nunți de maiștri-șefi ori muncitori, sponsorizate în parte de patroni, bând limonadă și mâncând biscuiți pe de-a moaca; locul acela, prin fața căruia mai trecuse adeseori, nu-i lăsase însă nici o amintire. Când a coborât scara și a intrat în sală, și-a pierdut o clipă răsuflarea din pricina înghesuielii, a larmei pricinuite de mica orchestră, a zăpușelii și a lipsei de aer care domnea înăuntru.

Süleyman. Eu, fratele meu mai mare și restul familiei ne-am bucurat nespus când l-am văzut pe Mevlut la nuntă. Fratele meu era îmbrăcat într-un costum de culoare crem și o cămașă violet. S-a purtat foarte bine cu Mevlut, l-a prezentat tuturor și apoi l-a adus la masa noastră, a tinerilor.

— Nu vă uitați, domnilor, la faptul că are mutră de copil! a zis el. Este cel mai de nădejde bărbat din familia noastră!

— Mevlut dragă, de vreme ce tot ți-ai lăsat mustață, nu-ți mai stă bine să bei limonadă simplă, i-am zis eu.

I-am arătat sticla cu băutură de sub masă, i-am luat paharul și i-am pus votcă în el.

— Ai băut vreodată votcă adevărată, ruso-comunistă?

— N-am băut în viața mea nici măcar votcă rusească, a zis Mevlut. Să nu mi se urce la cap dacă e mai tare și decât rachiul!

— Nu ți se urcă, dimpotrivă, te face să te simți mai bine, așa că ai să-ți faci poate chiar curaj să ridici capul și să te uiți în jur!

— Dar mă uit în jur! a zis Mevlut.

Nu se uita însă. Nici n-a simțit bine pe limbă limonada amestecată cu

votcă că s-a și înforat de parcă ar fi mâncat ardei iute, dar apoi și-a venit în fire.

— Süleyman, eu am să-i dau lui Korkut douăzeci de mărci, dar mi-e rușine la gândul că o să i se pară puțin.

— De unde iei, băi, mărcile alea? Să nu cumva să te prindă poliția și să te bage la pânaie! I-am speriat eu.

— Nu, toată lumea cumpără. Ești un fraier dacă-ți ții banii în monedă turcească, pentru că în fiecare zi se mai evaporă jumătate din ei, din cauza inflației, mi-a zis el.

M-am răsucit către cei de la masă:

— Nu vă uitați la faptul că Mevlut are o mutră așa de nevinovată! le-am zis eu. Omul ăsta e cel mai șmecher și mai cărpănos vânzător din lume! Un cărpănos ca tine să dea douăzeci de mărci... mare lucru... E vremea să te lași de vândut iaurt, Mevlut! Toți tații noștri au fost iaurgii, dar noi ne avem încă de pe acum propriile afaceri.

— Nu vă faceți griji, o să-mi pun și eu într-o zi pe picioare o afacere a mea. Atunci o să vă minunați, întrebându-vă cum de nu v-a dat prin minte așa ceva.

— Ia zi, Mevlut, ce afacere o să ai tu?

— Mevlut, vino să te întovărășești cu mine! a zis Hidayet Boxerul. (Primise acest nume pentru că avea nasul ca boxerii și pentru că, fiind pe punctul de a fi exmatriculat din școală, îl culcase la pământ cu un pumn pe Fevzi Prețiosul, profesorul de chimie, așa cum făcuse și fratele meu.) Eu nu mi-am deschis băcănie ori local de *kebab*, ca ăștia. Eu am un magazin serios, cu materiale de construcții.

— Țla nu e magazinul tău, e al cumnatului tău, băi! i-am zis eu. Atâta lucru știm și noi!

— Domnilor, se uită fetele la noi.

— Care?

— Cele de la masa la care stă mireasa.

— Hait, nu vă uitați toți deodată! le-am zis eu. Ele făc parte acum din familia mea.

— Nici nu ne uităm, de fapt, a zis Hidayet Boxerul, continuând să se uite într-acolo.

— Băi, fetele astea sunt, de fapt, foarte mici! Noi nu suntem pedofili.

— Atenție, domnilor, a venit Hacı Hamit!

— Ei, și ce-i cu asta?

— Să ne ridicăm în picioare și să cântăm *Marșul Independenței*?

— Ascundeți sticla și nu beți nici măcar din paharul cu limonadă, pentru că e foarte ager și o să-și dea seama imediat. Se supără rău de tot pe lucrurile de felul ăsta și te penalizează imediat!

Când a intrat în sală Hacı Hamit Vural, însoțit de oamenii săi, Mevlut era cu privirea departe, la fetele care stăteau la masa miresei. Toți întorseseră capetele către Hacı Hamit, care fusese înconjurat, de cum pătrunsese înăuntru, de bărbați care-i sărutau mâinile.

Mevlut și-ar fi dorit și el ca, odată ajuns la douăzeci și cinci de ani, să se însoare cu o fată frumoasă ca VEDIHA, așa cum făcuse Korkut. Acest lucru nu se putea întâmpla, desigur, decât dacă făcea bani și intra sub aripa ocrotitoare a unora ca Hacı Hamit. Își dădea seama, totodată, că mai trebuia să facă armata, să trudească fără răgaz și să renunțe la îndeletnicirea de iaurgiu, devenind proprietarul unei afaceri, al unei prăvălii.

În cele din urmă, a început să se uite fără înconjur către masa la care se afla mireasa. La curajul său contribuiseră atât băutura, cât și tărăboiul iscat de mulțimea din jur, precum și animația crescândă din sală. Simțea însă că Dumnezeu urma să-l ocrotească și că norocul îi surâdea.

Mevlut avea să-și aducă aminte chiar și la ani de zile după aceea, ca de un film, de acele momente și de neastâmpărul care domnea la masa frumoaselor fete, pe care o zărea uneori cu greu din cauza chipurilor care se

interpuneau între el și ele. Era vorba însă de un film ale cărui replici și imagini nu erau întotdeauna foarte limpezi.

— De fapt, fetele nu sunt chiar atât de mici, a zis o voce de la masă. Toate sunt la vârsta măritişului.

— Cea cu batic albastru?

— Domnilor, vă rog să nu vă mai uitați atât de fâțiș într-acolo! a zis Süleyman.

— Jumătate dintre fetele astea au să se întoarcă la țară, iar jumătate au să rămână la oraș.

— Unde locuiesc ele aici, în oraș?

— Unele dintre ele în Gültepe, iar altele în Kuştepe.

— Acum ai să ne duci acolo...

— Căreia dintre fetele astea ai vrea să-i trimiți o scrisoare?

— Nici una, i-a răspuns Mevlut unui tânăr cuviincios pe care nu-l cunoștea. Pentru că sunt atât de departe, încât nici măcar nu le pot distinge.

— De vreme ce sunt departe, poftim, trimite-le o scrisoare!

— Cartea de identitate a miresei noastre, Vediha, spune că are șaisprezece ani, dar de fapt are șaptesprezece, a zis Süleyman. Iar surorile ei au, de fapt, cincisprezece și șaisprezece ani. Abdurrahman Gât-Strâmb le-a declarat pe fetele lui mai mici decât sunt, ca să stea acasă cu el și să-i îndeplinească voile.

— Cum se numește cea mai mică dintre ele?

— Ea e cea mai frumoasă, da.

— Nu trebuie să te aștepți la nimic de la sora ei mai mare.

— Una se numește Samiha, cealaltă Rayiha, a zis Süleyman.

Mevlut s-a mirat să constate că inima-i bătea mai repede și s-a emoționat.

— Celelalte trei fete sunt tot din satul lor...

— Și cea cu batic albastru e bine...

— Nici una dintre fetele astea n-are mai puțin de paisprezece ani.

— Sunt niște copile, a zis Boxerul. Dacă le-aș fi tată, nu le-aș pune să umble cu basma.

— La noi în sat, îți pui basma când termini școala primară, a zis Mevlut, fără să-și poată înfrânge emoția.

— Iar cea mai mică dintre ele a terminat școala primară anul acesta.

— Care dintre ele, cea cu basma albă? a întrebat Mevlut.

— Cea frumoasă, cea mai mică.

— Sincer să fiu, eu n-o să mă însor cu o fată de la țară, a zis Hidayet Boxerul.

— Iar fetele de la oraș nu se mărită ele cu tine.

— De ce? a întrebat Hidayet ofensat. Vrei să spui că știi multe fete de la oraș?

— Muuulte!

— Clientele de la magazin nu pot fi socotite niște fete pe care le cunoști, băiete, așa că nu te mai amăgi de pomană!

Mevlut a mai băut o limonadă cu votcă, care mirosea a naffalină, și a mâncat niște biscuiți dulci. Când s-a așezat la rând pentru a-i cinsti pe mireasă și pe mire, pentru a le prinde darul în piept, a putut admira îndelung frumusețea uimitoare a Vedihei, tânăra cu care se însura Korkut. Rayiha, sora ei mai mică, care stătea așezată la masa fetelor, era la fel de frumoasă ca sora mai mare; ori de câte ori se uita către masa aceea aglomerată, ori de câte ori o zărea pe Rayiha, Mevlut descoperea în el o dorință la fel de puternică precum cea de a trăi, iar pe de altă parte se simțea rușinat și se temea ca nu cumva să eșueze în viață.

I-a fost imposibil s-o privească în față pe verișoara sa prin alianță în timp ce prindea cele două mărci de reverul sacoului lui Korkut, cu acul de siguranță pe care i-l dăduse Süleyman, și s-a simțit stânjenit de propria-i sfială.

În timp ce se întorcea la masa sa, a făcut un lucru pe care nu-l plănuise deloc: s-a apropiat de Abdurrahman Efendi, care stătea alături de consătenii

săi din Gümüşdere, pentru a-l felicita. Era foarte aproape de masa fetelor, dar nu se uita deloc într-acolo. Abdurrahman Efendi era foarte cochet: purta o cămașă albă, cu guler înalt, care-i ascundea gâtul strâmb, și un sacou elegant. Era deprins cu purtările ciudate ale tinerilor vânzători și iaurgii care-și pierdeau capul din cauza fetelor lui. I-a întins mâna lui Mevlut, semeț ca un agă, iar Mevlut i-a sărutat-o. Oare frumoasa lui fiică observase acest lucru?

Mevlut nu s-a putut stăpâni pe moment și a aruncat o privire înspre masa fetelor. Inima s-a pornit să-i bată nebunește; a simțit teamă, dar și bucurie. A încercat însă, în același timp, și o deziluzie. Vreo două-trei scaune de la masă rămăseseră libere. Mevlut nu izbutise, de fapt, să o vadă bine de la distanță pe nici una dintre fetele de la masă. De aceea, tocmai pășea într-acolo, privind către masă, ca să-și dea seama exact cine anume lipsea, când...

Erau cât pe ce să se ciocnească. Acea era cea mai frumoasă dintre fete. Probabil că era mezina; arăta ca o copilă. Cei doi s-au privit o clipă în ochi. Fata avea o privire foarte onestă, foarte sinceră și niște ochi negri, copilăroși. S-a îndreptat către masa tatălui ei.

Mevlut era năuc, dar și-a dat seama imediat că ea era ursita lui. „O asemenea întâlnire nu se petrece decât cu voia lui Dumnezeu“, a cugetat el. Se străduia să-și adune gândurile și se uita către masa tatălui ei, bărbatul cu gâtul strâmb, ca s-o mai vadă o dată, dar nu izbutea s-o zărească din pricina aglomerației. Era și foarte departe în acele momente. Pe de altă parte, chiar dacă nu-i vedea chipul, simțea în suflet gesturile acelei fete aflate departe, precum și mișcarea baticului ei albastru, care aducea cu o pată. Îi venea să le vorbească tuturor despre copila aceea frumoasă, despre întâlnirea lor de necrezut, despre privirile pe care le schimbaseră cu ochii aceia negri.

Înainte de a se sparge nunta, Süleyman i-a spus la un moment dat:

— Abdurrahman Efendi și fetele lui, Samiha și Rayiha, mai rămân o săptămână la noi înainte de a se întoarce la țară.

În zilele ce au urmat, Mevlut s-a gândit neîncetat la fata cu ochi negri și chip de copil și la aceste ultime cuvinte. De ce-i spusese Süleyman așa ceva?

Ce-ar fi fost să se ducă pe nepusă masă, fără vreun motiv anume, la familia Aktaş, așa cum făcea adeseori pe vremuri? Ar mai fi putut s-o vadă o dată pe fata aceea frumoasă? Oare ea îl remarcase? De data aceasta trebuia să găsească un pretext credibil pentru a se duce în vizită, căci Süleyman ar fi înțeles imediat că dăduse pe acolo ca s-o vadă și, poate, i-ar fi răpit-o. Poate că l-ar fi luat în târbacă, ba chiar ar fi putut strica treaba, zicând că fata e nevârstnică. Dacă Mevlut i-ar fi mărturisit că îi căzuse cu tronc, era foarte probabil ca și Süleyman să spună că se îndrăgostise de ea, ba chiar să afirme că el fusese primul care se îndrăgostise și să nu-l mai lase pe Mevlut să se apropie de ea. Mevlut a vândut iaurt fără răgaz și a căutat, preț de o săptămână, un motiv plauzibil ca să se ducă la familia Aktaş, fără a fi însă în stare să-l găsească.

S-au întors berzele, s-a sfârșit luna august, au trecut și primele două săptămâni din septembrie, iar Mevlut nici n-a dat pe la liceu, nici n-a schimbat mărcile pe care le dosise în saltea ca să se înscrie la vreunul dintre cursurile pentru admiterea la facultate, așa cum visa cu un an în urmă. Nu-și luase nici fișa medicală de la Direcția Județeană de Sănătate, așa cum îi ceruse Schelet tot cu un an în urmă, pentru înghețarea anului. Toate acestea însemnau că viața sa școlară, care se sfârșise, de fapt, cu doi ani în urmă, n-avea să mai poată continua nici măcar la modul iluzoriu. Curând ar fi putut să-și facă apariția în sat jandarmii de la comisariatul militar.

Mevlut se gândea că tatăl său n-avea să-i mintă pe jandarmi pentru a-i amâna recrutarea, urmând să spună: „Să se ducă la armată, iar apoi să se însoare!“. Și-apoi, taică-său, cel care ar fi urmat să spună acest lucru, n-avea bani ca să-l însoare. El își dorea însă să se căsătorească cât mai repede cu fata aceea. Numele surorilor Vedihei rimau cu al ei. Greșise, dăduse dovadă de slăbiciune, nu fusese în stare nici măcar să inventeze un pretext oarecare ca să se ducă la familia Aktaş. Când era cuprins de regrete din pricina asta, se potolea singur, făcând următorul raționament: dacă s-ar fi dus la familia Aktaş și ar fi văzut-o pe Rayiha, poate că ea nici nu i-ar fi dat atenție, iar el ar fi trăit o mare deziluzie. Când umbla însă pe străzi cu prăjina de iaurgiu în

spinare, era suficient să se gândească la ea ca să-i fie povara mai ușoară.

Süleyman. Acum trei luni, fratele meu mai mare m-a angajat și pe mine la firma de materiale de construcții a lui Hacı Hamit Vural. Acum eu sunt cel care conduce camioneta Ford a companiei. Ieri-dimineață, în jurul orei zece, tocmai îmi luasem țigări de la băcănia omului din Malatya, aflată în Mecidiyeköy (nu-mi cumpăr de la băcănia noastră pentru că tata nu vrea să fumez), și mă pregăteam să plec, când mi-a bătut cineva în geamul din dreapta: Mevlut! Prăpăditul de el se ducea, din păcate, să vândă iaurt în oraș, cu prăjina la spinare.

— Urcă repede!

Și-a pus prăjina și talgerele în spate și a urcat imediat. I-am întins o țigară și i-am aprins-o cu bricheta; Mevlut mă vedea pentru prima oară la volan și nu-i venea să creadă. Mergeam de parcă am fi patinat, cu șaiszeci de kilometri la oră – Mevlut se uita și el la acele kilometrajului –, pe drumurile pline de gropi, pe strada pe care el cară treizeci de kilograme de iaurt cu patru kilometri la oră. Am vorbit de una, de alta, dar era reținut, se gândea la altceva. În cele din urmă, m-a întrebat de Abdurrahman Efendi și de fetele lui.

— S-au întors la țară, bineînțeles, i-am zis eu.

— Cum se numeau surorile VEDIHEI?

— De ce mă întrebi?

— Doar așa...

— Nu te supăra pe mine, Mevlut, VEDIHA e acum cumnata mea. Iar fetele sunt cumnatele fratelui meu... Ele fac parte acum din familie...

— Eu nu fac parte din familie?

— Ba da, bineînțeles... De aceea ai să-mi spui totul.

— Îți spun, sigur... Dar jură că n-ai să spui nimănui!

— Mă jur pe Dumnezeu, pe poporul și pe drapelul meu că am să-ți păstrez taina!

— M-am îndrăgostit de Rayiha, mi-a zis Mevlut. Cea cu ochi negri, mezina nu e Rayiha? Mi s-au încrucișat pașii cu ea când se ducea la masa tatălui ei. N-ai văzut și tu, mai aveam puțin și ne ciocneam! Am privit-o în ochi de aproape. La început credeam că o s-o uit. După aceea n-am mai putut-o uita.

— De ce n-ai mai putut-o uita?

— Ochii ei... Felul în care se uita la mine... Ai văzut cum ni s-au petrecut drumurile la nuntă?

— Am văzut.

— După tine, asta a fost sau nu o coincidență?

— S-ar zice că te-ai îndrăgostit de Rayiha, băiete! Mai bine n-aș fi știut asta!

— E o fată foarte frumoasă, nu-i așa? Dacă-i scriu o scrisoare, i-o dai?

— Păi, oamenii ăștia nu mai sunt acum în Duttepe. Ți-am zis că s-au întors la țară...

Mevlut s-a întristat atât de tare, că i-am zis:

— Am să fac eu ceva pentru tine, dar ce-o să se întâmple dacă ne prind?

M-au impresionat privirile lui imploratoare:

— Bine, băiete, o să vedem! i-am zis eu.

Odată ajunși vizavi de cazarma din Harbiye, și-a luat prăjina și talgerele și a coborât fericit din camionetă. Credeți-mă că sufăr să știu că în familia noastră mai există încă cineva care vinde iaurt, colindând stradă cu stradă!

15. Mevlut pleacă de acasă

Dacă ai vedea-o mâine pe stradă, ai recunoaște-o?

Mustafa Efendi. Nu mi-a venit să cred când am aflat că Mevlut s-a dus

la nunta lui Korkut, la Istanbul. Parcă a picat cerul pe mine! Acum sunt în drum spre Istanbul și, ori de câte ori se zgâlțâie autobuzul, capul mi se izbește de geamul rece. „Bine-ar fi fost să nu mă duc niciodată la Istanbul, să nu pun niciodată piciorul afară din sat!“ , cuget eu.

Într-o seară de la începutul lunii octombrie a anului 1978, cu puțin înainte de a se răci vremea și de a începe sezonul brăgii, Mevlut și-a găsit, la întoarcere, tatăl stând pe întuneric. Crezuse că nu era nimeni acasă, căci în foarte multe locuri lămpile erau deja aprinse. Din această pricină, a crezut, în primul moment, că se speriasse la gândul că dăduseră hoții iama. Inima sa, care bătea cu repeziciune, i-a amintit însă că se speriasse pentru că taică-său știa că se dusesse la nuntă. Cum toți cei care fuseseră de față – de fapt, întregul sat – erau rude între ei, era imposibil să-i fie tănuit acest fapt. Foarte probabil, tatăl lui era acum și mai supărat, știind că Mevlut cunoștea acest al doilea aspect – pentru că se dusesse, adică, la nuntă știind foarte bine că vestea avea să ajungă la urechile sale.

Nu se văzuseră de două luni. Între cei doi, tată și fiu, nu existase niciodată o despărțire atât de lungă de la venirea lui Mevlut la Istanbul, cu nouă ani în urmă. În ciuda țâfnelor tatălui său, a nesfârșitelor dispute dintre ei – sau tocmai din această cauză –, Mevlut știa că erau prieteni și tovarăși de drum. Constata însă că se și săturase de tăcerile lui acuzatoare, de accesele lui de mânie.

— Ia vino aici!

Mevlut s-a dus. Tatăl său nu l-a palmuit, așa cum se aștepta. I-a arătat ceva ce se afla pe masă. Mevlut abia a putut să distingă, în semiîntuneric, teancurile de bancnote de câte douăzeci de mărci germane. Cum de le găsisse tatăl său în saltea?

— Cine ți-a dat astea?

— Eu le-am câștigat.

— Cum ai câștigat atâta amar de bani?

Tatăl său depunea banii pe care-i strângea la bancă, dar aceștia se devalorizau pentru că banca îi dădea o dobândă de treizeci la sută, pe câtă vreme inflația era de optzeci la sută; el respingea însă cu încăpățănare ideea că s-ar fi depreciat.

— Nu sunt mulți bani, i-a zis Mevlut. O mie șase sute optzeci de mărci. Sunt și de anul trecut. I-am adunat vânzând iaurt.

— Și i-ai dosit de mine. Sau mă minți? Ai făcut ceva nelegiuit?

— Mă jur pe viața mea că...

— Ai mai jurat o dată pe viața ta, zicând că n-ai să te duci la nuntă!

Mevlut și-a ațintit privirile înainte și a simțit că urma o palmă din partea tatălui său.

— Acum am douăzeci și unu de ani, să nu mă mai lovești!

— Pentru ce ai făcut asta? a zis taică-său și i-a tras o palmă.

Palma nu l-a nimerit peste față, căci ridicase coatele să-și protejeze fața, ci peste braț și cot. Taică-său, care era mâhnit, s-a înfuriat și i-a tras, îndărjit, doi pumni în umăr, unul după altul:

— Șterge-o din casa mea, secătură! i-a strigat el.

Mevlut a făcut uimit doi pași înapoi, dată fiind violența celui de-al doilea pumn. S-a rostogolit pe pat, cu fața în sus. S-a ghemuit cu genunchii la gură, așa cum făcea în copilărie. S-a întors cu spatele către tatăl său, tremurând ușor. Acesta a crezut că plângea, iar el l-a lăsat să creadă ce voia. Își dorea, pe de o parte, să-și ia lucrurile și să plece imediat de acolo (în timp ce își imagina acest lucru, își făcea, totodată, socoteala că tatăl său avea să-l rețină, copleșit de remușcări), iar pe de altă parte se temea ca nu cumva s-o apuce pe un drum fără întoarcere. Dacă ar fi fost să plece, nu trebuia s-o facă atunci, sub imboldul mâniei, ci dimineța, cu stăpânire de sine. Singura care-i dădea speranțe în acele clipe era Rayiha. Trebuia să fie singur undeva și să se gândească la scrisoarea pe care urma să i-o scrie.

Mevlut nu s-a clintit din locul în care zăcea. Își făcea socoteala că, dacă s-

ar fi sculat, s-ar fi putut confrunta din nou cu tatăl său. Dacă ar fi avut loc o astfel de încăierare, iar el ar fi încasat din nou o palmă și un pumn, i-ar fi fost cu neputință să mai rămână acolo.

Din locul în care stătea culcat îl auzea pe taică-său cum umbla de colo până colo prin singura odaie a casei, cum își turna un pahar cu apă, apoi un pahar cu rachiu, cum își aprindea o țigară. De-a lungul celor nouă ani pe care-i petrecuse în baraca aceea – mai cu seamă în perioada în care era la școala medie –, zgomotele iscate de tatăl său în casă în timp ce el șovăia între somn și trezie, felul în care bombănea în legea lui, respirația, tusea, care nu se mai sfârșea în zilele de iarnă în care vindea bragă, îi inspiraseră încredere și tihnă. Acum nu mai încerca aceleași sentimente față de părintele său.

A adormit îmbrăcat. În copilărie îi făcea plăcere să adoarmă astfel când tatăl său îl bătea și îl făcea să plângă sau când obosea peste măsură vânzând iaurt pe străzi și, de asemenea, când își făcea lecțiile. Când s-a trezit în dimineața următoare, tatăl său nu era acasă. Și-a pus în valijoara cu care se dusesse, iar apoi se întorsese de la țară ciorapii, cămășile, trusa de ras, pijamaua, vesta și papucii. S-a mirat să constate, după ce și-a luat tot ceea ce mai avea de luat, că valiza era încă pe jumătate goală. A învelit teancurile de mărci aflate pe masă într-un ziar vechi, le-a pus într-o sacoșă de plastic pe care scria VIAȚA și le-a așezat și pe ele în valiză. Când a ieșit din casă nu încerca nici un simțământ de teamă ori vinovăție, ci doar de libertate.

S-a dus direct la Ferhat, în mahalaua Gazi. Spre deosebire de ceea ce se petrecuse cu un an în urmă, când se dusesse acolo pentru prima oară, a găsit cu mare ușurință locuința familiei acestuia, întrebând două persoane. La câteva luni după masacrarea Aleviilor, Ferhat și părinții săi izbutiseră să-și vândă locuința, fără a fi jecmăniți prea tare, unuia dintre oamenii lui Hacı Hamit Vural și să se mute în Gazi, către care pribegeau Alevii și kurzi din toate zonele orașului și ale țării.

Ferhat. Mevlut n-a ajuns să termine liceul, dar eu am reușit, din fericire, în cele din urmă. N-am izbutit însă să obțin un punctaj satisfăcător la examenul de intrare la facultate. După ce am venit aici, am lucrat o vreme la parcare la fabrica de dulciuri și ciocolată la a cărei contabilitate muncesc ai mei, numai că s-a purtat rău cu mine un derbedeu din Ordu. O vreme m-am alăturat unei organizații, împreună cu prietenii mei din cartier. Spun „organizație“ la fel ca ziarele, care nu precizează numele partidului, ca să nu se considere că-i fac reclamă: se numea, de fapt, TMLKHP-MLC. Nu era pe gustul meu. Încercam un anumit sentiment de vinovăție pentru că încă mai eram alături de acei oameni, din respect și teamă, deși îmi dădeam seama că nu mi se potriveau. A fost bine că Mevlut a venit la noi cu un anumit capital. Amândoi ne dădeam seama că mahalaua Gazi n-avea să ne fie de nici un folos, așa cum nu ne fusese nici Kültepe. Incendierea și jefuirea cartierelor Alevi, precum și masacrarea Aleviilor din Kahramanmaraş, în luna decembrie 1978, a pus, pe de o parte, în mișcare cartierul Gazi și, pe de altă parte, a determinat apariția unor forțe proaspete și a unei noi politizări. Ne-am gândit că dacă ne-am fi stabilit, înainte de a pleca în armată, pe undeva prin centrul orașului, pe aproape de Karaköy și Taksim, am fi putut munci și câștiga mai mult și ne-am fi petrecut vremea prin mulțimea care împânzea străzile, făcând parale, nicidecum pe drumuri, în autobuze.

Lokanta Karlıova²⁸ era o fostă cârciumioară grecească situată în zona Tarlabası din Beyoğlu, pe undeva prin spatele străzii Nevizade. Kadri din Karlıova, un chelner originar din Bingöl care preluase locanta de la proprietarul său, ce părăsise orașul odată cu grecii alungați din Istanbul de către prim-ministrul Ismet Paşa²⁹ într-o noapte din anul 1964, ajunsese în pragul falimentului după ce ținuse restaurantul vreme de cincisprezece ani, livrându-le la prânz croitorilor și bijutierilor din împrejurimi și micilor meseriași din Beyoğlu mâncare gătită, iar seara amatorilor de băutură de condiție medie care ieșeau să se

aghesmuiască sau se duceau la cinematograful cu rachiu și câte ceva de ronțait. Restaurantul era în pericol de a se închide nu doar din cauza filmelor cu sex din cinematografe, care-i îndepărtau pe oamenii din clasa mijlocie, ci și din cauza terorii politice care domnea pe străzi. Patronul, arțăgos și cărpănos, voise să-i dea afară pe un spălător de vase nevârstnic, despre care credea că-i șterpeliase ceva, și pe un chelner de vârstă medie care ridicase glasul la el ca să-l apere pe băiat, moment în care patru dintre angajați, nemulțumiți de locul lor de muncă, își încheiaseră socotelile cu jupânul, într-un elan de solidaritate cu primii, și plecaseră. Dat fiind faptul că proprietarul locanței, un kurd Alevi care cumpăra iaurt de la tatăl lui Mevlut, se număra, totodată, și printre cunoștințele familiei lui Ferhat, cei doi prieteni s-au decis ca, până la plecarea în armată, să pună la punct localul deținut de patronul acela bătrân și obosit. Ideea aceea ar fi putut reprezenta un bun prilej de afacere și pentru ei.

S-au mutat într-un apartament vechi în care proprietarul locanței obișnuia să-i cazeze pe micii spălători de vase, pe micii comisionari și pe chelnerii tineri și care rămăsese aproape gol după plecarea angajaților care își dăduseră demisia. Clădirea aceea cu trei etaje din Tarlabashi, construită de greci, fusese proiectată de fapt, cu optzeci de ani în urmă, ca locuință de familie. După incendierea bisericilor ortodoxe din jur și după jefuirea magazinelor evreiești, grecești și armenesti, în cursul evenimentelor din 6-7 septembrie 1955³⁰, decăzuse, laolaltă cu întregul cartier, și fusese împărțită, prin pereți din ipsos, în mai multe apartamente de mici dimensiuni. Chiria convenită pentru apartamente era încasată, în locul posesorului de drept, care deținea titlul de proprietate, dar care locuia la Atena și nu putea veni cu ușurință la Istanbul, de către un individ din Sürmene, pe care Mevlut nu avea să-l vadă nici măcar o dată.

Într-o cameră din apartament, dotată cu paturi suprapuse, locuiau doi băieți din Mardin, absolvenți de școală primară, care spălau vasele la restaurant; unul dintre ei avea paisprezece, celălalt șaisprezece ani. Mevlut și

Ferhat au scos paturile suprapuse din celelalte încăperi și și-au amenajat, fiecare, câte o cameră pe gustul lui, cu ceea ce agoniseră de te miri unde. Acela avea să fie primul loc în care Mevlut urma să locuiască, pe de o parte, departe de familia sa, iar pe de altă parte singur. Și-a cumpărat de la un negustor de vechituri din Çukurcuma o măsuță hărănită și a adus, cu voia patronului, un scaun de la restaurant. Uneori, după ce se închidea locanta, în jurul orei 12 noaptea, așterneau masa, stropită cu rachiu (brânză, Coca-Cola, năut prăjit, gheață, țigări din belșug), după care petreceau două-trei ore bând și râzând, în tovărășia băieților de la vase. De la ei au aflat că ciorovăiala de la restaurant nu se datorase, de fapt, hoției spălătorului de vase, ci faptului că ieșise la lumină relația dintre patron și băiatul cu pricina, iar chelnerii care dormeau atunci în paturile suprapuse din apartament își ieșiseră din pepeni și se declaraseră împotriva ei. I-au pus pe tineri să le mai depene istoria aceea de două-trei ori. Acesta a fost un bun început pentru rachiuna tainică pe care aveau s-o nutrească față de bătrânul patron din Bingöl.

Visul celor doi băieți din Mardin era să vândă stridii umplute pe străzi. Toți vânzătorii de stridii umplute din Istanbul, dar și din Turcia erau din Mardin. Tinerii repetau neîncetat că, deși la Mardin nu exista mare, cei de acolo deprinseseră mai bine decât oricine afacerea cu stridii umplute, iar faptul acesta se datora agerimii și inteligenței băștinașilor.

— Și ce-i cu asta, băiete? Toți vânzătorii de covrigi din Istanbul sunt originari din Tokat, dar n-am auzit pe nimeni să spună că lucrul ăsta s-ar datora istețimii celor din Tokat! zicea Ferhat atunci când se plictisea de sporovăiala patriotică mardineză a celor doi tineri.

— Midiile umplute nu sunt totuna cu covrigii, îi răspundeau ei.

— Toți brutarii sunt din Rize, și ei se laudă cu asta, le dădea un alt exemplu Mevlut.

Comportamentul dezinvolt al celor doi tineri, cu șapte-opt ani mai mici decât el, care după ce terminaseră școala primară veniseră la Istanbul și începuseră să lucreze, poveștile de necrezut și bârfele pe care le relatau fără

răgaz cu privire la patron și la ceilalți chelneri îl impresionau pe Mevlut, care credea, de cele mai multe ori, sincer tot ceea ce auzea de la ei cu privire la străzile orașului, la Istanbul, la Turcia:

Faptul că gazetarul Celâl Salik³¹ critica atât de aspru autoritățile se explica prin războiul americano-rus și prin faptul că patronul ziarului *Milliyet* era evreu. Bărbatul acela gras care vindea spumă de săpun pentru copii la colțul Moscheii Agâi și pe care-l cunoșteau toți istanbulezii pentru vorba cu „baloanele zburătoare“ era, bineînțeles, polițist în civil, numai că principala lui sarcină era să-i acopere pe alți doi polițiști în civil, unul dintre ei văcsuitor de ghete, iar celălalt vânzător de măruntaie prăjite, care stăteau postaji la colțul opus al bulevardului. Resturile rămase de la pilaful și de la ciorba cu carne de pasăre care se vindeau la localul de *muhallebi*³² Hünkâr de lângă cinematograful Saray nu erau aruncate la gunoi după ce erau aduse la bucătărie de chelneri, ci erau curățate în apă caldă, în niște ligheane de aluminiu, și apoi le erau servite din nou clienților, sub formă de carne cu garnitură de pilaf sau de „piept de pasăre“³³. Faptul că șleahța de tâlhari din Sürmene care ținea în mână casele intabulate ale grecilor de pe vremuri, fugiți la Atena, le închiriasc cea mai mare parte a acelor imobile unor indivizi ce țineau case de rendez-vous se explica prin faptul că proxeneții aveau, de fapt, relații foarte bune cu secția de poliție din Beyoğlu. CIA urma să-l trimită foarte curând la Teheran, cu un avion particular, pe Ayatollahul Khomeini, pentru a înăbuși răzmerița care izbucnise acolo în acele zile. În curând urma să aibă loc un puci, iar generalul Tayyar, comandantul Armatei Întâi, avea să fie proclamat președinte.

— Îndrugați verzi și uscate, băi! le spusese odată Ferhat.

— Nu, frate, un concetățean de-al nostru din Mardin tocmai era la casa de rendez-vous din Sıraselviler nr. 66 când s-a dus acolo comandantul Armatei Întâi. Așa am ajuns să știm!

— Marele general Tayyar a ajuns comandantul armatei din Istanbul, așa că de ce s-ar mai duce la casa de rendez-vous? Codoșii au să vină cu cea mai

grozavă femeie, pe gustul lui, până la el la ușă!

— Frate, probabil că generalului îi e frică de nevastă-sa, căci prietenul nostru din Mardin l-a văzut cu ochii lui, la numărul 66... Nu crezi, strâmbi din nas când auzi de cei de pe la noi, dar dacă ai veni o dată la Mardin, dacă i-ai respira aerul, dacă ai bea din apa de acolo, dacă ne-ai fi oaspete, n-ai mai vrea să pleci niciodată!

Uneori, Ferhat îi întreba, scos din răbdări:

— De vreme ce Mardinul e atât de minunat, de ce ați plecat de acolo și ați venit tocmai la Istanbul?

Băieții de la vase râdeau ca de o glumă bună.

— Noi suntem, de fapt, din zona aia, de la țară. Am venit la Istanbul fără să fi fost vreodată la Mardin, a spus într-o seară unul dintre ei, plin de gravitate. Singurii care ne ajută, la Istanbul, sunt cei din Mardin... Iar noi, uite, așa le mulțumim!

Uneori, Ferhat se răstema la simpaticii spălători de vase:

— Sunteți, pe de o parte, kurzi, iar pe de altă parte aveți o conștiință socială egală cu zero! îi muștra el. Haideți, duceți-vă în camera voastră și culcați-vă! le zicea el, iar ei se duceau.

Ferhat. Dacă urmăriți cu atenție această poveste, v-ați dat seama, probabil, că nu poți să te superi cu ușurință pe Mevlut, numai că eu m-am supărat. Într-o zi a venit la restaurant taică-său, dar Mevlut nu era acolo; când l-am întrebat de ce-l căuta, Mustafa Efendi mi-a povestit că Mevlut se dusese la nunta lui Korkut. Auzind că Mevlut s-a apropiat iar de familia Vural, care și-a mânjit mâinile cu sângele atâtor tineri, mi-am zis că n-am să pot înghiți cu ușurință chestia asta. Pentru că nu voiam să mă cert cu el la restaurant, în fața chelnerilor și a clienților, am dat fuga acasă înainte de a se întoarce el. Odată ajuns acasă, mânia mi-a și trecut pe jumătate când i-am văzut expresia nevinovată de pe chip.

— Aud că la nuntă i-ai prins lui Korkut bani la rever, i-am zis eu.

— Înțeleg, a fost tata pe la restaurant! a zis Mevlut, ridicând capul din amestecul de bragă pe care îl pregătea pentru seară. Era amărât? De ce crezi tu că ți-a zis că m-am dus la nuntă?

— A rămas singur. Vrea să te întorci acasă.

— Vrea să mă cert cu tine și să rămân singur, fără prieteni la Istanbul, așa ca el. Să plec?

— Nu pleca!

— Când vine vorba de politică, tot pe mine pică vina, a zis Mevlut. Acum nu-mi arde de așa ceva! M-am îndrăgostit de o fată. Mă gândesc mereu la ea.

— Cine e?

Mevlut a tăcut, după care mi-a zis:

— Am să-ți povestesc diseară.

Înainte de a se revedea însă în apartament, la ceasuri târzii din noapte, cu Ferhat și cu băieții care spălau vase și înainte de a se așterne la tafas cu ei în tovărășia rachiului, Mevlut trebuia să lucreze toată ziua. În zilele banale din iarna anului 1979, obișnuia să se ducă mai întâi în Tepebaşı și să ia bragă brută de la camioneta bragageriei Vefa care, de doi ani, aducea bragă în cartierele vânzătorilor ambulănți, după care se întorcea acasă și pregătea braga pe care urma s-o vândă în seara aceea, adăugându-i zahăr și gândindu-se neconținut la scrisoarea pe care urma să i-o scrie Rayiheii, iar apoi, de la ora douăsprezece la ora trei, făcea pe chelnerul la restaurantul Karlıova. Între orele trei și șase le livra iaurt cu caimac mai vechilor săi mușterii, la care se adăugau trei restaurante asemănătoare cu Karlıova, după care se ducea acasă, dormea puțin, cu gândul la epistola pe care urma să i-o trimită Rayiheii, iar apoi, la ora șapte, se ducea din nou la restaurantul Karlıova.

După ce lucra seara, vreme de trei ore, la restaurantul Karlıova, adică tocmai când se stârneau ciondănelile între clienții bețivi, furioși, nerăbdători

ori arțăgoși, își scotea șorțul și pomea pe străzile reci și întunecoase pentru a vinde bragă. Nu se plângea de munca aceea prestată la sfârșitul zilei, căci era așteptat de clienții săi amatori de bragă, îi plăcea să umble noaptea, de unul singur, pe străzi și, pe altă parte, din vânzarea brăgii se alegea cu mai multe parale decât din vânzarea de iaurt și din îndeletnicirea de chelner.

În plus, spre deosebire de regresul comerțului cu iaurt, plăcerea de a cumpăra seara bragă de la vânzătorii stradali câștiga din ce în ce mai mult teren. Aceasta se explica prin confruntările armate care aveau loc pe străzi între naționaliști și comuniști. Familiilor cărora le era teamă să mai iasă sâmbăta le plăcea să se uite pe fereastră la vânzătorul de bragă, aflat în stradă, și să viseze, cât îl așteptau, cât îi ascultau vocea tânguioasă și-și sorbeau braga, la fumoasele vremuri de altădată. În ciuda faptului că iaurtul devenise mai greu de plasat, vânzătorii cu vechi state de serviciu din Beyşehir continuau să se aleagă cu bani buni, datorită brăgii. Mevlut aflase de la însuși patronul bragăriei Vefa că până și prin cartiere precum Balat, Kasımpaşa și Gaziosmanpaşa, prin care bragăgiii treceau rareori pe vremuri, apăruseră foarte mulți vânzători. Noaptea rămâneau în seama bandelor înarmate care se afișau prin oraș, a câinilor, a rămătorilor care-și făcuseră o îndeletnicire din a scurma prin cazanele de gunoi și a bragăgiilor, iar Mevlut se simțea în elementul său, se simțea ca acasă când, după zarva de la restaurant și îmbulzeala din Beyoğlu, cobora, de pildă, câte o pantă întunecoasă, cufundată în tăcere din dosul zonei Feriköy. Uneori, deși nu se simțea nici o pală de vânt, ramurile golașe ale câte unui copac se mișcau de la sine, iar sloganul politic așternut pe vreo cișmea secată, păraginită, cu marmura ciobită, cu robinetul mâncat i se părea, pe de o parte, familiar, iar pe de altă parte îi stârnea fiori, la fel ca bufnița care se auzea atunci din micul cimitir aflat în dosul moscheii. „Braaagăăă!“, striga atunci el către nesfârșitele vremuri de altădată. Uneori, când arunca câte o privire fugară printre draperiile deschise ale câte unei căsuțe, visa să locuiască și el cândva într-o asemenea chițimie alături de Rayiha și croia planuri pentru fumoasele

vremuri care-l așteptau.

Ferhat

— Dacă fata – Rayiha ai zis că o cheamă, nu? – nu are decât paisprezece ani, așa cum ai spus tu, este încă foarte mică, i-am zis eu.

— Dar n-o să ne căsătorim imediat, a zis Mevlut. Mai întâi am să mă duc în armată... Când am să mă întorc de acolo, ea va fi la vârsta măritişului.

— De ce te-ar aștepta până la întoarcerea din armată o fată pe care n-o cunoști deloc și care, pe deasupra, mai e și foarte frumoasă?

— M-am gândit la problema asta și am două răspunsuri, a zis Mevlut. Unu: nu cred că întâlnirea noastră de la nuntă, când am dat nas în nas, se leagă doar de ursită. Trebuie să fi fost vorba și de o intenție din partea ei. De ce s-a dus la masa tatălui ei tocmai când mă aflam eu acolo? Apoi, chiar dacă ar fi să fie vorba de o coincidență, cred că Rayiha s-a gândit și ea, la fel ca mine, că întâlnirea noastră, faptul că ne-am pomenit privindu-ne în ochi are un tâlc aparte.

— Cum v-ați pomenit privindu-vă în ochi?

— Te pomenești privindu-te în ochi cu cineva și simți că o să-ți petreci întreaga viață alături de persoana aceea...

— Uite, despre sentimentul ăsta să-i scrii! i-am zis eu. Cum s-a uitat la tine?

— Nu și-a ațintit privirea înainte, plină de vinovăție, așa cum fac toate fetele când văd un bărbat. M-a privit drept în adâncul ochilor, cu mândrie.

— Și tu cum te-ai uitat la ea? Arată-mi cum te-ai uitat!

Mevlut mi-a aruncat o privire atât de sentimentală, atât de sinceră, de parcă nu eu m-aș fi aflat în fața lui, ci Rayiha, încât aceasta m-a pătruns până în adâncul sufletului.

— Ferhat, tu ai scrie mai bine scrisoarea decât mine. Până și fetele din Europa erau impresionate de răvașele tale.

- Bine, dar mai întâi trebuie să-mi spui ce găsești tu la fata aia. De ce o iubești?
- N-o numi pe Rayiha „fata aia“ ! Iubesc totul la ea.
- Bine, dar spune-mi ceva din totul ăsta...
- Ochii ei negri... Ne-am privit de foarte aproape...
- Am să scriu despre asta... Altceva... Mai știi altceva despre ea?
- Nu mai știi, pentru că încă nu ne-am căsătorit, mi-a zis Mevlut zâmbind.
- Dacă ai vedea-o mâine pe stradă, ai recunoaște-o?
- N-am cum s-o recunosc de departe. Dar o recunosc imediat după ochi. Toți știu, de fapt, cât e de frumoasă!
- Dacă toți știu cât e de frumoasă, ai o misiune grea (era cât pe ce să-i spun că n-aveau să i-o lase lui!), i-am zis eu.
- Fac orice pentru ea!
- Numai că eu scriu scrisoarea.
- Ai să-mi scrii scrisoarea fără să mă rănești?
- Am să ți-o scriu. Dar știi că lucrurile nu se rezolvă doar cu o scrisoare!
- Să-ți aduc o foaie de hârtie și ceva de scris?
- Stai, mai întâi să vorbim și să ne gândim ce-o să-i scriem!
- Discuția a rămas neisprăvită, căci curând după aceea și-au făcut apariția cei doi spălători de vase din Mardin.

16. Cum se scrie o scrisoare de dragoste?

Săgețile fermecate care țâșnesc din ochii tăi

Prima scrisoare adresată Rayihei le-a luat multă vreme. Când au început să scrie scrisoarea, în luna februarie a anului 1979, Celâl Salik, vestitul foiletonist al gazetei *Milliyet*, tocmai fusese împușcat mortal la colțul străzii Nișantaşı, iar Ayatollahul Khomeini tocmai ajunsese cu avionul la Teheran, în vreme ce șahul Iranului părăsea țara. Cei doi tineri spălători de vase din Mardin, care susțineau că preziseseră acele evenimente înainte de a avea loc, participau și ei la sfăturile de noapte ale lui Mevlut și Ferhat, cu acea îndrăzneală pe care le-o inspirau propriile previziuni, și le dădeau diverse idei cu privire la epistola de dragoste.

Schimbul liber de idei le era facilitat de optimismul nemărginit al lui Mevlut. Nu-i lua în seamă când îl ironizau pentru dragostea sa, ci doar zâmbea. Nu șovăia niciodată când îi făceau diverse aluzii, spunându-i „să-i cumpărăm în dar niște mere confiate“, sau „nu-i scrie «sunt chelner», scrie-i că lucrezi în industria alimentară“, sau „scrie-i și că unchi-tău a pus mâna pe terenul vostru“, ci surâdea din toată inima, iar apoi continua să dezbătă subiectul cu seriozitate.

După dezbateri care au durat luni de zile, au ajuns la concluzia că scrisorile nu trebuiau să se bazeze pe ceea ce își închipuia Mevlut despre femei, ci pe ceea ce știa el despre Rayiha. Și, cum singurul lucru pe care-l știa Mevlut despre Rayiha se lega de ochii ei, cel mai logic era ca, în scrisoare, să se refere la acest aspect.

Într-o seară, Mevlut le-a spus:

— Când merg noaptea pe străzile cufundate în beznă, văd deodată în fața mea ochii aceia.

Ferhat, căruia i-a plăcut foarte mult această frază, a notat pe ciorna scrisorii „ochii tăi“. Ferhat i-a spus lui Mevlut că n-ar fi trebuit să-i scrie, la drept vorbind, că umbla noaptea pe străzi, pentru că asta i-ar fi amintit de faptul că vindea bragă, numai că Mevlut nu l-a ascultat, deoarece Rayiha ar fi urmat să afle, desigur, într-o bună zi că el era bragagiul.

„Săgețile fermecate care țâșnesc din ochii tăi mi se înfig în inimă și mă

înrobesc“, a scris Ferhat în a doua frază, după nesfârșite șovăieli. „Magic“ era un cuvânt prea livresc, dar unul dintre băieții din Mardin îi conferise legitimitate, spunând „pe la noi pe acolo, oamenii folosesc cuvântul ăsta!“. Le-a luat două săptămâni ca să se decidă asupra acestor prime două fraze. Seara, când vindea bragă, Mevlut își repeta de unul singur, pe de rost, aceste două fraze, se întreba ce anume ar fi trebuit să conțină cea de-a treia frază și se simțea cuprins de nerăbdare.

„Am devenit robul tău; de când m-au săgetat în inimă privirile tale, am început să nu mă mai gândesc decât la tine.“ Mevlut și Ferhat au căzut imediat de acord asupra acestei fraze, căci Rayiha trebuia să înțeleagă de ce fusese înrobuit Mevlut după ce se priviseră în ochi.

Într-una dintre serile în care concepeau cea de-a treia frază, unul dintre spălătorii de vase din Mardin – cel mai domol și mai optimist dintre ei – a întrebat:

— Frățioare, e adevărat că te gândești toată ziua la fata aia?

Văzându-l pe Mevlut că rămăsese o clipă tăcut, l-a lămurit, ca și cum și-ar fi cerut scuze, de ce-i adresase acea întrebare:

— În definitiv, la ce poți să te gândești în legătură cu o fată pe care n-ai văzut-o decât o clipă?

— Uite, tocmai despre asta scriem, idiotule! i-a zis Ferhat, cu o furie inutilă, menită să-l apere pe Mevlut. Poftim, se gândește la ochii ei...

— Nu, frate, nu mă înțelege greșit, eu consider că dragostea lui Mevlut este justificată și-o respect. Dar, pe legea mea – nu te supăra că avansez ideea asta! –, mie mi se pare că dacă o cunoști pe fată, te îndrăgostești și mai tare de ea.

— Cum adică?! a zis Ferhat.

— Noi aveam un prieten din Mardin care lucra la fabrica de medicamente de sus, din Eczacıbaşı. Se întâlnea în fiecare zi, la ambalare, cu o fată de vârsta lui. Fata purta, la fel ca toate celelalte tinere de acolo, un șorț albastru. Mardinezul nostru și fata lucrau zilnic, timp de opt ore, stând față în față și

mai și vorbeau între ei, din motive de serviciu. Pe prietenul nostru l-au încercat mai întâi niște senzații ciudate, i s-a zăpăcit metabolismul, așa că s-a dus la cabinetul medical. Cu alte cuvinte, nu și-a dat seama că era îndrăgostit de ea. Ba chiar nu putea să accepte așa ceva. Pentru că, de fapt, fata n-avea nici ochi frumoși, nici altceva deosebit. Numai că i-a căzut cu tronc rău de tot, pentru simplul fapt că se vedeau zilnic și își țineau tovărășie unul altuia. E posibil așa ceva?

— Și ce s-a întâmplat după aceea? l-a întrebat Mevlut.

— Ai ei au dat-o altuia. Când s-a întors la Mardin, prietenul nostru s-a sinucis.

Mevlut s-a temut o clipă ca nu cumva să aibă și el aceeași soartă. Cât de mult intenționase Rayiha să dea nas în nas cu el? În serile în care nu se aghesmuia cu rachiul, Mevlut recunoștea, plin de realism, aspectul întâmplător al acelei întâlniri. Când era încercat însă de dragoste până în rărunchi, spunea că un sentiment atât de înălțător n-ar fi fost posibil decât cu voia lui Dumnezeu. Cât despre Ferhat, acesta și-a dorit nespus ca Mevlut să afirme că în acel schimb fugar de priviri stăruia o intenție oarecare a Rayihei. Așa au ajuns să scrie fraza următoare: „M-am gândit că tu nu mi-ai fi aținut calea cu privirile tale pline de înțeleșuri și nu mi-ai fi răpit inima precum tâlharii dacă n-ai fi intenționat să faci acest lucru, în chip atât de crud“.

Era ușor să i se adreseze Rayihei cu „tu“ în cuprinsul scrisorii, însă nu reușeau să ajungă la nici o concluzie cu privire la modul în care ar fi urmat să i se adreseze la începutul scrisorii. Într-o seară, Ferhat a venit cu o carte, *Cele mai frumoase scrisori de dragoste și modele de scrisori*. A citit cu voce tare, pentru a le lua în serios, formulele de adresare pe care le alesese din cuprinsul cărții, dar Mevlut se arăta de fiecare dată împotriva lor. Nu i se putea adresa Rayihei numind-o „doamnă“. La fel de ciudate erau „stimată doamnă“ și „domniță“. (Cu toate acestea, forma cu „-iță“ era potrivită.) Mevlut găsea, totodată, că formulele de genul „iubita mea“, „fumoasa mea“, „draga mea prietenă“, „îngerul meu“, „iubita mea“ erau prea

familiale. (Cartea era plină de avertismente privitoare la faptul că primele scrisori trimise cuiva nu trebuie să fie prea familiare.) În seara aceea, Mevlut a luat cartea de la Ferhat și a început s-o citească cu atenție. I-au plăcut o serie de introduceri de genul „draga mea cu priviri languroase“, „draga mea cu priviri agere“, „draga mea cu priviri tainice“, dar s-a temut ca nu cumva acestea să fie înțelese greșit. Abia peste săptămâni, când scriseseră nouăsprezece fraze și tocmai încheiau scrisoarea, au ajuns la concluzia că formula „draga mea cu priviri galeșe“ era o bună modalitate de adresare.

Văzând că volumul pe care-l adusese îl inspira pe Mevlut, Ferhat a mai căutat și alte cărți. A colindat prin depozitele prăfuite ale anticarilor din Babiali, care expediau în provincie cărți pe teme îndrăgite precum poezia populară, poveștile pehlivanilor, islamul și sexul, ce trebuie să facem în noaptea nunții, Layla și Majnun, tălmăcirea viselor din perspectivă islamică, și a mai găsit șase ghiduri de alcătuire a scrisorilor de dragoste, pe care i le-a adus prietenului său. Mevlut contempla îndelung ilustrațiile de pe copertile de hârtie ale cărților vechi, fotografiile de femei cu tenul alb ca laptele, cu ochi albaștri, păr șaten, unghii și buze vopsite în roșu, precum și de bărbați gătiți cu cravată, asemănătoare cu cele din filmele americane, tăia cu grijă, folosindu-se de cuțitul de masă, paginile îngălbenite, care miroseau plăcut, și, când avea timp, adică dimineața, înainte de a pleca să vândă iaurt, sau seara târziu, dacă izbutea să rămână singur după ce se întorcea de la bragă, citea cu băgare de seamă modele de scrisori și sfaturile adresate de scriitori îndrăgostiților.

Cărțile, care aduceau mult unele cu altele, aveau aceeași structură: scrisorile erau înșiruite potrivit împrejurărilor cu care s-ar fi putut confrunta îndrăgostiții, precum prima întâlnire întâmplătoare, prima privire pe care o schimbaseră, primul rendez-vous, fericirea, dorul, certurile. În timp ce citea ultimele pagini ale cărților, în căutarea expresiilor, a formulelor standard la care ar fi putut apela în scrisori, Mevlut a aflat că fiecare poveste de dragoste trece prin felurite stadii. El și Rayiha se aflau abia la început. În unele cărți

figurai, alături de scrisorile pe care ar fi urmat să le scrie un bărbat îndrăgostit, și răspunsurile pe care avea să i le trimită tânăra. În imaginația lui Mevlut prindeau astfel viață tot soiul de oameni care trăiau suferința, plăcerea de a face nazuri și deziluzia din dragoste, iar când descoperea existențele altora își compara propria condiție cu însușirea umană a acelor persoane, la fel ca atunci când citești un roman.

Un alt subiect care i-a atras atenția se referea la iubirile care eșuaseră, care se sfârșiseră prin despărțiri. Mevlut a aflat, de asemenea, din acele cărți că, la sfârșitul „aventurilor amoroase care nu se finalizau prin căsătorii“, părțile implicate își puteau cere una alteia înapoierea scrisorilor de dragoste pe care și le trimiseseră.

— Dacă, Doamne ferește, lucrurile vor merge prost, iar Rayiha îmi va cere să-i înapoiez scrisorile pe care mi le va trimite, am să i le dau înapoi, a zis el într-o seară după cel de-al doilea pahar cu rachiu. N-o să-i cer însă niciodată să mi le înapoieze pe cele pe care i le voi scrie eu: acestea vor putea să-i rămână ei pentru totdeauna.

Pe coperta unuia dintre ghiduri era înfățișată o pereche europeană desprinsă parcă din filme, implicată într-o ceartă din dragoste deopotrivă violentă și sentimentală, alături de un teanc de scrisori legate cu o fundă roz și așezate pe o masă, chiar în fața lor. Mevlut a decis să-i scrie Rayihei cel puțin o sută cincizeci, două sute de scrisori – la fel de multe ca cele care se găseau în teancul acela gros. Și-a dat seama că se cuvenea s-o fărmece și prin hârtia epistolelor, prin mireasma acestora, prin plicurile pe care urma să le folosească și, desigur, prin darurile pe care urma să i le trimită odată cu răvașele. Dezbăteau asemenea lucruri până în zori. Au cercetat, de pildă, pe parcursul acelei toamne atinse de melancolie, adeseori până în zori, de unde și ce fel de parfum ar fi fost mai bine să cumpere pentru a impregna scrisorile cu el, folosindu-se de câteva parfumuri ieftine.

În perioada în care ajunseseră la concluzia că cel mai semnificativ dar pe care i l-ar fi putut trimite Rayihei odată cu scrisoarea ar fi fost o mărgea

albastră împotriva deochiului, care avea chiar forma unui ochi, Mevlut s-a simțit îngrijorat de o altă scrisoare. La vremea când i-a dat-o Süleyman, într-o seară, după ce trecuse din mână în mână, foarte multă lume știa deja ce anume conținea scrisoarea aceea, pusă într-un plic oficial confecționat din hârtie grosolană de ambalaj: Mevlut, care nu mai avea legături cu Liceul Atatürk, începuse să fie căutat de autorități la țară, pentru a-și satisface stagiul militar.

În perioada în care Mevlut umbla cu Ferhat pe la Sultanhamam și pe la Bazarul Acoperit pentru a alege mărgeaua albastră împotriva deochiului și batista pe care urma să i le trimită Rayihe, la restaurant și-a făcut apariția, pentru a se interesa de el, primul polițist în civil de la secția de poliție din Beyoğlu. Deși luați pe nepregătite, angajații locantei i-au răspuns în același fel în care o făceau toți cei din Istanbul în asemenea împrejurări:

— Aaa, ăla?! S-a dus înapoi la țară!

— Acum o să le ia două luni ca să trimită niște jandarmi la țară și să-și dea seama că nu ești nici acolo, i-a zis Kadri Kurdul. Cei care fug de armată la vârsta ta sunt fie băieți pricopsiți, rasați, care nu pot îndura greutățile, fie persoane care, ocupându-se de șoșele și momele și prinzând să facă bani cu lopata la douăzeci de ani nu se pot lăsa de merchez. Tu câți ani ai, Mevlut?

— Douăzeci și doi.

— Te-ai făcut ditamai măgarul! Du-te la armată! Restaurantul ăsta se duce de râpă. Banii pe care-i câștigați voi nu sunt mare scofală. Ți-e frică de oaste, de bătaie? Să nu-ție fie! O să fii nițel scărmanat, dar armata e dreaptă. Dacă te supui, n-au să dea ei prea tare într-un băiat cu un chip atât de nevinovat ca al tău.

Mevlut s-a decis să plece imediat în armată. În timp ce-i arăta scrisoarea comandantului comisariatului militar din Beyoğlu, aflat în cartierul Dolmabahçe, un alt comandant, al cărui grad n-a izbutit să-l ghicească, l-a muștrat pentru că nu se prezentase unde trebuia. Mevlut s-a speriat, dar n-a fost copleșit de spaimă. Odată ajuns pe bulevard, a simțit că, după armată,

avea să revină la viața normală. S-a gândit că tatăl său avea să-i întâmpine decizia cu bucurie. S-a dus în Kültepe să-l vadă. S-au sărutat și au făcut pace. Așa goală cum era, casa i s-a părut și mai deprimantă, și mai melancolică. Mevlut și-a dat seama cât de mult îndrăgea acea odaie în care își petrecuse zece ani din viață. A deschis dulapul de bucătărie și a fost mâhnit să vadă cratița veche, deformată, sfeșnicul ruginit, furculița și cuțitul boante. Chitul uscat al ferestrei dinspre Duttepe mirosea, în seara încărcată de umezeală, ca o amintire de demult. S-a temut însă să-și petreacă noaptea acolo, alături de tatăl său.

— Te duci pe la unchi-tău? l-a întrebat tatăl lui.

— Nu, nu mă mai văd deloc cu ei, a zis Mevlut, știind că tatăl său știa că nu era adevărat.

Pe vremuri n-ar fi putut plasa spontan o minciună atât de sfuntată legată de un subiect nespus de sensibil, ci ar fi dibuit un răspuns care l-ar fi necăjit puțin pe tatăl său, dar care n-ar fi fost un neadevăr. Odată ajuns la ușă, a făcut ceva ce nu făcea decât din an în paște: a sărutat, respectuos, mâna tatălui său.

— În armată ai să devii om! a zis Mustafa Efendi în timp ce-și conducea fiul.

De ce rostise tatăl său, în ultimul moment, acele vorbe umiltoare, care urmau să-l rănească? Coborând din Kültepe, îndreptându-se către stația de autobuz, ochii lui Mevlut erau umezi atât din această pricină, cât și din cauza trâmbelor de fum de cărbune din jur.

La trei săptămâni după aceea, când s-a dus la comisariatul militar din Beşiktaş, a aflat că urma să-și facă stagiul de instrucție la Burdur. A uitat o clipă unde se afla Burdurul și l-a cuprins neliniștea.

— Frate, nu-ți face griji, căci de la autogara din Harem pleacă în fiecare seară câte patru autobuze către Burdur, i-a zis în seara aceea cel mai șters dintre băieții din Mardin, enumerându-i apoi companiile de transport. Cea mai bună dintre ele e Gazanfer Bilge, a zis el, după care a continuat: Ce fumos! Pleci în armată, dar porți în suflet numele unei iubite, iar în minte,

ochii acesteia. Dacă ai o iubită căreia să-i trimiți scrisori, armata trece foarte ușor, frate... De unde știu asta? Păi, un prieten de-al nostru din Mardin...

17. Zilele petrecute de Mevlut în armată

Te crezi la tine acasă?

De-a lungul stagiului militar, vreme de aproape doi ani, Mevlut a învățat atât de multe lucruri despre orașele de provincie, despre armată, despre alți bărbați și despre modul în care poți să fii prezent în mulțime fără a atrage atenția asupra ta, încât a dat dreptate vorbei care spune că nu poți să fii „om“ înainte de cătănie, ba chiar a început să folosească și el o variantă a acestei spuse: „Nu poți să fii bărbat înainte de cătănie“. Pentru că, de fapt, în armată și-a descoperit mai cu seamă existența și fragilitatea propriului trup, a bărbăției sale.

Pe vremuri, adică înainte de a deveni „om“, Mevlut nu făcea nici o diferență între trupul său, pe de o parte, și spiritul și gândurile sale, pe de altă parte, ci le numea pe toate „eu“. În armată, în schimb, a descoperit încă de la primul control medical că nu avea cum să fie cu totul stăpân pe trupul său, ba chiar că își putea salva cel puțin sufletul dacă își încredința trupul comandanților, devenind, grație acestui fapt, stăpân pe gândurile și visările sale. La un prim control medical celebru, în cursul căruia urmau să fie scutiți de armată amărăștenii care nu-și dădeau seama că erau betegi (vânzători officoși, lucrători miopi, plăpumari surzi) și șmecherii chivernisiți care nu erau, de fapt, bolnavi, dar care scăpau de oaste mituindu-i pe doctori, un medic bătrân îi spusese, văzându-l că se rușina, „scoate-ți hainele, băiatul meu, căci aici e unitate militară, suntem cu toții bărbați!“.

Mevlut se despuise, încrezător în medicul acela duios, și crezuse că avea să fie examinat imediat, numai că fusese așezat în șir cu alți bărbați oropsiți,

fără ocupație, care, la fel ca el, aveau pe ei doar chiloții. Nu i se îngăduia nimănui să-și lase deoparte maioul ori pantalonii, pe motiv că ar fi putut fi șterpelite. Cei așezați la rând își luaseră pantofii în mână, potrivitându-i talpă la talpă, precum credincioșii care întră-n moschee, își așezaseră peste ei obiectele de îmbrăcăminte, pe care le împăturiseră unul câte unul, iar deasupra de tot, fișa medicală, pe care urmau s-o semneze și s-o ștampileze medicii care făceau controlul, și așteptau.

După ce a zăbovit vreme de două ore în holul rece, așezat la o coadă care nu înainta deloc, Mevlut a aflat că în cabinet nu era încă nici un medic. Nu era limpede nici despre ce fel de control era vorba; unii afirmau că era vorba de control la ochi și că cei care făceau cu iscusință pe miopii aveau să scape de cătănie, alții spuneau, pe un ton amenințător, „când o să vină doctorul, n-o să ni se uite în ochi, ci în cur, iar bulangiii au să fie dați la o parte, fără să mai facă armata“. Mevlut s-a speriat atât de tare de eventualitatea că alte persoane ar fi putut să se uite, să atingă părțile sale cele mai intime sau să-l dea la o parte pe motiv că ar fi fost găozar (această a doua spaimă avea să se repete, din vreme în vreme, pe parcursul întregului său stagiu militar), încât a dat uitării rușinea pricinuită de propria-i goliciune și s-a pornit să sporovăiască cu ceilalți bărbați despuiați care stăteau la rând. A aflat astfel că cei mai mulți dintre ei erau de la țară, la fel ca el, că locuiau în cartierul de barăci și că toți, până și cei mai nevoiași și mai idioți dintre ei, se lăudau, plini de mândrie, că aveau „pile“. Și-a amintit și el de Hacı Hamit Bey, care nici măcar nu știa că plecase în armată, și a spus, dându-se mare, că avea o pilă zdravănă, care urma să-i asigure o viață foarte ușoară.

A înțeles astfel încă din prima zi că afirmația constantă referitoare la pilă urma să-l apere de agresivitatea și de zeffemelile celorlalți răcani. Tocmai îi spunea unui tânăr aflat la rând, care avea mustață, la fel ca el („mi-am lăsat o mustață pe cinstel“, se gândea Mevlut), că toată lumea îl cunoștea pe Hacı Hamit Vural și că acesta era un făcător-de-bine foarte drept, foarte săritor, când un comandant le-a strigat tinerilor înșirați la coadă să-și țină fleanca. Au

tăcut cu toții, înfiorați.

— Nu mai trăncăniți ca muierile la hamam! Nu mai râdeți! Fiți sobri! Aici suntem în armată! Și nu mai chicotiți ca niște fetișcane!

În autobuzul de Burdur, Mevlut avea să-și amintească mereu, în timp ce sovăia între somn și trezie, de momentele acelea de la spital. Când venise comandantul, unii dintre ei își mascaseră goliciunea cu veșmintele, cu încălțările, în vreme ce alții se prefăcuseră că erau foarte speriați de el, pentru ca apoi, după plecarea lui, să se aștearnă pe un răs și mai grozav decât înainte. Mevlut știa că urma să-și ducă viața printre cele două tipuri aparte de oameni, însă se temea că, dacă toți urmau să fie la fel, avea să se simtă foarte stingher, foarte singur în armată.

N-a avut însă timp să se simtă nici stingher, nici singur până la sfârșitul stagiului de instrucție. Alerga zilnic vreme de două-trei ore împreună cu compania, cântând cântece populare, sărea peste obstacole, făcea exerciții de gimnastică asemănătoare cu cele pe care-i punea să le facă în liceu Kerim Chiorul și învăța să salute, adresându-se de sute de ori unor militari reali ori imaginari.

Bătaia mâncată de la comandant, pe care și-o imaginase de nu știu câte ori înainte de a pleca în armată, s-a transformat în ceva banal, care avea să se repete adeseori în fața ochilor săi, la trei zile de la intrarea în unitate. Un imbecil își punea boneta greșit, în ciuda nenumăratelor avertismente primite din partea sergentului-major, așa încât încasa o palmă; un alt prostănac îndoia degetele în timp ce saluta și primea o scatoalcă; un altul încurca pentru a mia oară, în timpul instrucției, stânga cu dreapta și, pe de o parte, auzea o înjurătură umiltoare din partea comandantului, iar pe de altă parte ajungea de răsul întregii grupe, în vreme ce executa, culcat la pământ, o sută de abdomene.

Într-o seară, în timp ce beau ceai, Emre Infailibilul din Antalya a zis:

— Frate dragă, n-aș fi crezut nici dacă mi-ar fi spus cineva că în țara asta sunt atâția tâmpiți și atâția ignoranți!

Acesta avea o prăvălie care comercializa piese de rezervă pentru mașini, iar Mevlut îl respecta pentru că era om serios.

— Tot nu pricep cum de pot să fie unii atât de imbecili! Țștia n-au să se deștepte nici măcar cu bătaia!

— Frățioare, principalul subiect pe care ar trebui să-l dezbaterem este dacă țștia mănâncă atăta bătaie pentru că sunt atât de proști sau dacă sunt atât de proști pentru că mănâncă atăta bătaie, a spus Ahmet din Ankara pe un ton sentențios.

Acesta avea o galanterie. Mevlut și-a dat seama că, pentru a putea formula judecății de valoare cu privire la proști, trebuia să fii cel puțin proprietar de magazin. Nu-i plăcea, de fapt, aerul prețios al acelor indivizi privilegiați, aflați în aceeași grupă cu el. Comandantul cel țicnit al celei de-a patra companii îl prigonise atât de amarnic pe un tânăr din Diyarbakır (cuvintele kurd și Alevi erau interzise în armată) pe care i se pusese pata, încât bietul răcan se sinucisese, spânzurându-se cu centironul, în timp ce se afla la carceră. Mevlut se înfuriase pe acei mici prăvăliași pentru că nu fuseseră la fel de afectați ca el de acea sinucidere, ba chiar îl numiseră pe recrutul care se sinucisese, luându-l în serios pe comandant, „om fără minte“. La fel ca majoritatea soldaților, și el se gândea din când în când la sinucidere, după care făcea câte o glumă și dădea totul uitării, așa cum făceau cu toții. Cei doi prăvăliași, Emre și Ahmet, fuseseră sancționați în aceeași perioadă, într-un moment de enervare, de un maior, în timp ce ieșeau, binedispuși, din sala de mese. Mevlut se uitase de departe, cu plăcere și în tăcere, cum încasau câte două palme de la comandant pe obrajii lor bine rași, pe motiv că nu aveau bonetele așezate regulamentar pe cap.

— Când o să se termine armata, am să pun eu mâna pe bulangiul ăla de maior și am să-l bag în mă-sa! a zis Ahmet din Ankara în seara aceea, în timp ce-și beau ceaiul.

— Mie mi se rupe, băi! Păi ce, în armată există vreo noimă?! a zis Emre din Antalya.

Mevlut a privit cu respect adaptabilitatea și maturitatea diplomatică a tânărului din Antalya, care dăduse uitării imediat palma pe care o încasase. Punctul de vedere potrivit căruia în armată nu exista nici o noimă nu-i aparținea însă lui, ci era sloganul comandanților. Când era pus sub semnul întrebării sensul vreunui ordin dat de ei, aceștia se înfuriiau și țipau la recruți, spunându-le „la nevoie o să vă pedepsesc două sfârșituri de săptămână la rând, fără nici un motiv și fără nici un sens, o să vă pun să vă târați prin mocirlă, o să vă rup!“, și chiar făceau ce spuneau.

La câteva zile după aceea, Mevlut a încasat și el două palme și a tras pe dată concluzia că bătaia nu era ceva atât de grav pe cât își imaginase, amplificând lucrurile. Grupa, care fusese trimisă să curețe un teren pentru că nu avea nimic de făcut, adunase toate bețele de chibrituri, toate mucerile de țigară și toate frunzele uscate răspândite prin împrejurimi. Mai apoi, când rupseseră rândurile și tocmai stăteau cu toții la un fum, în fața lor își făcuse apariția o huidumă de comandant (Mevlut tot nu putea să descifreze gradele după petlițele de pe guler), care răcnise la ei: „Ce-i asta, băi?!“. A aliniat grupa și le-a tras câte o palmă, cu mâna lui zdravănă, fiecăruia dintre cei zece soldați aflați în fața sa. Pe Mevlut l-a durut foarte tare, dar era mulțumit că depășise fără probleme momentul acela de care se temuse atât de mult: prima sa bătaie. Nazmi din Nazilli, băiatul acela înalt care se afla în fruntea grupei, era zdruncinat de forța loviturii și părea gata să facă moarte de om de atâta furie. Mevlut a încercat să-l consoleze:

— Lasă, măi frate, uită-te la mine, mi se fâlăie, a trecut, gata!

— Asta pentru că pe tine nu te-a altoit la fel de tare ca pe mine! a zis furios băiatul din Nazilli. Pentru că ai față frumoasă, ca de muiere!

Mevlut s-a gândit că ar fi putut avea dreptate.

— Armata nu face diferențe între frumos și urât, chipos și nechipos. Îi bate măr pe toți! a zis altcineva.

— Cei din est, brunetii, cei cu ochii închiși la culoare mănâncă mai multă bătaie, domnilor, așa că nu vă amăgiți singuri!

Mevlut n-a participat la dezbaterea despre bătaie. Se convinsese singur că palma pe care o încasase nu era ceva umilitor pentru că nu-și avea obârșia în vreo greșeală săvârșită de el.

La două zile după aceea însă, în timp ce umbla cufundat în gânduri (oare câtă vreme trecuse de când îi transmisese Süleyman scrisoarea Rayihei?), cu vestonul descheiat, a fost oprit de un locotenent. Acesta i-a tras două scatoalce scurte, cu palma și cu dosul palmei, și l-a mai numit și „idiot“.

— Te crezi la tine acasă?! Din ce companie ești?

Și-a continuat apoi drumul, fără ca măcar să-i asculte răspunsul. Mevlut a fost afectat îndeosebi de acest episod, deși de-a lungul celor douăzeci de luni de militărie avea să mai încaseze multe bătăi, multe palme. A fost afectat pentru că se gândea că locotenentul avusese dreptate. Da, în clipele acelea nu fusese atent nici la ținută, nici la salut, nici la modul în care pășea, și asta pentru că se gândea la Rayiha.

În seara aceea, Mevlut s-a culcat înaintea tuturor, și-a tras plapuma până sub bărbie și a cugetat, cu tristețe, la viața sa. Și-ar fi dorit, desigur, ca în acele clipe să se aflat în apartamentul din Tarlabași, alături de Ferhat și de băieții din Mardin, dar nici acela nu putea fi socotit, de fapt, casa sa. Avea impresia că asta vrusese să sugereze locotenentul când îi spusese „te crezi la tine acasă?“. Singurul lucru care-i trecea prin minte când venea vorba de casă era baraca din Kültepe în care și-l imagina atunci pe tatăl său picotind de unul singur în fața televizorului, numai că nici măcar aceea nu era încă intabulată.

Dimineața obișnuia să deschidă la întâmplare vreunul dintre ghidurile pentru scrisori pe care le așezase în fundul dulapului, sub pulovere, să citească, vreo două-trei minute, ascuns în spatele ușii acestuia, câte o pagină care urma să-l preocupe de-a lungul întregii zile, pentru ca apoi, în timpul orelor plictisitoare de instrucție și al alergărilor fără sfârșit, să urzească, apelând la ceea ce-i mai rămăsese în minte, vorbele scrisorii pe care urma să i-o scrie Rayihei. Învăța pe de rost cuvintele frumoase pe care le plăsmuia,

asemenea deținuților politici care, aflați în pușcărie, scriu poezii fără a se folosi de hârtie ori condei, iar apoi, la sfârșit de săptămână, când era învoit în oraș, le așternea grijuliu pe hârtie și le expedia în Duttepe. Pentru el era o mare fericire să se așeze la o masă retrasă din terminalul pentru autobuzele interurbane, fără a călca deloc prin cafenelele și cinematografele frecventate de soldați, și să-i scrie Rayiheî; uneori, în asemenea momente, se simțea ca un poet.

În perioada în care tocmai termina stagiul de instrucție de patru luni, Mevlut învățase să mânuiască pușca de infanterie G3, să dea raportul (ceva mai bine decât toți ceilalți), să salute, să nu atragă atenția asupra sa, să se supună ordinelor (la fel ca toți ceilalți), să se descurce, să mintă și să facă pe ipocritul când se vădea necesar (ceva mai puțin decât toți ceilalți).

Nu-și dădea seama dacă nu făcea bine anumite lucruri din stângăcie sau din cauza propriilor dileme de moralitate.

— Fiți atenți, eu plec și mă întorc peste o jumătate de oră, iar în timpul asta compania o să-și continue instrucția fără nici o pauză! zicea comandantul. S-a înțeles?

— Ordonăți! striga întreaga companie.

De îndată ce comandantul se făcea însă nevăzut în clădirea galbenă a comandamentului, jumătate dintre soldații din companie se lungeau pe jos și se apucau să tălăsuiească, trăgând din țigară. Jumătate dintre soldații din cealaltă jumătate a companiei își vedeau de instrucție până când erau siguri că acesta nu avea să se întoarcă pe neașteptate, în vreme ce soldații din jumătatea cealaltă lăsau impresia că ar fi continuat-o. (Mevlut se număra printre aceștia din urmă.) Cum ceilalți îi luau în târbacă pe cei care își vedeau de instrucție cu convingere și sinceritate, ba chiar îi opreau cu ghionturi, spunându-le „sunteți obsedați?!“, nici unul dintre ei nu ajungea, în cele din urmă, să îndeplinească ordinul comandantului. De ce era nevoie de așa ceva?

Într-o seară din cea de-a treia lună de armată, în timp ce își beau ceaiul,

Mevlut și-a făcut curaj și le-a adresat prăvăliașilor o întrebare moral-filozofică.

— Ești cu adevărat naiv rău, băi, Mevlut! i-a zis cel din Antalya.

— Sau un șmecher care se prefăce că e din cale afară de naiv! a zis cel din Ankara.

„Dacă aș fi avut un magazin, fie el cât de mic, așa ca ei, aș fi terminat sigur liceul și facultatea și aș fi făcut armata ca ofițer“, se gândea Mevlut. Acum își dădea seama că dacă ar fi rupt-o cu cei doi proprietari de prăvălii, pe care nu-i respecta, ceilalți prieteni pe care și i-ar fi făcut acolo i-ar fi atribuit tot rolul de „prostănac cu două fețe, trimis să aducă ceai“. Și în cazul acela ar fi apucat ceainicele, care aveau toarte rupte, cu boneta, așa cum făcea toată lumea.

Când a tras la sorți, i-a picat brigada de tancuri din Kars. Existau și norocoși cărora le picase partea de vest a țării, ba chiar Istanbulul. Se spunea că până și tragerea la sorți era măsluită. Mevlut n-a fost însă invidios și furios și nici n-a suferit de pe urma faptului că avea să petreacă șaisprezece luni în cel mai rece și mai oropsit oraș din Turcia, aflat la granița cu Rusia.

A ajuns la Kars într-o singură zi, schimbând autobuzul la Ankara, fără a trece prin Istanbul. În luna iulie a anului 1980, Karsul era un oraș sărac lipit pământului, cu o populație de cincizeci de mii de locuitori. În timp ce se îndrepta, cu valiza în mână, dinspre terminalul de autobuze spre cazarmă, aflată chiar în centrul urbei, Mevlut a constatat că zidurile orașului erau împânzite de sloganuri de stânga și și-a amintit că văzuse numele celor care semnav sub unele dintre ele și pe zidurile din Kültepe.

Cazarma i s-a părut liniștită și pașnică. Militarii din oraș, cu excepția celor din subordinea Organizației Securității Naționale, se situau în afara disputelor politice. Jandarmii făceau uneori descinderi prin satele ai căror locuitori se îndeletniceau cu creșterea animalelor ori pe la stânele care produceau brânzeturi pentru a-i prinde pe militanții de stânga, însă companiile acelea de jandarmi se aflau departe.

Întrebat fiind, la un apel de dimineață, în prima lună de la sosirea sa în oraș, cu ce anume se ocupa în viața civilă, Mevlut a spus că era chelner. Așa a ajuns să lucreze la popota de la Casa Armatei. Îndeletnicirea sa l-a ținut departe de plantoanele în frig și de ordinele întâmplătoare, absurde ale agasanților comandanți ai companiei. Acum avea timp să-i scrie Rayihei când nu se uita nimeni la el, stând așezat la măsuța din dormitor ori la vreuna dintre mesele aflate în bucătăria popotei, asculta la radio cântece populare din Anatolia și cântecul „Acea primă privire revărsată-n inimă nu se uită“, compus de Erol Sayan în modul Nihavend și interpretat de Emel Sayın, și umplea pagini întregi. Majoritatea soldaților care rămâneau la statul-major ori prin dormitoare și care păreau să se ocupe de activități precum secretariatul, zugrăvitul ori felurite reparații purtau asupra lor, într-un buzunar ascuns, câte un mic aparat de radio cu tranzistori. Odată cu evoluția înregistrată de gustul său muzical în acel an, Mevlut se inspira din cântecele populare anatoliene, trimițându-i nenumărate scrisori iubitei sale „cu priviri năzuroase“, „cu ochi de gazelă“, „cu priviri galeșe“, „cu ochi negri“, „cu ochi languroși“, „cu priviri ispititoare“, „cu priviri ca hangerul“, „cu ochi magici“.

Pe măsură ce-i scria, avea senzația că o cunoaște pe Rayiha încă din copilărie, că are același trecut afectiv ca și ea. Era ca și cum ar fi pus, cuvânt cu cuvânt și frază cu frază, temelia apropierei dintre ei, iar el simțea că, pe viitor, avea să trăiască cu adevărat ceea ce își imagina în acele clipe.

Într-o zi de la sfârșitul verii, când tocmai se ciondănea în bucătărie cu un bucătar din cauza unei fărfurii de ghiveci cu vinete care îl supărase pe un căpitan pentru că era rece, l-a apucat cineva de braț: era o namilă de bărbat, iar Mevlut s-a speriat o clipă de el.

— Mamă doamne, tu ești, Mohini! a zis el după aceea.

Cei doi prieteni s-au îmbrățișat și s-au sărutat.

— În armată oamenii slăbesc, ajung numai piele și os, dar tu te-ai rotunjit!

— Sunt chelner la Casa Armatei, a zis Mevlut. Am pus seu pe mine în bucătărie, ca mâta măcelarului!

— Eu sunt coafor la Casa Armatei.

Mohini ajunsese la Kars cu două săptămâni în urmă. Nu reușise să termine liceul, iar tatăl său îl dăduse ucenic la un coafor și astfel devenise limpede că asta urma să fie. Bineînțeles că îi era ușor să blonzească părul nevestelor de ofițeri la Casa Armatei. Când au primit însă permisie să iasă în oraș, Mohini a început să se plângă, în timp ce urmăreau un meci de fotbal la o cearărie aflată vizavi de hotelul Asia.

Mohini. De fapt, munca mea la coaforul de la Casa Armatei nu era grea. Singura mea problemă se lega de subtilitățile interesului pe care trebuia să-l manifest față de fiecare dintre muierile acelea, potrivit gradului deținut de bărbatul ei: s-o coafez cel mai frumos și să-i spun cele mai plăcute vorbe stârpiturii lui Turgut Pașa, comandantul garnizoanei, să-i fac și să-i spun ceva mai puțin din toate astea soției, cam sfrijite, a generalului care-l secundează, să pierd mai puțin timp și să irosesc mai puțin efort pentru nevestele de maiori, rămânând atent, totodată, la ierarhia lor; toate lucrurile astea mă îmbolnăveau de nervi. I-am povestit lui Mevlut cum, într-una dintre zile, m-am pornit să laud atât de tare părul negru al frumoasei soții a unui ofițer tânăr, încât toate celelalte, începând cu nevasta comandantului, au strâmbat din nas, m-au prigonit și m-au umilit. „Să nu-mi faci părul mai deschis la culoare decât i l-ai făcut nevastei lui Turgut Pașa!“, îmi zicea nevasta iscoditoare a maiorului nostru. Știam cine, unde juca concină, cine avea zi de primire, la care dintre ele se duseseră toate și la ce serial se uitau, ce fel de fursecuri urmau să cumpere și de unde. Am cântat la aniversările copiilor unora dintre ele, am făcut jonglerii și scamatorii, am făcut cumpărături pentru doamnele cărora nu le plăcea să treacă dincolo de zidurile cazărării, am ajutat-o pe fata uneia dintre ele să-și facă tema la matematică.

— Ce te pricepi tu la matematică, băi Mohini?! mi-a zis Mevlut,

întrerupându-mă ca mojiicul. Sau poate că o fuți pe fata generalului?

— Păcat de tine, Mevlut! În armată te-ai spurcat și la gură, și la suflet. Toți soldații care scapă de comandament și-și găsesc o muncă ușoară pe la Casa Armatei ori care sunt muștrați și umiliți în timp ce fac pe servitorii, pe slugile prin casele generalilor spun seara, odată reveniți la companie, că „o tăvălesc pe fata generalului!“, ca să-și salveze obrazul. Tu crezi balivernele astea?! Ca să nu mai spun că Turgut Pașa este un ofițer drept, care nu merită deloc asemenea vorbe urâte. El mă apără întotdeauna de răutățile și de răzgâielile nevestei lui. Pricepi?

Mevlut s-a simțit rușinat, căci acelea erau cele mai oneste cuvinte pe care le auzise vreodată de la un soldat de-a lungul stagiului său militar.

— Generalul este, de fapt, un om bun, a zis el. Nu te supăra pe mine! Vino să te sărut și nu fi cătrănit!

De cum a rostit aceste cuvinte, și-a dat seama de un lucru pe care și-l tănuise până și sieși: de când îl văzuse ultima oară în liceu, Mohini se muierise și se vădise a fi, în sinea sa, un homosexual ascuns. Oare era conștient de asta? Mevlut trebuia să dea de înțeles că pricepuse acest fapt? S-a privit o clipă în adâncul ochilor, în tăcere, fără a se clinti din loc.

Turgut Pașa a aflat repede că soldatul care o coafă pe soția sa și soldatul care era chelner la popotă fuseseră colegi de școală la Istanbul. Așa se face că și Mevlut a început să se ducă pe la el pe acasă, pentru diverse îndeletniciri speciale. Uneori vopsea dulapul de bucătărie, alteori se juca cu copiii de-a trăsura și vizitiul (la Kars se foloseau trăsuri pe post de taxi). Comandantul companiei și directorul Casei Armatei fuseseră înștiințați că, în anumite zile, urma să se ducă acasă la general pentru a face pregătiri în vederea petrecerilor date de acesta, ceea ce îl ridicase în scurt timp la rangul de „pilos al Pașei“, care reprezenta, în ochii tuturor, cea mai înaltă treaptă pe care s-ar fi putut situa cineva. Lui Mevlut îi făcea plăcere să constate că vestea despre noua și

onorabila sa poziție se răspândea cu repeziciune, prin intermediul bârfelor, mai întâi în companie, apoi în întreaga garnizoană. Cei care-l întrebau când îl vedeau „ce mai e nou, băi, față de prunc?“ și cei care-l pipăiau pe neașteptate, făcându-l să pară găozar, au conținut cu glumele. Locotenentii au început să se poarte cu el cu mânuși, de parcă ar fi fost vreun fecior de bani gata ajuns din greșeală la Kars. Alții l-au rugat s-o descoasă pe soția Pașei cu privire la istoria secretă a aplicației care urma să aibă loc la granița cu Rusia. Mevlut n-a mai primit nici măcar un bobâmac de la ei.

18. Puciul

Cimitirul din cartierul industrial

Aplicația a cărei istorie secretă le stârnește oamenii curiozitatea n-a mai avut loc, din cauza încă unui puci în noaptea de 12 septembrie. Mevlut și-a dat seama că se întâmplă ceva neobișnuit după faptul că străzile orașului aflat dincolo de ziduri erau goale ca-n palmă. Armata proclamase legea marțială și interdicții de circulație pe străzi în întreaga Turcie. Mevlut a urmărit toată ziua la televizor proclamațiile lui Evren Pașa³⁴ către țară. Faptul că străzile, înțesate de obicei cu oameni de la țară, meseriași, șomeri, cetățeni temători și polițiști în civil, erau acum cu desăvârșire pustii i se părea a fi o ciudățenie a minții sale. În seara aceea, Turgut Pașa a adunat întreaga garnizoană și le-a spus militarilor că politicienii indolenți, avizi de câștiguri și de voturi, aduseseră țara pe buza prăpastiei, dar că zilele nefaste se sfârșiseră, că Forțele Armate, unica și adevărata forță a țării, nu aveau să permită prăbușirea Turciei, că toți teroriștii și politicienii secesioniști urmau să fie pedepsiți. Le-a vorbit îndelung despre drapel, despre sângele martirilor, de la care provenea culoarea sa, și despre Atatürk.

La o săptămână după aceea, când Turgut Paşa a fost desemnat, printr-un decret transmis şi la televizor, primar al oraşului Kars, Mevlut şi Mohini au început să se ducă şi la sediul primăriei, care se afla la zece minute de cazarmă. Generalul îşi petrecea dimineţile la statul-major, de unde conducea operaţiunile îndreptate împotriva comuniştilor, în lumina informaţiilor primite de la informatori şi de la MÎT, pentru ca apoi, înainte de masa de prânz, să se deplaseze cu jeepul la primărie, amplasată într-o veche clădire rusească. Uneori parcurgea acel drum pe jos, însoţit de gărzile sale de corp, asculta satisfăcut cuvintele de graţitudine privitoare la caracterul pozitiv al puciului pe care i le adresau proprietarii de magazine care-i ieşeau în întâmpinare, le întindea mâna celor care doreau să i-o sărute şi, odată ajuns la statul-major, citea personal scrisorile care-i erau înmânate pe drum. Una dintre sarcinile sale importante, în calitate de primar, dar şi de comandant zonal pe perioada legii marţiale şi de comandant al garnizoanei era ca, după ce realiza o anchetă succintă legată de denunţurile pe marginea unor ilegalităţi şi a unor cazuri de luare de mită, să-i predea pe suspecţi procurorului militar. Procurorul îi trimitea pe oameni în judecată cu mare uşurinţă, căci, la fel ca generalul, acţiunea potrivit raţionamentului „dacă sunt nevinovaţi, vor fi achitaţi“; toţi cei trimişi în judecată erau poftiţi imediat înăuntru şi supuşi la intimidări.

Militarii nu-i bruscau prea tare pe chivernisiţii care comiteau fărădelegi. Cât despre delincvenţii politici, despre comunişti, care erau numiţi de cele mai multe ori „terorişti“, aceştia erau pedepsiţi prin bătaia la tălpi. Când bătea vântul dintr-acolo, ţipetele pe care le scoteau, în timp ce erau torturaţi în cursul anchetelor, tinerii luaţi de poliţie din casele în care aveau loc descinderi se auzeau chiar şi din cazarmă, iar Mevlut, care se îndrepta în tăcere către Casa Armatei, privea atunci în pământ, stăpânit de un sentiment de vinovăţie.

Într-o zi, după Anul Nou, noul locotenent a pronunţat la apelul de dimineaţă numele lui Mevlut.

— Mevlut Karataş, Konya, ordonați! a răcnit Mevlut, ridicându-se în picioare.

A salutat și a luat poziție de drepți.

— Ia vino la mine, tu, cel din Konya! i-a zis locotenentul.

„Ăsta n-o fi auzit că sunt pila Pașei!“, s-a gândit Mevlut. Pentru că Beyşehirul era subordonat administrativ Konyei, se vorbea zilnic despre el ca despre „cel din Konya în sus, cel din Konya în jos“, deși el nu fusese niciodată la Konya, iar fapțul acesta îl irita; n-a arătat-o însă deloc.

— Condoleanțe, recrutule din Konya! A murit taică-tău, la Istanbul! i-a zis noul locotenent. Du-te la companie, să-ți dea căpitanul permisie!

Mevlut a primit o săptămână de permisie. În timp ce stătea la autogară și aștepta plecarea autobuzului de Istanbul, a băut un pahar cu rachiu. Odată instalat în autobuzul care se zgâlțâia din toate încheieturile, pleoapele i-au coborât peste ochi de la sine, apăsate de o greutate ciudată, a ațipit și a visat că tatăl său îl muștra pentru că nu ajunsese la timp la înmormântare, dar și pentru celelalte metehne de care dăduse dovadă la viața sa.

Tatăl său murise de moarte bună, noaptea, în somn. Fusese descoperit de vecini la două zile după aceea. Patul gol era vraște, de parcă ar fi plecat de acasă în pripă. În ochii de militar ai lui Mevlut, baraca părea sărmană și în neorânduială. A tras însă adânc în piept mirosul acela aparte pe care nu-l mai simțise nicăieri: era mirosul trupului tatălui său și al propriului său trup, mirosul răsuflărilor lor, al prafului, al plitei, al ciorbelor gătite acolo vreme de douăzeci de ani, al rușelilor murdare, al lucrurilor vechi, al vieților lor. Mevlut crezuse că urma să rămână în încăperea aceea ore în șir, amintindu-și de tatăl său și jelindu-l, numai că a fost atât de copleșit de tristețe încât s-a năpustit afară.

Slujba de înmormântare a lui Mustafa Efendi a avut loc la moscheea lui Hacı Hamit Vural din Duttepe, în timpul rugăciunii de după-amiază, la două ore după sosirea lui Mevlut în Kültepe. Mevlut își adusese cu el și haine civile, dar nu se îmbrăcase cu ele. Cei care îi aruncau priviri întristate, cu

gândul de a-l alina, zâmbeau brusc când îl vedeau înveșmântat în uniforma sa de militar ieșit în oraș.

Mevlut a purtat coșciugul pe umeri în cimitir până la groapă. A aruncat mai multe lopeți cu pământ peste trupul neînsuflit al tatălui său. La un moment a avut senzația că e gata să izbucnească în plâns și i-a alunecat piciorul, de era cât pe ce să cadă în groapă. La înmormântare au participat treizeci și cinci, patruzeci de persoane. Süleyman l-a îmbrățișat, după care s-au așezat amândoi pe un alt mormânt. Mevlut a observat, după stelele funerar, că cimitirul din Cartierul Industrial era un loc de îngropăciune al veneticilor. Și-a dat seama, în vreme ce citea inscripțiile, dus pe gânduri, că în cimitirul acela în care erau înhumați oameni de pe toate dealurile din jur și care, din această pricină, se extindea cu repeziciune, nu zăcea nici măcar o singură persoană născută în Istanbul. Majoritatea celor îngropați acolo se trăgeau din Sivas, Erzincan, Erzincan și Gümüşhane.

A bătut palma, fără tocmeală, cu maestrul care se ocupa de pietrele de mormânt, aflat la ieșirea din cimitir, pentru o stelă de dimensiuni medii. A scris pe o bucată de hârtie, inspirat de inscripțiile pe care le citise cu puțin timp înainte, următorul text, pe care i l-a înmănat apoi mărmurarului: *Mustafa Karataş (1927-1981). Cennetpınar, Beyşehir. Iaurgiu-bragagi. Fatihă pentru sufletul său!*

Era conștient de faptul că uniformă îl făcea să pară simpatic, dar și demn de stimă. Odată reveniți în cartier, s-au dus cu toții în zona comercială din Duttepe și s-au împrăștiat prin cafenele, prin magazine. Mevlut a simțit cât de atașat era de Kültepe, de Duttepe, de toți acei oameni care-l îmbrățișau stăruitor. A constatat însă uimit că purta, totodată, în inimă o mânie vecină cu dezgustul față de ei, ba chiar față de unchiul și verii săi. Se stăpânea cu greu să îi bage pe toți în pizda mă-sii, fără vreun motiv anume, așa cum li se întâmpla tuturor militarilor.

La cină, mătușa sa le-a deslușit pe larg celor aflați la masă cât de bine îi stătea lui Mevlut în haina de militar. Din păcate, maică-sa nu putuse veni de

la țară ca să-și vadă fiul în veșmântul acela. În ciuda curiozității care-l stăpânea, Mevlut nu l-a întrebat pe Süleyman nimic despre Rayiha, în răstimpul celor patru-cinci minute în care au rămas singuri în bucătărie. S-a uitat, alături de ceilalți, la televizor, mâncându-și în tăcere friptura de pasăre cu cartofi.

Spera să-i scrie în seara aceea o scrisoare Rayiheii, așezat la masa șchioapă de acasă. Când s-a întors însă în Kültepe și a intrat în baracă, locul acela în paragină în care tatăl său n-avea să mai pășească niciodată i s-a părut atât de deprimant, încât s-a întins în pat și a început să plângă. A plâns îndelung, fără să-și poată da seama dacă plângea pentru tatăl său sau pentru că era singur pe lume. A adormit îmbrăcat în uniforma de ostaș.

Dimineața și-a scos uniforma și și-a pus hainele civile, pe care le așezase în valiză cu aproape un an în urmă. S-a dus la restaurantul Karlıova din Beyoğlu. Atmosfera de acolo nu era însă prietenoasă. După el, plecase și Ferhat în armată și majoritatea chelnerilor se schimbaseră; cei vechi erau ocupați cu servirea clienților. Așa se făcea că Mevlut a părăsit restaurantul fără a-și mai putea împlini visul de a „reveni la Karlıova“, care-l preocupa în timp ce stătea de planton sau își omora vremea la oaste.

S-a dus la cinematograful Elyazar, aflat la zece minute de restaurant. Când a pătruns înăuntru nu s-a mai simțit deloc jenat de oamenii din hol. A trecut prin mulțimea de bărbați cu capul sus, privindu-i pe foarte mulți dintre ei chiar în ochi. Odată instalat în scaun, s-a simțit satisfăcut că scăpase de privirile celorlalți, că urma să rămână singur, în întuneric, cu femeile necuviincioase de pe ecran, că n-avea să mai fie decât un ochi care se uita pe furiș la ele. A intuit imediat că modul de a vorbi al soldaților, presărat cu înjurături, și mizeria din sufletele lor îi modificase percepția asupra femeilor de pe ecran. Se simțea mai bădăran, dar, totodată, mai normal decât înainte. Putea să râdă spontan, odată cu gloata, când cineva făcea, în gura mare, vreo glumă fără perdea cu privire la film ori când răspundea ambiguu la replica vreunui actor. În pauza dintre cele două filme, când s-au aprins luminile,

Mevlut s-a uitat la bărbății așezați în jurul său și și-a dat seama că cei cu părul scurt, pe care-i vedea adeseori și pe vremuri, erau soldați în permisie, la fel ca el. A urmărit cele trei filme de la cap la coadă. Când a reînceput scena cu îndrăgostiții care se iubeau mâncând struguri, din filmul acela german pe care-l văzuse între primele două, a ieșit din sală. S-a întors acasă și s-a masturbat până seara.

La lăsarea serii, s-a dus în Duttepe, la unchiul său, istovit de sentimentele de vinovăție și singurătate care-l măcinau.

— Nu-ți face griji, totul e bine! i-a zis Süleyman când au rămas singuri. Rayiha îți citește scrisorile cu emoție. De unde ai învățat să scrii scrisori atât de frumoase? O să scrii cândva și pentru mine așa ceva?

— O să-mi răspundă?

— Vrea să-ți scrie, dar n-o face... Taică-său se supără foc pe lucrurile de felul ăsta. Când au venit la noi ultima oară – asta era înainte de lovitura de stat militară –, am văzut de aproape cât de mult îl iubesc fetele pe tatăl lor. Au stat în odaia noastră cea nouă.

Süleyman a deschis ușa camerei în care stătuseră pentru o săptămână, venind de la țară, Abdurrahman Gât-Strâmb și cele două fiice ale sale, a aprins lumina și i-a arătat-o, ca un ghid de muzeu. Mevlut a văzut două paturi. Süleyman și-a dat seama ce anume îi stârnește curiozitatea:

— Tatăl lor a dormit în acest pat, iar fetele au dormit în prima noapte împreună în acest pat, numai că n-au avut loc în el. Prin urmare, Rayiha a dormit într-un așternut întins pe jos.

Mevlut a aruncat o privire timidă, fugară către locul în care fusese așezat așternutul Rayihei. Casa familiei lui Süleyman avea pe jos gresie și covoare.

Mevlut a aflat că și Vediha era la curent cu ce-l frământa pe el și s-a bucurat. Vediha nu-i destăinuise pe față că știa de răvașele, de corespondența lui, dar îi zâmbea cu blândețe ori de câte ori îl vedea. Mevlut deducea din acest fapt că ea îi era alături și era nespuse de bucuroasă de acest fapt. Și-apoi, verișoara Vediha era cu adevărat nespuse de frumoasă! Mevlut s-a jucat puțin

cu Bozkurt, cel mai mare dintre fiii verișoarei sale, născut pe vremea când el lucra la restaurantul Karlıova, și cu Turan, cel de-al doilea fiu al acesteia, venit pe lume în timp ce el își făcea armata. VEDIHA se făcuse și mai frumoasă după nașterea celui de-al doilea băiat, se maturizase și devenise atrăgătoare. Mevlut era impresionat și de dragostea pe care le-o arăta copiilor, simțea că și lui îi arăta o afecțiune asemănătoare sau măcar o grijă de soră mai mare, iar acest lucru îi făcea plăcere. În plus, se gândea că RAYIHA era cel puțin la fel de frumoasă ca VEDIHA, ba chiar mai frumoasă decât ea.

Și-a ocupat cea mai mare parte a timpului petrecut la Istanbul cu așternerea pe hârtie a altor scrisori adresate RAYIHEI. În răstimpul aceluia an se înstrăinase de oraș. După lovitură de stat militară, Istanbulul se schimbaseră. Sloganurile politice de pe ziduri fuseseră din nou șterse, vânzătorii ambulanți fuseseră îndepărtați de pe bulevardele principale și din marile piețe, casele de rendez-vous din Beyoğlu fuseseră închise, iar escrocii care vindeau whisky și țigări americane de contrabandă fuseseră înlăturați de pe străzi. Circulația se desfășura în condiții mai bune. Oamenii nu mai puteau să zăbovească unde voiau. Mevlut găsea că unele dintre acele evoluții erau pozitive, dar, în mod ciudat, se simțea stingher de oraș. „Poate pentru că nu am nimic de făcut“, a chibzuit el.

— Am să te rog ceva, dar să nu mă înțelegi greșit! i-a spus el în seara următoare lui Süleyman.

Taică-său se dusese de pe lume, așa că se abătea în fiecare seară fără probleme pe la unchiul său.

— Eu nu te-am înțeles niciodată greșit, Mevlut, i-a zis Süleyman. Numai că tu ai înțeles mereu greșit faptul că eu te-am înțeles cum trebuie.

— Poți să-mi faci rost de o poză a ei?

— A RAYIHEI? Nu se poate!

— De ce?

— Pentru că e sora cumnatei mele.

— Dacă aș fi avut o fotografie de-a ei, i-aș fi trimis scrisori și mai

fumoase!

— Crede-mă, Mevlut, nimeni nu poate să scrie scrisori mai fumoase decât astea!

I-a închiriat casa din Kültepe unui apropiat al familiei Vural, ajutat de Süleyman. N-a făcut contract, căci Süleyman i-a spus: „Omul e o cunoștință de-a noastră, vrei să plătești impozit, nu e nevoie de așa ceva!“. De fapt, casa, care nici măcar nu era intabulată, nu fusese moștenită doar de el, ci și de mama și de surorile sale de la țară. N-a vrut să mai zgândărească asemenea subiecte.

În timp ce se gândea și așeza într-o valiză cămășile și celelalte haine ale tatălui său, înainte de a închiria casa, a simțit în nări mirosul acestuia, așa că s-a ghemuit în pat, numai că n-a plâns. Simțea un soi de supărare, de mânie împotriva lumii. Își dădea seama, totodată, că după încheierea stagiului militar n-avea să se mai întoarcă în Kültepe, în casa aceea. Când a venit însă vremea să plece la Kars, s-a răzvrătit, încercând un soi de fior care răzbătea din străfundurile sufletului său. Nu voia nici să se îmbrace cu uniforma, nici să-și facă restul serviciului militar. Se simțea dezgustat atât de comandanți, cât și de șleahța de derbedei de acolo. A priceput, cu teamă, cum deveniseră unii dezertori. Și-a pus uniforma și a pomit la drum.

În ultimele luni petrecute la Kars i-a scris Rayihei patruzeci și șapte de scrisori. Avea timp din plin: fusese cooptat în grupul de soldați pe care îi luase cu el la primărie comandantul. Controla, pe de o parte, cantina, aflată în subordinea primăriei, și micul spațiu amenajat pentru prepararea ceaiului, iar pe de altă parte era chelnerul personal al lui Turgut Pașa la primărie. Aceasta din urmă era o sarcină ușoară, pentru că generalul nu mânca acolo, atât din prudență, cât și din pedanterie. Mevlut îi punea ceaiul la infuzat cu mâna sa, îi pregătea el însuși cafeaua, cu un singur cub de zahăr, dând-o în clocot de două ori, îl servea personal cu apa ori citronada pe care o cerea. Pașa pusese odată o plăcintă luată de la brutărie, iar cu un alt prilej un fursec primit de la primărie în fața lui Mevlut și îl instruiseră la ce anume trebuia să

fie atent în astfel de situații:

— Ia gustă mai întâi tu puțin din el! Să nu cumva să ne otrăvească ăștia aici, la primărie!

Voia să-i scrie Rayihei despre ceea ce i se întâmpla la oaste, dar se temea de fiecare dată s-o facă, așa că plătuse fraze și mai poetice, și mai înțesate de „priviri ca hangerul“, de „ochi magici“. Mevlut și-a scris răvașele până în ultima zi de armată, care părea să nu mai vină și care, odată venită, părea să nu mai treacă vreodată.

19. Mevlut și Rayiha

E greu să răpești o fată

La data de 17 martie 1982, Mevlut, care tocmai își încheiase stagiul militar, a plecat cu autobuzul de la Kars la Istanbul. A închiriat cel de-al doilea etaj al unei vechi case grecești din Tarlabaşı, aflată cu două străzi mai jos de apartamentul-dormitor al restaurantului Karlıova. A început să lucreze pe post de chelner la un restaurant oarecare. Și-a cumpărat o masă (aceasta nu schiopăta) de la târgul de vechituri din Çukurcuma, patru scaune identice de la doi dintre vânzătorii de vechituri pe la care a colindat rând pe rând și, cu strădanii, un pat mare, cu tăblie de lemn. Tăblia de lemn a patului vechi, uzat era sculptată cu păsări și frunze. S-a apucat apoi să mobileze încăperea, care era așternută cu linoleum, visând la căminul fericit în care urma să locuiască într-o bună zi alături de Rayiha.

Într-o seară de la începutul lunii aprilie, Mevlut l-a văzut acasă la unchiul său pe Abdurrahman Efendi. Stătea așezat la un capăt al mesei, cu un șorț atârnat de gât, bând rachiu și jucându-se fericit cu nepoții săi, Bozkurt și Turan. Mevlut și-a dat seama că venise de la țară singur, neînsoțit de fete. Unchiul Hasan, care în anii din urmă obișnuia să plece de acasă în fiecare

seară, sub pretextul că mergea să-și facă rugăciunea, pentru a se duce apoi la băcănie, unde-și aștepta mușteriii și se uita la televizor în legea lui, iarăși nu era acasă. Și-a salutat viitorul socru cu respect, iar Abdurrahman Efendi i-a întors salutul, deși nici nu părea să-l fi remarcat.

Korkut și Abdurrahman Efendi s-au apucat să discute cu aprindere despre bancheri. Mevlut a auzit foarte multe nume, precum cele ale bancherului Hacı și bancherului Ibo. Dacă voiai ca banii să nu ți se transforme în măruntiș, la o inflație de sută la sută, trebuia să-i retragi de la bancă, care acorda dobânzi foarte scăzute, și să-i depui la asemenea bancheri, care aduceau cu niște băcani abia picați de la țară. Toți acordau dobânzi foarte mari, dar câtă încredere puteai avea în ei?

Abdurrahman Efendi terminase deja cel de-al treilea pahar cu rachiu și flecărea, arătând că fiecare dintre ficele sale e frumoasă ca un soare și că le dăduse tuturor o foarte bună educație acolo, la țară.

— Aoleu, tată, ajunge! a zis Vediha, ducându-și băieții la culcare.

Abdurrahman Efendi s-a luat pe urmele ei.

— Du-te și așteaptă-mă la cafenea! i-a zis Süleyman lui Mevlut când au rămas singuri.

— Ce mai puneți iar la cale? i-a întrebat mătușa Safiye. Numai să nu vă băgați în politică, în rest, faceți ce-oți face! Trebuie să vă însurăm!

Mevlut a aflat de la televizorul din cafenea că între Argentina și Anglia se iscuse un război. Tocmai se uita, admirativ, la portavioanele și la navele de luptă britanice, când s-a arătat Süleyman:

— Abdurrahman Efendi ar fi venit, chipurile, la Istanbul ca să-și ia banii de la un bancher și să-i ducă la altul, și mai și... Nu ne dăm seama dacă chiar are bani, dacă e adevărat ce spune. Și mai zice că ar avea pe tapet „o chestie avantajoasă“!

— Ce fel de chestiune avantajoasă?

— Cică ar fi un bărbat care-ar cere-o pe Rayiha, i-a zis Süleyman. Unul dintre țărănoii ăia de bancheri. Se pare că individul era pe vremuri vânzător

de ceai. Treaba e serioasă. Pentru că Gât-Strâmb, care e mort după bani, o să-și dea fata bancherului cât ai zice pește. Nu ascultă de alții. Trebuie s-o furi, Mevlut!

— Adevărat? Aoleu, Süleyman, ajută-mă s-o fur!

— Crezi că e ușor să răpești o fată?! i-a zis Süleyman. Dacă faci ceva cum nu trebuie, o să fie împușcat cineva, o să fie răzbunare de sânge, oamenii au să se omoare unii pe alții ani de zile, ca proștii, și au să se mai și laude cu asta, zicând că e vorba de onoare. Poți să-ți asumi această responsabilitate?

— Sunt obligat s-o fac! a zis Mevlut.

— Da, ești obligat s-o faci, a zis Süleyman. Dar să nu care cumva să creadă cineva că te zgârcești! Ce dai tu, în afară de batistă, pentru o fată pe care mulți pricopsiți ar da averi întregi?

Când s-au revăzut la câteva zile după aceea, în același loc, Mevlut a scos din buzunar o hârtie, în timp ce Süleyman se uita la televizor, la englezii care cuceriseră Insulele Falkland, și a pus-o pe masă.

— Ia uită-te la asta! i-a zis el cu mândrie. A ta să fie!

— Ce e asta? a zis Süleyman. A, hârtia voastră de la primărie! Ia dă-mi-o! De fapt, aici e trecut și numele tatei. Au îngrădit terenul împreună. De ce mi-ai adus-o mie? Nu te juca cu hârtia asta, băiete, ca să-ți dai aere! Dacă au să se dea într-o bună zi titluri de proprietate pentru panta aia din Kültepe, ai să primești ce ți se cuvine pe baza ei.

— Dă-i-o lui Abdurrahman Gât-Strâmb! i-a zis Mevlut. Spune-i tatălui fetei că nimeni n-o poate iubi ca mine!

— Îi spun, dar pune hârtia în buzunar! a zis Süleyman.

— Am adus-o cu adevărat, nu ca să-mi dau aere! i-a zis Mevlut.

Primul lucru pe care l-a făcut Mevlut a doua zi dimineață, când s-a trezit din beția pricinuită de rachiul băut cu o seară înainte, a fost să se uite în buzunarul sacoului. Nu s-a putut decide dacă trebuia să fie mulțumit sau să se întristeze pentru că hârtia pe care tatăl său și unchiul Hasan o obținuseră

de la primar cu cincisprezece ani în urmă îi rămăsese lui.

— Mulțumește-i verișoarei Vediha, dar și nouă, bine? i-a zis Süleyman la zece zile după aceea. Vediha s-a dus, pentru tine, tocmai hăt la țară. Să vedem dacă lucrurile au să fie așa cum ți-ai dorit tu. Fă-mi cinste cu un rachiu!

Vediha îi dusesese la țară și pe cei doi băieți ai ei, Bozkurt, în vârstă de trei ani, și Turan, în vârstă de doi ani. Mevlut credea că băieții aveau să se plictisească repede în casa aceea înconjurată de noroaie unde se duceau pentru prima oară, unde se întrerupea mereu curentul și care nu avea apă curentă, așa încât urmau să se întoarcă curând, numai că s-a întâmplat exact pe dos. Se ducea în Duttepe, plin de nerăbdare, de două ori pe săptămână, ca să vadă dacă nu cumva se întorsese verișoara Vediha, dar nu dădea acolo decât de o casă întunecoasă, cufundată-n tăcere, și de mătușa Safiye.

— Ai zice că voioșia casei ăsteia era nora, iar noi nu ne dădeam seama de asta, i-a zis odată mătușa Safiye lui Mevlut, care trecuse pe acolo la ceasuri târzii din seară. De când a plecat Vediha, nici Korkut nu mai dă uneori pe acasă seara. Nici Süleyman nu e acasă. Avem ciorbă de linte, vrei să-ți încălzesc? O să ne uităm la televizor. Uite, Kastelli a șters-o și toți bancherii au dat faliment. Tu aveai bani depuși pe la vreun bancher?

— De unde să am eu bani, mătușa Safiye?

— Nu te necăji... Nu-ți face griji în privința banilor, căci într-o bună zi ai să ajungi și tu să câștigi, într-un fel sau altul, cât îți dorești. Nu banii aduc fericirea! Uite ce mult câștigă Korkut, dar el și Vediha se au ca pisica și câinele... Zău că mi-e milă de Bozkurt și de Turan, care n-au parte decât de gâlceavă! Mă rog... Cu nițel noroc și cu voia Domnului, treaba asta a ta o să se rezolve!

— Care treabă? a zis Mevlut.

A întors capul de la televizor, bătaile inimii i s-au întetit, dar mătușa Safiye n-a mai scos o vorbă.

La trei zile după aceea, Süleyman i-a zis:

— Am vești bune! Cumnata Vediha s-a întors de la țară. Rayiha e și ea tare îndrăgostită de tine, Mevlut dragă! Datorită scrisorilor tale. Nici să nu audă de bancherul cu care vrea s-o mărite taică-său. Cât despre bancher, pe hârtie e falimentar, dar cică ar fi cumpărat dolari și aur cu banii clienților și i-ar fi îngropat pe undeva. Când o să se domolească furtuna, iar gazetele au să dea uitării acest subiect, o să-și scoată paralele din grădina în care le-a îngropat și, în vreme ce o să se frece prin tribunale cu nățărăii ăia nesătui care și-au depus banii la el, o să trăiască cu Rayiha ca un rege. Se pare că i-a făgăduit lui Gât-Strâmb bani cu nemiluita. Dacă taică-său o să se-învoiască, au să facă imediat cununia civilă, apoi au să stea în Germania până când au să se domolească lucrurile. Nememicul de bancher aflat în faliment, fostul vânzător de ceai, ar învăța, chipurile, germana în locul în care stă ascuns acum. Cică ar vrea ca și Rayiha s-o învețe, atât cât să poată face cumpărături de la măcelarii care nu vând carne de porc în Germania.

— Nenorocitul, nememicul! a zis Mevlut. Dacă n-o fur pe Rayiha, îl nenoroces!

— Nu e cazul să nenorocești pe nimeni! Am să-mi iau camioneta, o să ne ducem la țară și o s-o furăm pe Rayiha, i-a zis Süleyman. Am să aranjez eu totul pentru tine!

Mevlut și-a îmbrățișat vărul și l-a sărutat. În noaptea aceea n-a putut să doarmă de emoție. Când s-au revăzut, Süleyman aranjase totul: Rayiha urma să vină cu bocceaua în grădina din spatele casei, joi, după chemarea la rugăciunea de seară.

— Să pornim la drum imediat! i-a zis Mevlut.

— Stai jos, băiete! Drumul cu camioneta nu durează decât o zi.

— Ar putea să plouă, e vremea viiturilor... Și-apoi, trebuie să mai facem pregătiri și la Beyşehir.

— Nu e nevoie de pregătiri. Când o să se lase întunericul, ai s-o găsești pe fată, de parcă ar fi fost pusă acolo cu mâna ta, în grădina din spatele casei lui taică-său, Gât-Strâmb. Am să vă duc cu camioneta la Akşehir și am să vă

las la gară. Tu și Rayiha o să veniți cu trenul, iar eu am să mă întorc singur, ca să nu intre taică-său la idei.

A fost de ajuns ca Süleyman să spună „tu și Rayiha“ pentru ca Mevlut să se simtă beat de fericire. Se învoise de la serviciu încă dinainte și își mai prelungise învoirea cu încă o săptămână, „din cauza unei probleme de familie“. Când îi ceruse și o a treia săptămână de concediu fără plată, patronul bombănise, iar Mevlut îi spusese „atunci încheie-mi socoteala!“ . Își putea găsi oricând de lucru într-un restaurant fără pretenții ca acela. Și-apoi, se gândea să intre în afacerile cu înghețată. Cunoscuse un vânzător care voia să-i închirieze, începând cu luna Ramadanului, căruciorul lui cu trei roți și ustensilele folosite pentru așa ceva.

A făcut ordine prin casă și și-a imaginat, încercând să se pună în locul ei, ce fel de locuință urma să vadă Rayiha când avea să intre pe ușă și la ce anume avea să se uite ea. Oare ar fi trebuit să cumpere o cuvertură sau poate că Rayiha ar fi trebuit să ia o decizie în privința aceasta? Ori de câte ori și-o închipuia acolo, se gândea că urma să apară în fața ei în chiloți, în maiou și, pe de o parte, își dorea o asemenea apropiere, iar pe de altă parte se simțea stânjenit.

Süleyman. Am făcut aranjamentele cu fratele meu mai mare, cu Vediha, cu mama, cu toată lumea, după care mi-am luat camioneta și le-am spus că urma să plec pentru o zi-două. În seara de dinainte, l-am luat deoparte pe generică al nostru, care plutea de fericire:

— Mevlut dragă, acum nu-ți mai vorbesc în calitatea mea de cel mai bun prieten al tău, de văr, ci de aparținător al fetei, așa că ascultă-mă bine! Rayiha nu are încă optsprezece ani. Dacă taică-său se face foc și pară, zicând că nu-l poate ierta pe cel care i-a răpit fata și trimițând jandarmii pe urmele tale, ai să te ascunzi și, pe de altă parte, n-ai să te poți cununa cu ea până când n-o să împlinească optsprezece ani. Dă-mi însă cuvântul tău de onoare că, până la urmă, mai devreme sau mai târziu, ai să te cununi cu ea la starea civilă!

— Îți dau cuvântul meu de onoare! a zis Mevlut. O să ne cununăm și religios.

Dimineața, când am plecat cu camioneta, Mevlut era foarte bine dispus, făcea glume și se uita curios la fiecare fabrică și la fiecare pod pe care le vedea. „Apasă pe accelerație, mergi mai repede!“, zicea el și tot vorbea de nu se mai oprea. După o vreme, i-a pierit piuitul.

— Ce e, băiete, ți s-a făcut fică la gândul că ai să răpești o fată? Intru în Afyon. Dacă o să dormim la noapte în camionetă, poliția o să intre la idei și o să ne ducă la secție. Am văzut pe aici un hotel ieftin, îți fac eu cinste, bine?

La parterul hotelului Neprihănirea se afla un restaurant la care se serveau băuturi alcoolice. Ne-am dus acolo seara târziu și, când eram pe cale să termin cel de-al doilea pahar, am constatat că Mevlut iar vorbea despre torturile din armată, așa că nu m-am mai putut abține:

— Băiete, eu sunt turc, așa că nu las pe nimeni să vorbească pe seama armatei mele, bine? i-am zis eu. Da, s-ar putea să fie un exces de zel să torturezi, să cotonogști, să arunci în pușcărie o sută de mii de oameni, numai că eu sunt satisfăcut de puci! Uite, nu doar Istanbulul, ci întreaga țară s-a potolit ca prin farmec, zidurile sunt curate, s-a terminat cu disputa dintre dreapta și stânga, cu crimele, circulația din Istanbul s-a fluidizat, și asta pentru că militarii au pus ordine în ea, casele de rendez-vous s-au închis, iar târfele, comuniștii, traficantii de Marlboro, cei care se ocupă de bursa neagră, bandele mafiote, contrabandiștii, codoșii, vânzătorii ambulante au fost înlăturați de pe străzi. Nu te mai ofusca, acceptă faptul că în țara asta comerțul stradal nu are nici un viitor, Mevlut dragă! Vine omul și-și închiriaza un spațiu în cel mai frumos și mai scump loc din oraș, își dă osteneala să deschidă un magazin de legume și fructe fătos, iar tu te înființezi pe trotuar, în fața prăvăliei sale, și-ți vinzi cartofii și roșiile aduse de la țară... E drept așa ceva? Militarii au pus ordine și disciplină în treaba asta. Dacă ar mai fi trăit, Atatürk ar fi interzis, după fës și tichie, comerțul stradal

în întreaga Turcie, începând cu Istanbulul. Înțeleg că în Europa nu există așa ceva.

— Ba dimpotrivă! a zis Mevlut. Când a venit odată de la Ankara, Atatürk ar fi găsit că străzile din Istanbul erau foarte tăcute și...

— Și-apoi, dacă armata n-o să pună șaua pe el, poporul ăsta ori o să fie dus de nas de comuniști, ori o să dea fuga la habotnici. Mai sunt și kurzii, care vor să împartă harta. Ia zi, ce face Ferhat al tău, te mai vezi cu el?

— Nu știu.

— Ferhat ăla e o canalie!

— E prietenul meu.

— Bine, atunci nici eu nu te mai duc la Beyşehir, Mevlut dragă! Să vedem cum ai s-o furi tu pe fată!

— Nu face asta, Süleyman! a zis Mevlut, dând înapoi.

— Uite, băiete, aranjăm lucrurile în așa fel încât să pice para mălăiață în gura lui Nătăfleacă – o fată frumoasă de pică, de mai mare dragul... Te așteaptă în grădină, cu bocceaua în mână, așa cum ți-ai dorit tu. Asta nu e destul, te ducem cu camioneta – prestație privată! –, ca niște slugi, cale de șapte sute de kilometri, până în satul ei, ca s-o furi. Tot noi plătim și benzina. Noi am făcut cinste și cu hotelul la care ai stat, și cu rachiul pe care l-ai băut aseară. Iar tu nu zici nici măcar o dată, fie și de formă, „ai dreptate, Süleyman, Ferhat e rău!“ . Nu zici niciodată „ai dreptate, Süleyman!“ . Dacă tot ești așa deștept, dacă tot ești mai presus de mine, la fel ca pe vremea când eram copii, de ce mai vii să ne cerșești ajutorul?!

— Iartă-mă, Süleyman! a zis Mevlut.

— Ia mai zi o dată!

— Iartă-mă, Süleyman!

— Am să te iert, dar vreau să aud ce justificare ai!

— Justificarea e că mi-e frică, Süleyman!

— Băiete, n-are de ce să-ți fie frică! Când au să-și dea seama că Rayiha a fugit... au s-o pornească în goană, bineînțeles, către satul nostru. Iar voi o să

urcați pe munte. Poate că o să se tragă cu pușca așa, într-o doară. Nu te teme, eu am să stau să vă aștept dincolo de munte, în camioneta asta. Rayiha o să stea în spate, ca să nu mă vadă, să nu mă recunoască. A mers o dată cu camioneta asta când a venit la Istanbul, dar e fată, iar fetele nu pot să distingă o mașină de alta. Sigur că nu se pune problema să-i vorbești de mine! Tu gândește-te, de fapt, ce-ai să faci după ce ai să fugi și ai să te întorci la Istanbul, când ai să te pomenești singur cu ea în cameră. De asta să te temi tu! Nu te-ai culcat încă cu nici o femeie, nu-i așa, măi Mevlut?

— Nu, Süleyman, nu de asemenea lucruri mi-e mie frică! Mi-e frică ca nu cumva să se răzgândească și să nu mai vină!

A doua zi dimineață am aruncat mai întâi o privire prin gara din Akşehir. Am plecat de acolo și ne-am apropiat, mergând pe drumuri mocirloase de munte, de satul nostru, numai că, deși ar fi dorit să-și vadă mama, Mevlut nu voia să atragă atenția asupra noastră și se temea foarte tare ca nu cumva să ni se încurce rostul, așa că nici măcar nu ne-am abătut pe acolo. Ne-am apropiat, pe departe, de satul Gümüşdere și am înaintat către casa lui Abdurrahman Gât-Strâmb, către grădina lui cu zidul surpat. Apoi am făcut cale înapoi. Am mai condus puțin camioneta și am tras-o pe marginea drumului.

— A mai rămas puțin până la rugăciunea de seară, când se va lăsa întunericul. N-ai de ce să te temi. Drum bun, Mevlut!

— Dumnezeu să te ajute, Süleyman! a zis el. Roagă-te pentru mine!

Am coborât din camionetă odată cu el. Ne-am îmbrățișat. Mai aveam puțin și îmi dădeau lacrimile. M-am uitat cu drag în urma lui în vreme ce se îndrepta spre sat, pe drumul de pământ, și i-am dorit să fie fericit până la sfârșitul vieții sale. Am pornit cu camioneta către locul nostru de întâlnire, gândindu-mă că urma să aflu, desigur, în curând că ursita sa e alta decât cea pe care o știa el și întrebându-mă ce avea să facă. Dacă i-aș fi vrut răul, dacă aș fi vrut să-i arunc praf în ochi, așa cum cred unii, nu i-aș fi înapoiat hârtia pentru casa din Kültepe pe care mi-o dăduse în seara aia, la Istanbul, când se

aghesmuise cu rachiul, ca să-i aranjez treaba cu Rayiha, nu-i așa? Casa aia, pentru care eu i-am găsit chiriaș, e toată averea lui. Nu le mai pun la socoteală pe surorile și pe mama lui de la țară. Și ele îl moștenesc, de fapt, pe unchiul Mustafă, dar eu nu mă bag în treaba asta.

Când era la gimnaziu, Mevlut simțea cum îi zvâcnea inima năvalnic în frunte sau în obraji ori de câte ori trebuia să se prezinte la vreun examen important. Acum, în timp ce se îndrepta către satul Gümüşdere, întregul trup îi era stăpânit de același sentiment, dar mai intens decât atunci.

A nimerit în cimitirul aflat pe dealul din imediata apropiere a satului, a pătruns printre pietrele funerare, s-a așezat pe marginea unui mormânt și, uitându-se la o stelă veche, năpădită de mușchi, dar fumos decorată și misterioasă, a cugetat la viața sa. „Doamne, să vină Rayiha, te rog, să vină Rayiha!“, a repetat el de mai multe ori. A vrut să-l implore pe Dumnezeu spunând o rugăciune, dar nu i-a venit în minte așa cum se cuvenea nici una dintre rugăciunile pe care le cunoștea. „Dacă o să vină Rayiha, am să învăț Preasfântul Coran pe de rost și am să devin *hafiz*³⁵. Am să spun toate rugăciunile ca pe apă!“, și-a zis el. S-a rugat stăruitor, cu însuflețire, simțindu-se ca un biet rob neînsemnat al Domnului. Auzise că e de folos să te rogi stăruitor.

La puțină vreme după ce s-a întunecat, s-a apropiat de zidul surpat. Fereastra din spate a casei lui Abdurrahman Efendi, vopsită în alb, era întunecată. Venise cu zece minute mai devreme. În timp ce aștepta să se aprindă lumina, căci acesta era semnalul, se simțea ca și cum s-ar fi aflat la începutul vieții, așa cum se simțise și în ziua în care ajunsese pentru prima oară la Istanbul cu tatăl său, venind de la țară, cu treisprezece ani în urmă.

Apoi au lătrat câinii, iar fereastra s-a luminat o dată, apoi s-a întunecat.

¹ În traducere, „Izvorul raiului / Izvorul din rai“.

² Adnan Menderes (1899-1961), prim-ministru al Turciei în perioada 1950-1960. S-a

numărat printre fondatorii Partidului Democrat, ajuns la putere în mai 1950, în urma primelor alegeri libere din istoria Turciei. Partidul Democrat avea să câștige ulterior alte două scrutine, în 1954 și 1957. Adnan Menderes a fost înlăturat de la putere odată cu președintele Celal Bayar și cu Partidul Democrat, în timpul puciului din 27 mai 1960; o parte dintre cei vizați de această lovitură de stat militară, în frunte cu prim-ministrul Adnan Menderes, au fost condamnați la moarte și executați. Celal Bayar și alți câțiva membri proeminenți ai Partidului Democrat au fost condamnați la închisoare pe viață și apoi amnistiați.

3. „Piatră albă“.

4. „Piatră neagră“.

5. Un gen de cușcuș autohton, în a cărui compoziție se pot adăuga roșii, ardei, ceapă, ierburi aromate, lapte sau iaurt, și care este folosit pentru prepararea ciorbilor, sporindu-le consistența.

6. „Râul cu sloiuri / râul înghețat“.

7. „Râul cu căcat“.

8. Titlu acordat liderilor spirituali, cu precădere celor afiliați sufismului; în mod tradițional, titlul de *şeyh* îi era acordat unui fondator de ordin sufist sau unei persoane care atinsese cel mai înalt rang spiritual în cadrul unui astfel de ordin.

9. Literal, „s-a așezat peste noapte“.

10. Provincie cu populație majoritar kurdă din estul Turciei, aflată la granița cu Iranul.

11. Cartierul istanbulez Tarlabaşı, situat în vecinătatea zonei Beyoğlu, este cunoscut, printre altele, pentru numărul mare de locuitori kurzi, emigrați la Istanbul din estul și sud-estul Turciei în mai multe etape.

12. *Istiklâl Marşı*, imnul național al Turciei (din anul 1921), ale cărui versuri au fost compuse de poetul și publicistul Mehmet Âkif Ersoy (1873-1936).

13. Süleyman Demirel (1924-2015), personalitate politică proeminentă a Turciei în ultimul secol; a fost prim-ministru în mai multe rânduri și, de asemenea, președinte al Republicii Turcia (1993-2000). Puciul pomenit mai sus a avut loc la data de 12 martie 1971 și s-a datorat, printre altele, diferendelor dintre Demirel și principalii capi ai armatei cu privire la problema insulei Cipru, la relațiile cu Grecia, la tensiunile existente la nivelul societății.

14. Cutremurul din 22 mai 1971 s-a soldat cu aproape 900 de morți și circa 700 de răniți.

15. Yahya Kemal Beyatlı (1884-1958), poet turc, celebru, printre altele, pentru muzicalitatea versurilor sale și pentru tentativa de a realiza o reconciliere între poezia clasică otomană, cu estetica specifică, și poezia modernă. La fel ca și alți contemporani, a fost înrâurit îndeosebi de cultura franceză, petrecând, de altfel, nouă ani la Paris. A fost o vreme și diplomat, în perioada republicană.

16. Băutura foarte populară, preparată din iaurt gras, bătut cu apă și sare.

17. Ramură de masă a ordinului mistic heterodox Bektaşî dispărut, formal, în anul 1925, când au fost scoase în afara legii toate grupările similare din Turcia. Credințioșii Alevi practică

o formă de islam impregnată de religiozitate preislamică; au fost influențați, de-a lungul istoriei, și de šiism (majoritatea covârșitoare a populației Turciei este sunnită de rit hanefit). La ora actuală, membrii comunității Alevi își declară susținerea fermă pentru formula statului laic și combat ideologia islamului politic.

18. Sultanul Abdülhamit II (1876-1909), supranumit de către Junii Turci și de către susținătorii lor occidentali „sultanul roșu“, ca urmare a atitudinii necruțătoare față de opozanții săi. Personalitate complexă, cu vederi conservatoare, a fost ultimul sultan care s-a bucurat de puteri discreționare, reușind să amâne cu câteva decenii procesul de dezmembrare a Imperiului Otoman și să tempereze valul de reforme promovate de tânăra generație de politicieni și birocrați otomani.
19. Una dintre cele patru școli juridice recunoscute de jurisprudența islamică sunnită.
20. Adepții școlii juridice întemeiate de teologul Abû-Hanifa (m. 772), care, pe lângă *Coran* și „tradițiile profetice“ (*hadās*) – izvoare fundamentale ale dreptului islamic –, acceptă ideea opiniei personale raționale, în măsura în care cauza litigioasă nu are precedent în cele două surse menționate. Din această școală a derivat sistemul juridic oficial al abbasizilor, al turcilor selgiukizi și al celor otomani. Ea continuă să fie dominantă astăzi în Turcia și în vechile teritorii otomane, precum și în Asia Centrală.
21. Este vorba de Dardanele (în turcă, Çanakale Boğazi).
22. Bülent Ecevit (1925-2006), politician, dar și om de litere turc, care a beneficiat de patru mandate de prim-ministru, inclusiv în perioada în care a avut loc invazia turcă în Cipru (lansată la 20 iulie 1974), perioadă în care Partidul Republican al Poporului, în fruntea căruia se afla, constituise o alianță de guvernare cu Partidul Salvării Naționale, condus de Necmettin Erbakan.
23. Makarios al III-lea (1913-1977), arhiepiscop și primat al bisericii autocefale a Ciprului și, totodată, președinte al Republicii Cipru (1960-1974), pentru a cărei independență a militat în mod constant, după o primă fază în care a sprijinit ideea unirii acesteia cu Grecia.
24. Milli İstihbarat Teşkilatı – Serviciul Național de Informații al Turciei.
25. Sigla sub care era cunoscută Polis Derneği, „Asociația polițiștilor“, înființată în anul 1975 cu scopul de a limita procesul de înregimentare politică a polițiștilor declanșat de partidele de dreapta.
26. Dota vărsată viitoarei mirese, al cărei quantum se stabilește prin negociere; obiceiul a fost împrumutat de turci de la arabii care locuiau pe teritoriile otomane. În căsătoriile tradiționale, dota era asigurată de viitorul soț, ea reprezentând suportul financiar și, totodată, asigurarea materială a femeii în caz de divorț sau de deces al bărbatului. Zestrea era, de obicei, plătită în bani, dar putea fi reprezentată și de un teren sau un obiect de valoare. Suma stabilită de cele două părți era de două tipuri: partea plătită pe loc, la nuntă (în general, două treimi din valoarea totală) și partea plătită în momentul divorțului sau al morții soțului. Multe familii își însușeau prima parte a dotei, privind-o ca pe o compensație legitimă pentru pierderea fiicei.

27. Întreprinderea care asigură transportul public în Istanbul, înființată în anul 1871.
28. În traducere, „câmpia troienită“.
29. Ismet İnönü (1884-1973), președinte al Turciei în perioada 1938-1950, când i-a succedat în această funcție lui Mustafa Kemal Atatürk.
30. Numite de unele surse și „pogromul de la Istanbul“, incidentele menționate au constat îndeosebi în atacarea unor instituții și proprietăți aparținând comunității grecești de către grupuri de civili înarmați, în spatele cărora se presupune că s-ar fi aflat serviciile turce de securitate. Incidentele s-au soldat cu victime și cu pagube materiale însemnate, determinând exodul masiv al etnicilor greci din Turcia, îndeosebi din zona Istanbulului, către Grecia. Violențele la adresa comunității grecești fuseseră declanșate de un fals atac îndreptat împotriva consulatului turc din Salonic (nordul Greciei), aflat în casa în care se născuse Mustafa Kemal Atatürk, atac pe care autoritățile și presa turcă le prezentaseră ca pe o gravă ofensă la adresa Turciei. Printre cei afectați de aceste evenimente s-au numărat și membrii comunităților armeană și evreiască din Istanbul.
31. Personajul Celâl Salik mai apare și în alte romane ale lui Orhan Pamuk *Cartea neagră*, unde se numără printre personajele-cheie ale cărții, *Viața cea nouă* și *Muzeul inocenței*.
32. *Muhallebi* este un gen de budincă preparată din făină de orez și lapte, care poate fi îndulcită sau neîndulcită și aseasonată cu alune, fistic, migdale, nuci, praf de nucă de cocos, scortșoară, sirop de ciocolată, dulceață, șerbet etc. *Muhallebi*-ul este persoana care prepară și comercializează *muhallebi*; gama de produse preparate și servite în asemenea localuri este însă cu mult mai variată.
33. Un preparat dulce din piept de pasăre și un gen de sos pe bază de lapte.
34. Ahmet Kenan Evren (1917-2015), președinte al Turciei în perioada 1980-1989, ca urmare a loviturii de stat militare din 12 septembrie 1980, care a condus la înlăturarea guvernului condus de Süleyman Demirel, la suspendarea parlamentului, a constituției și a libertăților democratice, pe fondul tensiunilor dintre formațiunile politice de stânga și cele de dreapta de la sfârșitul anilor 1970.
35. Persoană care știe Coranul pe de rost; recitator al Coranului.

Partea a patra

(iunie 1982 – martie 1994)

„Era zguduit să descopere în lumea exterioară o urmă a ceea ce considerase până atunci că era o boală ordinară a propriei sale minți.“

James Joyce, *Portret al artistului în tinerețe*

1. Căsătoria lui Mevlut cu Rayiha

Acum doar moartea ne mai poate despărți

Süleyman. După părerea dumneavoastră, când anume și-a dat seama Mevlut că fata pe care o furase nu era frumoasa Samiha, cu care se privise o dată în ochi la nunta fratelui meu mai mare, ci Rayiha, care nu era frumoasă? De îndată ce s-a întâlnit cu Rayiha, acolo, în grădina din sat, pe întuneric? Sau atunci când i-a văzut fața, în timp ce fugeau peste munți și văi? Oare când s-a așezat lângă mine, în camionetă, știa deja? De aceea l-am întrebat „e ceva în neregulă?“ și i-am zis „taci mâlc“: ca să-mi dau seama. Dar el s-a prefăcut că nu mă auzea.

În timp ce coborau din tren și treceau cu vasul de pasageri din Haydarpaşa în Karaköy, alături de ceilalți pasageri, Mevlut nu era cu gândul la căsătorie și la cununie, ci la faptul că, în cele din urmă, avea să rămână singur cu Rayiha în aceeași cameră. Atenția cu care aceasta privea învolburarea de pe Podul Galata și aburii albi ai vapoarelor i se părea copilărească și nu-și putea scoate din minte faptul că, peste puțină vreme, urmau să ajungă acasă și să rămână singuri.

Când a deschis ușa apartamentului din Tarlaşaşi cu cheia pe care-o ținuse până atunci în buzunar ca pe-o bijuterie, Mevlut a simțit că în răstimpul celor trei zile în care se dusese și se întorsese de la țară, locuința sa trecuse printr-o metamorfoză: apartamentul, care putea fi socotit aproape răcoros în diminețile de la început de iunie, se încinsese peste măsură în arșița verii, iar linoleumul vechi de pe jos răspândea, la soare, un miros amestecat, de plastic ieftin, ceară și sfârâ. De afară răzbătea vuietul mulțimii și al circulației din Beyoğlu și din Tarlaşaşi, care îi plăcuse întotdeauna lui Mevlut.

Rayiha

— Avem o locuință foarte frumoasă! am zis eu. Dar trebuie s-o aerisim puțin!

Am răsucit cremona fără să pot deschide fereastra, iar Mevlut a dat fuga la mine și mi-a arătat cum funcționează spanioleta. Mi-am dat seama imediat că dacă avea să fie spălată bine cu apă și săpun și dacă aveau să fie înlăturate pânzele de păianjen, casa aceea urma să fie mântuită de deziluzii, de temeri, de demonii din închipuirea lui Mevlut. De îndată ce am ieșit în oraș ca să cumpărăm săpun de rufe, o găleată de plastic și o cârpă de șters pe jos, am scăpat de încordarea pricinuită de faptul că eram doar noi între noi și ne-am destins. Către prânz ne-am dus pe jos dinspre străzile acelea dosnice din Tarlabası până în Balıkpazarı, admirând vitrinele, intrând prin magazine, uitându-ne la rafturi și făcând târguiești. Am cumpărat bureți de bucătărie, bureți de sârmă, perii și detergenți și, de cum ne-am întors acasă, ne-am apucat să facem o curățenie pe cinste. Am fost atât de absorbiți de roboteală, încât am uitat de rușinea pe care o simțeam pentru că ne aflam singuri în casă.

Către seară, eram learcă de sudoare. Mevlut mi-a arătat cum se aprinde încălzitorul de apă de la baie, apoi cum se deschide butelia Aygaz și care era robinetul de apă caldă. Am urcat pe un scaun pentru a vârî un chibrit aprins în orificiul întunecat al încălzitorului. Mevlut m-a sfătuit ca, atunci când mă spăl, să întredeschid fereștrua cu geam givrat care dădea către luminatorul blocului.

— Dacă o deschizi doar atât, aerul toxic o să iasă afară și, pe de altă parte, n-o să te vadă nimeni, mi-a zis el în șoaptă. Eu ies în oraș pentru o oră.

Mevlut își dăduse seama că Rayiha, care încă mai era îmbrăcată în hainele cu care fugise de la țară, n-avea să se poată dezbrăca și spăla câtă vreme se afla el în casă. A intrat într-una dintre cafenelele care dădeau în bulevardul Istiklal. În serile de iarnă, locul acela era înțesat de portari, vânzători de loto, șoferi și vânzători de stradă trudiți, însă în seara aceea era pustiu. Mevlut s-a gândit, stând cu ochii la paharul cu ceai care-i fusese pus în față, la Rayiha, care tocmai se spăla în acele clipe. Cum dedusese că avea pielea albă? Uitându-se la gâtul ei! De ce spusese, la plecare, că avea să stea „o oră”? Timpul trecea tare anevoie! A văzut pe fundul paharului o funză răzleață de ceai.

Apoi a mai băut o bere, căci nu voia să se întoarcă acasă mai repede de o oră, după care a lungit drumul, luând-o pe străzile dosnice din Tarlaşa. Era fericit să aparțină acelor ulițe pe care copiii băteau mingea, ocărând în toate felurile, în vreme ce mamele lor stăteau așezate, cu tipsiile în poală, alegând orez, pe pragurile caselor modeste, cu trei caturi, și unde toată lumea cunoștea pe toată lumea.

S-a tocmit cu un bărbat care vindea pepeni, acoperiți cu o învelitoare din pânză neagră, sub un umbrar aflat pe un teren viran și a ciocănit, rând pe rând, nenumărați harbuji, străduindu-se să-și dea seama cât erau de coți. Pe un pepene se plimba o furnică. Ori de câte ori răsucea Mevlut pepenele în mâini, furnica ajungea în partea de dedesubt a acestuia, numai că nu cădea, ci gonia grăbită și ajungea din nou în partea de sus. Mevlut a cerut să i se cântărească harbulul fără a o da la o parte pe răbdătoarea furnică, după care a intrat în casă fără zgomot și l-a lăsat în bucătărie.

Rayiha. Ieșisem din baie, mă îmbrăcasem în alte haine, curate, mă întinsesem în pat, cu spatele spre ușă, fără a-mi mai pune baticul, și ațipisem.

Mevlut s-a apropiat pe tăcute. S-a uitat multă vreme la Rayiha, așa cum stătea întinsă în pat, știind foarte bine că nu avea să uite niciodată clipa aceea. Trupul ei ascuns de veșminte și picioarele erau delicate, frumoase. Umerii și brațul i se mișcau ușor la fiecare răsuflare. Mevlut a simțit un moment că ea doar se prefăcea că dormea. S-a întins în tăcere, cu băgare de seamă, pe cealaltă latură a patului de două persoane, îmbrăcat cu hainele de stradă. Inima îi bătea repede, gata-gata să-i spargă pieptul. Dacă ar fi început să facă dragoste atunci – nu știa sigur cum ar fi urmat să facă asta – ar fi însemnat să abuzeze de încrederea ei.

Rayiha avusese încredere în el, îi încredințase întreaga sa viață și, deși nu se căsătoriseră, ba nici măcar nu făcuseră dragoste încă, își dăduse jos baticul și-i dezvăluise minunatele sale plete. Mevlut a simțit, în timp ce se uita la părul ei lung, ondulat, că urma să se atașeze de ea, că avea s-o iubească nespus tocmai datorită încrederii pe care i-o arătase și a felului în care i se abandonase. Nu mai era singur pe lume. O privea respirând și nu-și mai încăpea în piele de fericire. Și-apoi, ea îi citise scrisorile, iar acestea îi plăcuseră.

Au adormit îmbrăcați. În toiul nopții, s-au îmbrățișat, dar n-au făcut dragoste. Mevlut își dădea seama că sexualitatea s-ar fi putut descătușa mai ușor în întunericul nopții. Voia însă să facă pentru prima oară dragoste cu ea la lumina zilei, privind-o în ochi. Când însă se priveau în ochi dimineața li se făcea rușine și-și găseau altceva de făcut.

Rayiha. A doua zi dimineață l-am scos iar pe Mevlut în oraș, la cumpărături. Eu am fost cea care a ales învelitoarea de plastic, în genul mușamalei, pentru masă, cearșaful de plapumă, cu flori albastre, coșul de pâine dintr-un plastic ce imită paiul și, de asemenea, storcătoarea pentru lămâi, tot din plastic. Pe Mevlut l-a obosit curiozitatea cu care cercetam din priviri papucii, ceștile, borcanele, solnițele, faptul că mă puteam uita la ele din simplă plăcere, fără să târguiesc nimic. Apoi ne-am întors acasă. Ne-am

ășezat pe marginea patului.

— Nu știe nimeni că suntem aici, nu-i așa? l-am întrebat eu.

Când am spus asta, Mevlut, cu chipul lui de copil, mi-a aruncat o asemenea privire, încât i-am zis „mâncarea e pe aragaz“ și am dat fuga la bucătărie. După-amiază, când soarele a încins micul nostru apartament, m-a cuprins osteneala și m-am lungit în pat.

Mevlut s-a lungit și el lângă ea, după care s-au îmbrățișat și s-au sărutat pentru prima dată. Văzând expresia vinovată, de copilă, așternută pe chipul mintoasei Rayiha, Mevlut a dorit-o și mai mult. Ori de câte ori li se aprindea și le ieșea la lumină dorința, erau copleșiți însă de sfială și neliniște. Mevlut și-a strecurat mâna pe sub veșmintele Rayiheii, i-a cuprins o clipă în palmă sânul stâng și l-a apucat amețea.

Rayiha l-a împins într-o parte. Mevlut s-a simțit ofensat și s-a ridicat din pat.

— Nu te teme, nu m-am supărat! a zis el, ieșind hotărât pe ușă. Mă întorc imediat!

Pe una dintre străzile din dosul Moscheii Agăii își avea prăvălia un negustor de fiare vechi de origine kurdă, care absolvise școala Imam Hatip¹ din Ankara. Acesta îi căsătorea fără să stea prea mult pe gânduri, în schimbul câtorva gologani, pe tinerii căsătoriți civil, dar care-și ziceau să se căsătorească, pentru orice eventualitate, și religios, pe nevolnicii care, deși aveau câte o nevastă la țară, se îndrăgosteau de cine știe cine la Istanbul, pe cei care se întâlneau pe ascuns de părinții, de frații mai mari și care, prieteni fiind, nu se mai puteau înfâna și mergeau prea departe, precum și pe tinerii conservatori, copleșiți de sentimente de vinovăție. Cum tinerii care nu obținuseră acordul părinților n-ar fi putut fi căsătoriți decât de către cineva din școala hanefită, acesta afirma că era hanefit.

Mevlut l-a găsit pe bărbat picotind, cu capul vârat în ziarul *Akşam*, în

partea din spate a prăvăliei întunecoase, ticsite cu elemente vechi de calorifer, cu uși de sobă, cu piese de motor ruginite.

— Domnule hoga, vreau să mă însor potrivit rânduielilor credinței noastre.

— Înțeleg, dar de ce atâta zor? a zis hogea. Ești, pe de o parte, prea calic, iar pe de altă parte prea june ca să-ți iei o a doua nevestă.

— Am furat o fată! a zis Mevlut.

— Cu învoiala ei, desigur!

— Suntem îndrăgostiți unul de altul.

— Sunt foarte mulți oameni fără onoare, fără respect pentru feciorie, care le răpesc pe fete cu forța, zicând că o fac din dragoste. Ticăloșii care le iau cu japca ajung să le înduplece pe bieteale familiei din care provin fetele și, până la urmă, se și însoară cu...

— Nici vorbă de asta! a zis Mevlut. Noi ne căsătorim din proprie voință și, cu voia Domnului, din dragoste!

— Dragostea e o boală, a zis hogea. Iar leacul ei grabnic este – aici ai dreptate! – căsătoria. Numai că, după ce-i scade fierbințeala pricinuită de tifos, omul se căiește pe dată, pentru că va lua toată viața un leac la fel de neplăcut la gust ca chinina.

— Eu n-am să mă căiesc, a zis Mevlut.

— Păi, atunci de ce te grăbești? Nu te-ai culcat încă cu fata?

— După ce am să mă însor cu ea după rânduială, a zis Mevlut.

— Ori fata nu e fumoasă, ori ești tu foarte naiv. Cum te cheamă? Ești băiat fumos, ia bea tu un ceai!

Mevlut a băut ceaiul adus de un ucenic palid, cu ochi mari, verzi și a vrut să scurteze vorba, însă hogea s-a apucat să-i vorbească pe larg, ca parte a târguiei asupra prețului, despre cât de prost mergeau toate. Din nefericire, numărul tinerilor care se cununau religios pentru că se sărutaseră, se pipăiseră, iar mai apoi le tănuiau părinților, în timp ce stăteau la masă, seara, fiecare la el acasă, că se căsătoriseră în dimineața acelei zile, se

împuțina.

— Eu nu am mulți bani! a zis Mevlut.

— De-asta ai răpit-o? Parșivii frumoși, așa ca tine, le spun fetelor, după ce-și fac plăcerea, „ești liberă!“ și se leapădă de ele. Câte copile frumoase foc, dar fără minte, care fie s-au sinucis, fie au ajuns la tractir din cauza unora ca tine n-am cunoscut eu!

— Când o să împlinescă optsprezece ani, o să ne cununăm și civil, a zis Mevlut, cu un sentiment de vinovăție.

— Bine. Am să vă cunun mâine, ca să săvârșesc o faptă bună. Unde să vin?

— Nu se poate să facem cununia aici, fără s-o aduc pe fată? a întrebat Mevlut, plimbându-și privirile prin prăvălia prăfuită, cu articole de fierărie.

— Nu-ți iau bani pentru serviciul de imam, dar îți iau pentru sală, a zis negustorul de fiare vechi.

Rayiha. După ce a plecat Mevlut, am ieșit în oraș și am cumpărat două kilograme de căpșuni, cam moi, dar ieftine, de la un vânzător ambulant cu care mi s-au încrucișat pașii, niște zahăr tos de la băcănie, iar apoi, înainte de întoarcerea lui, am curățat căpșunile și am făcut dulceață. Când a venit el acasă, a adulmecat fericit aburul căpșunilor amestecate cu zahăr, dar n-a încercat să se apropie de mine.

Către seară, Mevlut m-a dus la cinematograful Laleaua, unde rulau două filme turcești. Când mi-a spus, în sala de cinematograf care era aproape îmbibată de umezeală din pricina igrasiei, în pauza dintre filmul cu Hülya Koçyiğit și filmul cu Türkan Şoray, că a doua zi urma să ne căsătorim, am plâns puțin. Am urmărit însă cu atenție și cel de-al doilea film. Eram foarte fericită.

— Să facem repede măcar cununia religioasă până când ai să obții încuviințarea tatălui tău sau până când ai să împlinești optsprezece ai, ca să nu încerce nimeni să ne despartă, mi-a zis el când s-a terminat filmul. Am o

cunoștință care se ocupă de fiare vechi. O să ne cununăm în prăvălia lui. L-am întrebat, nu e nevoie să vii și tu... Ai să spui că ai dat împuternicire cuiva, atât!

— Nu, eu vreau să vin la cununie! am zis încruntând din sprâncene.

Apoi am zâmbit, ca nu cumva Mevlut să se sperie.

Când s-au întors acasă, Mevlut și Rayiha și-au scos hainele fără să se vadă unul pe altul, ca niște străini nevoiți să împartă aceeași cameră de hotel într-un hotel de provincie, și și-au pus pijama (Mevlut) și cămașa de noapte (Rayiha). Au stins lumina fără să se privească în ochi și s-au întins în pat unul lângă altul – Rayiha, din nou cu spatele la Mevlut –, plini de băgare de seamă și lăsând un spațiu gol între ei. Mevlut era stăpânit de un sentiment care șovăia între bucurie și teamă. A cugetat că n-avea să poată dormi până la ziuă de emoție, apoi, la puțină vreme după aceea, a ațipit.

Când s-a deșteptat în puterea nopții, era cufundat în mireasma pătrunzătoare de căpșuni degajată de pielea Rayiheii, dar și de biscuiți pentru copii degajată de gâtul ei. Erau asudați din pricina căldurii și căzuseră pradă țânțarilor lacomi. Trupurile lor s-au îmbrățișat de la sine. Mevlut, care zărea cerul, de un albastru întunecat, și lămpile cu neon de afară, tocmai avusese o clipă impresia că pluteau undeva în afara lumii, că reveniseră la copilărie, într-un vid lipsit de gravitație, când Rayiha l-a împins la o parte:

— Încă nu ne-am căsătorit! i-a zis ea.

Mevlut auzise de la un fost chelner pe care-l cunoștea de la restaurantul Karlıova că Ferhat se întorsese din armată. Dimineața l-a descoperit, cu ajutorul unuia dintre spălătorii de vase din Mardin, la un internat sărăcăcios, hărăzit holteilor, din Tarlaşa. Locuia acolo împreună cu niște picoli tineri, cu diverși băieți din Tunceli și Bingöl, cei mai mulți dintre ei kurzi și Alevi, care urmau școala medie și spălau vase prin localuri, toți mai mici decât el cu zece ani. Mevlut a găsit că locul acela înăbușitor, care duhnea, nu

i se potriveau lui Ferhat și i-a părut rău pentru el, dar s-a simțit ușurat să afle că acesta se ducea adeseori și acasă, la părinții săi. Mevlut a intuit că Ferhat era un soi de îndrumător al internatului, că în spatele acelei povești se afla comerțul cu țigări de contrabandă, care devenise foarte dificil după puci, cu droguri, pe care ei le numeau „iarbă“, dar și, într-o oarecare măsură, furia și solidaritatea politică cu tinerii, dar nu l-a întrebat prea multe. Ferhat fusese foarte impresionat de ceea ce văzuse și trăise în armată, de poveștile cunoscuților săi care ajunseseră în pușcăria din Diyarbakır și fuseseră supuși la torturi, și se radicalizase politic.

— Trebuie să te căsătorești, i-a zis Mevlut.

— Trebuie să cunosc o fată de la oraș și s-o cuceresc sau să răpesc o fată de la țară, a zis Ferhat. N-am bani de însurătoare.

— Eu am furat o fată, i-a zis Mevlut. Fură și tu! După aceea o să facem afaceri împreună, o să ne facem prăvălie și o să ne îmbogățim.

Mevlut i-a istorisit, înflorind și modificând lucrurile, cum fugise el cu Rayiha. În povestea sa nu figurau nici Süleyman, nici camioneta. I-a spus cum mersese el prin munți, prin noroaie o zi întregă, mână în mână cu iubita sa, cu tatăl Rayiheii în urmă, până la gara din Akşehir.

— Rayiha e la fel de fumoasă cum ziceam noi în scrisori? I-a întrebat Ferhat emoționat.

— E și mai fumoasă, și mai deșteaptă! a zis Ferhat. Dar cei din partea fetei, familia Vural, Korkut, Süleyman ne urmăresc până și la Istanbul.

— Fasciști ticăloși! a zis Ferhat și a acceptat pe dată să le fie martor la cununie.

Rayiha. M-am îmbrăcat cu rochia aceea lungă, din stambă înflorată, și cu perechea de blugi curată. Mi-am pus baticul liliachiu cumpărat de pe una dintre ulițele dosnice din Beyoğlu. Ne-am întâlnit cu Ferhat la bufetul Marea Neagră de pe bulevardul İstiklal. Era un bărbat înalt, cu frunte largă, politicos. Ne-a făcut cinste cu câte un pahar cu sirop de vișine.

— Te felicit, ți-ai ales bine bărbatul! mi-a zis el. E o figură, dar are o inimă de aur!

Negustorul de fiare vechi în prăvălia căruia ne adunaserăm a mai adus un martor de la băcănia din vecinătate. A scos din sertar un registru uzat, pe care scria ceva cu slove de pe vremuri. L-a deschis și le-a cerut tuturor celor prezenți să-i spună numele și prenumele tatălui, notându-le rând pe rând, cu grijă și atenție, în catastif. Deși știam cu toții că lucrurile n-aveau nici o valoare oficială, am fost impresionați de felul în care le așternea, plin de seriozitate, în registru, cu litere arabe.

— Ce i-ai dat ca zestre? Ce-ai să-i dai dacă te despărți de ea? a întrebat negustorul de fiare vechi.

— Ce zestre?! a zis Ferhat. Păi, a furat-o!

— Și ce-ai să-i dai dacă divorțezi?

— Pe noi doar moartea ne mai poate despărți, a zis Mevlut.

— La prima scrii „zece galbeni Reșat²“, iar la cealaltă „zece galbeni republicani“³, a zis celălalt martor.

— E prea mult! a zis Ferhat.

— Probabil că n-am să pot săvârși cununia în acord cu Șari‘a, a zis negustorul de fiare vechi și s-a dus în partea din față a prăvăliei, unde se afla balanța. Orice fel de apropiere petrecută în afara unei cununii conforme cu religia e preacurvie. Iar fata asta e prea mică de vârstă!

— Nu sunt mică, am șaptesprezece ani! am zis eu și i-am arătat actul de identitate pe care-l șterpelisem din dulapul tatei.

Ferhat l-a tras pe negustorul de fiare vechi într-un colț și i-a pus niște bancnote în buzunar.

— Ia repețați după mine! a zis negustorul de fiare vechi.

Mevlut și cu mine am repetat îndelung, privindu-ne ochi în ochi, cuvintele acelea în arabă.

— Doamne, sfințește această căsătorie! Dăruiește-le, Doamne, acestor bieți robi ai tăi stăruință în cunoașterea reciprocă, în traiul de zi cu zi, în

dragoste și în căsnicie, ferește-i pe Mevlut și pe Rayiha de ură, de neînțelegeri, de despărțenie! a zis negustorul de fiare vechi, punând capăt ceremoniei.

2. Mevlut, vânzător de înghețată

Cele mai fericite zile ale vieții sale

De cum au ajuns acasă, s-au vârat în așternut și s-au iubit. Acum, că se căsătoriseră, lucrul acela pe care și-l doriseră nespus, care le stâmise curiozitatea, dar pe care nu-l putuseră săvârși cu nici un chip înainte îi făcea pe amândoi să se simtă mai bine, căci era vorba de o datorie pe care ceilalți se așteptau s-o împlinească. Erau stânjeniți de faptul că se vedeau goi (nu într-un tot), că se atingeau unul pe altul pe brațe, pe piept, prin locurile acelea care ardeau ca văpaia, numai că acel sentiment al inevitabilului le îndulcea stinghereala. „Da, e foarte rușinos! Din păcate însă, trebuie s-o facem!“, își spuneau parcă din priviri.

Rayiha. De-ar fi fost întuneric în cameră! Nu-mi plăcea sfiala pe care-o încercam când ni se întâlneau privirile. Draperiile decolorate nu erau suficiente pentru a opri soarele puternic al după-amiezii de vară. Cum Mevlut era prea poficios și se purta prea mojic în unele momente, l-am împins la o parte de vreo două-trei ori. Pe de altă parte, hotărârea lui îmi și plăcea, așa că mă lăsam apoi brusc în voia lui. L-am văzut mădularul de două ori și m-am speriat nițel de el. L-am cuprins pe frumosul și nevinovatul meu Mevlut pe după gât, ca pe un sugar, ca să nu-mi mai cadă ochii pe ditamai ștremeleagul acela din partea de jos a trupului său.

Atât Mevlut, cât și Rayiha știau, ca urmare a educației religioase primite la țară, că, împotriva a ceea ce auziseră de la prietenii lor, între soț și soție nu putea exista nimic rușinos, dar se simțeau jenați când li se întâlneau privirile. Și-au dat seama curând că acel sentiment de stânjeneală urma să se atenueze, că aveau să accepte împreunarea ca pe un fapt omenesc, ba chiar urmau să vadă în ea un semn de maturizare.

— Mi-e foarte sete, a zis Mevlut la un moment dat, cu o voce înăbușită.

Părea că întreaga casă asuda, inclusiv pereții, ferestrele, tavanul.

— E un pahar lângă carafă, a zis Rayiha, ascunzându-se bine sub cearșaf.

Mevlut a simțit, după ochii ei, că Rayiha privea parcă lumea nu dinlăuntru, ci din afara trupului său. Și el simțise, în timp ce-și umplea paharul de apă de pe masă, că nu mai era decât suflet, că se deprinsese de trup. Și-a dat seama, în timp ce-i dădea soției sale un pahar cu apă, că dragostea trupească putea avea și o latură nespus de pioasă, de spirituală, după cum avea și ceva nespus de necuviincios, de impudic. Își priveau unul altuia trupurile despuiate, sub pretextul că voiau să bea apă, ba chiar cu un sentiment de abandon reciproc. O făceau rușinându-se și, totodată, minunându-se de viață.

Mevlut a observat că trupul alb ca laptele al Rayiheii părea să răspândească un soi de lumină. S-a gândit că petele acelea de culoare roz și vinețiu palid de pe pielea ei i s-ar fi putut datora lui. Când s-au strecurat din nou sub cearșaf, s-au îmbrățișat cu acea destindere pe care le-o insufla certitudinea că totul merge bine. Din gura lui Mevlut ieșeau parcă de la sine tot soiul de cuvinte tandre, pe care nu și le pregătise nicidecum dinainte:

— Draga mea, i-a zis el Rayiheii. Iubita mea, ești tare dulce...

Rostea acele vorbe în șoaptă, cu convingere, de parcă i-ar fi dezvăluit o taină, și nu cu voce tare, așa cum i le spuneau mama și surorile sale când era mic. I se adresa stăpânit parcă de neliniștea celui care se teme să nu rătăcească drumul prin codru. Au făcut dragoste până la ziuă, fără să aprindă

deloc lumina, adormind, trezindu-se, sculându-se și bând mereu apă pe întuneric. Cea mai grozavă latură a căsătoriei era faptul că puteai face dragoste când și cât voiai.

Dimineața, când au observat niște pete vișinii pe cearșafuri, s-au simțit, pe de o parte, rușinați, iar pe de altă parte s-au bucurat, fără a-și arăta unul altuia sentimentele, căci ele erau un semn al fecioriei Rayihei. N-au discutat deloc despre acel subiect, dar în timp ce pregătea, alături de Rayiha, înghețata de vișine pe care urma s-o vândă seara de-a lungul întregii veri, lui Mevlut i-a venit mereu în minte acea potrivire cromatică.

Rayiha. Mevlut ține postul de Ramadan de când a terminat școala primară, rămânând un an în sat, iar eu, încă din copilărie, de când aveam zece ani. Odată, când eram mici, iar eu și Samiha dormitam în așteptarea *iftar*⁴-ului, sora mea mai mare, Vediha, a văzut negru înaintea ochilor de foame și a picat lată ca un minaret la cutremur, cu tava pe care o ținea în mână cu tot. Mai apoi ne-am deprins cu toatele ca atunci când vedeam negru înaintea ochilor din pricina postului să ne lăsăm imediat pe vine și să ne așezăm pe jos. Uneori, ca să ne distrăm, ne clătinam puțin pe picioare, după care ne aruncam la pământ, fără să ni se fi tulburat privirile, și râdeam. Toți cei care ajunau, până și copiii, știau, de asemenea, că cei căsătoriți nu trebuie să se apropie unul de altul pe parcursul zilei. Când a început însă postul acela de Ramadan, la trei zile după ce ne căsătoriserăm, eu și Mevlut am început să ne îndoim de ceea ce știam.

Domnule hoge, dacă săruți mâna cuiva zădărnicești postul? Nu-l zădărnicești! Dar dacă-i săruți umărul? Fără îndoială că nu! Dar dacă o săruți pe gât pe nevasta ta după lege? Dacă o săruți pe obraz? „Cei de la Culte privesc cu îngăduință un sărut respectuos, în cazul în care nu mergi mai departe. Nici măcar un sărut pe buze nu zădărnicește postul dacă nu scuipiți înainte“, ne-a zis negustorul de fiare vechi care ne cununase religios. Dintre toți, Mevlut avea cea mai mare încredere în el și zicea că, de vreme ce el ne-a

cununat, doar el era chemat să ne spună cum să facem, nicidecum alții. Aceasta pentru că, în credința noastră, există căi de a răstălmăci orice. Vedeți în povestea că băieții care posteau și care, pe de altă parte, se jucau fără rușine cu trupurile lor în zilele lungi de vară, prin pădure ori prin albia râului, judecau astfel: „Păi, domnul imam zice să nu ne apropiem de neveste, nu de noi înșine...” Poate că în Carte nici nu există opreliștea de a face dragoste în luna Ramadan.

Pesemne că acum ați priceput: eu și Mevlut nu ne-am putut înfrânge pornirile și am purces să facem dragoste în zilele lungi și arzătoare din perioada Ramadanului. Dacă ăsta e un păcat, sunt de acord cu el, căci îl iubesc nespus pe frumosul meu Mevlut. Nu aducem nici o atingere nimănui! Celor care ne numesc păcătoși aș vrea să le pun următoarea întrebare: ce credeți dumneavoastră că fac, în orele acelea de post care te năucesc, zecile de mii de tineri care sunt căsătoriți în pripă chiar înainte de Ramadan și care se împreunează pentru prima oară în viața lor?

Mevlut luase căruciorul acela de înghețată cu trei roți, lingurile cu cozi lungi și butoiul de la Hızır, care plecase de Ramadan în satul lui din zona Sivasului. La fel ca mulți alți vânzători ambulănți care se duceau mereu la țară, dar care nu doreau să-și piardă clientela fidelă, Hızır făcea în fiecare vară diverse aranjamente cu alți vânzători, în grija cărora urma să-și lase căruciorul și mușteriii.

Hızır îi ceruse o chirie foarte modestă, căci avea încredere în onestitatea și pedanteria lui Mevlut. Îl pofise pe acesta la el acasă, pe o uliță retrasă aflată dincolo de Dolapdere, și îi explicase, împreună cu soția sa din Gümüşhane, o femeie scundă și îndesată, care se împrieteniise cât ai clipi din ochi cu Rayiha, cum prepara înghețata, cum trebuia să răsucescă găleata fără preget, cu armonie firească, pentru a dibui consistența potrivită, cum se puteau adăuga câte puțin acid citric în sucul de lămâie și puțină vopsea în sucul de vișine. Potrivit lui Hızır, înghețata era îndrăgită de copii și de adulții care

încă se mai credeau copiii. Secretul afacerii consta atât în gustul înghețatei, cât și în vioișia și glumele vânzătorului. S-a așezat apoi la masă și i-a explicat lui Mevlut, făcând însemnări pe o hartă trasată cu grijă, pe ce străzi să se ducă, la ce ore era aglomerație prin diverse zone, când și unde era bine să se oprească pentru a-și vinde marfă. Mevlut revedea în gând acea hartă, pe care o învățase pe de rost, în fiecare seară când se îndrepta, împingând căruciorul cu înghețată, dinspre partea de sus a zonei Tarlabası către bulevardele Istiklal și Siraselviler.

Căruciorul cu înghețată vopsit în alb era inscripționat cu litere roșii după cum urmează:

ÎNGHEȚATA LUI HIZIR

Căpșuni, vișine, lămâie, ciocolată, frișcă

Uneori, pe la sfârșitul serii, când Mevlut tânjea după Rayiha și se întâmpla ca unul sau altul dintre aceste sortimente să se isprăvească, câte un mușteriu i se adresa lui Mevlut, care-i spusese, de exemplu, „nu mai avem cu vișine“, zicându-i pe un ton superior „atunci de ce mai scrii «cu vișine»?!“ , iar Mevlut nu-i răspundea „s-a terminat“, ci era tentat să obiecteze „n-am scris eu!“ , numai că nici măcar nu-i dădea replica, pentru că se gândea la Rayiha și era fericit. Își lăsa acasă clopoțelul acela vechi moștenit de la tatăl său și scutura clopoțelul mai vesel și mai gălăgios pe care i-l dăduse Hızır, făcându-l să tremure ca o batistă atârnată pe sfoară când se stârnește furtuna, așa cum îl învățase acesta, și striga, cu intonația deprinsă tot de la Hızır, „înghețatăăă, frișcăăă!“ . Copiii care se luau pe urmele sale de îndată ce auzeau clopoțelul strigau însă după el: „Vânzătorule de înghețată, tu nu ești Hızır!“ . El, la rândul lui, le răspundea puștilor care răsăreau ca niște spiriduși de pe la colțuri de stradă, de la ferestrele caselor, din copaci, din curțile moscheilor, unde se jucau de-a v-ați ascunselea, ori din inima întunericului: „Eu sunt fratele lui. Hızır s-a dus la o nuntă, la

țară“ .

Pentru că Mevlut nu voia să-și lase căruciorul de izbeliște și pentru că nu putea pătrunde cu ușurință prin case, prin bucătării, familiile amatoare de înghețată obișnuiau să trimită, de cele mai multe ori, pe câte cineva jos, în stradă, ca s-o cumpere de la el. Mevlut și-a dat seama repede ce treabă delicată și complicată era să pregătești, la lumina felinarelor de pe stradă, cu atenția unui farmacist care prepară un leac, felurile sortimente de înghețată asortată, așternute pe hârtie de-a rândul de familii numeroase care-i trimiteau în acest scop prin vreo servitoare, pe tăvi mari de argint ori decorate cu intarsii de sidef, sau cu ajutorul unor coșuri coborâte de la etaj, câte opt-zece pahare suple, goale de ceai. Uneori, până să apuce să onoreze comanda, se ivea un nou mușteriu, iar copiii care-l înconjurau ca un roi de muște lipite de o fărfurie cu dulceață, sporovăind necontenit, își pierdeau răbdarea și-și ieșeau din fire. Alteori, toată lumea se făcea nevăzută, așa cum se întâmpla în timpul rugăciunii de *teravîh*⁵, și aceasta nu doar din jurul căruciorului său cu înghețată, ci și de pe stradă, și toți copiii, toți unchiașii care se uitau la meciurile de fotbal de la televizor, toți musafirii satisfăcuți, toate mătușile guralive, toate fetițele răsfățate și, în cele din urmă, toți băieții rușinoși și supărăcioși din câte o familie care-o trimitea jos, în stradă, pe servitoare cu tava dădeau de știre întregii lumi, țipând cât îi ținea gura, de la etajul al cincilea, de pildă, cu o îndrăzneală care-l uimea până și pe Mevlut, cât din înghețata pe care și-o doreau voiau să fie cu vișine și cât cu frișcă, ori ce fel de înghețată voiau să se afle în partea de sus și ce fel de înghețată voiau să se afle la fundul cometului. Uneori era chemat sus cu insistență și lua parte la fericirea unor puști care făceau tumbe pe covoare, în jurul unei mese aglomerate de familie sau la ușa unei bucătării de oameni înstăriți, aflată în devălmășie. Oamenii din unele case trăgeau imediat concluzia, după sunetul clopoțelului, că cel din stradă era Hızır, așa încât femeile și bărbații în vârstă, aflați cu un etaj mai sus, îl priveau pe Mevlut în ochi și se așterneau cu el la taifas, spunându-i „Hızır Efendi, ce mai faci, arăți foarte bine, bravo!“, iar el

nu se tulbura deloc, ci le dădea răspunsuri pe placul lor, de genul „mulțumesc Domnului, bine, am venit de la nuntă, de la țară... Ramadanul acesta e foarte îmbelșugat!“, pentru ca îndată după aceea să încerce un sentiment de vinovăție.

Cel mai însemnat sentiment de vinovăție care l-a stăpânit de-a lungul lunii Ramadanului își avea, desigur, obârșia în faptul că se lăsa ispitit de diavol și făcea dragoste cu Rayiha în răstimpul hărăzit postului. Intuia însă că sursa aceluia sentiment era ceva mai profundă, căci era suficient de inteligent ca să-și dea seama, la fel ca Rayiha, că trăia cele mai fericite zile ale vieții sale, iar fericirea sa era suficient de covârșitoare ca să nu mai poată fi tănuțită de vreo muștrare de conștiință: se simțea aidoma unui om care fusese îngăduț în Paradis din greșeală, fără a fi vrednic de el.

Înainte de a se fi făcut ora zece și jumătate și de a fi ajuns la jumătatea traseului marcat pe harta lui Hızır, i se făcea un dor nespus de Rayiha. Oare ce făcea ea acasă în clipele acelea? După cea de-a doua săptămână de Ramadan s-au dus în două rânduri, după-amiaza, în timpul care le mai rămânea liber după ce pregăteau înghețata și făceau dragoste, la niște cinematografe aflate pe ulițele lăturalnice din Beyoğlu unde rulau, la prețul unei înghețate mari, câte trei filme amuzante cu Kemal Sunal și Fatma Girik. Poate că dacă ar fi cumpărat un televizor la mâna a doua, Rayiha nu s-ar mai fi plictisit așteptându-l să se întoarcă acasă.

În fiecare seară își încheia traseul într-un pârcoleț orientat către zecile de mii de ferestre luminate ale Istanbulului. Stătea în locul acela în care, așa cum arătam la începutul cărții noastre, urma să fie jefuit de cei doi bandiți, tată și fiu, cu doisprezece ani mai târziu, și cugeta, în timp ce privea tancurile petroliere care treceau pe Bosfor, în întuneric, și inscripțiile luminoase atâmate între minarete, cât de norocos era pentru că avea o locuință la Istanbul și o fată minunată ca Rayiha, care îl aștepta acasă. Îl alegea din ochi pe cel mai isteț dintre copiii care se țineau după el ca niște pescăruși hămesiți ce urmăresc barca unui pescar, cu gândul de a termina

înghețata rămasă pe fundul găleții, și-i spunea:

— Ia să vedem noi ce ai prin buzunare!

Aduna apoi mărunțișul pe care-l aveau asupra lor câțiva copii de teapa lui, chiar dacă acesta nu era suficient, și, după ce le punea fiecareia în mână câte o ditamai înghețata, făcea cale întoarsă. Mevlut nu le făcea concesii puștilor care nu aveau deloc bani asupra lor, care se căciuleau în fața lui cu vorbe de genul „nene Hızır, dă-ne măcar un cornet gol!“ și care-l luau în târbacă, maimuțărindu-l. Știa că, dacă i-ar fi dat vreunuia dintre ei înghețată pe de-a moaca, a doua zi n-ar mai fi putut să facă vânzare cu niciunul dintre ei.

Rayiha. Îl auzeam pe Mevlut întorcându-se când aducea căruciorul în curtea din spate, așa că mă duceam imediat jos și, în timp ce el lega roata din față cu lanțul de migdal, eu duceam sus găleata („Bravo, e goală ca-n palmă!“, îi ziceam de fiecare dată), cărpele care trebuiau spălate și lingurile de înghețată. De cum intra în casă, își desfăcea repede șorțul și și-l arunca pe jos. Îmi plăcea să văd că e nerăbdător să revină la fericirea noastră domestică și că zvârle cât colo lucrul acela al cărui buzunar era burdușit de parale, căci unii oameni se poartă cu banii câștigați de ei cu atâta respect încât ai zice că e vorba de o bucată de hârtie pe care e scris numele Profetului și îi așază undeva destul de sus, ca pe o bucată de pâine căzută pe jos. Îl sărutam.

În diminețile de vară când ieșea în oraș ca să cumpere căpșuni, vișine, pepene galben de la vânzătorul de legume și fructe albanez sau, dacă nu, din Balıkpazarı, precum și alte ingrediente pentru amestecul de înghețată, îmi puneam și eu încălțările și-mi așezam basmaua pe cap. „Vino și tu!“, îmi zicea Mevlut, de parcă doar el ar fi decis să mă scoată în lume. Apoi, după Ramadan, a început să vândă înghețată și după-amiaza.

Dacă-l vedeam stânjenit și sastisit de mine în timp ce ne aflam pe stradă, rămâneam puțin în urma lui, răstimp în care el se întâlnea cu prietenii și flecărea pe la ușile frizeriilor, ale atelierelor de tâmplărie ori ale tinichigeriilor

auto. Uneori îmi spunea „tu stai puțin aici, ai răbdare!“ și intra în câte o prăvălie, făcându-mă să-l aștept. Eu mă uitam, de pildă, la cei care lucrau în atelierul de ligheane de plastic, pe care-i vedeam prin ușa deschisă, și așa îmi trecea vremea. Pe măsură ce ne depărtam de casă, Mevlut se destindea, îmi arăta cinematografele rău famate de pe ulițele dosnice, un restaurant la care lucrase cu Ferhat, îmi explica una, alta, dar când dădea de câte o față cunoscută prin gloata din Taksim, din Galatasaray era cuprins de neliniște. Oare pentru că noi eram „omul rău care a răpit o fată și fata proastă care i-a dat crezare“? „Hai să ne întoarcem!“ , îmi zicea Mevlut, pășind furios în fața mea, iar eu încercam să-l ajung din urmă și să-mi dau seama de ce își ieșise deodată așa de tare din fire pentru ceva atât de mărunț. (Mi-am petrecut întreaga viață încercând să pricep de ce își ieșea el din fire așa, pe neașteptate.) Când ne apucam să alegem, să spălăm și să terciuim fructele, se îmblânzea deodată, mă săruta pe gât, pe obraz și-mi spunea că cele mai dulci vișine și căpșuni se găseau în altă parte, făcându-mă să râd, dar și să mă rușinez. Ne prefăceam atunci că nu ne vedem unul pe altul, că odaia e cufundată în beznă, deși aceasta nu se întuneca deloc, în ciuda eforturilor noastre de a trage draperiile, și FĂCEAM DRAGOSTE.

3. Nunta lui Mevlut și a Rayihei Iaurgiii nepricopsiți ajung bragagii

Abdurrahman Efendi. Se zice că părintele căruia îi fuge fata de-acasă are o sarcină grea: trebuie să răcească imediat cât îl țin bojocii și să-și sloboadă flinta în beznă, ca să nu zică mai apoi gurile rele „taică-său, de fapt, știa“. Acum patru ani, trei golani înarmați au furat, ziua în amiaza mare, o fată fumoasă din satul Pınarbaşı, în vreme ce aceasta lucra la câmp. Taică-său s-a dus la procuror, a făcut rost de mandat ca să-i caute și să-i urmărească

jandarmii, a jelit amarnic, zile întregi, gândind că cine știe ce lucruri silnice pățise fata lui, dar tot n-a putut scăpa de cleveteala celor care spuneau că „taică-său, de fapt, știa“. Am tot iscodit-o pe Samiha, întrebând-o cine a răpit-o pe Rayiha – „ia vezi că dacă-mi sare țandăra, te bat!“, i-am zis eu, dar bineînțeles că nici măcar un bobârnac nu pot să le dau, așa că nu m-au crezut și nu m-am ales cu nici un răspuns.

M-am dus la Beyşehir, ca să nu-mi umble vorba prin sat, și m-am înfățișat procurorului.

— Măi, omule, n-ai fost în stare să ai grijă nici măcar de actul de identitate al fetei dumitale! mi-a zis el. E clar că a fugit de bunăvoie. Dacă vrei, pot să intentez acțiune doar pentru că are mai puțin de optsprezece ani. O să trimit jandarmii după ea. Doar că mai apoi ai să te domolești și ai să vrei să-ți ierți ginerele pentru ca ei să se căsătorească măcar, iar în timpul asta acțiunea va fi fost deja deschisă. Du-te la cafenea, stai acolo și chibzuiește puțin, iar apoi, dacă rămâi pe poziție, mă găsești aici.

În drum spre cafenea, am intrat la cantina Polonicul fânt, am mâncat o ciorbă de linte și mi-am dat seama, ciulind urechea la sporovăiala celor de la masa alăturată, că tocmai era pe cale să înceapă lupta de cocoși de la Asociația Iubitorilor de Animale, prin urmare m-am luat după oamenii ăia. Așa s-a făcut că în ziua aceea m-am întors la țară fără să iau vreo hotărâre. A mai trecut o lună de atunci și, îndată după Ramadan, am primit vești de la Vediha: Rayiha se afla la Istanbul, era bine, fugise la Mevlut, vărul lui Korkut, bărbatul Vedihei, și rămăsese grea. Idiotul ăla de Mevlut n-avea para chioară; Vediha se văzuse cu el. I-am zis Vedihei „n-am să-l iert niciodată!“, dar ea și-a dat seama imediat că am s-o fac.

Vediha. După Sărbătoarea Dulciurilor⁶, Rayiha a venit într-o după-amiază la noi, în Duttepe, fără să-i spună lui Mevlut. Mi-a spus că e foarte fericită cu el și că rămăsese însărcinată. M-a îmbrățișat și a plâns. Mi-a zis că e foarte singură, că se teme de toate, că nu vrea să trăiască într-un apartament

de bloc cât palma, pe deasupra și dărăpănat, ci alături de surorile ei, de grosul familiei, de copaci și găini, la fel ca la țară, adică într-o casă cu grădină, la noi în Duttepe. Draga mea Rayiha își dorea, de fapt, ca tata să nu mai spună că „fetele care fug de acasă n-au parte de nuntă“, s-o ierte, să-și dea consimțământul pentru cununia civilă și pentru nuntă. Oare n-aș fi putut să aranjez eu lucrurile cu vorba bună, liniștindu-i pe Korkut și pe socrul meu, Hasan, și, pe de altă parte, fără a-l supăra pe tata, înainte ca pruncul pe care-l poartă în pântec să se mărească prea tare?

— Să vedem! i-am zis eu. Dar te rog să-mi juri și tu încă o dată că n-ai să spui nimănui niciodată, nici tatei, nici altcuiva, că eu și Süleyman ți-am adus scrisorile de la Mevlut!

Rayiha cea de bună credință a jurat pe dată.

— De fapt, toată lumea e mulțumită că am fugit de acasă și m-am căsătorit. Pentru că acum i-a venit rândul Samihei.

Korkut. M-am dus la Gümüșdere și, după o scurtă târguială, l-am convins pe socrul meu, cel cu gâtul strâmb, care se pomise pe bocit, s-o „ierțe“ pe Rayiha. Chiar dacă m-a enervat la început pentru că se purta de parcă aș fi fost amestecat în fuga ei (mai târziu am tras concluzia, judecând după comportamentul lui, că nevasta mea, VEDIHA, și fratele meu, Süleyman, ar fi fost implicați în acea poveste), socrul meu era, de fapt, mulțumit de căsătoria Rayihei, doar că-și ieșise puțin din fire pentru că-l ajutase pe Mevlut să pună mâna pe o fată gratis. Ca să îndulcesc lucrurile, i-am făgăduit că-l ajut să repare zidul surpat al grădinii și, desigur, că am să-i expediez la țară pe Mevlut și pe Rayiha, ca să-i sărute mâna și să-i ceară iertare. Mai apoi i-am trimis prin VEDIHA două mii de lire.

De îndată ce a aflat că Abdurrahman Efendi Gât-Strâmb pusese condiția ca el și Rayiha să se ducă la țară pentru a-i săruta mâna spre iertare, Mevlut a fost cuprins de frământări. Cu siguranță că în timpul acelei vizite avea să dea ochii cu frumoasa Samiha, căreia îi fuseseră adresate, de fapt, scrisorile sale, că avea să se înroșească la față ca sfecla și n-avea să-și poată tăinui cu nici un chip rușinea. S-a gândit atât de intens, în autobuzul de Beyşehir, la rușinea care se tot apropia de el, încât n-a fost în stare să pună geană pe geană de-a lungul acelei călătorii care a durat paisprezece ore, pe câtă vreme Rayiha a dormit buștean, ca un prunc. Îi era și mai greu să-și ascundă tulburarea față de Rayiha, care plutea de fericire pentru că totul se rezolvase pe cale pașnică, dar și pentru că urma să-și revadă tatăl și sora. Se temea ca nu cumva ea să-și dea seama de adevăr chiar dacă el doar se gândea la așa ceva. Din acest motiv, povestea se tot amplifică în mintea sa, așa cum se întâmpla cu teama de câini. Rayiha îi observase frământarea. În toiul nopții, când autobuzul a poposit la benzinăria și spațiile de recreere din Dağbaşı, l-a întrebat, în timp ce-și beau ceaiul:

— Spune-mi ce e, pentru numele lui Dumnezeu!

— O ciudățenie a minții mele, a zis Mevlut. Orice-aș face, mă simt singur cuc pe lume!

— Să nu mai spui niciodată așa ceva cât timp mă aflu eu lângă tine! i-a zis Rayiha cu un aer matern.

Mevlut i-a zărit silueta, reflectată în vitrina ceainăriei, apropiindu-se afectuoasă de el și și-a dat seama că n-avea să uite niciodată clipa aceea.

Mai întâi s-au dus în satul lui Mevlut, în Cennetpınar, unde au stat două zile. Mama lui i-a pregătit Rayiheii cel mai fumos așternut pe care-l avea și a dat la iveală niște sugiuc cu nucă, preferatul lui Mevlut. Își săruta mereu nora, o apuca de mână, de braț, ba chiar și, o dată, de ureche și i-o arăta lui Mevlut spunându-i:

— Ce frumoasă e, nu-i așa?

Mevlut era, pe de o parte, încântat de afecțiunea aceea maternă de care el

nu mai avusese parte de când plecase la Istanbul, la vârsta de doisprezece ani, iar pe de altă parte era stăpânit de un soi de mânie, ba chiar de dispreț, ale căror cauze îi rămâneau necunoscute.

Rayiha. În cele cincizeci de zile care au trecut mi-a fost atât de dor de satul, de casa, de grădina mea, ba chiar și de vechea școală a satului, de copaci, de găini, încât m-am făcut nevăzută cât ai clipi din ochi. Mevlut i-a cerut iertare tatei, ca un băiat drăguț ce este, chiar în odaia în care aprinsesem și stinsesem eu lumina, pentru a-i da de veste, în seara în care fugisem cu el. Am fost atât de fericită că i-a sărutat mâna tatei, încât n-am să uit niciodată clipa aceea. Am intrat apoi și eu în cameră, cu tava în mână, și i-am servit cu cafea, ca o fată bătrână care le zâmbește cu entuziasm musafirelor venite s-o pețească. De atâta încordare, Mevlut a băut cafeaua fierbinte ca pe-o limonadă, fără să sufle în ea ca s-o răcească, așa că l-au podidit lacrimile. S-a întristat când a înțeles, în timp ce vorbeam cu toții de una, de alta, că urma să rămân la țară, cu tata și Samiha, și să mă întorc la Istanbul abia mai târziu, pentru nuntă, însoțită de ei, ca o mireasă adevărată.

Mevlut a fost ofensat de faptul că Rayiha îi tănuise până în clipa aceea intenția de a rămâne la țară. În timp ce se îndrepta, mânios nevoie mare, către satul său, după ce-și scurtase vizita din instinct, se simțea, de fapt, foarte mulțumit de faptul că n-o văzuse deloc pe Samiha. Acum, că scăpase de rușine, era, pe de o parte, bucuros, iar pe de altă parte supărat pentru că problema nu se rezolvase, ci fusese doar amânată pentru nunta care urma să aibă loc la Istanbul. Oare faptul că n-o văzuse deloc acolo, în casă, însemna că Samiha fugise și ea de rușine, că voia să dea uitării acea istorie? Rayiha amintise de sora ei, numai că, din cine știe ce motive, aceasta nu se arătase deloc prin preajmă.

A doua zi, pe drumul de întoarcere la Istanbul, a dormit dus în autobuzul care se zgâlțâia în beznă din toate încheieturile, aidoma unei nave cosmice

măcinat de vreme. S-a trezit când autobuzul a oprit la același popas din Dağbaşı ca la venire, iar când s-a așezat la masa de restaurant la care băuse ceai cu Rayiha și-a dat seama cât de mult o iubea. O zi de singurătate fusese suficientă pentru a-l face să înțeleagă că, în răstimp de cincizeci de zile, se îndrăgostise de ea așa cum nu văzuse pe nimeni îndrăgostindu-se în vreun film, așa cum nu auzise să se fi întâmplat vreodată în vreun basm.

Samihă. Ne-am bucurat cu toții că Rayiha și-a găsit un bărbat cuviincios, care e îndrăgostit de ea și frumos ca un copil. Am venit cu tata și cu Rayiha la Istanbul pentru nuntă. Și la această a doua mea venire aici locuim la familia surorii mele mai mari, Vediha. În noaptea henei², noi, cele trei surori, ne-am distrat atât de bine alături de celelalte femei, încât ne-au podidit lacrimile: Rayiha l-a imitat pe tata, cu felul în care ceartă el pe toată lumea, iar Vediha, pe Korkut, care, în timp ce conduce, își pierde cumpătul în trafic și înjură ca apucatul. Eu i-am maimuțărit pe cei care au venit să mă pețescă și care nu știau unde să pună un pachet cu dulciuri și o sticlă cu colonie aduse de la Afan, proprietarul magazinului de țesături și mercerie aflat vizavi de moscheea Eşreföglu din Beyşehir. Viața mea s-a complicat pentru că, după Rayiha, îmi vine mie rândul să mă căsătoresc: mă nemulțumește faptul că tata stătea proțăpît lângă mine ca un străjer și faptul că, ori de câte ori se deschidea ușa camerei în care sărbătoream noaptea henei, eram privite, prin deschizătura acesteia, de câte douăzeci de ochi curioși. Îmi place să văd că претендентii mei se uită la mine de departe, plini de subînțeles, de parcă ar fi morți după mine (în timp ce fac asta, unii dintre ei își netezesc mustățile cu buricele degetelor), după care se prefac că nu m-ar privi deloc, dar mă și enervez pe cei care consideră că drumul pe scurtătură presupune să-i faci impresie tatei, nicidecum mie.

Rayiha. Stăteam pe scaun, în mijlocul acelei puzderii de femei gureșe. Eram îmbrăcată cu rochia roz pe care o cumpărasem cu Mevlut din Aksaray

și pe care surorile lui o brodasară cu flori, o împodobiseră cu dantele, purtam vălul pe care mi-l pusese pe cap Vediha, cu voaleta semitransparentă așezată în fața ochilor, dar tot izbuteam să le întrezăresc, prin crăpătura muselinei, pe tinerele voioase care cântau și jucau felurite jocuri. N-am fost în stare să plâng, deși toate fetele și femeile acelea încercau să mă întristeze, spunându-mi, în timp ce mă vopseau cu henna și-mi plimbau pe deasupra capului un talger pe care se aflau monede și lumânări aprinse, „vai, biată Rayiha, pleci din casa mamei tale și te duci într-un loc străin, te desparți de copilărie și devii ditamai femeia, vai, sărmana de tine!“. Vediha și Samiha veneau mereu la mine și îmi ridicau vălul, ca să vadă dacă am lacrimi în ochi, iar în timpul acesta simțeam că o să mă puñească răsul. Apoi m-am neliniștit ca nu cumva cele mai invidioase dintre femeile care făceau roată în jurul meu și care, ori de câte ori spuneau ele „nu plânge!“, plasau aluzii de genul „bravo, nu se uită în urmă, este foarte doritoare!“ să aducă vorba despre pântecul meu umflat, așa că am făcut mari sforțări ca să plâng; mi-am adus aminte de moartea mamei, de drumul nostru la cimitir, dar tot n-am fost în stare să jelesc.

Ferhat. Când m-a chemat Mevlut la nuntă, i-am retezat-o: „Las-o baltă!“. Mevlut s-a întristat. Apoi am simțit însă pomirea de a mai vedea o dată salonul de nunți Șahika. Am participat la foarte multe întruniri de stânga organizate în spațiul acela vast, aflat la subsol. Scandalurile de la congresele și adunările generale ale partidelor și organizațiilor socialiste, care începeau cu cântece populare și cu *Internaționala* și se sfârșeau cu pumni și bătăi cu scaunele nu erau iscate de naționaliștii care năvăleau la reuniuni cu bâtele, ci de diversele facțiuni existente la nivelul organizațiilor de stânga, adepte ale Uniunii Sovietice sau ale Chinei, care nu se mai săturau să se ciomăgească pe viață și pe moarte. După bătălia din 1977, când stângiștii din Kültepe au fost înfrânți și toate acele locuri au trecut, cu ajutorul autorităților, în mâinile celor de dreapta, am încetat să mai punem piciorul

acolo.

Mevlut îi ascunsese lui Ferhat faptul că salonul de nunți Şahika era administrat de un apropiat al familiei Vural și că petrecerea de seară nu putuse fi organizată decât grație acesteia. Ferhat i-a făcut totuși un apropo:

— Te descurci bine atât cu cei de stânga, cât și cu cei de dreapta. Cu talentele astea ale tale, ai să fii un bun meseriaș!

— Eu mi-aș dori să fiu un bun proprietar de magazin, i-a zis Mevlut.

A stat o vreme lângă Ferhat. L-a servit, pe sub masă, mai întâi cu votcă cu limonadă, apoi cu votcă simplă.

— Noi doi o să deschidem într-o bună zi cel mai frumos magazin din Turcia! i-a zis el, îmbrățișându-și prietenul și sărutându-l.

În timp ce-i spunea „da“ funcționarului de la primărie care oficia cununia civilă, Mevlut simțea că-și poate abandona cu deplină încredere viața în mâinile Rayihe, că o poate lăsa în seama inteligenței ei. Mai apoi, în timpul nunții, și-a dat seama că urmându-și soția fără grijă, așa cum avea să se întâmple pe parcursul întregii lor căsnicii, existența sa avea să fie mai ușoară, iar copilul din el (nu cel din pântecul Rayihe, ci cel din sufletul lui Mevlut) avea să fie fericit. La o jumătate de oră după aceea, i-a sărutat, după ce se sărutase cu toată lumea, mâinile lui Hacı Hamit Vural, care stătea la aceeași masă cu oamenii săi, asemenea unui politician înconjurat de găzile sale de corp, precum și ale tuturor celorlalți bărbați aflați la masa cu pricina (erau exact opt persoane).

Când el și Rayiha s-au așezat în jilțurile poleite cu auriu și îmbrăcate în catifea roșie care fuseseră instalate în mijlocul salonului de nunți anume pentru miri, a zărit în partea rezervată bărbaților, care ocupau mai bine de jumătate din salon, foarte multe chipuri familiare: cei mai mulți dintre invitați erau foști iaurgii, majoritatea din generația tatălui său, aduși de spate și cu umerii căzuți din pricina prăjinii purtate ani de zile. Cum aflăcerea cu

iaurtul se isprăvise, cei mai nevoiași și mai fără de noroc dintre ei trudeau dimineața prin diverse locuri, iar seara vindeau bragă, la fel ca Mevlut. Unii își făcuseră câte o baracă prin vreun cartier îndepărtat al orașului (barăcile erau uneori demolate, așa că le reclădeau mereu), iar apoi răsufleseră ușurați, căci valoarea acelor zone sporise, așa că ieșiseră la pensie sau se întorseseră la țară. O parte dintre ei aveau case atât la țară, cu vedere către lacul Beyşehir, deși de foarte departe, cât și în vechile cartiere de barăci. Aceia fumau Marlboro. Gologanii celor care se luaseră după reclamele din ziare, după pușculițele de la İş Bankası ori după ceea ce li se spunea la școala primară, depunând la bancă tot ceea ce agonisiseră vreme de ani de zile, bănuț cu bănuț, se volatilizaseră cât ai clipi din ochi la ultima inflație. Și paralele celor care își depuseseră agoniseala la bancheri, tocmai ca să nu se întâmple așa ceva, se evaporaseră. Fiii unora dintre ei încă mai erau vânzători ambulănți, la fel ca Mevlut, însă acesta era conștient de faptul că în puzderia aceea de bărbați se aflau foarte multe persoane care, după ce se îndeletniciseră cu așa ceva vreme de un sfert de veac, nu se aleseseră cu nimic, nu-și putuseră face nici măcar o casă, o grădină la țară, sleindu-se astfel de pomană. Mama sa stătea și ea la aceeași masă cu nevestele acelea îmbătrânite, trudite de vânzători, iar Mevlut nu se simțea în stare să se uite într-acolo.

Când au început să se audă toba și surla, Mevlut li s-a alăturat bărbaților care jucau în mijlocul sălii. În timp ce țopăia, urmărea cu coada ochiului mișcările basmalei liliachii a Rayihei, care înainta printre mesele din partea rezervată femeilor, sărutându-se rând pe rând cu fete, cu tinere femei și cu mătuși, toate gătite cu baticuri. În timp ce o căuta apoi pe Rayiha, l-a remarcat și pe Mohini, care ajunsese la nuntă în ultima clipă, venind din armată. Cu puțin înainte de strigarea darului, în sală, care se încinsese binișor, s-a iscat o agitație, iar mulțimea a luat-o razna, de parcă s-ar fi îmbătăt din pricina limonadei chioare, a zarvei și a atmosferei sufocante care domnea în salonul igrasios. Mevlut băuse și el, nevăzut de nimeni, un pahar de limonadă cu votcă pe care i-l întinsese pe sub masă Ferhat. Acesta îi

zise: „Dacă nu beau în timp ce tot cascade ochii la masa familiei Vural, n-am cum să suport atâția fasciști!“ . A crezut o clipă că o pierduse pe Rayiha, după care a zărit-o și a dat fuga la ea. Aceasta tocmai ieșea pe ușa care ducea spre toalete, însoțită de două tinere care purtau baticuri de aceeași culoare ca al ei:

— Nene Mevlut, mă bucur tare mult pentru amândoi când văd ce fericită e Rayiha! a zis una dintre tinere. Nu te supăra că n-am apucat să te felicit când ai venit la țară!

— E sora mea, Samiha, n-ai recunoscut-o? l-a întrebat Rayiha când s-au așezat din nou în jilțurile tapițate cu roșu. Are cu adevărat ochi frumoși! Acum e foarte fericită, locuiește la Istanbul. Are atât de mulți pretendenți, încât VEDIHA și tata se întreabă ce să se mai facă cu cei care-i tot trimit scrisori.

Süleyman. La început am crezut că Mevlut reușește să se stăpânească cu mare măiestrie, dar nu, n-a fost în stare s-o recunoască pe frumoasa Samiha, căreia i-a scris o groază de scrisori.

Mohini. Mevlut și Rayiha au vrut ca, la strigarea darului, să le fiu atât scrib, cât și crainic. Ori de câte ori anunțam, la microfon, ceva de genul „antreprenorul, omul de afaceri și marele nostru binefăcător din Rize, ctitorul moscheii din Duttepe, stimatul și neprețuitul domn Hacı Hamit Vural îi dăruiește ginerelui un ceas de mână elvețian (de fapt, e făcut în China)“, nuntașii, care trăgeau din țigară și stăteau cu paharele de limonadă în mână, murind de plictiseală, se amuzau, aplaudând și unduindu-se, se pomeau pe bârfe, pe râs, iar cei mai cărpănoși dintre ei, care crezuseră că pot scăpa ieftin, își dădeau seama că aveau să se facă de basm și-și pregăteau o bancnotă cu valoare mai mare.

Süleyman. Nu mi-a venit să cred când l-am văzut pe Ferhat în puzderia

aia de nuntași! Păi, dacă am fi știut că o să-l aducă cu el, pe motiv că îi e prieten și că s-ar fi cumințit, pe nemericul ăsta care acum cinci ani plănuia cu amicii lui de gașcă să-i prindă la strâmtoare și să-i lichideze pe frații mei, cu banii Moscovei, i-am mai fi purtat noi scrisorile lui Mevlut, i-am mai fi aranjat căsătoria, am mai fi făcut nunta asta?!

S-ar zice că tovarășului Ferhat i s-au înecat corăbiile. Nu mai poate să se uite scrutător în ochii omului, făcând pe nebunul, învârtindu-și mătâniile prin aer ca pe un breloc, cu gesturile lui de derbedeu comunist proaspăt ieșit de la pânaie, și zicând „eu le știu cel mai bine pe toate“, așa cum se întâmpla pe vremuri. După puciul de acum doi ani, cei mai mulți dintre tovarășii ăștia comuniști fie au înfundat pușcăriile, fie au rămas schilozi de atâtea torturi. Șmecherii care nu voiau să fie supuși la cazne au tulit-o în Europa. Tovarășul nostru Ferhat, care nu știe altă limbă străină în afară de kurdă, și-a mai temperat ideile și a rămas aici tocmai pentru că n-ar fi avut cum să-i ducă de nas pe cei care se ocupă de drepturile omului și nu s-ar fi descurcat în Europa. De fapt, e așa cum zice fratele meu: cei mai inteligenți dintre comuniști își dau uitării ideile de îndată ce se însoară și fac ceva gologani; cei mai proști dintre ei găsesc niște oameni fără o para chioară, așa, ca Mevlut, și-și fac o ocupație din a le da sfaturi, așa, cum face Ferhat, pentru că nu sunt în stare să facă bani din cauza ideilor lor absurde.

Mă mai gândesc și la altceva. Noi, bărbații, îl condamnăm ca pe o secătură pe câte un seamăn de-al nostru aflat, de pildă, în următoarea situație: bogătanul vine în vizită la conac pentru a o peți pe frumoasa tânără de care este îndrăgostit, dar când intră pe ușă și bagă de seamă că aceasta are o soră și mai frumoasă, și mai tânără decât ea, i-o cere tatălui, acolo, pe loc, pe cea de-a doua fiică, care joacă șotron pe undeva, printr-un cotlon. Cu toate astea, un asemenea individ e măcar de înțeles. Cum să-l înțelegem însă pe unul ca Mevlut, care n-a scos o vorbă când a văzut că fata pe care o furase atunci noaptea, pe întuneric, nu era frumoasa tânără de care se îndrăgostise el, ci sora ei mai mare, și asta după ce îi scrisese scrisori de dragoste ani de zile,

cu ochii în lacrimi?!

Un alt lucru care-l făcea fericit pe Mevlut era bucuria copilărească, pură a Rayihe. Rayiha nu se prefăcea surprinsă, așa cum se întâmpla cu miresele pe care le văzuse el la alte nunți, de bancnotele care-i erau atârnate de veșminte, ci se bucura sincer de ele. Mohini anunța, străduindu-se să pară amuzant („cincizeci de dolari americani de la cel mai tânăr dintre moșnegii iaurgii!“), fiecare bancnotă, fiecare galben sau obiect de podoabă care erau atârnate de veșmintele mirilor, iar în timpul acesta o parte dintre nuntași aplaudau, pe jumătate ironic, pe jumătate politicos, așa cum se întâmpla la toate nunțile.

La un moment dat, când toată lumea privea în altă parte, Mevlut s-a uitat discret, cu coada ochiului, la Rayiha. I s-a părut că nu doar mâna, brațul, urechea, ci și nasul, gura și chipul ei erau nespuse de frumoase. Singurul ei cusur în acele momente era oboseala nespuse care-o stăpânea, dar aerul acela plin de bunăvoință o prindea foarte bine. Rayiha nu încredințase nimănui punga de plastic doldora de daruri, plicuri și pachete pe care-o avea asupra ei, ci o rezemase de jilțul pe care stătea. Mâna mică și delicată i se odihnea, în acele clipe, în poală. Mevlut și-a adus aminte cum o ținuse el de mâna aceea în timp ce fugeau împreună, pe munte, și cum se uitase pentru prima oară cu atenție la ea în gara din Akşehir. I se părea că ziua în care o răpise se afla la ani de zile distanță de momentul acela. În răstimpul celor trei luni se iubiseră de atâtea ori, se apropiaseră, vorbiseră și râseseră atât de mult, încât își dădea seama, uimit, că nu cunoștea pe nimeni altcineva mai bine decât pe ea și îi privea pe bărbații care făceau gesturi provocatoare către tinere în vreme ce jucau ca pe niște bieți băieți care nu cunoșteau viața. Lăsând la o parte sentimentul că o cunoștea pe Rayiha de ani de zile, Mevlut cugeta acum uneori că îi trimisese, de fapt, scrisorile unei fete aidoma ei, ba chiar ei în persoană.

4. Pilaf cu năut

Mâncarea slinoasă e mai gustoasă

Mevlut și Rayiha au constatat acasă că foarte multe dintre plicurile care le fuseseră puse, cu ostentație, în pungă cu daruri de nuntă erau goale, dar nu s-au mirat de acest lucru. Mevlut, care nu avea încredere nici în bănci, nici în bancheri, i-a cumpărat, cu cea mai mare parte din bani, niște brățări de aur Rayiheii. De asemenea, a mai dat niște bani pe un televizor alb-negru, luat la mâna a doua din Dolapdere, pentru ca Rayiha să nu se plictisească când îl aștepta acasă, seara. Uneori, când se uitau împreună la televizor, cei doi soți se țineau de mână. Mevlut a început să se întoarcă devreme în serile de sâmbătă, când se difuza serialul *Căsuța din prerie*, și de duminică, când se difuza serialul *Dallas*, căci, la drept vorbind, la orele acelea nu se mai afla nimeni pe străzi ca să cumpere înghețată.

La începutul lunii octombrie, când s-a întors de la țară Hızır și și-a preluat căruciorul cu înghețată, Mevlut a rămas un timp pe drumuri. Ferhat se făcuse nevăzut după nuntă. Acum nu-l mai înștiința pe Mevlut, așa cum obișnuia să facă pe vremuri, când se întâlneau prin cafenelele din Tarlabashi, când apărea vreun loc de muncă nou, despre care nu știa nimeni și despre care afirma că „era foarte bănos“. Mevlut a bătut pe la ușile restaurantelor unde lucrase odată, în Beyoğlu, a trecut pe la diverși chelneri-șefi și patroni de restaurante care după-amiaza făceau socoteli cu creionul în mână, citeau gazeta în vreun cotlon ori completau buletine Pronosport, însă n-a reușit să-și găsească o slujbă bine plătită, așa cum dorea el.

În oraș se deschideau mereu restaurante noi, scumpe, dar în asemenea localuri erau angajate persoane care mai învățaseră câte ceva pe la școlile de turism și care știau suficientă engleză ca să perceapă diferența dintre *yes* și *no*, nicidecum meseriași pomiți de la zero ori oameni de la țară gata să facă de toate, așa cum era Mevlut. La început de noiembrie, Mevlut a plecat de

bunăvoie de la un restaurant la care lucrase vreo două săptămâni. Îi întorsese vorba unui client gătit cu cravată care făcuse pe deșteptul, spunând că sosul de roșii picant pe care i-l servise nu era destul de picant, după care își scosese șorțul și-l azvârlise cât colo, cuprins de regrete. Nu era vorba însă de reacția sentimentală a unui om nefericit și sastisit: trăia cele mai fericite zile ale vieții sale, urma să aibă în curând un fiu și avea de gând să-i asigure viitorul investind capitalul dobândit la nuntă într-o afacere legată de vânzarea pilafului cu năut.

Mevlut făcuse cunoștință, prin intermediul unui chelner, cu un vânzător din Muș care, după ce vânduse ani de zile un asemenea sortiment de pilaf, paralizase, nemaiputând să stea în picioare. Cetățeanul din Muș, de-acum bolnav, voia să-și vândă atât căruciorul, cât și autorizația de a staționa și a face comerț stradal în dosul debarcaderului de feriboturi din Kabataș, asupra căruia pretindea că avea „niște drepturi“. Mevlut știa din experiență că povestea cu dreptul de staționare, asupra căruia emiteau pretenții toți vânzătorii ambulanți care-și transferau cărucioarele altora, era un bluff. Fiecare vânzător care reușea să-și parcheze pentru câteva zile căruciorul în câte un loc mai retras, rugându-se în acest sens insistent de polițistul de la poliția locală și dându-i, totodată, un șperț, începea apoi să creadă sincer că locul acela nu le mai aparținea celorlalți ori nu mai aparținea domeniului public, ci era moșia sa. Cu toate acestea, Mevlut visa, după ce fusese ani de zile vânzător ambulant, umblând pe străzi cu cobilița pe umeri, să ajungă proprietarul unei prăvălii, să stăpânească un spațiu bine determinat și credea din toată inima în viitorul unei astfel de afaceri. Și-a dat seama că fusese oarecum fraierit, dar n-a putut să se târguiască mai mult cu bătrânul din Muș. S-a dus de două ori, însoțit de Rayiha, la baraca din spatele cartierului Ortaköy în care locuia, cu chirie, omul acela, în tovărășia gândacilor de bucătărie, a șoarecilor, a câtorva oale sub presiune și a fiului său gângav, și a deprins secretul afacerii. Mai apoi, a adus căruciorul acasă. A cumpărat de la un mare angrosist din Sirkeci un sac cu orez și unul cu năut și le-a îngrămădit între bucătărie și televizor.

Rayiha. Seara, înainte de culcare, udam năutul bine, apoi mă trezeam în zori, la ora trei, cu ceasul deșteptător, și, văzându-l că se înmuiase, îl puneam în cratiță, la foc mic. Apoi stingeam focul și ne culcam iar, eu și Mevlut, ascultând, îmbrățișați, șuierul cratiței care se răcea. Dimineța căleam orezul în nițel untdelemn, așa cum mă învățase omul din Muș, după care îl lăsam să se umfle la foc mic. Când ieșea Mevlut la cumpărături, fierbeam carnea de pasăre în apă clocotită, după care o perpeleam prin ulei. Apoi curățam puțin, cu grijă, folosindu-mă de unghii și de buricele degetelor, oasele și pielea de pe unele dintre bucățile de carne, le prăjeam, după cum îmi venea mie la socoteală, cu cimbru și cu ardei sau, alteori, la inspirație, cu doi-trei căței de usturoi, iar pe unele dintre ele le desfaceam în patru și le așezam pe marginea cratiței cu pilaf.

Când se întorcea de la cumpărăturile de dimineță cu plasele încărcate de fructe și roșii, Mevlut trăgea în piept cu nesaț aerul din casă, pe care Rayiha îl făcea să miroasă îmbătător, și își mângâia soția pe brațe, pe spate și pe pântec, care era din ce în ce mai umflat. Mușteriii săi, funcționari cu cravată și funcționare cu fustă care lucrau pe la bănci și prin celelalte instituții din Fındıklı, elevi și studenți gălăgioși de pe la școlile și facultățile din zonă, muncitori de pe la clădirile aflate în construcție prin împrejurimi, șoferi și călători care voiau să-și mai omoare timpul când stăteau la coadă ca să urce pe vapoare și feriboturi, nu aveau nimic de obiectat cu privire la carnea de pasăre preparată de Rayiha. Mevlut încerca să stea la taifas cu clienții fideli pe care reușise să-i dobândească în scurtă vreme – de pildă, cu un domn cu ochelari negri care lucra ca agent de pază la Akbank și a cărui statură te ducea cu gândul la o casă de bani, cu Nedim Bey, un bărbat în uniformă albă care vindea bilete de vapor la debarcader sau cu funcționarii și funcționarele de la asigurări, care îi zâmbeau mereu, de parcă l-ar fi luat peste picior –, aducea vorba despre

ultimele evenimente, precum penaltiul care nu-i fusese acordat echipei Fenerbahçe la ultimul meci sau tânăra concurentă oarbă care știuse toate răspunsurile la întrebările care-i fuseseră adresate în cadrul unui concurs de cunoștințe generale transmis cu o zi în urmă la televizor. Fusese acceptat de agenții de la poliția locală grație fărâșurilor cu pilaf și multă carne de pasăre pe care le oferise acestora, precum și a modului său plăcut de a le vorbi.

Ca un vânzător experimentat ce era, care știa că pălăvrăgeala cu clienții constituia o parte a afacerii, Mevlut nu aborda niciodată subiecte politice. Ceea ce îl făcea fericit, la fel ca pe vremea când vindea iaurt și bragă, nu era atât câștigul, cât faptul că un client revenea la el pentru a mânca din nou din pilaful acela cu carne de pasăre cu care se înfruptase cu câteva zile în urmă (ceea ce se întâmpla foarte rar), dar și faptul că-i mărturisea acest lucru cu bună credință (ceea ce se întâmpla și mai rar).

Marea majoritate a clienților săi îi dădeau de înțeles că veneau la el pentru că vindea ieftin și se afla prin apropiere, iar o parte dintre ei chiar îi mărturiseau deschis acest lucru. Dacă se întâmpla uneori ca vreun mușteriu să-i spună, pentru simplul motiv că era mărinos, „bravo dumatle, pilafgiule, m-a uns la inimă!“, era atât de fericit încât uita, pentru câteva zile, să-și mai pună întrebări cu privire la realitatea pe care și-o ascundea chiar sieși, în aceeași măsură ca și Rayihe: adevărul e că, de fapt, nu făcea deloc parale din vânzarea pilafului. Intuia că nu obține nici un profit și că bărbatul acela din Muș nu murea bolnav și fără o para chioară doar din cauza nepriceperii sale, după ce stătuse vreme de opt ani proțăpît în același loc.

Rayiha. În cele mai multe dintre zile, Mevlut aducea seara acasă jumătate din năutul, din pulpele de pasăre și din pilaful pregătite de mine dimineața. Găteam din nou, odată cu mâncarea pentru a doua zi, aripile, jumătățile acelea pipernicite de pui și fâșiile de piele, a căror grăsime își schimba culoarea, se gălbejea. Puneam iar orezul să se umfle. Pilaful devenea mai gustos după ce-l puneam a doua oară la foc mic. Mevlut numea ceea ce

faceam eu nu „regătire“, ci „asezonare“, așa cum faceau șefi de celulă și condamnații bogați care-și reîncălzeau mâncarea proastă primită de la bucătăria pușcăriei, adăugându-i untdelemn de calitate, condimente și ardei, pe care le păstrau la tainiță. Mevlut aflase acest lucru de la un kurd bogat din Cizre, care fusese de mai multe ori la pânaie, iar acum ținea o parcare. În timp ce eu găteam în bucătărie, lui Mevlut îi plăcea să dea glas unui adevăr bine cunoscut istanbulezilor care-și astâmpără foamea pe la vânzătorii ambulanți, și anume că mâncarea stătută este mai gustoasă. Eu mă supăram însă pe vorba asta și-i ziceam: „Dacă reîncâlzești o mâncare pentru că n-a fost consumată, asta nu înseamnă că e stătută!“ . Pielea de pasăre reprăjită de două-trei ori, năutul care se înmuia și se desvârtoșa după ce era fiert în mod repetat, ba chiar și măruntaiele perpelite și fripte în mai multe rânduri le plăceau mai mult clienților decât bucățile proaspete, curate; puneau pe ele muștar și ketchup și mâncau de se lingeau pe degete.

Din luna octombrie a început să vândă, seară de seară, și bragă. Cum umbla fără oprire, vânzând bragă, prin fața ochilor săi se perindau tot soiul de imagini minunate și gânduri ciudate: în zilele acelea a descoperit că în unele cartiere umbrele copacilor se unduiau, deși în ei nu se clintea nici o frunză, că haitele de câini erau mai îndrăznețe și mai arțăgoase în cartierele în care felinele de pe străzi erau sparte sau stinse, că anunțurile lipite de specialiștii în circumcizii și de școlile preparatoare private pe stâlpii de electricitate ori pe porți erau rimate. Mevlut era mândru să asculte noaptea orașului, să deprindă limbajul străzilor. Dimineața însă, când adăsta în frig, cu mâinile în buzunare, în spatele căruciorului cu pilaf, fără a se clinti din loc, imaginația i se împuțina, percepea lumea ca pe un spațiu gol, fără noimă, și nu-și mai dorea decât să se întoarcă degrabă la Rayiha, temându-se de singurătatea profundă care creștea în el. Poate că, în clipele acelea, Rayiha era cuprinsă de chinurile unei făceri premature. Își spunea însă să mai aibă puțină răbdare, după care nu se mai

putea abține și începea să dea roată căruciorului cu pilaf, înzestrat cu niște ditamai roțile și cu vitrină, apoi iar se oprea și, în timp ce aștepta, mutându-și greutatea corpului de pe un picior pe altul, se uita din nou la ceasul elvețian pe care-l purta la mână.

Rayiha

— Ți-a pus ceasul ăla la mână ca să-și aranjeze el ploile, îi ziceam eu lui Mevlut când îl vedeam că iar era preocupat de darul lui Hacı Hamit. Și asta ca să-i făcă și pe unchiul, și pe verii tăi să se simtă datori față de el, nu doar pe tine!

Când se întorcea acasă după-amiaza, îi făceam un ceai de tei cu florile culese din pomul aflat în curtea bisericii armenesti. Vedea că pregătisem braga cu toate cele convenite, așa că deschidea imediat televizorul, își bea ceaiul, cu mult zahăr, uitându-se la ora de geometrie pentru elevii de liceu, căci altceva nu era în program, iar apoi dormea, tușind de zor, până la masa de seară. De-a lungul celor șapte ani cât a vândut pilaf, eu am fost cea care a pregătit mereu năutul și orezul, care a cumpărat, a fiert, a ales și a prăjit carnea de pasăre; tot eu amestecam cu zahăr și braga pe care urma s-o vândă seara și spălăm, pe parcursul zilei, instrumentele, lingurile, ghiumurile, fârfuriile, toate celelalte vase. Stăteam, pe de altă parte, cu urechea ciulită la pruncul din pântecul meu, eram atentă ca nu cumva să vomit peste pilaf din cauza duhori stârnite de carnea de pasăre prăjită și mă străduiam să dichisesc ungherul pe care-l pregătisem pentru copil, cu leagăn, pernă și tot ce trebuie. Mevlut găsisese la un anticar o carte cu titlul *Nume islamice pentru odrasla dumneavoastră*. Înainte de masa de seară, o răsfoia, citea din ea cu voce tare, în pauzele publicitare de la televizor, nume precum Nurullah, Abdullah, Sadullah, Fazlallah și se uita la mine ca să vadă dacă-l aprob, iar mie îmi era peste puțință să-i spun că pruncul nostru urma să fie fată, ca să nu-i frâng inima.

Aflasem acest lucru la spitalul Etfal din Şişli, unde fuseserăm toate trei:

Vediha, Samiha și eu. Văzându-mă întristată, Samiha îmi zisese la ieșire:

— Mai dă-o încolo, pentru numele lui Dumnezeu! La urma urmei, sunt destui bărbați pe străzi în orașul ăsta!

5. Mevlut devine tată

Să nu cumva să cobori din camionetă

Samiha. Am venit cu tata de la țară pentru nunta Rayiheii, dar nu ne-am mai întors acasă. Locuiesc cu el la sora mea mai mare, Vediha, tot în odaia de dinainte. În fiecare dimineață când mă trezesc mă cufund în gânduri, stând cu ochii la umbrele iscate de carafă și de sticla cu colonie de pe masă: la țară aveam atât de mulți pețitori, încât tata s-a gândit că dacă rămânem la Istanbul o să-mi găsesc un bărbat mai bun... Până acum nu l-am văzut însă decât pe Süleyman... Nu știu ce a primit tata de la ei ori ce i-au făgăduit Süleyman și Korkut. Ei i-au plătit însă proteza dentară. Înainte de a se culca, tata își pune proteza într-un pahar; când îl aștept să se trezească, îmi vine să i-o arunc pe fereastră. Dimineața o ajut pe Vediha la treburile casei și tricotez felurite lucruri pentru iarnă, iar după-amiaza, când începe programul la televizor, ne uităm împreună la el. Tata se joacă dimineața cu Bozkurt și cu Turan, dar asta se lasă de obicei cu ceartă, pentru că nepoții îl trag de barbă și de păr. Am fost odată cu Vediha, cu tata și cu Süleyman la Bosfor, iar altă dată ne-am dus la cinematograful Beyoğlu și am mâncat *muhallebi*.

Azi-dimineață și-a făcut apariția Süleyman, care se juca cu brelocul de la camioneta Ford de parcă ar fi fost niște mătăanii, și mi-a zis că la prânz urma să se ducă pe celălalt țărm, în Üsküdar, ca să ia șase saci cu ciment și fier, așa că, dacă voiam, puteam să merg și eu cu el, pentru că avea să treacă podul peste Bosfor. Am întrebat-o pe sora mea Vediha ce părere are.

— Tu știi! mi-a zis ea. Vai de mine, bagă de seamă!

Ce-o fi vrut să zică? Cum tata și Vediha nu scosese o vorbă când Süleyman se așezase pur și simplu lângă mine în timpul unui film la cinematograful Saray, mă întrebasesem dacă mâna acestuia se apropiase cu bună știință de piciorul meu în toiul filmului, ca un crab precaut, sau dacă nu cumva fusese vorba de o întâmplare, numai că nu reușisem să trag vreo concluzie. Când am trecut însă podul peste Bosfor în ziua aceea geroasă, strălucitoare de iarnă, sub soarele amiezii, Süleyman s-a purtat foarte curtenitor, foarte bine cu mine, ca un domn.

— Samiha, dacă vrei, am să trec pe banda din dreapta, ca să vezi mai bine ce se află jos, mi-a zis el.

Și-a apropiat atât de mult camioneta Ford de extremitatea dreaptă a podului, încât am avut o clipă impresia că urma să ne prăbușim imediat peste vaporul rusesc cu coșuri roșii care tocmai trecea pe dedesubt. Mai apoi, după ce am trecut de pod, în timp ce înaintam pe un drum plin de gropi, ca vai de mama lui, aflat prin zonele dosnice ale Üsküdarului, n-a mai rămas nici urmă din mândrețea ori din zonele turistice impunătoare de mai înainte: am văzut fabrici de beton înconjurate de garduri din sârmă ghimpată, mici ateliere cu geamurile sparte, case urâte, și mai păraginite decât cele de la țară, și zeci de mii de canistre, care te făceau să te întrebi dacă nu cumva pe acolo plouase cu bidoane ruginite.

Ne-am oprit pe un șes nesfârșit, plin de barăci. Locurile acelea semănau, pe de o parte, foarte bine cu zona Duttepe (erau, cu alte cuvinte, nepricopsite), iar pe de altă parte erau mai noi și mai urâte decât aceasta.

— Aici se află o sucursală a Companiei de Construcții Aktaşlar, pe care am înființat-o în colaborare cu familia Vural, mi-a zis Süleyman.

Tocmai coborâse din camionetă și intra într-o clădire urâtă, când s-a întors și mi-a zis, de parcă m-ar fi amenințat cumva:

— Să nu cumva să cobori din mașină!

Bineînțeles că vorbele astea mi-au trezit o dorință intensă de a coborî din ea. În jur nu se afla însă nici o femeie, așa că am stat și l-am așteptat, așezată

pe scaunul meu din cabină.

La întoarcere nu ne-a mai rămas timp pentru masa de prânz din cauza traficului, așa că Süleyman nu m-a mai putut lăsa acasă. Odată ajunși în josul povânișului din Duttepe, și-a văzut prietenii și a oprit camioneta brusc:

— Am ajuns în cartier, așa că acum poți să urci liniștită panta pe care locuim, mi-a zis el. Ia-i mamei niște pâine de la brutărie cu banii ăștia!

În timp ce urcam alene, cu pâinea în mână, panta care ducea către baraca familiei Aktaş, care acum semăna cu o casă de beton, am cugetat așa: lumea spune că dificultatea, la căsătoriile puse la cale prin pețitoare, nu constă atât în faptul că femeia se mărită cu un bărbat pe care nu-l cunoaște deloc, cât în faptul că e nevoită să iubească un bărbat pe care nu-l cunoaște deloc... Numai că trebuie să fie mai ușor pentru o fată să se mărite cu un bărbat pe care nu-l cunoaște deloc, pentru că, vă rog să mă credeți, cu cât îi cunoști mai mult pe bărbați, cu atât ți-e mai greu să-i iubești.

Rayiha. Fetița fără nume din pântecul meu se făcuse un ditamai pruncul, așa că-mi venea greu până și să stau așezată. Odată, spre seară, când Mevlut îmi citea dintr-o carte pe care o avea atunci în mână – Hamdullah este „cel care-l laudă pe Allah“, Ubeydullah este „robul lui Allah“, Seyfullah este „sabia, oșteanul lui Allah“ –, l-am întrerupt brusc:

— Mevlut, dragul meu, în cartea aia nu e nici o parte referitoare la fete?

— Aaa, chiar așa, se pare că e! a zis Mevlut, ca un bărbat care bagă de seamă pentru prima oară că restaurantul la care se duce de ani de zile are, la etaj, și un „salon familial“, dedicat femeilor.

A aruncat o privire fugară, sfioasă asupra paginilor de la sfârșitul cărții, așa cum ar face un asemenea bărbat când s-ar uita, prin crăpătura ușii, în partea hărăzită femeilor, dar nu s-a arătat interesat de ele și a revenit la paginile dedicate băieților.

Văzând aceasta, sora mea Vediha, binecuvântată să fie ea, mi-a mai

cumpărat două cărți de la un magazin din Şişli, unde se vindeau deopotrivă jucării și cărți: într-una dintre ele, cu nume „naționaliste“ provenite din Asia Centrală, de genul Kurtcebe, Alparslan, Atabeg, fetelor și băieților le erau consacrate pagini separate, după formula haremului și a selamlâcului. În *Ghidul numelor contemporane*, băieții erau amestecați cu fetele, așa cum se întâmplă pe la nunțile celor bogați, europenizați și pe la liceele private. Mevlut sărea însă, râzând, peste nume precum Simge, Suzan, Mine, Irem și nu lua în serios decât numele de băieți, de genul Tolga, Hakan, Kılıç.

Să nu cumva să credeți, din cele spuse de mine, că în aprilie, când ni s-a născut fetița, pe care am numit-o Fatma, Mevlut s-ar fi înțolit în negru și s-ar fi purtat urât cu mine pe motiv că n-aș fi fost în stare să-i fac un băiat. Lucrurile s-au petrecut taman pe dos. Mevlut a fost atât de fericit că i se născuse un copil, încât s-a apucat să le spună tuturor, în gura mare, cu toată sinceritatea de care era în stare, că el își dorise, de fapt, de la bun început o fetiță. L-a chemat acasă pe Şakir, care le făcea fotografii bețivilor prin crâșmele din Beyoğlu, apoi dădea fuga la laboratorul lui de pe vremuri, aflat pe strada noastră, ca să le developeze, și l-a pus să o fotografieze în timp ce o ținea în brațe, ca un uriaș, zâmbind cu gura până la urechi. Le-a arătat fotografia, pe care și-o lipise pe geamul căruciorului cu pilaf, foarte multora dintre mușteriii săi, căroro le-a zis că i se născuse o fată și le-a împărțit pilaf gratis. În fiecare seară, o lua pe Fatma în brațe de îndată ce ajungea acasă, îi lua mâna stângă și și-o apropia de ochi, ca un ceasornicar, o cerceta îndelung, minunându-se de degetele ei desăvârșite, îmi zicea „ca să vezi, are și unghii!“, după care îmi compara degetele cu cele ale pruncului, se arăta nespus de uimit de minunea lui Dumnezeu și ne săruta pe amândouă, cu ochii în lacrimi.

Mevlut era foarte fericit, dar avea și un simțământ ciudat, de care Rayiha nu-și dădea seama. Unora dintre mușteriii săi, care-i spuneau, văzând fotografiile înmuiate de abur ale Fatmei lipite pe geamul căruciorului cu pilaf, „să-ți trăiască, ce copil fumos!“, le tănuia faptul că era vorba de o fetiță. I-a trebuit însă foarte mult timp ca să-și poată mărturisi faptul că adevăratul motiv al tulburării sale era gelozia față de copilă. La început de tot se gândise că e stăpânit de un soi de furie neîntemeiată pentru că era trezit mereu în puterea nopții, când Rayiha se scula ca s-o alăpteze pe Fatma. Se ciondănise adeseori cu ea de-a lungul verii pentru că nu izbuteau să pună stavilă țăntarilor care se strecurau pe sub plasă și-o înțepau pe fetiță. Mai apoi, Mevlut a descoperit că era copleșit de un sentiment ciudat ori de câte ori Rayiha își așeza sânul dolofan la buzele copilei, tăfăsuind în acest răstimp molcom cu el. Dragostea, ba chiar admirația cu care se uita ea la copilă îl indispuinea, căci își dorea ca Rayiha să se uite astfel doar la el. Era furios pe ea pentru că nu putea să-i spună acest lucru. Rayiha devenise una cu pruncul și-l neglija.

El simțea însă nevoia s-o audă mereu pe soția sa declarându-i, odată ajuns acasă, cât de însemnat era. De când venise însă pe lume Fatma, Rayiha nu-i mai spunea „bravo ție, Mevlut, azi ai făcut o vânzare pe cinst!“ , „Mevlut, ce idee bună să pui restul de magiun în bragă, în loc de zahăr!“ , „Bravo, Mevlut, i-ai șmecherit bine pe oamenii de la primărie!“ . În luna Ramadanului, Mevlut a stat acasă ziua. Dorea să-și dea uitării gelozia făcând mereu dragoste cu Rayiha dimineața, numai că ea nu se simțea în largul său săvârșind „totul“ de față cu fetița.

— Astă-vară îți era frică că ne vede Dumnezeu, iar în vara asta ți-e frică că ne vede fata! a țipat odată Mevlut la ea. Scoală-te și amestecă în înghețată!

Lui Mevlut îi plăcea nespuse de mult s-o vadă cum se ridică supusă din pat, amețită de fericirea pe care i-o insuflau fetița și dragostea, și cum amesteca în înghețată, ținând limba aceea lungă cu ambele mâini, îi plăcea să vadă cum pulsa de zor vena aceea de pe gâtul ei minunat, iar în timpul

acesta mișca din când în când ușor leagănul pruncului, aflat la capul patului.

Samiha. A trecut multă vreme de când am venit la Istanbul. Stăm în continuare la sora mea mai mare, în Duttepe. Tata sfărăie rău de tot noaptea, așa că nu pot să dorm. Sora mea zice că dacă nu ne logodim, o să ne iasă vorbe. Süleyman mi-a cumpărat o brățară răsucită din aur. I-am acceptat darul.

Rayiha. Mevlut era atât de gelos când o alăptam pe Fatma, încât mai întâi mi-a pierit cheful, iar apoi mi-a pierit laptele. Pentru că renunșasem s-o mai alăptez pe Fatma, la începutul lui noiembrie am purces iar grea. Ce-o să mă fac acum? Nu-i spun o vorbă lui Mevlut până când nu aflu că pruncul din pântecul meu e băiat. Dar dacă nu e? Cum nu mai răbdam să stau singură acasă, mi-am zis să mă duc la sora mea Vediha ca să stau de vorbă cu ea și cu Samiha. Când le-am dat însă telefon de la poșta din Taksim și am aflat vestea, m-am speriat și m-am întors acasă.

6. Samiha fuge de acasă

Pentru ce trăiește omul?

Vediha. Azi după-amiază, Samiha s-a arătat la ușa camerei noastre cu basmaua pe cap și valiza în mână. Tremura ca frunza.

— Ce s-a întâmplat? am întrebat-o eu.

— Soră dragă, eu m-am îndrăgostit de altul, așa că fug cu el. A venit taxiul.

— Ce?! Ești nebună?! Bagă de seamă!

A început să plângă, dar era foarte hotărâtă.

— Cine e? De unde a apărut omul ăsta? Uite ce e, Süleyman e tare

îndrăgostit de tine, așa că vezi să nu ne pui într-o situație dificilă, pe mine și pe tata, i-am zis eu. Și ce mai e și asta, să fugi cu taxiul?!

Sora mea, care era orbită de dragoste, nici nu putea vorbi de emoție. M-a luat de mână și m-a dus în odaia în care stătea cu tata. Lăsase pe masă, grijulie, brățara și basmalele cu flori liliachii și țesăturile pe care i le dăduse Süleyman. Mi le-a arătat cu un gest din mână, de parcă ar fi fost mută.

— Samiha, când o să vină tata acasă, o să-l lovească damblaua! i-am zis eu. Știi că a primit bani și alte daruri de la Süleyman, pentru proteză și diverse alte lucruri. Ai de gând să-i faci asta iubitului nostru tată?

Nu mi-a răspuns; stătea cu ochii ațintiți în față.

— Eu și tata o să trăim în rușine până la sfârșitul zilelor noastre, i-am zis eu.

— Și Rayiha a fugit, dar până la urmă totul s-a rezolvat cu bine.

— Dar pe ea n-o ceruse nimeni, nu era făgăduită nimănui, am zis eu. Și-apoi, tu nu ești ca Rayiha, ești tare frumoasă! Cât despre Rayiha, tata n-o promisese și nu primise bani de la nimeni pentru ea. Aici o să se lase cu vărsare de sânge!

— Eu nu știu să fi fost făgăduită cuiva! mi-a zis ea. De ce face tata promisiuni, de ce ia bani de la alții fără să mă întrebe?

De jos s-a auzit claxonul taxiului. Samiha se îndrepta spre ușă.

— Samiha, știi, nu-i așa, că Korkut o să mă bată săptămâni de zile decum încolo pentru fuga ta? O să-mi învinețească brațele și picioarele, știi asta, nu-i așa, Samiha? i-am zis eu.

Samiha. Ne-am îmbrățișat și am început să plângem... Îmi era atât de milă de sora mea și mă temeam atât de tare, încât...

Vediha

— Întoarce-te cu tata la țară! i-am zis eu. Ai să fugi după aceea! Acum și aici au să arunce toată vina pe mine, au să creadă că eu am făcut toate

aranjamentele. Lucrurile astea au să mă omoare, știi asta, Samiha! Cine e omul ăla?

Samiha. I-am dat dreptate surorii mele.

— Stai să-i spun taxiului să plece! i-am zis eu.

Cu toate astea, tot aveam în mână valiza când am ieșit pe ușă. Văzându-mă, pe fereastră, cu valiza, Vediha m-a implorat plângând, în timp ce mă îndreptam spre poartă:

— Nu pleca, Samiha, draga mea soră, nu pleca!

Când am ieșit pe poartă și m-am apropiat de taxi, nu știam ce să fac și ce să zic. Tocmai mă gândeam să spun „m-am răzgândit, sora mea plânge“, când s-a deschis portiera și am fost trasă în mașină. Nici măcar n-am mai apucat să mă întorc și să-i arunc o ultimă privire Vedihei.

Vediha. Au urcat-o pe Samiha în mașină cu forța. Am văzut asta cu ochii mei, de la fereastră. „Ajutor!“ am strigat eu. „Săriți, căci altfel lumea o să dea vina pe mine! Bandiții o fură pe sora mea, ajutooor!“

Süleyman. Când m-am trezit din somnul de după-amiază, am văzut că la poarta din spate aștepta o mașină... Bozkurt și Turan se jucau în grădină... Am auzit-o pe Vediha țipând și dând fuga în curte.

Vediha. Cât de repede pot să fug cu papucii în picioare? „Oprțiți taxiul!“, am strigat eu. „Samiha, draga mea, coboară din mașina aia, coboară!“

Süleyman. Am fugit după ei. Nu i-am putut ajunge din urmă! Mor de furie. M-am întors, m-am năpustit în camionetă, am pornit motorul și am apăsat pe accelerație. Când am ajuns în partea de jos a pantei, în fața prăvăliei noastre, mașina aceea neagră luase deja curba și o apucase spre

Mecidiyeköy. Numai că povestea asta nu s-a sfârșit încă! Samiha e o fată onorabilă, o să sară curând din taxi. Încă n-a fugit, încă n-a fost răpită! O să se întoarcă. Să nu cumva să mă înțelegeți greșit! „Vă rog să nu scrieți despre asta și SĂ NU AMPLIFICAȚI ÎNTÂMPLAREA SCRIND DESPRE EA!“, i-am zis eu. Nu întinați o fată respectabilă! Am văzut de departe cum gonea mașina neagră, dar n-am putut-o ajunge din urmă. M-am întins către torpedou, am scos pistolul Kırkkale și am tras două focuri în aer. Nu scrieți despre asta, căci nu e adevărat că a fugit! Lumea o să înțeleagă greșit!

Samiha. Nu, lumea înțelege cum trebuie! Am fugit. Ba chiar de bunăvoie! E adevărat ce ați auzit. Nici mie nu-mi vine să cred! M-am îndrăgostit! Am făcut-o din dragoste, iar când s-au tras focuri de armă m-am simțit bine. Asta pentru că, de-acum, săgeata a fost slobozită din arc? Și ai noștri au tras două focuri în aer, ca să se știe că și noi aveam pistol, dar când am ajuns în Mecidiyeköy au pitit armele. Süleyman era acasă la ora aceea și s-a luat după noi cu camioneta. Mi-e frică, dar știu că n-o să ne mai poată dibui în trafic. Acum sunt foarte fericită! Ați văzut și dumneavoastră: nu mă poate cumpăra nimeni... M-am făcut foc și pară pe toți!

Süleyman. Când s-a mai eliberat drumul, am apăsat zdravăn pe accelerație. Ei, drăcia dracului, m-am pomenit deodată în față cu un camion, așa că am tras de volan spre dreapta și, în mod inevitabil, ne-am izbit de zid! Sunt nițel cam buimac. Unde suntem? Încerc să pricep ce se petrece, fără să mă clintesc din loc. Am dat cu capul de ceva. Suntem aici! Samiha a fugit. Am văzut niște copii curioși care veneau către camionetă, gășind imediat cu ce să se distreze... M-am izbit cu capul de oglindă și mi se prelinge sângele pe frunte. Am dat însă înapoi, am apăsat pe accelerație și am pornit iar după ei.

Vediha. Când au auzit focurile de armă, băieții au zbughit-o voioși în

curte, de parcă ar fi fost vorba de niște artificii de sărbătoare.

— Bozkurt, Turan! am strigat eu după ei, intrați în casă și închideți ușa!

Nu mă ascultau, așa că i-am tras o palmă unuia dintre ei, iar pe celălalt l-am apucat de braț și l-am tras în casă cu de-a sila. Mi-am zis să dau telefon la poliție. Dar cel care trăsesese fusese Süleyman, oare era bine să chem poliția? „Ce vă holbați așa, blestemați să fie ei, faceți bine și telefonați-i tatălui vostru!“, le-am zis eu. Le interzisesem, de fapt, să se mai apropie de telefon fără îngăduința mea, ca să nu se mai joace mereu cu el. Bozkurt a format numărul și l-a înștiințat pe Korkut:

— Tată, mătușa Samiha a fugit la altul!

Eu am plâns, dar nu pentru că nu m-aș fi gândit că Samiha a făcut bine – asta rămâne între noi! Da, bietul Süleyman era tare îndrăgostit de ea. Numai că Süleyman nu este nici cel mai deștept, nici cel mai chipeș bărbat din lume. Are cam prea multă osânză încă de pe acum. Samiha găsea că genele lui lungi și răsucite în sus, care le-ar plăcea foarte mult unora dintre fete, sunt ridicole și au ceva feminin. Necazul e că Süleyman, deși atât de îndrăgostit de Samiha, făcea totul ca s-o scoată din răbdări. De ce se poartă bărbații atât de urât cu femeile de care sunt îndrăgostiți? Samiha n-a mai putut să înghită aerele alea de bărbat înfumurat, faptul că Süleyman se dădea mare și făcea pe deșteptul pentru că are parale. Samiha nu s-a lăsat în seama unui om pe care nu poate să-l iubească, bravo ei, dar oare cel la care-a fugit o fi un bărbat cu capul pe umeri? Mă îndoiesc: numai treabă de om cu minte nu e să furi o față cu taxiul în inima orașului! La ce bun să te înființezi cu mașina la poartă în Istanbul, de parcă ai fi la țară?

Samiha. Totul mi se pare fumos în timp ce mașina înaintează prin Istanbul: îmi plac îmbulzeala din oraș, oamenii care traversează strada în fugă, printre autobuze, fetele care poartă fuste fără nici o opreliște, căruțele, parcurile, blocurile mari de pe vremuri, totul! Süleyman m-a plimbat foarte puțin cu camioneta, deși știa că îmi place grozav de mult să colind prin

Istanbul (căci mi-am dorit nespus acest lucru!), și știți de ce? (M-am gândit mult la asta.) Pentru că, pe de o parte, voia să fie aproape de mine, însă pe de altă parte i-ar fi scăzut respectul față de o fată care s-ar fi apropiat prea mult de un bărbat înainte de căsătorie. Eu am să mă mărit cu omul de care sunt, de care voi fi îndrăgostită, bine?! Nu-mi pasă de bani, mi-am ascultat vocea inimii și am să suport până la capăt consecințele faptelor mele.

Süleyman. Trecuseră de Şişli până să ajung eu, cu camioneta, în Mecidiyeköy. M-am întors acasă și am parcat mașina, străduindu-mă să-mi păstrez calmul. Tot nu-mi venea să cred ceea ce văzusem, căci mi se părea imposibil ca cineva să cuteze s-o fure ziua în amiaza mare, în buricul Istanbulului, pe fata flegăduită mie. Nimeni nu poate să facă, de fapt, ceva atât de nebunesc, pentru că asta se lasă cu moarte de om!

Samihă. Nici Duttepe nu se află chiar „în buricul Istanbulului“, după cum nici eu nu i-am flegăduit ceva lui Süleyman, așa cum bine știți. Dar, da, asta e adevărat, se poate lăsa cu moarte de om, numai că așa se sfârșește viața tuturor oamenilor, așa încât vedeți ce departe fugim noi, știind acest lucru... Istanbulul n-are margini. Când reușim să ne pierdem urma, ne oprim la câte un bufet și bem *ayran* din cutii de carton. Mustățile iubitului meu s-au albit de atâta *ayran*. Nu vă mai străduiți de pomană, căci n-am să-i divulg numele și n-o să ne puteți găsi niciodată!

Süleyman. Când m-am întors acasă, Vediha mi-a pus un tampon de vată pe rana de la frunte. Am ieșit apoi în curtea din spate și am tras două gloanțe în trunchiul dudului, cu pistolul Kırkkale. Apoi s-a așternut liniștea aia ciudată. Mă gândeam mereu că Samihă urma să se întoarcă cu valiza în mână, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Când s-a lăsat seara, ne-am adunat cu toții acasă. Cineva închisese televizorul, de parcă am fi avut un mort în casă, și mi-am dat seama că ceea ce mă făcea să sufăr era, de fapt,

tăcerea. Fratele meu mai mare fuma țigară de la țigară. Abdurrahman Efendi Gât-Strâmb se matolise, iar Vediha plânga. Apoi, în toiul nopții, am ieșit în curte și m-am jurat pe Dumnezeu, stând cu ochii ațintiți către luminile Istanbulului, aflate la poalele cartierului Duttepe, că aveam să mă răzbun pentru toate acele întâmplări. Acolo, undeva, în spatele unei ferestre, printre milioanele de lumini ale orașului, se afla Samiha. Sufăr atât de mult când îmi dau seama că nu mă iubește încât mă gândesc că a fost răpită cu de-a sila, iar atunci îmi vine să-i mătrășesc pe loc pe nemernicii ăia. Se zice că, înainte de a-i ucide pe criminali, strămoșii noștri obișnuiau să-i schingiuiască; în asemenea momente îți dai seama mai bine de însemnătatea tradiției!

Abdurrahman Efendi. Cum te simți ca părinte al unor fete care fug mereu de acasă? Mi-e puțin rușine, dar simt și o anume mândrie, căci fetele mele nu se mărită cu bărbați aleși de alții, ci, pline de curaj, cu cei pe care și-i aleg singure. Dacă ar fi avut mamă, și-ar fi destăinuit ei necazurile și și i-ar fi ales pe cei mai potriviți dintre pețitori, fără a mai fi nevoie să fugă de-acasă... După cum știe toată lumea, încrederea e mai importantă decât dragostea când e să te căsătorești. Mă tem de cele ce au să-i facă ăștia Velihei când am să mă întorc eu la țară. Fata mea cea mare n-o arată, dar e inteligentă, așa că o să scape poate de pedeapsă.

Süleyman. După ce a fugit Samiha, m-am îndrăgostit și mai tare de ea. Înainte de a fugi o iubeam pentru că e frumoasă, deșteaptă și o plăcea toată lumea. Era ceva firesc. Acum sunt îndrăgostit de ea pentru că m-a lăsat și a fugit cu altul. Asta e, desigur, și mai firesc, dar nu mai suport chinul! În fiecare dimineață mă duc la prăvălie și-mi închipui că s-a întors, că dacă am să dau fuga acasă am s-o găsec acolo și o să ne căsătorim, făcând o nuntă mare.

Korkut. „Atâta vreme cât nu te ajută cineva din casă, e greu să furi o fătă!“ , am insinuat eu de vreo două-trei ori, dar Vediha nu mi-a dat nici o atenție. Nu făcea decât să bocească, zicând „de unde să știu eu, e un ditamai orașul!“ . La un moment dat am rămas singur cu Abdurrahman Efendi și l-am iscodit:

— Unii tați iau bani, ciugulesc câte puțin de la câte cineva, pentru ca apoi, când se arată vreun pretendent mai pricopsit, să-i vândă fata lui și să mai și lase impresia că a fugit de acasă. Să nu mă înțelegi greșit, Abdurrahman Efendi, dumneata ești un om respectabil, dar oare Samiha nu s-a gândit deloc la asta când a șters-o?

— Eu am să fiu primul care o să-i ceară socoteală pentru asta! a zis el.

Apoi s-a supărat pe mine și a început să nu mai vină acasă la vremea cinei. I-am zis atunci Vedihei:

— Nu știu care dintre voi a ajutat-o pe Samiha, dar îți interzic să mai ieși din casă până când n-am să aflui unde și la cine a fugit!

— Ei, de fapt nu-mi dai voie niciodată să ies din mahala, așa că dacă nu mai ies nici din casă se rezolvă cu totul. Dar în curte pot să ies? mi-a zis ea.

Süleyman. Într-o seară l-am urcat pe Abdurrahman Efendi în camionetă și am pornit înspre Bosfor, zicându-i că aveam niște treburi de discutat. Ne-am dus la restaurantul pescăresc Tarator din Sarıyer și ne-am așezat într-un colț, departe de acvariu.

— Abdurrahman Efendi, dumneata ești mai mare decât mine, așa că trebuie să știi, i-am zis eu în timp ce beam amândoi câte un pahar de rachiu pe stomacul gol, înainte de a ne fi aduse midiile la tavă. Pentru ce trăiește omul?

Dându-și seama că discuția urma să alunece pe o pantă neplăcută încă de pe când era în curs, Abdurrahman Efendi a căutat multă vreme răspunsul cel mai inofensiv cu putință.

— Pentru dragoste, fiule! a zis el.

— Altceva?

— Pentru prietenie! a spus el cugetând puțin.

— Altceva?

— Pentru fericire, fiule! Pentru Dumnezeu... Pentru țară, pentru nație...

L-am întrerupt:

— Omul trăiește pentru onoare, tată dragă! i-am zis eu.

Abdurrahman Efendi. Nu i-am zis „eu trăiesc, de fapt, pentru copilele mele!“. L-am luat pe tânărul ăla mânios cu binișorul, pentru că-i dădeam oarecum dreptate și, mai ales, pentru că-mi era milă de el. Am băut atât de mult amândoi, încât amintirile pe care le dădusem uitării au început să se perinde prin acvariul acela aflat undeva departe ca niște submarine. La sfârșitul serii am prins curaj și i-am zis:

— Süleyman, băiatul meu, ești tare necăjit, tare supărat, te înțeleg! Și noi suntem necăjiți și supărați, căci Samiha ne-a pus într-o situație dificilă. Nu e cazul să vorbim însă aici de cinste, de onoare care se cere a fi spălată. Onoarea ta n-a fost pătată cu nimic. Samiha nu ți-a fost nici nevastă, nici logodnică. Da, bine-ar fi fost dacă v-ați fi căsătorit fără să vă cunoașteți. Sunt mai mult decât convins că atunci ați fi fost fericiți. Nu este însă corect să faci din asta o chestiune de onoare. După cum știe toată lumea, cuvintele de genul „chestiune de onoare“ nu sunt, de fapt, decât niște pretexte pentru ca oamenii să se poată răpune unii pe alții în voie. Doar n-o să-mi omori fata?!

— Iartă-mă, tată dragă, s-a îndărătnicit Süleyman. Dar n-am dreptul să pun mâna într-o bună zi pe ticălosul care a furat-o pe Samiha și să-i cer socoteală? Individul ăla m-a înjosit sau nu?

— Nu mă înțelege greșit, fiule!

— Am sau n-am dreptul?

— Fii calm, băiatul meu!

— E, într-adevăr, greu să fii calm cu cei care îți joacă feste, profitând de ordinea pe care am instituit-o cu atâta trudă noi, cei de la țară, în orașul ăsta

infect!

— Băiatul meu, dacă mi-ar sta în putință, aș apuca-o pe Samiha de-o ureche și aș aduce-o chiar eu acasă. Și ea știe, probabil, că a greșit. Ba poate că s-a întors acasă repejor, cu valiză cu tot, chiar în seara asta, în timp ce stăm noi aici, la un pahar.

— Păi, să vedem dacă eu și fratele meu o mai primim înapoi!

— N-ai s-o mai primești dacă se întoarce?

— Am și eu onoarea mea!

— Dar dacă n-a vătămat-o nimeni...

Am bătut până în crucea nopții, când s-a închis cârciuma. Nu știu cum se face că, la un moment dat, Süleyman s-a sculat în picioare, mi-a cerut iertare și mi-a sărutat mâna cu respect, iar eu i-am făgăduit că discuția aceea avea să rămână între noi. I-am zis chiar că n-am să-i spun Samiheii. Într-un timp, Süleyman a mai și lăcrimat nițel, zicând că felul în care încruntam eu din sprâncene, precum și gesturile mele ar fi adus foarte mult cu ale ei.

— Tații seamănă cu ficele lor, i-am zis eu cu mândrie.

— Am greșit amarnic, m-am dat mare și n-am reușit să mă împrietenesc cu ea! a zis Süleyman. Numai că și ea are limba ascuțită! Nu ne-a învățat nimeni cum să ne purtăm cu fetele, n-am deprins de la nimeni taina acestui lucru atât de anevoios. Vorbeam cu ea așa cum vorbești cu un bărbat, dar fără să sudui. Numai că n-a ținut!

Înainte de a porni către casă, Süleyman s-a dus să se spele pe față, iar când s-a întors își venise cu adevărat în fire. La întoarcere, polițiștii de la circulație ne-au tras pe dreapta și s-au ales cu un bacșiș bun.

7. Cea de-a doua fiică

Viața sa părea ceva care i se întâmpla altuia

Mevlut a rămas multă vreme în afara acestor vești și a vieții. Nu-și pierduse încă avântul legat de afacerea sa. Era la fel de optimist ca „investitorii care cred în idee“, protagoniștii preferați ai unor cărți precum *Afaceriști de succes*: era convins că dacă avea să monteze un bec mai puternic în vitrina căruciorului său cu trei roți, dacă avea să pice la învoială cu vânzătorii de *ayran*, de ceai, de cola, care ba se strâneau ciopor în jurul lui, ba intrau în pământ și dacă avea să reușească să înfiripe discuții mai deschise, mai firești cu mușterii săi avea să câștige mai mult. S-a căznit îndelung să-și găsească niște clienți statomici prin zonele Kabataş-Fındıklı. Nu se pierdea prea tare cu firea pentru nedreptatea care i se făcea când instituțiile mari, în care foarte mulți dintre angajați își luau prânzul pe fugă, îl țineau la respect, dar se înfuria când cele mici îi cereau să le elibereze factură. S-a străduit să stabilească, prin intermediul portarilor, al oamenilor de serviciu și al agenților de pază, relații de prietenie cu feluriți directori și contabili. Rayiha i-a spus într-o seară că rămăsese iar grea, iar pruncul avea să fie din nou fată.

— Cum ai aflat că e fată? Iar v-ai dus toate trei la spital?

— Nu toate trei, Samiha n-a venit. A fugit cu altul ca să nu se mărite cu Süleyman.

— Ce?!

Rayiha i-a povestit tot ceea ce știa. În seara aceea, în timp ce umbla ca un somnambul prin Feriköy, strigând „braaagăăă!“, picioarele l-au purtat către cimitir. Era clar de lună; chiparoșii și pietrele de mormânt luceau uneori ca argintul, pentru ca alteori să arate negre ca tăciunele. Odată ajuns în mijlocul cimitirului, a pătruns pe o alee betonată, simțindu-se de parcă ar fi pășit pe ea în vis. Cel care umbla prin cimitir nu era el, ci altcineva, iar viața sa părea ceva care i se întâmpla altuia.

Pe măsură ce înainta, cimitirul șerpuia în josul pantei aidoma unui covor, iar povârnișul pe care pășea el devenea din ce în ce mai abrupt. Cine să fi fost bărbatul cu care fugise Samiha? Oare avea să-i spună acestuia, într-o

bună zi, „după ce mi-a scris scrisori de dragoste ani de zile, cu gândul la ochii mei, Mevlut s-a însurat cu sora mea mai mare“ ? Oare Samiha știa?

Rayiha

— Data trecută te-ai uitat la toate numele de băieți, pentru ca până la urmă copilul să fie fată, i-am zis eu lui Mevlut când i-am dat cartea cu nume de obârșie religioasă. Poate că dacă o să iei acum la rând toate numele de fată, o să fie băiat. Să te uiți și dacă nu cumva există nume de fete formate cu „Allah“ !

— Nu există nume de fete formate cu „Allah“ ! mi-a zis Mevlut.

Potrivit cărții aceleia, fetele ar putea să primească cel mult numele uneia dintre nevestele Preasfântului Muhammad.

— Dacă mâncăm seară de seară pilaf, poate o să ajungem chinezi! i-am zis eu lui Mevlut pe ocolite.

Mevlut a râs împreună cu mine, a luat fetița în brațe și i-a acoperit chipul cu sărutări. N-a băgat de seamă că Fatma începuse să plângă din pricină că o înțepau mustățile lui decât când i-am atras eu atenția.

Abdurrahman Efendi. Răposata mamă a copilelor mele se numea Fevziye. I-am propus Rayiheii s-o numească așa pe cea de-a doua fată a lor. Să nu care cumva să credeți, luându-vă după faptul că cele trei fete ale sale se află la Istanbul și că două dintre ele s-au răzvrătit, fugind de acasă, că Fevziye, Dumnezeu s-o odihnească în pace!, ar fi trăit cine știe ce aventuri: s-a măritat cu mine, eu fiind primul care a cerut-o de nevestă, la cincisprezece ani și a trăit în tihnă până la douăzeci și trei de ani, fără să facă măcar un pas în afara satului nostru, Gümüşdere. Acum, în timp ce mă întorc la țară cu autobuzul, constatând încă o dată, cu lacrimi în ochi, că nu mă pot opoși la Istanbul, privesc întristat pe fereastra mașinii și-mi spun că bine ar fi fost să nu fi ieșit nici eu vreodată din sat, ca Fevziye.

Vediha. Korkut vorbește puțin cu mine, se abate rar pe acasă și strâmbă din nas la tot ce-i spun. Korkut și Süleyman l-au terorizat atât de mult pe tata cu tăcerile și aluziile lor, încât bietul om și-a luat valiza și-a plecat la țară. Am plâns îndelung, în mare taină. În felul acesta, în răstimp de o lună, odaia în care au stat tata și Samiha a rămas pustie. Uneori mă duc acolo și, uitându-mă la patul tatei, aflat într-un colț, și la patul Samiheii, aflat în celălalt colț, mă cuprind, pe de o parte, rușinea, iar pe de altă parte mă podidesc lacrimile. Ori de câte ori mă uit pe fereastră, către oraș, încerc să-mi închipui unde a fugit Samiha și cu cine se află în clipele acelea. Bravo ție, Samiha, ai făcut bine că ai fugit!

Süleyman. S-au împlinit cincizeci și una de zile de când a fugit Samiha; tot n-avem nici o veste de la ea. În vremea din urmă beau mereu rachiu, dar, ca să nu se supere fratele meu, n-o făc la masa de seară, ci fie în camera mea, pe tăcute, de parcă aș înghiți un leac, fie pe undeva prin Beyoğlu. Uneori urc în camionetă, apăs pe accelerație și încerc să uit de toate.

În unele zile mă duc la Perşembe Pazarı, ca să cumpăr cuie, vopsea și var pentru prăvălie; uneori îți ia ore ca să pătrunzi și apoi să ieși cu camioneta din treapădul acela de prăvăliași, din puhoiul acela de lume. Alteori, aflându-mă pe vreun deal din dosul zonei Üsküdar, virez către cine știe ce bulevard: case făcute din BCA, ziduri de beton, o moschee, o fabrică, o piață, îmi văd mai departe de drum, o bancă, un restaurant, o stație de autobuz. Samiha nu se vede însă nicăieri. Cu toate acestea, sentimentul că ar putea să se afle pe undeva pe acolo sporește treptat și, în timp ce conduc camioneta, mă simt de parcă aș mâna cu viteză mașina în vis.

Fevziye, cea de-a doua fiică a lui Mevlut și a Rayiheii, s-a născut cu ușurință, fără a le prilejui cheltuieli de spitalizare suplimentare, în luna august 1984. Mevlut a fost atât de fericit, încât și-a numit căruciorul cu pilaf **PILAFUL FETELOR**. Nu se

plângea decât de tărăboiul făcut de copile, care plângeau noaptea, de nesomn și de faptul că Vediha, care îi vizita adeseori, sub pretextul venirii mezinei pe lume, își vâra nasul în toate.

— Lasă-te de afacerea asta cu pilaf și alătură-te alor noștri, ca să trăiască și Rayiha omenește, cumnate! îi zisese ea odată.

— Afacerile mele merg bine, slavă Domnului, îi răspunsese Mevlut.

Se înfuriase pe Rayiha, care-i aruncase o privire surorii ei, sugerând că nu era așa, iar apoi, după ce plecase Vediha, bombănise în urma ei:

— De ce se amestecă asta în problemele noastre?!

Voise să-i interzică Rayihei să se mai ducă în Duttepe și să se vadă cu sora ei, cu Korkut și Süleyman, dar nu stăruise prea mult în această privință, știind că nu era îndreptățit s-o facă.

8. Capitalismul și tradiția

Fericitul cămin al lui Mevlut

La sfârșitul lunii februarie 1985, la capătul unei zile lungi și geroase în care afacerea lăncezise, Mevlut tocmai își strânsese făruriile de pilaf și paharele și se pregătea să se întoarcă acasă, în Kabataş, când s-a apropiat de el Süleyman, cu camioneta.

— Toată lumea a venit cu plocon la copila voastră nou-născută, numai eu am neglijat, i-a zis Süleyman. Vino cu mine în mașină, să pălăvrăgim puțin! Cum merg treburile? Nu ți-e frig stând așa, afară?

De cum s-a așezat în cabina mașinii, Mevlut și-a adus aminte că Samiha obișnuia să stea adeseori pe scaunul acela înainte de a fugi, făcându-se nevăzută, cu un an în urmă, și că Süleyman se plimbase mult cu mașina prin Istanbul alături de fata aceea cu ochi frumoși.

— Vând pilaf de doi ani de zile, dar n-am urcat niciodată în mașinile

clienților, i-a zis el. Locul ăsta e foarte înalt, m-a luat amețeala, așa că mai bine cobor.

— Stai jos, avem niște lucruri de discutat! i-a zis Süleyman.

L-a apucat pe Mevlut de mâna care tocmai se întinsese către mânerul portierei. Și-a privit în ochi prietenul din copilărie, covârșit de dragostea sa nefericită și de un soi de sentiment de înfrângere. Mevlut a realizat că vărul său îi spunea din priviri „până la urmă, am ajuns să fim la fel“. I s-a făcut milă de el și și-a dat seama imediat de un adevăr pe care se tot căznea să și-l ascundă de doi ani și jumătate: convingerea sa că fata cu ochi frumoși se numea Rayiha, nu Samiha, era urmarea fetei pe care i-o jucase, într-un fel, Süleyman. Dacă Süleyman s-ar fi însurat cu Samiha, așa cum plănuiise, atât el, cât și Mevlut s-ar fi comportat de parcă n-ar fi existat niciodată o asemenea păcăleală, ca să nu se simtă nimeni prost...

— Bravo vouă, Süleyman dragă, afacerile voastre, ale tale și ale fratelui tău, merg foarte bine, pe câtă vreme noi nu reușim deloc să prindem cheag. Am înțeles că și noile blocuri ale familiei Vural au fost vândute pe jumătate înainte de-a se termina fundația.

— Facem parale, slavă Domnului! i-a zis Süleyman. Dar vrem să mai câștiga și tu câte ceva. Și fratele meu gândește tot așa.

— Și care-ar fi treaba? Să-mi deschid o ceainărie la biroul familiei Vural?

— Vrei să ții o ceainărie?

— Vine un client, a zis Mevlut coborând din mașină.

Pe stradă nu se vedea nici un client. Mevlut s-a întors însă cu spatele către camioneta lui Süleyman și și-a făcut puțin de lucru, de parcă i-ar fi pregătit o fărfurie cu pilaf unui mușteriu. A pus pilaf într-o fărfurie și i-a netezit coama cu dosul lingurii. A fost satisfăcut când a simțit, în timp ce stingea mica butelie Aygaz de pe căruciorul cu trei roți, că Süleyman coborâse din camionetă și venea după el.

— Dacă nu vrei să vorbim, să nu vorbim, dar aș vrea să-i dau bebelușului darul cu mâna mea, i-a zis Süleyman. Se va chema că l-am și

văzut în felul ăsta.

— Dacă nu știi cum se ajunge la mine acasă, ține-te după mine! i-a zis Mevlut și s-a apucat să împingă căruciorul.

— Hai să punem căruciorul în partea din spate a camionetei, i-a zis Süleyman.

— Să nu cumva să crezi că restaurantul ăsta cu trei roți e de colea! Atât partea de bucătărie, cât și butelia sunt, pe de o parte, foarte sensibile, iar pe de altă parte foarte grele.

În timp ce își împingea, icnind și pufnind, căruciorul de vânzător ambulant pe panta Kazancı, înspre Taksim, așa cum se întâmpla în fiecare după-amiază între orele 4 și 5, pe drumul către casă (acesta dura douăzeci de minute), Süleyman l-a ajuns din urmă cu camioneta.

— Mevlut, hai să-l leg de bară și să te trag încetișor!

Era sincer și prietenos, dar Mevlut a continuat să înainteze, de parcă nu l-ar fi auzit. După câțiva pași, și-a parcat restaurantul pe roți lângă bordură și a tras fâna.

— Tu du-te în Taksim și așteaptă-mă în stația de autobuz din Tarlabaşı!

Süleyman a accelerat, a urcat panta și s-a făcut nevăzut într-o clipă. Mevlut suferea la gândul că acesta va vedea ce casă sărmană are. Îi plăcuse, la drept vorbind, atitudinea lui Süleyman, care părea să-l ia cu duhul blândeții. O parte a minții sale îi spunea că prin el s-ar fi putut apropia de familia Vural, iar atunci Rayiha și fetele ar fi putut duce, poate, o viață mai tihnită.

Odată ajuns în curtea din spatele casei, și-a legat căruciorul de copac cu lanțul. Pe scări s-a oțărât ușor la Rayiha, care pregetase să-i vină în ajutor, zicându-i:

— Pe unde umbli?!

S-au revăzut din nou sus, în bucătărie, cu instrumentele pentru pilaf în mâini.

— Vine Süleyman, care i-a luat un cadou fetei! Vai de mine, fă ordine, să arate fumos! i-a zis Mevlut.

— Și care-i problema?! Să ne vadă așa cum suntem! i-a zis Rayiha.

— Suntem bine, a zis Mevlut.

Se înveselise la vederea fetei și zâmbea.

— Ei, să nu vorbească pe seama noastră! Să aerisim camera, miroase urât!

— Nu deschide fereastra! Le faci pe fete să răcească! i-a zis Rayiha. Doar n-o să-mi fie rușine de mirosul nostru! Casa lor din Duttepe nu miroase exact așa?

— Nu miroase! Ei locuiesc într-o ditamai casa, cu grădină, curent electric, apă la robinet, o casă în care totul e plăcut. Noi suntem însă cu mult mai fericiți aici. Ai pregătit braga? Ia măcar cârpele astea de aici!

— Nu te supăra, dar nu mai prididesc să mă ocup de doi copii, de bragă, de pilaf, de carnea de pasăre, de vasele murdare, de rufe!

— Korkut și Süleyman ar vrea să-mi propună, chipurile, o afacere.

— Ce afacere?

— O să fim asociați. O să ne ocupăm de ceainăria familiei Vural.

— După mine, asta e o născocire, iar Süleyman vrea să ne tragă de limbă ca să afle la cine a fugit Samiha. Dacă chiar nu mai pot după tine, de ce nu le-a trecut prin minte să-ți propună afacerea asta înainte?

Süleyman. Când l-am văzut pe Mevlut cum își aștepta mușteriii în Kabataş, dus pe gânduri, în bătaia vântului, nu mi-am dorit, de fapt, deloc să-l necăjesc. Mi-am tras mașina pe o stradă laterală, căci n-aş fi avut cum să parchez în aglomerația aia din Taksim, și l-am urmărit de departe, cu tristețe, cum urca panta anevoie, împingând căruciorul cu pilaf.

Odată ajuns în Tarlabası, m-am plimbat puțin prin cartier. Generalul care a venit la putere după lovitura de stat militară din 1980 s-a înfuriat și a expediat în afara orașului atelierele tâmplărilor și ale tinichigiilor auto. De asemenea, a cerut să fie închise locuințele hărăzite burlacilor, prin care locuiau spălătorii de vase de pe la restaurantele din Beyoğlu. În felul acesta,

străzile au devenit pustii. Familia Vural a căutat la vremea aceea niște case care să poată fi cumpărate pe mai nimic, pentru a ridica mai apoi alte clădiri în locul lor, dar după aceea a renunțat la idee, căci titlurile de proprietate ale acestora le aparțineau grecilor care fuseseră expediați în 1964, pe parcursul unei nopți, la Atena. Mafia de aici este mai puternică și mai nemiloasă decât cea a derbedeilor din Duttepe. Zona a fost năpădită, în răstimp de cinci ani, de sărăntocii fără adăpost, iar gloata aceasta nevoiașă, alcătuită din kurzi, țigani, pribegi veniți din Anatolia la Istanbul, s-a împământănit aici atât de temeinic, încât străzile au ajuns să arate și mai jalnic decât arătau în urmă cu cincisprezece ani cele de la noi, din Duttepe. Acum ar mai fi nevoie de încă un puci pentru ca locurile astea să fie curățate cum se cuvine.

Odată ajuns la ei acasă, i-am încredințat darul (o păpușă) Rayihei. Odaia lor, singura, era atât de răvășită, încât m-a apucat amețeala: scutece, fărfurii, olițe, cutii cu lapte praf pentru copii, sticle cu înălbitor de rufe, oale și cratițe, biberoane, sticle de lapte, bidoane de plastic, paturi, plăpumi – toate erau de-a valma, așa încât ajunseseră să aibă parcă aceeași culoare, ca hainele care se rotesc într-o mașină de spălat rufe.

— Dragă Mevlut, cumnata Vediha îmi tot povestea de voi, numai că n-o credeam, așa că acum am ajuns să constat cu ochii mei. Această minunăție fericire de familie pe care o trăiești alături de sora ei, de fete... este cel mai minunat lucru pe care-l trăiesc astăzi.

— De ce n-o credeai pe Vediha când îți povestea despre noi? I-a întrebat Mevlut.

— Când văd fericirea voastră de familie, îmi zic să mă însor și eu cât mai curând!

— De ce n-o credeai, Süleyman?

Rayiha m-a servit cu ceai:

— Frate Süleyman, s-ar zice că e greu de găsit o fată care să-ți fie pe plac, a insinuat ea. Stai jos!

— De fapt, fetele sunt cele care nu mă plac deloc, am zis eu, fără să mă

așez.

— Vediha, sora mea, zice „toate fetele frumoase sunt îndrăgostite de Süleyman, dar Süleyman n-o place pe nici una dintre ele!“.

— Vediha, Dumnezeu s-o aibă în pază!, pe de o parte mă ajută, iar pe de alta vorbește așa despre mine? Care să fie fetele alea frumoase care s-au îndrăgostit de mine?

— Vediha e foarte bine intenționată.

— Știu, dar fata aia nu ne era pe plac, ținea cu Fenerbahçe! am zis eu brusc.

Am râs odată cu ei, mirându-mă și eu de promptitudinea răspunsului meu.

— Ei bine, dar mai era și una înaltă de stat.

— Bravo, pe toate le știi! Acea era foarte modernă, Rayiha, nu era în genul nostru!

— Frate Süleyman, nu te-ai însura cu o fată frumoasă, cuviincioasă, pe care o placî dacă umblă cu capul descoperit?

Mevlut a zis, din celălalt capăt al încăperii:

— Rayiha, de unde și până unde poveștile astea?

Tochmai cerceta să vadă cât de vârtoasă era braga.

— De la televizor?

— Rayiha, să nu cumva să mă faci acum să arăt ca un individ cu nasul pe sus, căruia nu-i plac fetele! Aproape că era să-i zic „da“ fetei lui Kasım din Kastamonu, care lucrează ca femeie cu ziua.

Rayiha a încruntat din sprâncene:

— Și eu aș fi putut să lucrez cu ziua! a zis ea cu mândrie. E păcat să muncești cinstit?

— Bine, dar îți dau eu voie să faci așa ceva? a zis Mevlut.

— Eu lucrez, de fapt, acasă, ca femeie cu ziua, ca servitoare, ca bucătăreasă pentru restaurantul cu trei roți și pentru bragagiu, a zis Rayiha zâmbind, după care s-a întors spre Mevlut: Ia să-mi dai o hârtie în fața

notarului, căci altfel fac grevă! Așa scrie la lege.

— N-are importanță dacă scrie sau nu la lege! Autoritățile nu se pot amesteca în casa noastră! a zis Mevlut sfidător.

— Bravo, Rayiha, de vreme ce ești la curent cu atât de multe lucruri, știi că sunt îngrijorat! am zis eu cu băgare de seamă.

— Frate Süleyman, noi habar n-avem unde și cu cine a fugit Samiha. Nu mă mai trage de limbă de pomană! Nu mai spun că fratele Korkut s-a purtat urât cu tata, socotind că el ar avea știință...

— Hai să mergem la colț, la cârciuma Cerdacul, și să stăm puțin de vorbă, Mevlut! a zis Süleyman.

— Dar să nu bea mult, bine? a zis Rayiha. El nu e ca mine, spune tot după un pahar!

— Știi foarte bine cât trebuie să beau! i-a zis Mevlut.

Îl deranja faptul că soția sa era prea apropiată de Süleyman, că-l lua cu duhul blândeții și că nu-și acoperise capul cum se cuvenea. Era limpede că se ducea cu mult mai des decât îi spunea lui prin Duttepe și că era foarte familiară cu viața fericită a celor de acolo.

— Să nu pui năut la înmuiat în seara asta! i-a zis el Rayihei în timp ce ieșea pe ușă, cu un aer autoritar.

— Pilaful pe care ți l-am dat azi-dimineață a ajuns, de fapt, acasă neatins, i-a spus Rayiha îndărătnică.

Odată ajunși în stradă, Süleyman n-a reușit să dea de locul în care își parcase camioneta. Apoi, când și-a văzut-o, la doi pași de ei, s-a luminat la față.

— Nu mai parca aici, căci au să-ți fure copiii oglinda! i-a zis Mevlut. Au să-ți smulgă emblema Fordului... Le vând celor care se ocupă, în partea de sus a străzii, de comerțul cu piese de schimb ori și le atârnă la gât, ca podoabe. Dacă ar fi fost vorba de un Mercedes, nu l-ar fi ratat în ruptul capului, i-ar fi șterpelit semnul de marcă!

— Probabil că mahalaua asta n-a văzut Mercedesuri de când se știe ea.

— Să n-o subestimezi prea tare! Pe vremuri, aici locuiau cei mai deștepți, cei mai pricepuți meseriași de origine greacă și siriană. Meșteșugarii aceia dădeau viață Istanbulului.

Cârciuma Cerdacul, o fostă locantă grecească, era cu trei străzi mai sus, înspre Beyoğlu, dar Mevlut și Rayiha nu fuseseră nici măcar o dată acolo ca să mănânce. Fiind devreme, restaurantul era pustiu. S-au așezat la o masă. Süleyman a comandat câte un rachiou dublu (nici măcar nu-l întrebase pe Mevlut dacă voia sau nu) și niște antreuri (brânză feta, midii la tavă) și a intrat direct în subiect:

— Hai să dăm uitării ciorovăielile pe avere ale taților noștri! Îți transmit salutări și din partea fratelui meu, Korkut... Vrem să discutăm cu tine o afacere serioasă.

— Ce afacere?

În loc de răspuns, Süleyman și-a ridicat paharul cu rachiou în chip de „noroc“. Mevlut a făcut și el același lucru, apoi a luat o înghițitură, după care a lăsat din nou paharul pe masă.

— Ce-i asta? Nu bei?

— Nu poți să li te înfățișezi clienților cherchelit! Amatorii mei de bragă vor începe în curând să mă aștepte.

— N-ai încredere în mine, crezi că dacă bei te trag de limbă, nu-i așa? Păi, uite, am dezvăluit eu cuiva taina ta cea mare? i-a zis Süleyman.

Inima lui Mevlut s-a pornit să bată cu putere:

— Care ar fi taina mea cea mare?

— Mevlut dragă, ai atât de multă încredere în mine, încât ai și dat uitării povestea aia! Crede-mă că și eu am uitat-o și, pe de altă parte, n-am istorisit-o nimănui. Am să-ți aduc însă aminte de alte câteva lucruri, ca să ai încredere în mine: când te-ai îndrăgostit, la nunta lui Korkut, nu ți-am dat eu sfaturi, nu te-am ajutat, da sau nu?

— M-ai ajutat, sigur...

— Am venit cu camioneta de la Istanbul până hăt la Akşehir ca s-o furi tu pe fată, nu-i așa?

— Mulțumesc, Süleyman! Datorită ție sunt nespus de fericit acum!

— Chiar ești fericit? Uneori, omul își pune câte ceva în gând, dar apoi dă de altceva... Cu toate astea, el zice că e fericit.

— De ce ar zice că e fericit cel care nu e...

— Pentru că-i e rușine... Pentru că recunoașterea acestui fapt l-ar face și mai nefericit. Dar lucrurile astea n-au cum să fie valabile pentru tine. Tu ești foarte mulțumit de viața ta alături de Rayiha... Acum însă trebuie să mă ajuți, ca să fiu și eu fericit!

— Am să te ajut așa cum ai făcut-o și tu.

— Unde e Samiha? După tine, o să se întoarcă la mine? Spune drept, Mevlut!

— Scoate-ți-o din minte pe fata aia! i-a zis Mevlut, după o clipă de tăcere.

— Oare ajunge să spui „scoate-ți-o din minte!“ ca să-ți iasă din minte? Dimpotrivă, te urmărește și mai tare! Tu și fratele meu v-ați însurat cu surorile Samihei, așa că n-aveți nici o problemă. Eu n-am reușit s-o cuceresc pe cea de-a treia dintre surori. Ori de câte ori îmi spun s-o dau uitării, mă gândesc și mai mult la ea. Nu-mi ies din minte ochii ei, felul ei de a fi, frumusețea ei. Ce să mă fac? Și-apoi, nu mai există nimic pe lume în afară de omul ăsta, care m-a umilit...

— Care om?

— Puiul de lele care mi-a furat-o pe Samiha! Cine e? Spune drept, Mevlut! Am să mă răzbun pe individul ăla!

Cum Süleyman își ridicase paharul de rachiu cu un gest care aducea a împăcare, Mevlut și-a băut și el, vrând-nevrând, paharul până la fund.

— Oooh, măi, ce ușurare! a zis Süleyman. Nu-i așa?

— Zău că aș fi băut dacă n-aș fi ieșit în seara asta la lucru! i-a zis Mevlut.

— Mevlut, m-ai numit ani de zile naționalist, fascist și-așa mai departe,

dar uite că, de fapt, cel care se sperie de rachiu, temându-se ca nu cumva să păcătuiască, ești tu! Ce s-a mai ales de prietenul ăla al tău comunist, care te deprinsese cu vinul? Cum se numea kurdul ăla?

— Süleyman, lasă poveștile astea de pe vremuri și spune-mi despre noua noastră afacere!

— Ție în ce domeniu ți-ar fi plăcut să lucrezi?

— Nu e vorba de nici o afacere și-așa mai departe, nu-i așa? Ai venit ca să ne iscodești, să afli cine a răpit-o pe Samiha!

— Știi de motofurgonetele alea de la Arçelik, de motocicletele alea cu trei roți... ar trebui să-ți faci afacerea cu pilaf apelând la ele, i-a zis Süleyman cu indiferență. Se vând în rate lunare. Mevlut, dacă ai fi avut capital, ce fel de prăvălie ți-ai fi deschis, și unde?

Mevlut știa că nu era cazul să ia în serios o asemenea întrebare, dar nu s-a putut abține:

— Mi-aș fi deschis o bragagerie în Beyoğlu.

— Chiar există un asemenea interes pentru bragă?

— Eu știu că dacă e bine făcută și bine servită, cel care o bea o dată o să mai bea și altă dată! i-a zis Mevlut cu însuflețire. Să-ți mai spun ceva, în calitatea mea de capitalist... Braga are un viitor măreț!

— Ideile astea capitaliste îți vin de la tovarășul Ferhat?

— Faptul că azi se bea puțină bragă nu înseamnă nicidecum că mâine nu se va mai bea deloc! Ai auzit povestea aia memorabilă cu cei doi producători de încălzări capitaliști care s-au dus în India? Unul dintre ei ar fi zis „lumea de pe aici umblă desculță, așa că oamenii ăștia n-au să cumpere niciodată încălzări!“ și s-ar fi întors acasă.

— Acolo nu existau capitaliști?

— Celălalt ar fi zis „aici există o jumătate de miliard de oameni desculți, adică o piață mare!“, ar fi perseverat și s-ar fi îmbogățit vânzând încălzări acolo. Eu, de pildă, recuperez din plin ceea ce pierd dimineața din vânzarea pilafului cu năut prin braga vândută seara...

— S-ar zice că ai devenit un bun capitalist, i-a zis Süleyman. Trebuie să-ți aduc însă aminte că în perioada otomană se bea foarte multă bragă, căci aceasta suplinea alcoolul. Braga nu e pentru indienii care nu poartă încălțări... Și nici nu mai e nevoie să ne amăgim singuri că braga nu are alcool. Alcoolul e, de fapt, la liber.

— Nu, dacă bei bragă nu înseamnă, în mod sigur, că te amăgești! Braga le place foarte mult tuturor, i-a zis Mevlut înflăcărat. Dacă o vinzi într-un magazin modern, curat... Ce afacere îmi propune fratele tău?

— Korkut nu reușește să se decidă dacă să lucreze cu prietenii lui „idealiști“ de pe vremuri sau dacă să candideze din partea ANAP⁸-ului, i-a zis Süleyman. Spune-mi mai bine de ce mi-ai zis adineauri să mi-o scot pe Samiha din minte!

— Păi, a fugit cu cineva..., a bâiguit Mevlut. Suferința din dragoste e amarnică! a adăugat el cu sinceritate.

— Tu nu mă ajuți, dar mă ajută alții. Uită-te la asta!

Süleyman a scos din buzunarul sacoului o fotografie veche, hărtănită, alb-negru și i-a dat-o lui Mevlut. În fotografie se vedea o femeie încercănată, peste măsură de sulimenită și obosită de viață, care cânta în fața unui microfon. Era înveșmântată în port tradițional, având trupul și capul acoperite. Nu era frumoasă.

— Süleyman, femeia asta e cu cel puțin zece ani mai mare decât noi!

— Nu, e doar cu trei-patru ani mai mare. Dacă o vezi, nu pare să aibă mai mult de douăzeci și cinci de ani. E o persoană foarte generoasă, foarte înțelegătoare. Mă văd cu ea de două-trei ori pe săptămână. Să nu le spui, bineînțeles, Rayihe și VEDIHE! Și să nu-i ajungă, desigur, la ureche lui Korkut, sub nici o formă! Noi ne suntem părtași în foarte multe privințe, nu-i așa?

— Nu voiai tu să te însori cu o fată pe potriva ta? Nu căutați voi, tu și VEDIHA, o fată cuviincioasă, bună de măritat? Ce ți-a venit acum cu cântăreața asta?

— Sunt încă holtei, n-am ajuns să mă însor. Nu mă mai invidia și tu!

— Pentru ce te-aș invidia? i-a zis Mevlut și s-a ridicat în picioare. E vremea să mă duc la bragă.

Își dăduse seama că n-avea să facă nici o afacere cu Korkut și că Süleyman venise acolo doar pentru a-l iscodi în legătură cu Samiha, așa cum presupusese Rayiha.

— Hai, mai stai cel puțin două-trei minute! Câte pahare ai să vinzi în seara asta, după tine?

— Am să ies cu două ghiumuri pline pe jumătate. Sunt sigur că am să le vând pe amândouă.

— Atunci, ți le cumpăr eu și-ți dau banii pe un ghium întreg. Câte pahare înseamnă asta? Îmi faci și ceva reducere, bineînțeles!

— De ce o cumperi?

— Îți dau banii pe ea ca să stai cu mine, să vorbim ca doi prieteni ce suntem, să nu mai rebegești pe străzi.

— N-am nevoie de pomana ta!

— Dar eu am foarte multă nevoie de tovărășia ta!

— Atunci ai să-mi dai o treime din banii cuveniți pe un ghium întreg, i-a zis Mevlut și s-a așezat din nou. Nu făc profit de pe urma ta. Țasta e prețul! N-ai să-i spui însă Rayiheii că am stat cu tine la o băută. Ce faci cu braga?

— Ce făc? a zis Süleyman gânditor. De unde să știu eu... O dau cuiva... sau, poftim, o arunc!

— Unde?

— Unde?! Păi, nu e a mea, frate?! În gaura de la privată.

— Păcat, Süleyman!

— Păi, care-i problema?! Nu ești tu capitalist? Eu îți dau paralele care ți se cuvin.

— N-ai avea parte de paralele astea pe care le faci în Istanbul, măi, Süleyman!

— De parcă braga ar fi ceva sfânt!

— Da, braga e ceva *sfânt*!

— Hai sictir, băi! Braga a fost descoperită ca să bea și musulmanii alcool, e un camuflaj! E o băutură alcoolică, așa cum știe toată lumea!

— Nu! a zis Mevlut, cu inima bătând năvalnic. Braga nu conține alcool!

A simțit că pe chip i se așternuse o expresie de un calm aparte și s-a relaxat.

— Îți bați joc de mine?!

În decursul celor șaisprezece ani de când vindea bragă, Mevlut le plasase brașoava aceea persoanelor care făceau parte din următoarele două categorii:

1) Tradiționaliștii care voiau, pe de o parte, să bea bragă, iar pe de altă parte să fie încredințați că nu păcătuiesc. Persoanele inteligente din rândul acestora știau, de fapt, că braga conținea alcool, dar se comportau ca și cum marfă pe care o vindea Mevlut ar fi fost o născocire aparte, așa cum era Coca-Cola fără zahăr, iar dacă ar fi fost să aibă alcool, păcatul ar fi căzut asupra mincinosului de Mevlut.

2) Laicii și occidentalizații, care voiau, pe de o parte, să bea bragă, iar pe de altă parte să-l lumineze pe prostănacul de vânzător de la țară. Persoanele inteligente din rândul acestora știau că, de fapt, Mevlut știa că braga conținea alcool, dar voiau să-l facă pe țărănoiul acela șmecher și cucernic, care îi trombonea ca să facă parale, să se simtă stânjenit.

— Nuuu, nu-mi bat joc de tine! Braga e sfântă! a zis Mevlut.

— Eu sunt musulman, i-a zis Süleyman. Un lucru sfânt trebuie să fie pe măsura credinței mele.

— Nu doar ceea ce este islamic este sfânt, ci și ceea ce am moștenit din vechime, de la moșii și strămoșii noștri, i-a zis Mevlut. În unele seri dau, pe câte o stradă pustie, pe jumătate cufundată în întuneric, de câte un zid vechi, năpădit pe mușchi. Îmi simt inima cuprinsă de un sentiment de mulțumire, de fericire. Intru în cimitir și, deși nu pot să citesc slovele acelea arabe de pe pietrele de morminte, mă simt minunat, de parcă m-aș fi rugat!

— Ei, hai, măi Mevlut, probabil că ți-e fică de javrele din cimitir!

— Mie nu mi-e frică de haitele de câini! Ele știu cine sunt. Știi ce le zicea răposatul tata celor care-i spuneau că braga ar conține alcool?

— Ce le zicea?

Mevlut și-a imitat tatăl cu minuție:

— „Dacă ar fi avut alcool, n-aș fi vândut așa ceva, domnule!“, zicea tata.

— Ei nu știau că are alcool în ea, a zis Süleyman. Și-apoi, dacă braga ar fi fost sacră, ca apa Zamzamului⁹, oamenii s-ar fi adăpat cu ea la greu, iar tu ai fi fost acum bogat!

— Nu trebuie s-o bea toată lumea ca să fie sacră! Puțini sunt cei care citesc, de fapt, Preasfântul Coran. Cu toate astea, există mereu câte cineva, în ditamai Istanbulul, care-l citește și milioane de oameni se simt bine, închipuindu-și că acesta îl citește. E suficient ca oamenii să priceapă că braga e băutura moșilor și strămoșilor lor. Vocea bragagiului le aduce aminte de acest lucru, iar ei se simt bine.

— De ce se simt bine?

— Nu știu, a zis Mevlut. Slavă Domnului însă că beau bragă datorită acestui fapt!

— Bravo, prin urmare tu ești ca un stindard, Mevlut!

— Da, așa, i-a zis Mevlut mândru.

— Numai că ești de acord, în cele din urmă, să-mi vinzi mie braga la preț de producător! Doar că nu ești de acord s-o arunc în closet. Ai dreptate, în zilele noastre risipa e un adevărat păcat! O să le-o împărțim calicilor, dar nu știu dacă lumea o să bea sau nu chestia asta cu alcool, oprită de religie.

— Dacă înjosești braga după ce mi-ai dat ani de zile lecții de naționalism și ai făcut pe fascistul, te afli pe un drum greșit, Süleyman...

— Da, odată ce devii bogat, lumea îți zice că te afli pe un drum greșit și te invidiază.

— Nu, nu te invidiez. Te însoțești, pur și simplu, cu femeia care nu trebuie, Süleyman...

— Tu știi foarte bine că nu contează care e cu adevărat femeia care trebuie

și care nu.

— Eu m-am însurat. Sunt foarte fericit, slavă Domnului! a zis Mevlut, ridicându-se. Găsește-ți și tu o fată cinstită și însoară-te cu ea cât mai repede! Ei, gata, seara bună!

— Eu n-am să mă însor înainte de a-l face să crape pe ăla care a furat-o pe Samiha! a strigat după el Süleyman. Să-i spui asta kurdului!

Mevlut s-a îndreptat spre casă, umblând ca un lunatic. Rayiha coborâse ghiumurile cu bragă. Ar fi putut să-și ia cobilița, să atârne ghiumurile de ea și s-o pomească pe străzi. A urcat însă în casă.

Rayiha o alăpta pe Fevziye.

— Te-a pus să bei? l-a întrebat ea în șoaptă, ca să n-o sperie pe copilă.

Mevlut simțea că rachiul i se urcase la cap.

— N-am băut deloc. M-a tot întrebat cu cine și unde a fugit Samiha. Cine e ăla pe care l-a numit kurd?

— Și tu ce i-ai zis?

— Ce să-i zic? Nu știu nimic.

— Samiha a fugit cu Ferhat! i-a zis Rayiha.

— Ce?! De ce nu mi-ai spus?

— S-ar zice că Süleyman a înnebunit, i-a zis Rayiha. Dacă ai auzi ce zice acasă, în Duttepe... Dacă o să dea de urma ăluia care-a furat-o pe Samiha, o să-l omoare!

— Nu, măi... Vorbește și el, atât! Guralivul de Süleyman nu e-n stare să omoare pe nimeni.

— De ce ești așa de neliniștit, de furios?

— Nu sunt nici neliniștit, nici furios! a țipat Mevlut.

A ieșit, trântind ușa după el. A auzit-o apoi pe fetița plângând. Era pe deplin conștient de faptul că ar fi trebuit să colinde nopți la rând pe străzile întunecoase pentru a putea rumega ceea ce aflase cu puțin timp în urmă. A mers pe jos de pe ulițele dosnice din Feriköy până în Kasımpaşa, deși în noaptea aceea n-avea nici un mușteriu prin părțile acelea. La un moment dat

s-a rătăcit, a luat-o la vale pe fêlurite povânișuri și s-a pomenit că-i ieșise în cale un mic cimitir, aflat între două case de lemn, așa că s-a așezat printre pietrele de mormânt și și-a aprins o țigară. O stelă înzestrată cu un ditamai turbanul, rămasă de pe vremea otomanilor, i-a umplut sufletul de evlavie. Trebuia să-i dea uitării pe Samiha și pe Ferhat! În seara aceea s-a convins singur, în vreme ce rătăcea îndelung pe străzi, că n-avea să se lase freamântat de acea veste. Dacă s-ar fi întors, de fapt, acasă și ar fi adormit ținând-o pe Rayiha în brațe, ar fi dat uitării toate necazurile vieții. Lucrurile care-l freamântau pe lumea aceasta erau tot o ciudățenie a minții sale. Până și câinii din cimitir se purtaseră prietenește cu el.

9. Cartierul Gazi

O să ne ascundem aici

Samiha. Da, e adevărat că am fugit cu Ferhat. S-au împlinit doi ani de când tac, ca să nu dau în vileag locul în care ne aflăm. Sincer vorbind, am foarte multe lucruri de povestit.

Süleyman era foarte îndrăgostit de mine. E adevărat că dragostea îi prostește pe foarte mulți bărbați, după cum se spune. Süleyman devenise atât de ciudat, mai ales în zilele de dinaintea fugii mele, încât i se usca gura de emoție când vorbea cu mine. Nu reușea însă cu nici un chip să-mi spună lucruri plăcute, care să mă facă fericită, deși își dorea nespus de mult. Făcea glume mârłănești, de soiul celor cu care i s-ar fi adresat un golan fratelui său mai mic, și, cu toate că îi plăcea să se plimbe cu mine, îmi plasa, ori de câte ori mergeam cu camioneta, vorbe de genul „vai, să nu ne vadă lumea!“ sau „s-a consumat foarte multă benzină!“.

Am lăsat acasă darurile de la el. Bineînțeles însă că tata n-o să-i dea înapoi proteza. A mai primit și alte daruri, ajutoare de la familia lor... De

aceea s-a supărat el pe mine când am fugit. Dar, ca s-o spun pe aia dreptă, și eu sunt furioasă să constat că toată lumea mă socotește nimerită pentru Süleyman, fără să mă fi întrebat și pe mine barem o dată ce vreau.

Ferhat m-a văzut pentru prima oară, de departe, la nunta lui Mevlut și a Rayihe; eu însă nici măcar nu l-am băgat de seamă. Apoi nu m-a mai putut uita. Ei, și într-o zi a venit în Duttepe, mi-a tăiat calea și mi-a zis de la obraz că e îndrăgostit de mine și că are de gând să mă ia de nevastă. Mi-a plăcut faptul că se purta cu atâta îndrăzneală, câtă vreme existau atâția și atâția bărbați care voiau să se însoare cu mine, dar care nu cutezau nici măcar să se apropie: „sunt student și patron de restaurant“, mi-a zis el; nu mi-a spus că e chelner. Aflase numărul nostru de cine știe unde și obișnuia să-mi telefoneze acasă, în Duttepe. Dacă m-ar fi prins Süleyman și Korkut, m-ar fi snopit în bătaie, mi-ar fi frânt oasele, numai că lui Ferhat puțin îi păsa, așa că îmi dădea din nou telefon și-mi cerea să ne întâlnim. Când Vediha era acasă, nu ridicam receptorul.

— Alo... Alo?... Alo, alo! zicea sora mea, cu un ochi la mine: Nu răspunde... Trebuie să fie același individ. Bagă de seamă, Samiha, orașul ăsta e plin de derbedei domici de aventuri!

Nu-i răspundeam. Vediha știa că-i preferam pricopsiților umflați și molâi pe derbedeii domici de aventuri, și mă înțelegea. Când ea și tata nu erau acasă, răspundeam eu la telefon, căci Bozkurt și Turan nu aveau voie să se atingă de el. Ferhat era scump la vorbă. Mă aștepta pe undeva, prin spatele stadionului Ali Sami Yen, sub un dud. Acolo se aflau niște grajduri vechi în care locuiau feluriți oameni fără adăpost. Mai era și o băcănie de unde Ferhat îmi cumpăra Fruko cu portocale, pentru ca apoi să ne uităm amândoi sub pluta din interiorul capacului ca să vedem dacă câștigasem vreun premiu. Nu-l întrebam niciodată cât câștiga de pe urma restaurantului, dacă avea bani puși deoparte sau unde urma să locuim. Așa mă îndrăgostesc eu!

Când am urcat în taxiul lui Ferhat și al prietenului său, nu ne-am dus direct în mahalaua Gazi. Am dat roată, voioși, Pieței Taksim, ca să-l

inducem în eroare pe Süleyman în cazul în care s-ar mai fi aflat pe urmele noastre cu camioneta, după care am luat-o în jos către Kabataş, unde am fost încântată de albastrul mării. Apoi, în timp ce treceam podul din Karaköy, m-am uitat emoționată la vapoare, la călători, la mașini. Pe de o parte mă temeam și îmi venea să plâng pentru că mă rupeam de tata, de surorile mele și mă îndreptam către un loc necunoscut, iar pe de altă parte simțeam foarte limpede că întregul oraș îmi aparține și că urma să duc o viață nespus de fericită.

— Ai să mă scoți din casă, Ferhat, o să ne plimbăm împreună? l-am întrebat eu pe Ferhat.

— Atât cât o să-ți poftescă inima, draga mea! mi-a zis Ferhat. Acum însă mergem acasă.

— Surioară, crede-mă, ai făcut o treabă pe cinste! mi-a zis prietenul lui, care conducea mașina. Nu te-ai speriat când s-a tras, nu-i așa?

— Ea nu se sperie! a zis Ferhat.

Am ajuns în Gaziosmanpaşa, care se numea pe vremuri Taşlıtarla. În timp ce urcam pe un drum de pământ, plin de țărână, am simțit oarecum că lumea îmbătrânește cu fiecare casă, cu fiecare coș de fum, cu fiecare copac pe lângă care treceam. Am văzut case cu un singur etaj care păreau deja vechi încă de pe când se construiau, terenuri virane, covârșite de tristețe, ziduri și pereți din BCA, din tablă, din scândură, precum și câini care lătrau la trecători. Drumurile erau neasfaltate, grădinile întinse, iar casele rare; locurile acelea arătau ca la țară dar, pe de altă parte, spre deosebire de ceea ce se întâmpla la țară, ușile, ferestrele și toate celelalte lucruri fuseseră recuperate de la diverse case vechi din Istanbul. Oamenii erau agitați, de parcă s-ar fi aflat acolo doar vremelnice, înainte de a se muta în adevăratele case pe care urmau să și le cumpere într-o bună zi în oraș. Am văzut femei care purtau, ca și mine, atât pantaloni bleumarin decolorați, cât și fustă; am văzut femei în vârstă, cu basmale strâns înfășurate în jurul capului și cu șalvari; am văzut pantaloni largi, ca niște urloaie, fuste lungi, pardesie.

Locuința cu două ferestre și patru pereți pe care-o închiriasse Ferhat se afla la mijlocul pantei. Pe fereastra din spate se vedea, în zare, terenul pe care-l hotărânicise cu pietre. În nopțile de vară, când răsărea o ditamai luna, băgam de seamă, din locul în care stăteam culcați, că terenul acela strălucea ca o năluca fosforescentă, căci Ferhat dăduse pietrele cu var. El îmi șoptea „ne cheamă terenul!“ și-mi vorbea despre casa pe care urma să ne-o clădim noi acolo când aveam să strângem suficienți bani. Mă întreba câte odăi se cuvenea să aibă și dacă bucătăria trebuie să fie orientată către josul sau către susul pantei, iar eu chibzuiam și-i răspundeam.

În prima seară a fugii mele cu el, ne-am culcat fără să ne scoatem veșmintele și n-am făcut dragoste. Vă împărtășesc fără ascunzișuri aceste lucruri intime, vouă, cititorilor romanului, pentru că vreau ca fiecare cititor să se aleagă cu o pildă din povestea mea. Mi-a plăcut când Ferhat m-a mângâiat pe păr în timp ce plângeam, la ceas de noapte. O săptămână am dormit îmbrăcați, fără să ne iubim. Într-o noapte, la fereastră și-a făcut apariția un pescăruș și, pentru că marea se afla foarte departe, am tras concluzia că Dumnezeu avea să ne dezlege. Am simțit, după felul în care mă privea, că Ferhat își dădea seama că urma să-i cedez.

Cum nu făcuse deloc presiuni asupra mea, dragostea și respectul pe care le nutream față de el sporiseră. Cu toate acestea, i-am zis:

— Dacă nu te căsătorești civil cu mine când împlinesc optsprezece ani, te omor!

— Mă împuști sau mă otrăvești?

— Asta e treaba mea! i-am zis.

M-a sărutat ca în filme. Pentru că mă sărutam pentru prima oară în viața mea pe buze cu un bărbat, m-a cuprins tulburarea și nu mi-am putut duce vorba mai departe.

— Cât mai e până împlinești optsprezece ani?

Mi-am scos, mândră, din valiză cartea de identitate și i-am spus că mai rămăseseră șapte luni și douăsprezece zile.

— Dacă nu te-ai măritat până la șaptesprezece ani se cheamă că ești fată bătrână, mi-a zis Ferhat. Iar dacă facem dragoste, Dumnezeu o să se îndure de o ființă ca tine și n-o s-o socotească un păcat!

— Nu știi dacă o s-o făcă sau ba... Dar dacă o fi să ne ierte, o să ne ierte pentru că ne ascundem aici, pentru că nu ne avem decât unul pe altul.

— Nuuu! a zis Ferhat. Eu am multe rude, multe cunoștințe pe dealul ăsta. Nu suntem singuri.

Nici n-a apucat el să zică bine „singuri“, că m-am și pornit pe plâns. Ferhat m-a alinat mângâindu-mă pe păr, așa cum făcea tata în copilărie. Nu știu de ce, dar faptul acesta m-a făcut să bocesc și mai tare.

Nu mi-aș fi dorit să se întâmple așa, dar ne-am iubit, plini de sfială. Am fost nițel confuză, dar m-am obișnuit repede cu noua mea viață. Mă întrebam ce făceau surorile mele, ce zicea tata. Ferhat pleca de acasă către prânz și se ducea, cu unul dintre microbuzele acelea vechi, prăfuite care semănau cu cel de la noi, de la țară, să făcă pe chelnerul la restaurantul Mărinimia Modernă din Gaziosmanpaşa, unde se servea și băutura. Dimineața stătea acasă și se uita la cursurile pentru facultate de la televizor; în timpul acesta, mă uitam și eu la profesorul de pe ecran.

— Nu sta lângă mine când ascult lecția, căci nu mă pot concentra! îmi zicea Ferhat.

Nu reușea însă să se concentreze nici dacă nu mă așezam lângă el, căci se întreba în care ungher al unicei noastre odăi mă aflam, dacă mă dusesem către dreapta ori către stânga, dacă le dădeam pâine găinilor din coteț.

N-am să vă povestesc cum făceam dragoste, ce făceam și ce nu făceam ca să nu rămân însărcinată înainte de căsătorie. Când mă duceam însă în oraș mergeam acasă la Rayiha și Mevlut, în Tarlaşa, fără să-i spun lui Ferhat, și-i povesteam Rayiheii. Mevlut nu era acasă, pentru că ieșea să vândă pilaf cu căruciorul. De câteva ori a venit pe acolo și Vediha. Rayiha pregătea braga și prăjea carnea de pui, ne jucam cu fetele, ne uitam la televizor și ascultam sfaturile pe care ni le dădea Vediha, sora noastră mai mare.

— Să n-aveți niciodată încredere în bărbați! Începea de fiecare dată Vediha.

De-acum fuma.

— Samiha, vezi să nu rămâi însărcinată cu Ferhat înainte de a te cununa civil! Dacă nu face cununia civilă când împlinești optsprezece ani, să nu mai stai o clipă lângă javra aia! Camera ta din Duttepe te așteaptă. Rayiha, vezi să nu le spui nici lui Mevlut, nici lui Süleyman că noi, cele trei surori, ne întâlnim și ne veselim aici. Vrei o țigară? Îți ostoiește nervii, furia. Süleyman tot mai spumegă de mânie. Nu reușim să-i găsim o fată pe măsură, nu-i place nici una, tot nu te poate uita și tot pufnește, zicând că o să-i facă el de petrecanie lui Ferhat – Doamne păzește!

— Vediha, Samiha, aveți voi grijă de copilițele astea, ca să ies și eu o jumătate de oră! zicea Rayiha. N-am mai ieșit din casă de trei zile.

Ori de câte ori mă întorceam acasă aveam impresia, la început, că Gazi, mahalaua noastră, era o altă lume. Cunoscusem, de pildă, o tânără care purta blugi, la fel ca mine; fugise cu altul ca să nu se mărite cu un bărbat pe care nu-l dorea, la fel ca mine, și, tot la fel ca mine, își lega baticul mai lejer. Mai era și o femeie kurdă căreia-i plăcea să spună că era din Malatya, că poliția și jandarmeria se aflau pe urmele ei și care îmi vorbea mereu, în timp ce ne întorceam acasă de la cișmea cu bidoanele pline cu apă, despre durerea ei de rinichi, despre scorpionii din magazia de lemne și despre faptul că urca panta aceea până și în vis.

Mahalaua Gazi era o pantă pieptișă pe care sălășluiau oameni veniți din toate orașele, de pe toate meleagurile cu puțință, oameni de toate meseriile (cei mai mulți dintre ei, șomeri), de toate națiile, din toate triburile, oameni care vorbeau toate limbile pământului. În spatele dealului se afla o pădure, iar la poalele pădurii un baraj și un lac verde, care furniza apă orașului. Pe povârniș locuiau bărbați și femei de toate soiurile, căci vestea potrivit căreia nici o casă n-avea să fie demolată prea ușor dacă te aveai bine cu Aleviii, cu kurzii și cu comunitatea fanaticilor Tariki¹⁰, ajunși acolo mai târziu, se

răspândise repede. Nimeni nu-ți spunea însă cu ușurință de unde era de felul său. Eu, la rândul meu, urmam sfatul lui Ferhat și le răspundeam celor care îmi puneau o asemenea întrebare că eram ba de ici, ba de colo.

Ferhat se ducea în Gaziosmanpaşa, nu mergea deloc la Istanbul, de teama lui Süleyman (habar n-avea că eu o făceam – asta rămâne între noi!), și-mi spunea că pune la ciorap banii pe care-i câștiga, dar n-avea nici măcar cont la bancă. Când pleca el măturam casa, care avea pământ pe jos (la sfârșitul primei luni am descoperit că, pe măsură ce măturam, tavanul locuinței se înălța), mutam bidoanele de tablă și țiģelele de pe acoperișul din care pica apă chiar și când nu ploua și-mi încheiam ziua încercând să pun stavilă vântului care sufla prin crăpăturile din bucățile de BCA, printre pietrele și șopârlele temătoare cuibărite în ziduri chiar și în zilele liniștite, când nu se clintea nici o frunză prin copaci. În unele nopți, prin deschizăturile acelea pătrundeau, în loc de vânt, urletele lupilor, iar din acoperiș șiroia, în loc de apă, o zeamă mocirloasă, plină de cuie ruginite. În serile de iarnă, când făceam să amuțescă țipetele pescărușilor care își încălzeau picioarele portocalii și târțițele stând cocoțați pe hornul scos pe fereastră, și vocile bandiților și ale polițiștilor americani de la televizorul alb-negru, mi se făcea teamă, căci eram singură acasă, și mă cuprindea tristețea gândindu-mă la tata, care se întorsese la țară.

Abdurrahman Efendi. Draga mea copilă, frumoasa mea Samiha! Am simțit că mă vorbești de bine în timp ce stăteam la o masă, în cafenea de la țară, și mă uitam, pirotind, la televizor și mi-am dat seama că ești teafără și nevătămată, că nu te plângi de javra aia care te-a furat, așa că am fost fericit, fata mea! Blestemați să fie ei de bani! Mărită-te cu omul pe care-l vrei tu, puiule, fie el chiar și Alevi, numai să vii cu bărbatul tău la țară și să-mi săruțați amândoi mâna. Cine știe pe unde ești tu... Oare simțirile și vorbele mele or ajunge până la tine?

Ferhat. Văzând-o cuprinsă de tot soiul de spaime când stătea singură acasă în timp ce eu făceam pe chelnerul, până la ceasuri târzii din noapte, la restaurantul Mărinimia Modernă, i-am dat voie Samihei să se ducă seara la Haydar și la Zeliha, vecinii noștri din Sivas, ca să se uite cu ei la televizor. Haydar era Alevi și făcea pe portarul la un bloc ridicat de curând în Gaziosmanpaşa, iar nevasta lui spăla scările blocului cinci zile pe săptămână și, de asemenea, o ajuta la bucătărie și la vase pe nevasta unui brutar care locuia la unul dintre etajele de sus. Samiha era impresionată de faptul că Haydar și Zeliha plecau dimineața la lucru împreună, se întorceau seara cu același autobuz și își țineau tovărășie unul altuia de-a lungul întregii zile. Într-o seară, în vreme ce urcam panta, iar vântul rece ca gheața care sufla dinspre Marea Neagră ne făcea să bâțâim de frig, Samiha mi-a zis că în blocul în care lucra nevasta lui Haydar se căutau și alte femei cu ziuă.

Odată ajunși acasă, i-am tăiat-o scurt:

— Decât să faci pe servitoarea, mai bine răbdăm de foame!

Aveam în mână o șină de roată, veche și ruginită. Am pus-o pe terenul împrejmuit cu pietre fosforescente, într-un cotlon în care adunam materiale pentru casa pe care urma s-o ridic într-o bună zi, printre bucăți de uși vechi, fiare, sârme, bidoane de tablă, cărămizi și felurite pietre cu forme regulate.

Oamenii începuseră să-și strângă, rând pe rând, ușile, hornurile, cărămizile de BCA de care aveau nevoie și să-și ridice case, cu ajutorul vecinilor din mahala, cu șase ani în urmă, când cartierul Gazi începuse să fie dominat de stângiști, de Alevii și de kurzi. Înainte de aceasta, Gazi se aflase sub controlul lui Nazmi Lazul. În 1972, Nazmi Lazul deschisese în vârful acelei pante pustii, năpădite de ciulini și de tufe de iarbă-neagră, un magazin, în asociere cu alți doi oameni din Rize, de unde se trăgea și el. Le vindea, la prețuri piperate, oamenilor de pripas care veneau din Anatolia și voiau să-și ridice câte o baracă pe vreun teren aflat în proprietatea statului cărămizi, blocuri de BCA, ciment și alte materiale de

construcție. La început de tot, magazinul său în care servea ceai (mai târziu avea să deschidă alături o ceainărie) devenise un loc de întrunire pentru cei care se îndreptau către Istanbul venind din toate părțile Anatoliei, mai cu seamă din Sivas, Kars și Tokat, și care voiau să-și ridice câte o baracă, sub forma unui adăpost cu patru ziduri și un acoperiș deasupra capului, și asta pentru că stătea la taifas cu mușterii și le oferea sfaturi.

În jurul magazinului și al ceainăriei erau expuse uși de lemn, baluștri, ferestre, plăci de marmură și bucăți de pardoseală ciobite, grilaje de fier pentru balcoane și țigle vechi, pe care Nazmi Lazul le recupera de pe la demolatorii din Istanbul, colindând orașul în vestita sa căruță cu roți de cauciuc. Lazul cerea bani buni pentru hârburile acelea vechi de o sută, o sută cincizeci de ani, unele dintre ele ruginite, altele putrede, așa cum făcea și cu cimentul ori cărămizile din prăvălia lui. Nazmi și oamenii săi erau însă foarte grijulii cu barăcile pe care și le ridicau și cu terenurile pe care le îngrădeau cei care plăteau acei bani, care închiriau căruța și îi cereau să le transporte materialele.

Barăcile cărpănoșilor și ale șmecherilor care nu-i dădeau paralele cerute de el pentru îngrădirea terenurilor, zicând că puteau să-și procure și singuri materialele de construcție, pe bani mai puțini, erau fie distruse într-o noapte, când nu se afla nimeni prin preajmă, fie demolate cu ajutorul polițiștilor veniți de la secția de poliție din Gaziosmanpaşa. La câteva zile după ce plecau demolatorii și polițiștii, Nazmi Lazul îi vizita pe acei nesăbuiți, care plângeau printre ruinele caselor lor, și le spunea cât îi părea de rău pentru cele întâmplate: era prieten cu comisarul-șef de la secția de poliție din Gaziosmanpaşa, obișnuiau să joace cărți seara la cafenea, așa că, dacă ar fi știut mai dinainte, ar fi putut împiedica demolarea.

Relațiile lui Nazmi Lazul, importante pentru că duceau către poliție și către partidul naționalist aflat la putere, sporiseră numărul celor care-i frecventau ceainăria. Ca urmare a înmulțirii conflictelor legate de delimitarea terenurilor între cei care cumpărau materiale de construcție de la el și își

ridicau apoi locuințe pe terenurile aflate în proprietatea statului, Nazmi Lazul începuse chiar să țină, după 1978, în biroul său pe care îl numea acum *office*, un registru de evidență, la fel ca directorii de la cadastru. Celor care cumpărau de la el autorizația de a îngrădi câte un teren le dădea la mână și o hârtie, asemănătoare cu titlurile de proprietate eliberate de cadastrul de stat. Ca să sporească impresia produsă de acele hârtii, lipea pe ele fotografiile posesorilor lor (deschisese și un mic atelier foto la minut), menționa numele fostului proprietar (la rubrica aceea își trecea, mândru, propriul nume), consemna cu minuție suprafața terenului și locul în care se găsea acesta și aplica o ștampilă, cu tuș de culoare roșie, pe care și-o comandase la un producător de articole de papetărie din Gaziosmanpaşa.

„Într-o bună zi, când au să se distribuie titluri de proprietate aici, autoritățile au să se uite la evidențele și la titlurile mele de proprietate“, zicea uneori Nazmi cu mândrie. Le ținea câte un discurs șomerilor care jucau rummy la ceainărie, arătând cât de fericit era că le făcuse un serviciu oamenilor care plecaseră din cele mai amărate sate ale Sivasului, fiind săraci lipiți pământului, pentru a veni la Istanbul, și cum îi înzestrase el dintr-un condei cu terenuri și titluri de proprietate, le răspundea celor care-l întrebau când urma să ajungă electricitatea acolo că se lucra la asta și le dădea tuturor de înțeles că, dacă ar fi fost să se înființeze o primărie în cartierul Gazi, ar fi urmat să candideze, la alegeri, din partea partidului aflat la putere.

Într-o zi, la marginea mahalalei, pe dealurile acelea nelocuite pe care Nazmi nu apucase încă să le parceleze, și-a făcut apariția un bărbat înalt, palid, cu priviri visătoare. Se numea Ali. Acesta nu dădea pe la prăvălia și pe la ceainăria lui Nazmi Lazul, se ținea departe de gâlcevi și de clevetelile din cartier și trăia singur cuc pe un teren izolat de la marginea orașului, pe care se extindea treptat, înconjurat de blocuri de BCA, de cratițe, de lămpi cu gaz și de paturi. Cei doi oameni ai lui Nazmi Lazul, amândoi mustăcioși și nervoși, au încercat să-i aducă aminte că locurile acelea aveau deja un proprietar.

— Proprietarul pământului nu e nici Nazmi Lazul, nici Hamdi Turcul, nici Kadir Kurdul, nici statul! le-a zis Ali. Proprietarul tuturor lucrurilor, al întregii lumi, dar și al acestei țări este Dumnezeu! În ceea ce ne privește, noi nu suntem, în lumea asta trecătoare, decât robii lui pieritori!

Oamenii lui Nazmi Lazul i-au arătat necugetatului Ali că ultima sa frază era justă, trăgându-i într-o noapte un glonț în cap. L-au îngropat apoi, conștiincios, la mică distanță de lacul de acumulare, așa încât povestea să nu le servească drept sursă de inspirație gazetelor din oraș, cărora le plăcea nespuse de mult să vorbească de spurcarea minunatului lac verde care satisfacea necesitățile de apă ale Istanbulului de către cei care locuiau în barăci. Leșul a fost însă găsit de câinii kangal din cartier, care se războiau cu lupii lihniți de foame ce dădeau târcoale mahalalei la vreme de iarnă. Așa a ajuns poliția să preia investigarea incidentului; aceasta a reținut și torturat pe niște oameni din Sivas care locuiau în casa cea mai apropiată de lac, nicidecum pe mustăcioșii lui Nazmi Lazul. Poliția n-a acordat atenție denunțurilor anonime ale locuitorilor cartierului, care arătau că în spatele acelei afaceri s-ar fi putut afla Nazmi Lazul, așa că a continuat să-i ducă la secție, din rutină și obișnuință, pe cei care locuiau în preajma lacului cu ape verzi și să-i supună la cazne, bătându-i mai întâi la tâlpi, apoi apelând la instrumente electrice fără pretenții.

Atunci când un kurd din mahala, de felul său din Bingöl, a murit de inimă în timpul torturilor, oamenii din cartier s-au răzvrătit și au luat cu asalt ceainăria lui Nazmi Lazul. Nazmi se distra la o nuntă, în satul lui din Rize. Oamenii săi, care erau înarmați, și-au pierdut capul, au șovăit, după care au tulit-o, fără a putea face altceva decât să sloboadă niște gloanțe în aer. Stângiștii, tinerii marxiști ori maoiști din diversele cartiere ale Istanbulului și din universități au auzit și ei de evenimentele din Gazi și s-au dus acolo ca să călăuzească „mișcarea spontană a populației“.

Ferhat. În răstimp de două zile, ceainăria lui Nazmi Lazul a fost ocupată,

cei de la universitate au pus mâna pe registrele cadastrale și așa a ajuns să se răspândească repede în întreaga Turcie, mai ales printre kurzi și Alevii, vestea că toți cei care se duceau în mahalaua Gazi și ziceau că erau săraci și de stânga (în gazetele naționaliste scria „toți cei care spuneau că erau bezbojnici“) ar fi putut deveni proprietari de terenuri. Atunci, cu șase ani în urmă, mi-am îngădit și eu terenul cu pietre fosforescente. Cum eram însă convins, la fel ca toată lumea, că Nazmi Lazul avea să revină într-o bună zi, ca să se răzbune și să-și ia terenurile înapoi, cu sprijinul autorităților, nu m-am stabilit acolo. De fapt, cartierul Beyoğlu, unde eram chelner împreună cu Mevlut, se afla atât de departe de mahalaua Gazi, încât ar fi fost nevoie de o jumătate de zi ca să te duci și să te întorci de acolo cu autobuzul.

Continuam să ne temem de furia lui Süleyman. Nimeni nu ne ajuta să facem pace cu familia Aktaş (eram supărat, în privința aceasta, pe Mevlut, pe Rayiha și pe Vediha). Așa am ajuns eu să mă căsătoresc cu Samiha în mahalaua Gazi, făcând o nuntă discretă, de oameni nevoiași. Bineînțeles că, spre deosebire de ceea ce s-a întâmplat cu Mevlut și cu Rayiha, noi n-am fost cadorișiți cu galbeni și hârtii de o sută de dolari atâmate de haine. Eram necăjit pentru că nu putusem să-l invit pe Mevlut, pentru că cel mai bun prieten al meu nu venise la nuntă, dar pe de altă parte eram supărat pe el pentru că se apropiase binișor de familia Aktaş, pentru că se întovărășise cu fasciștii de dragul pricopselii.

10. Desprăfuirea orașului

De unde vine, Doamne, toată mizeria asta?

Samiha. Ferhat trece repede peste cele mai minunate momente ale poveștii noastre, pe motiv că ar fi intime, căci se întrebă ce-au să zică alții despre ele. Nunta noastră a fost sărăcăcioasă, dar frumoasă. Am închiriat o

rochie albă de mireasă de la Casa de Modă pentru Mirese Beyaz Sultan, aflată la etajul al doilea al blocului vopsit în albastru din Gaziosmanpaşa. N-am făcut nici o greşeală în timpul nunţii şi nici nu m-am lăsat îngenunchată de hărţuielile acelor femei ostenite, urâte şi invidioase, care-mi ziceau fără ocol „vai, puiule, ce frumoasă eşti, păcat de tine!“ sau care-mi spuneau din priviri, pentru că nu-mi puteau plasa asemenea vorbe, „eşti nespuse de frumoasă, dar nu pricepem în ruptul capului de ce te măriţi cu un prăpădit de chelner!“ . Uitaţi-vă la mine: eu nu sunt roaba, femeia, prizoniera nimănui! Uitaţi-vă la mine şi pricepeţi ce înseamnă să fii un om liber! Până la urmă eu am fost cea care l-a pus pe picioare pe Ferhat când s-a îmbătat criţă, după ce a tot băut rachiu pe sub masă. Am ținut capul sus și am aruncat acele adunături de muieri invidioase și de bărbați admirativi (printre ei se aflau și șomeri, și vagabonzi, veniți acolo pentru limonada și fursecurile servite gratis) o privire plină de mândrie.

La două luni după aceea am început să lucrez ca femeie de serviciu în blocul din Gaziosmanpaşa, ca urmare a stăruințelor lui Haydar și ale nevastei sale, Zeliha, care ne făcuseră o vizită în acest sens; Ferhat obișnuia să mai bea uneori cu Haydar, dar cei doi soți nu veniseră la nunta noastră. Ei voiau, adică, să muncească spre binele nostru, al amândurora. Ferhat s-a împotrivit la început, pentru că postura de bărbat care-o pune pe fața răpită de el să facă pe servitoarea la doar două luni după nuntă îl stânjenea. Într-o dimineață ploioasă ne-am dus însă cu toții, cu microbuzul, în Gaziosmanpaşa. Ferhat a venit și el cu noi la locuința portarului care se ocupa de blocul Civan, unde munceau Zeliha, familia ei și alte rude de-ale lor. Am băut cu toții – trei femei și trei bărbați – ceai și am fumat în locuința de la subsol a portarului, care era mai strâmtă chiar decât singura odaie din baraca noastră și care nu avea nici măcar o fereastră. Apoi, Zeliha m-a dus să muncească la etajul al cincilea. În timp ce urcam scara, mă simțeam stingherită pentru că urma să intru într-o casă străină și eram speriată pentru că mă despărțisem de Ferhat. De când fugisem cu el, stătuserăm ca lipiți unul de altul. În primele zile de

serviciu, Ferhat venea cu mine în fiecare dimineață, apoi, pe seară, mă aștepta fumând în căsuța portarului, iar când coboram de la etajul al cincilea în pivnița aceea înăbușitoare, la ora patru, fie mă ducea până la microbuz și se asigura că urcasem în el, fie mă încredința celor din familia Zelihei, după care dădea iar fuga la restaurantul Mărinimia. După trei săptămâni însă am început să mă duc singură dimineața, iar către iarnă am început să mă și întorc singură, seara.

Ferhat. Intru și eu în vorbă pentru un minut, ca nu cumva să vă faceți o părere greșită despre mine: eu sunt un bărbat muncitor și onorabil, care-și cunoaște responsabilitățile, și nu trec, în realitate, nicidecum cu vederea faptul că nevasta mea muncește în afara casei. Samiha mi-a spus însă adeseori că se plictisește acasă și vrea să lucreze; a plâns mult, deși vă ascunde acest lucru. În plus, ajunseserăm să fim ca într-o familie cu Haydar și Zeliha, iar ei se aveau ca niște rude, ba chiar ca niște frați cu cei din blocul Civan. I-am dat voie Samiheii să se ducă singură la muncă pentru că îmi spunea mereu „eu plec acum, tu fă-ți lecția pentru facultate la televizor!”. Bineînțeles că vorbele ei sporeau sentimentul de vinovăție pe care-l încercam când nu-mi intra deloc în cap cursul de contabilitate de la televizor și nu reușeam să-mi trimit la timp la Ankara, prin poștă, temele pentru acasă. În clipa aceasta mă neliniștește gândul că fac eforturi ca să memorez toate cifrele pe care le scrie pe tablă, la cursul de matematică, un profesor căruia îi țâșnesc niște fire albe de păr, vizibile până și la televizor, din ditamai nasul și din urechi. Îndur tot acest chin doar pentru că Samiha crede, mai mult chiar decât mine, că într-o bună zi am să-mi iau diploma de facultate, iar apoi totul o să fie altfel dacă o să-mi găsesc de lucru într-un birou, la stat.

Samiha. Prima mea „patroană“ de la cinci, cu care mi-a făcut cunoștință Zeliha, era o femeie tristă și nervoasă. „Nu semănați deloc!“, a zis ea, aruncându-ne o privire suspicioasă, mie și Zelihei. I-am zis, așa cum

hotărâserăm dinainte, ca să aibă încredere în mine, că eram rudă cu Zeliha din partea tatei. Nalan Hanım a fost convinsă pe dată de buna mea credință, dar la început n-a crezut cu nici un chip că eram în stare să desprăfuiesc zdravăn totul în jur. Până în urmă cu patru ani făcea ea acest lucru căci, de fapt, nici nu avea prea multe parale. Cu patru ani în urmă, când fiul ei cel mai mare, pe atunci elev de gimnaziu, murise de cancer, declarase însă un război necruțător prafului și microbilor. „Ai șters pe sub frigider, ai desprăfuit lampa aia albă în interior?“, mă întreba ea, deși mă văzuse ștergând praful cuibărit prin cotloanele alea cu puțin timp în urmă. Cum ne temeam ca nu cumva și cel de-al doilea fiu al ei să se îmbolnăvească de cancer, ne apuca pe amândouă zbuciumul când se apropia ora de întoarcere a băiatului de la școală, așa că eu munceam cu și mai multă râvnă și, din când în când, dădeam fuga la fereastră, scuturând cârpele de praf în stradă, cu înverșunarea celor care-lucid pe diavol cu pietre. „Bravo, bravo, Samiha!“, îmi zicea Nalan Hanım, ca să mă îmboldească. Vorbea la telefon și, pe de altă parte, îmi arăta cu degetul câte un fir de praf care scăpase privirii mele. „De unde vine, Doamne, toată mizeria asta?!“, zicea ea disperată. Atunci mă simțeam vinovată, pentru că mă amenința cu degetul, de parcă praful ar fi venit de la mine sau din mahalaua cu barăci, dar, cu toate astea, țineam la ea.

După cea de-a doua lună, Nalan Hanım a început să mă cheme de trei ori pe săptămână, căci prinsese încredere în mine. Mă lăsa acasă în tovărășia săpunului, a găleților, a cârpelor și pleca la cumpărături sau se ducea să joace concină cu prietenele alea ale ei cu care tot vorbea la telefon. Uneori se întorcea din drum pe tăcute, pretextând că ar fi uitat ceva acasă, iar când mă vedea desprăfuind mai departe cu râvnă se bucura și-mi zicea „bravo, mulțumesc!“. Uneori, când ștergeam cu stăruință rama de argint a fotografiei fiului său mort, care era așezată lângă câinele de bibelou de pe televizor, se pornea pe plâns, iar eu lăsam cârpa de praf din mână și o alinam.

Într-o zi, la puțină vreme după ce Nalan Hanım ieșise în oraș, a venit să mă vadă Zeliha. Văzând că muncesc fără răgaz, mi-a zis „ești sonată?“, după

care a deschis televizorul și s-a așezat în fața lui; eu am continuat să muncesc. După aceea, Zeliha a început să vină la mine ori de câte ori ieșea în oraș doamna ei (uneori, doamna ei pleca de acasă cu Nalan Hanım a mea). Îmi povestea, în timp ce eu dereticam primprejur, ce vedea la televizor și scotocea prin frigider, înfulecând câte ceva ori zicându-mi că spanacul cu ulei de măsline era bine gătit, dar că iaurtul se acrise (acesta era cumpărat în borcan, de la băcănie). Când se pornea să cotrobăie prin dulapurile lui Nalan Hanım și să vorbească despre chiloții, sutienele, batistele și celelalte lucruri ale ei, despre care nu pricepeam prea bine ce erau, nu mă mai puteam abține și mă duceam la ea, ascultam ce-mi spunea și ne distram foarte bine. Pe fundul unuia dintre sertarele lui Nalan Hanım, printre baticuri și eșarfe de mătase, se afla un talisman cu „rugăciunea furnicii“¹¹, de formă triunghiulară, binecuvântat prin rugăciuni. Într-un alt cotlon tainic, printre acte de identitate vechi, declarații de impozit și fotografii, am găsit o casetă sculptată din lemn, al cărei interior mirosea tare frumos, dar nu ne-am putut da seama despre ce era vorba. Zeliha a descoperit în dulăpiorul de la capul patului lui Nalan Hanım, printre cutiile cu medicamente și siropul de tuse al bărbatului ei, un lichid ciudat, de culoarea tutunului. Amândurora ne plăcea mai cu seamă mirosul care se revărsa din sticla aceea roz pe care se afla imaginea unei arăboaice cu buze groase (poate că în ea era un leac sau o otravă, după cum zicea Zeliha), dar ne era teamă de ea, așa că n-o atingeam. După o lună, când am scotocit singură prin felurite unghere ale casei (îmi plăcea să mă uit la fotografiile răposatului fecior al lui Nalan Hanım și la temele lui de pe vremuri), am văzut că sticla nu se mai găsea la locul ei.

Într-o zi, la două săptămâni după vizita Zelihei, Nalan Hanım m-a tras deoparte. Mi-a zis că, la cererea soțului ei (nu pricepeam, de fapt, despre al cui soț era vorba), Zeliha fusese dată afară și că, din păcate, în situația aceea nici eu nu mai puteam continua, deși ea știa sigur că n-aveam nici o vină. Nici nu apucasem să pricep bine despre ce era vorba, dar, pentru că ea se pornise pe plâns, m-am apucat și eu de jelit. „Puiule, nu plânge, ne-am

gândit la ceva minunat pentru tine!“ , mi-a zis ea, pe tonul acela optimist al țigăncilor care ghicesc când îți spun „văd un viitor absolut strălucit!“ . O familie foarte distinsă și foarte avută din Şişli se afla în căutarea unei femei muncitoare, cinstite și de încredere, așa ca mine. Nalan Hanım avea să mă trimită acolo, iar eu trebuia să mă duc imediat, fără să crâncnesc.

Cel care a găsit pricină noului meu loc de muncă a fost Ferhat, nu eu, pe motiv că se afla prea departe. Acum plecam dimineața mai devreme, ca să prind primul microbuz care mergea în Gaziosmanpaşa, înainte de a miji de ziuă. Apoi, după ce așteptam o jumătate de oră, luam autobuzul de Taksim. În timpul călătoriei, care dura mai bine de o oră, ne băteam și ne înghionteam mereu, la ușă, ca să apucăm un loc pe scaun în autobuzul acela care, de cele mai multe ori, gemea de lume. Îmi plăcea să mă uit, pe fereastra autobuzului, la oamenii care se duceau la muncă, la vânzătorii ambulanți care se îndreptau, împingându-și cărucioarele cu marfă, spre cartierele în care-și făceau veacul, la bărcile de pe Cornul de Aur și, mai cu seamă, la copiii care se duceau la școală. Citeam literele de-o șchioapă din gazetele atâmate prin vitrinele băcăniilor, afișele de pe ziduri și cogeamite panourile cu reclame. Repetam, dusă pe gânduri, cuvintele pline de tâlc inscripționate pe mașini, pe camioane și simțeam că orașul vorbea cu mine. Îmi făcea plăcere să mă gândesc că Ferhat își petrecuse copilăria în Karaköy, taman în inima orașului, și, odată ajunsă acasă, îl puneam să-mi povestească despre vremurile acelea. Ne vedeam din ce în ce mai puțin, pentru că venea seara târziu.

Odată ajunsă în Taksim, îmi cumpăram, înainte de a urca în alt autobuz, un covrig de la unul dintre vânzătorii aceia ambulanți care stăteau în fața poștei și fie îl mâncam după aceea uitându-mă pe fereastră, fie îl păstram în geanta de plastic pentru a-l mânca mai apoi alături de ceai, în casa către care mă îndreptam. „Dacă n-ai luat încă micul dejun, mănâncă acum!“ , îmi zicea uneori Doamna, stăpâna casei. Îmi scoteam atunci din frigider puțină brânză și niște măsline. Alteori nu-mi zicea nimic. La prânz, când îi făceam chiffele

la grătar, îmi zicea „pune-ți și ție trei, Samihal“. Își oprea cinci chiffele, mânca patru dintre ele, iar apoi, când eu mâncam în bucătărie chiffeaua rămasă în fârfurie, se chema că fiecare dintre noi mâncase câte patru.

Doamna (așa îi ziceam, fără s-o chem pe nume) nu stătea la aceeași masă cu mine, iar eu nu puteam mânca în vreme ce mânca ea. Cum voia să stau la o depărtare convenabilă, așa încât s-o aud când îmi zicea „unde sunt sarea, piperul?“ sau „ia asta de-aici!“, zăboveam în ușa sufrageriei și mă uitam cum mânca, numai că nu vorbea cu mine. Din când în când îmi punea aceeași întrebare, dar uita mereu răspunsul la ea: „De unde ești tu de fel?“. Pentru că, atunci când îi răspundeam „din Beyşehir“, îmi zicea întotdeauna „unde e aia, n-am fost niciodată acolo“, am început să-i spun că eram din Konya. „Aaa, da, și eu am să mă duc la Konya într-o bună zi și am să-l vizitez pe Mevlana¹²!“, îmi spunea ea. Când am zis mai apoi, în alte două case în care am fost, aflate în Şişli și în Nişataşı, că eram din Konya, oamenii m-au întrebat de Mevlana, dar n-au fost de acord să-mi fac rugăciunile. Zeliha mă sfătuisese să zic „nu“ în cazul în care aş fi fost întrebată dacă mi le făceam.

Nici în celelalte două case în care mă duceam, recomandată de Doamna, oamenii nu voiau să folosească aceeași toaletă cu mine. În toate casele vechi exista câte un mic closet de serviciu, pe care îl împărțeam uneori cu câte o pisică, alteori cu câte un câine, iar acolo îmi lăsam și poșeta de plastic și paltonul. Când rămâneam singură acasă cu mâța aia care nu cobora niciodată din poala Doamnei și care obișnuia să șterpelească mâncare din bucătărie, mi se întâmpla uneori să o cotonogesc, iar apoi, seara, îi povesteam lui Ferhat, acasă, ce făcusem.

Într-o vreme, am înnoptat la Doamna, în Şişli, pentru că se betegise și și-ar fi găsit pe altcineva dacă n-aş fi putut s-o veghez fără oprire. Aveam o odăiță curată în care nu pătrundea niciodată soarele, îndreptată către spațiul gol acela dintre două clădiri, și niște cearșafuri care miroseau minunat, așa că îmi plăcea. Apoi m-am deprins cu asta. În unele seri rămâneam așadar la

Doamna, căci îmi lua patru-cinci ore ca să mă duc și să mă întorc din Șișli, îi serveam dimineața micul dejun, iar apoi mă duceam să văd de altă casă. Îmi doream însă, de fapt, să mă întorc cât mai repede în Gazi, la Ferhat, iar în acel răstimp de o zi mi se făcea dor de casa, de lucrurile noastre. După-amiaza îmi plăcea să-mi termin treaba mai devreme și să mă plimb prin oraș, fără să iau sau fără să schimb imediat autobuzul în Taksim, dar mă temeam, totodată, ca nu cumva să mă vadă cineva din Duttepe umblând pe străzi și să-i dea de știre lui Süleyman.

Uneori, când mă lăsau singură, stăpânii îmi ziceau: „Samiha, când îți termini treaba, du-te acasă, nu mai pierde vremea cu rugăciunea și cu televizorul!“. Uneori munceam de parcă aș fi vrut să desprăfuiesc tot orașul, dar apoi mă pomeneam preocupată de câte ceva, iar sprinteneala mi se domolea. Am văzut pe fundul celui mai de jos sertar al dulapului în care se aflau cămășile și maiourile Domnului, într-o revistă străină, fotografiile tare deșuchete cu bărbați și femei, așa că m-am rușinat până și de mine că le văzusem. Sub pieptenele din cutia aceea ciudată aflată în colțul din stânga, cu iz de migdale, al dulapului cu medicamente al Doamnei se afla o monedă străină. Îmi plăcea să descopăr înfățișarea de tinerețe a celor din casele în care lucram, uitându-mă prin albumele de familie ori la fotografiile făcute la nunți de pe vremuri, la școală și în vacanțele de vară, care zăceau înghesuite prin câte un sertar.

În toate acele case se aflau, în câte un cotlon, teancuri de gazete vechi, sticle goale, cutii nedeschise, aruncate, uitate, năpădite de praf, iar stăpânii îmi ziceau să nu mă ating de ele, de parcă ar fi fost vorba de niște lucruri sfinte, pline de slavă. În fiecare casă existau asemenea unghere de care nu trebuia să te atingi ori să te apropii, iar atunci când nu era nimeni prin preajmă mă uitam la ele, curioasă, fără să pun însă mâna pe bancnotele foșnitoare ori pe galbenii republicani, așezați acolo ca să mă pună la încercare, pe săpunurile ciudat mirositoare, pe cutiile cu insecte. Băiatul Doamnei colecționa soldați de jucărie din plastic, pe care-i înșira, rânduri-

rânduri, pe pat ori pe covor și pe care-i puneam apoi, înfocat, să se lupte unii cu alții. Îmi plăcea să-l văd cum se lăsa fermecat și dădea totul uitării, iar când rămâneam singură mă jucam și eu cu soldații. Foarte multe familii cumpărau ziare pentru cupoanele pe care le conțineau și mă puneau să le decupez o dată pe săptămână. Unele familii mă trimiteau cu ele, o dată pe lună, la vânzătorul de ziare din colț și mă făceau să aștept la coadă câte o jumătate de zi ca să le iau cadouri precum ceainice emailate, cărți de bucate ilustrate, fețe de pernă înflorate, aparate de stors lămâi ori pixuri cântătoare. În dulapul cu miros de naftalină în care Doamna, care-și petrecea ziua bârfind la telefon, ținea lucrurile de lână se afla un aparat electric de bucătărie, dar, așa cum se întâmpla și cu darurile acelea primite pe de-a moaca, acesta nu era folosit niciodată, nici măcar pentru oaspeți, ci era păstrat cu grijă, căci era de producție europeană. Uneori mă uitam la chitanțele, la știrile, la anunțurile decupate din ziare care se aflau prin plicurile pe care le găseam prin fundul dulapului, la rochiile fetelor, la lenjeria de corp, la felurite lucruri scrise prin caiete, de parcă aș fi căutat și aș fi fost pe cale să descopăr ceva. Alteori mi se părea că scrisorile ori slovele acelea așternute pe hârtie mi-ar fi fost adresate chiar mie, iar în fotografii m-aș fi aflat chiar eu sau aveam senzația că eu eram răspunzătoare pentru faptul că băiatul Doamnei furase rujul acela roșu al mamei sale și-l pusese în sertarul lui. Mă simțeam deopotrivă legată sufletește și mânioasă pe oamenii aceia care-mi dezvăluiau viețile lor lăuntrice.

Se întâmpla să mi se facă dor, în miezul zilei, de Ferhat, de casa noastră, de terenul înconjurat de pietre fosforescente, așa cum se zărea el din patul în care stăteam culcați. La doi ani după ce începusem să lucrez ca femeie cu ziua, pe vremea când prinsesem să dorm din ce în ce mai des prin străini, a început să-mi fie ciudă pe Ferhat, care nu era deloc în stare să mă rupă de viața acelor familii, în care mă implicam din ce în ce mai mult, de băieții aceia tiranici și de fetele răzgâiate, de băieții de prăvălie și de feciorii portarilor, care se luau de mine cât ai zice pește, spunându-mi „fumoaso!“,

de odăițele pentru servitoare în care mă trezeam lac de sudoare ori de câte ori porneau caloriferele.

Ferhat. Am început să stau la biroul conțopistului din restaurantul Mărinimia, aflat în Gaziosmanpaşa, încă din primul an. O anumită înrăuire în această privință a avut-o și calitatea mea de student, de care făcea mare caz și Samiha, deși urmam cursurile prin corespondență și cu ajutorul televiziunii. Seara însă, când restaurantul mirosea plăcut a rachiu și a ciorbă, când era zarvă și aglomerație, la masa aceea se așeza fratele patronului, care dirija totul, punând la bătaie registrul de casă, dar și propriul buzunar... Potrivit dispoziției date de proprietar, care mai avea un local în Aksaray (noi eram o sucursală), făruriile cu cartofi prăjiți, salată mixtă, chiffele la grătar ori carne de pasăre cu garnitură de orez, paharele cu rachiu, berea mică, blidele cu ciorbă de linte, cu iahnie de fasole ori cu praz și carne nu trebuiau să ajungă pe masa clientului înainte de a fi fost înregistrate de către conțopist. Această dispoziție le era repetată o dată pe lună atât maiștrilor și spălătorilor de vase de la bucătărie, cât și nouă, chelnerilor și picolilor.

Pentru că restaurantul Mărinimia era o instituție trainică, cu patru ferestre mari care dădeau către Bulevardul Atatürk (fiecare dintre ele avea perdelele trase într-o parte) și cu o mulțime de mușterii entuziaști (meseriași care mâncau, la prânz, mâncare gătită, fără a comanda și băutură, și bărbați care beau, seara, rachiu cu măsură), nu era ușor să te supui normei „constituționale” impuse de patron... Când mă aflam eu la masa conțopistului, adică pe la prânz, era o asemenea forfotă, încât uneori nici măcar nu apucam să notez la care dintre mese ajungeau făruriile cu legume, cu țelină aseasonată cu ulei de măsline, cu piure de bob ori cu ton la cuptor servite de chelneri. Atunci, aceștia fie făceau coadă în fața mesei mele, așteptând să le înregistrez făruriile, așa cum ordonase patronul (în timpul acesta clienții nerăbdători strigau „se răcește mâncarea!”), fie lăsau, pentru o clipă, regula la o parte și duceau făruriile la mese, după care, văzând că

răsuflam ușurat, îmi aduceau aminte, în timp ce se perindau pe lângă mine: „Ferhat, ardei umplut, o spirală cu brânză la masa șaptesprezece, două piepturi de pasăre la masa șaisprezece!“ . În felul acesta, problema cozii era amânată, dar nu și rezolvată – cu alte cuvinte, chelnerii începeau să-mi ceară apoi pe rând – de fapt, toți odată, într-un glas – să aștern pe hârtie felurile pe care le lăsaseră la mese: „O salată la șase, două *cacık*-uri¹³ la opt!“ . Cum unii dintre ei făceau acest lucru în timp ce goneau cu făruriile pline în mâini, „scriitorului“ i se întâmpla să nu rețină tot ceea ce i se spunea: uneori își amintea greșit, alteori improviză, așa cum făceam eu, iar alteori se lăsa păgubaș, așa cum mi se întâmpla mie când nu pricepeam lecțiile de la televizor. Cum știau că bacșișul pe care-l primeau era mai mare decât nota de plată era mai modestă, chelnerii nu se plâneau deloc de faptul că unele dintre porții erau date uitării. Cât despre patron, acesta voia ca regula pe care o stabilise să fie respectată nu pentru că ar fi pierdut bani, ci pentru că nu dorea să aibă de-a face cu mușteriii beți care se pomeneau zicând mai apoi „noi am primit o singură porție de midii la tavă, nu două!“ .

Pentru că la cină nu mai făceam pe scribul, ci eram ospătar, știam toate potlogăriile la care s-ar fi putut deda chelnerii rău intenționați, așa că la prânz, când eram „scriitor“, stăteam cu ochii în patru. Cea mai lesnicioasă șmecherie, la care recurgeam și eu din când în când, era să-i oferi clientului o porție și jumătate, adică șase chiflele, să ceri să ți se pună la socoteală o porție, să-i mărturisești apoi, binevoitor, acest lucru aceluia mușteriu de încredere și să te alegi cu un bacșiș consistent. La restaurantul Mărinimia, toate bacșișurile erau strânse într-o cutie și împărțite, chipurile, echitabil (mai întâi își lua patronul o parte), numai că nici unul dintre chelneri nu punea în ea tot ceea ce primea; fiecare dintre ei își păstra o parte din șperț într-un buzunar anume al pantalonilor ori al șorțului alb pe care-l purta. Povestea aceasta nu ducea însă niciodată la învinuiri reciproce ori la ciondăneli: nici unul dintre ospătari nu-și vâra nasul în buzunarul celuilalt, pentru că cel care era prins cu așa ceva era dat afară și pentru că, pe de altă

parte, toți făceau la fel.

Seara mă ocupam de mesele de la intrare, căci o altă sarcină a mea era să-l secondez pe patron, care stătea așezat la masa „scriitorului“. Aceasta era un soi de îndeletnicire de inspector-șef, care-l reprezenta pe patron, și nu de chelner-șef „la vezi, s-o fi făcut ghiveciul celor de la masa numărul patru, căci oamenii bombăne de zor?!“, îmi zicea patronul, iar eu mă duceam la bucătărie, deși la masa patru servea Hadi din Gümüşhane, și, aflând că bucătarul-șef învăluit în fumul degajat de carnea grasă de pe grătar, de-abia se târa, mă întorceam la masa patru și le spuneam râzând clienților de acolo, folosind tot soiul de expresii haioase, că porțiile lor de ghiveci erau aproape gata, iar dacă puteam să le mai adresez vreo întrebare îi descoseam dacă preferau mâncarea mai fiartă sau mai puțin fiartă, cu usturoi sau fără; dacă nu mergea, mă alăturam discuției despre fotbal a mesenilor, zicându-le că cineva complota împotriva echipei noastre, că arbitrii erau vânduți ori că la meciul de duminică trecută nu ni se acordase penalti.

Când idiotul de Hadi stârnea, ca de obicei, revoltă la vreo masă, venind cu mâncarea târziu ori încurcând comanda, mă duceam repede acolo și le puneam oamenilor în față, ca din partea casei, o farfurie cu cartofi prăjiți, plină ochi, sau un ditamai ghiveciul cu creveți sfârâind de zor în ulei, pe care le înșfăcasem din bucătărie fără a mă mai sinchisi de cel care le comandase cu adevărat. Uneori puneam grijuliu, ceremonios (spunând, mai cu seamă, „în sfârșit a venit carnea la grătar!“), o ditamai porția de grătar mixt, nerevendicată de nimeni, pe câte o masă ocupată de niște indivizi matosiți, iar apoi le-o treceam în cont. Bețivii, cufundați în discuții despre fotbal, politică și scumpetea vieții, nu se împotriveau deloc gestului meu. Îi despărțeam pe cei care se certau la ceasuri târzii din noapte, îi potoleam pe cei care făceau larmă în locantă cântând în cor, găseam soluții la ciorovăieli de genul „deschide fereastra, nu fereastra, televizorul, închide-!“ , îi dojeneam pe picolii care nu deșertau scrumierele pline de pe mese („băiete, ocupă-te de masa numărul doisprezece, hai mai repede, hai!“), îi observam

pe chelnerii și pe spălătorii de vase care se ascundeau prin bucătărie, pe culoare, pe la ușă ori prin depozitul din spate ca să fumeze și-i expediam, din priviri, la locurile lor.

Uneori, patronii birourilor de avocatură ori de arhitectură din vecinătate le ofereau câte un prânz angajaților și soțiilor acestora sau se întâmpla ca vreo femeie cu broboadă să dorească să-i hrănească pe pungașii ei de băieți cu chiffele și *ayran*, iar noi îi pofteam la mesele rezervate familiștilor, care se aflau chiar lângă ușă. Marea ambiție a patronului, care atârname pe pereți trei portrete ale lui Atatürk – într-unul dintre ele era zâmbitor, iar în celelalte două avea priviri crunte și purta haine civile –, era ca la restaurantul Mărinimia să vină și femei. Din punctul său de vedere, ar fi fost un mare eveniment ca o femeie să poată sta acolo nestingherită, alături de bărbați, mai ales în timpul cinelor stropite cu rachiu, și să se bucure de o seară în care să nu se lege nimeni de ea, care să nu se lase cu scandal, numai că, din păcate, acest lucru nu s-a întâmplat niciodată în istoria controversată a restaurantului Mărinimia. După ce ne călca pragul câte o clientă, patronul îi imita, nefericit și furios, pe ceilalți bărbați din restaurant, care se uitaseră la ea „ca vișeii la poarta nouă“, și ne cerea nouă, chelnerilor, să nu ne mai agităm și să nu ne mai îmbulzim în jurul ei dacă ar fi fost să revină, să ne purtăm ca și când ar fi fost vorba de ceva foarte firesc, să-i prevenim, politicos, pe bărbații de la celelalte mese, care din când în când înjurau și răcneau, să vorbească frumos și s-o protejăm pe doamnă de privirile stânjenitoare ale boilor acelora. Această a doua parte a ordinului era cel mai greu de pus în aplicare.

Târziu în noapte, când ultimii mușterii matosiți nu se mai hotărau odată să se ridice de la mese și să plece, patronul îmi zicea „hai, du-te, ai mult de mers!“ . Pe drumul spre casă mă gândeam, cu dor și remușcare, la Samiha și ajungeam la concluzia că munca ei de slujnică reprezenta o greșeală. Când mă sculam în unele dimineți și constataam că ea plecase deja de multă vreme la treabă, îmi părea rău că îi dădusem voie să lucreze, sufeream și îmi ocăram calicia. După-amiaza, când spălătorul de vase și picolii, care împărțeau toți

trei o garsonieră, alegeau fasole ori curătau cartofi, râzând și trăncănind, eu mă așezam la masa din colț, deschideam televizorul aflat în fața mea și ascultam cu atenție încordată, străduindu-mă să pricep, programul CONTABILITATEA LA DISTANȚĂ transmis de Radioteleviziunea Turcă. Uneori înțelegeam lecția, dar îmi era imposibil să mă decid cum să completez spațiile goale din formularul cu tema pentru acasă primit prin corespondență, așa că mă ridicam, ieșeam din Mărinimia ca un somnambul și, în timp ce hoinăream pe străzile din Taşlıtarla, furios și neputincios, mă imaginam deturnând un taxi sub amenințarea armei, ca în filme, găsind-o pe Samiha, indiferent în ce parte din Şişli s-ar fi aflat casa în care lucra, și ducând-o cu sila în noua noastră locuință, aflată într-un alt cartier mărginaș al orașului. Locuința aceea nouă se confunda în mintea mea cu visările legate de casa cu douăsprezece încăperi și patru uși pe care urma s-o ridic, din banii puși deoparte, pe terenul cu pietre fosforescente pe care-l zăream pe fereastra din spate a barăcii. După-amiază, la ora cinci, când, înainte de a ne îmbrăca în costumele elegante de chelner și de a ne apuca să servim, ne adunam cu toții, cei care munceam la Mărinimia, de la spălătorii de vase la chelnerul-șef, în jurul unei cratițe așezate în mijlocul mesei lungi din fundul sălii, mâncând ciorbă de zarzavat cu carne și cartofi, alături de pâine proaspătă, simțeam, cu părere de rău, că în loc să-mi înființez propria afacere în centrul orașului nu făceam altceva decât să mă irosesc în văgăuna aceea.

În serile în care se întorcea Samiha acasă, patronul, văzându-mă nerăbdător și dornic să plec mai devreme de la Mărinimia, îmi zicea „hai, scoate-ți șorțul și du-te acasă, generică!“. Îi eram recunoscător pentru bunăvoința de care dădea dovadă. Toți ceilalți, chelnerii, picolii, spălătorii de vase, văzuseră cât de frumoasă era Samiha, care venise de câteva ori pe la restaurant, și îmi dădeam seama, când mă numeau „generică“ și râdeau, că mă invidiau pentru norocul care dăduse peste mine. În timp ce așteptam autobuzul de Gazi, care abia de circula seara (se introduseseră primele curse de autobuze către cartierul nostru), mă simțeam deprimat la gândul că nu

tratam acel noroc așa cum se cuvenea, deveneam și mai nerăbdător și mă cuprindea spaima la gândul că săvârșeam o greșeală.

Autobuzul de Gazi înainta atât de încet, se moșmondea atât de mult prin stații, încât bățaiam mereu din picioare, stând pe scaun. Când se întâmpla ca vreo persoană care nu voia să piardă autobuzul să urle în întuneric, la vreuna dintre ultimele stații, „șoferu’, șoferu’, oprește!“, acesta își aprindea o țigară, mașina aștepta, iar eu nu mai răbdam să stau ținut locului și mă ridicam. Urcam apoi panta care ducea de la ultima stație până acasă în pas alergător, uitând de oboseală. Liniștea nopții întunecoase, luminile palide ale barăcilor din depărtare, fumul de cărbune scârbos care se ridica din câteva coșuri – toate acestea deveneau semne care-mi aduceau aminte că Samiha mă aștepta. În ziua aceea era, desigur, acasă, de vreme ce era miercuri. Poate că se culcase și adormise, frântă de oboseală, așa cum se întâmpla mai mereu. Mă gândeam ce frumos arăta când dormea. Sau poate că îmi făcuse un ceai de tei, așa cum obișnuia uneori, deschisese televizorul și mă aștepta. O vedeam aievea în fața ochilor așa cum era, ageră la minte și prietenoasă, și începeam să gonesc. În mine se năștea un soi de convingere că, dacă alergam, Samiha avea să fie negreșit acasă.

Dacă nu era acasă, mă cinsteam imediat cu un rachiu, ca să-mi domolesc mânia și suferința, și mă învinovăteam singur pentru absența ei. În seara următoare mai trăiam o dată aceeași nerăbdare în timp ce reveneam de la restaurant, de unde izbutisem să plec și mai devreme. „Nu te supăra!“, îmi zicea Samiha când ne vedeam. „Doamna a avut ieri musafiri... A insistat foarte mult să rămân și să dorm acolo și mi-a dat ăștia!“ Puneam deoparte bancnotele pe care mi le întinsese și-i ziceam înfierbântat: „De-acum încolo n-ai să te mai duci la lucru, n-ai să mai ieși deloc din casă! Nu mai ieșim nici unul, până în Ziua de Apoi!“.

În primele luni, Samiha îmi răspundea: „Și ce-o să mâncăm, atunci?“ . Mai apoi a început să-mi zică râzând: „Bine, nu mă mai duc la muncă!“ . Bineînțeles că a continuat să se ducă dimineața la treabă.

11. Fetele care nu se mărită cu peșitoare

Tocmai treceam pe aici

Süleyman. Aseară eram în Ümraniye, la nenea Asım. Nenea Asım este un fost vânzător de iaurt, prieten cu ai mei. E un om deștept. A știut să se lase de afaceri la momentul potrivit și să-și deschidă o băcănie. Acum e pensionar. Mi-a arătat aseară plopii pe care i-a plantat în grădina casei din Ümraniye și un nuc care nu era decât un puiet pe vremea când îngrădea el terenul, cu douăzeci de ani în urmă, iar acum e un ditamai pomul. Zgomotul și luminile de la fabrica de țevi aflată alături răzbăteau până în grădină, făcând ca totul să arate plăcut și ciudat. Amândoi ne amețiserăm bine cu rachiu în puterea nopții. Mătușa era în casă, ațipise.

Nenea Asım mi-a zis, arătând înspre grădină: „Mi se oferă mult pe teren, dar au să-mi ofere și mai mult. Am vândut o bucată pe bani puțini, iar acum îmi pare rău“. Băcănia lui se afla, cu cincisprezece ani în urmă, în Tophane, iar apartamentul închiriat, pe Panta Kazancı. Mi-a povestit de trei ori cum îl dusesse pe el mintea să plece din oraș, să vină prin părțile alea și să îngrădească terenul, cu gândul că într-o bună zi urma să primească titlu de proprietate, iar locul avea să facă ceva parale. Tot de trei ori mi-a zis că fetele lui se măritaseră, „slavă Domnului“, și că ginerii lui erau niște oameni de treabă, chiar dacă nu la fel ca mine. Vorbele astea însemnau, fără îndoială, ceva de genul „n-am nici o fată bună de măritat cu tine, băiete, așa că de ce ai venit în seara asta, așa, pe nepusă masă, taman din Duttepe?“.

Asta mi-a amintit, desigur, așa cum se întâmplă mereu, de Samiha. S-au făcut doi ani de când a fugit de mine. Am să dau eu, până la urmă, de individul care a furat-o, de pramatia aia de Ferhat și bineînțeles că am să-i cer socoteală pentru că m-a umilit, pentru că m-a făcut de răs în fața oamenilor, dar asta e cu totul altceva. Chiar și acum mi-o închipui din când în când pe Samiha întorcându-se la mine, cu valiza în mână, dar o voce lăuntrică îmi

spune că nu e adevărat, așa că mă stăpânesc. Am fost cruțat de această suferință pe de o parte de Melahat, iar pe de alta de Vediha. Vediha, binecuvântată să fie ea, a trecut la acțiune ca să mă însoare.

Vediha. Noi, cei din familie, am ajuns la concluzia că cea mai bună cale de a-l face pe Süleyman să dea uitării suferința pricinuită de Samiha era înșurătoarea. Într-una din seri era acasă și se cherchelise.

— Süleyman, i-am zis eu, uite, te-ai plimbat nițel cu Samiha, v-ați ținut puțin tovărășie până să vină vorba de căsătorie, dar până la urmă n-a ieșit treaba. Poate că ar fi mai bine să te însori cu o fată pe care n-o cunoști deloc, pe care s-o vezi doar o dată așa, în treacăt... Dragostea o să vină după căsătorie.

— Chiar așa, e o fată nouă pe tapet, cine e? a zis el mai întâi, bucuros.

Apoi însă s-a împotrivit imediat:

— Nu mă însor cu altă fată de iaurgiu de la noi din sat, cumnată!

— Fratele tău, Korkut, și vărul tău, Mevlut, s-au însurat tot cu fete de iaurgii. Ce cusur avem noi, fetele de iaurgii?

— Nu, cumnată, eu nu vă privesc deloc așa pe voi, cele trei surori!

— Dar cum ne privești?

— Să nu mă înțelegi greșit...

— Nu te înțeleg greșit, Süleyman! De unde deduci însă că o să-ți luăm o fată de la țară? i-am zis eu, pe tonul meu mustător.

Lui Süleyman îi place să fie dojenit puținel de o femeie puternică, ba chiar își dorește așa ceva.

— O fată care a împlinit deja optsprezece ani și care a terminat liceul la Istanbul nu mai e de mine. Fetelor de soiul ăsta nu le place nimic din ceea ce spun eu, mă contrazic în toate, nu așa, ci altminteri... Și-apoi, aceeași fată îți zice, pe de o parte, „hai să ne plimbăm mai întâi puțin, să mergem la film“, de parcă ne-am fi cunoscut la facultate, nu prin peșitoare, iar pe de altă parte, „vai, să nu ne vadă ai mei, nu se poate așa, nu se poate altfel!“ ... Am

o sarcină grea!

I-am spus lui Süleyman să nu-și făcă griji, căci Istanbulul gema de fete care voiau să se mărite cu holtei chipeși, de succes, inteligenți, ca el.

— Unde sunt?! m-a întreat el cu sinceritate.

— Acasă, Süleyman, cu mamele lor! Ele nu ies decât rareori. Dacă mă ascuți, am să umblu, am să ți-o gădesc și am să ți-o arăt pe cea mai blajină, pe cea mai frumoasă dintre ele! O să ți-o luăm pe cea mai plăcută, pe cea mai fermecătoare dintre toate!

— Vediha, ești tare bună la inimă, dar dacă vrei să știi adevărul, pe mine nu mă trage deloc așa către fetele astea care stau smirna lângă mamele lor și făc ce le zic ele.

— De ce nu i-ai spus Samihei vorbe plăcute, de ce n-ai cucerit-o dacă îți plac fetele de felul ei?

— Pur și simplu n-am putut! mi-a zis el deschis. Cu cât mă străduiam mai mult, cu atât își bătea ea mai tare joc de mine, cu limba ei ascuțită!

— Süleyman, am să colind Istanbulul cu de-amănuntul și am să-ți gădesc fata pe care o dorești. Dacă o să-ți placă, ai să te porți foarte bine cu ea, ne-am înțeles?

— Ne-am înțeles, dar ce-o să se întâmple dacă o să fie o răzgâiată?!

Süleyman. Eu și Vediha colindam orașul cu camioneta, ca să găsim o fată potrivită. Cei care se pricepeau la lucruri de soiul ăsta ziceau că mama ar fi confărit și mai multă greutate soliei noastre dacă ar fi venit cu noi, numai că eu nu voiam așa ceva. Asta pentru că mama i-ar fi făcut pe oameni să se ducă prea mult cu gândul la viața de la țară, cu înfățișarea și veșmintele ei. Vediha se îmbrăca, pe sub fusta pe care o purta mereu, cu niște blugi albaștri și cu un pardesiu lung până-n pământ, pe care n-o mai văzusem să-l poarte vreodată, iar când își mai punea și o basma de aceeași culoare ai fi zis, o clipă, că e o doctoriță sau o judecătoare care-și pusese broboadă. Îi plăcea atât de mult să plece de acasă și să se plimbe, încât atunci când apăsam pe

acelaș și făcea oarecum camioneta să zboare pe bulevardele Istanbulului uita de ce și încotro ne îndreptam, privea cu nesaț fiecare colțișor al orașului, dorind să-și sature privirile, vorbea fără oprire și mă făcea să râd.

— Vediha, asta nu e un mijloc de transport public, ci un autobuz privat, de aceea are ușile mereu deschise, îi ziceam eu, încetinind și încercând să depășesc autobuzul din față noastră, în care se repezeau să urce călătorii.

— Aoleu, ai grijă, să nu lovim pe cineva,ăștia sunt nebuni! zicea ea râzând.

Văzând că, în timp ce ne apropiam de cartierul în care ne duceam atunci, deveneam tăcut, îmi zicea:

— Nu-ți face griji, Süleyman! E o fată cuviincioasă, mie mi-a plăcut. Dacă însă n-o să-ți placă, o să plecăm imediat și cu asta, basta! Iar la întoarcere ai s-o mai plimbi puțin pe cumnata ta!

Cea care descoperea fetele, prin intermediul prietenelor pe care și le făcea datorită felului ei de a fi, cald și prietenos, era Vediha. Cele mai multe dintre ele făcuseră școala primară la țară, după care veniseră la Istanbul, ca mine, sau învățaseră pe undeva, prin vreun cartier de barăci, unde era mai rău chiar decât la țară. Printre ele se aflau și unele care făcuseră, sânguincioase, liceul, dar și unele care de-abia pridideau să buchisească. Dar, de fapt, cele mai multe dintre ele nu se aflau încă la vârsta la care ar fi trebuit să termine liceul și nu-și doreau ca, odată ajunse la vârsta aceea, să mai locuiască cu părinții în casele lor reci, sărăcicioase, încălzite cu sobe. Îmi plăcea s-o aud pe Vediha spunându-mi că fetele se plâneau, de fapt, de părinți și voiau să fugă de-acasă, dar simțeam uneori că lucrul acesta nu era valabil pentru toate.

Vediha. Nu-i puteam zice „dragul meu Süleyman, fetele cuviincioase nu sunt căpoase, iar fetele căpoase nu sunt cuviincioase!”. Nu-i puteam zice „dacă te afli în căutarea unei fete cu personalitate, ca Samiha, n-ai s-o găsești stând acasă, cu maică-sa, în așteptarea unui bărbat!”. Nu-i puteam zice „vrei, pe de o parte, să aibă un univers, o personalitate anume, iar pe de altă parte

să asculte de ceea ce-i spui tu – asta nu se poate, Süleyman!“ . Nu-i puteam zice nici „să fie, pe de o parte, neștiutoare și foarte cuviincioasă, iar pe de altă parte să se supună dorințelor tale neînfrânate (nu uitați că eu m-am măritat cu fratele mai mare al lui Süleyman!) – asta este cu neputință, Süleyman!“ . Nu-i puteam zice „tu nu-ți dai seama, dar ai nevoie, de fapt, de o fată care se poartă cu capul descoperit, Süleyman, numai că, bineînțeles, nici pe ea n-o s-o vrei!“ , așa că nu abordam niciodată subiectul acesta sensibil. Cât despre Korkut, acesta îmi îngăduia cel mai lesne să ies între oameni când era să-i caut o fată lui Süleyman. După o vreme s-a deprins și Süleyman cu diferența dintre pretențiile lui și realitate.

Când voiau să-și căsătorească fiii ori fiicele, familiile se interesau mai întâi de vreo persoană potrivită prin satele de unde se trăgeau, pe la rude, pe la cei care locuiau pe aceeași stradă și în același cartier. Numai fetele care nu-și puteau afla soț pe strada pe care locuiau, și asta pentru că aveau vreun cusur pe care-l cunoșteau toți vecinii din cartier, își ziceau să se mărite cu un bărbat din altă parte de oraș, pe care nu-l cunoșteau deloc. Unele dintre ele tănuiau acest fapt, vorbind, în cuvinte pompoase, despre libertate. De aceea mă uitam puțin să văd și cam ce beteșug ar fi putut avea tinerele care aduceau vorba, așa, într-o doară, despre independență. Bineînțeles că fata și familia ei ne cercetau mânat de aceleași suspiciuni și motive (pentru că și noi ne îndreptam spre alte străzi) și încercau să-și dea seama ce fel de cusururi țineam noi sub obroc. Îl avertizam pe Süleyman că, în cazul în care fetele care nu-și găseau bărbat printre cunoștințe nu aveau nici o meteahnă, acestea erau peste măsură de ambițioase.

Süleyman. Pe o stradă dosnică din Aksaray, la etajul al doilea al unui bloc construit de curând, locuia o fată de liceu. Aceasta nu s-a mărginit doar să ne întâmpine îmbrăcată în uniformă de școală (și cu basma pe cap), ci s-a mai și așezat, în timpul vizitei noastre, în fața cărții și a caietului de matematică, care erau deschise pe masă, și a făcut nu știu ce operație. În

vremea aceasta, noi aveam aerul unor rude îndepărtate care se abătuseră pe acolo în trecere, iar ea aerul unei tinere amabile, care se ocupa totuși de musafiri, deși avea foarte multe lecții de făcut.

Behice, care locuia într-o zonă îndepărtată din Bakırköy, s-a ridicat de cinci ori de pe scaunul pe care stătea în timpul scurtei noastre vizite și, întredeschizând perdelele, s-a uitat îndelung la copiii care jucau fotbal afară, pe stradă. „Lui Behice îi place să se uite pe fereastră“, a zis mama ei pe un ton lămuritor, vorbind, pe de altă parte, așa cum făcea adeseori și mama, de parcă apucătura aceea a fiicei sale ar fi dovedit negreșit ce soție minunată putea să fie.

Cele două surori care au chicotit neconținut, iar mai apoi și-au mușcat buzele ca să nu mai râdă și au tot șușotit între ele, stând cu ochii la noi, în timpul scurtei vizite pe care am făcut-o într-o casă ce dădea spre moscheea Piyale Paşa din Kasımpaşa, nu erau candidate la măritiş. Tânăra pe care veniserăm, de fapt, să o vedem, așa cum mi-a explicat Vediha după ce am plecat de acolo, era sora mai mare, încruntată a celor două, iar aceasta intrase pe o ușă și trecuse prin fața noastră în tăcere, ca un spirit, în timp ce ne beam ceaiul și mâncam fursecurile cu care fuseserăm serviți, așa încât nu numai că nu observasem dacă persoana cu care ar fi urmat să mă însor era frumoasă sau urâtă, dar nici măcar nu-mi dădusem seama de faptul că se aflase la un pas de mine. „Omul n-ar trebui să se însoare cu o fată pe care nici măcar n-o observă!“, mi-a zis mai apoi Vediha, în timp ce ne plimbam cu mașina, în drum spre casă. „M-am înșelat, fata asta nu e făcută pentru tine!“

Vediha. Unele femei au în sânge din naștere, ca pe un dar de la Dumnezeu, talentul de a face pe mijlocitoarele și de a-i face pe alții fericiți. Eu nu eram deloc așa. Am deprins însă însușirea asta de când cu fuga Samihei, după ce tata a primit bani de la Korkut și de la Süleyman, pentru că, pe de o parte, mă temeam că aveau să mă pedepsească pe mine și, pe de altă parte, îmi era milă de nechibzuitul de Süleyman. În plus, îmi plăcea

foarte mult să plec de acasă și să mă plimb cu camioneta lui Süleyman.

Deschideam subiectul zicând că bărbatul meu are un frate care-și făcuse armata. Apoi le spuneam oamenilor cu de-amănuntul, pe cel mai serios ton cu putință, umflând lucrurile, cât de inteligent, de arătos, de domn, și așa, și pe dincolo, era Süleyman, dar și cât de muncitor era.

Mai ziceam și că ai lui erau „niște oameni credincioși“, pentru că Süleyman îmi spusese să adaug și așa ceva. Vorba aceasta le plăcea taților, dar nu eram sigură că era o reclamă bună în fața fetelor. „S-au îmbogățit când au venit la oraș și nu vor să-l însoare cu cineva de la țară“, le explicam eu. Uneori ziceam „au dușmani la țară“, dar asta le speria pe unele dintre familii. Le spuneam tuturor celor care-mi ieșeau în cale „caut o fată de măritat, știi pe cineva?“. Cum însă Korkut mă scotea foarte rar în lume, nu-mi ieșeau prea mulți oameni în cale. Toată lumea își găsea nevastă sau bărbat în felul ăsta, dar jumătate dintre ei se purtau de parcă ar fi fost o mare rușine să te căpătuiești cu pețitoare.

Cei mai mulți îmi spuneau că aveau exact fata pe care o căutam eu, dar că, din păcate, aceasta n-avea să fie niciodată de acord să se mărite cu pețitoare, să apară în fața vreunei mijlocitoare. În scurtă vreme ne-am dat seama că cea mai bună formulă e să ne ducem să vedem câte o fată pe neanunțate, pretextând că ne abătuserăm pe acolo în trecere. Trebuia să spunem ceva de genul „întreprinderea de construcții la care este director Süleyman are o afacere și...“ sau „cutare prieten comun ne-a zis că nici nu se gândește să nu trecem pe aici, în drum spre Aksaray...“.

O soluție simplă era să ne dăm drept oaspeții unei a treia persoane și să ne comportăm, în casa pe care o vizitam, ca și cum am fi trecut pe acolo odată cu ea. Această ultimă metodă, adică ajutorul acordat de o mijlocitoare altei mijlocitoare, semăna cu ajutorul pe care-l acordă un misit altui misit când se pune problema închirierii unei case. Înainte de a se apuca să improvizeze potrivit preferinței sale de moment și să spună de ce o însoțeam, cea de-a doua mijlocitoare, care era întotdeauna entuziastă și emoționată, le

explica celor din casa în care ne duceam ca s-o vedem pe fată cine eram noi, amplificând și înflorind lucrurile. În toate căsuțele acelea mici, dărăpănate sălășluia câte o armată de femei curioase, alcătuită din mamă, mătuși, alte rude, surori, prietene și bunici. Mijlocitoarea le spunea că ne trăgeam din neamul Aktaş, care se număra printre familiile de vază din Konya, că aveam mare succes în domeniul construcțiilor, că ne abătuserăm pe acolo în trecere și că Süleyman conducea foarte multe afaceri. Süleyman, care nu conducea decât camioneta, credea și el oarecum în aceste minciuni.

Toate femeile știau că minciunile erau minciuni, dar nimeni nu ne întreba „dacă tot v-ați abătut pe la noi în trecere, de ce s-a ras Süleyman, de ce și-a dat cu colonia aia bărbătească dulce, grețoasă, de ce și-a pus sacoul și cravata de sărbătoare?”. Nici noi nu le întrebam pe ele „de vreme ce nu știati că venim, de ce ați făcut atâta ordine în casă, de ce ați scos serviciile pentru musafiri și husele noi pentru fotolii?”. Era vorba de minciuni rostite pentru a respecta ceremonialul; faptul că spuneam minciuni nu însemna că nu eram sincere. Eram înțelegătoare față de ceea ce era personal și respectuoase față de ceea ce era formal. Toate vorbele acelea erau destinate, de fapt, ritualului fundamental care urma să aibă loc peste puțin timp. Curând după aceea aveau să se întâlnească fata și băiatul. Oare se vor plăcea? Și mai important decât asta, oare cele care roiau în jurul lor aveau să ajungă la concluzia că se potriveau unul cu altul? Fiecare dintre ele își amintea, desigur, că trăise la rândul ei ceva asemănător.

Îndată după aceea se arăta fata, îmbrăcată cu hainele ei cele mai bune și purtând uneori pe cap cel mai frumos batic pe care-l avea, și se așeza stânjenită într-un colț, înconjurată de lume, străduindu-se să nu atragă atenția asupra sa. Uneori, prin preajmă se aflau atât de multe fete curioase, cam de aceeași vârstă cu ea, încât mama și mătușile experimentate ne făceau cunoscută în chip adecvat apariția sfoasei fete, care constituia motivul vizitei noastre, ca nu cumva să ne îndreptăm privirile către altcineva: „Draga mea, învățai, unde ai fost, uite, avem musafiri!”.

Pentru că în cursul acelor vizite acasă care, din cauza șovăielilor și decepțiilor, s-au întins pe parcursul a patru-cinci ani, fuseserăm respinși de două dintre cele cinci liceene de care se arătase interesat Süleyman, sub pretextul că acestea voiau să-și vadă de școală („din păcate, fata noastră vrea să termine liceul“), lui Süleyman nu-i plăcea deloc să audă de „fete care studiază“.

Uneori aveam de-a face și cu tinere care-și puneau în încurcătură mamele, care ziceau „uite, au venit musafirii!“, spunându-le „știu, mamă, păi faci pregătiri încă de azi-dimineață!“. Felul lor de a fi, arțăgos și deschis, ne plăcea atât mie, cât și lui Süleyman, dar îmi dădeam seama că acesta se temea de limba lor ascuțită, căci le dădea uitării după o vreme.

Unora dintre fete le ascundeam motivul vizitei noastre, căci refuzau categoric să se arate în fața vreunei pețitoare. Odată, o tânără foarte moșnică și antipatică a crezut cu adevărat că veniserăm să-i aducem tatălui ei (chelner) o cutie de ambalat cadouri, așa că nu ne-a acordat nici o atenție. Față de alta am fost prietenii medicului mamei sale. Într-o zi de primăvară ne-am dus la o casă veche de lemn, aflată în preajma zidurilor din Edirnekapı. Fata, care nu știa că mama ei omenea o pețitoare și un candidat la însurătoare, juca „păzea la minge!“ cu prietenele ei, pe stradă. Mătușa fetei s-a dus la fereastră și a chemat-o sus, la noi, zicându-i „vino, draga mea, ți-am adus niște plăcintă cu susan!“. Ea a venit imediat; era de o frumusețe răpitoare. N-a manifestat însă nici un interes față de noi. A înfulecat repede două bucăți de plăcintă, cu ochii la televizorul deschis, după care s-a pregătit să iasă din cameră, ca să-și continue jocul rămas neterminat, în stradă, când maică-sa i-a zis:

— Stai, avem musafiri, uite! Stai jos puțin!

Fata s-a așezat o clipă mașinal. Apoi ne-a aruncat o privire, mie și lui Süleyman, care era gătit cu cravată, și a țipat furioasă:

— Oamenii ăștia au venit iar în peșit! Nu ți-am zis eu că nu vreau peșitori, mamă?!

— Nu mai țipa așa când vorbești cu mama ta!

— Sunt pețitori, nu? Cine e bărbatul ăsta?

— Fii respectuoasă! Te-au văzut, te-au plăcut și au venit tocmai din celălalt capăt al orașului, ca să stăm de vorbă. Știi ce circulație e! Stai jos, așază-te!

— Ce să vorbesc eu cu oamenii ăștia?! Doar n-o să mă mărit cu umflatul ăsta!

Apoi a ieșit din cameră, trântind ușa.

Aceasta a fost ultima dintre vizitele noastre, care deveniseră din ce în ce mai rare, și s-a petrecut în primăvara anului 1989. Süleyman a continuat, de fapt, să vină din când în când la mine și să-mi zică „însoară-mă, cumnată!“, dar de-acum știam cu toții de existența lui Mahinur Meryem, așa că n-am mai pus temei pe sinceritatea lui. Și-apoi, eram supărată pe el pentru că tot mai spunea că vrea să se răzbune pe Samiha și pe Ferhat.

Mahinur Meryem. Chiar dacă cei care frecventează cazinourile și locurile de distracție cu muzică *live* nu-și mai amintesc numele meu, este posibil să-l fi auzit totuși cândva. Sunt fiica unui funcționar mărunț, a unui bărbat onest, muncitor, dar supărăcios. Când echipa noastră a ajuns finalistă la Concursul de Muzică Pop Interlicee, organizat de ziarul *Milliyet* în anul 1973, pe vremea când eram o elevă premiantă la Liceul de Fete din Taksim, s-a vorbit despre mine la gazetă. Celâl Salik a scris în ziarul *Milliyet* că am „o voce catifelată, de star“. Au fost cele mai grozave cuvinte care s-au rostit la adresa mea de-a lungul întregii mele cariere muzicale. Le mulțumesc răposatului Celâl Salik și celor care mi-au dat posibilitatea de a figura în această carte cu numele meu de cântăreață!

Numele meu adevărat este Melahat. Din păcate, cariera mea muzicală n-a mai continuat în același fel după terminarea liceului, deși mi-am dorit nespuse de mult acest lucru. Pentru că tata nu-mi înțelegea aspirațiile și pentru că, văzând că nu intrasem la facultate, voia să mă mărite, dar și pentru că mă

bătea adeseori, am fugit de acasă la nouăsprezece ani și m-am căsătorit cu bărbatul pe care-l voiam eu. Primul meu soț era la fel ca mine: taică-său era om de serviciu la primăria din Şişli; și el era însă pasionat de muzică. Din nefericire, atât această primă căsătorie, cât și cea de-a doua, precum și relațiile care au urmat s-au soldat cu eșecuri, din cauza pasiunilor muzicale, a lipsei banilor și a bărbaților care-mi făceau mereu promisiuni, dar care nu se țineau niciodată de cuvânt. Dacă aş vorbi de toți bărbații pe care i-am cunoscut, aş ajunge să scriu un roman și, totodată, aş ajunge să fiu judecată imediat pentru „insultă la adresa turcității“¹⁴. I-am povestit foarte puține lucruri și lui Süleyman. N-am să vă răpesc nici dumneavoastră timpul.

Cu doi ani în urmă, stăruiam să cânt muzică pop turcească într-un local rău famat aflat pe o uliță dosnică din Beyoğlu, dar nu venea nimeni pe acolo și mă aflam la coada listei. Mi-am schimbat locul, luându-mă după patronul unui alt cazinou modest care-mi spusese că aş fi putut avea mare succes dacă aş fi trecut la muzica clasică turcească sau la muzica populară, dar, sinceră să fiu, tot la coadă eram. Acolo, la Clubul Paris, l-am cunoscut pe Süleyman, aflat printre bărbații aceia insistenți care tot voiau să facem cunoștință în pauza dintre cântece. La Paris vin bărbați care au suferit decepții din dragoste, care nu pot să accepte nefericirea ce s-a abătut asupra lor și cărora le place muzica în stil turcesc, în ciuda prostului ei renume. Bineînțeles că, la început, nu l-am încurajat. M-a impresionat însă faptul că era singur, că dădea pe acolo seară de seară, că-mi trimitea mereu buchete de flori, că era stăruitor și naiv.

Chiria apartamentului meu, aflat la etajul al patrulea al unui bloc de pe strada Cihangir Sormagir, este plătită acum de Süleyman. Seara, după ce bea două pahare, îmi zice „hai să te plimb cu camioneta!“. Nu înțelege că mașina lui nu e romantică, iar mie puțin îmi pasă. Acum un an am renunțat la muzica clasică și m-am lăsat de cântatul prin bărulețe. Dacă o să mă susțină el, aş dori să revin la muzica ușoară turcească. Asta nu are însă prea mare importanță.

Îmi place tare mult să umblu noaptea prin oraș în camioneta lui Süleyman. Dau pe gât două pahare, la fel ca el, iar când mă îmbăt criță devenim prieteni buni și vorbim despre câte-n lună și-n stele. Când scapă de frica fratelui său mai mare și de familie, Süleyman devine simpatic, amuzant. Mă duce pe pantele abrupte care coboară spre Bosfor, mă poartă pe ulicioarele înguste și virează ba la stânga, ba la dreapta.

— Stai, Süleyman! Într-o bună zi o să te oprească poliția! îi zic eu.

— Nu-ți face griji! Toți polițiștii sunt oamenii noștri! îmi zice el.

Alteori îi spun, așa cum își dorește el să audă:

— Auuu, Süleyman, oprește-te, o să picăm acolo și-o să murim!

Într-o vreme reluam această discuție seară de seară.

— De ce ți-e frică, Melahat? Chiar crezi că o să ne prăbușim?

— Süleyman, se zice că s-ar construi un pod nou peste Bosfor. Să nu-ți vină să crezi!

— De ce să nu-ți vină să crezi? Și când am venit noi de la țară zicea lumea „ăștia nu sunt în stare de nimic, nu sunt decât niște amărăți de iaurgii!“ se ambala Süleyman. Acum, aceiași indivizi te imploră „frate, vinde-mi mie terenul ăla!“ și-ți vâra pe fir câte un samsar influent, ca să-ți pună bețe în roate. Să-ți spun din ce cauză am ajuns eu să fiu sigur, așa cum sunt sigur de felul cum mă cheamă, de faptul că o să fie făcut și dat în folosință și cel de-al doilea pod, la fel ca primul?

— Spune-mi, Süleyman!

— Din cauză că familia Vural cumpără acum terenuri pe centura ocolitoare a podului, după ce a cumpărat toate terenurile din Kültepe și din Duttepe. Nici măcar n-au început încă exproprierile pentru șoselele de centură. Terenurile deținute de familia Vural în cartierele Saray și Çakmak, aflate prin zonele mărginașe din Ümraniye, au fost deja acceptate. Acum am să te fac să zbori pe pantă! Să nu-ți fie frică, Melahat, bine?

L-am ajutat pe Süleyman s-o dea uitării pe fata aceea de iaurgiu de care fusese îndrăgostit. Când ne-am cunoscut, nu era în stare să se gândească

decât la ea. Îmi povestea fără nici o sfială cum colindase el prin toate cartierele din oraș, alături de cumnata Vediha, în căutarea unei fete cu care să se însoare, iar eu îl ascultam râzând. La început de tot, o făceam pentru că prietenii mei își băteau joc de el și pentru că mă gândeam „să se însoare și să scap odată de el!”. Acum, sincer vorbind, sigur că m-aș necăji dacă Süleyman s-ar însura. Cu toate astea, puțin îmi pasă că umblă după fete de măritat. Într-o noapte când era foarte beat, Süleyman mi-a mărturisit singur că nu prea jinduia după fetișcanele care umblau cu batic pe cap.

— Nu te necăji, asta se întâmplă adeseori, mai ales la bărbații însurați, l-am consolată eu. E vorba de o boală care s-a răspândit treptat sub influența televiziunii și a fotografiilor cu femei străine apărute prin ziare și reviste, Süleyman, așa că n-o amplifică de parcă ar fi vorba de vreo obsesie personală.

Cât despre obsesia mea, el n-o înțelegea.

— Süleyman, nu-mi place să te aud vorbind de parcă mi-ai da ordine! Îi ziceam eu uneori.

— Și eu care credeam că-ți place! îmi zicea Süleyman.

— Îmi place să mă joc cu reteveul tău, dar nu-mi place să vorbești cu mine pe un ton atât de vulgar și de lipsit de sensibilitate!

— Sunt eu vulgar? Sunt eu insensibil, Melahat?!

— Ai sentimente, dar, la fel ca toți bărbații turci, ești incapabil să le exprimi, Süleyman! Nu poți, de pildă, să-mi spui ceea ce-mi doresc cel mai mult să aud de la tine!

— Să te cer în căsătorie? Ești de acord să-ți pui basma pe cap?

— Nu, nu despre asta e vorba acum. Spune-mi celălalt lucru pe care nu poți să mi-l spui!

— Aaa, am priceput!

— Dacă ai priceput, spune-o, Süleyman! Nu e vorba de vreo taină pe care să n-o aflu nimeni... Uite, toți au auzit de-acum... Süleyman, și eu știu că mă iubești, de fapt, foarte mult!

— Dacă știi, de ce mă mai întrebi?!

— Nu te întreb nimic. Îți mai *cer* o dată s-o spui... De ce nu poți să spui „Melahat, te iubesc din tot sufletul!“? Ți se tocește limba?... Te îndatorezi?

— Uite ce e, Melahat, ori de câte ori faci așa, mi-e și mai greu s-o spun!

12. În Tarlabaşı

Cel mai fericit om din lume

Mevlut, Rayiha și cele două fete ale lor, Fatma și Fevziye, dormeau noaptea în același pat. Casa era rece, iar sub plapumă era cald și bine. Uneori, fetele dormeau deja la vremea când Mevlut ieșea să vândă bragă, seara. Când se întorcea el acasă, la ceasuri târzii din noapte, le găsea pe cele două copile dormind tot în aceeași poziție. Cât despre Rayiha, aceasta se uita la televizor, pe jumătate vârată în așternut, pe jumătate așezată pe marginea patului, căci obișnuia să scadă flacăra sobei.

Lângă fereastră se afla un pătuț pentru copii, dar de îndată ce erau puse în el, cele două fete se pomeau pe plâns, temându-se de singurătate. Mevlut le respecta în mod deosebit protestele și-i spunea Rayiheii:

— Vezi, le e frică de singurătate încă de la vârsta asta!

Copilele se deprinseseră cu situația, așa încât, odată adormite în patul mare, nu se mai trezeau nici dacă trăgeai cu tunul. Când se aflau însă în pătuțul lor erau deranjate până și de cel mai mărunț tropăit, așa că se deșteptau, prindeau să scâncească, trezindu-i pe Mevlut și Rayiha, și nu amuțeau până când nu erau așezate în culcușul cel mare. Atât Mevlut, cât și Rayiha constataseră după o vreme că le era mai bine tuturor să doarmă împreună.

Mevlut cumpărase o sobă veche cu gaz, marca Arçelik. Aceasta putea să

face la fel de cald ca-n baie, numai ca daca ardea prea mult faceau risipa de gaz. (Rayiha obișnuia să pună cratița cu mâncare pe sobă când era s-o încălzească.) Rayiha cumpăra gazul de la prăvălia unui kurd, aflată în Dolapdere, cu trei străzi mai jos de ei. În anii în care războiul din est luase amploare, Mevlut vedea mereu cum zona Tarlabaşı se umplea puțin câte puțin, familie cu familie, stradă cu stradă, de imigranți kurzi. Aceștia erau oameni aprigi, nicidecum blajini ca Ferhat. Satele lor fuseseră evacuate și pârjolite în timpul războiului. Mevlut nu se mai ducea decât rareori prin asemenea cartiere, căci oamenii aceia proaspăt sosiți și sărmani nu cumpărau niciodată braggă. Mai apoi s-a îndepărtat de străzile acelea și pentru că pe acolo începuseră să-și face veacul diverși vânzători de hașis, de pilule cu opiu și droguri, precum și copii de pripas care inhalau diluant.

După ce Ferhat a răpit-o pe Samiha, la începutul anului 1984, Mevlut nu s-a mai văzut cu el ani de zile. Faptul acesta era ciudat, căci în copilărie și tinerețe fuseseră prieteni apropiați. Din când în când, Mevlut mormăia câte ceva de genul „au plecat foarte departe“, de natură să-i deslușească Rayiheii situația. Se gândea arareori explicit la faptul că principalul motiv al acelei răceli era constituit de scrisorile pe care le concepușe cândva Ferhat cu gândul la soția sa, Samiha.

La fel de adevărat era însă faptul că între ei se interpusese și dezvoltarea neconținută a Istanbulului. Dacă ar fi fost să ia autobuzul, să se vadă cu el, iar apoi să se întorcă, ar fi avut nevoie de o jumătate de zi. Îi era dor, pe de o parte, de Ferhat, dar, pe de altă parte, motivul principal al supărării sale pe el se schimba neconținut. „De ce nu mă caută?“, se întreba el. Faptul că nu-l căuta reprezenta o foarte bună dovadă a vinovăției sale. A fost cuprins de un soi de gelozie și la aflarea veștii că proaspăta pereche era fericită, locuind în cartierul Gazi, și că Ferhat era chelner la un restaurant din Gaziosmanpaşa.

În unele seri, Mevlut se gândea, pentru a mai putea munci puțin pe străzile pustii după ce vânduse deja braggă vreo două ore, la fericirea care-l aștepta acasă. Simțea că ochii i se umezeau de fericire chiar și numai

gândindu-se la mirosul patului și al camerei, la sunetele pe care le scoteau de sub plapumă fetele sale, Fatma și Fevziye, la felul în care se dezmierdau el și Rayiha în timp ce dormeau, la atingerea ca de foc a trupurilor lor. Odată ajuns acasă, își dorea să-și pună cât mai repede pijamaua și să se vâre în patul acela mare și cald. Îi povestea Rayiheii, în timp ce se uitau amândoi la televizor, ce multă treabă făcuse, care era atmosfera de pe străzi, cu ce anume se confruntase prin casele în care livrase bragă și nu-și sfârșea niciodată seara înainte de a-i da socoteală despre ziua care trecuse și de a se abandona privirilor ei tandre, cercetătoare.

În timp ce se uitau amândoi la televizor, Mevlut îi zicea pe un ton scăzut, referindu-se la tăria brăgii din seara aceea:

— Lumea zice că are prea mult zahăr.

— Ei, ce să fac, braga rămasă de ieri era foarte acră! îi răspundea Rayiha ca de obicei, în apărarea amestecului pregătit de ea.

Sau se întâmpla ca Mevlut să-i spună că rămăsese cu gândul la o întrebare ciudată care-i fusese pusă într-un apartament de bloc în care fusese invitat tocmai în bucătărie.

— Tu l-ai cumpărat? îi zisese într-o seară o doamnă în vârstă, arătând înspre șorțul lui.

Ce voise să spună? Se referise la culoare? Sau la faptul că era un gen de șorț purtat de femei?

Mevlut constata că, după o anumită oră din noapte, întregul univers se transforma într-un tărâm alcătuit din umbre misterioase, întocmai ca umbrele orașului, pe care le vedea noaptea pe străzi ori ca ulițele lăturalnice, asemănătoare cu niște stânci neatînse de om. Mașinile acelea care se urmăreau unele pe altele la televizor erau la fel de stranii ca străzile dosnice cufundate în întuneric. Oare în care colț al lumii se aflau munții aceia îndepărtați și neguroși care se vedeau în partea din stânga a ecranului? De ce alerga câinele acela, de ce apărea la televizor câinele care alerga, de ce plângea femeia aceea de una singură?

Rayiha. Uneori, Mevlut se dădea jos din pat în puterea nopții, își lua țigările aflate pe masa din fundul camerei, își aprindea o țigară, întredeschidea draperia și fuma, uitându-se în stradă. Eu îl vedeam din locul în care stăteam culcată, la lumina felinarului de afară, mă întrebam la ce anume se gândea și-mi doream să se întoarcă în pat. Dacă rămânea acolo cufundat în gânduri și nu revenea în așternut, mă sculam, beam un pahar cu apă și le înveleam pe copile. Atunci, Mevlut se întorcea la culcuș, ca deșteptat din cugetare.

— Nu s-a întâmplat nimic, îmi zicea el uneori. Mă gândesc și eu!

Vara, Mevlut era mulțumit de viața pe care o ducea, căci stătea seara *cu noi*. El n-o să vă spună că vara câștigam chiar mai puțin decât iarna, așa că v-o spun eu. Mevlut ținea toată ziua ferestrele deschise, fără să-i pese de muște, de zarvă („afară e mai liniște“, zicea el) și de praful iscat de demolările care aveau loc pentru croirea bulevardului din partea de sus a cartierului, stătea cu urechea ciulită, pe de o parte, la televizor, iar pe de altă parte la gănguritul fetelor, care se jucau în curtea din spate, pe stradă sau la poalele copacului, și intervenea de sus ori de câte ori acestea se porneau pe ciorovăială. În unele seri îi sărea pe neașteptate muștarul din cine știe ce pricină, iar atunci ieșea din odaie trântind ușa (fetele se deprinseseră cu asta, dar tot li se făcea puțin frică de fiecare dată) și fie se ducea să joace cărți la cafenea, fie se așeza pe scara aceea îngustă, cu trei trepte, dintre poartă și trotuar și fuma. Uneori coboram și eu pe urmele lui și mă așezam lângă el. Alteori ieșeam cu copile cu tot. Ele se jucau în stradă ori în curte cu prietenele lor, care se arătau de pretutindeni, în orice moment al zilei, iar în timpul acesta eu mă așezam pe trepte și alegeam, la lumina felinarului, aflat chiar deasupra noastră, orezul pentru pilaful pe care urma să-l vândă Mevlut în Kabataș.

În felul acesta, stând așezată pe trepte, am ajuns să mă împrietenesc cu Reyhan Abla, o vecină care locuia pe cealaltă parte a străzii, cu două case

mai jos de noi. Reyhan Abla a scos într-o seară capul pe fereastra de la balcon, a zis „aaa, felinarul ăla al tău e mai puternic decât lampa de la noi din casă!“, și-a luat lucrul de mână, a coborât în stradă și s-a așezat pe trepte, lângă mine. Reyhan Abla îmi zicea „sunt din Est, dar nu sunt kurdă“, numai că tănuia locul din care venea, după cum își tănuia și vârsta. Era cu cel puțin zece-cincisprezece ani mai mare decât mine. Uneori se uita cu admirație la mâna mea, care alegea orezul, și-mi zicea:

— Rayiha, ai niște mâini ca de copil, nu se vede pe ele nici măcar o încrețitură, bravo ție! Nu mai vorbesc de iuțeala cu care se mișcă, de parcă ar fi niște aripi de porumbiță... Crede-mă că, dacă ar fi să faci lucru de mână, ai câștiga mai mult și decât mine, și decât îngerelul tău de bărbat! Bărbatul meu se ofuscă, de fapt, rău de tot că eu agonisesc cu acul mai mult decât o face el cu salariul lui de polițist...

Taică-său o dăduse cândva, pe vremea când avea cincisprezece ani, după un negustor de pănură, fără să întrebe pe nimeni, așa că se duse, cu bocceaua în mână, și se statornicise cu acesta la Malatya, iar apoi nu-și mai văzuse niciodată părinții, familia. Era supărată pe ei pentru că o vânduseră așa de ușor, nu vedea nici o scuză în faptul că era vorba de niște oameni tare sărmani, cu șapte plozi, și se sfădea cu ei de parcă s-ar mai fi aflat încă în fața ei.

— Câți părinți buni nu există pe lumea asta, Rayiha, părinți care nu numai că nu-și dau fetele după bărbați pe care nu-i vor, dar nici măcar nu li-i arată de departe! zicea ea, clătînând din cap, fără să-și ia însă ochii de la lucrul acela delicat pe care-l ținea în mână. Era supărată pe taică-său și pentru că, atunci când o vânduse, nu-i pusese primului ei bărbat condiția să se însoare civil cu ea. Celui de-al doilea bărbat al ei, cu care se măritase fugind de la primul, îi pusese ea însăși acea condiție și izbutise.

— Ce bine-ar fi fost dacă mi-ar fi dat prin minte să-i pun și condiția de a nu mă bate! îmi zicea ea uneori, râzând. Învață să-l prețuiești pe Mevlut!

Reyhan Abla se prefăcea uneori că nu-i vine a crede că putea exista vreun

bărbat care să nu-și altoiască femeia, așa cum era Mevlut, și-mi zicea că am și eu, pesemne, o contribuție la asta. Mă punea să-i povestesc din nou de-a fir a păr cum dădusem eu de „îngerul meu de bărbat“ – cum ne văzuserăm o dată, de departe, la o nuntă și cum ne plăcuserăm unul pe altul, cum îmi trimitea Mevlut scrisori din armată prin mijlocitori. Cum al doilea bărbat o cotonogea după ce trăgea la măsea, în serile în care punea rachiul la masă aștepta ca omul ei să isprăvească primul pahar. Când se porneau amintirile despre interogatoriile la poliție, învinuirile legate de lipsa ei de înțelegere și vorbele urâte, care erau primii mesageri ai chelănelii, se scula de la masă, își lua lucrul de mână și venea lângă mine. Uneori, în asemenea momente, eram sus și-mi dădeam seama că Reyhan Abla stătea jos, pe trepte, după faptul că bărbatul ei (Nenea Necati) îi zicea pe un ton binevoitor:

— Reyhan, trandafirul meu, vino în casă, te rog, îți promit că nu mai beau!

Uneori îmi luam și eu fetele și coboram pe trepte, lângă ea.

— Vai, ce bine că ai venit, hai să stăm împreună, căci al meu o să ațipească în curând! îmi zicea Reyhan Abla.

În serile de iarnă, când Mevlut vindea bragă, Reyhan Abla stătea cu mine și cu fetele în fața televizorului, mânca semințe, le distra pe copile cu povești și le făcea să râdă până la ceasuri târzii din noapte. Când se întorcea Mevlut, la ore înaintate, îi zâmbea și zicea de fiecare dată:

— Bravo, să nu vă fie de deochi pentru viața asta a voastră fericită de familie!

Mevlut intuia uneori că trăia cei mai fericiți ani ai vieții sale, dar păstra acea intuiție într-un cotlon al minții. Dacă s-ar fi gândit că era fericit, ar fi putut să-și piardă fericirea. Erau, de fapt, atâtea lucruri pe care să se mânie, împotriva cărora să bombăne și care să-l facă să dea uitării fericirea de moment! Îl enerva faptul că Reyhan Abla stătea la ei până la ore târzii din noapte și-și vârâ nasul peste

tot. Se înfuria când Fatma și Fevziye se luau la ceartă în timp ce el se uita la televizor și mai întâi țipau una la alta, după care se porneau amândouă pe plâns. Era furios pe ticăloșii care nici măcar nu-i deschideau ușa – lui, care suna la sonerie, stând în frig –, lăsându-l să sune de-a surda și cufundându-se în tăcere după ce-i spusese, cu o seară înainte, „mâine-seară avem musafiri, așteptăm să ne aduci opt-zece câni de bragă“. Se mânia când o vedea la televizor, plângând în hohote, pe mama unui băiat din Kütahya care murise la Hakkari, în timpul unui atac al militanților kurzi împotriva unor camioane militare. Se enerva pe fricoșii care se păzeau să cumpere pilaf ori să bea bragă pe străzile Istanbulului, pe motiv că în Rusia ar fi explodat reactorul de la Cernobil, iar vântul ar fi adus nori toxici în partea de sus a orașului. Se cătrănea văzând că fetele lui rupseseră din nou brațul unei păpuși de plastic pe care o reparase cu o sârmă subțire de cupru pe care o scosese din manșonul de plastic al unui cablu electric. Avea răbdare când pe ecranul televizorului își făceau apariția pete-pete de zăpadă, căci antena se clătina în bătaia vântului, dar se enerva când imaginile ajungeau să fie umbrite și nămolose. Se înfuria când se întrerupea deodată curentul în cartier tocmai când la televizor cânta cineva muzică populară. Se supăra când pe ecran își făcea apariția reclama la iaurtul Hayat taman în mijlocul știrii despre atentatul la adresa prim-ministrului Özal, în timp ce atentatorul, asupra căruia polițiștii abătuseră o ploaie de gloanțe, se zbătea din răsuputeri, culcat la pământ (Mevlut văzuse de cel puțin douăzeci de ori scena aceea pe ecran) și-i spunea Rayihei, care stătea lângă el:

— Ticăloșii ăștia i-au terminat pe vânzătorii stradali cu iaurturile lor pline de doctorii!

Când Rayiha îi spunea „mâine-dimineată ia-le pe fete și scoate-le undeva, ca să fac și eu curățenie în liniște“, Mevlut uita de toate relele. Aceasta pentru că se simțea cel mai fericit om din lume în timp ce pășea pe străzi cu Fevziye în brațe și cu mânuța Fatmei în mâna sa plină de bătătură. Mevlut era fericit să ațipească ascultându-le pe copile sporovăind, după ce se

întorcea acasă de la negustoria cu pilaf, sau să se trezească și să se joace cu ele (fripta și altele), sau să fie oprit pe stradă, în timp ce cugeta la asemenea desfătări, de vreun mușteriu cu totul nou, care să-i spună „bragagiule, ia dă-mi și mie un pahar!“.

În anii aceia în care accepta cu recunoștință, fără să-și pună deloc întrebări, binefăcerile pe care i le oferea fără eforturi viața, Mevlut nu percepea decât în chip nelămurit trecerea domoală a timpului, uscarea unor copaci, dispariția bruscă a unor case de lemn, copiii care jucau fotbal, apariția unor clădiri cu șase-șapte etaje pe maidanele pe care-și făceau siesta odinioară vânzătorii ambulanți și șomerii, ivirea unor panouri publicitare și a unor afișe mai mari decât înainte, după cum nu percepea decât în chip nelămurit scurgerea anotimpurilor, îngălbenirea și căderea frunzelor. La fel se întâmpla și când băga de seamă abia în ultima clipă că sezonul brăgii sau campionatul de fotbal erau pe cale să se sfârșească, după cum tot la fel pricepuse abia în ultima săptămână, într-o seară de duminică, faptul că Antalyaspor urma să retrogradeze. Așa se întâmplase și când băgase de seamă într-o bună zi, când nu izbutise cu nici un chip să traversese bulevardul Halaskargazi, că după lovitura de stat militară din 1980 fuseseră ridicate treptat nenumărate pasaje pietonale care treceau peste bulevardele orașului și că la marginea trotuarelor fuseseră instalate niște garduri metalice, pentru a-i îndruma pe cetățeni către ele. Mevlut aflase din discuțiile de la cafenea și din dezbaterile televizate că primarul urma să croiască un bulevard larg din Taksim până în Tepebaşı care avea să lege zonele Taksim și Şişhane, urmând să străbată Tarlabaşı printr-o zonă aflată cu cinci străzi mai sus de ulița lor, dar nu se gândise la el ca la ceva real. Era, de fapt, la curent cu cea mai mare parte a veștilor pe care i le aducea Rayiha de la mai vechii locuitori ai mahalalei și de la felurite femei gureșe, date fiind zvonurile care circulau pe stradă, discuțiile de la cafenea și spusele bătrânelor grecoalice care locuiau în blocurile acelea vechi de sute de ani, igrasioase, întunecoase care se înșirau între Pasajul cu Flori, Piața de Pește și Consulatul Angliei.

Tarlabaşı fusese înainte vreme un cartier locuit de greci, armeni, evrei și sirieni, dar nimeni nu voia să-și mai aducă aminte ori să vorbească despre acest lucru. Cu șazeci de ani în urmă, la începutul anilor 1920, pe mătura de la Kurtuluş, din Feriköy, care cobora prin spatele Taksimului către Golful de Aur și prin mijlocul căreia trecea un râu al cărui nume se schimba de la un cartier la altul (Dolapdere, Bilecikdere, Papazköprü, râul Kasımpaşa), dar care mai apoi fusese dat uitării cu nume cu tot, fiind acoperit cu plăci de beton, hălăduiau doar greci și armeni. Prima lovitură aplicată non-musulmanilor din Beyoğlu după proclamarea Republicii fusese „impozitul pe avere“ din 1942: regimul, care în timpul celui de-al Doilea Război Mondial fusese cât se poate de receptiv față de influența germană, impusese majorității populației creștine din Tarlabaşı impozite îndeajuns de piperate pentru ca aceasta să fie incapabilă să le plătească, iar apoi îi arestase pe bărbații armeni, greci, sirieni și evrei care nu izbuteau să le achite, trimițându-i în lagărele de muncă din Aşkale. Mevlut auzise adeseori poveștile unor farmaciști sau tâmplari de mobilă, ale unor greci care, după ce familiile lor trăiseră acolo vreme de sute de ani, își transmisese războiului ucenicilor lor turci și plecaseră în lagăr pentru că nu-și putuseră plăti impozitele, sau care nu ieșiseră din casă luni de zile, pentru a nu fi prinși în timpul raziilor care aveau loc pe străzi. Cei mai mulți dintre ei plecaseră în Grecia după ce bisericile și prăvăliile le fuseseră jefuite și devastate de către gloate înzestrate cu bâte și drapele, după ce preoții le fuseseră alungați, iar femeile siluite, în 6-7 septembrie 1955, în timpul conflictului legat de insula Cipru; cei care nu plecaseră fuseseră siliți, printr-o hotărâre de guvern din 1964, să-și abandoneze casele și să părăsească țara în numai douăzeci și patru de ore.

Aceste povești erau depănate la cârciumă, în șoaptă, la ore târzii din noapte, de către mai vechii locuitori ai cartierului, după ce trăgeau bine la măsă, sau de către cei care se plâneau de oamenii pripășiți prin casele acelea nelocuite. Mevlut auzise spunându-se că „grecii de pe vremuri erau

mai buni decât kurzii“, că africanii și amărăștenii veneau să se stabilească în Tarlabași pentru că autoritățile nu făceau decât să asiste pasiv la ceea ce se petrecea și că rămânea de văzut ce avea să se petreacă mai departe.

Când însă unii dintre grecii expediați pe vremuri în Grecia veneau la Istanbul, pe ulițele din Tarlabași, ca să-și revadă casele pentru care încă mai dețineau titluri de proprietate, nu erau întâmpinați foarte bine. Nimeni nu voia să le spună „în casa dumneavoastră s-au stabilit niște oameni sărmani din Bitlis, din Adana, care s-au strămutat din Anatolia“, așa încât până și cei mai bine intenționați dintre localnici se fereau, jenați, de vechile lor cunoștințe. Existau și persoane care se înfuriu la ideea că grecii aveau să încerce să le perceapă chirie pentru locuințele în care stăteau, și persoane ostile, dar și persoane cu care aceștia se îmbrățișau la cafea și care-și aduceau aminte, cu lacrimi în ochi, de frumoasele vremuri de altădată. Momentele acelea sentimentale durau însă puțin. Mevlut mai văzuse și tot soiul de grupuri de răufăcători care se ocupau, în cârdășie cu autoritățile și poliția, de instalarea unor oameni în casele goale ale grecilor ori de închirierea acelor locuințe către feluriti nevoiași veniți din Anatolia și care tocmeau copii de pe stradă ca să-i huiduiască pe grecii veniți să-și vadă casele ori să arunce cu pietre în ei. În asemenea împrejurări, îi venea să le zică „stați, măi copii, opriți-vă, e rușine!“ . Când se gândea însă că, pe de o parte, n-avea să se poată face ascultat de copii și că, pe de altă parte, printre cei care-i întărâtau se afla și proprietarul casei în care locuia el, se simțea confuz. Se îndepărta prin urmare de locul incidentului, pe jumătate rușinat, pe jumătate furios, cu gândul la o inechitate de genul „și grecii au pus, de fapt, mâna pe Cipru“, despre care nu știa foarte bine ce înseamnă.

Demolările fuseseră anunțate prin vorbe de genul „curățenie, modernitate“, care le sunau bine tuturor. Urmau să se descotorosească de pramatiile, de kurzii, de țigani, de hoții care se aciuaseră prin casele fără stăpân, după care sălaşurile în care erau tănuite hașiș și droguri, depozitele cu mărfuri de contrabandă, casele de rendez-vous, odăile pentru holtei,

dărăpănăturile care adăposteau afaceri ilegale aveau să fie demolate, iar în locul lor avea să fie construită o șosea cu șase benzi, pe care distanța din Tepebaşı în Taksim urma să fie parcursă în cinci minute.

Vocile avocaților tocmiți de greci, care se împotriveau deciziilor de expropriere prin procese, și cele ale studenților ori asociațiilor de arhitecți care luptau pentru protejarea acelor clădiri vechi de sute de ani nu s-au făcut prea mult auzite. Primarul, care-și asociase și presa, s-a așezat la volanul unui utilaj pentru demolări și, în aplauzele celor de față, s-a apucat să culce la pământ cu lama buldozerului, deasupra căreia se afla arborat drapelul Turciei, o casă veche a cărei decizie de demolare întârzia să fie emisă de instanță. În timpul acesta s-a iscat un nor de praf care pătrundea până și prin ferestrele închise ale casei în care locuia familia lui Mevlut, aflată cu cinci străzi mai jos. În jurul buldozerelor se aduna o liotă curioasă, alcătuită din pierde-vară, tejghetari, oameni aflați în trecere și copii, dar și din vânzători ambulanți care le ofereau acestora *ayran*, covrigi și porumb.

Mevlut a dorit să-și țină căruciorul cu pilaf departe de colbul acela. Nu s-a abătut așadar niciodată, în anii cât au durat demolările, prin zonele acelea gălăgioase, aglomerate. Cel mai mult l-a impresionat demolarea marilor blocuri, vechi de șaiszeci-șaptezeci de ani, dinspre Taksim, aflate în zona bulevardului cu șase benzi care tocmai se construia. Pe vremea când venise el la Istanbul, o femeie mărinimoasă, cu piele albă și păr șaten, îi oferea *ketchup* Tamek și săpunuri Lux de pe un panou publicitar uriaș, înalt cât șase-șapte etaje, instalat pe fațada acelor clădiri, înspre Taksim. Mevlut îndrăgea zâmbetul discret, plin de un soi de afecțiune stăruitoare, al acelei femei gigantice și-i făcea plăcere să dea ochii cu ea ori de câte ori ajungea în Piața Taksim.

Mevlut a fost mâhnit și de faptul că, odată cu clădirea pe care se afla femeia șatenă, fusese demolat și vestitul bufet Cristal, de la parter, unde se vindeau sendvișuri. La bufetul Cristal se comercializa cel mai bun *ayran* din Istanbul. Mevlut gustase de două ori (o dată îi făcuse cinste cineva) din

hamburgerii aceia cu chiffele picante și sos de roșii, care erau creație proprie, și băuse, alături de ei, *ayran* făcut acolo. Iaurtul pentru *ayran* le era furnizat de doi frați vânjoși din satul Imrenler, vecin cu Cennetpınar, porecliți „Beton“. Frații Abdullah și Nurullah Beton atrăseseră nu doar bufetul Cristal, ci și o serie de mari restaurante și bufete din Taksim, Osmanbey și Beyoğlu, care cumpărau iaurt în cantități mari, făcând bani serioși până către mijlocul anilor 1970, înainte ca marile companii producătoare de iaurt să înceapă distribuția cu camioanele care transportau recipientele de sticlă în lăzi de lemn, și îngrădind niște terenuri în Kültepe, în Duttepe și pe țărmul anatolian al Istanbulului, după care dispăruseră cu totul de pe piață și de pe străzi, în răstimp de doi ani, odată cu vânzătorii ambulanți de iaurt. Mevlut și-a dat seama că-i invidiase pe pricepuții și înstăriții frați Beton, care erau cu mult mai iscusiți decât el și care nici măcar n-aveau nevoie să iasă seara la vânzare de bragă, din pricină că a văzut demolarea bufetului Cristal ca pe o pedeapsă aplicată acestora.

Mevlut se afla la Istanbul de douăzeci de ani. Se întrista ori de câte ori băga de seamă că vechiul chip al orașului, pe care-l cunoscuse și cu care se deprinsese în răstimpul celor douăzeci de ani de când se afla acolo, dispăruse odată cu noile drumuri, demolări, clădiri, reclame gigantice, magazine, pasaje subterane, pasaje supraterane, dar, mai presus de asta, simțea un soi de bucurie, având sentimentul că se plămădea ceva pentru el. Nu privea orașul ca pe un spațiu plăsmuit înaintea sa, în care el pătrunsese ca un venetic. Îi plăcea să și-l închipuie ca pe o așezare flăurită în vreme ce el locuia acolo, care urma să fie cu mult mai frumoasă, mai curată și mai modernă în viitor. Îi plăceau oamenii care locuiau în clădirile acelea vechi de o jumătate de secol, cu ascensoare, calorifere și tavane înalte, ridicate pe vremea când el se afla la țară ori nu venise încă pe lume, și nu uita niciodată că ei se purtau mai bine cu el decât alții. Își amintea însă mereu că în clădirile acelea istanbuleze de pe vremuri el tot mai trecea drept străin de oraș. Cum portarii de pe la blocurile vechi se purtau cu el mai disprețuitor decât toată lumea,

chiar dacă n-o făceau la modul conștient, se temea întotdeauna ca nu cumva să facă ceva necuvenit odată aflat acolo. Pe de altă parte, îi plăceau lucrurile vechi: atmosfera cimitirelor, pe care le descoperise vânzând bragă prin cartierele de la periferie, zidurile căptușite cu mușchi ale moscheilor, inscripțiile de neînțeles, în turca otomană, de pe cișmelele știrbe, ale căror robinete de bronz se înfundaseră și care sfârșiseră prin a seca.

Uneori se gândea că, pe câtă vreme toți cei care veneau acolo, în oraș, se îmbogățeau, se alegeau cu felurite bunuri, cu case și terenuri, el abia își ducea zilele, deși trudea din greu, că nu izbutea, de fapt, să facă parale din vânzarea pilafului, iar atunci cugeta că ar fi fost un semn de nerecunoștință să nu se mulțumească cu ceea ce-i dăruia Dumnezeu. Alteori își dădea seama, după berzele care treceau în zbor, că treceau anotimpurile, că se sfârșea iarna și simțea că îmbătrânea puțin câte puțin, doar că lucrul acesta se întâmpla arareori.

13. Süleyman tulbură apele

S-a întâmplat sau nu așa ceva?

Rayiha. Acum nu-mi mai pot urca fetele, pe Fatma și pe Fevziye, în autobuz (un bilet pentru amândouă) și nu le mai pot duce în Duttepe ca s-o vadă pe mătușa lor, Vediha, să mănânce dudge și să zburde pe străzi, prin grădini. Ultima oară când m-am dus acolo, acum două luni, Süleyman m-a prins la un moment dat la înghesuială și m-a întrebat ce făcea Mevlut, iar eu i-am zis că bine. Apoi a adus vorba, dând-o pe glumă, ca de obicei, de Ferhat și de Samiha. I-am plasat minciuna pe care i-o spuneam mereu:

— Nici noi nu ne mai vedem cu ei de când au fugit, crede-mă, Süleyman!

— Te cred, de fapt, că nu te vezi cu ei, mi-a zis Süleyman. Nici Mevlut

nu vrea să-i mai vadă. Și știi de ce?

— De ce?

— Probabil că știi și tu, Rayiha! Mevlut îi scria, de fapt, scrisorile acelea din armată Samihei.

— Cum?!

— Pe vremea când i le dădeam VEDIHEI ca să ți le dea ție, mi-au căzut ochii pe câteva dintre ele și le-am citit. Ochii la care se referea Mevlut nu erau ochii tăi, Rayiha!

În timp ce spunea aceste lucruri rânjea, de parcă am fi făcut haz de ceva, cu aerul nostru glumeț dintotdeauna. Am râs și eu brusc, de parcă ar fi fost vorba de o glumă. Ba chiar m-a ajutat bunul Dumnezeu și nu i-am rămas datoare cu vorba:

— Dacă Mevlut i-a scris răvașele acelea Samihei, de ce mi le-ai adus mie?

Süleyman. Nu voiam, de fapt, s-o fac nefericită pe biata Rayiha. Până la urmă însă, cunoașterea adevărului e mai presus de toate, nu-i așa? În ziua aceea, Rayiha n-a mai vorbit cu mine; și-a luat rămas-bun de la VEDIHA, după care și-a luat fetele și dusă a fost. Când se întâmplă să vină uneori pe la noi, le urc în camionetă și le reped până la stația de autobuz din Mecidiyeköy, ca să nu întârzie și să nu facă Mevlut scandal pentru că nu e nimeni acasă seara. Fetele lui Mevlut nu mai pot de plăcere când se plimbă cu camioneta. În ziua aceea însă, Rayiha nu mi-a zis nici măcar „la revedere“. Nu cred deloc că, odată ajunsă acasă, o să-l întrebe pe Mevlut „tu i-ai scris, de fapt, scrisorile alea Samihei?!“. Mai întâi o să plângă puțin. Dacă o să stea însă să cugete nițel, o să ajungă la concluzia că ceea ce i-am zis eu e adevărat.

Rayiha. Pe drumul spre casă, în autobuzul de Mecidiyeköy-Taksim, Fevziye a stat în brațele mele, iar Fatma lângă mine. Chiar dacă eu nu le zic nimic, fetele își dau seama imediat că mama lor e nefericită, că nu e în apele

ei.

În timp ce ne îndreptam spre casă, am încrunțat din sprâncene și le-am zis:

— Să nu-i spuneți tatei că am fost la mătușa Vediha, bine?

M-am gândit că Mevlut nu voia, poate, să mă duc în Duttepe ca să mă țină departe de basnele lui Süleyman. Odată ajunsă acasă însă mi-am dat seama, de îndată ce am văzut chipul bun, copilăros al lui Mevlut, că Süleyman mințise. A doua zi dimineață, când fetele au ieșit în curte să se joace, mi-a venit în minte privirea pe care mi-o aruncase Mevlut în gara din Akşehir și m-am indispus... Cel care conducea mașina în ziua aceea era Süleyman.

Apoi, când am scos scrisorile din cotlonul în care le ascusesem și m-am apucat să le citesc, m-am liniștit, căci dragul meu Mevlut îmi vorbea când eram singuri, acasă, întocmai ca în răvașele acelea. Am încercat, prin urmare, un sentiment de vinovăție pentru că dădusem crezare scornelii lui Süleyman. După aceea, când mi-am adus aminte că Süleyman fusese cel care-mi adusese scrisorile și că tot el mă convinsese, prin intermediul Vedihei, să fug de acasă, m-am simțit din nou confuză. „N-am să mă mai duc niciodată în Duttepe!“, mi-am zis eu.

Vediha. Într-o zi, pe la prânz, cu puțin după ora la care Mevlut pleca să vândă pilaf, am plecat de acasă fără să spun nimănui nimic, am luat autobuzul și m-am dus fuga în Tarlaş, la Rayiha. S-a bucurat atât de mult la vederea mea, că i-au dat lacrimile. Se îmbrobodise ca bucătarii și prăjea carne de pasăre, înconjurată de aburi și de tot soiul de mirosoși, cu o ditamai furculița în mână, și, pe de altă parte, țipa la copile, care făceau dezordine. După ce le-am sărutat și le-am dezmiertat, le-a expediat pe fete în curte.

— Fetele s-au îmbolnăvit una după alta și de-asta n-am mai putut să venim, a zis ea. Mevlut nu știe de vizitele mele.

— Ei, Rayiha, nici Korkut nu mă lasă să ies deloc, ba chiar nu mă lasă

să mă duc deloc în Beyoğlu. Cum o să ne mai vedem?

— Băieții tăi, Bozkurt și Turan, le-au canonit rău de tot pe fetele mele o dată, a zis Rayiha. Atunci când au legat-o pe Fatma de copac, au tras în ea cu săgeți și i-au crestat sprânceana... Copilele noastre au ajuns să se teamă de băieții tăi.

— Nu-ți mai face griji, Rayiha! I-am bătut zdravăn și i-am pus să jure că n-au să se mai atingă de fetele tale. Bozkurt și Turan sunt, de fapt, acum la școală până la ora patru. Spune sincer, de-asta nu mai vii pe la noi sau din cauză că nu te lasă Mevlut?

— Mevlut n-are nici o vină. Ai grijă, de fapt, la uneltirile lui Süleyman! Cică Mevlut nu mi-ar fi trimis mie scrisorile din armată, ci Samihei.

— Draga mea Rayiha, lasă tu prostiile lui Süleyman...

Rayiha a scos dintr-o mișcare teancul de scrisori aflat la fundul coșului de răchită cu dichisuri de cusut și a deschis la întâmplare unul dintre plicurile acelea îngălbenite: „Draga mea dragă ca ochii din cap, scumpa mea, Rayiha mea cu ochi fumoși!“, a citit ea, după care s-a pornit pe plâns.

Süleyman. Când Mahinur îmi face aluzii mai cu seamă la adresa familiei mele, când îmi zice că mai ieri trăiam la țară mă îmbolnăvesc de-a dreptul! Ca și cum ea n-ar fi fată de conțopist și damă de consumație, ci fiică de general ori nevastă de doctor! După ce dă pe gât două pahare, se ia de câte o vorbă de-a mea, mă întrebă „la țară erai cioban?“ și ridică din sprâncene foarte serioasă, de parcă chiar ar fi curioasă să afle.

— Iar ai băut prea mult rachiu! Îi zic.

— Eu?! Tu bei mai mult decât mine, iar când bei nu mai ești stăpân pe mâinile tale. Dacă mă mai lovești o dată, te pocnesc și eu cu cleștele de lemne!

M-am întors acasă. Mama și Vediha se uitau cum se sărutau, la televizor, Gorbaciov și Bush. Korkut nu era acasă și tocmai îmi ziceam să mai beau un ultim pahar, când m-a prins Vediha la înghesuială, în bucătărie.

— Uite ce e, Süleyman! mi-a zis ea. Dacă o s-o faci pe Rayiha să nu mai calce în casa asta, n-am să ți-o iert în veci! Biata de ea crede în minciunile tale, în glumele tale stupide, și plânge...

— Bine, Vediha! N-am să mai vorbesc cu Rayiha. Dar să ne amintim mai întâi care e adevărul în toată povestea asta, iar apoi să mințim, ca să nu sufere nimeni.

— Süleyman, să presupunem că Mevlut a văzut-o într-adevăr pe Samiha, că s-a îndrăgostit cu adevărat de ea, dar mai apoi a numit-o din greșeală, la începutul scrisorilor, Rayiha, crezând că era vorba de Rayiha.

— Da, exact așa...

— Nu, în mod foarte probabil l-ai indus și tu în eroare, cu bună știință...

— Eu doar l-am ajutat să se însoare.

— La ce bun să ne mai amintim acum de toate astea? În afară de faptul că o amărâm pe biata Rayiha!

— Vediha, ai făcut atâtea eforturi ca să-mi găsești o fată potrivită! Acceptă acum adevărul!

— Nimic din ceea ce spui tu nu e adevărat! a zis Vediha pe un ton aspru. Am să-i spun și fratelui tău mai mare. Povestea asta se sfârșește aici! Bine?

După cum ați remarcat, când vrea să mă sperie, Vediha nu-l numește pe bărbatul ei „Korkut“, ci „fratele tău mai mare“.

Rayiha. Cândva, în miezul zilei, de pildă când îi pregătesc Fatmei, pe care o doare urechea, o oblojeală, gândind că-i face bine, uit deodată ce fac, dau fuga la cutia de cusut, scot câte un răvaș din teancul de scrisori aflat pe fundul ei și citesc ce-a zis Mevlut despre ochii mei: „trști ca munții de la Kars“. În unele seri îl aștept pe Mevlut să se întoarcă acasă și, în timp ce ciulesc o ureche la sporovăiala lui Reyhan Abla și pe cealaltă la respirația întretăiată de hârâieli și tuse a fetelor aflate în pat, mă ridic deodată, ca prin vis, din locul în care stau și citesc ce-a zis cândva Mevlut despre mine: „Nu mai tânjesc după alți ochi, după alt soare!“. Dimineața, în timp ce stăm, eu,

Fatma și Fevziye, în Piața de Pește și ne uităm cum taie, jumulește și pârlăște orătănii Hamdi Păsărarul, înconjurat de tot soiul de duhori scârboase, mă înseninez amintindu-mi că, potrivit lui Mevlut, sunt „înmiresmată ca trandafirul, înmiresmată ca moscul, înmiresmată ca însuși numele meu¹⁵“. Dacă mă simt demoralizată, în zilele în care *lodos-ul*¹⁶ împrăștie prin întregul oraș o putoare de canal și alge, iar cerul dobândește culoarea oului clocit, recitesc vorbele lui Mevlut, care-mi descria ochii zicând că sunt „întunecați ca nopțile tainice și limpezi ca izvoarele“.

Abdurrahman Efendi. Pentru că, după ce mi-am măritat fetele, viața la țară nu mai are nici un haz, mă duc mereu la Istanbul, la momentul oportun. Mă întreb amărât, în timp ce stărui între somn și trezie prin autobuzele care zăngăne ca niște bidoane de tablă, dacă nu cumva mă îndrept către un loc în care nu sunt dorit. La Istanbul locuiesc la Vediha și mă căznesc să mă țin cât mai departe de morocănosul de Korkut și de taică-său, băcanul Hasan care, pe măsură ce îmbătrânește, aduce tot mai mult cu o stafie. Sunt un moșneag sleit, fără o lețcaie, și n-am stat de când mă știu la hotel. Mi se pare alături de drumul să mai dai și gologani ca să dormi chircit în cine știe ce cotlon preț de o noapte.

Nu e adevărat că Süleyman și Korkut mi-au dat cadouri și bani în schimbul căsătoriei fetei mele Samiha cu Süleyman și că, după fuga Samihei, i-aș fi pungășit. Da, paralele pentru proteza mea au venit de la Korkut, numai că eu am văzut în mărinimia lui un dar din partea bărbatului fetei mele Vediha și nu o compensație pentru pierderea frumoasei mele mezine. Este o neobrăzare să se creadă că prețul convenit pentru o față frumoasă ca Samiha s-ar putea limita la o proteză.

Când mă duceam la familia Aktaş aveam mare grijă să mă ferec de bietul Süleyman, care tot nu era sătul de aceste povești, dar, într-o seară, acesta m-a prins în bucătărie în timp ce înfulecam ceva. Nu știu de ce, dar ne-am îmbrățișat și ne-am sărutat de parcă am fi fost tată și fiu. Cum taică-său

adormise de mult, am descoperit, plini de bucurie, o jumătate de sticlă de rachie în spatele găleții cu cartofi, unde o tănuia el. Nu-mi mai amintesc cum s-a întâmpat, dar știu că la un moment dat, când mai rămăsese puțin până la chemarea la rugăciunea de dimineață, am băgat de seamă că Süleyman îmi repeta mereu același refren:

— Tăicuțule dragă, dumneata ești om cinstit, așa că zi drept, s-a întâmpat sau nu așa ceva? zicea el. Mevlut i-a scris, de fapt, scrisorile alea de dragoste Samihe.

— Dragul meu Süleyman, băiatul meu, n-are importanță cine de cine a fost îndrăgostit la începutul începutului! Când te căsătorești, important e să fii fericit după ce te însoțești cu cineva. Uite, de-asta nu îngăduie Profetul nostru ca fata și băiatul să se cunoască, să se iubească și să-și sleiască emoțiile de pomană înainte de-a se lua, iar Preasfântul Coran le interzice tinerelor mai copticele să umble cu capul descoperit...

— Foarte adevărat! a zis Süleyman.

După mine, n-o spunea pentru că mi-ar fi dat dreptate mie, ci pentru că nu se putea pune de-a curmezișul vorbelor legate de Profet, de Preasfântul Coran.

— Și-apoi, în lumea noastră, am continuat eu, n-are importanță cui i-a fost adresată la început o scrisoare de dragoste, de vreme ce fata și băiatul nu s-au cunoscut înainte de căsătorie. Scrisoarea nu e decât o formă, important e, de fapt, sufletul omului.

— Adică nu contează că Mevlut a intenționat să-i scrie Samihe, iar mai apoi soarta i-a hărăzit-o pe Rayiha?

— Nu contează.

— Intenția robului este foarte importantă înaintea Domnului! a zis Süleyman, încruntând din sprâncene. Dumnezeu admite postul ținut de un om flămând nu pentru că acesta n-ar fi putut găsi pâine, ci pentru că și-a exprimat INTENȚIA de a ține post. Pentru că cineva ȘI-A EXPRIMAT INTENȚIA, iar altul n-a făcut-o!

— În ochii lui Dumnezeu, Mevlut și Rayiha sunt niște robi buni, nu-ți mai face tu griji în privința asta! i-am zis eu. El e mulțumit de ei. Dumnezeu îi iubește pe robii cumpătați, care sunt fericiți și știu să se mulțumească cu puțin. De fapt, ei sunt fericiți pentru că îi iubește El, nu-i așa? Iar dacă ei sunt fericiți, nouă nu ne mai rămâne nimic de spus, nu-i așa, Süleyman, fiule?

Süleyman. Dacă Rayiha crede că scrisorile alea i-au fost, într-adevăr, trimise ei, de ce nu i-a pretins lui Mevlut s-o ceară de la taică-său? S-ar fi putut căsători imediat, fără să mai fie nevoie s-o răpească, pentru că nu mai erau alți pețitori. Se zice că Abdurrahman Gât-Strâmb i-ar fi cerut multe parale pentru ea... În cazul ăsta, Rayiha ar fi rămas fată bătrână și n-ar mai fi putut s-o vândă, de fapt, pe Samiha, frumoasa lui mezină. E atât de simplu! (După aceea a reieșit că, în realitate, nici fata aia mai mică a lui nu făcea mare brânză, dar asta e altă poveste.)

Abdurrahman Efendi. După o vreme m-am dus tocmai în cealaltă margine a orașului, în cartierul Gazi, la fata mea cea mai mică. Cum Süleyman tot mai avea obsesii, i-am ascuns că mă duceam la Samiha și la Ferhat și m-am prefăcut că plec, de fapt, la țară. M-am îmbrățișat cu Vediha și am jelit amândoi de parcă aș fi putut, cine știe, să răposez, să mă duc pe lumea ailaltă. În Mecidiyeköy am urcat, cu sacoșa în mână, în autobuzul de Taksim. Pentru că nu ne mișcam deloc în trafic, călătorii, care se înăbușeau în autobuzul plin, înghesuiți cum erau ca sardelele, strigau, ori de câte ori oprea mașina, „dom’ șofer, deschide ușa!“, ca să coboare, numai că șoferul nu le deschidea, zicând că nu eram în stație. Am urmărit aceste ciorovăieli, care se iscau foarte des, fără să mă bag în ele. În mașina în care m-am suit după aceea am fost iar atât de striviți, ca niște pești la conservă, că atunci când am coborât în Gaziosmanpaşa mă subțiasem ca foaia de hârtie. De-acolo am ajuns, pe înserat, cu un microbuz albastru, în cartierul Gazi.

Capătul acela al orașului arăta parcă mai rece și mai întunecos, iar norii erau mai joși și mai înfricoșători. Am urcat panta aproape în fugă; cartierul era tot o pantă, de fapt. Nu se vedea țipenie de om și se simțea mirosul pădurii și al lacului aflate acolo unde se sfârșește orașul. Printre casele fantomatice domnea o tăcere aidoma celei din munții golași.

M-am îmbrățișat cu frumoasa mea fată, care mi-a și deschis ușa, și, nu știu de ce, ne-a podidit pe amândoi plânsul. Mi-am dat seama imediat că Samiha, copila mea, vărsa lacrimi pentru că era singură și nefericită. Bărbatul ei, Ferhat, nu s-a putut întoarce nici măcar atunci decât în toiul nopții, apoi s-a prăvălit în pat ca mortul și-a adormit. Cei doi soți muncesc atât de mult, încât nu le mai rămâne nici vlaga, nici dorința de-a lua autobuzul la sfârșitul zilei și de-a se întâlni în casa lor din vârful de munte. Ferhat a terminat până la urmă facultatea prin corespondență, așa că mi-a arătat diploma primită de la Anadolu Üniversitesi¹⁷. Cu ajutorul lui Dumnezeu, de-acum înainte vor fi fericiți. Mi-a pierit însă somnul încă din prima seară. Ferhat ăsta n-o poate face fericită pe sărmana și draga mea Samiha, pe frumoasa și deșteapta mea fată! Să nu mă înțelegeți greșit, nu-l învinuiesc pentru că mi-a răpit fata, ci pentru că o pune să slugărească pe la alții!

Samiha nu era însă de acord că nefericirea ei s-ar fi datorat faptului că muncea cu ziua. După ce pleca bărbatu-său dimineața la treabă (ce treabă o fi având el), Samiha se purta de parcă ar fi fost foarte mulțumită de viața ei. Se învoise de la lucru pentru mine. Mi-a făcut ochiuri. Mi-a arătat, pe fereastra din spate, terenul cu pietre fosforescente îngrădit de bărbatu-său. Am ieșit în grădinița barăcii din vârful muntelui; eram înconjurați de măguri înțesate cu astfel de case, care aduceau cu niște cutii albe. Contururile orașului abia de se distingeau departe, în zare, prin negură și prin fumul iscat de fabrici, aidoma conturilor unei creaturi care se zărește nedeslușit pentru că zace în glod.

— Vezi dealurile astea din față, tată..., a zis Samiha, arătându-mi culmile din jur, ticsite de barăci. Când am venit noi aici, acum cinci ani, toate dealurile astea erau goale ca-n palmă.

Apoi s-a pornit pe plâns.

Rayiha. Le-am zis fetelor mele:

— Îi spuneți diseară tatei că au venit să vă vadă bunicul Abdurrahman și mătușa Vediha, dar nu-i spuneți de mătușa Samiha, bine?

— De ce? m-a întrebat Fatma, cu aerul ei atotștiutor dintotdeauna.

Am încruntat din sprâncene și am clătinat ușor din cap în stânga și-n dreapta, așa cum făceam când îmi ieșeam din pepeni și le luam la palme, așa că au tăcut amândouă, și Fatma, și Fevziye. Când au venit tata și Samiha, una dintre ele s-a cocoțat în brațele lui bunică-său, iar cealaltă s-a așezat în poala mătușă-sii. Tata s-a apucat imediat să joace cu Fatma, pe care o ținea în poală, felurite jocuri cu degetele, precum „a fugit fata“, „cine e porcul, cine e popa?“, iar apoi să-și scoată din buzunar oglinda, ceasul de buzunar cu lanț și bricheta, care nu funcționa, și să spună ghicitori. Cât despre Samiha, aceasta a îmbrățișat-o pe Fevziye cu atâta putere, a sărutat-o atât de stăruitor, încât mi-am dat seama imediat că, pentru a-și putea domoli suferința pricinuită de singurătate, sora mea ar fi trebuit să locuiască într-o casă plină ochi și să facă vreo trei-patru copii. Îmi săruta fetele și, pe de altă parte, zicea din când în când „vai, ce mână are, ce aluniță mai e și asta!“, iar eu mă uitam, curioasă, la mâna lui Fevziye ori la alunița de pe gâtul Fatmei.

Vediha

— Haideți, să vă ducă mătușa Samiha în curtea bisericii siriene cu zâne, la copacul vorbitor din fund! le-am zis eu, și duse au fost.

Tocmai voiam să-i spun Rayihei că nu trebuia să se mai teamă de Süleyman, că Bozkurt și Turan se cumintiseră și că putea să vină cu fetele pe la noi, când tata a început să vorbească despre cu totul altceva, așa că ne-am supărat rău de tot pe el.

Abdurrahman Efendi. Nu pricep de ce se supără ele pe mine! Ce poate

fi mai firesc decât ca un tată să n-aibă alt gând decât fericirea fiicelor sale? Când fetele au ieșit în curte cu Samiha, le-am povestit Rayihei și VEDIHEI despre nefericirea surorii lor, care stătea singură-singurică în celălalt capăt al orașului, despre faptul că în baraca aceea cu o singură odaie nu pătrundeau decât frigul, amărăciunea și strigoi și le-am zis că nu mai rezistam după cinci zile petrecute acolo, așa că mă deciseseam să mă întorc la țară.

— Să nu ziceți că v-am spus eu asta, dar sora voastră are nevoie de un bărbat adevărat, care s-o facă fericită!

Rayiha. Nu știu cum s-a făcut, dar m-am supărat atât de rău, încât mi-au ieșit din gură niște vorbe menite să-l rănească pe bietul tata. Mă miram și eu ce m-a apucat!

— Tată, să nu-i strici căsnicia fetei! i-am spus eu.

NICI UNA DINTRE NOI NU E DE VÂNZARE! i-am mai zis. Pe de altă parte însă vedeam și eu că tata avea, de fapt, dreptate, că biata Samiha nici măcar nu mai era în stare să-și ascundă nefericirea. Minte mea se ducea, fără voie, și la altceva: oare faptul că Samiha, despre care toată lumea spunea, pe vremea copilăriei, a tinereții noastre, că era cea mai frumoasă dintre noi, cea care stârnea cele mai grele patimi, cea mai frumoasă fată din lume, era acum lipsită de bani, de copii și nenorocită, pe câtă vreme eu și Mevlut, spre deosebire de ea, eram fericiți să fi fost o încercare la care ne supunea Dumnezeu pentru a ne proba credința sau dreptatea pe care-o făcea el pe lumea asta?

Abdurrahman Efendi. VEDIHA mi-a zis până și **CE FEL DE TATĂ EȘTI TU?!**

— Ce tată strică casa altuia ca să-și vândă fata și să ia bani pe ea?!

Vorbele ei mi-au picat atât de greu, încât mi-am zis că cel mai bine era poate să mă prefac că nu auzisem nimic, numai că n-am fost în stare.

— Nu te-aș fi crezut în stare de așa ceva, i-am zis eu, căci chinul pe care

I-am îndurat și înjosirea de care am avut parte ani de zile n-au avut alt rost decât să vă găsească bărbați buni, care să vă facă să trăiți bine, nicidecum să vă vând și să fac parale de pe urma voastră! Părintele care-i cere bani bărbatului ce voiește să se însoare cu fata lui nu vrea decât să-și recupereze banii cheltuiți pentru a o crește, a o trimite la școală, a o îmbrăca și a o educa spre a fi o mamă bună. Suma asta reprezintă, de fapt, singura sumă destinată educării fetelor în societate, arătând, în același timp, cât prețuiește o fată de măritat în ochii candidatului la însurătoare. Acum ați priceput? Toți tații din țara asta, chiar și cei mai moderni dintre ei, aduc prinoase, se duc pe la șeici și le cer să le facă farmece, umblă din moschee în moschee și se roagă fierbinte la Dumnezeu ca să aibă parte de băieți, nu de fete. N-am topăit însă eu de bucurie când mi s-au născut fetele, fiecare în parte, spre deosebire de toți bărbații ăștia negri la suflet? V-am dat eu oare, barem o dată, vreun bobârnac uneia ori alteia? Ba mai mult, am țipat eu vreodată la voi, v-am zis eu măcar o dată vorbe urâte, care să vă rănească, am ridicat eu vocea la voi, ca să vă pătez pielea asta ca de trandafir? Iar acum voi nu vă mai iubiți tatăl?! Dacă e pe-așa, nu-mi mai rămâne decât să mor!

Rayiha. Fetele mele îi arătau, în curte, mătușii Samiha cazanul de gunoi fermecat, ghiveciul de flori ciobit din care ieșea trenul cu râme, palatul de tablă al înlăcrimatei prințese, tot de tablă, care, dacă o loveai, se cutremura de două ori, iar apoi îți răspundea plângând.

— Dacă sunt un om rău care și-a ferecat fetele în colivie și le-a tăinuit de alții, cum de își scriu și comunică ele cu niște coate-goale chiar sub nasul meu, fără ca eu să prind măcar de veste? a zis tata.

Abdurrahman Efendi. Bineînțeles că toate vorbele astea urâte îi picau greu unui părinte respectabil ca mine. Am simțit nevoia să beau înainte de chemarea la rugăciunea de după-amiază. Când m-am ridicat și am deschis ușa frigiderului, Rayiha mi-a zis, apucând de ea:

— Mevlut nu bea rachiu, tată dragă! Dacă vrei, mă duc să-ți cumpăr o sticlă de Yeni Rakı.

A închis frigiderul.

— Nu e nimic de rușine în frigider, fata mea... Frigiderul Samihei era și mai gol.

— Cea mai mare parte din mâncarea noastră de la frigider e alcătuită din prisosul de pilaf cu năut și carne de pasăre pe care nu reușește să-l vândă Mevlut, a zis Rayiha. Acum punem și braga în frigider noaptea, pentru că se strică ușor.

M-am lăsat amețit în fotoliul din colț, de parcă aș fi chiorât, căci mintea îmi era stăpânită de o amintire ciudată. Pesemne că am moțait o vreme și tocmai îmi dădeam seama, în timp ce treceam în vis, cu armăsarul meu alb, prin mijlocul unei turme de oi că mioarele erau, de fapt, un nor, când nasul a prins să-mi crească dureros, aducând cu nara calului pe care-l călăream, și m-am deșteptat. Fatma mă apucase de nas și trăgea de el.

— Ce făceți?! a țipat Rayiha.

— Tată dragă, hai să mergem la băcănie, să luăm o sticlă de rachiu pentru tine! a zis Vediha, fata mea dragă.

— Să vină cu noi și Fatma și Fevziye, ca să-i arate bunicului cum se ajunge la băcănie.

Samihă. Când tata, care se cocârjase și se împuținase binișor, a plecat la băcănie cu fetele, care-l țineau de o mână și de alta, eu și Rayiha ne-am uitat în urma lor. Tocmai dădeau colțul ulicioarei înguste, apucând-o pe pantă când, la un moment, au simțit că eram la fereastră, s-au întors către noi și ne-au făcut semne cu mâna. După ce au plecat, eu și Rayiha ne-am așezat una în fața celeilalte, fără să vorbim, dar simțindu-ne de parcă am fi vorbit și ne-am fi înțeles reciproc, la fel ca în copilărie. Uneori, când eram mici, făceam haz de câte ceva și-o supăram pe Vediha, după care, muștruluite fiind de ea, tăceam și ne înțelegeam făcându-ne semne din ochi și din sprâncene. Acum

îmi dădeam seama însă că nu mai puteam face asta, că vremurile acelea apuseseră de mult.

Rayiha. Samiha și-a aprins pentru prima oară o țigară în fața mea. Mi-a spus că nu deprinsese năravul acela de la Ferhat, ci de prin casele pricopsiților la care lucra.

— Nu vă faceți griji în privința lui Ferhat, mi-a zis ea. Are diplomă de facultate, are niște cunoștințe apropiate care lucrează la primărie, ca încasatori la electricitate, și-a găsit serviciu, așa că în curând o să ne liniștim. Nu vă faceți nici un fel de griji în privința noastră! Vezi ca nu cumva tata să se mai întoarcă la Süleyman. Eu sunt bine. Atât și nimic mai mult!

— Știi ce mi-a zis mai deunăzi obsedatul ăla de Süleyman? am întrebat-o eu.

Am scos din cutia de cusut teancul de plicuri, legat cu o panglică.

— Știi scrisorile astea pe care mi le-a trimis Mevlut din armată... Mevlut ți le-ar fi scris, chipurile, ție, Samiha, nu mie!

Am început să deschid rând pe rând, fără ca ea să mai apuce să zică ceva, plicurile pe care le luam din teanc, citind la întâmplare scrisorile pe care le scoteam din ele. Cândva, când eram la țară, obișnuiam să-i citesc uneori Samiheii, când tata nu era acasă, câte o frază-două din răvașele acelea. Apoi ne zâbeam una alteia. Acum însă am băgat de seamă, după ce am citit puțin din ele, că nici eu, nici Samiha nu păream să zâmbim. Ba dimpotrivă, am avut o clipă senzația, în vreme ce ziceam „fiecare dintre ochii tăi este un soare melancolic“, că era gata-gata să izbucnesc în plâns, mi s-a pus un nod în gât și mi-am dat seama pe dată că greșisem împărțându-i surorii mele minciuna răspândită de Süleyman.

Samiha îmi spunea „nu vorbi prostii, Rayiha, se poate așa ceva?!“, dar pe de altă parte se uita la mine de parcă ceea ce spusese ar fi putut fi adevărat. Am simțit că, în timp ce îi citeam scrisorile, se fudulea de parcă Mevlut s-ar fi referit la ea. Am încetat să-i mai citesc. Mi s-a făcut dor de

Mevlut al meu. Mi-am dat seama că, stând în mahalaua aceea îndepărtată, Samiha era supărată pe toată lumea, chiar și pe mine. Am trecut la un cu totul alt subiect, pe motiv că Mevlut urma să vină acasă curând.

Samiha. Faptul că Rayiha a adus vorba de bărbatul ei, spunând că acesta urma să vină în curând, apoi faptul că Vediha mi-a aruncat o privire, zicând „de fapt, și noi, eu și tata, o să plecăm acum“ ... Amănuntele astea mai întâi m-au mâhnit, iar apoi m-au făcut nefericită... Acum stau la fereastră, în autobuzul de Gaziosmanpaşa, și sunt tristă. Mi-am șters ochii înlăcrimați cu colțul baticului. Sincer vorbind, am simțit că voiau să plec înainte de a se întoarce Mevlut. Asta pentru că el mi-a scris, de fapt, scrisorile acelea mie! Dar ce vină am eu? Dacă le-aș fi spus alor mei așa ceva, mi-ar fi răspuns într-un glas „ferit-a sfântul!“ , după care ar fi zis, cu sinceră amărăciune, „cum poți să gândești asemenea lucruri, Samiha, doar știi că te iubim foarte mult!“ . Ar fi pus, desigur, obida asta a mea pe seama faptului că Ferhat nu izbutește deloc să prindă cheag, că eu slugăresc pe la alții și că nu am copii. Nu-mi pasă, de fapt, țin la toată lumea! Cu toate astea, am chibzuit în câteva rânduri că Mevlut mi-ar fi putut scrie mie scrisorile acelea. Ba chiar mi-am zis „astâmpără-te, Samiha, nu te mai gândi la asta, e rușine!“ . M-am gândit însă de mai multe ori. Cugetul unei femei este de nestăpănit, la fel ca și visele ei; gândurile mele țopăie de colo până colo, aidoma unui hoț care pătrunde într-o casă pe întuneric și este cuprins de neastămpăr.

M-am întrebat mereu, în nopțile petrecute în odăița pentru servitoare a bogătaşilor din Şişli, la ceasul când porumbeii suspină, stând nemișcați în puțul blocului, ce-ar fi zis Ferhat dacă ar fi aflat. Am cugetat că draga mea Rayiha îmi spusese, poate, lucrurile acelea ca să mă facă să mă simt bine. Într-o seară, când m-am întors acasă târziu, frântă de oboseală, umblând cu autobuze la fel de frânte de oboseală, l-am găsit pe Ferhat zăcând ca mortul în fața televizorului și am vrut să-l trezesc, zgâlțâindu-l o clipă, înainte de a adormi.

— Știi ce mi-a zis Rayiha mai deunăzi? l-am întrebat eu. Știi scrisorile alea pe care i le-a trimis Mevlut... Mevlut le-ar fi scris, chipurile, cu gândul la mine.

— De la bun început? a zis Ferhat și și-a întors ochii de la televizor înspre mine.

— Da, de la bun început.

— Primele scrisori către Rayiha au fost scrise de mine, nu de Mevlut.

— Ce?!

— De unde să știe Mevlut cum să scrie scrisori de dragoste... A venit la mine înainte de a pleca în armată și mi-a zis că era îndrăgostit, așa că i-am scris eu scrisorile alea.

— Mie mi le-ai scris?

— Nu. Mevlut mi-a cerut, bineînțeles, să i le scriu Rayiheii, a zis Ferhat. Mi-a povestit cu de-amănuntul cât de îndrăgostit era de ea.

14. Mevlut în altă parte

Mâine în zori am să-l iau înapoi

În iarna anului 1989, în cel de-al șaptelea an de când se apucase să vândă pilaf, Mevlut a început să observe că oamenii din tânăra generație îl găseau și mai ciudat decât înainte. Mevlut le spunea uneori celor de teapa lor „dacă nu v-a plăcut, am să vă dau banii înapoi“. Nici unul dintre slujbașii aceia tineri nu-i ceruse însă vreodată să-i înapoieze banii. Mușteriii buclucași, mai nevoiași și mai din topor, ori singuraticii care nu se jenau de nimeni îi solicitau să plătească doar jumătate de preț în schimbul fărfuriei consumate numai pe jumătate, iar Mevlut se supunea acelor cereri. Punea repede la loc, în vitrină, pe ascuns de ceilalți, ba chiar și de sine, partea rămasă neatinsă

din pilaf ori din carnea de pui, după care aduna într-o cutie bucățile întinate, atinse de clienți și le dădea la mâțe sau le arunca în vreun container de gunoi înainte de a se întoarce acasă. Odată ajuns acasă, seara, nu-i spunea nevastei sale că o parte dintre făruri îi fuseseră înapoiate pe jumătate pline. Cum Rayiha pregătea de șase ani atât pilaful, cât și carnea de pasăre cu aceeași băgare de seamă, cu aceeași grijă dintotdeauna, Mevlut se gândea că nu ea era de vină. Încerca să priceapă de ce oamenii aceia noi nu-și mai mâncau pilaful cu același entuziasm ca cei de odinioară și-i veneau în minte foarte multe motive.

Din păcate, convingerea greșită potrivit căreia vânzătorii de pe stradă erau „murdari“ se răspândea rapid printre noile generații, grație televiziunii și ziarelor. În reclame se repeta atât de insistent ideea că produsele companiilor producătoare de lapte, iaurt, ketchup, cârnați, conserve erau realizate de utilaje, fără a fi atinse de „mâna omului“, că erau „impecabile“, încât, în unele seri, Mevlut urla, adresându-se ecranului, „ia mai duceți-vă încolo, băi!“, iar răcnetele sale le înspăimântau pe Fatma și pe Fevziye, căci lăsau impresia unei emisiuni în direct. Unii dintre clienți cercetau din priviri, înainte de a cumpăra pilaf, ca să vadă dacă făruriile, paharele, furculițele și cuțitele erau curate. Mevlut știa că mușterii aceia neîncrezători, ofensatori, pasionați de curățenie puteau să mănânce fără fașoane, atunci când se aflau printre cunoștințe și rude, dintr-un platou comun, așezat în mijlocul mesei. Nu curățenie căutau ei, de fapt, la cei de care se simțeau atașați, apropiați. Atitudinea lor însemna că nu-l priveau pe Mevlut ca pe unul de-al lor, că nu aveau încredere în el.

Mevlut își dăduse seama în ultimii doi ani că îndopatul cu pilaf și masa de prânz luată la botul calului aveau în sine ceva stânjenitor, creând aparența de „om nevoiaș“. În plus, pilaful cu năut nu era sățios dacă reprezenta masa principală, și nu o gustare luată pe fugă, așa cum erau covrigii ori plăcintele. Pilaful cu năut nu era, pe de altă parte, un preparat ciudat, exotic, așa cum erau, de exemplu, midiile umplute, asezonate cu stafide și scorțișoară.

Midiile umplute, care până în urmă cu trei ani fuseseră un fel de mâncare scumpă, care nu se găsea decât prin cârciumi speciale ori pe la comercianții care vindeau antreuri și pe care Mevlut nu fusese curios să-l guste nici măcar o dată, se transformase, grație vânzătorilor din Mardin, într-o mâncare ieftină, vândută pe stradă și consumată de toată lumea. Trecuse și vremea în care instituțiile obișnuiau să comande mâncare la vânzătorii ambulanți. Epoca de aur a celor care vindeau ficat prăjit, friptură din cap de oaie ori capră, chiffele la grătar, toate moștenite de pe vremea otomanilor, apusese, și aceasta din pricina funcționarilor de tip nou, care îndrăgeau tacâmurile de plastic, pe care, odată folosite, le aruncau. Înainte vreme, dacă făceai negoț cu chiffele pe la poarta vreunei instituții mari puteai ajunge să-ți deschizi, în cele din urmă, un birt în același loc, vânzând tot chiffele și fiind frecventat tot de vechii tăi clienți.

Mevlut obișnuia să cumpere în fiecare an de la toptangiii din Sirkeci, înainte de a începe sezonul brăgii, când se răcea vremea, un sac cu năut uscat, suficient de mare ca să-i ajungă pentru un an întreg. În anul acela, nu avusese destui bani pentru a cumpăra ditamai sacul. Poate că venitul realizat de pe urma vânzării pilafului nu scădea, numai că el nu reușea să mai facă față cheltuielilor cu hrana și îmbrăcămintea fetelor. Cheltuielile pe care le făcea, uneori cu sincer entuziasm, alteori cu un sentiment de vinovăție și nepotrivire, pentru a cumpăra lame de gumă de mestecat Tipitip, tablete de ciocolată Golden, înghețată Super la cutie, bomboane în formă de floare, ursuleți cu baterie primitivi în schimbul cupoanelor decupate din ziare, agrafe de păr de toate culorile, ceasuri de jucărie și oglinzi, ale căror nume ciudate, cu rezonanță europeană, îl enervau de cum le auzea la televizor, sporeau mereu. Dacă n-ar fi fost banii câștigați seara, în perioada în care vindea bragă, chiria de pe urma casei din Kültepe a răposatului său tată și paralele agonisite de Rayiha, care broda și împletea felurite lucruri pentru magazinele de trusouri descoperite de Reyhan Abla, ar fi făcut mari eforturi pentru a-și plăti propria chirie și a cumpăra gaz pentru soba pe care o umpleau, în zilele

reci de iarnă, cu pâlنيا, turnând combustibilul din bidon.

După masa de prânz, mulțimea din Kabataș se rărea. Mevlut a început să caute un alt loc în care să-și desfășoare marfa între orele două și cinci. După apariția bulevardului Tarlabași, casa în care locuiau ei scăpătase, se îndepărtase parcă de bulevardul Istiklal și de Beyoğlu în loc să se apropie. Străzile din Tarlabași aflate în partea de sus a noului drum se umpluseră cât ai clipi din ochi de cluburi de noapte, de baruri, de localuri în care se cânta și se consumau băuturi alcoolice; familiile și oamenii nevoiași se mutaseră, iar zona aceea, cu proprietăți din ce în ce mai scumpe, devenise cel mai mare centru de divertisment al Istanbulului. Cât despre străzile aflate ceva mai jos, acestea n-avuseseră parte de pricopseală. Ba dimpotrivă, grilajele de fier și gardurile de beton ridicate atât la marginea trotuarelor, cât și pe mijlocul drumului pentru a-i împiedica pe pietoni să traverseze bulevardul cu șase benzi împinseseră cartierul în care locuia familia lui Mevlut și mai în jos, către Kasımpaşa, către cartierele muncitorești sărace presărate printre ultimele vestigii ale fostului șantier naval.

Când se întorcea acasă, în fapt de seară, venind dinspre Kabataș, Mevlut nu mai putea să o ia pe scurtătură, trecând prin mulțimea care împânzea bulevardul Istiklal, căci nu izbutea să-și salte căruciorul peste zidurile de beton și grilajele de fier ale șoselei cu șase benzi, după cum nu putea nici să urce pe pasarele, așa că își prelungea drumul până către Talimhane. Accesul vânzătorilor ambulanți în zonă era îngreunat de faptul că artera Istiklal urma să fie închisă traficului rutier (lucrările nu se mai sfârșeau odată, aceasta ajunsese să fie plină de gropi), cu excepția unui tramvai numit de gazete „tramvaiul nostalgic“ (lui Mevlut nu-i plăcea ultimul cuvânt), și că marile magazine străine își deschiseseră sucursale acolo. Polițiștii aflați în serviciul primăriei din Beyoğlu, echipați cu uniforme albastre și ochelari negri, nu le dădeau nici o șansă vânzătorilor de covrigi, de casete, de midii, de chiffele, de migdale, de sendvișuri cu ghiuden, de tartine ori reparatorilor de brichete, și asta nu doar pe bulevard, ci și pe străzile laterale. Un vânzător de ficat

prăjit care nu-și ascundea relațiile cu secția de poliție din Beyoğlu îi spusese odată lui Mevlut că vânzătorii stradali care reușiseră să se mențină pe poziții în preajma bulevardului Istiklal erau fie polițiști în civil, fie informatori ai poliției, dând raportul zilnic.

Așa cum se întâmpla adeseori, puhoaietele de nestăvilit din Beyoğlu, care se scurgeau hotărâte pe străzi așezându-se pe brațele unui fluviu fără sfârșit, își schimbaseră din nou traseele, direcțiile de mers, viteza de înaintare, iar oamenii prinseseră să se adune prin alte cotloane, pe la alte intersecții decât mai deunăzi, la fel ca ramificațiile unui fluviu care-și primenește matca. În noile locuri de adunare se arătau mai întâi vânzătorii ambulanti, pentru ca după aceea, când aceștia erau goniți de polițiști, acolo să se deschidă bufete cu sendvișuri și *döner-kebab*, apoi prăvălii care vindeau *kebab* și chioșcuri care vindeau țigări și ziare; băcanii de pe străzile laterale se apucau să vândă *döner* și înghețată în fața prăvăliei, vânzătorii de legume și fructe să facă negustorie și noaptea, iar de undeva, din jur, începea să se audă fără oprire muzică pop autohtonă. Mevlut băga de seamă că toate acele prefăceri, mai mari sau mai mici, scoteau în evidență niște cotloane foarte nimerite pentru el, pe care nu le remarcase niciodată mai înainte pe străzi.

Așa a descoperit pe o stradă din Talimhane, între un colț în care se prăbușiseră bămele unei clădiri și o veche casă grecească abandonată, un spațiu ferit în care urma să-și parcheze căruciorul. Într-o vreme a început să-și tragă, după prânz, toneta cu pilaf în ungherul acela retras și să zăbovească o vreme acolo. A fost descoperit la scurt timp de cetățenii care făceau coadă la ușa companiei de electricitate de vizavi pentru a-și plăti facturile, pentru a solicita rebranșarea sau a cere să li se instaleze contoare. Mevlut tocmai se gândea că, dacă ar fi stat după-amiezile acolo, și nu în Kabataş, ar fi putut să facă mai multă vânzare, când paznicul clădirii, care fusese hrănit gratis în primele zile, ca să-și țină gura, l-a îndepărtat din cotlonul acela, zicându-i că nu era dorit de patronii săi.

Mevlut s-a mutat atunci cu două sute de metri mai încolo, într-un gang

lipit de ruinele teatrului Şan¹⁸, care fusese mistuit de flăcări cu doi ani în urmă. Când sala de teatru a cinematografului Şan, un edificiu din lemn vechi de sute de ani, care aparţinea unei fundaţii armene, arse, într-o seară rece de iarnă din anul 1987, Mevlut, care tocmai vindea bragă, văzuse flăcările din Taksim şi se dusesese să se uite la spectacol, așa cum făcuse întregul oraş. Lumea vorbise stăruitor despre faptul că teatrul acela impunător, în care aveau loc pe vremuri concerte de muzică occidentală, fusese incendiat pentru că pusese în scenă o piesă în care îşi bătuse joc de habotnici, însă zvonul acela nu putuse fi dovedit. Atunci auzise Mevlut pentru prima oară cuvântul „habotnic“. Sigur că nu trebuia îngăduită o piesă de teatru care săvârşea o impietate faţă de islam, numai că incendierea unei clădiri atât de mari şi de vechi i se păruse pe vremea aceea o exagerare. Uneori, în timp ce-şi aştepta înfrigorat muşterii, se ducea cu gândul la spiritul paznicului care arse acolo, în clădire, ca o torţă vie, la poveştile rău prevestitoare care susţineau că toţi cei care fuseseră fericiţi în teatrul acela vechi urmau să moară înainte de vreme, la faptul că în Piaţa Taksim şi în toată zona aceea se aflase, de fapt, cândva un cimitir armenesc şi i se părea logic să nu vină nimeni să mănânce pilaf cu carne de pasăre în locul acela tainic, care nu sărea în ochi nimănui. A avut răbdare preţ de cinci zile. Apoi s-a decis să-şi găsească un alt cotlon în care să-şi parcheze căruciorul alb.

A căutat multă vreme un loc retras, prin Talimhane, pe uliţele dosnice din Elmadağ, pe străzile care coborau spre Dolapdere, prin zona Harbiye, pentru a-şi aşeza restaurantul pe roţi. Acelea erau străzi pe care continua să aibă, seara, muşterii abonaţi la bragă, numai că ziua îi păreau a fi nişte locuri cu totul diferite de cele ştiute de el. Uneori îşi lăsa căruciorul în grija frizerului instalat lângă teatrul mistuit de foc, ca să poată înainta mai lesne printre clădirile care adăposteau prăvălii cu piese de rezervă pentru maşini, băcănii, mici cantine pentru săraci, agenţii imobiliare, ateliere de reparat fotonii, magazine cu articole electrice. Şi în Kabataş obişnuia să-şi lase căruciorul în seama unui prieten care vindea midii ori a vreunui cunoscut

când voia să se ducă la toaletă sau să facă doi pași, numai că revenea repede la el, ca să nu-și piardă clienții. Aici însă se îndepărta de cărucior de parcă ar fi vrut să fugă de el, iar sentimentul acesta avea ceva ireal. Se simțea ca și cum ar fi vrut să dea uitării căruciorul și încerca un sentiment de vinovăție.

Într-o zi a văzut-o pe trotuarul din Harbiye pe Neriman și și-a simțit din nou inima pomind să bată năvalnic, încât s-a mirat și el de acest lucru. Era un simțământ tulburător, așa cum se întâmplă când te petreci pe stradă cu propria-ți tinerete. Când femeia s-a întors pentru o clipă și s-a uitat într-o vitrină, Mevlut și-a dat seama însă imediat că nu era vorba de Neriman, ci de altcineva. În același moment a înțeles că în ultimele zile, în timp ce trecea prin fața agențiilor de voiaj din Harbiye, se gândea vag la Neriman, iar în fața ochilor săi au prins viață, prin negura amintirilor, imagini de pe vremea când nu-și pierduse încă iluzia de a obține diploma de liceu, cu cincisprezece ani în urmă: străzile din Istanbul, care erau cu mult mai pustii în epoca aceea, fericirea pe care o încerca când se afla singur acasă și se masturba, simțământul de profunzime pe care-l încerca datorită faptului că inima sa era plină ochi de singurătate, bulevardele care se acopereau, toamna, de frunzele căzute din castani și din platani, mușteriii aceia de pe vremuri, plini de afecțiune față de Mevlut, micul iaurgiu animat de bune intenții... S-a gândit sincer cât de fericit era el cu cincisprezece ani în urmă, și asta pentru că nu-și mai aducea aminte deloc de simțămintele acelea de singurătate și tristețe pe care le percepea în inimă și în stomac pe vremea când trăia toate acele lucruri. A simțit o ciudată părere de rău, de parcă ar fi trăit în van. El era însă foarte fericit alături de Rayiha.

Când s-a întors la teatrul mistuit de flăcări, căruciorul lui cu pilaf nu se mai afla unde îl lăsase. Nu i-a venit să-și creadă ochilor. În ziua aceea de iarnă cu cer noros, întunericul se lăsa mai devreme ca niciodată. A intrat în dugheana frizerului, care aprinsese deja lumina.

—Ți-au luat polițiștii căruciorul, i-a zis frizerul. Le-am zis că vii imediat, dar nu m-au ascultat.

Lui Mevlut i se întâmpla pentru prima oară așa ceva de când era vânzător ambulant.

Ferhat. Pe vremea când căruciorul cu pilafal lui Mevlut a fost înhățat de cei de la primărie, începusem să frecventez și eu, în calitate de încasator, clădirea din Taksim a companiei de electricitate, care semăna cu Hotelul Hilton. Nu m-am întâlnit însă niciodată cu el. Oare l-aș fi căutat dacă aș fi știut că își instalase căruciorul pe străzile acelea? Nu știu. Faptul că Mevlut a sugerat, fie și sub forma unei simple afirmații, că i-ar fi trimis, de fapt, scrisorile de dragoste nevastei *mele*, nu nevastei *lui*, m-a făcut să simt pe dată că se cuvenea să-mi limpezesc ideile personale și publice legate de această chestiune.

Știind că, la nunta lui Korkut, Mevlut le-a văzut pe fetele lui Abdurrahman Efendi doar așa, de departe, pentru mine n-are, de fapt, nici o importanță pe cine a avut el, într-adevăr, în minte când și-a scris scrisorile de dragoste. Habar n-aveam că atunci când o răpise pe Rayiha el visa, de fapt, la Samiha. Asta pentru că i-a fost jenă și mi-a ascuns acest lucru. Cu alte cuvinte, așa, ca părere personală, n-am de ce să-mi fac griji. Din punctul de vedere al viziunii noastre formale însă, amândoi suntem la strâmtoare când se pune problema prieteniei noastre: Mevlut, pentru că i-a scris răvașe de dragoste fetei care avea să devină mai târziu nevasta mea... eu, pentru că am ispitit-o și am răpit-o pe fata de care era el îndrăgostit cândva și de care n-a avut parte. În țara noastră, doi bărbați aflați într-o asemenea situație „formală“, indiferent de vederile lor personale, întâmpină mari dificultăți nu doar când vine vorba să-și strângă mâna și să fie prieteni, ci și când se pune problema să nu se ia la harță când se întâlnesc pe stradă.

În seara zilei în care polițiștii de la primărie i-au confiscat căruciorul cu pilaf, Mevlut s-a întors acasă la timp. Rayiha n-a băgat de seamă la început că el nu adusese căruciorul și nu-l legase de migdalul din spatele casei. Când a văzut însă chipul soțului ei, și-a dat seama că asupra lor se abătuse o nenorocire.

— Nu e nimic, i-a zis Mevlut, am să-l recuperez mâine în zori.

Le-a explicat fetețelor, care nu pricepeau nimic din ceea ce li se spunea, dar care băgau de seamă totul înainte de a li se spune, că își lăsase căruciorul la un meșter din cartierul de jos, pentru că una dintre roți își pierduse un șurub. Le-a dat, fiecareia dintre ele, câte o lamă de gumă de mestecat în ambalajul căreia se afla o poză. Așa se face că au pus pe masă, la cină, carnea de pasăre prăjită și pilaful abia pregătite de Rayiha pentru a doua zi, ghiftuindu-se după pofta inimii.

— Măcar să păstrăm astea pentru mușteriii de poimâine, a zis Rayiha.

A pus apoi, grijulie, carnea de pasăre rămasă în cratiță și a dus-o înapoi în frigider.

În seara aceea, o clientă veche și fidelă căreia obișnuia să-i vândă bragă stând la ușa bucătăriei i-a zis lui Mevlut:

— Crede-mă că n-am fi luat bragă în seara asta, Mevlut Efendi, căci am băut cu toții rachiu, dar vocea dumitale era atât de tânguioasă, atât de tristă, încât nu i-am putut ține piept!

— Vocea vânzătorului este cea care vinde braga! i-a zis Mevlut, repetând o frază pe care le-o spusese de mii de ori clienților săi.

— Ești bine? Despre care dintre fetele dumitale ziceai că urma să înceapă școala?

— Suntem foarte bine, slavă Domnului! Fata cea mare o să se ducă în toamna asta la școala primară. Sperăm că o să fie bine!

— Bravo! N-ai să le măriți înainte să-și termine liceul, nu-i așa? I-a întrebat clienta în vârstă, împingând ușor ușa.

— Am să-mi dau amândouă fetele la facultate, a zis Mevlut către ușa care

se închidea binișor.

Nici astfel de conversații plăcute, nici alți clienți vechi care, în seara aceea, se purtaseră întâmplător bine cu el nu l-au putut face însă pe Mevlut să-și uite suferința pricinuită de confiscarea căruciorului. Se întreba unde se afla acesta și se gândea că, în cazul în care ar fi căzut pe mâinile unor persoane neglijente, necioplite, ar fi putut fi hărtănit, ar fi putut fi lăsat în ploaie și, pe de altă parte, i-ar fi putut fi furată butelia Aygaz. Îi era cu neputință să-și închipuie căruciorul departe de el.

A doua zi s-a dus la comandamentul poliției locale, subordonată primăriei din Beyoğlu. În clădirea aceea veche de lemn, impozantă, dar în ruină, moștenită de pe vremea otomanilor, se mai găseau câțiva vânzători ambulanți cărora le fuseseră luate cu japca cărucioarele ori măsuțele, așa cum i se întâmplase și lui. Un negustor de haine vechi pe care-l întâlnise de vreo două ori pe ulițele din Tarlaşa s-a mirat să afle că-i fusese săltat căruciorul. Cărucioarele ori plitele vânzătorilor ambulanți care vindeau pilaf, chiffele, porumb fiert ori castane prăjite, folosindu-se de butelii Aygaz ori de plite cu cărbuni și având vitrine moderne, nu erau confiscate prea lesne, căci aceștia puteau să staționeze prin locurile în care își făceau, de fapt, veacul datorită plocoanelor, a bucatelor oferite polițiștilor pe de-a moaca, așa cum proceda și Mevlut.

Nici Mevlut, nici ceilalți vânzători ambulanți n-au izbutit să-și recupereze în ziua aceea cărucioarele ori măsuțele confiscate. „Au fost, de fapt, făcute harcea-parcea“, a zis un vânzător de *lahmacun*¹⁹ vechi în meserie, dând glas unei eventualități la care Mevlut nici măcar nu voia să se gândească.

Pentru că reglementările primăriei, bazate pe considerente sanitare, și amenziile, care deveniseră insignifiante în contextul inflației, nu erau niciodată suficiente pentru a-i descuraja pe vânzătorii stradali, primăriile obișnuiau să distrugă teșghelele pe care le confiscau și să distrugă produsele comercializate de acești vânzători, pretextând că erau nesănătoase, ca să le

servească drept pildă altora ca ei. Din acest motiv, câteodată se iscau ciondăneli, se schimbau pumni, ba chiar se scoteau cuțitele, unii dintre vânzătorii se apucau să-și dea foc sau să facă greva foamei în fața primăriei, deși rareori interveneau asemenea incidente. Tejghelele confiscate le erau înapoiate proprietarilor doar înainte de alegeri, pentru ca cei aflați la putere să nu piardă voturi, sau doar datorită relațiilor personale ale fiecăruia dintre ei. Experimentatul vânzător de *lahmacun* a afirmat în prima zi, la plecarea de la primărie, că a doua zi urma să-și cumpere un alt echipament.

Mevlut a fost supărat pe vânzătorul acela care nu căutase să vadă dacă avea vreo cunoștință utilă și care admisesese imediat, cu realism, că n-avea să-și poată recupera tejgheaua și restul avutului. El nu avea suficienți bani ca să-și cumpere un alt cărucior cu trei roți și să-l doteze cu plită. Și apoi, chiar dacă ar fi fost să adune suma aceea, tot nu mai credea că afacerea avea să fie profitabilă. Se gândea însă, din cine știe ce motiv, că dacă își recupera căruciorul avea să-și poată continua viața la fel ca mai înainte și, întocmai ca nefericitele cărora nu le vine să creadă că bărbații lor neînțorși din război au răposat, de fapt, de mult, îi era cu neputință să accepte ideea că toneta sa cea albă ar fi putut să fie făcută zob. Ba mai mult, își închipuia căruciorul, ca într-o fotografie imaginară, într-un depozit al primăriei, pe o platformă de beton împrejmuțată cu un gard de sârmă.

S-a dus și a doua zi la primăria din Beyoğlu. I s-a umplut inima de speranță când un funcționar care-l întrebase de unde-i fusese ridicat căruciorul i-a spus că zona cu teatrul mistuit de flăcări nu era arondată primăriei din Beyoğlu, ci celei din Şişli. La primăria din Şişli ar fi putut da peste vreo cunoștință, cu ajutorul familiei Vural ori al lui Korkut. În noaptea aceea și-a visat căruciorul.

15. Preasfântul învățător

Mi s-a făcut o mare nedreptate

Rayiha. Au trecut trei săptămâni, dar n-am izbutit să mai aflăm nimic despre căruciorul pentru pilaf. Mevlut vindea bragă până după miezul nopții, iar a doua zi dimineată se deștepta târziu și zăcea în pat ori se juca de-a v-ați ascunselea sau leapșa cu Fatma și Fevziye până către prânz, îmbrăcat în pijama. Cum nu mai găteam nici pilaf cu năut, nici carne de pasăre, iar căruciorul acela alb cu trei roți pe care obișnuiam să-l legăm seară de seară cu lanțul de migdal și care le plăcea și fetițelor nu se mai afla prin preajmă, Fatma, care avea șase ani, și Fevziye, care avea cinci ani, își dădeau seama că se petrece ceva rău. Și ele se lăsau absorbite de joc, pentru a nu lua în seamă lânzeala tatălui lor. Când țipetele și zbirerele care răsunau în casă deveneau mai aprige, zbiram și eu la Mevlut:

— Ia-le barem și du-le în parcul din Kasımpaşa, ca să ia aer!

— Ce-ar fi să-i telefonezi VEDIHEI? Îmi zicea el, rămas fără glas. Poate că are vreo veste.

— Mevlut să se ducă la primăria din Şişli! mi-a zis într-o seară Korkut. La etajul al doilea al clădirii lucrează un om de-al familiei Vural, un cetățean din Rize, care o să-l ajute.

În noaptea aceea, Mevlut n-a putut să pună geană pe geană de bucurie. S-a trezit dimineata devreme, s-a bărbierit, s-a îmbrăcat cu hainele de sărbătoare și s-a dus pe jos până în Şişli. Când avea să-și recapete căruciorul cel alb avea să-l vopsească și să-l decoreze și n-avea să se mai desprindă niciodată de lângă el, n-avea să-l mai lase de izbeliște.

Bărbatul din Rize care lucra la etajul al doilea al primăriei era un ins însemnat și ocupat, care se oțăra la oamenii aflați la coadă. L-a lăsat pe Mevlut să aștepte într-un ungher preț de o jumătate de oră, după care l-a chemat la el, făcându-i un semn cu degetul. Au coborât împreună scara

întunecată – bărbatul din Rize, înainte, iar Mevlut după el. Au străbătut culoarele înguste, care miroseau a săpun de casă, niște săli înăbușitoare, ticsite de funcționari care-și citeau ziarul, și o cantină a cărei duhoare de ulei ieșin și de vase murdare se răspândise în tot subsolul și au ieșit într-o curte.

Mevlut s-a emoționat la vederea tonetelor mobile aflate într-un colț al curții întunecate, înconjurată de clădirile la fel de întunecate. În timp ce se îndrepta într-acolo, a văzut doi lucrători ai primăriei care dezmembrau cu toporul, în celălalt ungher, un cărucior și un alt lucrător care stivuia roțile, bucățile de scândură, plitele și vitrinele rămase de pe urma lor.

— Ce este, ți-ai ales? l-a întrebat bărbatul din Rize, venind la el.

— Căruciorul meu nu e aici, a zis Mevlut.

— Nu ți-au ridicat căruciorul acum o lună? Aici dezmembrăm cărucioarele chiar a doua zi. Nu-ți fie cu supărare, dar și al tău a fost făcut fărâme! Acestea sunt cărucioarele ridicate ieri de pe străzi de poliști cu camionul. Dacă le salți zilnic, se lasă cu răzmeriță în oraș. Dacă nu le aduni deloc, vine toată Anatolia să-și vândă cartofi în Taksim. Nu mai rămâne nici urmă din Beyoğlu, și nici vreun bulevard curat. Dacă le-am da tuturor cărucioarele înapoi, oamenii ar ieși iar a doua zi în buricul Taksimului... Ia-ți de aici un cărucior pe placul tău, înainte de a fi făcut zob...

Mevlut s-a uitat la cărucioare cu ochi de cumpărător. Unul dintre ele avea vitrină, roți groase, solide și era făcut din lemn de bună calitate, la fel ca al lui. Nu avea plită Aygaz, probabil că fusese șterpelită. Era însă mai nou și mai bine întreținut decât căruciorul lui. A încercat, pentru o clipă, un sentiment de vinovăție.

— Eu îmi vreau căruciorul meu.

— Amice, ai făcut comerț fără autorizație într-un loc interzis! Căruciorul ți-a fost ridicat și, din păcate, dezmembrat. Acum îți dăm pe de-a moaca un alt cărucior, pentru că ai pile. Ia-l și câștigă-ți pâinea cu el, ca să nu-ți rămână femeia și copiii flămânzi.

— Nu-l vreau! a zis Mevlut.

Proprietarul căruciorului bine întreținut lipise într-un colț al vitrinei, pe lângă niște cărți poștale cu drapelul Turciei și Atatürk, o fotografie cu faimoasa dansatoare din buric Seher Şeniz. Lui Mevlut nu i-a plăcut cum arăta aceasta din urmă.

— Ești sigur că nu-l vrei? l-a întrebat bărbatul din Rize.

— Sunt sigur, a zis Mevlut, mergând de-a-ndăratelea.

— Ești un om ciudat... De unde-l cunoști pe Hacı Hamit Vural?

— Îl cunoaștem, a zis Mevlut, străduindu-se să-și ia un aer misterios.

— De vreme ce ești un apropiat al lui Hacı Hamit și-ți pune el pile, lasă-te de vândutul pe străzi și du-te să-i ceri lui de lucru! Dacă ai să ajungi șef de brigadă pe la vreuna dintre construcțiile lui, ai să câștigi într-o lună cât nu câștigi într-un an din comerțul ambulant!

Afară, în piață, viața mergea mai departe, cu toată banalitatea ei. Mevlut a văzut autobuze gălăgioase, femei care făceau cumpărături, bărbați care încărcau brichete, vânzători de bilete la loterie, elevi îmbrăcați în sacouri de același fel care râdeau și se îmbrânceau, un vânzător ambulant care stătea lângă căruciorul său cu trei roți, oferindu-le oamenilor ceai și sendvișuri, polițiști și domni dichisiți cu cravate. A încercat un soi de furie la adresa acelor oameni, așa cum simte un bărbat care nu mai poate suporta ca viața celorlalți să continue, cu toată mediocritatea ei, după moartea fetei iubite. Funcționarul din Rize fusese și el nepoliticos, vorbindu-i pe un ton cât se poate de superior.

A umblat pe străzi fără țintă, copleșit de supărare, la fel ca în anii de liceu, apoi, când i s-a făcut frig, într-un cartier din Kurtuluş pe care nu-l cunoștea deloc, a intrat într-o cafenea și a stat acolo trei ore, cu ochii la televizor. Își cumpăraseră un pachet de Maltepe și fuma fără oprire, făcând felurite socoteli. Rayiha trebuia să se concentreze asupra lucrului de mână.

S-a întors acasă mai târziu ca niciodată. Atât Rayiha, cât și fetele și-au dat seama după mutra lui că nu-i fusese înapoiat căruciorul, ba chiar că acesta dispăruse – se dusese de pe lume. Mevlut nu le-a spus nimic. Casa a fost

cuprinsă de un soi de atmosferă de jale. Rayiha pregătise niște pilaf cu carne de pasăre, la gândul că Mevlut avea să iasă cu ele la vânzare a doua zi. Le-au mâncat în tăcere. „Bine-aș fi făcut dacă aș fi luat căruciorul ăla îngrijit pe care mi-l dădeau ei gratis!“, s-a gândit Mevlut. Pesemne că și proprietarul acelei tonete era cufundat, în acele clipe, în gânduri negre, pe undeva prin oraș.

Încerca o strângere de inimă. Simțea că se apropie un val mare, întunecat, cu neputință de ocolit, care are să-l înghită. Și-a luat din vreme, înainte de a se înnopta pe deplin, înainte de a fi surprins de valul acela întunecat, prăjina și ghiumurile cu bragă și a pornit-o pe străzi, atât pentru că mersul îi despovăra sufletul, cât și pentru că, pe măsură ce pășea grăbit și striga „braaagăăă!“, se simțea mai bine.

De când îi fusese confiscat căruciorul ieșea, de fapt, pe străzi cu mult înainte de știrile de seară. O apuca pe bulevardul acela drept, croit de curând, și se îndrepta spre podul Atatürk, căuta să afle cartiere noi pe celălalt țărm al Cornului de Aur, pentru a-și spori câștigul, și pășea grăbit, uneori neliniștit, alteori inspirat sau mânios.

Acelea erau străzile pe care le străbătea cândva dimineața, când lua bragă cu tatăl său de la bragageria Vefa, în primii ani ai sosirii sale la Istanbul. Pe vremea aceea nu pătrundea pe ulițele lăturalnice; noaptea nu se abătea niciodată prin acele cartiere. În casele acelea de lemn nevopsite, cu două caturi, cu bovindouri, draperiile erau trase temeinic, luminile se stingeau devreme și nu se bea bragă. După ora zece, ulițele erau luate în stăpânire de haitele de câini care dominau acele mahalale din timpuri străvechi, tocmai de pe vremea otomanilor.

După ce trecea podul Atatürk, ajungea în Zeyrek și pășea zorit pe ulițele dosnice, către Fatih, Çarşamba și Karagümrük. Se simțea bine ori de câte ori striga „braaagăăă!“. Cele mai multe dintre casele acelea de lemn care existau cu douăzeci și cinci de ani în urmă dispăruseră între timp, iar în locul lor fuseseră ridicate blocuri de beton cu patru-cinci etaje, precum cele din Feriköy, Kasımpaşa și Dolapdere. Draperiile din aceste blocuri se

deschideau, la fel ca și ferestrele, deși nu foarte des, iar Mevlut era întâmpinat bine, aidoma unui mesager ciudat, venit din trecut.

— Bragageria Vefâ e foarte aproape de noi, dar nu ne dă niciodată prin minte să trecem pe acolo și să luăm bragă. Când am auzit însă vocea dumitale tânguioasă, n-am mai putut rezista tentației, bragagiule! Cu cât vinzi cana? De unde ești de fel?

Mevlut a constatat că, deși terenurile virane fuseseră invadate de blocuri de beton, deși cimitirele se făcuseră, în mod ciudat, nevăzute, deși movilițele de gunoaie aruncate și înălțate pe la colțuri de străzi fuseseră înlocuite până și în cartierele cele mai îndepărtate de containere de mari dimensiuni, haitele de câini tot mai stăpâneau locurile acelea la ceas de noapte. N-a izbutit însă să priceapă de ce îl tratau cu ostilitate, ba chiar cu vrăjmășie haitele de dulăi de pe unele ulițe cufundate în beznă. Câinii, fie că picoteau în vreun colton, fie că scurmau prin gunoaie, se săltau pe picioare de îndată ce percepeau sunetele pașilor lui Mevlut și îl auzeau strigând „braaagăăă!“, se apropiau unii de alții aidoma ostașilor unei armate care iau poziție de luptă, îl urmăreau din ochi, iar uneori își arătau colții, mârâind la el. Mevlut a pus atitudinea lor nervoasă pe seama faptului că pe ulițele acelea nu trecea nici un bragagi.

Într-o seară și-a adus aminte că prin mahalalele acelea se găsea și casa, așternută cu linoleum, a *şeyh*-ului la care-l dusese tatăl său în copilărie ca să-i citească când îl cuprinsese spaima de câini, în vreme ce vindeau împreună bragă, noaptea. Tatăl său îl dusese la bătrânul *şeyh* ca la un doctor. Mevlut ascultase povețele bătrânului, care murise pesemne de mult, se înfiorase când acesta îi citise rugăciuni și suflase asupra sa și se izbăvisese de teama de câini care i se cuibărise în suflet datorită aceluia om cu o ditamai barba albă despre care nu-și mai amintea în ce casă, în ce cartier locuia.

Mevlut își dădea seama că, pentru a le putea convinge pe familiile din cartierele acelea vechi, care se târguiau cu el, pretinzând că marfă era scumpă, care-l iscodeau inutil, întrebându-l dacă aceasta avea alcool, și care-l priveau ca pe o creatură îndoielnică, să cumpere mai multă bragă ar fi trebuit să-și

rezerve o seară-două pe săptămână doar celui alt țărnam al Cornului de Aur.

Mevlut vedea adeseori înaintea ochilor năluca tonetei sale albe. Căruciorul său fusese mai fumos și avusese mai multă personalitate decât cărucioarele celorlalți vânzători pe care-i vedea pe străzi. Nu-i venea să creadă că fusese fărâmat cu topoarele într-un chip atât de barbar. Sau poate că-i fusese dat imediat unui alt vânzător de pilaf, care avea pile și de care li se făcuse milă, așa cum li se făcuse și de el. Linge-blide ăla ar fi putut fi din Rize, căci cei din Rize se protejau unii pe alții.

În seara aceea nu-l strigase nimeni, nu cumpărase nimeni bragă. Prin locurile acelea, orașul era ca o amintire: case de lemn, străzi înnegurate de fumul sobelor, ziduri năruite. Mevlut nu reușea să-și dea seama cum de ajunsese acolo și unde se afla exact.

Deodată s-a deschis o fereastră de la un bloc cu trei etaje și s-a arătat un bărbat tânăr:

— Bragagiule, bragagiule... Ia vino sus!

L-au pofrit să urce la apartamentul de sus. A simțit, în timp ce-și scotea încălțările, că înăuntru se afla mai multă lume. Peste tot domnea o lumină galbenă, iar asta era fumos. Odaia arăta însă ca un birou de stat: Mevlut a văzut șase-șapte bărbați, așezați la două mese. Cei aflați în partea din față erau foarte ocupați cu scrisul, dar altfel păreau să fie niște oameni de bună credință. S-au întors să se uite la Mevlut și i-au zâmbit, așa cum făceau majoritatea celor care nu mai văzuseră de multă vreme vreun bragagiu.

Ceilalți arătau de parcă ar fi fost învățăceii lor. Erau respectuoși, serioși, dar și binedispuși. Bărbatul cu păr argintiu stătea la aceeași masă cu ucenicii săi.

— Suntem șapte persoane, a zis el. Un pahar pentru fiecare!

Unul dintre ei l-a dus pe Mevlut într-o bucătărioară. Mevlut a umplut cu luare-aminte șapte pahare cu bragă.

— E cineva care n-o vrea cu scorțișoară și năut prăjit? a întrebat el, adresându-se celor din încăpere.

În frigiderul pe care tânărul l-a deschis și apoi l-a închis la loc nu se găsea băutură. Mevlut și-a dat, totodată, seama că în casa aceea nu locuiau femei, că nu era vorba de o familie. Bărbatul cu păr argintiu a venit în bucătărie:

— Cât îți datorăm? a întrebat el și l-a privit pe Mevlut în adâncul ochilor, de aproape, fără să aștepte să-i răspundă: Aveai o voce foarte tristă, bragiule, i-a impresionat pe toți cei de aici!

— Mi s-a făcut o mare nedreptate, a zis Mevlut, mânat de o sinceră dorință de a vorbi. Mi-a fost confiscat căruciorul pentru pilaf, poate că a fost dezmembrat sau poate că i-a fost dat altuia. Un funcționar de la primăria din Şişli, de felul lui din Rize, a fost mojiic cu mine... Dar să nu vă mai deranjez cu necazurile mele la ora asta din noapte!

— Spune, spune! i-a zis bărbatul cu păr argintiu.

Privirile sale sincere îi sugerau „îmi pare rău pentru tine și te ascult cu interes“. Mevlut i-a spus că bietul său cărucior era trist câtă vreme se afla în mâinile altora din oraș. N-a vorbit de oful lui legat de lipsa paralelor, dar și-a dat seama că bărbatul pricepuse și acest lucru. O altă amărăciune a sa, mai mare decât cealaltă, se lega de faptul că funcționarul acela de la primărie originar din Rize și alte persoane importante („persoane dezirabile“, a spus ironic bărbatul cu păr argintiu) îl disprețuiau, nu-l tratau omenește. Stăteau așezați pe două taburete din bucătărie, față în față.

— Omul este cel mai ales rod din copacul universului, a zis bătrânul cu păr argintiu, ascultându-l cu atenție pe Mevlut.

Nu grația de parcă s-ar fi rugat de unul singur, așa cum făceau bătrânii pioși. Lui Mevlut i-a plăcut deopotrivă faptul că vorbea privindu-l în adâncul ochilor, ca un vechi prieten, și faptul că vorbea într-un fel foarte savant, ca un învățat.

— Omul este cea mai nobilă faptură de pe lume. Nimeni nu poate nimici giuvaierul din inima ta. Cu voia Domnului, ai să-ți afli și căruciorul... Nădăduiesc să-l afli!

Mevlut era, pe de o parte, mândru să constate că un om atât de mintos și de însemnat își făcea timp pentru el și-și lăsa învățăceii să-l aștepte, iar pe de altă parte se simțea stânjenit, simțind că interesul pe care i-l arăta și-ar fi putut avea obârșia în compasiune.

— Vă așteaptă ucenicii dumneavoastră, domnule hoge, i-a zis el. Să nu vă mai rețin!

— Să aștepte! i-a zis bătrânul cu păr argintiu.

A mai rostit apoi câteva vorbe care l-au uns pe Mevlut la inimă: nodurile de nedesfăcut se desfăceau cu vrerea Domnului. Toate anevoințele se rezolvau grație puterii sale. Poate că i-ar mai fi spus și alte vorbe frumoase, numai că văzându-l pe Mevlut plin de neastâmpăr (acestuia i-a părut rău imediat pentru gesturile sale nervoase) s-a ridicat pe dată în picioare și a vârât mâna în buzunar.

— Domnule hoge, nu pot să iau bani de la dumneavoastră!

— Nu, Dumnezeu nu consimte și nici eu nu pot să primesc așa ceva!

Odată ajunși la ușă, s-au pofit unul pe altul să o ia înainte, așa cum făc domnii care-și spun unul altuia „ia-o tu în față, ba nu, ia-o tu!”.

— Bragagiule, de data aceasta te rog să accepți banii, i-a zis bărbatul lui Mevlut. Când ai să vii data viitoare, îți promit că n-am să-ți mai fac o asemenea sugestie. Noi stăm la tai-fas în fiecare seară de joi.

— Mulțumesc! a zis Mevlut, gândindu-se că nu era tocmai replica potrivită.

A sărutat, mânat de un impuls, mâna mare, plină de încrețituri a acelui bărbat cu chip luminos. Pe dosul acesteia se vedeau niște ditamai petele.

Când s-a întors acasă, la ceasuri târzii din noapte, și-a dat seama că n-avea să-i poată povesti Rayiheii despre acea întâlnire. În zilele următoare, a vrut să-i mărturisească că vorbele bărbatului cu chip luminos nu-i ieșeau deloc din minte și că datorită lui izbutise să îndure suferința pricinuită de pierderea căruciorului, dar s-a abținut s-o facă pentru că Rayiha ar fi putut să-l rănească, adresându-i cine știe ce vorbe ironice.

Mevlut era preocupat de lumina aceea galbenă pe care o zărise în Çarşamba, în casa bărbatului cu păr argintiu. Odată l-a zărit pe o stradă în pantă, întortocheată din Tepebaşı pe un bărbat din Rize care-și trăgea după el căruciorul alb și a gonit după el, dar apoi și-a dat seama, încă înainte de a-l ajunge din urmă, că se înșelase: căruciorul său alb nu era atât de grosolan și de îngrămădit ca acela, ci arăta cu mult mai elegant.

Joi seara, în timp ce trecea prin fața casei din Çarşamba, aflată pe o uliță dosnică din Fatih, strigând „braaagăăă!“, a fost din nou chemat sus și a urcat la etaj în grabă. În timpul acelei vizite, care a fost scurtă, a aflat următoarele: bătrânul cu păr argintiu era numit de către discipolii săi „domnul profesor“, pe câtă vreme ceilalți oameni care îl frecventau îl numeau Preasfântul Învățător; învățăceii săi stăteau așezați la masă și așterneau pe hârtie felurite texte cu niște ditamai literele, de parcă ar fi pictat, folosindu-se de condeie de trestie, de călimări și de cerneală; literele acelea erau slove arabe, în care fusese orânduie în scris Preasfântul Coran. În casa aceea existau și alte lucruri vechi, sfinte, care i-au plăcut: o tavă de modă veche pentru serviciile de cafea de pe vremuri; tablouri cu inscripții caligrafice, asemănătoare cu slovele și cuvintele așternute de discipoli pe hârtie, la masă, care atâneau pe pereți; un suport de turbane cu intarsii de sidef, un ditamai ceasul de hamam, cu dulap, al cărui ticăit înăbușea toate șoaptele; fotografii înrămate în care se aflau Atatürk și alți oameni de vază, foarte serioși și la fel de încruntați ca el, dar cu barbă.

Mevlut i-a spus Preasfântului Învățător, răspunzând la întrebarea pe care i-o pusese acesta în cursul scurtei conversații pe care au avut-o la aceeași masă din bucătărie, că nu reușise să-și găsească toneta, că încă o mai căuta serios și că, în perioada aceea, nu avea încă nimic de făcut dimineața. (Expediase degrabă acest subiect ca nu cumva să se creadă că-și căuta de lucru pe acolo și că cerea să fie ajutat.) N-a găsit răgazul necesar pentru a aborda decât unul dintre foarte multele subiecte la care se gândea de cincisprezece zile și cu privire la care voia să-i pună niște întrebări: lungile

peregrinări pe care le făcea seară de seară pe străzi deveniseră pentru el mai degrabă o necesitate decât o deprindere profesională. Dacă nu ieșea seara în oraș și nu colinda străzile îndelung, mintea, imaginația, gândurile sale își pierdeau vloga.

Preasfântul Învățător i-a spus că munca era o formă de rugăciune. Dorința pe care o purta Mevlut în suflet de a rătăci fără istov, pentru vecie, era un semn și o urmare a faptului că, pe lumea aceasta, ajutorul nu vine decât de la Dumnezeu și că doar Lui i se poate cere ajutorul. Mevlut urma să talmăcească aceste vorbe în sensul că gândurile acelea ciudate care-i umblau prin minte în timp ce hoinărea pe străzi veneau de la El și avea să se simtă neliniștit de acest fapt.

Când Preasfântul Învățător a vârât mâna în buzunar și a dat să-i plătească braga (în seara aceea de joi avea nouă învățăcei), Mevlut i-a adus aminte că, după cum decisese amândoi mai înainte, braga era tratația lui.

— Cum te numești? l-a întrebat Preasfântul Învățător pe un ton apreciativ.

— Mevlut.

— Ce nume sfânt!

Tochmai se îndreptau către ușa apartamentului, venind dinspre bucătărie.

— Ești cumva *mevlidhan*? l-a întrebat Preasfântul Învățător, așa încât să-l poată auzi și ucenicii săi.

Mevlut și-a luat o expresie care arăta că, din păcate, nu putea să-i răspundă, căci nu cunoștea înțelesul aceluia cuvânt. Învățăceii aflați la masă au zâmbit în fața onestității sale pline de modestie. Preasfântul Învățător i-a spus că, după cum știa toată lumea, cuvântul *mevlid* desemna poemele de mari dimensiuni care celebrau nașterea Preasfântului Profet. Cât despre *mevlidhan*, acela era un nume nespuse de frumos și prea puțin cunoscut atribuit celor care interpretau muzica ce însoțea recitarea acelor lungi poeme. Dacă într-o bună zi avea să i se nască un băiat și avea să-i dea numele de Mevlidhan, copilul acela avea să fie însoțit de noroc. Dincolo de aceasta, îl

șteptau negreșit pe Mevlut în fiecare seară de joi, așa încât nu mai era nevoie să strige din stradă „braaagăăă!“.

Süleyman. Vediha mi-a spus că Mevlut, care și-a pierdut căruciorul și care n-a fost în stare să profite de pe urma pilei puse de familia Vural, i-ar fi cerut o chirie mai mare, sau cel puțin ceva bani gheață chiriașului instalat de mine în casa lui cu o singură cameră din Kültepe. Apoi mi-a telefonat chiar Mevlut.

— Băiete, i-am zis eu, chiriașul tău e un amărăștean din Rize, un om al familiei Vural, așa că poate fi socotit și omul nostru. În clipa în care îi zicem noi să plece de-acolo, o să plece, după cum bine știi și tu, fără să zică păs. Îi e tare fică de Hamit Bey. Chiria nu e mică, o plătește la timp lună de lună, noi ți-o trimitem prin Vediha, nu plătești impozit pentru ea, el n-are datorii la tine. Crezi că ai să găsești pe altcineva mai bun?

— Acum nu mai am încredere în oamenii din Rize, Süleyman. Nu te supăra, să plece!

— Băi, ce proprietar nemilos mai ești și tu! Omul s-a însurat, i s-a născut un copil, doar n-o să-l aruncăm acum în stradă?!

— S-a îndurat cineva de mine la Istanbul? i-a zis Mevlut. Nu mă înțelege greșit! Da, bine, nu arunca pe nimeni în stradă!

— Desigur, noi ne-am îndurat de tine, te-am iubit mereu, i-am zis eu cu prudență.

Chiria lunară pe care le-o aducea Vediha după ce o lua de la Süleyman ajungea pentru a acoperi cheltuielile familiei lui Mevlut pentru cel mult o săptămână. Chiria pe luna martie, adusă de Vediha după discuția telefonică dintre Mevlut și Süleyman, și chirii pe lunile aprilie și mai, care le-au parvenit cu anticipație, erau mai mari decât ar fi trebuit să fie. Mevlut n-a stăruit prea mult asupra faptului că-i sporise fără mari dificultăți – cu ajutorul familiei

Aktaş, al lui Süleyman și al lui Korkut, adică – chiria locatarului său. Cu banii aceia și-a cumpărat un cărucior la mâna a doua, un butoi pentru gheață, o găleată de metal și o mașină specială și a decis să-și petreacă vara anului 1989 vânzând înghețată.

Fatma și Fevziye s-au dus și ele cu Mevlut în cartierul de jos pentru a lua căruciorul de înghețată; l-au împins cu toții până acasă, veseli nevoie mare. Când vecina Reyhan Abla și-a făcut apariția la fereastră, amăgită de voioșia lor, și s-a arătat grozav de bucuroasă, de parcă ar fi fost descoperit căruciorul pentru pilaf, n-a contrazis-o nimeni. În serile în care Mevlut și fetele lui vopseau și reparau căruciorul în curtea din spate, la televizor rulau imagini cu răzvrățiții care umpleau piața Tiananmen din Beijing. Mevlut a admirat curajul aceluși vânzător care, la începutul lunii iunie, s-a așezat de unul singur în calea tancurilor și le-a făcut să se oprească în loc. Oare ce anume vindea bărbatul care stăvilise tancurile, stând în fața lor cu câte o pungă de plastic în fiecare mână? „În mod foarte probabil, pilaf, la fel ca mine“, s-a gândit Mevlut. Chinezii nu găteau însă orezul ca Rayiha, ci, după cum văzuse Mevlut la televizor, apelau la o cu totul altă metodă, fierbându-l îndelung, fără a-i adăuga năut și carne de pasăre. Mevlut le zisese răzvrățiților „bravo vouă!“, dar adăugase, totodată, că nu se cuvenea să te opui prea mult autorităților; și-apoi, dacă n-ar fi existat nici măcar autorități, nimeni nu i-ar fi putut proteja, în țările sărace, pe nevoiași, și nici pe vânzătorii ambulanți. Oropsiții și vânzătorii ambulanți din China o duceau bine; singura lor problemă erau comuniștii, care nu recunoșteau existența lui Dumnezeu.

În cei șapte ani care trecuseră din vara în care Mevlut fugise și se însurase cu Rayiha, marile companii producătoare de lapte, ciocolată și zahăr le oferiseră mai întâi congelatoare, gratuit, tuturor băcăniilor, cofetăriilor și bufetelor din Istanbul care comercializau sendvișuri și țigări. Cei care posedau asemenea răcitoare le scoteau în fața prăvăliilor începând din luna mai, și, astfel, nimeni nu mai apela la vânzătorii de înghețată de pe străzi.

Slujbașii primăriei, care confiscaseră, iar apoi făcuseră fărâme căruciorul lui Mevlut, pretinzând că, dacă se oprea în același colț preț de cinci minute, bloca trotuarul, rămâneau muți când venea vorba de frigiderile marilor companii, care îngreunau circulația pietonilor pe aceleași trotuare. La televizor se făcea mereu reclamă pentru înghețatele cu nume ciudate produse de asemenea firme. Când Mevlut trecea pe străzile lăturalnice, împingându-și căruciorul cu înghețată, copiii îl întrebau:

— Ai Flintă, vânzătorule de înghețată? Ai Rachetă?

Când era bine dispus, Mevlut le răspundea:

— Înghețata asta a mea zboară mai bine decât toate rachetele voastre!

Ca urmare a răspunsului său, reușea să mai facă și ceva vânzare. În cele mai multe dintre seri însă, se întorcea acasă devreme și prost dispus, se răstia la Rayiha care cobora să-l ajute așa cum făcea și cu șapte ani în urmă, spunându-i „de ce se mai joacă fetele la ora asta pe stradă, în legea lor?“, și, în timp ce Rayiha se ducea să le caute, își lăsa căruciorul de înghețată în curte, urca și, înainte de a se culca, se uita întristat la televizor. Într-unul dintre momentele acelea de nefericire văzuse cum fremătau alene pe ecran valurile uriașe ale unei mări zămislite din nălucirile sale întunecate. Era îngrijorat la gândul că, dacă n-avea să-și găsească un serviciu bun în toamnă, n-avea de unde să mai facă rost de bani ca să le cumpere fetelor cărți, caiete și îmbrăcăminte, ca să procure mâncare pentru casă și gaz pentru sobă.

16. Bufetul Binbom

Vezi să nu te fraierească

La sfârșitul lui august, Rayiha i-a spus soțului său că un fost proprietar de restaurant originar din Trabzon, apropiat al familiei Vural, căuta un om pentru angajare. Mevlut și-a dat seama cu rușine că problemele lui legate de

bani fuseseră din nou discutate la masa familiei Aktaş.

Rayiha. I-am zis lui Mevlut:

— Caută pe cineva ca tine, care să se priceapă și la restaurant, și la mâncare și care să fie, totodată, om cinstit, dar nu le e ușor să găsească așa ceva la Istanbul, în vremurile astea.

I-am mai zis și ceva de genul:

— Vezi să nu te fraierească când îți negociezi salariul! Mai au și fetele astea niște drepturi!

I-am spus acest lucru pentru că în zilele în care și-a început el slujba de director a început și Fatma să meargă la școala primară. Am fost la festivitatea de deschidere cu Mevlut. Ne-au înșirat pe lângă zidul ce mărginește curtea școlii primare Piyalepaşa din Kasımpaşa. Directorul ne-a spus că acolo fusese cândva conacul paşei care cucerise, cu patru sute cincizeci de ani în urmă, nişte insule din Marea Mediterană de la francezi și de la italieni, că paşa atacase de unul singur o corabie inamică și se făcuse nevăzut; apoi ne-a povestit cum pusese paşa mâna pe corabia aceea, fără ajutorul nimănui, în vreme ce toată lumea îl credea prizonier. Elevii nu îl ascultau, ci vorbeau între ei sau se îngrămădeau în părinți, temători de cele ce aveau să li se întâmple. Când a intrat în școală, ținându-se de mâini cu alți copii, Fatma s-a speriat și s-a pomit pe plâns. I-am făcut semn cu mâna până când a dispărut în clădire. Era o zi noroasă, răcoroasă. La întoarcere, când ne aflam pe pantă, am văzut lacrimi și nori plumburii în ochii lui Mevlut. S-a dus direct la bufet, ca să facă pe „directorul“, fără să mai dea pe acasă. În ziua aceea m-am dus din nou, către prânz, în Kasımpaşa, ca s-o iau pe Fatma de la poarta școlii și s-o aduc acasă. Era cu gândul la mustața învățătorului și la fereastra clasei. În zilele care au urmat s-a dus și s-a întors de la școală împreună cu alte fete din cartier.

Cuvântul „director“, pe care Rayiha îl rostise pe jumătate cu afecțiune, pe jumătate cu ironie, fusese folosit pentru prima oară de Tahsin Patronul, proprietarul din Trabzon al bufetului, nu de Mevlut. Acesta le cerea, de fapt, celor trei lucrători ai micului său bufet să-i spună „căpitanul“, așa cum i s-ar fi convenit unei persoane de la Marea Neagră, și nu „patronul“, după cum și el îi numea „cadre“ (aceasta deoarece cuvântul „lucrător“ nu era un cuvânt frumos). Singura consecință a solicitării sale fusese că angajații bufetului îl numeau mai degrabă „patron“ decât altfel.

Mevlut și-a dat seama în scurtă vreme că propunerea de angajare pe care o primise își avea obârșia în neîncrederea pe care o nutrea patronul față de „cadrele“ sale. Tahsin Patronul venea în fiecare seară la bufet după ce lua cina acasă, în familie, și cerea să preia casa de la persoana căreia i se adresa cu formula „domnule director“. El era cel care se ocupa de ea în ultimele două ore de program și tot el închidea și localul. Spre deosebire de ceea ce se întâmpla cu bufetele aglomerate și agitate de pe bulevardul Istiklal, care erau deschise douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru, prin fața bufetului Binbom, aflat departe, pe o stradă laterală, nu mai treceau, după lăsarea serii, decât cei care se rătăceau, bețivii și persoanele aflate în căutare de țigări și alcool.

Mevlut avea sarcina de a veni în fiecare dimineață, la ora zece, pentru a se instala la casă, iar apoi, seara, de a se ocupa de bani, de socoteli până la șapte și jumătate-opt și de a supraveghea bunul mers al activității din local. În ciuda faptului că era vorba de o prăvălie mică, neîncăpătoare, aflată departe de bulevardul principal, bufetul Binbom n-o ducea rău. Printre clienții săi se numărau angajații de pe la diverse firme, laboratoare fotografice și companii de publicitate, de pe la baruri de noapte cu program muzical și restaurante ieftine aflate pe străzile dosnice, precum și diverse persoane care se abăteau pe acolo în trecere. Anxiosul patron avea însă bănuiala că, într-un fel sau altul, angajații săi îl înșelau.

Mevlut a simțit în scurt timp că neliniștea patronului avea un substrat mai realist decât opinia celor bogați potrivit căreia calicii aflați în slujba lor umblă mereu cu cioara vopsită. Cea mai răspândită șmecherie, asupra căreia i-a atras atenția și proprietarul, presupunea ca angajații să prepare mai multe sendvișuri decât cele pentru care aveau autorizație de la primărie și decât prevăzuse patronul, folosind aceeași cantitate de pâine, cașcaval, carne tocată, murături, cârnați, sos tomat, și apoi să bage în buzunar diferența de bani rezultată din vânzarea lor. Tahsin Căpitanul pusese la punct o măsură împotriva acelei pungășii, pe care i-a dezvăluit-o, mândru, și lui Mevlut: patronul din Rize al brutăriei Tayfun, care furniza Binbomului chiflele necesare pentru sendvișuri și hamburgeri, îi telefona zilnic Căpitanului și-i comunica, rând pe rând, numărul acestora; angajații erau astfel împiedicați încă din fașă să prepare mai multe sendvișuri, furând din cașcaval, sau mai mulți hamburgeri, furând din carnea tocată. Lucrătorii ar fi putut proceda în același mod și cu alte produse, precum sucul de portocale, sucul de rodii ori sucul de mere, iar Directorul Mevlut trebuia să fie cu ochii în patru, căci de data aceasta nu mai exista vreun prieten brutar care să poată determina numărul de pahare ce urmau să fie vândute.

Mevlut trebuia să fie atent, în principal, ca nu cumva să se facă tranzacții fără bonuri bătute la casa de marcat, care începuse să fie folosită în întregul oraș, ca o mare noutate, cu cinci ani în urmă. Căpitanul se gândea că, atâta vreme cât se emitea bon de casă, n-avea să mai poată fi dus de nas, la urma urmei, niciodată, oricât de mult ar fi furat angajații din cașcaval și oricâtă apă îndulcită ar fi pus ei în sucul de portocale, pe sub tejghea. În chip de contramăsură la tranzacțiile fără bon fiscal, Căpitanul își trimitea, din când în când, pe la bufet câte un prieten pe care nu-l cunoștea nimeni. După ce mânca câte ceva, inspectorul de bufet incognito spunea că nu dorea bon, așa cum făceau mereu istanbulezii, și cerea să i se facă reducere la prețul de casă. Dacă „directorul“ de la casă nu bătea bonul, reieșea că băgase banii în buzunar și era dat afară, așa cum se întâmplaseră lucrurile și cu cel care îl precedase pe

Mevlut.

Mevlut nu și-a privit „cadrele“ ca pe niște oportuniști care ar fi fost gata să-l înșele pe patronul din Trabzon dacă ar fi găsit o cale să o facă: a văzut în ei niște lucrători mânați de bune intenții, care încercau să mențină pe linia de plutire localul în care își agonisau pâinea cea de toate zilele. Zâmbea mereu, îi făcea plăcere să rostească cuvinte de apreciere la adresa colegilor săi și le spunea, cu deplină sinceritate, „bravo, măi, ai prăjit pâinea de ți-e mai mare dragul!“ sau „minunat, *döner*-ul e grozav de crocant!“. Dacă în ziua respectivă bufetul mersese bine și fusese rentabil, Mevlut se simțea cu adevărat mândru când îi dădea socoteală, seara, patronului, asemenea unui soldat care-i dă raportul căpitanului său.

În fiecare seară îi preda prăvălia patronului, după care alerga într-un suflet acasă și-și mânca ciorba de linte sau ciorba cu *tarhana*²⁰ pe care i-o punea Rayiha în față, într-un castron, uitându-se cu coada ochiului la televizorul pe care-l urmărise de-a lungul întregii zile tot cu coada ochiului. Dat fiind faptul că toți angajații bufetului puteau să mănânce sendvișuri cu pâine prăjită ori cu *döner* după pofa inimii, Mevlut nu se-ntorcea acasă flămând, nu supraestima mâncarea de acasă și-i făcea mare plăcere ca, în timp ce-și sorbea ciorba, să buchisească din cărțile de școală ale Fatmei și să deslușească slovele, cifrele și propozițiile așternute de ea în caietele acelea cu hârtie albă (pe vremea când se ducea Mevlut la școală, caietele erau din hârtie galbuie, de ambalaj), cu scrisul ei mărunț, dar nespun de frumos. Și, tot la fel ca de obicei, pleca de acasă în fiecare seară la vremea când se sfârșeau știrile, pentru a vinde bragă pe străzi până la ora unsprezece-unsprezece și jumătate.

Cum își avea venitul de „director“, nu se căznea prea tare să vândă multă bragă și nici nu pătrundea pe ulițele răzlețe de prin cartierele vechi situate pe celălalt țărm al Cornului de Aur, unde își arătau colții și mârâiau câinii la el, pentru a face rost de mușterii noi. Într-o seară de vară se abătuse pe la Preasfântul Învățător și pe la ucenicii săi și-i servise cu înghețată din căruciorul aflat jos, în stradă, punând-o în niște pahare suple de ceai pe o

tavă dată de ei, după care le sunase la ușă ori de câte ori simțise nevoia să sporovăiască cu cineva. Când începuse vremea geroasă de iarnă continuase să-i viziteze, pretextând că voia să le ducă bragă. Cu prilejul uneia dintre vizite îi determinase să accepte faptul că n-avea să le ia bani pentru înghețată ori bragă, pentru a sublinia că nu se ducea acolo pentru a face negoț, ci pentru a sta la taclale; un alt vizitator aflat atunci acolo îi etichetase gestul drept „ofrandă pentru lăcaș“. Discuțiile cu Preasfântul Învățător erau numite „taifasuri“.

La aproape un an de la prima sa vizită acolo, Mevlut și-a dat seama că spațiul acela în care Preasfântul Învățător dădea lecții private ca să-i deprindă pe învățăceii săi cu vechea scriere și cu arta caligrafiei funcționa, în același timp, și ca un lăcaș sufrit, în care se reunea un mic grup de credincioși, admiratori ai acestuia. Aflase atât de târziu acest lucru nu numai din pricina secretoșeniei, a muțeniei celor care se perindau pe acolo – prin apartamentul de bloc –, ci și din cauză că nu dorea să aibă știință despre asemenea chestiuni. Era atât de mulțumit de faptul că se afla acolo, că Preasfântul Învățător stătea în fiecare joi la taclale cu el, rezervându-și timp, chiar dacă era vorba doar de cinci-șase minute, pentru a-i asculta necazurile, încât se păzea de tot ceea ce ar fi putut zădărnici acea fericire. Mevlut fusese invitat de un alt oaspete al maestrului la Taifasurile de Marți, în timpul cărora Preasfântul Învățător stătea de vorbă cu toți cei care-i sunau la ușă și pe care le frecventau cu regularitate douăzeci și cinci-treizeci de persoane, dar nu se dusesese niciodată la ele.

Uneori, când îl cuprindea spaima că ar fi putut să se amestece în ceva necurat, se liniștea singur, spunându-și „păi, dacă ar fi fost niște nememici care să săvârșească fapte rele, ar mai fi atârnat ei pe perete o ditamai fotografia lui Atatürk?!“. A înțeles însă curând că, la fel ca și în cazul fotografiei din lăcașul comunist pe care-l frecventase la un moment dat cu Ferhat prin anii de liceu, fotografie care-l înfățișa pe Atatürk purtând o cușmă, portretul acela fusese atârnat pe perete doar pentru ca obișnuirii locului să poată spune, în

cazul în care avea să calce poliția pe acolo într-o bună zi, „la mijloc e o greșeală, căci noi ținem foarte mult la Atatürk!“. Singura diferență era că, deși credeau nemărginit în Atatürk, comuniștii îl ponegreau mereu (lui Mevlut nu-i plăceau defel vorbele acelea urâte), pe câtă vreme habotnicii nu-l vorbeau niciodată de rău, deși nu credeau deloc în el. Mevlut îi prefera pe cei din a doua categorie și nu se lua deloc după spusele unor studenți tăioși, cu cașul la gură, care afirmau că minunata artă a caligrafiei, veche de cinci sute de ani, se sfârșise odată cu maimuțarea occidentală care fusese revoluția alfabetului, promovată de Atatürk.

Mevlut găsea că studenții, care recurgeau la tot soiul de măguleli pentru a atrage atenția Preasfântului Învățător și a-i dobândi favorurile, dar care se porneau pe bârfe și începeau să vorbească despre programul de la televizor de îndată ce acesta ieșea din încăpere, nu erau îndeajuns de serioși. Absența televizoarelor din camerele pe care izbutise el să le vadă în lăcaș i se părea o dovadă a faptului că acolo se săvârșeau lucruri primejdioase, care nu erau pe placul autorităților, așa încât uneori îl cuprindea teama. Când, într-o bună zi, urma să aibă loc o nouă lovitură de stat militară, iar comuniștii, kurzii și habotnicii aveau să fie puși la popreală, cei care frecventau lăcașul ar fi putut avea necazuri. Pe de altă parte, Preasfântul Învățător nu-i spusese niciodată nimic care să poată fi socotit drept propagandă ori sugestie politică.

Rayiha. Când Mevlut a început să lucreze ca director, iar Fatma să meargă la școala primară, timpul pe care-l dedicam lucrului de mână a sporit. Acum nu mai lucram întrebându-mă, neliniștită, cum aveam s-o scot la capăt până la sfârșitul lunii, ci pentru că așa-mi venea mie și pentru că-mi făcea, totodată, plăcere să câștig câțiva bănuți. Uneori ni se dădea câte o pagină de revistă, câte o fotografie care ne indica ce și în care parte a draperiei urma să brodăm... Alteori ni se spunea doar „știți voi!“. Uneori, când „știam noi“, nu-mi venea nici o idee când mă uitam, cu privirea pierdută, la colțul draperiei, întrebându-mă stăruitor ce să fac, ce să brodez. Alteori îmi răsăreau

pe dată în minte broderii, semne, flori, nori cu șase bulbi și căprioare care goneau pe câmpii, așa că le brodam pe tot ce-mi pica în mână: draperii, fețe de pernă, cearșafuri de plapumă, fețe de masă, șervete. „Stai, Rayiha, mai trage-ți și tu sufletul, că iar te-ai lăsat absorbită de muncă!“ , îmi zicea uneori Reyhan Abla.

De două-trei ori pe săptămână, Rayiha le lua de mână pe Fatma și pe Fevziye pe la vremea prânzului, în jurul orei două-trei, și le ducea la bufetul unde era director tatăl lor. Fetele aproape că nu-l mai vedeau deloc pe Mevlut, cu excepția orei în care acesta se abătea pe acasă ca să mănânce niște ciorbă, pe post de cină. Dimineața, când se ducea Fatma la școală, Mevlut nu era încă treaz, iar seara, când se întorcea el acasă, pe la ora unsprezece și jumătate-douăsprezece, copilele dormeau deja. Atât Fatma, cât și Fevziye își doreau, de fapt, să se abată mai des pe la bufet, însă tatăl lor le interzisese cu strășnicie să se ducă singure acolo și le pusese condiția să nu se desprindă o clipă de mama lor când îl vizitau însoțite de ea. Și Rayiheii îi era oprit să se ducă în Beyoğlu și, mai cu seamă, pe bulevardul Istiklal: când traversau în goană bulevardul Istiklal, atât Rayiha, cât și fetele simțeau că fugeau nu doar de mașini, ci și de puzderia de bărbați care împânzeau cartierul Beyoğlu.

Rayiha. Pentru că tot a venit vorba de asta, trebuie să vă spun că, de-a lungul celor cinci ani cât a fost Mevlut director la bufet, nu i-am dat să mănânce doar ciorbă seara. Îi făceam adeseori *menemen*²¹, cu mult pătrunjel și ardei, cartofi prăjiți, rulouri cu brânză și carne ori fasole uscată cu ardei și morcovi din belșug. Știți și dumneavoastră că lui Mevlut îi place carnea de pasăre cu cartofi la cuptor. Pentru că nu mai vindea pilaf, cumpăram o dată pe lună, pentru el și fete, câte o găină de la Hamdi Păsărarul, care ne făcea reducere.

Adevăratul motiv pentru care Rayiha și fetele se duceau de două-trei ori pe săptămână, după-amiaza, la bufetul Binbom și despre care se vorbea rareori în familie îl constituia însă sendvișurile cu pâine prăjită, cașcaval și sugiuc ori sendvișurile cu *kebab*, precum și *ayran*-ul și sucul de portocale cu care se deslătau copilele acolo.

În primele luni de serviciu ale lui Mevlut ca director, Rayiha simțea nevoia să spună, la începutul acelor descinderi, „ne-am abătut pe aici în trecere!“. „Bine ați făcut!“, îi răspundea uneori vreunul dintre bărbații care lucrau la bufet. După primele vizite acolo, feliurile preferate ale fetelor erau pregătite, încălzite, iar apoi le erau puse în față fără a mai fi întrebate dacă voiau să se înfrupte din ele sau nu. Rayiha nu mâncase niciodată nimic acolo și refuzase întotdeauna, sub pretextul că abia mâncase acasă, tratațiile de genul sendvișurilor cu *kebab*, al sendvișurilor cu pâine prăjită și cașcaval pe care i le pregăteau de la sine și i le ofereau, zâmbind cu bunăvoință, lucrătorii bufetului. Mevlut era mândru de atitudinea principială a nevastei sale și nu-i spunea, așa cum s-ar fi așteptat angajații din partea sa, „ei, ia și tu, draga mea, unul!“.

În lunile care au urmat, în vremea în care prinsese să descopere că angajații bufetului Binbom își înșelau patronul, pe Tahsin Căpitanul din Trabzon, și umblau cu potlogării, sendvișurile cu *kebab* pe care le mâncaseră fetele sale pe gratis au prins să-l râcăie la inimă pe Mevlut.

17. Urzeala simbriașilor

Tu să stai deoparte

După Revelionul din anul 1990, Mevlut a început să descopere că, în ciuda măsurilor severe pe care le luase patronul din Trabzon, angajații de la Binbom puseseră la cale o șmecherie minuțioasă, bazată pe o logică foarte simplă: aceștia cumpărau zilnic, apelând la un buget pe care și-l constituiseră singuri – cu alte cuvinte, din bani proprii –, pâine de la un alt cuptor decât cel care livra pâine bufetului, așezau cu grijă între feliile de pâine ingrediente cumpărate de la alte magazine și, în felul acesta, își preparau și vindeau propriile produse, fără a fi prinși de proprietar. Hamburgerii și sendvișurile cu *kebab* erau trimise în fiecare zi, la prânz, pe ascuns, de parcă ar fi fost vorba de hașiș, pe la instituțiile din împrejurimi, la pachet. Bani încasați nu erau înregistrați în casa de care se ocupa Mevlut, ci erau strânși de Vahit, care trecea mai apoi, rând pe rând, pe la fiecare dintre aceste instituții, cu caietul în mână, notându-și toate sugestiile lor în materie de mâncare. Mevlut a avut nevoie de multă atenție ca să bage de seamă această înșelăciune, care mergea ca unsă, și a fost necesară o iarnă lungă pentru ca angajații să priceapă că Mevlut le observase toate pungășiile, dar că mersese înainte fără să-i toarne patronului.

În primele luni, Mevlut s-a gândit că, dacă ar fi fost să se urzească ceva, cel care ar fi putut să facă cel mai ușor acest lucru ar fi fost Microb (aceasta era o poreclă, nimeni nu-i folosea numele adevărat), cel mai tânăr angajat al Căpitanului. Microb, care abia se întorsese din armată, diriguia bucătăria-magazie aflată la subsolul bufetului și pregătea, în peștera aceea înspăimântătoare, murdară, de doi metri pătrați pe doi, hamburgeri, sos de roșii, *ayran* și altele, prăjea cartofi, spăla, chiar dacă nu cu prea mare grijă, făruriile de aluminiu și paharele – ar fi mai cinstit să spunem că le trecea prin apă –, și, pe de altă parte, se repezea să întărească frontul de sus când se aglomera localul, făcând de toate, de la pusul feliilor de pâine în mașina de prăjit până la servitul cu *ayran* al clienților zoriți. Mevlut remarcase pentru prima oară pâinile suplimentare, provenite de la cel de-al doilea cuptor, în bucătăria plină de șoareci și gândaci a lui Microb.

Mevlut nu-l îndrăgea pe Vahit și-i dis plăcea faptul că acesta se uita îndelung la orice femeie drăguță. Între ei se închezase însă un soi de relație care-i atașa unul de celălalt și care se adâncea pe măsura trecerii timpului, neliniștindu-l pe Mevlut. Faptul că se uitau amândoi la televizor pentru a-și omori vremea când nu erau clienți în local, că li se întâlneau privirile în timpul scenelor sentimentale pe care le vedeau în imaginile de pe ecran (lucrul acesta se întâmpla de cinci-șase ori pe zi) îi apropiase unul de celălalt. Mevlut a încercat în scurtă vreme sentimentul că-l cunoștea de ani de zile. Cum Vahit era contabilul pungășiei, se simțea tulburat de acea apropiere, care-și avea obârșia în faptul că împărțeau niște sentimente inspirate de televizor. Uneori se gândea că Vahit escrocul n-ar fi putut pricepe simțămintele acelea delicate. Alteori cugeta, judecând în calitate de director, că angajatul vinovat se ploconea poate pe lângă el, profitând de comuniunea de sentimente prilejuită de clipele petrecute în fața televizorului.

Pe vremea când observase primele indicii legate de matrapazlâc, Mevlut începuse să simtă că ochiul său (în mod ciudat, nu ambii ochi), care-i privea scrutător pe Vahit și pe ceilalți angajați, se desprindea parcă de sine și începea să-l observe în mod independent, cu de la sine putere, pe el (pe Mevlut). Uneori se simțea de parcă ar fi fost bușit printre oamenii din bufet. Atunci era urmărit de ochi. Alteori găsea că era nenatural. Unii dintre mușteriii de la bufetul Binbom își mâncau sendvișurile cu *kebab* uitându-se în oglindă.

Atunci când vindea pilaf se plângea poate de frig și de faptul că stătea toată ziua în picioare, iar atunci când vindea înghețată de faptul că nu era în stare să muncească îndeajuns, numai că era, totodată, liber. Putea să viseze cu ochii deschiși la ceea ce își dorea, putea să se supere pe lume când voia, iar trupul îi era parcă obladuit de simțăminte. Acum se simțea de parcă ar fi fost înlănțuit într-o dugheană. În clipele de nefericire, când își lua ochii de la televizor și încerca să viseze, se consola la gândul că în seara aceea urma să-și vadă fetele și să vândă bragă. Și-apoi, mai erau mușteriii și toți oamenii

acea din oraș, pe care-i făcea plăcere să-i vadă seară de seară, în timp ce vindea bragă. Mevlut își dădea seama acum că imaginile care prindeau viață în mintea sa în vreme ce pășea pe străzi prindeau viață și în mințile altor oameni din oraș când striga el „braaagăăă!“ și că tocmai de aceea îl chemau sus, la ei, ca s-o cumpere.

În anii în care a fost director, Mevlut s-a transformat, nopțile, într-un vânzător de bragă și mai pătimaș, și mai inimos decât înainte. În timp ce striga „braaagăăă!“ către ulițele pe jumătate cufundate în beznă, simțea că nu se adresa doar ferestrelor cu draperiile trase, zidurilor netencuite și nezugrăvite, câinilor diabolici, pe care-i simțea ascunși prin cotloane, și familiilor din dosul geamurilor, ci și lumii cuibărite în mintea sa. Și aceasta pentru că, atunci când striga „braaagăăă!“, avea sentimentul că imaginile acelea colorate din mintea sa se revărsau parcă pe gură aidoma baloanelor de dialog din cărțile de benzi desenate și se răspândeau pe străzile trudite aidoma norilor. Pentru că vorbele erau lucruri, iar fiecare dintre acele lucruri era o imagine. În timp ce vindea bragă, seara, intuia că ulițele pe care pășea și lumea din mintea sa ajunseseră să alcătuiască un întreg. Revelația aceasta zguduitoare i se părea a fi uneori propria descoperire sau o lumină aparte, pe care Dumnezeu i-o dăruise doar lui. În timp ce pășea pe străzi vânzând bragă, în serile în care pleca confuz de la bufet, Mevlut își descoperea lumea lăuntrică printre umbrele orașului.

Într-o seară, la capătul uneia dintre zilele acelea banale în care nu se putea decide ce anume avea de făcut împotriva urzelilor de la Binbom, tocmai striga „braaagăăă!“ când s-a deschis o fereastră în întuneric, iar în stradă s-a revărsat o lumină plăcută, portocalie. O umbră mare, neagră i-a spus să se ducă sus.

Se găsea într-un vechi bloc grecesc, aflat pe ulițele dosnice din Feriköy. Mevlut și-a adus aminte că pătrunsese în el într-o după-amiază, vânzând iaurt cu tatăl său, pe vremea când venise pentru prima oară la Istanbul (blocurile și plăcuțele cu numele acestora i se întipăriseră în minte, așa cum li se

întâmpla foarte multor vânzători ambulanti), și că dusese iaurt la ultimul etaj. Blocul se numea SAVANORA. În clădire domnea același miros de praf, umezeală și ulei încins ca odinioară. A pătruns pe o ușă care se deschisese la etajul al doilea, intrând într-o încăpere mare, scăldată în lumină: clădirea aceea veche fusese transformată în atelier de croitorie. A văzut vreo zece-douăsprezece tinere, așezate la niște mașini de cusut. Unele dintre ele se aflau încă la vârsta copilăriei, dar cele mai multe erau cam de-o seamă cu Rayiha, iar înfățișarea lor îi părea înspăimântător de familiară lui Mevlut, de la felul degajat în care își purtau basmalele pe cap până la expresia îngândurată și serioasă pe care o aveau întipărită pe chip în vreme ce lucrau. Bărbatul cu înfățișare de om cumsecade care își făcuse apariția la fereastră era patronul lor.

— Bragagiule, fetele astea muncitoare sunt copilele mele; au să trudească eroic până în zori, când o să le ducă acasă microbuzul, ca să termine o comandă pentru Anglia, i-a zis el. Ai să le dai cea mai bună bragă și cel mai proaspăt năut prăjit din lume, nu-i așa? Ia să vedem, de unde ești mata de fel?

Ori de câte ori urma să-și amintească mai apoi – vreme de ani de zile – de încăperea aceea, Mevlut avea să cugete că, deși se uitase cu băgare de seamă la stucaturile de ipsos, la o oglindă mare, cu rama aurită, și la o imitație de lustră din cristal, nu văzuse, de fapt, lustra și oglinda, iar memoria îi jucase o festă. Și aceasta pentru că, în anii următori, chipurile tinerelor care lucrau la mașinile de cusut aveau să-i revină în minte sub forma chipurilor fiicelor sale, Fatma și Fevziye.

La vremea aceea, Fatma și Fevziye, sora cea mare și sora cea mică, își puneau amândouă uniforme negre de eleve, își încheiau una alteia, la spate, gulerele albe, pe jumătate din material sintetic, pe jumătate din bumbac, care stăteau de parcă ar fi fost mereu scrobite, își luau ghiozdanele, pe care Mevlut le cumpărase la preț redus de la o prăvălie din Sultanhamam (pe care o știa de pe vremea când se ocupa, în liceu, de afacerea cu jocul Noroc, alături de Ferhat), își prindeau părul cu agrafe și plecau de acasă la ora șapte și

patruzeci și cinci de minute, când Mevlut abia se ridica din pat, îmbrăcat în pijama.

După ce plecau fetele la școală, Mevlut și Rayiha făceau dragoste îndelung, pe săturate. După ce se mai mărise Fevziye, cea de-a doua fiică a lor, aproape că nu li se mai întâmplase să rămână singuri într-o odaie și să se iubească, așa cum se petreceau lucrurile în primul lor an de căsnicie. Pentru a putea rămâne singuri era nevoie ca fetele să se ducă la vreo vecină de felul lui Reyhan Abla, ori ca Vediha sau Samiha să le ia dimineața devreme și să le ducă la plimbare. În zilele de vară existau și răstimpuri în care fetele se făceau nevăzute cu orele, jucându-se cu prietenele lor în vreuna dintre curțile din vecinătate. Când se ivea un asemenea prilej, primăvara și vara, și rămâneau singuri acasă, Mevlut întreba „unde sunt?“, Rayiha îi răspundea „s-au cufundat în joc, în curtea de alături“, Mevlut îi spunea „ai să vezi că acum o să apară cineva!“ și tot nu reușeau să mai revină la fericitele zile dintâi ale căsniciei lor.

De vreo șase-șapte ani de zile, singurele momente potrivite în care puteau face dragoste cu regularitate, în locuința lor cu o singură odaie, erau orele din crucea nopții când copilele, aflate în patul din celălalt ungher al odăii, erau cufundate într-un somn adânc. Dacă Rayiha încă îl mai aștepta când se întorcea seara târziu de la bragă și dacă, în loc să se uite la televizor, îi adresa cuvinte tandre, Mevlut vedea în acest fapt o invitație și, după ce se asigura că fetele dormeau cu adevărat, stingea cu grijă toate luminile din casă. Cei doi soți făceau dragoste sub plapumă, în liniște, cu băgare de seamă, fără a o lungi prea mult, căci Mevlut era cu adevărat ostenit. Alteori, după ce dormeau preț de câteva ore, se cuprindeau în brațe pe negândite, Rayiha în cămașă de noapte, iar Mevlut în pijama, și se iubeau în tăcere, pe apucate, dar sincer, cu profunzime. Date fiind asemenea piedici, făceau dragoste din ce în ce mai rar și vedeau în acest fapt o urmare firească a traiului în doi.

Acum se iubeau cu aceeași frenezie ca în primele zile ale căsniciei lor, căci aveau destul timp, iar Mevlut era mai puțin obosit, datorită slujbei sale

de director. Erau mai destinați decât pe vremuri, pentru că se cunoșteau și aveau încredere unul în celălalt, dar și pentru că se jenau mai puțin unul de celălalt. Faptul că erau singuri acasă îi făcuse să se apropie și începuseră din nou să încerce acea încredere nepereche de pe vremuri – sentimentul că avuseseră mare noroc să se întâlnească în viață. Fericirea aceasta atenuase binișor, în ochii Rayihei, vorbele de clacă răspândite de Süleyman, deși nu le făcuse să dispară cu totul. Tot mai era cuprinsă din când în când de câte o bănuială, iar atunci dădea la iveală teancul de scrisori și citea vreo două dintre ele, după care se liniștea, încrezătoare în forța frumoaselor vorbe ticluite de Mevlut.

Fericirea pe care o trăiau cei doi soți după ce plecau fetele la școală nu putea depăși o oră și jumătate, cu tot cu intervalul de timp în care beau ceai ori cafea la singura masă din încăpere (Mevlut mânca, în chip de mic dejun, pâine prăjită cu cașcaval și roșii, la Binbom), căci el trebuia să fie la Binbom la ora zece dimineața. Mevlut s-a pornit să-i istorisească Rayihei despre urzile de la bufet tocmai în astfel de momente de fericire petrecute împreună.

Rayiha

— Tu să stai deoparte, i-am zis eu mai întâi. Vezi tot ce se petrece, dar prefă-te că nu vezi nimic, dacă e s-o spunem pe aia dreaptă!

— Dar patronul m-a pus acolo ca să văd lucrurile astea și să i le spun, zicea Mevlut, pe bună dreptate. Iar patronul este omul familiei Vural... Să nu-mi spună după aceea că n-am fost în stare să văd pungășia care se petrece chiar sub nasul meu!

— Vezi tu, Mevlut, toți sunt părtași. Dacă-l torni pe vreunul dintre ei, au să spună într-un glas că adevăratul pungăș ești tu, iar patronul o să-i creadă imediat. Atunci o să te dea pe tine afară și ai să te faci de ocară în fața Vuralilor.

Îl vedeam că se speria ori de câte ori îi spuneam asta și-mi părea rău.

18. Ultimele zile la Binbom

Douăzeci de mii de oi

În noaptea de 14 noiembrie 1991, în fața fortăreței numite Anadoluhisari, aflată în cel mai îngust loc al Dardanelelor, un vas libanez care se îndrepta către Sud s-a ciocnit cu un vas filipinez încărcat cu porumb care ieșea din Marea Neagră și s-a scufundat, iar cinci dintre marinari s-au înecat. După cum a aflat Mevlut a doua zi dimineață, vineri, în timp ce se uita la televizor alături de angajații bufetului Binbom, pe vasul libanez care se dusese la fund se aflau douăzeci de mii de oi.

Istanbuliezii au auzit de accident grație oilor care se izbeau, în dimineața aceea, de debarcaderele aflate de-a lungul Strâmătorii, de țărmurile din Rumelihisari, Kandilli, Kuleli Askeri, Bebek, Vaniköy, Amavutköy. O parte dintre biete animale ajunseseră la țarm vii, după care pătrunseseră pe debarcaderele bătrânelor case de lemn de pe Bosfor care dăinuseră incendiilor, ale restaurantelor moderne care luaseră locul fostelor cafenele pescărești ori prin grădinile în care se aflau bărci trase la iernat, iar de acolo se răspândiseră pe străzile orașului. Erau trudite și mânioase. Blana crem, mânjită cu noroi a unora dintre ele era plină de pete de petrol verde-închis, picioarele subțiri și ostenite, care abia se mai mișcau, erau unse cu un lichid de culoare ruginie, de consistența brăgii, iar în privirile lor stăruia o expresie de căință profundă. Mevlut se uitase o clipă, fascinat, în ochii uneia dintre oile acelea, care acoperiseră aproape cu totul ecranul televizorului de la bufetul Binbom, și simțise aceeași căință și în sufletul său.

Unele dintre oi fuseseră salvate de istanbulezii care aflaseră de accident după miezul nopții și le săriseră în ajutor cu bărcile, câteva dintre ele fuseseră luate în stăpânire de aceștia, dar cele mai multe dintre ele muriseră fără să mai apuce dimineața. Drumurile, debarcaderele caselor de lemn, grădinile, ceainăriile de pe țarmul Strâmătorii erau pline de stârvuri de oi înecate, care

deșteptau în foarte mulți istanbulezi, precum Mevlut, dorința de a le sări în ajutor. Mevlut a auzit felurite știri și cleveteli potrivit cărora unele dintre oile care izbutiseră să ajungă pe străzile orașului atacaseră, în mod absurd, populația, muriseră în picioare, intraseră prin curțile moscheilor, prin cimitire, prin locurile de îngropăciune ale sfinților, vestiseră Sfârșitul Lumii, care ar fi urmat să vină în anul 2000, sau adeveriseră prorociile răposatului Celâl Salik, foiletonistul împușcat din pricina articolelor sale, și și-a amintit adeseori, în timp ce se uita la televizor de-a lungul anilor petrecuți la Binbom, de soarta acelor oi. Mevlut a văzut în ele semnul a ceva mai profund, la fel ca pescarii care aflau zilnic în năvoade alte hoituri de oaie și care descopereau în acele creaturi ce se tot umflau în apă pe măsura trecerii zilelor, ca niște baloane, ajungând la dimensiuni uriașe, un semn de rău augur.

Idea că cele mai multe dintre cele douăzeci de mii de oi rămăseseră închise în cala vasului scufundat, că erau încă vii și așteptau să fie ajutate, nu făcea decât să amplifice povestea și să bântuie visele oamenilor din oraș. Mevlut a urmărit cu atenție interviurile luate scafandrilor care coborâseră în inima vasului, dar n-a izbutit să-și imagineze cum zăceau oile în locul acela întunecat din pântecul vaporului. Oare acolo era întuneric și duhnea sau se afla o lume care aducea cu somnul? Soarta oilor îi amintea de profetul Iona, în pântecul chitului. Oare oile ajunse în locul acela întunecat să fi păcătuit cu ceva? Oare locul acela să fi fost mai aproape de rai sau de iad? Dumnezeu îi trimisese profetului Abraham o oaie, ca să nu-i ia viața fiului său. De ce trimisese însă cele douăzeci de mii de oi la Istanbul?

În casa familiei lui Mevlut pătrundeau rareori atât carnea de vită, cât și cea de oaie. O vreme, Mevlut n-a mai mâncat sendvișuri cu *kebab*. Ostilitatea față de carne a rămas însă în el ca o taină, fără a dobândi vreo dimensiune morală, iar într-o bună zi, când *döner*-ul cel crocant de la Binbom nu se isprăvisese și fusese împărțit între angajați, a fost dată uitării.

Simțea că timpul trece în zbor, că în vreme ce se străduia să urmărească

urzelile de la bufetul Binbom îmbătrânea și, puțin câte puțin, devenea alt om. În iarna anului 1993, în cel de-al treilea an de când devenise director, Mevlut își dăduse deja seama că n-avea să-i poată turna patronului pe ceilalți lucrători pentru șmecheriile lor. Încercase de vreo două-trei ori să-i explice Preasfântului Învățător responsabilitatea sa morală în această privință, dar nu se alesese cu nici un răspuns care să-i domolească fământarea.

Plecarea unora dintre angajați, din motive precum satisfacerea stagiului militar, mutarea la vreun alt bufet, care oferea un salariu mai bun ori neînțelegerile cu ceilalți lucrători, îl năucise și mai mult. În ciuda acestor schimbări, înșelăciunea continua, de fapt, cu aceeași hotărâre și îndrăzneală ca mai înainte, rănindu-i conștiința.

Persoana pe care ar fi trebuit să o toarne patronului era Muharrem, cel care organiza și punea în aplicare pungășia, cunoscut printre angajați și ca „Grasul“. Grasul era, de fapt, varianta scăpătată, de mâna a doua a unui personaj creat și cultivat în comun de bufetele specializate în vânzarea *döner*-ului și a sendvișurilor de pe bulevardul Istiklal, din Taksim, era vitrina și fața bufetului Binbom, simbolul acestuia. Se ocupa de micul *döner* din vitrină (adică îl rotea când era bine fript, avea grijă să nu se ardă și îl felia) și făcea tot soiul de exhibiții, folosindu-se de cuțitul său lung de vânzător de *kebab*, pentru a le atrage atenția celor care treceau pe stradă, îndeosebi turiștilor, așa cum făceau vânzătorii de înghețată din Maraș. Lui Mevlut nu-i plăceau deloc acele jonglerii. În plus, pe strada aceea dosnică nu se abătea nici un turist.

Mevlut socotea uneori că Muharrem Grasul se strofoca atât de tare pentru un câștig cât se poate de modest din nevoia de a le ascunde, lui și tuturor, faptul că era șeful bandei. Pentru că întâlneau însă foarte puțini oameni care să sufere de anxietăți morale după ce săvârșeau escrocherii în materie de comerț, uneori gândea taman pe dos. Cu alte cuvinte, Muharrem Grasul îl ducea de nas pe patron fără să se lase remarcat de nimeni, numai că nu se gândea că gestul său ar fi putut reprezenta o culpă morală, ba chiar ceva rușinos. În

perioada de profunde fământări politice în care era ucis, într-un atentat cu bombă, ziaristul Uğur Mumcu, Grasul i-a spus, aflând că Mevlut băgase de seamă situația, că vedea în acel aranjament o modalitate prin care lucrătorii de la bufet, care nu câștigau destul și care erau muncii nemilos, fără a beneficia de asigurare, își apărau drepturile fără a-l stânjeni în vreun fel pe patron. Mevlut nu l-ar fi putut turna șefului, poliției, autorităților nici măcar dacă ar fi fost un escroc.

În luna iulie, când habotnicii din Sivas i-au atacat pe Alevii, iar în incendiul de la hotelul Madımak și-au pierdut viața treizeci și cinci de persoane, între care și diverși scriitori, poeți, pe Mevlut l-a cuprins iarăși dorul după prietenul său din tinerețe și a simțit nevoia să discute cu el, la fel ca în anii liceului, despre politică, să-i înjure împreună pe oamenii răi. Auzise de la Rayiha că Ferhat se angajase la primărie ca încasator la electricitate, iar apoi, când povestea cu distribuția de electricitate fusese privatizată, plecase de acolo și reușise să se angajeze la o companie particulară, începând deodată să facă parale cu duiumul. Nu-i venea să creadă, pe de o parte, că Ferhat făcea bani buni, iar atunci când ajungea să fie convins de acest lucru îl disprețuia, ros de invidie, deoarece știa că nu puteai să câștigi mult dintr-odată decât prin necinste, făcând felurite escrocherii (așa cum era cea de la Binbom). Mevlut văzuse foarte mulți oameni care se pretinseseră comuniști în tinerețe și care deveniseră mai apoi capitaliști când se însuraseră. Cei mai mulți dintre ei făceau pe deșteptii mai ceva decât comuniștii!

În toamnă, Vahit a început să se apropie de el și să-i povestească o groază de lucruri, pe un ton care aducea pe jumătate a revendicare, pe jumătate a amenințare: el era nevinovat. Nu era cazul ca Mevlut să-l toarne patronului. Dacă ar fi făcut-o, l-ar fi turnat și el pe Mevlut. După ce i-a spus deslușit acest lucru, i-a aruncat o privire care însemna „așa e viața!“, la fel ca în cele mai impresionante momente ale imaginilor cu prăbușirea podului de la Mostar, din Bosnia, prezentate neconținut la televizor în acele zile. Vahit

voia să se însoare; pentru a o face avea nevoie de bani. Și-n plus, nu era exploatat doar de patronul din Trabzon, ci și de Grasul și de ceilalți, căci se alegea cu puține foloase de pe urma potlogăriei. Ba mai mult, Grasul, adevăratul patron al bufetului, era mai rău decât Căpitanul din Trabzon. Dacă ceilalți n-aveau să-i dea ceea ce i se cuvenea, avea să se ducă la Patron și să-i povestească despre mânăriile Grasului.

Mevlut a fost deconcertat de noile informații. Vahit îl amenința, de fapt, prin cel mai slab punct al său, care era familia Vural. Exagerarea patronului, menită să le sugereze angajaților că noul director, Mevlut, era o persoană incoruptibilă, băgând spaima în ei, se soldase cu rezultate potrivnice și era folosită împotriva sa. În unele seri când prelua casa, patronul îl lăuda pe Mevlut în fața celorlalți angajați: Mevlut din Konya era un om cinstit, integru, foarte onorabil. Purta cu el simplitatea și autenticitatea oamenilor din Anatolia. Patronul vorbea despre aceste lucruri de parcă el ar fi fost prima persoană care l-ar fi descoperit, la Istanbul, pe „omul anatolian“. Odată ce te îndrăgea și avea încredere în tine, „omul anatolian“ și-ar fi dat și viața pentru tine. Și membrii familiei Vural erau persoane foarte onorabile. Tocmai datorită acestui lucru, adică pentru că era omul familiei Vural, Mevlut n-avea să tragă clapa nimănui și avea să-i pedepsească foarte aspru pe cei care aveau s-o facă, alături de aceeași familie Vural.

După felul în care vorbea, rezulta că Vahit era convins că adevărații proprietari ai bufetului Binbom erau cei din familia Vural, de felul lor din regiunea Mării Negre, și că nu doar Mevlut, ci și patronul din Trabzon erau, de fapt, uneltele lui. Lui Mevlut nu i s-a părut ciudat acest punct de vedere, deoarece constatase că foarte multe dintre zecile de mii de persoane cu care i se încrucișaseră pașii la Istanbul de-a lungul vieții sale de vânzător ambulant erau convinse că în spatele oricărei afaceri și vrajbe se afla, de fapt, altcineva.

Într-o dimineață rece din luna februarie, Mevlut, care continuase să doarmă după ce plecaseră fetele la școală, a ajuns la serviciu cu douăzeci de minute mai târziu decât de obicei. A constatat că ușa bufetului Binbom era

încuiată. Fusese schimbată și broasca de la ușă, așa că nici măcar n-a putut să intre. Negustorul de semințe și fructe uscate, aflat cu două prăvălii mai jos decât ei, i-a spus că în seara dinainte se iscase o ciorovăială și că fuseseră pe acolo polițiștii de la secția din Beyoğlu. Niște oameni pe care-i adusese cu el patronul din Trabzon se bătuseră cu angajații de la bufet, apoi fuseseră duși cu toții la post. Bătăușii se reconcilieră, la ore târzii din noapte, forțați oarecum și de polițiști, iar patronul din Trabzon se întorsese mai pe urmă cu un lăcătuș, pe care cine știe unde l-o fi găsit, schimbase broasca de la ușă și pusese, totodată, în vitrină o hârtie pe care scria: ÎNCHIS PENTRU RENOVARE.

„Asta este ideea oficială“, s-a gândit Mevlut. O parte a minții sale era frământată de ideea că fusese dat jos din funcția de director pentru că întârziase în dimineața aceea la lucru. Foarte probabil, patronul observase aranjamentul tainic al angajaților, deși era posibil să greșească. Și-ar fi dorit să se ducă repede acasă și să discute toată povestea aceea cu Rayiha, să-i împărtășească necazul, în eventualitatea că ar fi rămas din nou fără slujbă, dar n-a făcut-o.

Dimineața hoinărea fără țintă, intra și zăbovea prin cafenele de care n-avusese niciodată habar, făcea tot soiul de socoteli legate de bani. Încerca, pe de o parte, un sentiment de catastrofă și vinovăție, iar pe de altă parte un sentiment de bucurie, pe care n-a mai izbutit să și-l ascundă după o vreme. Percepea în el acel simțământ de libertate și de mânie pe care-l trăia ori de câte ori fugea de la școală, în anii de liceu. De multă vreme nu mai rătăcise fără rost prin oraș la vremea amiezii; s-a dus în Kabataş, uşurat la gândul că se putea mişca. În locul în care vânduse el ani de zile era instalat căruciorul altui vânzător de pilaf cu năut. L-a văzut pe vânzătorul ambulant lângă cişmeaua aceea mare, veche, dar n-a vrut să se apropie mai mult de el. A avut o clipă sentimentul că-și privea propria viață de undeva, de departe. Oare omul acela să fi făcut parale? Era un bărbat subțirel, la fel ca el.

Parcul din spate fusese, în cele din urmă, isprăvit și se deschisese.

Mevlut s-a așezat pe o bancă, împovărat de situația în care se afla. Privirile sale erau preocupate de umbra palatului Topkapı, care se întrededa în atmosfera pâcloasă din zare, de spectrele uriașe, plumburii ale moscheilor, de vapoarele mari, în culoarea fierului, care alunecau tăcute pe luciul apei, de pescărușii care țipau, având mereu ceva de împărțit. Simțea cum se apropia de el domol, cu o îndârjire de nestăvilit, aidoma valurilor acelor oceanice uriașe pe care le văzuse la televizor, tristețea. Doar Rayiha l-ar mai fi putut alina. Mevlut nu putea trăi fără ea.

La douăzeci de minute după aceea, se afla acasă, în Tarlabaşı. Rayiha nici măcar nu l-a întrebat „ce treabă ai tu acasă la ora asta?“. Mevlut s-a purtat de parcă ar fi fugit de la bufet, sub un pretext oarecare, și ar fi venit acasă ca să facă dragoste cu ea. (Procedaseră așa de câteva ori.) Vreme de patruzeci de minute au uitat de toată lumea, până și de fete.

Mevlut a constatat, înainte de a fi apucat să aducă vorba despre acel subiect, că Rayiha aflase noutățile de la VEDIHA, care trecuse în dimineața aceea pe la ei: după ce o înțepase, spunându-i „tot nu aveți telefon!“, VEDIHA îi povestise că unul dintre lucrătorii de la bufet îl înștiințase pe patron că era victima unei mari potlogării. Tahsin Căpitanul îi adunase pe prietenii săi din Trabzon, pe ceilalți oameni din solda sa, năvălise în bufet și își revendicase bunurile. Ciondăneala se pomise din pricina unui schimb violent de cuvinte ce survenise în timpul descinderii între Gras și patronul Tahsin, motiv pentru care și fuseseră duși cu toții la secția de poliție, numai că până la urmă se împăcaseră. Turnătorul susținuse că Mevlut era și el la curent cu șmecheriile escrocilor care-l fraieriseră pe patron și că-i fusese cumpărată tăcerea, iar Tahsin îl crezuse și-l reclamase lui Hacı Hamit Vural.

Sigur că Korkut și Süleyman le explicaseră fiilor lui Hacı Hamit că Mevlut era o persoană cinstită, care nu s-ar fi coborât niciodată la așa ceva, și respinseseră afirmația aceea infectă care era de natură să păteze onoarea familiei. Familia Aktaş era supărată însă pe Mevlut din pricina acelei povești, care i-ar fi putut strica relațiile cu Hacı Hamit. Cât despre Mevlut, el

era supărat în acele clipe pe Rayiha, care-i dădea veștile acelea proaste fără a le îndulci, ba chiar pe un ton mustătrător, de parcă le-ar fi dat dreptate.

Rayiha a băgat imediat de seamă acest lucru:

— Nu-ți face griji, o să ne descurcăm noi! i-a zis ea. Foarte mulți vânzători de draperii și de obiecte pentru trusouri îmi cer să lucrez pentru ei.

Mevlut s-a întristat mai ales la gândul că Fatma și Fevziye n-aveau să mai mănânce după-amiezile sendvișurile cu pâine prăjită, cârnat și cașcaval ori sendvișuri cu *kebab* la bufet. Angajații le îndrăgeau și ei nespun și le adresau vorbe pline de gingășie. De fiecare dată când veneau acolo, Grasul se maimuțarea în toate felurile, cu cuțitul lui lung pentru *döner*. În săptămâna care a urmat, Mevlut a auzit de la clevetitori că Grasul și Vahit erau foarte furioși, că vorbeau despre el ca despre un oportunist care își luase partea fără să fi mișcat un deget și îi turnase patronului pe angajați. A păstrat însă tăcerea în fața acelor ponegreli.

S-a surprins de câteva ori visându-se din nou prieten cu Ferhat. El îl întreba câte ceva, iar Ferhat îi dădea explicații lămuritoare, chiar dacă era să-l supere. Ferhat l-ar fi putut sfătui cel mai bine cu privire la modul în care s-ar fi putut apăra de uneltirile escrocilor de la bufet. Acesta era însă un mod excesiv de optimist de a încerca regrete în materie de prietenie. Mevlut aflase de pe străzi că, după treizeci de ani, bărbatul devine singuratic ca un lup. Dacă era norocos, mai avea alături și o lupoaică pe nume Rayiha. Iar adevăratul leac al sentimentului de singurătate pe care ți-l transmiteau străzile era reprezentat, firește, tot de străzi. Mevlut devenise melancolic pentru că în răstimpul celor cinci ani petrecuți la bufetul Binbom se ținuse departe de ulițele orașului.

Dimineața, după ce își trimiteau fetele la școală, făcea dragoste cu Rayiha, apoi umbla prin ceainării, în căutare de lucru, iar seara, devreme, ieșea să vândă bragă. A trecut de două ori pe la lăcașul sufît din Çarşamba. În cei cinci ani care trecuseră, Preasfântul Învățător îmbătrânise, începând să stea mai puțin la locul său de la masă și mai mult în fotoliul de lângă

fereastră. Lângă fotoliu se afla un buton care declanșa mecanismul automat de la poartă. Pe zidul clădirii aceleia de trei etaje fusese montată o ditamai oglinda retrovizoare, luată de la un camion, așa încât Preasfântul Învățător să poată vedea cine se află la poartă fără să se mai ridice din fotoliul în care stătea. La ambele sale vizite, Preasfântul Învățător îl văzuse și-i deschisese poarta înainte ca el să mai apuce să zică „braaagăăă!”. În lăcaș se aflau învățăcei și vizitatori noi. Nu izbutiseră să vorbească prea mare lucru. Mevlut nu le luase bani pentru bragă la nici una dintre cele două vizite, dar nimeni, nici măcar Preasfântul Învățător, nu băgase de seamă acest lucru. Pe de altă parte, nu spusese nimănui că nu mai e director.

Oare de ce își dorea în unele seri să pătrundă prin cimitirele răzlețe aflate în cartierele mărginașe și să zăbovească printre chiparoși, la lumina lunii? De ce îl gonia uneori valul acela mare, negru, așa cum era norul pe care îl văzuse odată la televizor, și de ce se înăbușea, de cele mai multe ori, fără a putea fugi, sub tristețea care aducea cu un val uriaș? Micile haite de câini își arătau acum colții, mârâiau și lătrau la el nu doar prin cartierele aflate pe celălalt țărm al Cornului de Aur, ci și prin Kurtuluș, prin Şişli, prin Cihangir. De ce prinsese să se teamă de câini, iar aceștia începuseră să-i simtă teama și să mârâie la el? Sau de ce se pomiseră potăile să mârâie la el, iar el începuse să bage de seamă că mârâitul acela devenea din ce în ce mai aprig, temându-se de ele?

Din nou aveau loc alegeri; orașul era împânzit, de la un capăt la altul, de drapelele partidelor, iar circulația era blocată mereu de coloane de mașini prevăzute cu difuzoare, care intonau cântece ori marșuri și care-i scârbeau pe toți cu larma lor. Când locuia în Kültepe, toată lumea vota cu partidul care urma să înzestreze mahalaua cu drumuri, curent electric, apă curentă, autobuze. Hacı Hamit decidea care era acel partid și negocia cu el pentru toate acele lucruri în numele locuitorilor cartierului.

Mevlut se ținuse departe de alegeri, înrâurit de vorbele de clacă ale celor care susțineau că locuințele persoanelor care se înscriau pe listele de vot ale

autorităților aveau să fie călcate de fisc. Nu dorea, de fapt, nimic de la nici un partid, cu excepția cerinței de „a se purta bine cu vânzătorii ambulanzii“, și nici nu avea oroare de vreunul dintre ele. Rayiha se dusese cu actele de identitate ale amândurora pentru a fi înscriși pe listele electorale căci, la penultimele alegeri, militarii aflați la putere instituiseră interdicția de circulație pe străzi, luaseră în evidență persoanele din întreaga țară, casă cu casă și cameră cu cameră, și lansaseră amenințarea că cei care nu aveau să voteze urmau să facă pușcărie.

Cum la alegerile municipale din martie 1994 urnele de vot se aflau la școala primară din Piyalepașa pe care o frecventau fetele, Mevlut le-a luat cu el pe Rayiha, pe Fatma și pe Fevziye și s-a dus la vot vesel nevoie mare. În clasa Fatmei se afla o singură urnă și domnea o aglomerație strașnică. Clasa lui Fevziye era însă goală. Au intrat în ea toți patru și s-au așezat în bănci. Au râs de felul în care Fevziye o imita pe învățătoare și s-au uitat cu admirație la desenul ei, care fusese atârnat în colțul numit CASA NOASTRĂ pentru că-i plăcuse aceleiași învățătoare: Fevziye schițase pe acoperișul roșu al casei din desen două coșuri de fum și un drapel al Turciei, iar în curte așezase migdalul și căruciorul de pilaf, care între timp dispăruse. Din desen lipseau lanțurile cu care obișnuiau să lege căruciorul de pom.

A doua zi, când în ziare s-a scris că alegerile din Istanbul fuseseră câștigate de partidele religioase, Mevlut s-a gândit de vreo două-trei ori: „Dacă e vorba de habotnici, aceștia au să desființeze mesele cu bețivi care au pus stăpânire pe trotuarele din Beyoğlu, așa că vânzătorii ambulanzii au să treacă pe acolo nestingheriți, iar lumea o să cumpere bragă“. La două zile după aceea, când a fost, pe de o parte, asaltat de câini, iar pe de altă parte jecmănit de bani și de ceasul său elvețian în timp ce vindea bragă, seara, a decis să se lase de afacere.

1. Rețea de școli medii și licee cu profil teologic, destinate pregătirii imamilor autorizați și salarizați de statul turc.

2. Monedă de aur emisă în timpul sultanului Mehmet Reșat V, care a domnit în perioada

1909-1918.

3. Monedă de aur din perioada republicană, cu mai multe varietăți, de dimensiuni și valori diferite.
4. Masă frugală, de rupere a postului, în luna sacră Ramadan; aceasta urmează, în cazul sunniților, după chemarea la rugăciunea de seară, iar în cazul șiiților, după rugăciunea de seară propriu-zisă.
5. Rugăciune suplimentară specifică lunii Ramadanului, care se realizează după rugăciunea de noapte.
6. Sărbătoarea cu care se încheie luna de post a Ramadanului, numită în Turcia *Şeker Bayramı* (ar. *‘Īd al-Fitr*).
7. Unul dintre ritualurile consacrate viitoarei mirese, care marchează despărțirea acesteia de copilărie și viața anterioară, petrecută în mediul securizant al familiei; în formula clasică a nunții, ceremonialul henei are loc în noaptea de miercuri spre joi, după ceremonialul hamamului, care are loc marțea, și înainte de ritualul separării de viața părintească, căruia îi este rezervată ziua de joi; după săvârșirea acestuia din urmă, mireasa este condusă de mire și de alaiul acestuia la noua sa casă. Nunta ca atare începe joi seara.
8. În turcă, Anavatan Partisi, „Partidul Patriei“, partid de dreapta, de orientare neoliberală, fondat în anul 1983 de către Turgut Özal (președinte al Republicii Turcia în perioada 1989-1993).
9. Puț aflat în preajma Ka’bei, în perimetrul Moscheii Sfinte de la Mecca.
10. Ramură a ordinului mistic Khalwatiyya (în turcă, Halvetilik), fondată de Sayyid Hasan Husam ad-Din (m. 1593) și cunoscută îndeosebi sub numele de Uşşakiyya sau Khalwatiyya-Uşşakiyya.
11. Rugăciune despre care se crede că aduce noroc, prosperitate, succes, mai cu seamă în afaceri, motiv pentru care este adeseori atârnată în ateliere, birouri, magazine etc.
12. Mawlana Jalal ad-Din Rumi – pentru turci, Mevlana Celeleddin Rumi (m. 1273) –, mistic persanofon, descendent al unei familii cu vechi tradiții intelectuale și inspirator al ordinului sufist Mawlawiyya (pentru turci, Mevlevilik), al cărui centru s-a aflat la Konya, pe actualul teritoriu al Turciei. Opera sa cuprinde un vast poem mistic cunoscut sub numele de *Maṭnawī* (în turcă, *Mesnevi*) și devenit canonul „confreției dervișilor rotitori“, potrivit numelui atribuit ordinului în spațiul occidental, și un celebru volum de poeme închinat lui Šams din Tabriz, unul dintre inspiratorii lui Mawlana.
13. Gen de salată foarte asemănătoare cu *tsatsiki*-ul grecesc, dar și cu alte varietăți asemănătoare din spațiul balcanic; se prepară din iaurt sau *ayran*, castravete sau salată verde, usturoi, sare, ulei de măsline, la care se pot adăuga, după gust, zeamă de lămâie și diverse ierburi aromatice.
14. Aluzie la art. 301 din Codul Penal al Turciei, invocat și cu prilejul procesului intentat lui Orhan Pamuk în decembrie 2005.
15. Numele Rayiha, de origine arabă, înseamnă „miros frumos, mireasmă“.

16. Vânt care suflă dinspre sud sau sud-vest, fiind însoțit uneori și de ploaie.
17. Universitatea Anatolia – aflată în orașul Eskişehir, aceasta a fost fondată în anul 1982, dar Academia de Studii Economice și Comerciale, aflată în structura sa, datează din anul 1958. Începând cu anul 1981, Anadolu Üniversitesi a devenit principalul furnizor de învățământ la distanță din Turcia, adresându-se cu precădere tinerilor din mediul rural și categoriilor sociale defavorizate.
18. În traducere, „faima, notorietatea“.
19. Preparat asemănător cu *pizza*, a cărui bază este o foaie de lipie pe care se întinde un strat subțire de carne tocată, aseasonată cu diverse condimente și cu sos de roșii; varietatea cea mai răspândită este foarte picantă.
20. Preparat asemănător cu cușcușul nord-african, folosit ca adaos pentru ciorbe; se realizează din cocă, căreia i se adaugă roșii, ardei, ceapă, ierburi aromatice, lapte sau iaurt; compoziția este lăsată la dospit și apoi deshidratată, putându-se conserva pe perioade lungi de timp.
21. Un gen de omletă preparată în principal din ouă, ceapă, ardei iute, ardei gras, roșii, la care se adaugă mirodenii și ierburi aromatice (piper negru și roșu, sare, oregano). În funcție de preferințe, poate fi înobilată cu telemea și mezeluri locale, cârnați sau pastramă de oaie.

Partea a cincea

(martie 1994 – septembrie 2002)

„În Rai, intenția inimii este totuna cu intenția limbii.“

Ibn-i Zerhani, *Cugetări asupra misterului pierdut*

1. Bragageria cumnaților

O afacere onorabilă și de importanță națională

Le cer acum cititorilor să recitească cea de-a doua parte a romanului, căci povestea noastră a revenit în același punct. Mevlut fusese profund tulburat de faptul că în noaptea de miercuri, 30 martie 1994, fusese, pe de o parte, atacat de câini, iar pe de altă parte jefuit, rămânând fără ceasul pe care i-l dăruise cu doisprezece ani în urmă, la nuntă, Hacı Hamit Vural. A doua zi dimineață, stând de vorbă cu Rayiha, după ce Fatma și Fevziya plecaseră la școală, Mevlut s-a mai gândit o dată că decizia de a renunța la comerțul cu bragă era bine-venită. Nu mai putea umbla pe străzile cufundate-n beznă câtă vreme îi stătea cuibărită în suflet teama de câini.

Se întreba, pe de altă parte, dacă faptul că fusese prădat și, pe de altă parte, atacat de câini în aceeași seară fusese o simplă coincidență. Dacă mai întâi ar fi fost prădat, iar după aceea ar fi fost asaltat de potâi, ar fi putut socoti că se speriasă în timpul jafului, pentru ca mai apoi zăvozii să-i adulmece teama și să se năpustească asupra sa. Fusese însă mai întâi atacat de câini, iar la două ore după aceea jecmănit. Ori de câte ori încerca să stabilească o legătură între cele două întâmplări, își aducea aminte de un articol pe care-l citise la bibliotecă în anii de gimnaziu. Articolul, apărut într-un număr vechi din revista *Spiritul și materia*, se referea la capacitatea câinilor de a citi gândurile omului. Mevlut și-a amintit de el și și-a dat seama curând că avea să-i fie foarte greu să se desprindă de acel subiect.

Rayiha. Cum Mevlut s-a lăsat de vândut bragă de spaima câinilor, m-am dus în Duttepe, la VEDIHA, cu prima ocazie care s-a ivit.

— După povestea cu bufetul, ai noștri sunt supărați pe Mevlut, așa că n-au să-i mai găsească de lucru și nici n-au să se poarte bine cu el.

— Și Mevlut e supărat pe ei, i-am zis eu. De fapt, nu la ai voștri mă

gândesc eu, ci la Ferhat. Se zice că ar câștiga multe parale la direcția de electricitate. O să-i găsească el ceva de lucru lui Mevlut. Atâta vreme cât nu-l ia însă cu binișorul și nu-l invită pe la el, Mevlut n-o să se ploconească niciodată în fața lui.

— Dar de ce?

— Ei, știi tu de ce...

Vediha s-a uitat la mine de parcă ar fi spus „înțeleg“.

— Te rog, tu ai să pregătești cel mai bine terenul atât cu Samiha, cât și cu Ferhat! Ferhat și Mevlut au fost prieteni la cataramă. De vreme ce Ferhat vrea să facă paradă de banii pe care-i câștigă, n-are decât să-l ajute pe vechiul lui prieten.

— Pe vremuri, tu și Samiha vă uneați împotriva mea, a zis Vediha. Acum însă mie îmi revine sarcina să vă împac.

— Eu și Samiha n-avem nici o problemă, am zis eu. Problema e trufia bărbaților.

— Ei n-o numesc trufie, ci onoare, a zis Vediha. Și se înrăiesc imediat.

La o săptămână după aceea, Rayiha i-a spus bărbatului ei că duminică erau invitați, cu fetele, la Samiha și la Ferhat, și că Samiha avea să le gătească niște „kebab ca la Beyşehir“.

— Ceea ce numești tu „kebab ca la Beyşehir“ este, de fapt, lipie cu carne și nucă. Ultima dată am mâncat așa ceva acum douăzeci de ani. De unde și până unde chestia asta?!

— Pe Ferhat l-ai văzut ultima dată acum zece ani, i-a zis Rayiha.

Mevlut n-avea nici o îndeletnicire; după ce fusese jefuit îl copleșise un soi de supărare și devenise mai sensibil. Nu mai ieșea seara să vândă bragă. Își petrecea diminețile umblând în căutarea unei slujbe pe măsura sa prin restaurantele și bufetele din Tarlabası și Beyoğlu, însă o făcea fără tragere de inimă, în scârbă.

În autobuzul companiei de transport în comun în care au urcat, din Taksim, într-o dimineață însorită de duminică nu se mai aflau decât vreo

patru-cinci persoane care, la fel ca și ei, se duceau să-și vadă consătenii stabiliți în celălalt capăt al orașului. Când l-a auzit pe Mevlut povestindu-le Fatmei și lui Fevziye ce persoană amuzantă era Ferhat, unchiul lor și prietenul său din copilărie, Rayiha s-a destins.

Momentul revederii cu Samiha și Ferhat, pe care Mevlut îl evita de zece ani, s-a consumat fără gesturi stingheritoare, grație Fatmei și lui Fevziye. Cei doi prieteni s-au îmbrățișat, după care Ferhat a luat-o în brațe pe Fevziye și s-au dus cu toții să vadă terenul pe care el îl împrejmuise, cu pietre albe, în urmă cu cincisprezece ani, de parcă ar fi fost vorba de un teren pe care urma să fie ridicată o casă.

Pădurea aflată în locul în care se sfârșea orașul, conturul cufundat în ceață al Istanbulului, care se vedea undeva hăt departe, grădinile prin care cotcodăceau găini și rătăceau pui abia ieșiți din găoace ori câini le făcuseră fericite pe fetițe, care alergau în toate părțile. Mevlut s-a gândit că Fatma și Fevziye, care se născuseră și crescuseră în Tarlabası, nu văzuseră în viața lor câmpuri duhnind a gunoi de grajd, case de țară sau chiar livezi. Era fericit să constate că fetițele se uitau cu admirație la tot și la toate: la copaci, la roata fântânii, la furtunul pentru stropit, ba chiar și la un măgar bătrân și trudit, la bucașile de tablă smulse de pe la felurite case vechi din Istanbul și apoi folosite pentru împrejmuirea curților, la grilajele de fier cu decorațiuni.

Își dădea, totodată, seama că adevăratul motiv al fericirii sale era faptul că-și putea continua prietenia cu Ferhat fără să fi fost umilit în vreun fel și că reușise să se ducă acolo fără a o necăji deloc pe Rayiha. Era supărat pe sine pentru că exagerase povestea cu destinatară scrisorii și-și făcuse degeaba sânge rău din pricina ei, ani de zile. Pe de altă parte, avea grijă ca nu cumva să rămână singur cu Samiha.

Mai apoi, când Samiha a adus la masă *kebab*-ul de Beyşehir, el s-a așezat în cel mai îndepărtat colț al mesei. Încerca un soi de bucurie care-i mai alina necazul legat de lipsa serviciului și a banilor. Pe măsură ce sorbea din rachiul pe care i-l turnase în pahar, râzând și glumind, Ferhat, devenea mai

relaxat, dar rămânea prudent: vorbea puțin, căci se temea ca nu cumva să spună vreun lucru nelalocul lui.

Apoi, când a început să se cherchelească, l-a cuprins neliniștea și s-a decis să nu mai scoată o vorbă. Nu făcea decât să asculte flecăreala celorlalți (discutau despre concursul de la televizorul deschis de fete) și-și satisfăcea nevoia de a sporovăi cu cineva vorbind cu sine. La un moment dat a chibzuit: „Da, Samiha era cea căreia-i trimiteam întotdeauna scrisorile, bineînțeles că m-au mișcat ochii ei!“. Nu se uita înspre ea, dar, da, Samiha era frumoasă făt și avea niște ochi îndeajuns de frumoși ca să justifice toate răvașele pe care i le scrisese. Din fericire însă Süleyman îl duse de nas și astfel se făcuse că, deși se gândise la Samiha, își începuse scrisorile adresându-i-se Rayihei. Mevlut nu putea fi fericit decât alături de Rayiha. Dumnezeu îi zămisli un copil pentru altul. O iubea nespun, dacă n-ar fi fost ea ar fi murit. Fetele frumoase, de felul Samihei, erau dificile și pretențioase și te puteau face nefericit din pricini de neînțeles. Fetele frumoase nu-și găseau locul decât dacă se măritau cu bărbați pricopsiți. O fată bună ca Rayiha își iubea însă bărbatul chiar dacă acesta nu era bogat. Când Ferhat intrase în povestea cu încasarea banilor pentru lumină și se pomenise cu bani frumoși, Samiha, care lucrase ani de zile ca femeie cu ziua, răsuflase ușurată.

„Oare ce s-ar fi întâmplat dacă aș fi trecut la începutul scrisorilor numele Samihei, și nu pe cel al Rayihei?“, s-a întrebat Mevlut. Oare Samiha ar fi fugit cu el?

Mevlut a recunoscut față de sine, cu realism, gelozie, dar și cu mintea aburită de băutură, că Samiha n-ar fi fugit la el.

— Ajunge, nu mai bea! i-a zis Rayiha încetișor la ureche.

— Nu beau! i-a șoptit Mevlut nervos.

Samiha și Ferhat ar fi putut să interpreteze greșit lucrurile văzând-o pe Rayiha că vorbea așa, fără rost.

— Lasă-l să bea cât vrea, Rayiha! a zis Ferhat. S-a lăsat, în cele din urmă, de vândut bragă, așa că, poftim, sărbătorește și el...

— Pe străzi umblă acum oameni care-i jefuiesc pe vânzătorii de bragă, a zis Mevlut. Nu mă bucur, de fapt, că m-am lăsat de ea.

Presupunea că Rayiha le povestise câte ceva despre situația în care se afla și că se duseseră în vizită ca să-i facă rost de ceva de lucru, așa că se simțea stânjenit.

— Mi-aș fi dorit să pot vinde bragă până la sfârșitul vieții mele!

— Bine, Mevlut, atunci să vindem bragă până la sfârșitul vieților noastre! i-a zis Ferhat. Pe strada Imamul Adnan se află o prăvălioară. Mă gândeam să-ți zic să ne deschidem acolo o afacere cu *döner*. Bragageria e o idee mai bună. Dugheana aia a rămas de izbeliște pentru că proprietarul n-a fost în stare să se achite de datorie.

— Mevlut e un foarte bun director de bufet, a zis Rayiha. Acum are experiență.

Lui Mevlut nu i-a plăcut aerul de femeie sociabilă, care-i aranjează soțului său un serviciu, pe care și-l luase Rayiha. În clipa aceea nu avea însă puterea de a le căuta nod în papură altora și de a face pe țâfnosul. N-a scos o vorbă. Simțea că Rayiha, Samiha și Ferhat luaseră o anumită decizie încă dinainte. Era, de fapt, mulțumit de situație. Urma să fie din nou director. Își dădea seama că nu era cazul să întrebe atunci, cu mintea tulbure de rachiu, cum de câștiga Ferhat atât de mulți bani încât să deschidă o prăvălie în Beyoğlu.

Ferhat. De îndată ce mi-am luat diploma, m-am angajat la direcția de electricitate, pe lângă o rudă de-a mea Alevi, de felul ei din Bingöl. Când distribuția și companiile de electricitate s-au privatizat, ca urmare a legii din 1991, celor sânguincioși și întreprinzători li s-a schimbat soarta. Unii au acceptat pe loc condițiile de ieșire la pensie. Și-au luat paralele și duși au fost. Alții au rămas ca funcționari pe vechiul sistem și au fost dați afară rapid. Cât despre ambițioșii de felul meu, aceștia au fost prudenți.

Autoritățile au tras, vreme de ani de zile, cabluri electrice prin tot

Istanbulul, până și prin cele mai izolate cartiere de barăci, locuite de cei mai amărăți dintre oameni, ori prin bombele controlate de cei mai ticăloși dintre bandiți. Cetățenii, la rândul lor, s-au folosit de electricitate ani de-a rândul, făcând tot soiul de potlogării ca să n-o plătească. Nefiind în stare să încaseze banii de la șmecheri, statul a privatizat distribuția de electricitate și a transferat sumele pe care nu izbutise să le încaseze, cu titlu de datorii, companiei private la care lucram eu ca funcționar. În plus, a mai apărut și legea care aducea lunar penalități de întârziere consistente pentru restanțele la electricitate, așa încât cei care nu se temeau de încasatorii de felul meu, și chiar neobrăzații care mă luau peste picior să fie în gardă și să-și achite datoriile.

Bărbatul acela din Samsun care vindea ziare, țigări și sendvișuri în dugheana de pe strada Imamul Adnan era un individ descurcăreț, dar nu și un escroc iscusit. Prăvălia îi aparținea, de fapt, unui grec bătrân care fusese expedit la Atena. Samsunezul ajuns în spațiul acela abandonat nu avea nici act de proprietate, nici contract de închiriere, dar făcuse un aranjament cu cineva de la primărie și-și pusese contor. Mai apoi își trăsese un cablu clandestin, necontorizat, racordându-l la prăjitorul de pâine și la cele două ditamai sobele electrice, care făceau o căldură ca în baie. Dacă ar fi fost să-și plătească amenzile pentru furtul de curent atunci când l-am prins eu, precum și restanțele, indexate cu inflația, așa cum dispunea noua lege, ar fi trebuit să-și vândă apartamentul de bloc din Kasimpașa. În schimb, lăsase totul baltă și spălase putina.

Prăvălia rămasă liberă era chiar mai mică decât jumătate din bufetul Binbom, iar înăuntru nu era loc decât de doi mușterii, care ar fi urmat să bea bragă stând la masă. După ce le trimitea pe fete la școală, Rayiha dregea din nou braga cu zahăr, așa cum făcea pe vremuri, curăța ghiumurile și făcea târguieli pentru magazin, de care avea mare grijă. Mevlut se ducea în fiecare dimineață să deschidă la ora

unsprezece și, pentru că nimeni nu bea bragă la ora aceea timpurie, făcea ordine cu migală și înșira cu mare plăcere paharele, carafele și recipientele pentru scorțișoară pe măsuta îndreptată către stradă, urmând pilda bragăriei Vefâ.

Când se hotărâseră să transforme dugheana în bragărie, sezonul brăgii era pe sfârșite, însă vremea continuase să rămână rece mult timp, așa încât atunci când deschiseseră prăvălia în pripă, la cinci zile după aceea, aceasta deșteptase un mare interes. Ca urmare a acelei prime reușite comerciale, Ferhat făcuse investiții în magazin, cumpăraseră un frigider nou, pe care-l foloseau pe post de vitrină, zugrăviseră fațada și vopsiseră ușa (la insistențele lui Mevlut, într-un galben ca braga), ba chiar instalaseră deasupra acesteia un felinar menit să le atragă atenția clienților și aduseseră de acasă o oglindă.

Și-au amintit apoi că prăvălia mai trebuia să aibă și un nume. După Mevlut, ar fi fost suficient ca deasupra ușii să scrie, cu litere mari, BRAGAGERIE. Un producător de firme cu scaun la cap care se ocupa de magazinele moderne din Beyoğlu le-a explicat însă că o asemenea denumire ar fi fost o alegere nefericită din punct de vedere comercial. Acesta le-a pus celor doi prieteni întrebări privitoare la propriul trecut, s-a așternut la taifas cu ei și, aflând că soțiile lor erau surori, a stabilit fără preget numele dughenei:

BRAGAGERIA CUMNAȚILOR

Cu timpul, acest nume a fost transformat în Cumnații. Așa cum se înțeleseseră în lungile mese de prânz, stropite cu rachiu, din mahalaua Gazi, Ferhat punea la bătaie capitalul (o prăvălie goală, care nu presupunea cheltuieli cu lumina și chiria, în Beyoğlu), iar Mevlut cheltuielile de exploatare (braga, pe care o cumpăra de două ori pe săptămână, zahărul, năutul prăjit, scorțișoara), precum și munca depusă de el și Rayiha. Câștigul urma să fie împărțit, între cei doi vechi prieteni, pe din două.

Samiha. Ferhat nu voia ca, după ce muncisem atâta amar de vreme ca femeie cu ziua, să mai lucrez și la prăvălia lui Mevlut. „Mai las-o încolo, măi, nu se poate să lucrezi într-o prăvălie unde se vinde bragă!“, îmi zicea el uneori, iar asta mă necăjea. În prima lună era însă îngrijorat de soarta prăvăliei și se ducea de foarte multe ori, seara, să-l ajute pe Mevlut, așa că se întorcea acasă foarte târziu. Și eu eram îngrijorată, așa că mă duceam acolo pe ascuns de Ferhat. Nimeni nu voia însă să cumpere bragă de la două femei îmbrobodite. Așa se face că, în scurt timp, am ajuns și noi să ne numărăm printre miile de bufete din Istanbul în care bărbații se ocupau de clienți, încasau banii și dădeau restul stând la tejgheaua din partea din față a magazinului, în vreme ce femeile, cu basmale, se ocupau de plită și spălau vasele. Noi însă vindeam bragă.

La zece zile de la deschiderea bragăriei Cumnații, am plecat, în sfârșit, din cartierul Gazi și ne-am mutat într-un apartament cu calorifere din Çukurcuma, închiriat de Ferhat. În vecinătate se aflau niște magazine cu haine vechi, ateliere care reparau fotolii, spitale și farmacii. Când mă uitam pe fereastră vedeam o parte din bulevardul Siraselviler și puhoaiile de oameni care se îndreptau către Taksim ori care veneau dintr-acolo. După-masa mă plictiseam acasă și mă duceam la Cumnații. De cum se făcea ora cinci, Rayiha se ducea acasă, pe de o parte ca să nu le lase pe fetele singure după ce amurgesc și, pe de altă parte, ca să facă mâncare, iar eu plecam ca să nu rămân singură cu Mevlut. De câteva ori am rămas la bragărie după plecarea Rayihei, dar Mevlut mi-a întors spatele. Nu făcea decât să se uite din vreme în vreme în oglindă. Și eu mă uitam în oglindă și nu vorbeam deloc cu el. Mai apoi a început să vină pe acolo și Ferhat, care știa unde mă aflui; după o vreme se deprinsese cu dusul meu la bragărie. Îmi plăcea nespun să rămânem doar noi amândoi, eu și Ferhat, la prăvălie și să trudem alături ca să-i servim pe clienți. Era pentru prima oară când făceam ceva împreună, ca soț și soție. Ferhat vorbea pe seama fiecăruia dintre clienții care

se abăteau pe acolo pentru un pahar cu bragă: „prostănacul ăsta a suflat în pahar pentru că a crezut că braga se bea caldă, ca *salep-ul*!”¹. Un altul era tejghetar-șef la un magazin de pantofi de pe bulevard; Ferhat le făcuse brânșamentul la lumină. Cu un al treilea se întindea la vorbă, punându-l să-și depene amintirile din armată, după ce-i dăduse, gratis, încă un pahar cu bragă, pentru simplul motiv că-l băuse pe primul cu poftă.

La două luni de la deschiderea bragăriei Cumnații, au priceput cu toții că afacerea nu era bănoasă, dar n-au discutat despre acest lucru. La Cumnații se vindea, de-a lungul unei zile, de cel mult de trei ori mai multă bragă decât obișnuia să vândă Mevlut în serile reci de iarnă din vremurile bune de odinioară. Profitul rezultat din vânzare n-ar fi putut acoperi decât jumătate din cheltuielile lunare ale unei familii fără copii. Și-apoi, nu plăteau chirie, iar Ferhat închisese, grație relațiilor sale, robinetul șperțurilor date unor funcționari de la instituții precum primăria ori finanțele. Într-o zonă atât de intens frecventată de lume, aflată cu o stradă mai jos de bulevardul Istiklal, oricine putea vinde tot ce punea pe tarabă.

Mevlut nu și-a pierdut însă deloc speranța. Mulți dintre cei care vedeau firma, în trecere pe stradă, se opreau să bea câte un pahar cu bragă, iar cei mai mulți dintre ei îi spuneau fără înconjur că făcuse foarte bine deschizând un asemenea local. Îi făcea mare plăcere să tăișuiască cu tot soiul de clienți, de la mame care le dădeau pentru prima oară copiilor să guste bragă la bețivi, de la atotștiutori care le dădeau lecții tuturor la maniaci care se îndoiau de toate.

„Bragagiule, braga se bea seara, așa că ce faci dumneata aici diminețile?“, „o faceți acasă?“, „aveți prețuri mari, pahare mici și ar trebui să oferiți mai mult năut prăjit!“ (după cum a aflat repede Mevlut, proprietarii de prăvălii nu scăpau lesne de asemenea critici, de care amărății de vânzători de bragă de pe străzi erau scutiți), „bravo, faceți o afacere onorabilă, ba chiar de importanță națională!“, „tocmai am dat pe gât un rachiu Kulüp mic, ce se

întâmplă dacă beau și asta, dar dacă n-o fac, bragagiule?“ , „mă scuzați că vă întreb, oare ar trebui să beau braga înainte de masă sau după masă, ca desert?“ , „frate bragagiule, știi că numele brăgii vine de la cuvântul *booze*, din engleză?“ , „livrați și la domiciliu?“ , „nu cumva ești feciorul iaurgiului Mustafâ Efendi? Cândva eram ucenic la taică-tău. Aferim!“ , „noi, în mahalaua noastră, aveam un vânzător de bragă, dar acum nu mai dă pe la noi“ , „păi, dacă braga se vinde acum la prăvălie, ce-or să mai facă bragagiii ambulanți?!“ , „bragagiule, ia strigă mata «braaagăăă!» , ca să te audă copiii și să știe cum se face asta!“ . Când era binedispus, Mevlut nu-i supăra pe clienții curioși și, mai cu seamă, pe cei care aveau copii, așa încât striga, râzând, „braaagăăă!“ . Majoritatea clienților care-i spuneau „faceți ceva foarte însemnat!“ și care rosteau discursuri mărețe despre tradiție și otomani nu mai reveneau. Numărul mușteriiilor suspicioși care doreau să vadă cu ochii lor dacă paharele erau spălate bine sau nu, precum și al celor agresivi care îl întrebau dacă ingredientele erau sănătoase sau nu i se părea uimitor. Mevlut nu se mira de cei care afirmau că beau bragă pentru prima oară în viața lor și care exclamau, după prima sorbitură, „oooh!“ , așa cum nu se mira nici de cei care lăsau paharul pe jumătate plin, afirmând că aceasta era „foarte acră“ sau „prea dulce“ . Unii dintre ei strâmbau din nas, zicându-i „braga pe care o cumpăr eu seara de la vânzătorii de pe stradă e cu mult mai autentică!“ . Alții puneau paharul jos înainte de a-l isprăvi, spunându-i „eu credeam că asta se bea caldă!“ .

La o lună de la deschiderea bragageriei, Ferhat obișnuia să treacă pe la local o dată la două zile, către seară, și să se ocupe puțin de diverse treburi. Satul tatălui său fusese evacuat în cursul luptelor de gherilă dintre soldați și kurzi care aveau loc în estul țării, iar bunica sa dinspre tată, care nu știa turca, venise la Istanbul. Ferhat îi povestea lui Mevlut cum o rupea el în kurdă când vorbea cu ea. Kurzii ajunși la Istanbul după ce le fuseseră incendiate satele începeau să se stabilească, puțin câte puțin, pe unele străzi ale orașului, înființând diverse bande. Se spunea că noul primar, care era un

habotnic, urma să închidă cârciumile care instalaseră mese pe trotuare și localurile în care se serveau băuturi alcoolice. În preajma verii, au început să vândă și înghețată.

Rayiha. Aduseserăm și noi la local o oglindă de acasă, așa cum făcuseră și Ferhat și Samiha. Am băgat de seamă că, în unele după-amiezi, Mevlut nu se uita afară, ci în oglinda noastră, aflată lângă fereastră. M-a cuprins îndoiala. Odată, când Mevlut ieșise în stradă, m-am dus și m-am așezat în locul în care stătea el mereu și, când m-am uitat în oglindă, așa cum făcea el, am văzut chipul și ochii Samiheii, care era chiar în spatele meu. M-a copleșit așadar gelozia, închipuindu-mi că cei doi se priveau în ochi, fără ca eu să bag de seamă, cu ajutorul oglinzilor.

S-ar putea să mă înșel, dar lucrul ăsta mă obsedează. Și-apoi, nu e deloc nevoie ca Samiha să vină la bragagerie după-amiaza, când eu și Mevlut suntem de serviciu. La drept vorbind, ce nevoie mai au ei de bani pentru ca Samiha să se ocupe atât de mult de local, câtă vreme Ferhat umblă cu teancurile de bani pe care le primește de la cei care fură curent? Când plec eu, spre seară, ca să mă duc la fete, Samiha mă urmează imediat, numai că uneori e atât de cufundată în treburile, încât uită s-o facă: s-a întâmplat de patru ori să rămână singură cu Mevlut după plecarea mea.

Samiha se gândește, de fapt, la casa pe care-au închiriat-o de curând în Cihangir, nu la prăvălie. Odată, pe seară, le-am luat pe copile cu mine, zicându-mi să trec pe acolo doar așa, într-o doară. Samiha nu era acasă, așa că nu m-am mai putut abține și m-am dus cu fetele la bragagerie. Mevlut era acolo, dar Samiha nu. Mevlut mi-a zis: „De ce-ai venit aici la ora asta? Nu-ți spun eu să nu le mai aduci pe copile aici?!“. Nu mi-a spus-o așa cum ar fi făcut-o Mevlut al meu cel blajin de pe vremuri, ci ca un om hain. M-am necăjit foarte tare și n-am mai dat pe la prăvălie trei zile. Bineînțeles că nici Samiha nu s-a mai putut duce acolo, pe motiv că nu eram eu, așa că a venit imediat la mine acasă, în vizită: „Ce s-a întâmplat, surioară, mi-am făcut

griji pentru tine!“ , mi-a zis ea, cu mare sinceritate. Mi s-a făcut rușine de gelozia mea: „Sunt bolnavă“, i-am zis eu. „Știu că n-ai nimic! Și Ferhat se poartă urât cu mine!“ , mi-a zis ea, și nu pentru că m-ar fi iscodit, ci pentru că sora mea cea ageră la minte și-a dat seama de multă vreme că problemele, în cazul celor ca noi, se trag întotdeauna de la soți. Ce bine-ar fi fost dacă n-ar fi existat bragateria asta și aș fi fost iar singură cu Mevlut, ca pe timpuri!

La mijlocul lunii octombrie au început să vândă iar bragă. Mevlut le-a spus că ar fi fost preferabil să renunțe la celelalte mărunțișuri, ca sendvișuri, plăcinte ori ciocolată, și să le ofere clienților doar bragă, scorțișoară și năut prăjit, însă cum el era cel mai optimist dintre ei, ca de obicei, nu i-au dat ascultare. O dată sau de două ori pe săptămână, seara, Mevlut lăsa localul în seama lui Ferhat și pleca să le ducă bragă clienților săi fideli de pe vremuri. Ca urmare a luptelor din estul țării, în diverse locuri din Istanbul aveau loc explozii, se organizau marșuri, erau detonate, seara, bombe pe la sediile ziarelor, însă cu toate acestea cartierul Beyoğlu continua să rămână aglomerat.

Primul care i-a spus, la sfârșitul lunii noiembrie, că în gazeta *Irşad* apăruse un articol referitor la local a fost lăcătușul habotnic care-și avea atelierul vizavi de ei. Mevlut a dat fuga la chioșcul de ziare de pe bulevardul Istiklal, după care, odată revenit la prăvălie, a cercetat ziarul de la cap la coadă, împreună cu Rayiha. În ziar se afla un articol intitulat „Trei prăvălii noi“, care elogia mai întâi bragateria Cumnații, după care prezenta o afacere cu *dürüm*² deschisă în Nișantași și o prăvălie din Karaköy în care urmau să se vândă doar *güllaç* și *aşure*³. Rememorarea obiceiurilor din trecut, care fuseseră date uitării din cauza maimuțării Occidentului, constituia o datorie la fel de sacră ca rememorarea strămoșilor. Dacă doreau să rămână atașați, ca civilizație, de personalitatea, de idealurile, de crezul național, turcii trebuiau mai întâi să învețe să rămână fideli propriilor sortimente de băuturi și feluri de mâncare.

Spre seară, când Ferhat și-a făcut apariția la local, Mevlut i-a pus în față gazeta, bucuros. A susținut că, după apariția articolului, trecuseră pe acolo foarte mulți clienți noi.

— Las-o baltă! i-a zis Ferhat. Nimeni nu vine la local pentru că citește *Irşad*! Nici măcar adresă n-avem. Am ajuns instrument de propagandă pentru un jeg de gazetă religioasă!

Mevlut nu băgase de seamă nici că *Irşad* era o publicație religioasă, nici că era vorba de un articol de propagandă. Ferhat a observat că prietenul său nu-l înțelesese și s-a enervat. A luat ziarul:

— Uită-te și tu la titlurile astea, măi băiete! „Preasfântul Hamza⁴ și lupta de la Uhud⁵...“, „Intenția, ursita și voința în islam...“, „De ce este pelerinajul o îndatorire religioasă...“

Acelea erau subiecte dăunătoare? Preasfântul Învățător vorbea foarte fumos despre ele, iar lui Mevlut îi plăceau vorbele sale. Din fericire, nu-i spusese lui Ferhat faptul că se vedea cu el, căci altfel acesta l-ar fi numit poate și pe Mevlut „habotnic jegos“.

Ferhat a continuat să parcurgă, furios, paginile gazetei *Irşad*:

— „Ce i-a făcut Fahrettin Paşa lui Lawrence, iscoada aia perversă?“ ... „Masonii, CIA și Roşii“ ... „S-a vădit că englezul care apără drepturile omului e evreu!“

Din fericire, Mevlut nu-i spusese Preasfântului Învățător că tovarășul său de afaceri era Alevi. Acesta credea că asociatul lui Mevlut era un turec de confesiune sunnită, iar dacă se întâmpla ca în taifasurile lor să se apropie cât de puțin de subiecte precum grupurile Alevi, şiiții din Iran ori preasfântul Ali, Mevlut schimba îndată vorba, așa încât Învățătorul să nu spună cumva ceva rău despre ei.

— „Cinci Comentarii la Preasfântul Coran, cu supracopertă colorată, doar cu treizeci de cupoane, prin *Irşad*“, a citit mai departe Ferhat. Măi băiete, păi dacă vin aștia la putere, primul lucru pe care au să-l facă o să fie să interzică comerțul stradal, la fel ca în Iran. Ba au să mai și spânzure vreo doi-

trei indivizi de teapa ta!

— Nuuu! a zis Mevlut cu convingere. Braga conține alcool, dar uită-te și tu, au ceva împotriva ei?

— Pentru că alcoolul din bragă e ca și cum n-ar fi, de-ai! i-a zis Ferhat.

— Da, pe lângă rachiul tău marca Kulüp, braga n-are nici o trecere, i-a răspuns Mevlut.

— Ce-i cu chestia asta, ți s-a urât cu binele? Dacă alcoolul trece drept păcat, n-are importanță câte grade are. Cât despre noi, va trebui să închidem prăvălia.

Mevlut a perceput în vorbele sale o amenințare. Localul acela fusese deschis grație paralelor lui Ferhat.

— Te pomenești că te-oi fi predat în fața habotnicilor ăstora?

— Nu, n-am făcut-o, l-a mințit Mevlut.

— Treaba ta, băiete! i-a zis Ferhat, pe un ton disprețuitor și superior, de patron.

Și-au pierdut amândoi buna dispoziție. O vreme, Ferhat n-a mai dat seara pe la local. Din acest motiv, Mevlut nu s-a mai putut duce să le ducă bragă clienților săi fideli.

Când nu trecea nimeni pe la prăvălie, seara, se plictisea. În serile în care vindea însă bragă pe străzi, nu se plictisea nici măcar când se pomenea pe cea mai pustie uliță cu putință, unde nu se deschidea nici o fereastră și nu cumpăra nimeni nimic. Când umbla, fantezia sa lucra, iar zidurile moscheilor, casele de lemn în paragină și cimitirele îi aduceau aminte că înlăuntrul acestei lumi stăruia o altă lume, o lume tainică.

În gazeta *Irşad* apăruse o ilustrație care înfățișa lumea pe care o purta el în minte. Ilustrația fusese tipărită, desigur, cu alt scop: pentru a însoți o serie de articole intitulate „Lumea cealaltă“. Seara, când rămânea singur în prăvălie, Mevlut deschidea gazeta în care se vorbea despre bragageria Cumnații și se uita la imaginea aceea, aflată pe o altă pagină.

De ce erau înclinate pietrele de mormânt? Ce semnificație avea faptul că

fiecare dintre ele arăta altfel și că unele dintre ele se plecau la pământ, melancolice? Ce era cu dâra aceea albă care cobora din văzduh ca un nor? De ce chiparoșii și lucrurile vechi îi trezeau sentimente nobile?

2. În prăvălie cu două femei

Alte contoare, alte familii

Rayiha. Samiha e frumoasă foc și acum. Dimineața, unii bărbați fără obraz încearcă să-i atingă degetele în timp ce-și iau restul. De aceea, nu le punem banii în mână, ci pe tejgheaua de sticlă. De cele mai multe ori, eu sunt cea care prepară *ayran*-ul, așa cum se întâmplă și cu braga, după cum tot eu mă ocup și de tejghea. La mine nu se dă lumea. În unele dimineți nu intră nimeni în local ca să stea la masă. Uneori mai apare câte o bătrână care se așază cât mai aproape de soba electrică și ne cere ceai. Așa am început noi să vindem și ceai. Într-o vreme trecea pe la noi o femeie simpatică, care se ducea în fiecare zi în Beyoğlu, la cumpărături, și care ne zicea zâmbind:

— Sunteți surori, nu-i așa? Semănați! Care dintre voi e măritată cu un bărbat bun și care cu unul rău?

Odată a venit o javră, un individ cu purtări de bandit, și ne-a cerut, dis-de-dimineață, stând cu țigara între degete, bragă, iar apoi, după ce a băut trei pahare, a început să zică, uitându-se mereu la Samiha:

— Oare braga o avea alcool sau m-o fi luat cu amețeață din altă cauză?

Da, era greu să gospodărești prăvălia în lipsa bărbaților! Samiha nu i-a spus însă acest lucru lui Ferhat, după cum nici eu nu i-am spus lui Mevlut.

Uneori, taman în crucea zilei, Samiha îmi zicea:

— Eu plec, Rayiha, ocupă-te tu mai departe de femeia de la masă și ia de acolo paharele goale!

De parcă ea ar fi fost patroana, iar eu picolița angajată de ea... Să-și fi dat oare seama că le maimuțărea pe doamnele alea bogate din casele în care muncea pe vremuri? Alteori mă duceam pe la locuința lor din Firuzağa – Ferhat era plecat de acasă încă din zori –, iar Samiha îmi zicea:

— Hai să mergem la film, Rayiha!

Uneori ne uitam la televizor. Alteori, Samiha se așeza la toaleta pe care

Și-o cumpărase de curând și se machia, iar eu stăteam și mă chioram la ea.

— Vino, Rayiha, să te machiezi și tu! îmi zicea ea râzând și uitându-se la mine din oglindă. Nu te teme, nu-i spun lui Mevlut!

Ce voia să zică cu vorba asta?! Că atunci când nu eram eu la prăvălie stătea la taclale cu Mevlut, ba chiar vorbea cu el despre mine? Mă cuprindea îndoiala de toate, eram geloasă pe ea și plângeam.

Süleyman. Tocmai coboram, pe seară, strada Imam Adnan, când mi-au picat privirile pe o prăvălie aflată pe partea stângă a acesteia și nu mi-a venit să-mi cred ochilor.

În unele seri, Ferhat trăgea la măsea, după care se abătea pe la prăvălie și-i zicea lui Mevlut:

— Cum eram noi pe vremuri, frate, nu-i așa?! Ce de afișe am mai pus, măi, Mevlut, și ce ne-am mai ciondănit!

Mevlut socotea că Ferhat exagerează; nu-i plăcea să-și aducă aminte de disputele lor politice, ci de felul în care vindeau jocul Noroc. Nu-l corecta însă, căci i se părea mai demn de fâlă să dețină un loc însemnat în amintirile de tinerețe ale prietenului său, pe care acesta le transformase deja în legendă, decât să fie învinovățit că vota cu habotnicii.

Se întâmpla de multe ori să trăncănească amândoi ore în șir despre fanaticii care se duceau să lupte în Bosnia, despre prim-ministrul Tansu, despre bomba care explodase lângă pomul de Crăciun instalat în cofetăria hotelului Marmara (poliția îi acuza ba pe habotnici, ba, în ziua următoare, pe kurzi). Uneori, când nu se abătea pe la prăvălie nici un mușteriu vreme de o jumătate de oră-patruzeci de minute, în cel mai rentabil moment al serii, își treceau vremea discutând îndelung pe marginea câte unui subiect despre care habar n-aveau (oare crainicii de la televizor spuneau totul pe de rost sau jucau teatru, așa cum făceau cântăreții care mișcau din buze în timp ce, în fundal, era pus să cânte un disc?) ori a cine știe cărei afirmații (oare pistoalele purtate

la centură de polițistii care se năpustiseră asupra demonstranților din Piața Taksim aveau glonț pe țevă sau erau de decor?).

Mevlut dăduse la înrămat, iar apoi atârnase pe perete articolul de ziar referitor la prăvălie (și, de asemenea, ilustrația privitoare la „Lumea cealaltă”, apărută în aceeași gazetă), așa cum procedau și celelalte bufete din Beyoğlu. (Visa să înrămeze și bancnotele străine încasate de la turiști, așa cum procedau bufetele cu *döner* de pe bulevardul principal, numai că, din păcate, la bragagerie nu-și făcuse încă apariția nici un turist.) Ferhat observase că articolul din *Irşad* fusese atârnat pe perete. Oare venea rar pe la local pentru că se supăraseră văzându-l acolo? Mevlut își dădea seama că-l privea pe Ferhat ca pe un patron și era supărat pe sine, pe propria-i neputință.

Uneori se gândea că Ferhat deschisese localul doar de hatârul lui. În momentele de slăbiciune, își spunea: „Ferhat a pus pe picioare birtul ăsta mânat de sentimentele de vinovăție pe care le încerca pentru că o furase pe fata cu care mi-aș fi dorit să mă însor eu”. Când se supăra însă pe el, își zicea: „De unde atâta binefacere! El e acum capitalist și are capital. A aflat de la mine că braga e o investiție bună”.

La sfârșitul lunii ianuarie a anului 1995, pe parcursul a două săptămâni cu ninsoare și viscol, Ferhat nu s-a dus deloc pe la local. Apoi, într-o seară, a trecut pe acolo doar așa, într-o doară. Nici măcar n-a stat să-l asculte pe Mevlut, care-i spunea „în perioada asta, vânzările merg bine”.

— Mevlut dragă, știi bine că în unele seri mi-e imposibil să trec pe aici! Nu-i spune cumnatei că mă abat arareori pe aici. Pricepi ce vreau să spun...

— Cum adică? Ia stai nițel jos, măi!

— N-am timp! Cel mai bine ar fi să nu-i spui nimic nici Rayiheii... Surorile nu au taine una față de alta...

Ferhat și-a luat servieta pe care o folosea când încasa banii la lumină și dus a fost.

— Ordonăți! a strigat Mevlut în urma lui.

Ferhat n-avea timp nici măcar să stea la tai-fas cu vechiul său prieten. Nu

remarcase nici ironia strecurată în replica „ordonafi!“ , care-i scăpase lui Mevlut fără voie. Aceasta le era hărăzită de taică-său celor mai respectabili, mai înstăriți dintre mușteriii săi. Mevlut nu-i spusese însă în viața sa vreunui client „ordonafi!“ . Nu credea, pe de altă parte, că Ferhat avea timp să cugete la asemenea finețuri, de vreme ce se însoțea cu escrocii și cu mafioții și era un muieratic.

Când s-a întors acasă și le-a văzut, pe de o parte, pe Rayiha, care se uita la televizor cu sonorul închis, și, pe de altă parte, pe fetițe, care dormeau duse, și-a dat seama de ce era, mai cu seamă, supărat pe Ferhat pentru că, deși avea acasă o nevastă cuviincioasă, frumoasă, umbla noaptea teleleu. După cum spunea și Preasfântul Învățător, la mijloc se afla, pesemne, și năravul rachiului, al vinului. Istanbulul fusese luat în stăpânire de femei din Ucraina, care făceau negoț cu valiza, de imigranți veniți din Africa, de tot soiul de ciudați care te storceau de bani, de mojiicie și șperț, iar guvernul nu făcea altceva decât să se uite la ceea ce petrecea.

Mevlut a priceput astfel deodată de ce era Samiha atât de tristă, deși soțul ei făcea atâtea parale. O urmărise prin oglinzi, fără ca ea să bage de seamă, și văzuse cât era de amărâtă.

Ferhat. S-ar putea ca Mevlut, cititor al gazetei *Irşad*, să creadă că, deși am acasă o nevastă frumoasă de pică și cu mintea brici, umblu după alte muieri, prin urmare sunt desfânat și smintit. Nu e însă adevărat! Nu sunt muieratic. Doar că m-am îndrăgostit. Iar femeia de care m-am îndrăgostit s-a făcut nevăzută. Am s-o descopăr eu, bineînțeles, într-o bună zi prin Istanbul. Mai întâi am să vă explic însă afacerile și ocaziile care li s-au ivit încasatorilor după privatizarea sistemului de încasare a facturilor la electricitate, așa încât alegerile și povestea mea de dragoste să fie înțelese mai bine.

Süleyman. Mă duc în continuare adeseori în Beyoğlu, dar nu ca să beau

Și să-mi înec amarul, ci în interes de afaceri. Necazul meu din dragoste s-a sfârșit de mult. Sunt bine, am dat-o de multă vreme uitării pe servitoarea aceea; trăiesc fericirea de a fi îndrăgostit de o artistă, de o cântăreață, de o femeie matură.

Ferhat. Când încasarea facturilor la electricitate le-a fost încredințată companiilor și încasatorilor privați, eu n-am pornit-o pe urmele sărăntocilor care se racordaseră ilegal la rețea. Dimpotrivă, i-am luat în vizor pe bogătanii fără obraz. M-am ținut, pe cât posibil, departe de cartierele de barăci. M-am ferit de străzile lăturalnice, de zonele izolate și în paragină locuite de sărmani care ar fi degerat și murit de frig în nopțile de iarnă dacă n-ar fi fost furtul de electricitate; am învățat să întorc capul în altă parte când vedeam câte un calic fără nici un rost pe lume care trăia doar cu pâine și apă, alături de cei trei copii și de nevastă-sa, neavând, cu toții, alt lucru care să le încălzească casa și viața decât o sobă electrică, alimentată ilegal.

I-am tăiat însă curentul unui individ care locuia, înconjurat de servitori, de bucătari, de șoferi, într-o casă cu opt camere, orientată spre Bosfor, dar care nu-și achita factura. N-am iertat defel furtul unui individ care înghesuise, ca pe niște sardele, punându-le să monteze fermoare până la ziuă, șaiszeci de tinere sărmame într-un apartament de bloc vechi de optzeci de ani în care locuiseră pe vremuri oameni cu stare. Nu mi-a tremurat mâna nici când am constatat că vatra unui restaurant de lux care avea panoramă asupra întregului Istanbul, ori mașina de țesut a unui producător de materiale pentru draperii care deținea recordul la export, ori macaraua unui antreprenor în construcții la⁶ venit de la țară, care se lăuda acum cu ridicarea unui imobil de paisprezece etaje, erau branșate ilegal la rețea. Le-am tăiat alimentarea și le-am luat paralele. La Societatea Anonimă Turcă Electrică din Yeditepe lucrau foarte mulți încasatori idealiști care, la fel ca mine, erau gata să ia de la bogați și să lase impresia că nu băgau de seamă contrabanda făcută de săraci. Am învățat multe de la ei.

Süleyman. Am felurite întrevederi pe la cluburile de noapte care iau muzica în serios, cu intenția de a dezvălui talentul lui Mahinur. Cel mai bun dintre ele este clubul de noapte Soarele. Uneori nu mă pot abține și trec prin fața prăvăliei amicilor noștri bragagii. Să nu mă înțelegeți greșit, n-o fac, desigur, ca să plâng, suferind din dragoste, ci ca să râd...

Ferhat. Bogătașul răzgâiat neglijează să-și plătească uneori factura din indiferență, după cum se întâmplă uneori ca factura să nu-i fie transmisă de poștă ori să se piardă de-a dreptul. Restanța și amenda, indexate cu inflația, sporesc atunci văzând cu ochii. Cea mai scurtă cale de a le băga ăstora mințile în cap este să le tai lumina fără a le mai bate la ușă și a-i avertiza. Câtă vreme distribuția și încasarea facturilor se aflau în mâinile statului, oamenii cu avere și putere răspundeau la amenințarea cu tăierea electricității zicând „ah, am uitat!” și puțin le păsa. Când se întâmpla ca vreun încasator onest, chiar dacă era vorba de unul dintr-o mie, să izbutească, în cele din urmă, să le întrerupă alimentarea, și asta după ce trecuse de nenumărate ori pe la ei, primul lucru pe care-l făceau ticăloșii ăia era să le telefoneze politicianilor pe care-i cunoșteau și să aranjeze cu ei concedierea încasatorului, nicidecum să vină la sediul din Taksim și să-și achite datoriile. După privatizare și-au dat seama că restanțele n-aveau să mai fie încasate de stat, ci de un capitalist la fel de nemilos ca baștaniilor lor și au început să se teamă de noi, căci patronii noștri din Kayseri nu stau să se uite la bunele maniere și la lacrimile pricopsiților răzgâiați din Istanbul. Înainte de apariția legii ăsteia noi cu privatizarea, încasatorii nici măcar nu aveau căderea să le întrerupă alimentarea cu electricitate. Eu am acum această competență. Cea mai simplă cale de a-l pune la punct pe cel care nu-și plătește factura este să-i întrerupi lumina vineri, pe seară, înainte de zilele libere de la sfârșitul săptămânii. Odată rămași fără electricitate vreme de două zile, învață să respecte legea și ordinea. Anul trecut, când s-a făcut punte

între Anul Nou și Sărbătoarea Jertfei și a fost o vacanță lungă, de zece zile, m-am decis să mă răfuiesc cu unul dintre indivizii de teapa asta.

La ora patru m-am dus la demisolul unui bloc din Gümüşsuyu, locuit de oameni cu dare de mână. Contoarele ruginite la care erau conectate cele douăsprezece apartamente, aflate în cel mai întunecat ungher al unui hol strâmt și prăfuit, țcăneau ca mașinile de spălat rufe de pe vremuri.

— Persoana de la numărul unsprezece e acasă? l-am întrebat eu pe portar.

— Doamna e acasă..., mi-a zis portarul. Ce faci, frate, nu-i tăia, măi, lumina!

Nu l-am ascultat. Îmi ia mai puțin de o sută de secunde până să-mi scot din trusa de scule șurubelnița, cleștele și cheia specială și să întrerup curentul electric. Contorul de la apartamentul cu numărul unsprezece s-a oprit.

— Peste zece minute ai să te duci sus, i-am zis eu portarului. Ai să-i spui că încă mai sunt pe aici, prin cartier și că, dacă dorește, poți să dai de mine și să mă aduci înapoi. Eu am să fiu la cafenea din capul pantei.

La cincisprezece minute după aceea, portarul a venit la cafenea, zicându-mi că doamna se necăjise foarte tare și că mă aștepta la ea acasă.

— Spune-i că acum mă ocup de alte contoare, de alte familii și că, dacă am să am timp, am să încerc să vin, i-am zis eu.

M-am întrebat dacă să aștept sau nu până la lăsarea întunericului. Lumea își poate imagina ce înseamnă să rămâi vreme de zece zile pe întuneric, fără electricitate, în zilele de iarnă, când se întunecă devreme. Unii se duc la hotel. Dacă v-aș fi spus povestea ridicolă a unui cărpănos cu patru copii și a nevastei lui cu pălărie care au stat luni de zile la hotelul Hilton, căutând în vremea asta cu îndârjire o pilă, m-ați fi ascultat?

— Frățioare, doamna e tare neliniștită! În seara asta ar urma să dea o petrecere.

Toți cei cărora li se taie lumina sunt cuprinși de neliniște; femeile le telefonează soților, unii dintre ei devin agresivi, alții te iau cu binișorul, unii se oferă să-ți dea șperț fără s-o mai lungească, alții nici măcar nu știu cum s-o

facă. „Domnule funcționar“, îți zic cei mai mulți dintre ei, fără să știe că, după privatizare, am fost obligați să ne dăm demisia de la stat, „ce-ar fi dacă v-aș plăti amenda acum, pe loc, cu bani gheață, iar dumneavoastră ați da drumul la lumină?“ În țara noastră, până și cel mai idiot dintre cetățeni ajunge să învețe cum să unghă pe cineva. În cazul în care nu accepți șpaga, unii dintre ei plusează, alții încep să te amenințe, zicându-ți „Știi dumneata cine sunt eu?!“, însă cei mai mulți își pierd cumpătul și nu mai știu ce să facă. Amenda doamnei de la numărul unsprezece, care crescuse de douăzeci de ori din pricina inflației, era considerabilă. Nu avea o asemenea sumă în casă. Dacă nu izbutea să mă convingă în răstimpul acela de o oră, urma să rămână fără curent, alături de soț și copii, în cele mai reci zece zile din acea iarnă.

Dacă zvonurile care circulau erau adevărate, unele femei din cartierele necivilizate de la periferie se culcau, până la urmă, cu încasatorii care le băteau la ușă, urmând să le taie lumina. Mie nu mi s-a întâmplat însă niciodată așa ceva, așa că să nu credeți asemenea brașoave.

Pe străzile prăfuite din cartierele sărace, oamenii îl recunosc imediat pe încasator după servieta pe care o cară cu el și după felul în care merge. Mai întâi îi asmuțesc asupra lui pe copii, care se iau după străini și după hoți, iar tâncii care țipă „pleacă, băi!“ și care aruncă cu pietre în el îl bagă oarecum în sperieți. Apoi este amenințat cu moartea de nebunul mahalalei și intimidat de un alt individ, de un bețiv, care-i zice „ce treabă ai tu, bă, aici?!“. Dacă se îndreaptă către firele racordate ilegal la cablurile de înaltă tensiune, este oprit din drum de derbedei și de câinii din cartier, care-l readuc pe calea cea bună. Bandele cu simpatii politice îi țin discursuri și-l înnebunesc de cap, iar oamenii locului îl domolesc, urmărindu-l pas cu pas. Dacă, în cele din urmă, reușește să rămână singur cu vreo femeie sărmană care nu-și poate achita datoria, nici poarta, nici ușa casei nu sunt vreodată închise. Copiii, care poartă imediat toate veștile la cafeneaua din cartier, se află oricum în curte. Ar fi un miracol ca un încasator care închide ușa casei și rămâne singur

cu vreo femeie să mai iasă vreodată teafăr și nevătămat din acel cartier.

V-am povestit toate astea pentru ca dumneavoastră, care tocmai vă pregătiți să ascultați o poveste de dragoste, să nu aveți false așteptări. Pe aici, pe la noi, dragostea este, de cele mai multe ori, unilaterală. Pe vremuri, o doamnă care ar fi locuit într-un apartament cu vedere spre Bosfor din Gümüşsuyu nu l-ar fi băgat în seamă pe încasatorul de curent. Acum însă o face dacă e ca acesta să-i taie lumina.

Am ieșit din cafenea și m-am întors la bloc. Am urcat în ascensorul cu uși de lemn. În timp ce lifful acela arhaic, care aducea cu o cușcă de aur, urca, gemând, către apartamentul cu numărul unsprezece, eram emoționat.

Süleyman. Într-o după-amiază geroasă de la sfârșitul lunii februarie am trecut, în fine, ca un mușteriu de rând, pe la Cumnații.

— Bragagiule, braga dumitale e acră sau dulce?

Mevlut m-a recunoscut imediat și a strigat:

— Vai, Süleyman! Vino înăuntru!

— Spor la treabă, fetelor! am zis eu, cu degajarea unui vechi prieten care intrase pe acolo în trecere.

Samihă purta un batic cu petale roz.

— Bine ai venit, Süleyman! mi-a zis Rayiha, întrebându-se îngrijorată dacă urma să fac scandal.

— Samihă, te felicit, înțeleg că te-ai măritat! Să fie cu noroc!

— Mulțumesc, Süleyman!

— Au trecut zece ani, băiete! mi-a zis Mevlut, luând-o sub aripa sa ocrotitoare și pe Samihă. Abia acum ți-a dat prin minte s-o feliciți?

Mevlut Efendi era fericit acolo, în prăvălioară, cu două femei alături. Mai aveam puțin și-i ziceam „vai, ai grijă să ții bine în mână localul de data asta, ca să nu dea faliment și să se închidă și el ca Binbom!“, dar m-am abținut și l-am luat cu duhul blândeții:

— Acum zece ani eram cu toții tineri, i-am zis eu. Câtă vreme e tânăr,

omul are câte o idee fixă, pentru ca mai apoi, după zece ani, să nu-și mai poată aduce aminte nici măcar de ce și cum s-a întâmplat asta. Mi-aș fi dorit, de fapt, să vin cu un dar și să te felicit, numai că Vediha nu mi-a dat adresa voastră, mi-a zis că locuiți foarte departe, în cartierul Gazi.

— Acum s-au mutat în Cihangir, mi-a zis Mevlut cel fără de minte.

Nu i-am spus „băiete, acolo nu e Cihangir, ci Çukurcuma, cartierul săracilor!“, căci ar fi ieșit la iveală faptul că-i pusesem pe băieți să-l urmărească pe Ferhat.

— Bravo vouă, braga voastră e, cu adevărat, minunată! le-am zis eu, gustând din paharul pe care mi-l puseseră în față. Să le duc puțină și prietenilor mei!

I-am pus să-mi toarne un litru de bragă într-o sticlă mare. Prin această vizită le-am demonstrat amicilor mei, ba chiar și iubirii mele veștede, că lăsasem în urmă dragostea aceea obsesivă de pe vremuri. Principalul meu scop era să-l previn pe Mevlut. Când a ieșit în stradă să mă conducă, l-am îmbrățișat și l-am sărutat. I-am trimis vorbă prin el iubitului său prieten:

— Spune-i să fie atent pe unde umblă!

— Cum adică?! mi-a zis Mevlut.

— Știe el despre ce e vorba!

3. Dragostea electrică a lui Ferhat

Hai să fugim, să plecăm de aici

Korkut. Răposatul meu unchi Mustafa n-a fost în stare să-și ridice pe terenul pe care l-a îngrădit cu tata în 1965, în Kültepe, decât o casă cu o singură cameră. Mevlut a venit de la țară ca să-l ajute pe taică-său, dar, cu

toate astea, n-au izbutit să meargă mai departe și și-au risipit forțele de pomană. În ceea ce ne privește pe noi, ne-am construit mai întâi o casă cu două odăi pe terenul din Duttepe. Tata a plantat în curte niște plop, la fel ca la țară, iar acum aproape că îi vezi din Șișli. Când s-a mutat și mama în Duttepe, venind la Istanbul, am mai adăugat casei o încăpere frumoasă, ridicată într-o noapte din anul 1969, iar mai apoi o altă odaie, în care obișnuiam eu să ascult concursurile hipice la radio. În 1978, când m-am însurat eu cu Vediha, am mai construit o cameră mare, cu baie, și o cameră de oaspeți, iar casa a ajuns să arate ca un palat, extinzându-se mereu. În curtea palatului nostru au mai răsărit de la sine doi duzi și un smochin. Am înălțat și zidul împrejmuitoar. Ne-am făcut poartă de fier.

Acum șase ani am văzut că afacerile ne mergeau, slavă Domnului, bine și, încrezători în titlul nostru de proprietate (acum aveam și acte), la fel ca toți cei de pe aceste dealuri, ne-am mai ridicat un etaj, care se înalță deasupra tuturor caselor. Am făcut scara către acest al doilea etaj în exterior, așa încât mama să nu-și mai facă griji de dimineața până seara întrebându-se unde se duce Vediha sau dacă au venit băieții acasă. Mama, tata și Süleyman s-au mutat la început, plini de avânt, la etajul de sus, pe motiv că era nou și avea perspectivă. Când mama a spus însă că scara o copleșea, că spațiul acela era, de fapt, prea mare, prea gol, prea rece, că erau foarte izolați s-au mutat cu toții jos. Eu am instalat sus cea mai nouă și mai scumpă baie cu putință, am pus faianță albastră, așa cum își dorise Vediha, dar n-am reușit să scap de ideea ei de a ne „muta în oraș“. I-am tot spus „acum și aici e tot oraș, și aici suntem tot în Istanbul“, dar n-a contat. Niște obrăznicături cu dare de mână îi luaseră peste picior pe Bozkurt și pe Turan, la liceul din Șișli, pretinzând că ar fi locuit într-o baracă.

— Mama și tata n-au să vină în Șișli. Nu-și părăsesc ei minunea de grădină cu adieri răcoroase, băcănia, găinile, pomii, am zis eu. Doar n-o să-i lăsăm singuri aici?!

Vediha îmi reproșa uneori că veneam mereu târziu acasă, că se întâmpla

chiar să nu mai vin deloc, că plecasem odată cu afaceri timp de zece zile și exagera cu felurite flecăreli, cum era cea referitoare la femeia aceea sașie, cu părul vopsit blond, de la biroul din Șiși.

Da, uneori dispar de acasă câte zece zile-două săptămâni, dar nu umblu după afacerile din construcții: am fost în Azerbaidjan. Tarik și ceilalți prieteni naționaliști, „turciști“, din vechea mișcare, mi-au zis: „Autoritățile ne-au încredințat această îndatorire sacră, dar n-avem o para chioară“. Cei de la Ankara ne-au spus să obținem sprijin din sectorul privat. Doar nu era să le zic nu „turciștilor“ când mi-au solicitat ajutorul! În Rusia s-a sfârșit cu comunismul, dar chiar președintele Aliyev provine din KGB și a fost membru în Biroul Politic al Partidului Comunist din Uniunea Sovietică. E, chipurile, turc, dar încearcă să-i așeze pe turci la remorca Rusiei. La Baku am avut reuniuni secrete cu diverși comandanți militari. Elçibey, care fusese votat de majoritatea nobilului popor azer (toți sunt turci, de fapt, dar s-au amestecat cu ruși și cu iranienii) și care devenise primul președinte al Azerbaidjanului ales în mod democratic, fusese înlăturat de la putere printr-o lovitură de stat militară în stil KGB, după care se supăraseră și se întorsese în satul lui de baștină. I se acrise de Armenia, de trădătorii și ageamiii care vindeau războiul inamicului, precum și de agenții ruși care-l răsturnaseră de la putere prin puci. Nu voia să se întâlnească cu noi pentru că ne credea spioni ruși, iar eu și Tarik ne omoram vremea prin hotelurile și barurile din Baku. Înainte de-a apuca să ne ducem în satul lui Elçibey, de a-i săruta mâna acestui sfânt și de a-i spune „avem și sprijinul Americii, viitorul Azerbaidjanului se leagă de Occident“, am aflat că lovitura noastră de stat în stil turcesc eșuase. Unii se speriaseră de Ankara și-l informaseră pe Aliyev că ne duseserăm acolo ca să organizăm un puci. Am mai aflat că Elçibey nu numai că nu putea să se alăture loviturii noastre de stat, dar nici măcar nu putea să iasă în curtea casei sale. Am dat, așadar, fuga direct la aeroport și ne-am întors la Istanbul.

Aventura aceasta m-a învățat următoarele: da, întreaga lume îi

dușmănește pe turci, dar cei mai mari dușmani ai turcilor sunt turcii înșiși. Fetele din Baku învățaseră, de fapt, de la rușii pe care-i detestau tot soiul de purtări slobode. Îi preferau însă, până la urmă, pe bărbații azeri. Așadar, stimată doamnă, n-are nici un sens să-mi frâng eu gâtul pentru dumneata! Faptul că a fost de ajuns o singură vorbă ca să mă angajez imediat, voluntar, în această poveste mi-a înlesnit, de fapt, afacerile la nivelul guvernului, al partidului. Süleyman profită și el de asta și-și ia nasul la purtare.

Mătușa Safiye. Cum nici eu, nici Vediha n-am fost în stare să-i găsim o fată pe potrivă, Süleyman și-a găsit el una de teapa lui. Acum nici nu mai dă pe-acasă. Pe de o parte ne e tare rușine, iar pe de altă parte ne temem ca nu cumva să se întâmple ceva necuvenit.

Rayiha. Când se lăsa seara, în zilele reci de iarnă, pe vremea când era deschis localul, venea pe acolo și Ferhat. Eu și Samiha le luam atunci pe fete și ne duceam la ei acasă. Fetele de-abia așteptau s-o audă pe mătușa lor cum spunea tot ce-i venea la gură, cum le recunoștea pe toate vedetele de la televizor, povestind cine cu cine fugise, cum vorbea despre haine și filme, cum le zicea uneia dintre ele cum să-și aranjeze părul, iar celeilalte cum să-și prindă agrafă, cum zicea uneori „a, păi eu am lucrat la omul ăsta, nevastă-sa plângea mereu!“. Acasă se străduiau să imite felul de a vorbi al mătușii lor, așa că odată mi-am ieșit din fire și era cât pe ce să le zic „să nu care cumva să ajungeți ca mătușa voastră!“, numai că m-am abținut ca să nu fiu copleșită de invidie. Voiam să întreb „oare când rămân singuri la local Samiha și Mevlut se uită unul în ochii altuia sau se prefac că li s-ar fi petrecut ochii în oglindă din greșală?“, dar mi-era cu neputință s-o fac. Așa că m-am apucat să citesc din scrisorile pe care mi le trimisese Mevlut din armată ori de câte ori începea gelozia să-mi învenineze sufletul.

Ieri, în timp ce ieșeam din bragagerie, Mevlut mi-a zâmbit atât de dulce, încât atunci când a prins să mă roadă, acasă, o îndoială vicleană, întrebându-

mă dacă nu cumva îi zâmbise surorii mele, am deschis repede una dintre scrisorile de la el și am citit-o: „N-am alți ochi la care să mă uit, alt chip la care să surâd, altă ușă la care să bat cu disperare!“, îmi scrisese. Altă dată îmi scria: „Privirile tale m-au legat de tine ca de un magnet, am ajuns robul tău, Rayiha, nu te mai văd decât pe tine!“ . Și, de asemenea: „A fost de ajuns o privire ca să devin robul tău, care nu mai consimte să mai fie slobozit“ .

Mevlut ne spune uneori la bufet, fie uneia, fie alteia dintre noi, asemenea unui patron care li se adresează ucenicilor săi:

— Luați paharele astea murdare!

Dacă-mi zice mie, mă supăr, întrebându-mă de ce nu-i încredințează Samihei munca asta trudnică; dacă-i zice ei, mă enervez la gândul că ea e prima care-i vine în minte.

Mevlut era conștient de gelozia mea. De aceea avea grijă ca nu cumva să rămână singur cu Samiha în local și să nu-i arate vreo atenție oarecare. Faptul acesta iarăși îmi stâmba gelozia, căci îmi ziceam: „Așadar, are ceva de ascuns și trebuie să fie cu băgare de seamă!“ . Într-o zi, Samiha a intrat într-un magazin de jucării și le-a cumpărat copiilor un pistol cu apă, de parcă ar fi fost băieți, nu fete. Când a venit seara acasă, Mevlut s-a apucat să se joace cu ele. A doua zi dimineață, după ce fetele au plecat la școală, iar Mevlut la local, am vrut să-l arunc la gunoi (mă stropiseră zdravăn și pe mine), dar nu l-am găsit; era limpede că Fatma și-l pusese în ghiozdan și-l luase cu ea la școală. Noaptea, când dormea, i l-am luat și l-am pus bine. La vizita următoare, Samiha a venit acasă cu o păpușă care cânta și închidea și deschidea ochii. Fatma împlinea curând treisprezece ani, se mai juca ea cu păpușile?! N-am zis așa ceva. Fetele n-au fost interesate de jucărie, așa că aceasta s-a făcut nevăzută.

Ceea ce mă face însă să sufăr cel mai mult este întrebarea „oare Samiha o fi acum singură cu Mevlut la bufet?“ , știind foarte bine că nu e așa. Nu reușesc deloc să-mi scot din minte gândul ăsta fără temei, căci Süleyman,

care e la curent cu bârfele din Beyoğlu, i-a povestit Vедиhei că Ferhat vine acasă seara târziu și că bea până nu mai știe de el, așa cum făc bărbații din filme care suferă din dragoste.

Ferhat. Ascensorul vechi, cu oglindă, care semăna cu o cușcă aurită, s-a oprit. Asta se întâmpla cu foarte multă vreme în urmă, într-o vreme la fel de veche ca visele, numai că atunci când vine vorba de dragoste ți se pare mereu că lucrurile s-au întâmplat ca ieri. Când este vorba de locuințe pe care urmează să le debranșez, mi se pare preferabil să bat în ușă, cioc-cioc-cioc, ca muschetarii din filmele istorice care vin să ia viața cuiva, decât să sun.

Mi-a deschis servitoarea. Fata doamnei ar fi fost, chipurile, bolnavă, cu febră (asta era minciuna cea mai răspândită), iar doamna avea să apară în curând. M-am așezat pe scaunul pe care mă pofțise slujitoarea și am admirat priveliștea oferită de Strâmtoare. Tocmai socoteam că sentimentul acela de profunzime și fericire pe care-l încercam deodată fusese pricinuit de peisajul acela însuflețit și trist, când în încăperea a pătruns, asemenea unei raze de lumină, adevărata pricină a trăirii mele: purta niște blugi negri și o cămașă albă.

— Pofțiți, domnule funcționar! Ercan, portarul, mi-a spus că doriți să ne vedem, a zis ea.

— Noi nu mai suntem acum funcționari la stat, i-am zis eu.

— Nu sunteți de la compania de electricitate?

— Povestea cu electricitatea e că a fost privatizată, doamnă...

— Înțeleg...

— Nici noi nu ne-am fi dorit să se întâmple așa..., am zis eu, vorbind cu dificultate. V-am tăiat însă lumina. Aveați facturi neachitate.

— Mulțumesc. Vă rog să nu vă necăjiți! Nu e vina dumneavoastră. Dumneavoastră sunteți la ordin indiferent cine ar fi patronul, statul sau o companie privată.

N-am fost în stare să răspund acestei replici otrăvite și juste, și aceasta

pentru că tocmai eram pe cale să mă îndrăgostesc rău de tot, cugetând, în același timp, că eram pe cale să mă îndrăgostesc rău de tot. Mi-am adunat toate puterile și i-am trântit o minciună:

— Din păcate, am sigilat contorul de jos... Dacă aș fi știut că fica dumneavoastră este bolnavă, nu v-aș fi tăiat nicidecum lumina.

— Ce să facem, domnule funcționar, de-acum e un fapt împlinit..., a zis ea.

Și-a luat un aer serios și inflexibil, la fel ca judecătoarele din filmele turcești.

— Nu vă faceți probleme, procedați așa cum vă cere meseria!

Am tăcut o clipă amândoi. Nu-mi venea în minte nici unul dintre răspunsurile pe care ar fi urmat să i le dau mecanic, și aceasta pentru că nu rostise nimic din ceea ce credeam eu, în timp ce urcam cu ascensorul, că urma să aud în apartament. M-am uitat la ceas:

— Peste douăzeci de minute o să înceapă, oficial, lunga vacanță de zece zile.

— Domnule funcționar, mi-a zis ea cu încăpățănare, din păcate eu n-am fost niciodată în stare să dau vreun șperț cuiva, după cum nu mi-au plăcut nici cei care au făcut-o. Trăiesc în așa fel încât să reprezint un exemplu pentru fata mea.

— Totuși, doamnă, i-am zis eu, este important să sesizați cât de onorabile sunt persoanele în fața cărora strâmbați dumneavoastră din nas pe motiv că ar fi niște simpli angloați.

În timp ce pășeam spre ușă, simțeam cum mă cuprinde furia, deoarece știam că femeia de care mă îndrăgostisem n-avea să-mi zică niciodată „stați!“.

A făcut doi pași către mine. Am simțit că între noi totul era posibil. Știam însă, chiar și în clipa aceea, că e vorba de o dragoste imposibilă. Ceea ce face însă ca dragostea să rămână vie este tocmai imposibilitatea ei.

— Domnule funcționar, uitați-vă la oamenii ăștia! mi-a zis ea, arătând cu

mâna înspre orașul care se zărea pe fereastră. Știți mai bine decât mine că acești zece milioane de oameni sunt ținuți laolaltă, în Istanbul, de câștigul de zi cu zi, de profit, de facturi, de dobânzi... Un singur lucru te face să reziști în gloata asta înfricoșătoare, și anume dragostea.

Mi-a întors spatele fără să-mi dea prilejul să-i răspund, și dusă a fost. În blocurile vechi, vânzătorilor și încasatorilor le este interzis să coboare cu ascensoarele acelea arhaice. Am tot cugetat ce să fac până am coborât scara.

Am descins în subsolul acela înăbușitor și m-am dus până în capătul culoarului. Am întins mâinile ca să sigilez contorul apartamentului debranșat. Degetele mele iscusite au procedat însă taman de-a-ndoaselea: au legat temeinic, cât ai clipi din ochi, cablurile tăiate, după care contorul apartamentului cu numărul unsprezece s-a cutremurat și a luat-o din loc.

— Bine ai făcut, măi, frate, că le-ai dat drumul la lumină! mi-a zis portarul Ercan.

— De ce?

— Bărbatul doamnei, Sami din Sürmene, are mare trecere prin Beyoğlu. Are cunoștințe peste tot... Ar fi făcut presiuni asupra ta. Țștia din zona Mării Negre sunt toți niște mafioți.

— N-au, bineînțeles, nici o fată bolnavă, nu-i așa?

— Ce fată, măi frate... Nici măcar nu s-au căsătorit încă... Individul din Sürmene are nevastă la țară, a făcut cu ea patru băieți, care acum sunt mari. Băieții știu și ei de doamna, dar nu scot o vorbă.

Rayiha. Într-o seară, în timp ce eu și Samiha ne uitam la televizor cu fetele, după masă, a intrat în cameră Ferhat, care s-a bucurat foarte tare când ne-a văzut pe toate la un loc.

— Bravo, fetele tale cresc văzând cu ochii, de la o lună la alta! Fatma, acum ești domnișoară!

Eu am zis:

— Vai, fetelor, am întârziat, haideți să mergem acasă!

La care el a spus:

— Stai, Rayiha, mai stai! Mevlut zăbovește la bufet până foarte târziu, gândindu-se că doar-doar mai trec pe-acolo vreo doi-trei bețivi și cumpără bragă!

Nu mi-a plăcut că-l lua pe Mevlut peste picior de față cu fetele.

— Ai dreptate, Ferhat, i-am zis eu. Pâinea noastră cea de toate zilele a ajuns subiect de distracție pentru alții, zău așa! Haideți, fetelor, să mergem acasă!

Mevlut s-a înfuriat, căci am ajuns acasă târziu:

— N-o să vă mai duceți deloc pe Istiklal, fetele n-au voie acolo! a zis el. Nici tu n-ai să mai ieși deloc din casă după ce o să se lase seara!

— Fetele mănâncă la mătușa lor chifele, cotlete, pui la cuptor, știi asta? l-am repezit eu.

Mă temeam de mânia lui și nu i-aș fi spus, de fapt, așa ceva, numai că, ce să-i faci, m-a pus Domnul să-l reped.

Mevlut s-a supărat și n-a mai vorbit cu mine trei zile. Nu m-am mai dus spre seară cu fetele la Samiha, ci am rămas acasă. Când eram geloasă nu mă mai apucam să aștern pe materialele pentru trusouri păsări decupate de prin reviste, ci priviri necruțătoare, care te înrobeau pe loc, ochi care-ți ațineau calea precum tâlharii și pe care ajunsesem să-i știu pe de rost tot citind scrisorile lui Mevlut. Ochii atâneau din copaci ca niște ditamai poamele, iar printre ei zburătăceau păsări geloase. Am așezat pe ramuri ochi negri, răsfrânți către interior, de parcă ar fi fost narcise. Am brodat pe o plapumă un copac fantastic de după frunzele căruia înfloreau sute de ochi, ca niște talismane împotriva deochiului. Am croit cărări prin funzișul sufletului meu. Am plămădit pe nenumărați vâlătuci de pânză niște ochi aidoma unor sorii: am brodat dârele lăsate de razele negre care țâșneau din genele acestora, ca niște săgeți, și șerpuiau printre ramurile contorsionate ale unor smochini. Nimic nu mi-a putut domoli însă furia!

— Mevlut nu ne mai lasă să venim pe la voi, Samiha... Vino tu pe la

noi când e plecat el la bufet! i-am zis eu Samihei într-o seară.

În fêlul acesta, sora mea a început să vină seara pe la noi, încărcată de pachete cu chiftele și *lahmacun*. După o vreme, am început să mă gândesc că Samiha nu venea să le vadă doar pe fete, ci venea să-l vadă și pe Mevlut.

Ferhat. Când am ieșit din clădire, îmi pierdusem încrederea în mine. În răstimp de douăzeci de minute mă îndrăgostisem și, pe de altă parte, fusesem dus de nas. Îmi părea rău că n-o debrășasem pe Doamnă. Așa o numea portarul; nu folosea numele „Selvihan“, care figura pe factură.

Mi-o imaginam adeseori pe Selvihan în ghearele unui mardeiaș care acționa în stil mafiot. Urma să o protejez. Pentru ca un individ de teapa lui Süleyman să se poată îndrăgosti, este nevoie ca mai întâi să vadă fotografia femeii respective în *Revista de duminică*, iar apoi să se culce cu ea de câteva ori, datorită banilor de care dispune, și astfel să se atașeze de persoana ei. În ceea ce-l privește pe Mevlut, acesta nu trebuie s-o cunoască deloc pe fată, ci doar s-o zărească așa, pe fugă, atât cât să poată visa la ea. Cât despre cei ca mine, aceștia trebuie să simtă, pentru a se amorea de cineva, că joacă cu ea șahul vieții. La mutările de deschidere mă comportasem ca un ageamiu. Aveam însă s-o îmbrobodesc, s-o vânez. Am început așadar să studiez, cu ajutorul unui confrate experimentat de la compartimentul de contabilitate și evidentă căruia-i plăceau rachiul și taclalele, ultimele recipise, plăți bancare și înscrisurile din arhivă.

Îmi aduc aminte că, în foarte multe seri, mă uitam la Samiha, frumoasă fîc, ca o floare, și mă întrebam: „Oare de ce să fie obsedat un om cu o asemenea nevastă de ideea de a avea o ibovnică într-un bloc cu priveliște frumoasă?“. În unele seri, când stăteam acasă și beam amândoi rachiul, îi aduceam aminte Samihei că trecuserăm prin mari lipsuri, dar că, în cele din urmă, reveniserăm în centrul orașului, așa cum ne doream noi.

— Acum avem și bani, îi spuneam eu. Putem să facem ce vrem. Tu ce vrei să facem?

— Să fugim de-aici, să plecăm! îmi zicea Samiha. Să ne ducem undeva unde să nu ne poată găsi nimeni, unde să nu ne cunoască nimeni!

Îmi dădeam seama după vorbele acestea că Samiha fusese mulțumită de faptul că, în primele luni petrecute în cartierul Gazi, eram singuri cuc. Aveam niște vechi prieteni, cu convingeri de stânga, unii dintre ei maoiști, alții, adepți ai Moscovei, cărora, la fel ca și nouă, li se făcuse lehamite de oraș. Și ei spuneau, când ajungeau să câștige, după cazne îndelungi, vreo câțiva bănuți, „o să mai punem deoparte câte ceva, după care o s-o ștergem din Istanbul, spre sud“. Visau să aibă o fermă înconjurată de livezi de măslini, de vii, de grădini, într-o provincie mediteraneană prin care nu călcase în viața lor, la fel ca mine. Și noi ne gândeam că, dacă ar fi fost să avem o fermă în sud, Samiha avea să rămână, în cele din urmă, însărcinată și urma să avem un copil.

— Am răbdat și iar am răbdat, acum facem bani frumoși, așa că să mai strângem puțin din dinți și să ne facem plinul! O să ne cumpărăm o moșie mare în sud, îi ziceam eu diminețile.

— Mă plictisesc seara acasă, îmi zicea Samiha. Du-mă într-o seară la cinematograful

Într-o seară mi s-a urât de stat la taclale cu Mevlut la local, așa că m-am aghesmuit cu rachiul și m-am dus la blocul din Gümüşsuyu. Am sunat mai întâi la apartamentul portarului, așa cum procedau polițiștii care făceau descinderi.

— Ce e, măi, frate, am crezut că a venit bragagiul, s-a întâmplat ceva? a zis portarul Ercan, care mă văzuse uitându-mă la contoare. Aaa, frate, cei de la numărul unsprezece au plecat!

Contorul de la numărul unsprezece era mort. M-am simțit o clipă de parcă ar fi stat lumea în loc. M-am dus la contabilul acela experimentat și iubitor de rachiul de la sediul din Taksim. Acesta mi-a făcut cunoștință cu doi slujbași care se ocupau de arhive, de vechile înscrisuri, completate de mână, ale companiei ce distribuise electricitate la Istanbul vreme de optzeci

de ani. Acești funcționari cumpăniți, care-și încasaseră primele de pensionare și ieșiseră la pensie – unul dintre ei avea șaptezeci și doi de ani, celălalt șaiszeci și cinci –, reveniseră, cu contracte private, în birourile pe care le ocupaseră vreme de patruzeci de ani, pentru a le explica încasatorilor din noile generații tertipurile pe care le puseseră la punct în ultimii optzeci de ani, cu deosebită ingeniozitate, istanbulezii, ca să păcălească companiile de electricitate și, totodată, pe încasatori. Dat fiind faptul că eram un încasator tânăr, sânguincios, mi-au explicat cu plăcere, îndelung tot ceea ce știau. Își aminteau de felurite povești, cartiere, femei, ba chiar și de cleveteli legate de povești de dragoste aflate în spatele acelor tertipuri. Desigur, nu trebuia să lucrez doar în arhivă, ci se cuvenea să apelez și la ultimele înregistrări. Știam că, într-o bună zi, aveam s-o descopăr pe Selvihan în dosul unei uși dintr-o locuință istanbuleză, căci fiecare om din acest oraș are o inimă, dar și un contor.

Rayiha. Iar am rămas însărcinată și nu știu ce-am să mă fac. Mi-e foarte rușine, la vârsta asta, în prezența fetelor!

4. Copilul e ceva sfânt

Eu să mor, iar tu să te însori cu Samiha

Mevlut n-avea să uite niciodată o poveste pe care i-o spusese Ferhat pe vremea când țineau bragageria Cumnații: „În cele mai crunte zile din perioada puciului, când locuitorii din Diyarbakır erau terorizați de urletele celor torturați, ce răzbăteau din închisoare, în oraș și-a făcut apariția un bărbat înțolit ca un inspector. Misteriosul vizitator l-a întrebat pe șoferul de taxi kurd care-l ducea de la aeroport la hotel cum era viața în Diyarbakır. Șoferul i-a spus că toți kurzii erau foarte mulțumiți de noua conducere militară, că

singurul drapel în care credeau era cel al Turciei și că populația orașului fusese nespus de satisfăcută să constate că teroriștii separatiști fuseseră azvârliți în pușcărie. «Eu sunt avocat, i-a zis vizitatorul sosit de la Ankara. Am venit să-i apăr pe cei care au fost torturați în închisoare, pe cei lăsați pradă câinilor pe motiv că vorbeau în kurdă.» Auzind aceasta, șoferul a adoptat o atitudine cu totul opusă celei pe care o vedeau spusele sale dinainte. A înșirat, rând pe rând, caznele la care erau supuși kurzii în temniță, a vorbit de cei care erau azvârliți de vii prin canale, de cei care erau uciși în bătaie. Avocatul venit de la Ankara n-a mai răbdat și l-a întrerupt: «Dar ceva mai devreme spuneai exact invers!», i-a zis el. Șoferul din Diyarbakır i-a răspuns: «Domnule avocat, aveți dreptate. Ceea ce am spus la început era punctul meu de vedere oficial. Ceea ce am spus după aceea e punctul meu de vedere personal.»

Într-o seară în care se ocupau împreună de clienți, Mevlut și-ar fi dorit să discute cu Ferhat despre această poveste care-l făcea să râdă ori de câte ori își amintea de ea, de parcă ar fi auzit-o pentru prima oară, numai că acesta era mereu prins și părea cu gândurile în altă parte. Poate că Ferhat se abătea mai rar pe la local pentru că îl iritau vorbele lui moralizatoare. Mevlut lăsa să-i scape din când în când aluzii neplăcute referitoare la rachiu și la vin, la bărbații muieratici, la responsabilitățile oamenilor însurați, iar atunci Ferhat îi strecura insinuant: „Ce-i cu chestiile astea, scrie despre ele în *Irşad*?“. Mevlut îi spusese de câteva ori că nu citise niciodată gazeta aceea și că o cumpărase doar pentru că publicase un articol fumos referitor la bragagerie, numai că Ferhat nu-l ascultase, ci se mulțumise să clatine din cap disprețuitor. Odată, Ferhat își bătuse joc și de ilustrația cu „Lumea cealaltă“, în care se vedeau chiparoși, pietre de mormânt și o rază de lumină și pe care Mevlut o atârnase pe perete. De ce-i plăceau lui Mevlut atât de mult subiectele îndrăgite de bătrâni, cimitirele și lucrurile vechi?

Mevlut observa că, pe măsură ce sporeau numărul de adepți și de voturi acordate partidelor religioase, Ferhat devenea tot mai agitat, ba chiar era

cuprins de teamă, așa cum se întâmpla cu foarte mulți alți oameni de stânga ori de confesiune Alevi. Ajunsesse, mai în glumă, mai în serios, la un raționament potrivit căruia „până la urmă au să interzică alcoolul, iar lucrul acesta o să scoată în evidență însemnătatea brăgii“. Nu intra în dispute cu cei care deschideau asemenea discuții prin ceainării și, dacă era strâns cu ușa, rostea cuvintele de mai sus, care-i scoteau din țâțâni pe kemaliștii cuprinși de îngrijorare.

Mevlut începuse să cugete că printre motivele care-l determinau pe Ferhat să nu mai dea pe la bragagerie se numărau și scrisorile pe care le scrisese el din armată. Își spunea: „Dacă cineva i-ar fi trimis, vreme de trei ani, scrisori de dragoste nevastei mele, din armată, nici eu nu mi-aș mai fi dorit să-l văd zi de zi!“. În serile în care își dădea seama că Ferhat n-avea să se mai abată pe la local, își reamintea sieși că acesta nu mai trecea nici măcar pe la el pe acasă. Acesta era și motivul pentru care Samiha, rămasă singură, se ducea la ei, ca să-i țină de urât Rayiha și fetele.

Într-o seară, dându-și seama că Ferhat iar n-avea să treacă pe la bragagerie, fie și la ceasuri târzii, Mevlut s-a enervat, și-a pierdut răbdarea, a închis prăvălia devreme și s-a dus acasă. Samiha plecase cu puțin înainte de sosirea lui. Poate că se dădea cu vreun parfum sau poate că mireasma pe care-o percepea în casă Mevlut se datora darului pe care li-l adusese ea copilelor.

Rayiha nu s-a bucurat când s-a pomenit cu el la ore timpurii din seară, așa cum își închipuise Mevlut. Ba dimpotrivă, a cuprins-o gelozia. L-a întrebat de două ori de ce venise așa devreme acasă. Mevlut nu izbutea nici el să-și dea seama de ce se întorsese așa, pe nepusă masă, și se gândea că gelozia ei e absurdă. Se purtase cu mare băgare de seamă la Cumnații, ca nu cumva să se indispună toți trei (incluzând-o, adică, și pe Samiha): fusesse atent ca nu cumva să rămână singur cu Samiha în prăvălie, iar în chestiuni de serviciu vorbise întotdeauna cu glas blând și apropiat cu Rayiha și pe un ton distant, oficial, de parcă ar fi fost vorba de vreun angajat de la Binbom, cu Samiha. Rezulta însă că acele măsuri nu fuseseră suficiente. Mevlut își

dădea seama că erau antrenati cu toții într-un cerc vicios din care n-avea cum să iasă: dacă s-ar fi purtat de parcă n-ar fi existat nici un motiv de gelozie, ar fi părut că ascunde ceva, că umblă cu foarfă, iar faptul acesta ar fi făcut-o pe soția sa să fie și mai geloasă. Dacă s-ar fi purtat ca și cum Rayiha ar fi fost îndreptățită să fie geloasă, ar fi sfârșit prin a-și accepta o culpă inexistentă. Cum fetele nu dormeau, Rayiha și-a păstrat stăpânirea de sine, iar Mevlut a izbutit, în seara aceea în care se întorsese din vreme acasă, să fie stăpân pe situație.

Rayiha. Odată, pe la amiază, când lucram cu vecina noastră, Reyhan Abla, la comenziile pentru trusouri, i-am destăinuit acesteia câte ceva, deși cu rușine, despre gelozia mea. Mi-a dat dreptate. Mi-a zis că orice femeie ar fi atinsă de gelozie dacă lângă bărbatul ei s-ar afla o femeie frumoasă ca Samiha și că eu n-aveam nici o vină. Bineînțeles că vorbele astea m-au făcut să fiu și mai geloasă. Reyhan Abla mi-a spus că ceea ce trebuia să fac eu nu era să-mi tăinuiesc gelozia în adâncul sufletului și să mă perpelesc, ci să i-o mărturisesc lui Mevlut și să-i spun că trebuia să fie atent la ea. Mi-a mai spus să aduc vorba despre asta după plecarea fetelor la școală. Doar că ne-am certat. „Care-i problema?!“, mi-a zis Mevlut. „Nu pot să vin când vreau eu în propria-mi casă?!“

Eu nu cred, de fapt, în tot ce îmi spune Reyhan Abla și bineînțeles că nu mă gândesc, când vine vorba de scumpa mea soră, Samiha, că femeile frumoase, dar fără copii sunt un pericol pentru toată lumea. Reyhan Abla îmi zisese că, în timp ce se juca cu Fatma și Fevziye, în timp ce le spunea povești, Samiha își astâmpăra, pe de o parte, suferința pricinuită de neputința de a avea copii, iar pe de altă parte suferea și se delecta cu suferința pricinuită de GELOZIE. „Să te temi de muierile sterpe, Rayiha, căci tăcerea lor ascunde o mânie cumplită!“, îmi spusese ea. „Nu e chiar atât de inocentă când le cumpără chifele fetelor tale de la chiofegiu“, îmi mai spusese ea. I-am zis lui Mevlut, strigând în gura mare de furie, vreo câteva dintre lucrurile

pe care le aflasem de la Reyhan. „Nu e drept să vorbești așa despre sora ta!“, mi-a zis el.

Adică Samiha l-a dus de nas cât ai zice pește pe nerodul meu, iar el îi ține partea imediat, nu? Am țipat și mai tare: „E STEARPĂ! Uite ce urât vorbesc dacă tu îi ții partea!“ . Mevlut a făcut un semn din mână, de parcă ar fi zis „ptiu, ce scârbă ești!“ și s-a schimonosit de parcă aș fi fost un gândac.

Sonatule, i-ai trimis ei scrisori, pentru ca după aceea să te însori cu mine! Nu, nu i-am spus asta! Nu știu cum se face, dar, în timp ce țipam, am apucat un pachet de ceai Filiz, aflat la îndemână, și i l-am aruncat în cap, ca pe o piatră. Am urlat la el: „EU SĂ MOR, IAR TU SĂ TE ÎNSORI CU SAMIHA, BINE?!“ . N-am să-mi las însă fetele în seama vreunei mame vitrege! Și eu bag de seamă, la fel ca și dumneavoastră, că Samiha le-a dus de nas încă de pe acum pe copilele mele cu daruri, cu povești, cu frumusețea și banii ei, dar dacă ar fi să spun asta, toată lumea, și în primul rând dumneavoastră, ar zice într-un glas: „De unde și până unde asemenea vorbe, Rayiha?! Oare fetele nu pot să se distreze și să se joace puțin cu mătușa lor?!“ .

În vremea asta, Mevlut a încercat să mi-o ia înainte:

— AJUNGE, MĂI, CE-AR FI SĂ TE MATURIZEZI PUȚIN?!

— Pentru că m-am maturizat, nici n-am să mai vin, de fapt, la bragagerie de acum înainte! i-am zis eu. Locul ăla pute!

— Care loc?

— Bragageria Cumnații... PUTE! Mi se întoarce stomacul pe dos acolo!

— Braga îți întoarce stomacul pe dos?

— M-am săturat de braga ta...

Pe chipul lui Mevlut s-a ivit o expresie atât de urâtă, încât m-am speriat și i-am zis deodată: „SUNT ÎNSĂRCINATĂ!“ . Nu intenționez deloc să-i spun asta; aveam de gând să fac chiuretaj și să lepăd ceea ce se afla în mine, așa cum făcuse Vediha, dar mă luase gura pe dinainte, așa că am continuat:

— Port în pântec copilul tău, Mevlut! Mi-e rușine de Fatma și de

Fevziye, la vârsta asta. Nici tu n-ai fost deloc atent! i-am zis eu, învinovățindu-l.

Mă cuprinsese părerea de rău încă de când i-o spuneam, dar mi-a făcut plăcere să constat că se înmuiase. Daa, Mevlut Efendi, visezi, stând în prăvălie, la cumnata dumitale, faci pe deșteptul, rânjești prostește, dar vezi că acum o să iasă la iveală tot ce făceai dumneata cu nevasta acasă, dimineața, după ce plecau fetele la școală. Toată lumea o să zică „Mevlut nu stă deloc degeaba, bravo lui!“, iar Samiha, care nu izbutește deloc să rămână însărcinată, o să fie invidioasă pe cel de-al treilea copil pe care-l port în pântec.

Mevlut s-a așezat lângă mine, pe marginea patului, și-a pus mâna pe umărul meu și m-a tras către el:

— Oare o fi băiat sau fată? a zis. Să nu mai vii deloc pe la bragagerie, în starea în care te afli! a continuat el pe un ton blând, duios. Nici eu n-am să mă mai duc la prăvălia aia. Uite, ne certăm din cauza ei! E mai plăcut și mai bănos să vinzi bragă pe stradă, seara, Rayiha!

Am mai trăncănit o vreme, zicându-ne unul altuia „nu, tu du-te, zău așa, du-te tu, eu nu mă duc, nu te duce nici tu, ai să te duci“, ori spunându-ne vorbe de genul „m-ai înțeles, de fapt, greșit, nimeni nu are nici o vină“.

— Samiha procedează, de fapt, greșit, mi-a zis Mevlut. Să nu mai vină deloc pe la local! Ea și Ferhat nu mai sunt ca noi, uită-te, de fapt, la parfumul cu care se dă...

— Ce parfum?

— Nu știu cu ce s-o fi dat, dar când am venit mirosea în toată casa, a zis el, și a râs.

— Aseară ai venit deci devreme ca să-i simți ei mirosul! am zis eu, și iar am început să plâng.

Vediha. Biata Rayiha e însărcinată. A venit într-o dimineață în Duttepe și mi-a zis:

— Vai, surioară, ne e rușine de fete, ajută-mă neîntârziat, du-mă la spital!

— Fetele voastre au ajuns la vârsta măritişului. Tu împlineşti curând treizeci de ani, iar Mevlut se apropie de patruzeci. Ce se petrece cu voi, draga mea? Tot n-aţi învăţat ce e de făcut şi ce nu?

Rayiha mi-a povestit o seamă de lucruri intime pe care până acum nu le găsisese demne de a fi povestite, după care a adus vorba, sub un pretext oarecare, de Samiha şi s-a mai şi plâns de ea. Am dedus atunci că, de fapt, pruncul acela nu-şi făcuse apariţia din pricina neatentei lui Mevlut, ci a şireteniei ei, dar nici pomeneală să-i spun așa ceva, bineînţeles.

— Draga mea Rayiha, copilul e bucuria familiei, mângâierea femeii, cea mai mare fericire a vieţii, așa că, ce mare lucru, fă-l şi pe ăsta! i-am zis eu. Uneori sunt tare supărată pe mojiile lui Bozkurt şi ale lui Turan. Uite, câte nu le-au făcut şi fetelor tale! Crede-mă că am obosit de câte palme le-am tras băieţilor mei de-a lungul anilor ca să se mai maturizeze şi ei niţel, dar numai pentru ei trăiesc, ei mă ţin în viaţă. Dacă, Doamne fereşte, o să li se întâmple ceva, am să mor! Acum au prins a se bărbieri, se tot caută de coşuri, nu mă lasă să-i ating nici măcar o dată, nu mă lasă nici măcar să-i sărut, pe motiv că s-ar fi făcut mari... Dacă aş mai fi făcut doi, astăzi i-aş fi luat pe cei mici în braţe, i-aş fi dezmiertat şi aş fi fost mai fericită decât acum, n-aş mai fi luat seama la pocinoagele lui Korkut. Acum îmi pare rău de chiuretajele alea pe care le-am făcut ani de zile... Multor femei le pare rău că au lepădat şi o iau pe arătură. În istoria lumii nu există muieri cărora să le pară rău că au prăsit. Rayiha, îţi pare rău că ai adus-o pe lume pe Fatma? Îţi pare rău că ai adus-o pe lume pe Fevziye?

Rayiha s-a pomit pe plâns. Mi-a spus că Mevlut nu izbutea să se căpătuiască, că nu reuşise ca director, că mureau de frică ca nu cumva să dea şi bragageria chix, că dacă n-ar fi fost broderiile pe care le făcea pentru magazinele care vindeau trusouri, în Beyoğlu, n-ar fi scos-o la capăt până la sfârşitul lunii, că n-avea să mai aducă pe lume încă un copil cu gândul că Dumnezeu avea să se milostivească de ei, că era hotărâtă în privinţa aceasta.

În plus, în locuința aceea cu o singură cameră în care trăiau cu toții claie peste grămadă, stând nas în nas de dimineața până seara, nu mai era, cu siguranță, loc pentru încă o persoană.

— Draga mea Rayiha, i-am zis eu, sigur că sora ta mai mare, Vediha, e gata să te ajute în orice privință în vremuri de cumpănă. Dar copilul e ceva sfânt, reprezintă o responsabilitate. Du-te acasă și mai gândește-te puțin! O s-o chemăm și pe Samiha săptămâna viitoare, să stăm de vorbă cu toatele.

— N-o chema pe Samiha, pentru că, drept să-ți spun, mă enervează! Nu vreau să-și dea seama că port un prunc în pântec. Ea e stearpă și o să mă pizmuiască. Cât despre decizia mea, așa rămâne! N-am la ce să mă mai gândesc!

I-am explicat Rayiheii că generalul Kenan Evren făcuse o faptă bună, la trei ani după lovitura de stat militară din 1980, dându-le femeilor necăsătorite posibilitatea de a face chiuretaje în spitale înainte de cea de-a zecea săptămână de sarcină. Acest drept le fusese de folos mai ales curajoaselor celibatate de la oraș, care puteau astfel să facă dragoste înainte de a se mărita. Cât despre femeile căsătorite, pentru a putea beneficia de acest drept, acestea trebuiau să-și convingă bărbații și să obțină de la ei o semnătură care să ateste faptul că erau de acord cu raclajul. Foarte mulți dintre soții femeilor din Duttepe nu-și dăduseră acordul, zicând „la ce bun, e păcat, o să aibă grijă de noi cândva!“, și așa se face că acestea ajunseseră, după certuri îndelungi cu bărbații lor, să aducă pe lume al patrulea, al cincilea copil. Alte femei lepădaseră apelând la metode primitive, pe care le deprinseseră unele de la altele.

— Bagă de seamă, să nu te iei după femeile din cartier și să faci asemenea lucruri dacă nu-ți semnează Mevlut hârtia, auzi, Rayiha, căci o să-ți pară rău! i-am zis eu surorii mele.

Mai existau și bărbați care nu-și făceau probleme în privința unor asemenea acorduri, așa cum era Korkut; i-am vorbit, prin urmare, Rayiheii și despre ei. Foarte mulți indivizi își lăsau nevestele însărcinate, zicându-și

„oricum, există chiuretajul!“, pentru că le era mai ușor să semneze hârtoagele decât să se protejeze. După ce a ieșit noua lege, Korkut m-a lăsat grea de trei ori, de pomană. Am fost chiuretată de trei ori la spitalul Etfâl și bineînțeles că mi-a părut rău după aceea, când am strâns ceva bani. Așa am aflat ce trebuie să-i spui doctorului, la spital, iar apoi de la cine, ce hârtie să iei.

— Rayiha, mai întâi o să ne ducem la primar și o să luăm o hârtie care să demonstreze că ești măritată cu Mevlut, după aceea o să mergem la spital și o să demonstrăm că ești însărcinată, iar apoi o să luăm hârtia, semnată de doi doctori, și un formular necompletat pe care ai să i-l duci lui Mevlut să-l semneze, bine?

Ciorovăiala dintre Mevlut și Rayiha a continuat în felul acesta, cu același sentimentalism și aceeași furie, dar pe o traiectorie și mai confuză decât cea privitoare la gelozie, pe tema copilului pe care ar fi urmat să-l nască sau nu Rayiha. Nu puteau dezbate acest subiect decât dimineața, după ce plecau fetele la școală, căci nu aveau cum să discute nici la bragagerie, nici în prezența lor. Ceea ce făceau ei putea fi numit mai degrabă neînțelegere prin semne decât dispută: îmbufnările, schimonoselile, strâmbăturile din nas, privirile pline de repulsie și încruntările erau cu mult mai grele de sens decât vorbele și, din acest motiv, fiecare era mai atent la chipul celuilalt decât la cuvintele pe care le rostea acesta. Mevlut și-a dat seama în scurtă vreme, cu tristețe, că șovăiala între cei doi poli era percepută de Rayiha, care devenea din ce în ce mai nerăbdătoare, mai morocănoasă, ca un mod de „a pierde timpul“.

Pe de altă parte, Mevlut era emoționat la gândul că pruncul ar fi putut fi băiat și-și făcea tot soiul de iluzii. Acesta avea să se numească Mevlidhan. Își adusese aminte că Babur Han cucerise India pentru că avea trei fii vajnici ca niște lei și că Gînghis Han devenise cel mai temut stăpânitor al lumii grație celor patru fii credincioși cu care fusese dăruit. I-a repetat Rayiheii de

sute de ori că tatăl său dăduse greș în primii ani petrecuți la Istanbul pentru că nu avusese alături un fiu și că atunci când venise el de la țară era deja foarte târziu. Cuvintele „foarte târziu“ nu făceau însă decât să-i amintească Rayihei că raclajul era legal în primele zece săptămâni de sarcină.

Pe vremuri, făceau dragoste la orele dimineții, după ce plecau fetele la școală, și erau foarte fericiți. Acum însă se ciondăneau, se certau mereu. Dacă însă Rayiha plângea, Mevlut era cuprins de un sentiment de vinovăție, așa încât își lua soția în brațe, o consola, îi spunea „se găsește o rezolvare pentru toate“, iar Rayiha îi răspundea, confuză, că cel mai bine ar fi fost, poate, să aducă acel copil pe lume, pentru ca apoi să-i pară rău imediat de cuvintele acelea.

Mevlut se gândea, după ce o vedea atât de hotărâtă să se lepede de copil, că era vorba de o reacție față de sărăcia, de nereușita sa în viață, ba chiar de o pedeapsă îndreptată împotriva lui, și se simțea jignit. Părea că, dacă ar fi convins-o pe Rayiha să aducă pe lume acel prunc, ar fi reieșit că viața lor nu avea nici un fel de scădere, de imperfecțiune, ba chiar că erau mai fericiți decât familia Aktaş. Căci Korkut și Vediha nu aveau decât doi fii. Biata Samiha nu avea copii deloc. Cei fericiți aveau o droaie de odrasle. Oamenii bogați și nefericiți erau invidioși pe copiii celor săraci, la fel ca arabii care cereau ca Turcia să introducă controlul demografic.

Într-o dimineață, Mevlut n-a mai putut răbda stăruințele și lacrimile Rayihei și s-a dus la primarul de cartier, ca să obțină hârtia prin care se adeverea că erau căsătoriți. Primarul, care era, de fapt, agent imobiliar, nu era la birou. Nedorind să se întoarcă imediat acasă, la Rayiha, cu mâna goală, Mevlut a hoinărit fără țintă pe ulițele din Tarlaşa. Căuta din ochi, potrivit unei deprinderi pe care și-o formase în perioadele în care nu avea de lucru, vreun cărucior de vânzare, vreun prieten prăvăliaș alături de care ar fi putut să muncească sau vreun chilipir. În ultimii zece ani, străzile din Tarlaşa fuseseră năpădite de cărucioare, jumătate dintre acestea stând de pomană, legate cu lanțuri, până și în timpul zilei. Cum nu mai ieșea seara să vândă

bragă, în sufletul său se produsese un soi de împușinare și-și pierduse oarecum imboldul de a percepe alchimia străzilor.

În timp ce sorbea ceaiul cu care fusese servit de negustorul de fiare vechi de origine kurdă care-l cununase religios cu Rayiha și care-i dăduse sfaturi cu privire la iubirea trupească în luna Ramadanului cu trei ani în urmă, a discutat puțin cu acesta despre felurite subiecte religioase și despre noul primar municipal. Numărul cârciumilor care-și așezau mesele pe străzile din Beyoğlu sporise. I-a vorbit negustorului de fiare vechi și despre chestiunea chiuretajului. Acesta i-a explicat îndelung că în Coran se vorbește despre chiuretaj, că acesta e un mare păcat, însă Mevlut nu prea l-a luat în serios. Oare ar mai fi făcut chiuretaj atât de multe femei dacă ar fi vorba de un păcat atât de mare?

Avea să fie urmărit totuși de unul dintre subiectele la care se referise cu de-amănuntul negustorul de fiare vechi: ideea că, odată ajunse în rai, sufletele pruncilor îndepărtați din pântecul mamelor lor înainte de naștere săltau nerăbdătoare prin copaci, săreau de pe o ramură pe alta, aidoma unor păsări orfane, țopăiau neliniștite, aidoma unor vrăbiuțe albe, era neliniștitoare. Nu i-a dezvăluit însă acest lucru Rayihei, căci era posibil ca soția sa să nu creadă că primarul lipsea, într-adevăr, de la birou.

Când s-a dus a doua oară la el, la patru zile după aceea, primarul i-a explicat că actul de identitate al soției sale nu mai e valabil și că, dacă Rayiha se așteaptă să beneficieze de vreun serviciu din partea statului (Mevlut nu-i spusese că acest serviciu ar fi fost chiuretajul), trebuie să-și procure un act de identitate nou, la fel ca toată lumea. Problemele de felul acesta îl înspăimântau pe Mevlut. Cea mai însemnată povăț pe care o primise de la răposatul taică-său era să se țină departe de evidențele autorităților. Mevlut nu plătise niciodată impozit la stat. Cât despre autorități, acestea îi confiscaseră căruciorul acela alb și-l făcuseră firâme.

Rayiha, care era încredințată că Mevlut avea să-și dea, în cele din urmă, simțământul pentru chiuretaj, a început să se ducă, pe la începutul lunii

aprilie, la Cumnații, necăjită de singurătatea care-l apăsa pe bărbatul ei la local. Într-o după-amiază a vomitat la prăvălie și a încercat, fără sorți de izbândă, să-i ascundă acest lucru lui Mevlut. Mevlut a curățat vărsătura nevestei sale fără ca vreun mușteriu să bage de seamă ceva. Cât despre Rayiha, aceasta n-a mai dat pe la bragagerie în ultimele zile ale vieții sale.

Cei doi soți au ajuns la concluzia că ar fi fost bine ca Fatma și Fevziye, care se întorceau de la școală după-amiaza, să se abată câte puțin pe la Cumnații, ca să spele paharele și să facă ordine. Necazul Rayiheii era că nu știa cum să le explice fetelor faptul că nu se putea duce la local ca să-l ajute pe tatăl lor. Avea sentimentul că ar fi izbutit să scape de sarcină cu atât mai ușor cu cât știa mai puțină lume despre ea, și în primul rând fetele.

Mevlut le-a dat fiicelor sale, la bragagerie, sarcini de felul celor încredințate bucătarilor ori fetelor care îi ajutau, din spate, pe cei aflați la tejghea. Într-o zi se ducea pe acolo Fatma, în alta Fevziye. Mevlut le puneă să spele paharele, să facă ordine, dar le ținea departe, cu acea gelozie specifică taților, de sarcini precum servitul clienților, încasarea banilor și chiar conversațiile cu mușteriii. Le ținea de urât și discuta cu ele îndelung despre ceea ce făceau la școală, le întreba care dintre imitatorii și comicii pe care-i vedeau la televizor le plăceau, ce fel de seriale și filme urmăreau ori ce fel de scene îndrăgeau.

Fatma era mai deșteaptă, mai gravă și mai tăcută decât Fevziye. Se putea pronunța cu privire la prețurile alimentelor, ale obiectelor de îmbrăcăminte, ale celorlalte lucruri, cu privire la ceea ce se vindea prin magazine, la cei care treceau pe la Cumnații, la felul în care arăta strada, la cerșetorul din colț și la portarul care vindea câte ceva pe sub mână, ba chiar la viitorul prăvăliei și la mama ei, aflată acasă, și nutrea față de tatăl său un soi de afecțiune protectoare, pe care Mevlut o percepea intens. Așa cum avea să-i spună, mândru, și Rayiheii, acasă, ar fi putut lăsa cu deplină încredere, într-o bună zi, bragageria în seama fetei sale de doisprezece ani dacă localul ar fi avut succes (și, bineînțeles, dacă Fatma ar fi fost băiat).

Cât despre Fevziye, care avea unsprezece ani, aceasta era încă un copil: nu se omora după nici una dintre îndeletnicirile care solicitau vreun efort oarecare, de genul curățenie, spălat pe jos ori șters paharele, îi plăcea să se fofileze și găsea mereu o cale de a face totul la modul simplu și cu jumătate de măsură. Mevlut voia mereu s-o dojenească, dar știa că n-avea să se facă ascultat, căci ar fi răs el însuși pe dată de propria-i enervare. Îi făcea plăcere să discute cu Fevziye despre mușterii care treceau pe la local.

Uneori venea pe acolo câte un client căruia nu-i plăcea braga, așa că o lăsa baltă după ce sorbea vreo două înghițituri din ea, spunea tot soiul de mojiicii și încerca să plătească mai puțin, iar Mevlut discuta cu fetele despre întâmplarea aceea mărunță vreo două-trei zile. Uneori îi ascultau cu luare-aminte pe doi bărbați care vorbeau despre ce urma să-i facă ei ticălosului care le trimisese un cec fără acoperire, alteori pe doi prieteni care pariau la agenția hipică aflată ceva mai jos, pe aceeași stradă, iar altă dată pe trei prieteni care veniseră la local pentru că afără ploua și care discutau despre filmul pe care tocmai îl văzuseră. Lui Mevlut îi plăcea mai cu seamă să-i dea uneia ori alteia dintre fetele sale – celei care se afla atunci la local – câte o gazetă uitată sau lăsată acolo de vreun client, s-o pună să-i citească la întâmplare din ea, de parcă ar fi fost analfabet (la fel ca bunicul Mustafa, pe care fetele nu-l apucaseră), și s-o asculte cum citea, privind pe fereastră. Uneori o întrepuia, îi atrăgea atenția asupra câte unui aspect, zicându-i „uite, vezi?“, și îi dădea mici lecții despre viață, despre morală și responsabilitate, prin mijlocirea gazetei.

Alteori se întâmpla ca una dintre fete să-i dezvăluie, plină de sficiune, ceva ce-i stătea pe suflet (faptul că profesorul de geografie avea ceva cu ea, că își dorea să-i cumpere alți pantofi în locul celor care se dezlipiseră, că nu mai voia să se îmbrace cu pardesiul acela vechi, pentru că râdeau copiii de ea), iar Mevlut, dându-și seama că n-avea să poată rezolva problema, îi spunea „nu te necăji, o să se aranjeze și asta într-o bună zi!“, încheindu-și apoi vorbele cu cugetarea „dacă-ți păstrezi inima curată, o să se împlinească, în cele din

urmă, tot ce-ți dorești!“ . Într-o seară constatase că fetele își băteau amândouă joc de vorba aceea, dar în loc să se înfurie pentru că se pomenise în postura de tată luat în târbacă de propriii copii nu făcuse decât să zâmbească, fericit să se confrunte încă o dată cu inteligența și umorul copiilor sale.

În fiecare zi, înainte de lăsarea întinericului, Mevlut își asuma riscul de a lăsa bragageria goală pentru vreo cinci-șase minute, o lua de mână pe copila care i se alăturase în ziua aceea, o ducea în fugă din bulevardul Istiklal în Tarlabası și după ce îi spunea „acum poți să te duci singură, dar fără să mai caști gura pe drum!“ , se uita în urma ei până când aceasta se făcea nevăzută, iar apoi revenea, tot în goană, la Cumnații.

Când a revenit într-o seară la local, după ce o condusese pe Fatma, s-a pomenit cu Ferhat, care stătea înăuntru și fuma.

— Cei care ne-au dat prăvălia asta grecească s-au mutat dincolo, pe celălalt țarm, i-a zis Ferhat. Prin zonele astea, prețurile, chiria sunt în creștere, Mevlut dragă! Ei au să câștige de zece ori mai mult decât noi, chiar dacă ar fi să vinzi în dugheana asta ciorapi, *döner*, chiloți, mere, încălțăminte.

— Păi, noi nu câștigăm, de fapt, nimic...

— Așa e. Eu renunț la prăvălie!

— Cum adică?!

— Trebuie s-o închidem!

— Dar dacă eu aș rămâne? I-a întrebat Mevlut timid.

— Într-o bună zi o să se arate șleahta aia de indivizi care închiriază bunurile grecilor. Au să-ți stabilească chiria după cum pofesc ei... Dacă nu le-o plătești, au să te taie...

— Cu tine de ce n-au făcut așa?

— Pentru că eu mă ocupam de problemele lor cu electricitatea, branșam casele abandonate la curent și puneam astfel în valoare zonele astea pustii, rămase de pe vremuri. Dacă evacuați prăvălia imediat, o să salvați bunurile. Scoateți mai întâi lucrurile de aici, vindeți-le și apoi faceți ce-oți face!

Mevlut a închis imediat bragageria, și-a cumpărat de la băcănie o sticlută cu rachiu și a cinat cu Rayiha și fetele. Nu mai luaseră de ani de zile masa de seară împreună, toți patru. Mevlut s-a uitat la televizor și a râs, făcând tot soiul de glume, după care le-a dat de știre, vesel, de parcă ar fi fost vorba de o veste bună, că se decisese să revină, seara, la comerțul cu bragă pe străzi, că el și Ferhat închiseseră localul, că în seara aceea își luase liber și că din acel motiv băuse și rachiu. Dacă Rayiha n-ar fi zis „să dea Domnul să se termine cu bine!“, nimeni n-ar fi avut sentimentul că auzise o veste proastă. Mevlut a fost, prin urmare, ofensat de vorbele soției sale:

— Lasă-l în pace pe Dumnezeu când beau eu rachiu! i-a zis el. Suntem, din toate punctele de vedere, pe calea cea bună!

A doua zi dimineață, a cărat acasă, cu ajutorul Fatmei și al lui Fevziye, ustensilele de bucătărie de la prăvălie. S-a înfuriat când un negustor de vechituri din Çukurcuma i-a oferit mai nimic pe tejghea, pe masă și pe scaune, așa că l-a căutat pe un cunoscut care era tâmplar, numai că prețul lemnului din care erau meșterite vechiturile acelea prăpădite era și mai scăzut. A dus oglinda cea mică acasă. Cât despre oglinda aceea grea, cu ramă argintie, pe care o cumpărase Ferhat, pe aceasta i-a trimis-o Samihei acasă, prin Fatma și Fevziye, care o țineau fiecare de câte o margine. Știrea decupată din ziarul *Irşad* și pusă în ramă, precum și priveliștea din cimitir, cu pietre de mormânt, chiparoși și o rază de lumină, au fost atâmate, una lângă alta, pe un perete al casei, chiar în spatele televizorului. Mevlut era fericit să se uite la „Lumea cealaltă“.

5. Mevlut paznic la parcare

Pe jumătate vinovat, pe jumătate mirat

Mevlut știa că, după eșecul de la Binbom, n-avea să le mai poată cere celor din familia Aktaş să-i facă rost de o altă slujbă. Era supărat pe Ferhat. Ar fi putut, de fapt, să dea repede uitării acest sentiment și să obțină o altă slujbă, profitând de simțământul de vinovăție pe care-l încerca Ferhat pentru că închisese localul, dar nu putea face acest lucru din cauza Rayihei. Rayiha îl învinovăța pe Ferhat pentru închiderea bragageriei și nu ostenea să repete că acesta e un om hapsân.

Seara vindea bragă, iar dimineața colinda stradă cu stradă, abătându-se pe la cunoștințele sale, în căutare de lucru. Se prefăcea că ia în serios și cumpănea propunerile de slujbe, de genul celor de chelner-șef ori conțopist, pe care i le avansau oberchelnerii și proprietarii de restaurante pe care-i cunoștea de ani de zile, numai că noua sa îndeletnicire ar fi trebuit să-i dea mai puțin de lucru și să-i permită să câștige mai mulți bani (ca Ferhat) și, pe de altă parte, să-i lase timpul și vloga necesare pentru a putea vinde bragă, seara. Pe la mijlocul lunii aprilie, Mohini, care-i căutase cu toată inima ceva de lucru după închiderea localului Cumnații, i-a spus că Ginerică, fostul lor coleg de școală, îl aștepta la biroul din Pangaltı al companiei sale publicitare.

Mevlut s-a dus la biroul acela îmbrăcat cu sacoul lui bun, de sărbătoare, dar cei doi foști colegi de școală nu s-au sărutat și îmbrățișat căci, în timp ce-și strângeau mâna, Ginerică s-a purtat oficial și distant. Bărbatul i-a spus însă frumoasei sale secretare, care se uita la ei zâmbind („probabil că e amanta lui“, s-a gândit Mevlut), că, dincolo de faptul că e „un om foarte deștept, foarte cumsecade și foarte deosebit“, Mevlut e și un foarte bun prieten de-al său. Secretara a râs, de parcă ideea că cei doi, care arătau ca un patron burghez înstărit și un nevoiaș mofluz în toate cele, ar fi putut fi „buni prieteni“ i s-ar fi părut o glumă reușită. Pentru că voia să se țină departe de Ginerică, din instinct, și pentru că nu voia să-i slugărească pe bărbații aceia dichisiți cu cravate care lucrau la birou, Mevlut a refuzat pe loc propunerea de a se ocupa de ceainăria aflată sub scara de la etajul al patrulea. A acceptat în

schimb, cu aceeași iuțeală, să se ocupe de parcare din curtea din spate, pe care i-a arătat-o, pe fereastra biroului, Ginerică.

Treaba lui era să păzească parcare, care se afla în curtea imobilului și dădea către o stradă dosnică, de cei care își parcau mașinile fără autorizație și de găștile pe care proprietarii parcarilor private le numeau „mafia parcarilor”. Găștile din jurul parcarilor, care cuprinseseră mai cu seamă în ultimii cincisprezece ani orașul ca un mărăciniș, erau alcătuite din echipe de câte cinci-șase indivizi, pe jumătate mafioți, pe jumătate concetățeni-prieteni cu apucături de derbedei, aflați în cădășie cu poliția. Echipa pune stăpânire pe câte o stradă, pe câte un cotlon, pe câte un loc viran din centrul orașului în care nu era interzisă parcare, folosindu-se de forța pumnului, a cuțitului și a revolverului, de parcă ar fi fost vorba de propria moșie, deținută cu acte în regulă, pretindea bani de la șoferii particulari care parcau acolo, iar celor care nu plăteau fie le spărgea geamul fluture, fie le spărgea cauciucurile, fie, în cazul mașinilor noi și scumpe importate din Europa, le zgâria portierele. Pentru că unii proprietari de mașini particulare refuzau să plătească, pretextând că era foarte scump, sau zicând „de ce să-ți dau bani ca să parchez mașina în fața casei în care locuiesc de patruzeci de ani, cine ești tu, de unde ai ieșit?!”, sau, eventual, replicând „păi unde e factura, unde e bonul?!”, Mevlut avea să asiste, în răstimpul celor șase săptămâni cât urma să fie paznic de parcare, la nenumărate ciorovăieli, înjurături reciproce și certuri, însoțite de bumbăceli cu pumnii. N-a fost însă amestecat în nici o gâlceavă, căci a reușit încă de la bun început, apelând la o diplomație matură și luând-o cu binișorul, să traseze o linie de demarcație între curtea din spate a companiei publicitare și strada pe care încasa taxe banda aceea.

În ciuda apelului la violență, a golăniei și a neobrăzării, a faptului că distrugeau mașinile la modul ostentativ, găștile de parcagii fără număr din Istanbul le făceau un serviciu deloc de neglijat bogătașilor din oraș, care nu țineau seama de nici o regulă. În zonele în care se bloca circulația și nu se mai putea înainta nicicum, în care era foarte greu să-ți găsești un loc de

parcare, unii membri ai bandelor, numiți „majordomi“, luau mașinile particulare sub aripa lor ocrotitoare, fie că erau lăsate pe trotuare, fie în mijlocul drumului, le protejau și, dacă primeau câțiva gologani în plus, le ștergeau parbrizele pe durata staționării, ba chiar le spălau și le curățau lună. O parte dintre membrii tineri și cu tupeu ai găștilor de felul acesta lăsau cu bună știință mașinile pentru care încasaseră taxe de parcare în curtea companiei, aflată sub supravegherea lui Mevlut, însă acesta nu intra în dispută cu ei, căci Ginerică îi spusese că nu voia scandal. Din acest punct de vedere, misiunea sa nu era grea. Ginerică sau ceilalți angajați ai companiei de publicitate care aveau mașini veneau dimineața la serviciu fără probleme, pentru ca seara, când plecau, Mevlut să blocheze circulația de pe strada aceea ferită, cu siguranța unui polițist de la circulație, să ghideze cu conștiinciozitate mașinile care ieșeau sau intrau în parcare, spunându-le șoferilor „dă-i, dă-i, dă-i, stânga, stânga, stânga“, să țină deschise portierele pentru persoanele importante când acestea coborau din mașină (cu Ginerică, lucrul acesta se petrecea întotdeauna într-o atmosferă de camaraderie) și să le răspundă unora dintre ei când era întrebat dacă venise sau plecase cutare ori cutare. Datorită pilelor pe care i le pusese Ginerică, în locul în care se întâlneau trotuarul și parcare – unii numeau locul acela „poarta“, numai că nu exista așa ceva – fusese așezat un scaun. Mevlut își petrecea cea mai mare parte a timpului stând pe scaunul de lemn, urmărind rarele mașini care treceau pe ulița aceea lăturalnică, uitându-se la cei doi portari care contemplau strada din ușile imobilelor pe care le păzeau, la un cerșetor care se ducea din când în când pe bulevard pentru a-și dezvălui piciorul schilod, la ucenicul unui băcan din Samsun, care intra și ieșea mereu din prăvălie, la trecători, la ferestrele clădirilor, la pisici, la câini și tăifăsuind cu cel mai tânăr dintre membrii bandeii de parcagii (acestuia i se spunea, la modul disprețuitor, „omul cu bâta“).

Ceea ce-l fascina pe Mevlut la Kemal, „omul cu bâta“ din Zonguldak, era faptul că găsea interesant tot ceea ce spunea acesta, deși nu era prea

mintos și vorbea neconținut: taina acestui lucru sălășluia în faptul că tânărul putea să vorbească cu degajare, oricui îi ieșea în cale, despre cele mai intime aspecte ale vieții sale, de la deprinderile sale sexuale la omleta cu cârnați, de la felul în care spăla maică-sa rușe la țară sau în care se bătuse cu taică-său până la ceea ce simțise el când se uitase la o scenă de dragoste la televizor, cu o seară înainte. Poveștile acelea personale și sentimentale erau însoțite de fantezii grozave referitoare la companie, la stat și la politică: jumătate dintre bărbații care lucrau la firma de publicitate erau poponari și jumătate dintre femei, lesbiene; pe vremuri, întreaga zonă Pangaltı se afla în stăpânirea armenilor, care urmau să o revendice într-o bună zi prin intermediul Americii; primarul Istanbulului era asociat în taină cu firma care făcea noile autobuze cu burduf, cumpărate din Ungaria (oamenii le numeau „omizi“).

Când tânărul „cu bâta“ vorbea despre abilitățile găștii de parcații, la care se referea spunând „noi“, Mevlut simțea, totodată, în aer o atmosferă amenințătoare: dacă ar fi vrut, ar fi putut face praf mașina poponarului ăluia cu cheag care-și parca Mercedesul lui scump pe trotuarul păzit de ei și care nu-i dădea nici măcar un sânt de-o ciorbă sărăntocului care o păzea, și nimeni n-ar fi putut zice nimic. Oare zgârciobii care le ziceau „locul ăsta e al vostru?! Chem poliția!“ ca să nu plătească parcare, care nu costa mai mult decât un pachet de Marlboro, știau că jumătate din banii pe care îi dădeau ajungeau la poliție? Unii tipi arțăgoși știau să facă pe nebunii și să-i tragă câte un perdaf „omului cu bâta“, dar habar n-aveau că noul acumulator, cutia de viteze scumpă ori instalația de aer condiționat a BMW-ului nou-nouț pe care i-l încredințaseră odată cu cheia fuseseră schimbate în răstimp de trei ore. O bandă de parcații din Ünye care lucra cu un depanator pe jumătate clandestin din Dolapdere schimbase atât de repede și desăvârșit, într-o jumătate de zi, motorul unui Mercedes 1995, a cărui cheie îi fusese dată pe mână, cu motorul uzat al unui Mercedes vechi, încât proprietarul mașinii îi mai dăduse și un bacșiș gras „omului cu bâta“, zicându-i „mi-ați spălat foarte bine mașina!“. Mevlut nu trebuia însă să-și facă griji, căci banda nu

intenționată să le facă vreun rău, lui și mașinilor parcate în curte. Nu protesta când tânărul Kemal aducea câteva mașini din afară și le plasa în parcare companiei de publicitate când aceasta era goală, dar îi raporta din când în când lui Ginerică, sus, asemenea amănunte.

Uneori, curtea, parcare, trotuarele, strada pustie erau învăluite de o nemișcare și o tăcere profunde (atât cât se poate la Istanbul), iar Mevlut își dădea seama că ceea ce îndrăgea el cel mai mult în viață, după tovărășia Rayihei și a fetelor, era să se uite la oamenii care treceau pe stradă, să-și imagineze tot soiul de lucruri cu privire la ceea ce vedea (așa cum se întâmpla când se uita la televizor) și să stea cu cineva la taclale despre ele. Ginerică nu-i dădea prea mulți bani, dar nu trebuia să se plângă, căci nu lucra într-un birou, ci în preajma străzii. În plus, la ora șase, după ce se închidea biroul iar mașinile plecau, se putea întoarce acasă (seara, parcare rămânea în seama găștii) și își putea face timp să vândă bragă.

Într-o zi pe la prânz, la o lună după ce începuse să lucreze ca paznic la parcare, în timp ce se uita la un lustragiu care umbla din ușă-n ușă, pe strada pustie, și văcsuia încălțările care-i erau expediate de la etajele de sus ale clădirilor, Mevlut și-a adus deodată aminte că trecuseră cele zece săptămâni oficiale necesare pentru ca Rayiha să poată face chiuretaj. Mevlut credea sincer că nu izbutiseră să avanseze în acea privință atât din pricina propriei șovăieli, cât și din pricina descumpănirii soției sale. Și-apoi, chiar dacă ar fi fost făcut într-un spital de stat, chiuretajul era ceva primejdios. Un copil ar fi fost însă bucuria familiei și, pe de altă parte, i-ar fi unit și mai mult. Rayiha nu le spusese încă Fatmei și lui Fevziye că era însărcinată. Dacă avea s-o facă, avea să constate cu bucurie că fetele, care se făcuseră mari, aveau să accepte copilul.

Așa a ajuns Mevlut să cugete îndelung la soția sa, aflată acasă. Și-a amintit, cu ochii aproape în lacrimi, cât de atașat era de Rayiha, cât de mult o iubea. Era abia ora două, fetele nu se întorseseră încă de la școală. S-a simțit la fel de liber ca în anii de liceu; a lăsat parcare în seama tânărului

Kemal din Zonguldak și a plecat repede, aproape în goană, acasă, în Tarlabaşı. Își dorea să fie singur cu Rayiha, să revină la minunatele vremuri ale primilor ani de căsnicie, în care nu se ciondăneau niciodată. Avea un sentiment de vinovăție, de parcă ar fi uitat ceva foarte însemnat. Poate că din această cauză se și grăbea.

Când a intrat pe ușă, și-a dat seama că Dumnezeu fusese cel care îl făcuse să gonească până acasă cu sufletul la gură. Rayiha încercase să lepede de una singură, printr-o metodă primitivă, se petrecuseră niște lucruri necuvenite și era aproape fără simțire din pricina sângerării și a durerii. Și-a ridicat soția, a luat-o în brațe și a pus-o pe fugă într-un taxi. În timp ce făcea acele lucruri, știa că n-avea să uite clipele acelea până la sfârșitul vieții. S-a rugat mult ca viața lor fericită dintotdeauna să nu fie nimicită, ca Rayiha să nu sufere. A mângâiat părul năclăit de sudoare al nevestei sale; s-a speriat de chipul ei alb ca varul. În timp ce se îndreptau către spitalul de urgență, aflat la cinci minute distanță de casă, Rayiha purta pe chip expresia vinovată, uluită pe care i-o văzuse în seara în care o răpise.

Când au pătruns pe poarta spitalului, Rayiha murise deja din cauza hemoragiei. Avea treizeci de ani.

6. După Rayiha

Nimeni nu se poate supăra pe tine dacă plângi

Abdurrahman Efendi. Casa de oaspeți de la noi din sat are acum telefon. „Du-te repede că te caută fiică-ta de la Istanbul!“, mi-au zis oamenii. M-am dus până acolo ca vai de lume. Era Vediha: scumpa mea Rayiha lepdădase și ajunsese la spital. Când am băut două pahare pe inima goală, înainte de a lua autobuzul din Beyşehir, am simțit piaza rea și am crezut că aveam să mă înăbuș de tristețe: așa se întâmplase și cu maica fetelor mele

orâne. Când jeleşti, ți se mai ostoiește amarul.

Vediha. Acum am priceput că draga și blajina mea Rayiha, sora mea, fie-i hărăzit raiul, ne-a spus atât mie, cât și lui Mevlut niște minciuni. Mie îmi zisese că Mevlut voia să scape de copil, dar s-ar zice că nu era adevărat. Lui Mevlut îi spusese că pruncul urma să fie fată, numai că lucrul acesta nu era, desigur, încă limpede. Suntem însă atât de îndurerați, încât nu cred că cineva ar putea să vorbească și să vă explice ceva.

Süleyman. Când m-a văzut Mevlut, m-am temut ca nu cumva să creadă că nu eram destul de mâhnit. S-a întâmplat însă exact pe dos: când l-am zărit pe el confuz, răvășit, am început să plâng. Privindu-mă cum jeleam, Mevlut a plâns și el; a plâns și mama. Mai apoi plângeam parcă nu pentru că ar fi murit Rayiha, ci pentru că plângea toată lumea. Korkut care, în copilărie, le spunea tuturor celor care plângeau „nu mai boci ca o muiere!“ nu putea să zică nimănui nimic de data asta. În timp ce mă uitam la televizor în camera de oaspeți, a intrat Korkut și mi-a zis: „Băiete, plângi de nu mai poți, dar ai să vezi tu că, până la urmă, Mevlut o să găsească iar o cale să fie fericit“.

Korkut. Am luat trupul neînsuflețit al Rayiheii de la spitalul de urgență împreună cu Süleyman. Ni s-a spus: „În Istanbul, cele mai bune femei care spală moartele, cu cei mai buni bureți, apă, săpun, lințolii, prosoape, apă de trandafiri se află la fereleul moscheii Barbaros din Beşiktaş. Ați face bine să le dați bacșișul de la bun început!“. Așa am și făcut, eu și Süleyman, după care am așteptat amândoi, stând și fumând în curte, să fie spălată Rayiha. La administrația cimitirului din Cartierul Industrial a venit și Mevlut. Își uitase acasă actul de identitate, așa că ne-am întors toți trei în Tarlabaşı. N-a reușit să-și găsească buletinul, apoi s-a prăbușit pe pat și a plâns, după care s-a ridicat, a mai cotrobăit puțin și a dat de el. Ne-am întors la cimitir. Traficul era foarte intens.

Mātuşa Safiye. În timp ce făceam halva⁷, îmi picurau lacrimile în cratiţă. Vedeam cum fiecare lacrimă se făcea nevăzută printre boabele de halva: era ca și cum, odată cu dispariția lacrimilor, uitam ceva. Oare o să se termine butelia? Oare s-ar fi convenit să pun ceva mai multă carne în mâncarea cu legume? Asta pentru că cei care osteneau de atâta plâns veneau în bucătărie, ridicau capacele cratițelor și cătau în ele îndelung, cufundați în tăcere. De parcă, dacă ai plânge multă vreme, ți s-ar îngădui să vii în bucătărie și să vezi ce e pe aragaz, ce se află în cratiță...

Samiha. Fatma și Fevziye, bieteles de ele, au rămas peste noapte la mine. Venise și Vediha: „Adu-le la noi!“, mi-a zis ea. Așa se face că am revenit pentru prima oară după unsprezece ani în casa din Duttepe a familiei Aktaş, pe care o părăsisem pentru a nu mă mărita cu Süleyman. Ferhat îmi spusese „fii atentă la Süleyman!“, dar acesta nu se vedea prin preajmă. Cu unsprezece ani în urmă, toată lumea credea că urma să mă mărit cu el, chiar și eu! M-am uitat de curiozitate la camera în care stăteam pe atunci cu tata: se făcuse parcă mai mică, dar tot a ceară mirosea. Mai adăugaseră casei două etaje; mă aflam într-o situație dificilă, dar toți eram cu gândul la Rayiha. Am început din nou să plâng. Dacă plângi, nimeni nu se poate supăra pe tine, și nici nu-ți poate pune întrebări.

Mātuşa Safiye. Mai întâi au ostenit de plâns Fatma și Fevziye, fetele lui Mevlut, apoi Vediha, așa că au venit în bucătărie și s-au uitat îndelung prin cratițe și prin frigider, de parcă s-ar fi uitat la televizor. După aceea a venit și Samiha. Tot mă mai dau în vânt după ea! Nu sunt supărată pe fata asta pentru că l-a stâmit pe Süleyman, l-a îmbătat cu frumusețea ei, iar apoi a plecat și l-a lăsat.

Vediha. Din fericire, femeilor le este interzis să meargă la înmormântări.

N-aș fi putut îndura! Când s-au dus bărbații la moschee, noi, femeile rămase acasă și fetele lui Mevlut, am plâns cu toatele. Uneori plângea un ungher din odaie, după care acela tăcea și bocea celălalt ungher. Nu i-am așteptat pe cei care urmau să se întoarcă de la înmormântare, nici măcar seara n-am așteptat-o, ci m-am dus în bucătărie și le-am dat tuturor halva. Plânsetele au conținut odată cu halva. În timp ce Fatma și Fevziye mâncau, uitându-se în jos, pe fereastră, am văzut în curtea din spate mingea de fotbal, cu alb și negru, a lui Turan și Bozkurt. După ce s-a isprăvit halva, au început iar bocetele, numai că, până la urmă, obosești de atâta plâns.

Hacı Hamit Vural. Nevestei nepotului familiei Aktaş i s-a împlinit sorocul de tânără. Curtea moscheii era plină ochi cu iaurgii bătrâni, de felul lor din Konya. Cei mai mulți dintre ei mi-au vândut mie terenurile pe care le-au îngrădit prin 1960-1970. Tuturor le pare rău mai pe urmă și-și zic: „Ce bine ar fi fost dacă l-aș fi vândut mai târziu și-aș fi luat mai multe parale pe el! Hacı Hamit mi-a luat terenul pe nimic!“. Nici unul dintre ei nu spune însă „Hacı Hamit, să-l țină Dumnezeu sănătos, ne-a dat bani cu carul pe terenurile împrejmuite de noi pe măgura asta binecuvântată, deși nu erau intabulate!“. Dacă ar fi donat măcar unu la sută din banii luați de la mine pentru asociația de ocrotire a moscheii, azi n-ar mai fi trebuit să plătesc eu pentru înlocuirea streșinilor, pentru schimbarea plumbului de pe acoperiș și pentru ușa sălii de la cursul de Coran. Am ajuns însă să mă deprind cu oameniiăștia, așa că le zâmbesc tuturor cu afecțiune și le întind mâna, ca să mi-o sărute, celor care doresc acest lucru. Soțul moartei arăta răvășit; am întrebat ce-a mai făcut Mevlut după ce-a fost iaurgiu; cei din jur mi-au deslușit și m-am întristat. Nu toți oamenii sunt la fel. Unii se îmbogățesc, alții se înțelepțesc; unii sunt sortiți iadului, alții, raiului. Mi s-a adus aminte și astfel mi-am amintit și eu că, în urmă cu niște ani, am fost la nunta oamenilor ăștora și i-am prins ginerelui un ceas la mână. La marginea scărilor care dădeau în curtea moscheii erau îngrămădite niște cutii goale,

niște pachete; „Ce, moscheea e depozit?!“, le-am zis eu. Or să le ia de acolo. A venit imamul, iar oamenii s-au strâns ciopor. Preasfântul nostru Profet a grăit: „Cel mai bine este ca, la înmormântări, să stai pe rândul din spate“. Într-adevăr, îmi place să-i văd pe oamenii din comunitate cum înclină din cap în dreapta, apoi în stânga și, de aceea, nu pierd niciodată rugăciunile de îngropăciune. M-am rugat lui Dumnezeu s-o trimită pe femeia aceea – oare cum o chema, abia i-a spus numele domnului imam! – în rai, dacă era o femeie bună, sau s-o ierte, dacă era o păcătoasă. S-ar zice că răposata doamnă Rayiha era tare plăpândă, tare ușoară! I-am purtat și eu o clipă sicriul pe umăr și era ca fulgul.

Süleyman. Cum Korkut mi-a zis să stau cu ochii în patru, am fost tot timpul alături de Mevlut. Acesta a fost cât pe ce să cadă în groapă în timp ce arunca pământ în ea, lopată după lopată, așa că l-am prins de la spate. Atunci l-au lăsat puterile și nu s-a mai putut ține pe picioare. L-am așezat pe marginea altui mormânt. Nu s-a mai sculat de acolo până când n-a fost pus în groapă sicriul Rayiheii, iar gloata s-a împrăștiat.

Mevlut voise, de fapt, să rămână în cimitir, în locul în care îl așezase Süleyman. Simțea că Rayiha aștepta ajutor de la el. Dacă ar fi rămas singur, ar fi spus ca pe apă rugăciunile care nu-i veniseră deloc în minte mai devreme, din pricina mulțimii, și i-ar fi venit în sprijin soției sale. Mevlut știa că rugăciunile rostite la vremea când trupul mortului era acoperit cu țărână, iar sufletul i se înălța din mormânt ar fi urmat să-l aline pe cel dus de pe lume. Dincolo de aceasta, imaginea pietrelor de mormânt, a chiparoșilor din fundul cimitirului, a celorlalți copaci, a ierburilor, a luminii aducea leit cu imaginea aceea din gazeta *Irşad* pe care mai apoi o decupase și o atârname, împreună cu Rayiha, pe peretele bragageriei Cumnații. Asemănarea aceea i-a deșteptat sentimentul că mai trăise și înainte momentul pe care îl trăia atunci. Încearca uneori acel

sentiment amăgitor în timp ce vindea bragă, seara, și îl accepta cu plăcere, ca pe o farsă jucată de mintea sa.

Mintea lui Mevlut manifesta față de moartea Rayihei trei reacții fundamentale, pe care le trăia când ca pe o iluzie, când ca pe o realitate. Prima dintre aceste reacții, care dura și cel mai mult, era să nu-i accepte moartea. În ciuda faptului că Rayiha murise chiar în brațele sale, mintea sa plătuse adeseori himere, de parcă acest fapt nu s-ar fi petrecut niciodată: soția sa se afla acolo, în cameră, abia spusese ceva, dar el n-o auzise; urma să intre curând în încăpere; viața mergea înainte, ca de obicei.

Cea de-a doua reacție: Mevlut era supărat pe tot și pe toate. Era supărat pe șoferul de taxi care o dusese prea târziu pe Rayiha la spital, pe funcționarii care nu-i mai eliberau odată noul act de identitate, pe primar, pe doctori, pe cei care-l lăsau singur, pe cei cărora li se datora scumpetea vieții, pe teroriști și pe politicieni. Cel mai supărat era însă pe Rayiha, pentru că îl lăsase singur, pentru că nu-l adusese pe lume pe băiețelul Mevlidhan, pentru că se fărâșise de maternitate.

Cât despre cea de-a treia reacție a minții sale, aceasta era s-o ajute pe Rayiha în călătoria care urma după moarte. Își dorea ca măcar să-i facă un bine pe lumea cealaltă. În clipele acelea, era tare singură în groapă. Dacă el ar fi venit cu fetele la cimitir și ar fi rostit cu toții *Fatiha*⁸, suferințele îndurate de soția sa s-ar fi micșorat. La ceva timp după ce prinsese să rostească *Fatiha* la capul mormântului, Mevlut ajunsese să încurce ori să sară unele cuvinte, al căror tâlc nu-l știa, de fapt, foarte bine, și se liniștea singur spunându-și că importantă era, de fapt, intenția de a te ruga.

În primele luni de la moartea Rayihei, Mevlut și cele două fete ale sale obișnuiau să se ducă la mormântul ei, în cimitirul din Cartierul Industrial, apoi să meargă în Duttepe, la familia Aktaş. Mătușa Teyze și Vediha le dădeau să mănânce celor două orfane, le tratau cu ciocolată și biscuiți, care nu lipseau niciodată din casă pe vremea aceea, după care deschideau televizorul și se uitau toate patru la filme.

În vizitele acelea de după drumurile la cimitir s-au întâlnit, în două rânduri, și cu Samiha. Mevlut își dădea seama de ce revenise aceasta, acum, că nu se mai temea de Süleyman, în casa pe care o părăsise cu ani în urmă, fugind la Ferhat: Samiha se supunea acelei neplăceri doar pentru a-și vedea nepoatele, pentru a le alina și pentru a fi alinată de prezența lor.

Cu prilejul uneia dintre vizitele în Duttepe, Vediha i-a spus lui Mevlut că, dacă ar fi fost să se ducă peste vară la țară, în Beyşehir, li s-ar fi alăturat și ea. Le-a povestit că vechea școală din Cennetpınar fusese transformată în casă de oaspeți, iar Korkut ajută asociația din sat. Mevlut auzea atunci pentru prima oară de povestea cu asociația, care avea să ia amploare în anii următori. S-a gândit că n-avea să cheltuiască prea mulți bani dacă se va duce acolo.

În timp ce urca în autobuz cu Fatma și Fevziye, Mevlut a cugetat că ar fi putut să nu se mai întoarcă la Istanbul până la sfârșitul vieții sale. După primele trei zile și-a dat însă seama că ideea de a rămâne mai departe la țară era o amăgire vană, care izvoră din suferința pricinuită de moartea Rayihei. Acolo nu existau surse de subzistență, așa încât nu puteau fi decât, cel mult, niște oaspeți vremelnici. Își dorea să revină la Istanbul. Centrul de gravitație al existenței sale, mânia, fericirea sa, Rayiha – totul se afla la Istanbul.

Fetele au dat uitării, într-o oarecare măsură, durerea pricinuită de moartea Rayihei datorită grijii pe care le-au arătat-o la început bunica și mătușile lor dinspre tată, însă au epuizat repede viața și distracțiile de la țară. Satul continua să fie sărman. Fatmei și lui Fevziye nu le-au plăcut nici interesul pe care li-l arătau băieții de vârsta lor, nici glumele acestora. Dormeau în aceeași odaie cu bunicul lor; stăteau de vorbă cu el și-l auzeau vorbind despre felurite legende ale satului, despre ciorovăieli de pe vremuri, despre cei care se dădeau în judecată unii pe alții, despre cei care se dușmăneau; se înveseleau puțin, dar, pe de altă parte, le cuprindea spaima și-și aduceau aminte că rămăseseră fără mamă. Mevlut și-a dat seama limpede acolo, la țară, că era profund supărat pe mama sa pentru că nu venise la Istanbul și pentru că, în

felul acesta, îl lăsase doar cu tatăl său. Dacă ea și surorile lui s-ar fi mutat la oraș, poate că Rayiha n-ar fi ajuns în situații fără ieșire, așa cum se întâmplase când lepădase singură-singurea.

Lui Mevlut îi plăcea oarecum felul în care îl săruta și-l dezmierda mama sa, ca pe un prunc, zicându-i „ah, dragul meu Mevlut!“. După momentele acelea sentimentale își dorea să se pitească într-un ungher, să fugă departe, dar, cu toate acestea, se întorcea la ea, cu un ultim pretext. În afecțiunea mamei sale stăruia parcă o anume tristețe, legată nu doar de moartea Rayihei, ci și de faptul că el nu izbutise să-și facă un rost la Istanbul și că tot mai avea nevoie de sprijinul verilor săi. Spre deosebire de tatăl său, Mevlut nu izbutise niciodată, în decurs de douăzeci și cinci de ani, să-i trimită bani mamei sale și se simțea rușinat de acest fapt.

În zilele petrecute la țară, Mevlut s-a bucurat mai degrabă de tovărășia socrului său, Gât-Strâmb, în Gümüşdere, unde se ducea cu fetele de trei ori pe săptămână, pe jos, decât de cea a mamei și a surorilor sale mai mari. Ori de câte ori îl vizita, Abdurrahman Efendi îl cinstea la masa de prânz, pe ascuns de Fatma și Fevziye, cu rachiu turnat în pahare din sticlă incasabilă și, în vreme ce nepoatele sale își omorau vremea prin grădină, îi depăna povești ambigue, presărate cu tot soiul de aluzii: soțiile amândurora muriseră de tinere, înainte de a da naștere unui copil (băiat), amândoi urmau să-și închine restul vieții copiilor lor, amândoi își aduceau aminte cu tristețe, ori de câte ori se uitau la vreuna dintre fete, de mamele acestora.

În ultimele zile petrecute la țară, Mevlut și-a dus și mai des fetele în satul de obârșie al mamei lor. Le făcea plăcere să se oprească adeseori, în vreme ce pășeau pe drumul mărginit de copaci, printre dealurile golașe, și să contemple cu toții peisajul aflat la picioarele lor, umbrele cătunelor din zare, minaretele delicate ale moscheilor. În timp ce priveau ierburile mărunte de pe pământul stâncos, câmpurile aurii luminate de soarele care străpungea norii, lacul, care se zărea de departe ca o dungă, cimitirele presărate cu chiparoși, între ei se așteptau lungi tăceri. Din depărtare răzbătea lătrat de câini.

Mevlut și-a dat seama apoi, în autobuzul cu care se întorceau la Istanbul, că priveliștile acelea de țară aveau să-i amintească de-a pururi de Rayiha.

7. Memoria consumului de electricitate

Süleyman la ananghie

Ferhat. Mi-am petrecut vara anului 1995 căutând urmele lui Selvihan, dragostea mea de la electricitate, pe străzi și prin arhivele de la Electrica Yeditepe. Am fumat cu nemiluita și am băut nenumărate ceaiuri în tovărășia a doi funcționari de la arhiva companiei, acum pensionari, printre dosarele cu coperte de carton, cu șine și încuietori metalice înșirate pe rafturi, printre plicuri și caiete îngălbenite din care se ițeau teancuri de hârtii colbuite, vechi de șaptezeci-optzeci de ani. Chiar dacă societatea își schimbase numele de câteva ori, arhiva prăfuită a companiei Electrica Yeditepe cuprindea întreaga memorie a consumului și a vânzării de electricitate din Istanbul, care debutaseră în anul 1914, odată cu fabrica din Silahtar. Potrivit bătrânilor funcționari, efortul de a încerca să colectezi banii pentru electricitate umblând prin oraș fără a-ți însuși memoria cu pricina, fără a afla șiretlicurile puse la punct de istanbulezi în ultimii optzeci de ani pentru a trage statul pe sfoară, fără a pricepe spiritul care animă consumul și plata luminii la cetățeni era cu totul zadarnic.

La mijlocul verii am aflat cu toții că era posibil ca noii patroni ai companiei Electrica Yeditepe, originari din Anatolia, să nu fie de aceeași părere. Aceștia voiau să le vândă arhiva negustorilor de vechituri, la preț de hârtie și la kilogram, ba chiar să-i dea foc. Cel mai în vârstă dintre cei doi funcționari a reacționat la aceste zvonuri, zicând „dacă e pe-așa, să ne dea foc și nouă!"; celălalt a spus, într-un acces de mânie, că cel mai înspăimântător lucru de pe lume nu era reprezentat de capitalism, ci de parveniții din

provincie care veneau la Istanbul din Anatolia. Mai apoi și-au schimbat, fiecare, stilul: poate că eu le-aș fi putut explica patronilor din Kayseri cât de necesară, de indispensabilă era arhiva pentru încasarea banilor la electricitate și, astfel, acel mare tezaur uman și tehnic ar fi fost salvat.

Ne-am început, prin urmare, treaba pomind de la registrele cele mai vechi, fumos mirositoare, cu hârtie albă, grosă, care fuseseră completate de mână înainte de proclamarea Republicii și de reforma alfabetului⁹, unele dintre ele în turca otomană, altele în franceză. Bătrânii au dus munca mai departe arătând, ca niște istorici, în ce cartiere istanbuleze se răspândise curentul electric prin anii 1930, unde se înregistra cel mai mare consum și precizând că, pe vremea aceea, Istanbulul continua să fie plin de nonmusulmani. Mi-au explicat, indicând paginile îngălbenite ale registrelor care cuprindeau o sută, cinci sute și nouă sute de înregistrări, că, potrivit unui sistem încetățenit prin anii 1950, fiecare dintre încasatori fusese trimis într-o anumită zonă și în cartiere bine determinate, întocmai ca mandatarii otomani, și că, în felul acesta, ajunsese să-i cunoască pe toți cetățenii de acolo, la fel ca polițiștii, și-și însemnase toate amănunțele și toate șmecheriile legate de ei.

Dintre acele fișe, făcute ferfeniță și pline de pete, cele de culoare albă priveau locuințele particulare, cele de culoare mov, magazinele, iar cele de culoare roșie, întreprinderile. Marile potlogării erau făcute, de fapt, de abonații cu fișe mov și roșii, însă „tânărul încasator Ferhat Bey“ parcurgea cu atenție toate rubricile consacrate „observațiilor“, căci urmărind strădaniile eroice ale funcționarilor avea să constate că, după anii 1970, cartierele de barăci, zonele Zeytinburnu, Taşlıtarla, Duttepe și împrejurimile acestora deveniseră un adevărat paradis al consumului ilegal de electricitate. La rubricile consacrate „observațiilor“, care urmau să se numească mai apoi, în fișele tipărite, „comentarii“, funcționarii de la compania de electricitate își notaseră, cu scrisul lor de mână greu lizibil, mai mare sau mai mărunț, folosindu-se de creioane chimice care nu scriau decât dacă le

umezeai în gură ori de pixuri, punctele de vedere cu privire la abonați, la contoare și la șmecheriile prin care putea fi sustras curentul. Aveam sentimentul că acele informații mă apropiau de Selvihan.

Însemnările de genul „și-au luat frigider“, „există o a doua sobă electrică“ fuseseră așternute pe hârtie pentru ca cititorul de contoare să-și aducă aminte de detalii și să socotească consumul aproximativ de curent electric din locuința respectivă. Potrivit funcționarilor, arhiva oferea o evidență foarte clară a locuințelor istanbuleze și a datelor la care pătrunseseră în ele frigiderele, mașinile de călcat, mașinile de spălat, sobele electrice și foarte multe alte aparate. Cât despre însemnările de genul „s-au întors la țară“, „lipsesc două luni, pentru nuntă“, „au plecat la casa de vacanță“, „au doi musafiri de pe meleagurile natale“, acestea stabileau dinamica populației din oraș din perspectiva consumului de electricitate. Uneori mă pomeneam în fața fișelor de contor ale clubului de noapte, ale localului cu *kebab*, ale barului cu muzică populară ținute de Sami din Sürmene, așa încât mă concentram asupra acestora, uitând de „considerațiuni“. Bătrânii funcționari îmi puneau atunci în față însemnări și mai amuzante, și mai instructive: „nota de plată va fi agățată în cuiul de pe mânerul ușii“, „se va merge de-a lungul zidului aflat lângă cișmeaua din cartier, pentru a fi descoperit contorul din dosul smochinului“, „bărbatul acela înalt, cu ochelari e nebun, nu vorbi!“, „au câine în curte, îl cheamă Conte, dacă bombăni ceva nu atacă!“, „firele de șuntare ale lămpilor de la etajul clubului de noapte provin atât din interior, cât și din exterior“.

Potrivit bătrânilor funcționari, slujbașul care așternuse pe hârtie ultima însemnare era un adevărat erou, curajos și devotat muncii sale. Aceasta pentru că atunci când descopereau vreo șmecherie de amploare, făcută la marea meserie, prin locuri precum cluburile de noapte ori tripourile ilegale (auzisem și că Sami din Sürmene ar fi avut niște tripouri), cei mai mulți dintre încasatori nu o consemnau în scris și, astfel, nu se vedeau nevoiți să împartă cu nimeni mita pe care o încasau pentru a mușamaliza fărâdelegea.

Când mă pomeneam în fața vreunei informații de acest gen, făceam descinderi pe la contoarele al căror număr mi-l notasem, prin bufete, restaurante, baruri de noapte, visând să-i dau o lovitură lui Sami din Sürmene care-o ținea captivă pe Selvihan și să-mi regăsesc astfel iubita.

Mahinur Meryem. Am rămas însărcinată cu Süleyman când mă apropiam de patruzeci de ani. Odată ajunsă la vârsta mea, o femeie singură este nevoită să cugete la viața, la viitorul ei fără a se mai bizui pe alții. Suntem împreună de zece ani. Chiar dacă mă las dusă, cu naivitate, de balivernele și amăgelile lui, trupul meu pare să știe mai bine ce e de făcut.

N-aveam nici o îndoială că Süleyman va primi vestea prost. Mai întâi a crezut că iar îl amenințam cu vorbe goale, ca să mă pot mărita cu el. Apoi, pe măsură ce beam și ridicam vocea unul la altul, în apartamentul din Cihangir, a priceput, puțin câte puțin, că îi purtam cu adevărat pruncul în pântec și l-a luat spaima. A băut de n-a mai putut, s-a matolit și m-a jignit. Am văzut însă că se și bucura. Ori de câte ori venea pe la mine se lăsa cu ceartă, iar eu îl luam cu binișorul. Și-a sporit, așadar, amenințările și a băut și dihai. Mi-a spus că intenționa să renunțe la sprijinul pe care mi-l acorda pentru a cânta muzică ușoară turcească.

— Süleyman, n-am să mor eu pentru că mă las de muzică, am să mor pentru copilășul meu! îi ziceam uneori.

Atunci se înduioșa și se înmuia. Chiar dacă nu se înmuia însă, tot făceam dragoste după fiecare ceartă.

— E chiar atât de ușor să lași baltă o femeie după ce faci dragoste cu ea în felul ăsta? îi ziceam eu.

Își ațintea privirile înainte, stingherit. Alteori îmi spunea, la plecare, că dacă aveam de gând să continui așa îl vedeam pentru ultima oară.

— Atunci, adio, Süleyman! îi ziceam eu și închideam ușa în urma lui, cu lacrimile și roind pe obraji.

Începuse să vină zi de zi, iar pruncul din pântecul meu creștea mereu,

puțin câte puțin. De câteva ori a încercat să mă lovească:

— Lovește-mă, Süleyman, lovește-mă! i-am zis eu. Poate că așa o să scăpați mai ușor și de mine, la fel cum ați scăpat de Rayiha!

Alteori îl cuprindea o asemenea neputință, încât mi se făcea milă de el. Îi spuneam, în timp ce se perpelea ca negustorul căruia i s-au înecat corăbiile și-și bea rachiul ca pe apă, stând însă TĂCUT, CA UN DOMN, că urma să fim nespūs de fericiti împreună, că văzusem giuvaierul tănuit în inima sa, că nu era prea ușor să găsești pe lumea asta o apropiere și o prietenie ca a noastră.

— Fratele tău te-a nenorocit, crede-mă că dacă ai să te ții departe de el ai să fii un cu totul alt om, Süleyman! Nu trebuie să ne temem de nimeni!

În felul acesta am început să vorbim, puțin câte puțin, și despre eventualitatea de a-mi acoperi capul cu văl.

— Fac tot ce-mi stă în putință, îi ziceam eu. Există însă lucruri pe care le pot face și lucruri pe care nu le pot face.

— Și în cazul meu e la fel, zicea bietul Süleyman. Spune-mi ce poți face tu!

— Unele femei fac și cununie religioasă, în afara celei civile, și asta pentru ca bărbatul acela de treabă cu care se mărită să n-aibă necazuri... Și eu pot face asta. Mai întâi trebuie însă ca ai tăi să se ducă la casa noastră din Üsküdar și să mă ceară oficial de la părinții mei.

După ce s-a întors cu fetele la Istanbul, în toamna anului 1995, Mevlut și-a continuat slujba ca paznic de parcare la compania de publicitate a lui Ginerică. Lui Ginerică i se păruse firesc ca fostul său coleg de clasă să se ducă la țară pentru că îi murise soția, așa încât îi încredințase din nou aceleași sarcini pe care i le transferase, în absența sa, unui portar. Mevlut a constatat că, în intervalul de timp care se scursese, gașca lui Kemal din Zonguldak își extinsese parcare, că schimbase linia de demarcație a acesteia, folosindu-se de două ghivece de

flori și de câteva pietre de pavaj, și că, mai rău, în răstimp de trei luni adoptase față de el un limbaj și mai grosolan decât înainte („ți-am zis să tragi BMW-u’ ăsta, băi!“), dar n-a făcut din asta un cap de țară. După moartea Rayihei, se înfură pe toți și pe toate, din orice motiv, numai că acum, nu se știe de ce, nu se putea mânia pe individul din Zonguldak, care purta un sacou nou, bleumarin.

Seara continua să vândă bragă și-și dedica restul timpului fiicelor sale. Interesul său față de ele nu trecea însă de întrebări lipsite de profunzime, de genul „ți-ai făcut lecțiile?“, „te-ai săturat?“, „ești bine?“. Își dădea seama că, după ce se prăpădise mama lor, fetele se duceau și mai des pe la mătușa lor, Samiha, dar că voiau să discute cu el despre acele vizite. De aceea, când s-a pomenit, într-o dimineață, după ce Fatma și Fevziye plecaseră la școală, că-i bătea la ușă Ferhat, a crezut că e vorba despre fete.

— În cartierul ăsta nu mai vii acum fără armă, i-a zis Ferhat. Droguri, curve, convertiți la islam, tot soiul de găști... Să vă găsim o locuință în altă parte, ție și fetelor...

— Noi suntem mulțumiți de ea, aici e casa Rayihei.

Ferah i-a spus că avea de discutat cu el ceva foarte serios și l-a dus la unul dintre restaurantele acelea noi, cu autoservire, care dădeau către Piața Taksim. Au stat de vorbă îndelung, uitându-se la puhoiul care se scurgea către Beyoğlu. Mevlut a înțeles foarte bine că prietenul său îi propunea un soi de slujbă ca ajutor de încasator.

— Ei bine, dar tu ce zici de slujba asta?

— În privința ei, punctul meu de vedere personal coincide cu cel oficial, i-a zis Ferhat. Slujba asta te va face fericit, le va face fericite și pe fete și, pe de altă parte, o va bucura și pe Rayiha, care suferă pentru voi. Ai să faci bani buni.

De fapt, salariul pe care urma să-l încaseze oficial Mevlut de la Electrica Yeditepe nu era chiar atât de mare. Dacă ar fi început să-i urmărească pe datormicii la electricitate în calitate de ajutor al lui Ferhat, ar fi trebuit să

câștigate mai mult decât o făcea păzind mașinile din parcare a lui Ginerică. Mevlut intuia însă că n-ar fi avut cum să se aleagă cu banii aceia „buni“ despre care vorbea Ferhat decât și-ar fi însușit o parte din sumele achitate de abonați, cu titlu de bacșiș.

— Patronii din Kayseri știu și ei că oricine are de-a face cu multe parole își pune ceva deoparte și pentru sine, i-a zis Ferhat. La trei zile după ce ai să-ți aduci diploma de gimnaziu, cartea de identitate, certificatul de domiciliu și șase fotografii tip legitimație, ai să te apuci de treabă. Mai întâi o să mergem la muncă împreună și am să te învăț tot ce trebuie. Mevlut, vrem foarte mult să te angajăm, pentru că ești un om onest și n-ai să nedreptățești pe nimeni!

— Dumnezeu să se îndure de tine! i-a spus Mevlut, pentru ca apoi, în timp ce se îndrepta spre parcare, să cugete că nici măcar Ferhat nu băgase de seamă nota de ironie din expresia aceea.

Peste trei zile a telefonat la numărul pe care i-l dăduse Ferhat.

— Ai luat, pentru prima oară, o decizie foarte justă, i-a zis acesta.

La două zile după aceea s-au întâlnit în stația de autobuz din Kurtuluș. Mevlut era îmbrăcat cu sacoul lui bun și cu pantalonii fără pete. Ferhat venise cu una dintre servietele acelea de care se foloseau bătrânii funcționari de la arhivă în anii tinereții lor.

— Am să-ți fac și ție rost de o servietă veche de încasator, i-a zis el lui Mevlut. Îi sperie pe abonați.

Au pătruns pe o uliță dosnică din Kurtuluș. Mevlut tot mai continua să vină uneori în cartierul acela pentru a vinde bragă, seara. Strada arăta ceva mai modernă seara, grație lămpilor cu neon și a luminilor răspândite de televizoare, însă în dimineața aceea Mevlut, cu înfățișarea sa modestă, se simțea ca în urmă cu douăzeci și cinci de ani, când era elev la școala medie. Până la prânz au trecut în revistă, în cartierul acela, aproape două sute cincizeci de contoare care se găseau înscrise în același registru.

Intrau în blocuri și, mai întâi, se uitau jos, la contoarele aflate în cabina portarului. „Cei de la numărul șapte au acumulat foarte multe restanțe, în

ultimele șase luni li s-au trimis două somații, n-au plătit încă, dar, uite, contorul se învârte de zor“, zicea Ferhat, cu un aer de profesor. Răsfoia apoi paginile albe ale registrului cu fișe pe care-l scosese din geantă și citea, mijindu-și ochii, câteva cifre. „Și cei de la numărul șase au contestat două facturi cu valoare mare rămase de anul trecut. Nu le-am tăiat curentul, dar, uite, contorul nici măcar nu se clintește. Ia să vedem noi!“

Urcau mai întâi, pe scara care mirosea a igrasie, a ceapă și a ulei prăjit, până la etajul al treilea, la apartamentul cu numărul șapte, și sunau la ușă. Îndată după aceea, înainte de a se deschide ușa, Ferhat striga, pe un ton lămuritor, dar cu o expresie acuzatoare, ca un procuror sigur de sine, „lumina!“.

Prezența încasatorului la ușă îi neliniștea pe cei din casă. Dincolo de aceasta, tonul modern și autoritar pe care îl adopta Ferhat când striga „lumina!“ avea în el ceva care, pe de o parte, depășea intimitatea de familie, iar pe de altă parte reprezenta un avertisment la adresa ei. Pe vremea când umbla din ușă în ușă, vânzând iaurt, Mevlut avusese și el parte de asemenea subtilități și le învățase. În acele momente socotea că Ferhat aștepta de la el nu doar să fie onest, ci și să-i vină în ajutor, grație experienței pe care o dobândise cu privire la case și la intimitate, adică a experienței de a vorbi cum se cuvine cu femeile, fără a le săcăi.

Uneori, ușa apartamentului cu restanțe se deschidea, alteori nu. Dacă nu se deschidea, Mevlut ciulea urechea la zgomotele care răzbăteau dinăuntru, procedând întocmai ca Ferhat. În cazul în care zgomotul pașilor care se apropiau de ușă înceta la auzul cuvântului „lumina!“, aceasta însemna, desigur, că înăuntru se află cineva care nu deschide ușa pentru că se știe cu datorii la compania de electricitate. De cele mai multe ori însă, ușa se deschidea, iar în prag își făcea apariția câte o casnică, o mamă ori o tanti care-și potrivea basmaua pe cap, sau o femeie cu un copil în brațe, sau un moșneag fântomatic, sau un bărbat furios și trândav, sau o femeie care purta mănuși roz de menaj, sau o bunicuță care nu vedea bine.

Ferhat spunea din nou, pe tonul unui funcționar de stat, „lumina!“, adresându-li-se celor din interior:

— Aveți facturi neachitate!

Unii abonați spuneau ceva de genul „vino mâine, încasatorul, n-am bani schimbați!“ sau „azi n-avem bani în casă!“. „Ce factură, băiatul meu, noi ne ducem lună de lună la bancă și ne plătim datoria!“, ziceau alții. Mulți dintre ei spuneau și „ei, am plătit încă de ieri!“ sau „îi dăm portarului, la fiecare început de lună, banii, împreună cu factura“.

— Păi, în registrul ăsta scrie că aveți facturi neachitate! zicea Ferhat. Acum totul se face automat, la calculator. Treaba noastră e să vă întrerupem lumina pentru că n-ați plătit ceea ce aveați de plătit.

Ferhat îi arunca o privire lui Mevlut, atât cu plăcerea de a-l putea instrui și de a-l face să intuiască posibilitățile nelimitate ale acelei afaceri, cât și cu mândria de a-și putea demonstra puterea. În cazul în care pleca fără să spună nimic, luându-și un aer misterios, oamenii rămași în ușă se întorceau spre Mevlut, aflat mai în spate. Acesta a început să recunoască încă de la primele ore privirile îngrijorate care întrebau „acum ce-o să se întâmple, adică o să ne taie lumina?“.

De cele mai multe ori, Ferhat îl înștiința el însuși pe consumatorul de lumină proțâpî în ușă cu privire la decizia sa favorabilă: „Nu ți-o tai până data viitoare, dar bagă de seamă, electricitatea s-a privatizat, așa că n-o să mai existe o a treia oară, bine?“ , îi zicea el. „Dacă ți-o tai acum, ai să plătești și taxa de rebranșare, așa că gândește-te bine!“ Sau dădea răspunsuri de genul: „De vreme ce aveți o femeie însărcinată în casă, de data asta nu mă ating de lumină, dar e pentru ultima oară!“ . Ori zicea ceva de felul „dacă nu ești în stare să plătești, consumi cu măsură!“ , iar persoana din ușă, care constata că vorba cu pricina însemna că n-avea să-i fie tăiată lumina, îi răspundea „Dumnezeu să te binecuvânteze!“ . Alteori spunea, arătând către vreun țânc mucos care stătea în ușă: „Nu ți-o tai de dragul copilului ăstuia! Data viitoare însă n-am să mai iau seama nici la lacrimile copilului, nici la

ale tale, auzi?!“.

Băieții care le-au deschis ușa în câteva rânduri le-au spus că nu era nimeni acasă. Unii copii erau copleșiți de emoție când spuneau acest lucru, în vreme ce alții vorbeau pe un ton de om mare care ajunsese la concluzia că minciuna era un soi de înțelepciune. Ferhat știa uneori că puștiul mințea, căci ascultaseră ce se petrecea înăuntru înainte de a suna la ușă, dar nu-l dădea de gol și nu-l necăjea.

— Bine, băiatul meu, îi zicea el, pe un ton de unchi afectuos. Spune-le diseară părinților tăi că aveți datorii neachitate la lumină, bine? Ia să vedem, cum te cheamă pe tine?

— Talat!

— Bravo, Talat! Ia închide tu ușa acum, ca să nu vină lupii să te mănânce!

Atitudinea aceasta fusese însă adoptată de Ferhat în prima zi, pentru a-i arăta lui Mevlut că serviciul e ușor și tihnit.

Ferhat nu le-a întors deloc vorba bețivilor care-i spuneau „încasatorul, noi n-avem restanțe decât la Dumnezeu!“, burzuluiților care răcneau „băi, statul a ajuns un privat, nu mai prididim să vă dăm atâtea parale, nemernicilor!“, moșnegilor cu proteză care le închideau ușa în nas, zicând „o să vă arză flăcările iadului de atâtea șperțuri!“ ori atotștiutorilor fără ocupație care-i replicau „de unde știu eu că ești slujbaş la electricitate?!“. La început nu i-a făcut de bafă pe cei care-l mințeau privindu-l drept în ochi, pe cei care-i spuneau „mama e în camera cealaltă, pe patul de moarte“, „tata e în armată“, „noi suntem noii chiriași, restanța e a fostului chiriaș“. Îi explica apoi grijuliu lui Mevlut, în timp ce ieșeau din clădire, care dintre acele informații erau adevărate și care nu. Bărbatul care spusese „n-avem destui bani ca să vă dăm și vouă“ mințea de fiecare dată că dăduse șperț unei alte echipe de încasatori. Unchiașul acela cu proteză nu era, de fapt, un om evlavios, căci Ferhat îl vedea adeseori pe la cârciuma din piața Kurtuluș etc.

— Scopul nostru nu este să-i asuprim pe acești oameni, ci să le luăm

banii pentru curentul consumat, i-a zis mai târziu Ferhat, în timp ce stăteau într-o cafenea. N-are nici o noimă să le tai lumina și să-i pedepsești pe bărbații, pe femeile, pe copiii sărmani dacă nu pot să plătească. Trebuie să-ți dai seama care dintre ei nu poate plăti cu adevărat, care dintre ei nu poate plăti o parte, care poate, de fapt, să plătească, dar îți vinde gogoși, care e măscărici, care e sincer, iar povestea asta rămâne în seama ta. Patronii m-au autorizat să fac aceste evaluări ca un judecător, rostul meu este să fac aprecieri. Adică, și al tău... Pricepi?

— Pricep, a spus Mevlut.

— Dragul meu Mevlut, în munca asta există două mari opreliști: nu scoți din burtă și nu pui sub nici o formă pe hârtie, ca și când l-ai fi văzut, indexul unui contor pe care nu te-ai dus să-l vezi personal. Dacă șefii își dau seama de asta, ești terminat! În plus, nu mai e nevoie să-ți spun să nu te dai la femei, să nu te uiți la ele, căci nu vreau să am nici cea mai mică reclamație de soiul ăsta. E vorba de onoarea companiei, așa că oamenii n-au să se uite la lacrimile tale... Ce-ar fi să te duc în seara asta la clubul de noapte Primăvara, ca să sărbătorim faptul că am început munca?

— În seara asta ies să vând bragă.

— Și în seara asta?! Acum ai să câștigi bine.

— Am să ies să vând bragă în fiecare seară, i-a răspuns Mevlut.

Ferhat a zâmbit, înclinându-se cu un gest care însemna „am înțeles!“ .

8. Mevlut în cartierele cele mai îndepărtate

Câinii latră la cei care nu sunt de-ai noștri

Unchiul Hasan. N-am zis absolut nimic când l-am auzit pe Süleyman

că a lăsat borțoasă o cântăreață mai în etate ca el și că o să se însoare cu ea. Ne-am necăjit foarte tare și pentru Mevlut. Ori de câte ori văd nenorocirile astea, îi zic lui Safiye că bine am făcut că nu m-am trudit să fac mai mult decât băcănia. Îmi place până și să împăturesc gazete zilnic și să fac din ele pungi de hârtie la mine, la prăvălie.

Vediha. „Poate că pentru Süleyman asta a picat chiar bine!“, m-am gândit eu. Pentru că, la felul cum merg lucrurile, nu s-ar mai fi însurat. Ne-am dus în Üsküdar, ca s-o cerem pe Melahat Hanım de la taică-său, doar eu și Korkut, împreună cu Süleyman. Süleyman s-a îmbrăcat în costum și și-a pus cravată. Nu se străduise atât pentru nici una dintre fetele pe care fuseserăm să le vedem împreună, iar asta m-a impresionat. A sărutat cu foarte mare respect mâna socrului său, un funcționar ieșit la pensie. E clar că o iubește pe Melahat asta! Nu pricep de ce, așa că sunt curioasă să aflu. Până la urmă și-a făcut și ea apariția în cameră. Era serioasă, cochetă, dichisită. Femeia asta de patruzeci de ani ne-a servit cu cafea ca o puștoaică de cincisprezece ani care se arată în fața peșitoarei. Mi-a făcut plăcere să constat că n-o dădea pe glumă, că era foarte reținută și cuviincioasă. Apoi și-a luat și ea o cafea. Și-a scos un pachet de Samsun. L-a servit și pe taică-său, cu care se împăcase de curând, cu o țigară, apoi și-a aprins și ea una și a suflat fumul către mijlocul odăiței în care ne aflam. Am tăcut cu toții. Am mirosit atunci că Süleyman nu numai că nu era jenat de fapțul că o lăsase însărcinată pe femeia aceea și se vedea nevoit să se însoare cu ea, dar mai era și mândru că o lua de nevastă. Am simțit, în vreme ce Melahat Hanım sufla fumul acela de țigară, ca o pâclă albastră prin cameră, că Süleyman se simțea plin de sine, de parcă el i-ar fi suflat fumul în față lui Korkut, și am fost năucită.

Korkut. Bineînțeles că nu aveau pretenții speciale, nu aveau aerul că ar spune „vrem asta, vrem ailaltă“. Sunt oameni modești, cumsecade, nevoiași. E limpede că n-au avut parte de nici o educație religioasă. Lumea

din Duttepe se dă în vânt după vorbe de clacă. Ne-am zis să nu facem nunta în Mecidiyeköy, ci undeva departe de ochii lumii, așa că am tocmit, eu și Süleyman, un salon de nuntă mic, dar de calitate, în Aksaray. După aceea i-am zis lui Süleyman „hai, frățioare, să bem și noi un pahar de rachiu la prânz, ca între bărbați!“ și ne-am dus la o cârciumă din Kumkapı. După al doilea pahar, i-am spus:

— Süleyman, îți pun o întrebare foarte serioasă, în calitatea mea de frate mai mare. Nouă ne-a plăcut foarte mult femeia asta. Onoarea unui bărbat este însă mai presus de toate. Acum, ești sigur că Melahat Hanım se va acomoda cu stilul nostru de viață?

— Nu-ți face griji, frățioare, mi-a zis el mai întâi. Ce vrei să spui când te referi la onoare?! m-a întrebat mai apoi.

Ferhat. În timp ce ei îl însurau pe Süleyman, eu m-am dus la clubul de noapte Soarele, ca un client oarecare, și am făcut o cercetare de teren. Iată și o latură plăcută a ocupației de încasator: bei, pe o parte, două pahare de rachiu, iar pe de altă parte observi ceea ce se petrece în jur și ajungi să afli câte ceva despre consumul ilegal de electricitate, despre posibilele șmecherii de acolo și despre înfumurații de patroni, pe care îi vei face să sufere în curând. Doamnele luau și ele poziție prin diverse cotloane, așa că în seara aceea am stat mult pe acolo. La masa noastră se mai aflau nenea Demir din Dersim, doi antreprenori în construcții, un fost stângist și un încasator la lumină, la fel de tânăr și de sânguincios ca mine.

Fiecare dintre cluburile de noapte de felul acesta are un iz al lui, care se compune din miros de carne prăjită, rachiu, igrasie, parfumuri și răsufări omenești și care se învechește ca vinul, pentru că singura fereastră pe care o are localul n-a mai fost deschisă de ani de zile, iar duhoarea pătrunde în covoare, în draperii. După o vreme ajungi să te deprinzi cu mirosul, îi duci dorul și dacă îl adulmezi, după mult timp, când citești programul din seara aceea, inima prinde să-ți bată năvalnic, de parcă te-ai fi amoretat. În seara

aceea am ascultat-o cu respect pe Muhterem Mavi, vocea de catifea a muzicii clasice turcești. Am urmărit amuzantul cuplu format din Ali și Veli, care imitau reclame recente și pe feluriți politicieni, iar apoi m-am uitat la Mesure, dansatoarea din buric, renumită și în Europa. La clubul de noapte Soarele se cântau foarte multe cântece turcești, era foarte multă melancolie, iar dincolo de cuvinte și de muzică se afla mereu Selvihan.

La două zile după aceea, la prânz, m-am întâlnit cu Mevlut pe undeva prin zonele dosnice ale Beşiktaşului, pentru instruire.

— Prima noastră lecție de astăzi va fi de natură teoretică, i-am zis eu. Am intrat cândva în restaurantul ăsta, așa că hai să stăm aici! Nu-ți face griji, n-o să bem rachiu, căci suntem la muncă. În felul ăsta n-au să se supere pe tine nici amicii tăi de la *Irşad*.

Când ne-am instalat în restaurantul pe jumătate gol, Mevlut mi-a spus:

— Nu citesc *Irşad*. N-am făcut decât să decupez din el știrea cu bragateria Cumnații și ilustrația aia.

— Acum ascultă-mă, Mevlut! i-am zis eu enervat, nu se știe de ce, de naivitatea prietenului meu. Calitatea cea mai importantă în meseria asta este să fii un bun cunoscător al naturii umane... Trebuie să fii mereu pe fază, să nu te lași păcălit cu una, cu două. Îi știi pe oamenii ăia care se roagă de mine cu cerul și cu pământul, zicându-mi „ai milă, încasatorul!“, când mă văd la ușă... Toți sunt niște ipocriți, mă pun la încercare... Trebuie să pricepi lucrul acesta! La nevoie, ai să te stăpânești și ai să faci pe blajinul! Și, tot la nevoie, ai să-ți ieși din fire și-ai să tai din scurt curentul unei văduve nevoiașe... Ai să te porți, la nevoie, ca un funcționar onorabil al statului turc, care nu primește șperț. Nu te uita că-ți spun așa... Eu nu sunt funcționar, și nici tu n-ai să fii! Iar banii pe care-i iei nu reprezintă o mită, ci suma convenită ție și Electricii Yeditepe. Am să-ți explic și mai pe larg aspectele esențiale ale afacerii. Omul are depuse la bancă milioane de lire, pentru dobândă, are acasă dolari la saltea, dar când se pomenește cu amărățul de încasator în fața lui se pomenește pe plâns. După o vreme ajunge și el să fie

convins că e sărac lipit pământului și jlește atât de sincer, încât crede-mă că te depășește pe tine, care n-ai fost în stare să bocești așa de amarnic după moartea Rayihei. Până la urmă, oamenii ăștia te conving, te sastisesc. Tu încerci să-i citești după ochi, după sprâncene, să pricepi adevărul după moacele copiilor lor, iar ei, la rândul lor, îți citesc în suflet după felul în care arăți și în care te porți și se socotesc dacă să-ți dea sau nu banii imediat, cât să-ți dea dacă ar fi să-ți dea ori ce minciună să mai inventeze dacă ar fi să nu-ți dea. Blocurile cu două-trei etaje de pe străzile astea dosnice, în care locuiesc mici funcționari, vânzători ambulanți, chelneri, tejghetari și studenți, nu mai au portari permanenți, așa cum se întâmplă la blocurile mari. Cum proprietarii și chiriașii sunt, în cea mai mare parte, în conflict unii cu alții pe tema cheltuielilor cu motorina ori cărbunele și a căldurii din calorifere, sistemul de încălzire centrală din aceste blocuri este, de cele mai multe ori, desființat. Toți se descurcă pe cont propriu și cei mai mulți dintre ei încearcă să facă rost de curent pe șest, ca să apeleze la o sobă electrică sau la ceva asemănător. Mai întâi trebuie să deprinzi cunoștințe de felul ăsta și să pricepi esența problemei. După aceea n-ai să te mai dai de gol în fața celor cu care ai de-a face. Dacă au să-și dea seama, după moaca ta de copil, că ești un om milos, mărinimos și că n-ai să le tai niciodată lumina, n-au să-ți mai dea nimic. Sau au să se gândească să-și depună banii la bancă, pentru dobândă, dată fiind inflația, socotind că vor fi cu atât mai câștigați cu cât își vor plăti restanța mai târziu. Nu e bine nici să creadă că ești un tip arrogant și bogat, care socotește că părăluțele pe care i le-a îndesat în mână o băbuță n-au nici o valoare, nici că ești un oportunist care jinduiește la trei gologani și care ia tot ce i se dă. Pricepi? Ia zi, cum e încălzit restaurantul ăsta?

— E încălzit bine, a zis Mevlut.

— Mi-am dat seama! Dar cu ce e încălzit? Cu sobă sau cu calorifer?

— Cu calorifer!

— Ia să vedem, oare așa o fi? am zis eu.

Mevlut a atins cu mâna elementii caloriferului, aflat chiar alături de el, și

Și-a dat seama că nu erau suficient de calzi:

— Prin urmare, au o sobă..., a zis el.

— Unde e soba? O vezi? N-o vezi. Pentru că au sobă electrică. N-o așază la vedere pentru că au branșat-o ilegal. Dau drumul nițel la calorifer ca să nu remarce oamenii cum stau lucrurile. Când am intrat, am aruncat o privire – contoarele se învârtesc discret. Sunt sigur că și alte încăperi, plite, frigidere funcționează cu acest curent de contrabandă.

— Și ce facem? m-a întrebat Mevlut neliniștit ca un copil care asistă la un jaf.

Am găsit numărul contorului de la restaurant în paginile de culoare mov și i l-am arătat lui Mevlut:

— Ia citește observația!

— „Contorul e lângă ușă... Branșamentul de la mașina de făcut înghețată...“, a citit Mevlut.

— Așadar, aici se vinde înghețată vara. Mai mult de jumătate dintre mașinile de făcut înghețată din Istanbul funcționează vara pe baza furtului de curent. Vezi, funcționarul onest a intrat și el la bănuială, numai că echipele tehnice n-au reușit să găsească derivația. Sau au găsit-o, dar tânărul ăla solid care stă la casă le-a strecurat prin buzunare câte zece mii de lire. În unele locuri, racordurile ilegale se află în spații atât de neverosimile, atât de pitite, încât oamenii cred că n-au să fie prinși niciodată, așa încât nu dau nimănui nici măcar o fărâmă, un șperț de bun venit. Chelner, băiete, ești amabil? Uite, caloriferul ăsta nu funcționează bine, ne e frig!

— Să-l întreb pe patron, a zis chelnerul.

— Chelnerul s-ar putea să știe șmecheria sau s-ar putea să n-o știe, i-am explicat eu lui Mevlut. Pune-te în locul patronului! Dacă știe potlogăria, chelnerul îl poate turna. Nu-l poți da afară ușor, nu poți să-i reproșezi puturoșenia ori faptele că a băgat în buzunar bacșișurile colegilor lui. Cea mai bună formulă e să lași întreaga instalație din restaurant, din fabrică, într-o seară când nu e nimeni prin preajmă, în seama unui electrician specializat în

contrabanda cu electricitate. Oamenii aceștia ascund uneori derivația cu atâta măiestrie, încât îți inspiră respect. Treaba noastră e să jucăm un soi de șah cu ei. Ei tănuiesc lucrurile, iar tu le descoperi.

— Nici o grijă, am deschis robineteii, a zis patronul cel gras, care apăruse din încăperea de alături.

— Ai văzut? mi-a zis Mevlut în șoaptă. Nici măcar n-a zis „calorifer“! Ce facem, îi întrerupem lumina?

— Nu, băiete! Lecția a doua: identifici contrabanda și o înregistrezi într-un cotlon al minții tale. Aștepți însă momentul cel mai potrivit pentru a lua banii pe ea. Azi, aici n-avem de ce să ne grăbim.

— Ferhat, ai ajuns feroce ca un lup!

— Am însă nevoie de un mieluleț ca tine, am nevoie de măsura, de onestitatea ta, i-am zis eu îmboldindu-l. Sinceritatea, naivitatea ta sunt cea mai mare comoară pentru companie, pentru lume.

— Da, dar eu nu mă pot pune cu patronii aștia mari, cu șmecheriile, a zis Mevlut. Am să mă duc mai mult prin cartierele de barăci, prin mahalalele sărace.

În iarna și în primăvara anului 1996, Mevlut a luat, pe de o parte, lecții de încasator de la Ferhat, cercetând registru cu registru și cartier de cartier, iar pe de altă parte a luat registrele de evidență a contoarelor din vechile cartiere de barăci sau de pe străzile nevoiașe din centrul orașului și, vreo două-trei zile pe săptămână, a mers pe urmele celor racordați ilegal la rețeaua de electricitate. Zonele din centrul orașului căzuseră în paragină: coșmeliile fără proprietari în care se pripășise el cu douăzeci de ani în urmă, pe vremea când era chelner în Beyoğlu, deveniseră acum paradisul celor care sustrăgeau curent. Ferhat l-a sfătuit să se țină departe de locurile acelea, și aceasta atât pentru că voia să-l protejeze, cât și pentru că știa că n-ar fi fost în stare să le stoarcă acelor oameni la fel de mulți bani ca el. Prin urmare, Mevlut s-a dus în Kurtuluș,

în Feriköy, în Şişli, în Mecidiyeköy, uneori pe celălalt țărm al Cornului de Aur, în cartierele Preasfântului Învățător, pe străzi precum cele din Çarşamba, Karagümrük, Edirnekapı, și a încasat bani de la familii, de la casnice, purtându-se asemenea slujbașilor manierați, de modă veche.

Mevlut era obișnuit, de fapt, să primească, fără mari probleme de conștiință ori de orgoliu, câte un dar, câte o pereche de ciorapi de lână, câte un bacșiș, câte o sumă de bani care-i era dăruită prin formula „păstrează restul!”. Vedea în șperțul pe care-l primea pentru că nu întrerupsese cuiva curentul electric un răspuns la serviciul pe care i-l făcuse persoanei respective, așa că punea banii în buzunar cu relativă ușurință. Cunoștea, pe de altă parte, acele cartiere, acei oameni. (Ei însă nu-l cunoșteau pe el și nu reușeau să-și dea seama că bragagiul care trecea pe strada lor o dată pe săptămână sau o dată la cincisprezece zile se confunda cu unul dintre încasatorii aceia de la lumină care le băteau la ușă dacă nu-și achitau restanțele. Poate pentru că oamenii cumsecade care cumpărau bragă, seara, erau cu totul diferiți de oamenii răi care șterpeleau curent electric.) Mevlut a simțit, totodată, că în cartierele acelea, aflate aproape de centrul orașului, câinii mârâiau la el. Începuse să-și scurteze intervalul de timp în care vindea bragă, seara.

Nu putea să se ducă, desigur, ca încasator în Kültepe și în Duttepe, dat fiind faptul că lumea îl cunoștea; și-a luat însă registrele de evidență a contoarelor și s-a dus pe celelalte dealuri, în Kuștepe, în Harmantepe, în Gültepe, în Oktepe și în vechile cartiere de barăci care înregistraseră evoluții similare. Locurile acelea nu mai puteau fi numite de-acum astfel. În răstimpul celor douăzeci și cinci de ani care trecuseră, primele construcții, primele clădiri cu un etaj ridicate acolo fuseseră demolate în totalitate, iar zonele cu pricina deveniseră parte integrantă a orașului, așa cum se întâmplase și cu Zeytinburnu, cu Gaziosmanpaşa, cu Ümraniye. Stația din care plecau primele autobuze regulate care se îndreptau, cu douăzeci și cinci de ani în urmă, către centrul orașului devenise acum, cu sprijinul unei moschei construite în vecinătate, al unei statui a lui Atatürk și al unui parc

plin de noroi, buricul cartierului. Acolo începea bulevardul care se îndrepta către nemărginirea lumii. Cele două laturi ale acestuia erau străjuite de blocuri întunecate de beton, cu cinci-șase etaje. La parterul acestora se aflau localuri care vindeau *kebab*, băcănii și bănci. Comportamentul familiilor (Mevlut nu reușea să descopere prea multe), al mamelor, al copiilor, al moșnegilor și al băcanilor care jinduiau să șterpească curent prin acele locuri nu era diferit de cel al oamenilor din zonele de condiție medie din centru. Șmecherii asemănătoare, minciuni asemănătoare, naivități asemănătoare... Poate că pe astfel de meleaguri lumea se temeă mai mult de Mevlut, dar era, totodată, mai interesată, la modul sincer, de el.

Prin cartierele acelea nu existau cimitire ticsite de pietre de mormânt misterioase, în paragină, cu aspect ciudat, împodobite cu tot soiul de acoperăminte de cap, cu tot soiul de turbane, așa cum erau cele din cartierele vechi ale orașului. Cimitirele noi și moderne, înconjurată de ziduri înalte de beton, așa cum erau fabricile mari, cazărmile ori spitalele, lipsite de chiparoși, de copaci, se aflau în afara acelor cvartale. În cartierele acelea fără cimitire, câinii care îl urmăreau pe furiș pe încasatorul Mevlut dimineața, pe străzi, își petreceau nopțile dormind în parcul mocirlos de peste drum de statuia lui Atatürk.

Câinii au devenit agresivi mai cu seamă în noile cartiere de barăci ale orașului, unde se ducea animat de cele mai bune intenții. Mevlut petrecea ore triste pe străzile acelea pe care abia fuseseră instalate contoarele și care fuseseră luate în evidență mai de curând. Afla abia acum numele majorității acelor zone în care se ajungea mergând preț de două ore, din centrul orașului, cu diverse autobuze care treceau pe sub noile șosele de centură. Când cobora din autobuz, se prefăcea că nu observă, „cu bună intenție“, firele trase ilegal, cât vedeai cu ochii, de la cablurile de înaltă tensiune, sau derivațiile stângace de la chioșcul de *döner* aflat peste drum de stație. Simțea că mahalalele acelea aveau o căpetenie, un stăpân și că era supravegheat. Ar fi vrut să le spună, în stilul său ferm, onest, principial, „eu nu mă ocup decât de

contoarele oficiale, așa că n-aveți de ce să vă temeți de mine“. Câinii se repezeau însă la el, iar el se speria.

Casele acelea noi, cu grădini, aflate la periferia orașului fuseseră ridicate cu materiale mai bune, mai noi decât casele de pe vremea copilăriei sale. În locul blocurilor de BCA fuseseră folosite cărămizi noi, bidoanele de tablă fuseseră înlocuite de plastic, iar jgheburile și țevile fuseseră confecționate din materiale noi. Deoarece casele acelea se extindeau neconținut, adăugându-li-se încăperi noi, așa cum se întâmpla și cu barăcile de pe vremuri, contoarele ajungeau să se afle mereu într-una dintre camere, așa că trebuia să bată la ușă pentru a le citi sau pentru a întrerupe lumina. Acesta era momentul în care zăvozii aceia întărâtați îl speriau pe încasator. În unele cartiere noi, cablul electric era tras până la un stâlp aflat în câte o piațetă, până la un cofret de beton, la un zid, ba chiar la un platan fâlnic, iar contoarele nu mai erau montate în case, ci în punctele respective. Acele centrale electrice, care aminteau de cișmelele otomane prin intermediul cărora era distribuită apa în întregul cartier, ajungeau și ele să se afle sub controlul haitelor de doi-trei câini.

Odată, Mevlut a fost atacat de un dulău în curtea pietruită a unei case înconjurată de grădină. Mevlut s-a uitat la observația făcută pe fișă de încasatorul de dinaintea sa și a rostit numele câinelui, însă Kabataș nu l-a ascultat. L-a lătrat, împiedicându-l să înainteze. La o lună după aceea, a scăpat în ultima clipă de colții unui zăvod de curte care turbase, pentru simplul motiv că lanțul acestuia nu era destul de lung pentru a-i îngădui să ajungă la el. În timpul acelor atacuri își amintea de Rayiha. Lucrurile acelea se petreceau pentru că nu mai era ea.

În același cartier, un câine s-a apropiat lătrând de Mevlut în timp ce acesta umbla prin parc cu geanta în brațe, în căutarea unui loc în care să stea înainte de a urca în autobuz. În urma lui mai veneau și un al doilea, și un al treilea zăvod. Erau de culoarea mocirlei. Mevlut a mai văzut, departe, un dulău negru, cețos ca o amintire. Au început să latre toți deodată. Ar fi putut

oare să-i determine să dea înapoi folosindu-se de servieta de încasator? Nici o haită de câini nu-l înspăimântase atât de tare.

Într-o seară de marți, Mevlut s-a dus la lăcașul sufit din ÇarŞamba. A lăsat bragă în bucătărie. Preasfântul Învățător era vioi, așa cum nu mai era de obicei, și nu era înconjurat de gloata aceea care nu se mai dădea dusă de lângă el. Constatând că acesta îl asculta, Mevlut i-a povestit pe scurt cum îl cuprinsese pe el teama de câini, cu douăzeci și șapte de ani în urmă. În 1969, pe vremea când își începea viața de vânzător ambulant, tatăl său îl dusesese, dată fiind teama de zăvozi, la un *Şeyh* care locuia într-o casă de lemn de pe ulițele dosnice din Kasımpaşa. Acel *Şeyh*, care avea o barbă albă și un ditamai burduhanul, era cu mult mai aproape de stilul de pe vremuri decât Preasfântul Învățător și se trăgea de la țară. Îi dăduse o acadea și-i spusese că zăvozii erau niște creaturi surde, mute și oarbe. Apoi își desfăcuse mâinile cu palmele în sus, ca pentru rugăciune, îl pusese și pe Mevlut să și le desfăcă și-i ceruse să repete de nouă ori, în odăița aceea încălzită cu sobă, vorbele pe care le rostea el: *SUMMUN, BUKMUN, UMYUN FE HUM LÂ YERCIUN*¹⁰.

Dacă avea să fie atacat de câini, Mevlut trebuie să-și dea uitării spaima imediat și să repete de trei ori acel verset. Cei care se temeau de câini trebuiau să-și scoată mai întâi din minte ideea acelei spaimă, la fel ca cei care se temeau de diavol ori de spirite rele. Pe vremea când vindeau împreună bragă, tatăl său, băgând de seamă că băiatului i se făcea teamă când zărea, pe ulițele cufundate în beznă, umbre de câini, îi spunea „nu-ți fie frică, nu-ți fie frică, fă-te că nu-i vezi, nu-ți fie frică!“, după care îi șoptea „spune versetul, repede!“ . Mevlut se străduia, cu mare grijă, să facă ce-i spunea tatăl său, dar nu izbutea să-și amintească versetul acela. Taică-său își ieșea din fire și-l dojenea.

După ce a depănat aceste amintiri, Mevlut l-a întrebat, prudent, pe Preasfântul Învățător dacă e posibil să-i scoți cuiva din minte o spaimă, o idee, apelând la voință? Știa din experiență că, cu cât încerca mai mult să

uite ceva, cu atât se gândea mai des la lucrul acela. (În tinerețe, de exemplu, cu cât își dorea mai mult s-o uite pe Neriman, cu atât își dorea mai mult s-o urmărească. Bineînțeles însă că nici măcar nu i-a pomenit Preasfântului Învățător de ea.) Așadar, dorința de a uita, INTENȚIA DE A UITA CEVA, nu era o bună metodă de a uita. Ba mai mult, lucrul pe care intenționai să-l dai uitării te urmărea și mai tare. Era fericit că, după douăzeci și șapte de ani, putea să pună, cutezător, acele întrebări pe care nu i le putuse pune cândva *Şeyh*-ului din Kasımpaşa, adresându-i-se acum Preasfântului Învățător de la lăcaşul sufit din Çarşamba, care era un *şeyh* mai modern decât celălalt.

— Uitarea depinde de CURĂȚIA INIMII CREDINCIOSULUI, DE SINCERITATEA INTENȚIEI SALE ȘI DE VOINȚA SA, a spus Preasfântul Învățător.

Îi plăcuse întrebarea lui Mevlut și-i dăduse un răspuns vrednic de ținut minte, demn de „taifasuri“. Mevlut a prins curaj și i-a povestit, stăpânit de sentimente de vinovăție, cum într-o noapte din copilăria sa, cu zăpadă și clar de lună, când străzile erau de un alb orbitor, ca un ecran de cinematograf, o haită de zăvozi prinsese la strâmtoare, cât ai clipi din ochi, o pisică, sub o mașină. Mevlut și tatăl său trecuseră mai departe în tăcere, prefăcându-se că nu-i văzuseră, și tot așa se prefăcuseră și că nu auziseră urletul de moarte al pisicii. În anii care se scurseseră de atunci, orașul se mărise poate de zece ori. Câinii nu-l mai înspăimântaseră vreme de douăzeci și cinci de ani, deși uitase rugăciunile și versetele convenite pentru îndepărtarea lor. În ultimii doi ani însă, începuse din nou să se teamă de ei. Ei, la rândul lor, băgau de seamă acest lucru, îl lătrau și-l încolțeau. Oare ce trebuia să facă?

— PROBLEMA NU E RUGĂCIUNEA, VERSETUL, CI INTENȚIA, i-a zis Preasfântul Învățător. Bragagiule, ai făcut în ultima vreme ceva care să-i tulbure pe ceilalți oameni?

— N-am făcut, a zis Mevlut.

Nu i-a spus că se vârase în afăcerea cu încasarea banilor la lumină.

— Poate că oi fi făcut și nu-ți dai seama, i-a zis Preasfântul Învățător.

Câinii îi simt pe cei care nu sunt dintre noi, își dau seama de asta. Trăsătura asta a lor înăscută e un dar de la Dumnezeu. De aceea se tem de câinii cei care vor să-i imite pe europeni. Mahmut al II-lea care, ucigându-i pe ieniceri, coloana vertebrală a otomanilor, a deschis calea înfrângerii noastre de către occidentali, a stârpit și câinii din Istanbul, iar pe cei pe care n-a izbutit să-i răpună i-a surghiunit în Hayırsızada¹¹. Istanbulezii au semnat o petiție și au cerut revenirea câinilor pe străzi. În anii Armistițiului¹², când orașul se afla sub ocupație, câinii au fost măcelăriți din nou, ca să aibă tihnă englezii și francezii. Minunatul norod al Istanbulului și-a cerut iarăși zăvozii înapoi. După aceste experiențe, câinii simt acum cu de-amănuntul cine le este prieten și cine, vrăjmaș.

9. Falimentarea unui club de noapte

E adevărat?

Ferhat. La șase luni după aceea, în iarna anului 1997, Mevlut se obișnuise cu îndeletnicirea de încasator, așa că să nu-i aveți grija! Făcea și ceva parale. Cât? Asta nici măcar el nu știa. Îmi dădea însă socoteală cu regularitate, așa cum făcea în copilărie când îi dădea, seară de seară, socoteală tatălui său pentru iaurtul vândut. Seara își vindea braga și nu săvârșea nimic rușinos.

Cel care se apropia de felurite lucruri rușinoase eram eu. Ceea ce auzisem de la unul, de la altul îmi confirma faptul că Selvihan era, într-adevăr, combinată cu Sami din Sürmene. Îmi era imposibil să cred așa ceva. Îndoiala care mă stăpânea făcea ca năluca lui Selvihan să fie și mai îndepărtată, și mai de neatins. O căutam atât în arhivă, cât și în oraș și mă întorceam foarte târziu; la sfârșitul nopții eram însă întotdeauna acasă, chiar

de era să ajung la mijitul zorilor.

Într-o seară când mă aflam la clubul Clar de Lună, la masa la care stăteam în tovărășia unor prieteni a venit unul dintre patronii localului. Patronii erau interesați să se afe în termeni buni cu încasatorii, căci în cluburile de noapte în care se interpreta muzică *live* se consuma mult curent electric. Mesele la care ne instalam noi în astfel de locuri beneficiau de reduceri speciale, iar cei de la bucătărie ne trimiteau în dar nenumărate fărfurii cu aperitive, fructe, caride. Ceea ce se aștepta de la genul acesta de masă de chilipirgii-birocrați-bandiți, care puteau fi văzuți, din când în când, în orice club pompos, era ca „oaspeții“ să stea acolo fără să atragă atenția, fără să trimită flori în stânga și-n dreapta și fără să solicite interpretarea anumitor cântece. În seara aceea însă, masa noastră a atras atenția în mod deosebit, și aceasta pentru că Mustață Bey (avea un firicel de mustață pe ditamai buza de sus), despre care se spunea că ar fi fost mâna dreaptă a patronului, le invita mereu pe guriste la masa noastră și ne punea să le solicităm diverse melodii.

Apoi, într-o dimineață, m-am întâlnit cu Mustață Bey într-o cafenea din Taksim: credeam că o să-mi ceară niște chestii banale, ca, de pildă, să trec sub tăcere racordurile clandestine de la clubul Clar de Lună și alte câteva lucrări fără autorizație. El însă s-a pornit să discute despre un subiect cu mult mai profund și mai de anvergură: voia să „lichideze“ clubul Soarele.

„Falimentarea“ barurilor, a cluburilor de noapte, ba chiar a restaurantelor de lux era o metodă de lucru specifică noilor bande de tâlhari. Aceasta se baza pe exploatarea situației apărute odată cu privatizarea distribuției de electricitate, după ce populația Istanbulului se deprinsese, vreme de optzeci de ani, să consume electricitate pe șest, precum și pe exploatarea amenzilor, care dublau rata înaltă a inflației. De pildă, patronul unuia dintre două cluburi de noapte concurente se înțelegea cu încasatorul de la compania privată de electricitate și făcea în așa fel încât rivalului său să-i fie întreruptă lumina și, pe de altă parte, să-i fie puse în cârcă restanțe și amenzi mari, pentru consum ilegal de curent. Clubul acela, care se închidea vreme de două

săptămâni și care nu reușea să-și achite restanțele și amenzile substanțiale, dădea faliment și era măturat de pe piață. Auzisem că în ultimele șase luni fuseseră „lichidate“ o seamă de baruri și cluburi de noapte din Beyoğlu, două hoteluri din Aksaray și Taksim (hotelurile mici sunt un paradis al furtului de curent) și un mare bufet cu *döner*, aflat pe bulevardul Istiklal.

Pentru că instituțiile importante aveau relații apropiate cu poliția, cu procurorii și cu bandele de protecție mafioate, știam că era imposibil să le faci să falimenteze doar cu amenzi pentru consumul ilegal de curent. Chiar dacă ar fi fost ca încasatorii, luați individual, să-i indice rând pe rând, cu onestitate, pe toți cei branșați ilegal, laolaltă cu toate restanțele neachitate, să le întrerupă alimentarea cu lumină și să le sigileze contoarele, patronii sprijiniți de mafie nu se sinchiseau, ci se rebranșau singuri și-și vedeau de treburi. Desigur că mai puteau dispune și ca apoi, în toiul unei nopți, cineva să le ațină calea neînfricaților încasatori și să-i ia la bătaie. Din acest motiv, cei care organizau operațiunile de „lichidare“ lucrau mână-n mână cu procuratura, cu poliția (sau cel puțin cu o parte din ea) și cu o bandă de tâlhari, pentru ca barul vizat să nu-și mai revină niciodată după descindere. Mustață Bey mi-a spus deschis că, dorind să „lichideze“ clubul Soarele, deținut de kurzii din Cizre care controlau și clubul Clar de Lună, îi declarau implicit război și lui Sami din Sürmene.

L-am întrebat de ce mă găseau pe mine potrivit pentru o astfel de treabă periculoasă.

— Amicii noștri și-au dat seama din discuțiile de la masă că Sami din Sürmene îți stă în gât, mi-a zis Mustață Bey. În plus, au constatat că te duci pe la barul Soarele, încercând să descâlcești aspectele sensibile ale stabilimentului...

— Cezmi din Cizre vrea să pună mâna pe mai multe localuri, bravo lui! i-am zis eu. Dar ăsta e un subiect periculos. Să mai analizez puțin, să mă mai gândesc...

— În ultimii zece ani nu s-au civilizat doar politicienii, ci și bandele din

Beyoğlu. Nu-ți face griji, nimeni nu mai împușcă pe nimeni pe stradă pentru că nu e de aceeași părere cu el, așa cum se întâmpla pe vremuri.

Samih

— Nu mai merge așa! i-am zis mai deunăzi lui Ferhat. Vii mereu către dimineață și adormi buștean acolo, pe divan. Dacă lucrurile continuă în felul ăsta, am să te părăsesc!

— Ba să nu faci asta! Am să mor fără tine! Doar pentru tine trăiesc! mi-a zis el. Am tras amândoi din greu și am scos-o la capăt. Acum sunt pe urmele unei mari afaceri, ultima! Am să fac ce e de făcut și în chestia asta, după care o să ne cumpărăm nu una, ci două ferme în sud!

L-am și crezut puțin, dar m-am și prefăcut într-o măsură că-l cred. Ce repede au trecut doi ani de la moartea Rayihe! Acum, sunt cu un an mai mare decât ea. Nu am nici copii, nici un soț cum trebuie. Într-o zi n-am mai răbdat și i-am povestit totul Vedeihei.

— Ferhat e un soț bun, asta-ți spun eu întâi și-ntâi! a zis ea. Majoritatea bărbaților sunt arțăgoși, supărăcioși și o țin pe-a lor. Ferhat nu e așa. Majoritatea bărbaților sunt cărpănoși, mai ales când vine vorba de nevestele lor. Eu văd peste tot, prin apartamentul ăla frumos al tău, numai teancuri de bani. Majoritatea bărbaților își bat nevestele. Tu nu spui că Ferhat ți-ar face așa ceva. Știi că te iubește. Vezi să nu faci vreun lucru nelalocul lui, pentru că Ferhat e, de fapt, un om bun! Nimeni nu-și lasă așa de ușor casa și bărbatul. Hai să mergem amândouă la film! Și-apoi, unde te duci dacă îl lași pe Ferhat?

Sora mea mai mare pricepe totul, dar nu pricepe de ce e omul căpos.

Într-o seară l-am amenințat iar pe Ferhat. I-am spus că de data asta chiar aveam să plec de acasă.

— Punem capăt imperiului lui Sami din Sürmene, ce zici de asta? mi-a spus el, strâmbând din nas.

Ceea ce m-a necăjit foarte tare și m-a făcut, de fapt, să mă înstrăinez de

casa din Çukurcuma a fost faptul că Mevlut făcea presiuni asupra Fatmei și a lui Fevziye, zicându-le „de ce vă duceți atât de des pe la mătușa voastră?” . N-am să vă spun care dintre fete m-a pârât tatălui ei. Știu însă că Mevlut era deranjat de faptul că fetele învățau, la mine, cum să se machieze, să se rujeze și să se îmbrace potrivit.

— Ptiu, mai mare păcatul de Mevlut ăla! a zis Vediha. El tot mai stă să se gândească cine, cui i-a trimis scrisori cândva, și alte lucruri de-astea. Du-te și tu și pârăște-l lui Ferhat! Nu e acum patronul lui?

Nu i-am spus nimic lui Ferhat. După ce m-am decis, m-am gândit la fiecare lucru de patruzeci de ori, cu de-amănuntul, după care am început să aștept ziua cea mai nimerită.

Ferhat. Există două metode de a falimenta un club de noapte mare, un restaurant de lux ori un hotel mic: 1. Te împrietenești cu oamenii de la firma respectivă, afli pe unde sunt instalațiile ilegale și le dai ideea să tragă, pe șest, niște fire noi, și mai deștepte. Apoi te înțelegi cu partea adversă și pui la cale o descindere. 2. Îi cauți pe meșterii cu care a colaborat firma respectivă, pricepuți la instalațiile ilegale de pe vremuri, și-i duci cu preșul. Aceștia au să-ți explice prin ce pereți trece fiecare fir, care fir e real și care, tras pentru a înșela autoritățile, care e oficial, totul. Bineînțeles că asta e o cale primejdioasă, pentru că cel care i-a instruit pe oamenii de la firma aceea cu privire la toate aceste formule ilegale (cei mai mulți dintre ei sunt, de fapt, slujbași la stat) nu-și va dezvălui cu ușurință tainele. Ba dimpotrivă, le va da de veste patronilor, zicându-le de o iscoadă care e foarte interesată de instalațiile ilegale de la cutare fabrică ori cutare bar de noapte. Știați că materia primă din componenta porțelanului, a cimentului este curentul electric? Unde sunt multe parale, curge și mult sânge.

Prin urmare, bătrânii funcționari de la arhiva întreprinderii Electrica Yeditepe m-au avertizat asupra pericolelor. Le-am spus că vechile năravuri legate de consumul ilegal de electricitate continuaseră, la barul de noapte

Soarele, și după privatizare. Registrul cu fișele privitoare la barul de noapte și la o serie de case, bufete și instituții din zona aceea se afla la un funcționar din vechea generație, supranumit, datorită asprimii sale, Cătana. Cătana, care lucra și mai cu sârg după apariția noilor amenzi, le-a atras imediat atenția bătrânilor slujbași. La o săptămână după aceea, m-am întâlnit cu ei la arhivă. Am obținut de la biroul încasatorilor fișa curentă a barului Soarele, ținută de Cătana. Bătrânii funcționari au încercat să ghicească modalitățile de sustragere a curentului electric folosite la barul Soarele vreme de patruzeci de ani, apelând și la vechile dosare din arhivă. Ei discutau despre lucruri precum zonele în care s-ar fi putut afla fire ilegale, numărul de *bypass*-uri făcute la linia principală, credibilitatea foștilor încasatori, ale căror observații le parcuseserăm, iar eu stăteam cu urechile ciulite la ei.

— Locul ăsta, Doamne apără-ne, o s-o înfunde rău de tot! a zis unul dintre ei.

Nu căutau să afle ce aveam eu de zis. Uitaseră de mine. Concurența, în cazul barurilor de noapte, era o treabă dură: pe vremuri, odată ce își declarau război, patronii de cazinouri și bandele își răpeau unii altora cântărețele, dansatoarele din buric, le pedepseau, sub un pretext oarecare, și le împușcau în picioare. Uneori se întâmpla ca vreo bandă să dea năvală în barul găștii rivale și să facă scandal, iar gorilele sale vandalizau totul în jur. O modalitate de acțiune răspândită era să te duci acolo ca un om normal, să ceri să ți se interpreteze un cântec, iar apoi să faci tărăboi, pe motiv că nu ți se cânta ce solicitai. Dacă știrile despre scandaluri, despre crime ajungeau în ziare, cu sprijinul câte unui amic, clienții barului respectiv o luau la sănătoasa cât ai zice pește, așa că oamenii locului făceau, la rândul lor, descinderi în celălalt bar, pentru a se răzbuna, iar atunci aveau cuvântul armele și curgea din nou sânge. Îmi plăcea să-i ascult vorbind pe bătrânii funcționari.

După ce am mai muncit o săptămână, m-am întâlnit din nou cu patronii clubului Clar de Lună. Le-am spus că puteam să le prezint harta tehnică, precum și presupusele zone cu racorduri ilegale.

— Nu vorbi despre ele cu nimeni așa cum vorbești cu noi! mi-a zis Mustafa Bey. Avem și noi un plan. Unde locuiești? Să vină o dată băieții la tine acasă și să-ți explice. N-o să se întâmple nimic până la urmă, dar e mai bine totuși să ne vedem prin locuințe particulare.

Când a zis „locuințe particulare“, nu m-am gândit la Selvihan, ci la Samiha. În seara aceea am vrut să mă duc acasă într-un suflet și să-i spun că ne apropiam de sfârșitul lungii noastre călătorii. Urma să dau fuga acasă și să-i spun „o să falimentăm barul Soarele!“ . Samiha avea să se bucure să afle acest lucru, atât pentru că, în cele din urmă, aveam să fim bogați, cât și pentru că urma să le dăm o lecție zdravănă grangurilor ălor de rahat. Am ajuns acasă, chiar dacă târziu, dar n-am făcut decât să trag la aghioase pe divanul din salon. Dimineața, când m-am sculat, am constatat că Samiha plecase de acasă.

Preasfântul Învățător îl învățase pe Mevlut o rugăciune de descântec care, atunci când era rostită, urma să-i alunge pe câini de parcă ar fi fost stropiți cu spray de muște... Oare explicația potrivit căreia oamenii pe care nu-i plăceau, pe care-i lătrau câinii n-ar fi aparținut aceluia loc, aceluia ținut să fi fost întemeiată? Dacă ar fi fost așa, zăvozii nu l-ar fi lătrat pe Mevlut, căci acesta nu se simțea străin nici măcar în cele mai îndepărtate dintre cartierele nou construite, printre blocuri de beton, băcăni, rufe întinse la uscat, școli pregătitoare private, reclame ale băncilor, stații de autobuz, moșnegi care voiau să-și amâne plata restanțelor ori țânci neastâmpărați, cu mucii la nas. Pe deasupra, după ultima sa vizită la Preasfântul Învățător, adică după luna februarie 1997, mârâielile câinilor începuseră să se rărească. Mevlut simțea că evoluția aceea îmbucurătoare avea două cauze. Prima dintre ele: scăderea înrâuririi haitelor de câini în cartierele îndepărtate ale orașului. Cum în acele zone nu existau cimitire de felul celor de pe vremuri, așa cum era cel a cărui imagine fusese decupată de Mevlut din ziarul *Irşad*, câinii nu mai reușeau să afle cotloane

prin care să se opoșească în tihnă ziua și pe care să le păzească noaptea, așa că nu se mai puteau aduna în haite. În plus, primăriile amplasaseră în acele cvartale containere de gunoi pe roți, mari și grele, solide ca niște fortărețe, ca niște vagonete de mină. Câinii nu mai aveau cum să răstoarne ditamai cărucioarele metalice, ca să se îndoape cu resturi.

Un alt motiv pentru care Mevlut se temea acum mai puțin de câini se lega de îngăduința pe care le-o arăta nevoiașilor care nu-și puteau achita restanțele, în cartierele sărace. Mevlut nu gonia pe urmele tuturor contrabandiștilor de electricitate din cartierele de la marginea Istanbulului ca un încasator ambițios și autoritar. Dacă în vreo locuință din afara orașului se afla câte un cablu tras pe șest direct de la o linie de înaltă tensiune care trecea prin apropiere, Mevlut îi arăta pe față, din priviri (ba chiar adresându-i uneori întrebări), moșneagului pensionar, bătrânei kurde care fugise de război, părintelui șomer și irascibil ori mamei întărită care locuia acolo că văzuse instalația ilegală. După aceea se purta însă de parcă vorbele celor din casă, care tăgăduiau existența aceluia fir, ar fi fost foarte adevărate. Văzând aceasta, cei care locuiau acolo, crezându-se foarte deștepți, se pomeau să tăgăduiască și celelalte branșamente ilegale pe care le observase Mevlut. Acesta le arăta fără ocolișuri că nu-i credea când afirmau că între contor și casă nu exista nici o linie scurtă, că nu furaseră curent vârând în contor o bucată de film, că cei care se străduiseră să aducă contorul la zero sau să-l facă să arate un consum redus, jucându-se cu cifrele, n-ar fi locuit, de fapt, acolo. Prin această metodă, se apropia, pe de o parte, de cele mai izolate, de cele mai nenorocite dintre cartiere, fără a atrage asupra sa mânia locuitorilor și a câinilor care-i adulmecau pe străinii ostili, îi identifica pe cei mai cutezători dintre contrabandiști și-i lua în evidență, iar pe de altă parte îi putea da mai mulți bani lui Ferhat când se vedeau pentru a-i da socoteală.

— Ai depășit diferența dintre punctul de vedere personal și cel oficial, Mevlut, i-a zis odată Ferhat.

Când Mevlut i-a spus că relația sa cu câinii se îmbunătățise, acesta i-a

replicat:

— Ai dezlegat taina acestor specimene. Rugămintea pe care am să ți-o adresez acum nu se va referi la viața mea oficială, ci la cea personală.

Ferhat i-a spus că soția sa plecase de acasă, se dusese în Duttepe, la familia Aktaş, la Vediha, și nu se mai întorsese. Mevlut mai știa și alte lucruri: Abdurrahman Efendi, Gât-Strâmb, socrul amândurora, luase autobuzul de cum aflase că Samiha își lăsase bărbatul, mânat de o bucurie pe care nu și-o putuse ascunde, venise la fata lui, se aciuașe în Duttepe și o susținea. Nu i-a spus însă acest lucru lui Ferhat.

— Și eu am făcut niște greșeli, a zis Ferhat. N-am să mă mai port niciodată așa, am s-o duc la cinema. Să se întoarcă acasă! N-ai cum să te duci tu la Samiha și să vorbești cu ea de-a dreptul. Să vorbească Vediha cu ea!

Mevlut urma să se întrebe adeseori în zilele următoare de ce nu s-ar fi convenit să vorbească el cu Samiha. N-a dat însă glas nici unei suspiciuni.

— Vediha e o femeie deșteaptă, a zis Ferhat. Vediha e cea mai deșteaptă persoană din familiile Aktaş și Karataş. Ea o poate convinge pe Samiha. Du-te la ea și spune-i că...

Ferhat i-a explicat îndelung lui Mevlut că se afla pe urmele unei mari afaceri. Nu-i dezvăluia, din prudență, nume de locuri, bande și persoane, dar dorea ca el să-i repete Vedihei spusele sale, pentru ca Vediha să i le reproducă apoi Samihei. Era adevărat că își neglijașe soția din cauza serviciului.

— Și-apoi, Samiha s-a mai plâns și de faptul că tu nu voiai ca Fatma și Fevziye să vină pe la noi după-amiaza ca să-și petreacă vremea cu mătușa lor, nu-i așa? a zis Ferhat.

— Asta e o minciună de la un cap la altul! a mințit Mevlut.

— Mă rog, spune-i că eu nu pot trăi fără Samiha! a zis Ferhat, vorbindu-i de sus.

Mevlut n-a găsit convingătoare nici ultimele cuvinte rostite de prietenul

său și a cugetat cu tristețe că în timpul discuțiilor din acea zi își comunicaseră unul altuia doar punctele de vedere oficiale. La originea prieteniei lor, începută cu douăzeci și șase de ani în urmă, pe vremea când vindeau jocul Noroc, se aflase însă tocmai convingerea optimistă că-și puteau dezvălui unul altuia punctele de vedere personale.

Cei doi prieteni s-au despărțit ca doi încasatori care avuseseră o întrevedere de lucru oarecare. Aceea avea să fie ultima lor întâlnire.

Vediha. Oare e drept să fiu învinuită doar eu de toate metehnele și nefericirile cu putință, deși am făcut atâtea eforturi pentru a potoli ciorovăielile din familia asta în care am intrat, ca noră, cu douăzeci de ani în urmă, pentru a tăinui neajunsurile, pentru a drege fisurile? Oare e drept să fiu eu învinovățită pentru că, după ce m-am străduit atât de mult să-i împac pe Samiha și pe Ferhat, după ce i-am dat atâtea povețe surorii mele, zicându-i „nu cumva să-ți lași casa și bărbatul, Samiha!“, aceasta și-a luat valiza și a venit să locuiască la noi, în Duttepe? Oare e drept să fiu eu socotită răspunzătoare pentru faptul că, după ce m-am căznit vreme de patru ani, umblând prin furnicarul Istanbulului, să-i găsec lui Süleyman o fată bună și cuviincioasă, el s-a însurat cu o cântăreață bătrână? Oare e drept ca socrul meu și Korkut să se uite mereu posomorâți la mine pe motiv că bietul tata, venit la Istanbul ca să-și vadă fetele, a rămas la noi mai bine de o lună, stând cu Samiha la etajul al treilea? Oare e drept ca eu și sărmana mea soră să fim puse la zid pe motiv că Süleyman n-ar da deloc prin Duttepe ca să-și vadă măcar părinții pentru că „Samiha s-ar afla acolo“? Oare e drept ca Süleyman să se stabilească cu proaspăta lui nevestă în Şişli, de parcă mi-ar face mie în ciudă, după ce Korkut n-a plecat neam urechea la vorbele mele când i-am spus, ani de zile, „avem bani, hai să ne mutăm în Şişli“? Oare e drept ca Süleyman și nevestă-sa să nu ne invite nici măcar o dată, pe mine și pe Korkut, la ei? Oare e drept ca Melahat să vorbească despre noi cu dispreț, de parcă în Duttepe n-ar exista drumuri asfaltate, ci drumuri cu țărână, iar în

cartierul nostru n-ar fi coafĂruri? Oare e drept ca Melahat sĂ-mi plaseze, fĂcĂnd pe deșteapta, Ăn timp ce-mi ghicește, „sigur cĂ bĂrbații Ăștia te-au obosit, te-au distrus...“? Oare e drept ca o proaspĂtĂ mamĂ sĂ stea trei ceasuri la taifas cu musafirele ei, sĂ se Ămbete, sĂ Ăncerce sĂ cĂnte și sĂ uite cu totul de prunc, pe motiv cĂ ar avea servitoare? Oare e drept sĂ nu ni se ĂngĂduie sĂ mergem nici mĂcar la cinematograful Ăn Șișli, mie și sĂrmanei mele surori, Samiha? Oare e drept ca bĂrbatul meu, Korkut, sĂ-mi interzicĂ cu strĂșnicie sĂ ies din casĂ – ei bine, am ieșit! –, sĂ depĂșesc hotarele cartierului Duttepe? Oare e drept ca, de douĂzeci de ani, doar eu sĂ-i duc mĂncare la prĂnz socrului meu, la bĂcĂnie? Oare e drept ca, de fiecare datĂ, socrul meu sĂ-mi zicĂ „iar asta?!“ sau „ce e asta, mĂi?!“, fie cĂ-i duc mĂncarea cu carne și fĂsole care-i place lui, fie cĂ-i duc niște ghiveci cu bame aburind, gĂtit cu migalĂ, zicĂndu-mi cĂ o sĂ fie o noutate? Oare e drept ca bĂrbatul-meu Korkut sĂ-i impunĂ interdicții și sĂ-i dea ordine Samihei, pentru simplul motiv cĂ locuiește cu noi? Oare e drept ca el, Korkut, sĂ mĂ certe de fĂtĂ cu maicĂ-sa și cu taicĂ-sĂu? Oare e drept sĂ-mi vorbeascĂ pe un ton disprețuitor Ăn prezența bĂieților? Oare e drept ca, nici una, nici douĂ, sĂ mĂ Ăntrebe pe mine de toate și, totodatĂ, sĂ-mi zicĂ „iar n-ai priceput!“? Oare e drept ca seara, cĂnd ne uitĂm cu toții la televizor, sĂ nu mi se dea niciodatĂ mie telecomanda? Oare e drept ca Bozkurt și Turan sĂ se poarte necuviincios cu mine, imitĂndu-l pe tatăl lor? Oare e drept sĂ sloboadĂ cele mai nerușinate sudĂlmi de fĂtĂ cu mama lor? Oare e drept ca tatăl lor sĂ-i rĂsĂfete așA? Oare e drept ca, Ăn timp ce ne uitĂm cu toții la televizor, bĂieții sĂ-mi zicĂ, nici una, nici douĂ, fĂrĂ sĂ se uite mĂcar la mine, „mamĂ, ceai!“? Oare e drept ca nici mĂcar sĂ nu-i mulțumeascĂ mamei lor, care-i slugĂrește Ăn toate felurile? Oare e drept sĂ rĂspundĂ la toate cu „daaa, mamĂ, bine!!!“ sau „ești obsedatĂ?!“? Oare e drept sĂ-și lase revistele alea destrĂbĂlate Ăn camerĂ? Oare e drept ca tatăl lor sĂ vinĂ acasĂ atĂt de tĂrziu la fiecare douĂ zile? Oare e drept ca acesta sĂ-și ia la serviciu o blondĂ vopsitĂ, pricĂjitĂ, pocitĂ, pe motiv cĂ ar fi „important pentru vĂnzare“ și sĂ punĂ atĂta preț pe

ea? Oare e drept ca băieții să strâmbе din nas la tot ce făc eu? Oare e drept să-mi ceară zi de zi cartofi prăjiți, deși au atâtea coșuri? Oare e drept să se uite la televizor și, totodată, să învețe? Oare e drept să dea, pe de o parte, gata colțunașii pe care i-am făcut cu trudă, pentru că-i iubesc pe ei atât de mult, iar pe de altă parte să-mi zică „au avut prea puțină carne“? Oare e drept să-i toarne bunicului lor, care adoarme în timp ce se uită la televizor, Coca-Cola în ureche? Oare e drept să-i numească pe toți cei care nu le plac „poponari“ sau „jidani“, la fel ca tatăl lor? Oare e drept să se ia la hartă ori de câte ori le spun „luați o pâine de la băcănia bunicului“, zicându-mi „să ia Turan, să ia Bozkurt“? Oare e drept să-mi spună „am lecții de făcut!“, deși nici vorbă de lecții, când le cer să făcă ceva? Oare e drept să-mi spună, la orice atenționare, „și ce-i cu asta, aici e camera mea!“,? Oare e drept ca atunci când e să mergem, o dată la patruzeci de ani, cu mașina undeva, în familie, să zică „e meci în cartier“? Oare e drept să-l numească disprețuitor pe unchiul lor Mevlut, când discută despre el, „bragagiul“? Oare e drept să vorbească mereu urât despre fetele lui Mevlut, deși le admiră atât de mult? Oare e drept să-mi vorbească ca tatăl lor, zicându-mi „ții regim de dimineața până seara și, pe de altă parte, mănânci toată ziua din plăcintele astea“? Oare e drept să ia în răs seriarele pentru femei la care mă uit după-masa, la fel ca tatăl lor? Oare e drept să se ducă la cinematograful zicându-mi că se duc la cursurile pregătitoare pentru intrarea la facultate? Oare e drept să spună, când rămân repetenți, că profesorul e „obsedat“ în loc să-și găsească vina lor? Oare e drept să ia mașina, deși nu au permis de conducere? Oare e drept să-i dea de știre neîntârziat tatălui lor, seara, când o văd pe mătușa lor, Samiha, singură prin Șișli? Oare e drept ca tatăl lor să-mi spună, de față cu ei, „numai să-ndrăznești să faci asta!“,? Oare e drept ca el, Korkut, să mă strângă atât de tare de încheietura mâinii încât să mă doară și să mă învinețesc? Oare e drept ca ei să împuște porumbelii și pescărușii cu pușca cu aer comprimat? Oare e drept să nu mă ajute nici măcar o dată să strâng masa? Oare e drept ca tatăl băieților să mai povestească o dată cum l-a bătut el pe profesorul ăla de

chimie cu mutră de măgar în fața întregii clase, câtă vreme eu bat atâta din gură ca să-i fac pe ei să învețe? Oare e drept ca băieții să-și facă fițuici în loc să tocească pentru examene? Oare e drept ca soacra mea, Safiye, să spună, de fiecare dată când mă plâng câte puțin de toate aceste lucruri, „și tu ești vinovată, Vediha!“? Oare e drept să nu se gândească cu toții decât la făcut parale după ce trângesc atâta despre Dumnezeu, despre patrie, despre morală?

10. Mevlut la poliție

Mi-am petrecut toată viața pe aceste străzi

Ferhat. La fel ca foarte multe restaurante, bufete, hoteluri, barul de noapte Soarele își avea și el „sustragerile sale de curent oficiale“. Acestea erau branșamente mărunte și necostisitoare realizate pentru a fi descoperite de încasatori când făceau descinderi (cele mai multe dintre ele erau meșterite la mica înțelegere). Grație lor însă ajungeau să fie disimulate derivațiile mari. Mustățâ Bey, care observase în timpul activităților noastre că visam să ajung în culise, pe culoarele din subsoluri unde își găseau refugiu cântărețele, doamnele, cu intenția de a descoperi „adevăratele“ derivații, m-a avertizat: chiar dacă ar fi fost să se facă aranjamente cu procurorii, cu polițiștii, iar operațiunile de fâlimentare s-ar fi soldat cu un succes, nu era greu de presupus că Sami din Sürmene ar fi trecut la o contraofensivă foarte dură pentru a-și salva onoarea. Cu acel prilej ar fi putut fi împușcate niște persoane, s-ar fi lăsat cu vărsare de sânge. Nu era bine să mă arăt atât de des, să-mi fie recunoscut chipul. Trebuia să fiu atent și la experimentatul încasator care era Cătana. Registrul de la barul Soarele se găsea la el și bineînțeles că făcea joc dublu.

Am renunțat astfel să mă mai duc pe la barul Soarele. Pentru că nu mai

există însă Samiha care să mă aștepte acasă și pentru că nu eram în stare să renunț la izul barurilor de noapte, m-am dus prin alte localuri de același fel. Așa am ajuns să mă întâlnesc într-o seară cu Cătana, la barul de noapte Zorii. Ne-a fost oferită una dintre mesele speciale. Locul acela, cu decorurile sale fantomatice, cu toaletele care iscau sunete ciudate și cu bodyguardii săi cu priviri răuvoitoare, arăta, într-adevăr, înspăimântător, însă încasatorul Cătana, care era vechi în meserie, s-a purtat foarte plăcut, foarte prietenește cu mine, tânărul coleg de breaslă. A deschis discuția într-un mod la care nu mă așteptam deloc, vorbindu-mi despre Sami din Sürmene, despre bunătatea și curajul acestuia.

— Dacă l-ai cunoaște pe Sami din Sürmene, dacă i-ai cunoaște viața de familie, dacă ai ști ce gândește despre Beyoğlu și despre țară, n-ai mai crede în bârfele la adresa lui, n-ai mai gândi nimic rău despre el, mi-a zis Cătana.

— Eu nu gândesc nimic rău nici despre Sami Bey, nici despre altcineva, am zis.

Am simțit că, într-un anumit fel, vorbele mele urmau să ajungă la Selvihan. Trăgeam la măsca zdravăn, căci vorbele referitoare la „viața de familie a lui Sami din Sürmene“ mă tulburaseră. De ce își pierduse Samiha încrederea în viața noastră de familie? Oare primise mesajul referitor la întoarcerea acasă pe care i-l transmisesem prin Mevlut?

— ESTE O GREȘALĂ să-i faci pe alții să simtă ce intenții ai în viață, mi-a zis Cătana. SĂ NU CUMVA SĂ TE BAGI ÎN RĂZBOAIELE DINTRE BARURILE DE NOAPTE ȘI BANDE, ÎN FALIMENTĂRI!

„Dintr-un motiv sau altul, nici Mevlut n-o să se bage în nimic!“, m-am gândit. „Mevlut mi-e foarte bun prieten, de ce nu vine Samiha acasă?“, îmi ziceam eu în sinea mea... Am constatat că încasatorul Cătana îi cunoștea foarte bine pe chelnerii de la barul Zorii, cinste lui! Vorbeau între ei în șoaptă. Vă rog să nu-mi ascundeți nimic, căci atunci nici eu n-am să vă ascund nimic. PROFUNZIMEA VIEȚII URBANE DECURGE DIN PROFUNZIMEA LUCRURILOR PE CARE LE ȚĂINUIM. M-am născut

În acest oraș, mi-am petrecut toată viața pe aceste străzi.

La un moment dat am constatat că plecase și încasatorul Cătana. Oare mă ciorovăisem cu el, întrebându-l de ce n-ar fi putut Fener să fie campioană anul ăsta? Vine o oră când barul se golește; de undeva din spate se aude o muzică la casetofon. Simți că te afli printre puținii oameni care nu dorm și care se mândresc cu propria singurătate, într-un oraș cu zece milioane de locuitori. La ieșire te lipești de unul ca tine și-i zici „să stăm nițel la taifas, am multe să-ți povestesc“. Ai un foc, frățioare? Poffim, aprinde-ți și tu una! De ce nu fumezi Samsun? Eu nu fumez țigări americane, te fac să tușești, sunt cancerigene. Pășeam cu el pe străzile pustii, gândindu-mă că dacă s-ar fi luminat de ziuă nu l-aș mai fi putut recunoaște. Diminețile, zonele din fața prăvăliilor, bufetelor, restaurantelor sunt pline de sticlele sparte de cei ca noi, de gunoaie și de alte mizerii, iar vânzătorii care mătură trotuarele ne drăcuie. Frățioare, singurul lucru pe care ni-l dorim este să stăm nițel la taifas cu inima deschisă, bine, am să vorbesc cinstit, un prieten căruia să-i pot spune totul: pricepi? Eu m-am chinuit, de fapt, foarte tare în viața asta, am trudit din greu, numai că, din păcate, n-am fost în stare să mă ocup de casă. Ce-ai zis? CASĂ, zic. E important... Mai întâi să-ți spun eu... Ai dreptate, frate, nici măcar pe-aici n-a mai rămas vreun local în care să se servească băutură la ora asta. Acolo e închis, dar de ce să te mai necăjesc, bine, ne uităm să vedem... Noaptea, orașul e mai fumos, știi? Noaptea, oamenii spun adevărul. Poffim? Nu te teme, câinii nu-ți fac nimic. Nu ești din Istanbul? Selvihan ai zis? Nu, n-am auzit niciodată de locul ăla; acela e, oricum, ultimul bar în care se mai cântă cântece populare înainte de chemarea la rugăciunea de dimineață: să intrăm dacă vrei, o să cântăm melodii populare. De unde ești de loc? Uite, ai văzut, și aici e închis. Mi-am petrecut toată viața pe aceste străzi. Nici măcar în Cihangir nu mai e vreun loc de unde să se poată cumpăra băutură la ora asta. Au să evacueze și mai cu sârg bordelurile, travestiții etc. de prin locurile astea. Nu, și acolo e închis! Individul ăsta se uită foarte urât uneori: dacă m-ar vedea prietenii, mi-ar zice

„unde-i găsești, Ferhat, băiete, pe tipii ăștia?!“ . Mă scuzi, ești căsătorit? Să nu mă înțelegi greșit... Fiecare cu viața lui personală... Zici că ești de la Marea Neagră, dar măcar ai vapoare? De la o anumită oră încolo, toată lumea începe prin a spune „mă scuzi, să nu mă înțelegi greșit...“ . De ce spui atunci mereu lucruri greșite?! De ce fumezi țigări americane în locul minunatelor noastre Samsun?! Am ajuns la umila noastră locuință, e la etajul al doilea. Soția mea m-a părăsit. Eu dorm pe divan până se întoarce ea acasă. Să mai bem câte un rachiu din ultima sticlă rămasă în frigider, iar apoi să sfârșim cu noaptea: mâine-dimineață, devreme, am să stau și-am să mă uit din nou, alături de bătrânii slujbași de la arhivă, la păcatele voastre din trecut, ale tuturor. Nu mă înțelege greșit, până la urmă sunt fericit. Mi-am petrecut toată viața în acest oraș și n-am fost în stare să-l părăsesc încă.

Mevlut pleca acum seara de acasă la multă vreme după ce se sfârșeau știrile și revenea înainte de ora unsprezece, căci avea bani suficienți până la sfârșitul lunii. Grație paralelor pe care le agonisea ca încasator scăpase într-o oarecare măsură, pentru prima oară în viața lui, de acea grijă a traiului zilnic care-l stăpânea de douăzeci și cinci de ani. Vechii mușterii, cei cărora le lăsa cu regularitate bragă de două-trei ori pe săptămână, se împuținaseră și ei. Mevlut lua cina, pregătită de ficele sale, stând în fața televizorului și glumind cu ele, iar în unele seri ajungea acasă înainte de-a adormi fetele și continuau să se uite la televizor împreună.

Mevlut îi dădea socoteală lui Ferhat în amănunt, până la ultima liră pe care o strângea. Ferhat, care în ultima vreme adoptase față de el o atitudine ironică, i-a pus odată următoarea întrebare:

— Mevlut, ce-ai face dacă ai câștiga vreodată premiul cel mare la loterie?

— Aș sta acasă cu fetele și m-aș uita la televizor, nimic altceva! îi răspunsese Mevlut zâmbind.

Ferhat îl privise cu o expresie uluită, dar și disprețuitoare, care spunea

„ce naiv ești, măi Mevlut!“ . Mevlut fusese privit toată viața în felul acesta de șmecheri, de șarlatani, de feluriți indivizi care se credeau deștepți. Ferhat nu se număra însă printre aceștia; el îl înțelegea. Faptul că Ferhat, în a cărui onestitate crezuse sincer, ani de zile, îi aruncase acea privire îl rănise profund.

În unele seri, în timp ce vindea bragă pe străzile de la periferie, se gândea la Ferhat și intuia că, la fel ca foarte multă lume, și acesta îl socotea „țicnit“ pentru că nu renunțase încă la afacerea aceea. Poate că și Samiha gândea așa. Până la urmă îl părăsise însă pe Ferhat. Mevlut nu fusese părăsit de nici o femeie.

Când a văzut pe stradă, într-o seară de început de noiembrie, în timp ce se apropia de casă, o mașină de poliție, Mevlut s-a dus cu gândul tot la Ferhat. Nu i-a trecut nici măcar o clipă prin minte că polițiștii ar fi putut veni acolo pentru el. Când a pătruns în casă și l-a văzut pe polițistul de pe scară, iar apoi a zărit ușa deschisă și chipurile înspăimântate ale fiicelor sale, a simțit pe dată că nu era vorba despre el, ci despre ceva legat de pungășiile de încasator ale lui Ferhat. Fatma și Fevziye erau neliniștite.

— În seara aceasta o să-i luăm o depoziție tatălui vostru, atât și nimic mai mult, a zis polițistul pentru a le liniști pe fete, care-și petreceau părintele, stând în ușă înlăcrimate.

Mevlut știa că vorbele polițistului erau înșelătoare, indiferent dacă era vorba de droguri, politică ori vreo crimă banală. Se întâmpla uneori ca o persoană căreia i se lua o depoziție să nu se mai întoarcă acasă ani de zile. Cei de la secția de poliție, aflată la cinci minute distanță de casa lor, nici n-ar fi trimis, de altfel, mașina pentru o simplă declarație. Și-a repetat de nu știu câte ori, în timp ce aceasta înainta prin întunericul nopții, că el nu săvârșise nimic. Ferhat ar fi putut să fie însă vinovat de ceva, iar el colaborase cu Ferhat. Faptul acesta ar fi putut să-l plaseze în ipostaza de acuzat. Cel puțin sub aspectul intenției... În el a pornit astfel să se deștepte, asemenea unei dureri de pântec, un anumit sentiment de vinovăție.

Odată ajunși la secție, și-a dat seama că n-aveau să-i ia depoziția imediat.

Și el presupuse că așa urmau să se petreacă lucrurile, cu toate acestea, a fost decepționat. A fost vârat într-o celulă mărișoară. Lumina răspândită de lampa palidă de afară se răsfrângea și în interior, dar partea din spate a celulei era cufundată în întuneric. Mevlut a presupus că acolo se aflau doi bărbați. Unul dintre ei dormea. Celălalt era beat și bombănea în barbă pe cineva. Mevlut s-a ghemuit, așa cum făcuse și primul dintre indivizi, într-un colț al celulei, pe pardoseala rece, și și-a îngropat urechea în umăr, ca să nu mai audă vocea celui de-al doilea.

S-a întristat când le-a revăzut în fața ochilor pe Fatma și Fevziye, care-i aruncaseră priviri înspăimântate și care plângeau când plecase de acasă. Cea mai bună soluție ar fi fost să ațipească, lăsându-se pradă amărăciunii, așa cum făcea în copilărie. Ce-ar fi zis Rayiha dacă ar fi văzut în ce hal îi ajunsese bărbatul? „Nu ți-am spus eu să te ții departe de Ferhat?!“, i-ar fi zis ea. A revăzut-o pe Rayiha în vreme ce își îndrepta părul ca o fetiță, pe Rayiha în momentele sale de furie, pe Rayiha privindu-l și râzând ca un drăcușor ori de câte ori scornea, iscusită, mici trucuri în bucătărie. Ce minunat glumeau și râdeau ei uneori! Dacă Rayiha ar mai fi fost în viață, el s-ar fi temut mai puțin de ceea ce urma să i se întâmple. Când avea să se facă dimineață, aveau să-l bată negreșit la interogatoriu; poate că urmau să-l bată la tălpi, ba chiar să-l pună la șocuri electrice. Ferhat îi povestise de foarte multe ori despre relele tratamente aplicate de poliție. Iată, acum se afla în mâinile ei! „N-o să se întâmple nimic!“, s-a liniștit singur. Și înainte de a pleca în armată se temuse foarte tare de bătaie, dar până la urmă se descurcase. N-a putut dormi toată noaptea. Auzind chemarea la rugăciunea de dimineață, și-a dat seama ce mare binefacere e să poți ieși pe stradă și să te pierzi în viața orașului.

Când a fost dus în camera de interogatoriu, îl dorea burta de nesomn și neliniște. Ce ar fi trebuit să facă dacă polițiștii l-ar fi ciomăgit, dacă l-ar fi bătut la tălpi ca să obțină ceva de la el? Îi auzise pe prietenii săi de stânga depănând poveștile foarte multor oameni onorabili care își pierduseră viața rezistând eroic în timpul torturilor; și-ar fi dorit să fie și el ca ei, dar ce

anume avea el de ascuns? Era convins că Ferhat făcuse niște potlogării pe care el nu le știa, folosindu-se de numele său. Făcuse o mare greșală când intrase în afacerea cu încasările la curent.

Un bărbat în civil i-a spus:

— Băi, te crezi la tine acasă?! Nu te așeza până nu ți se spune!

— Nu vă supărați... Nu mă înțelegeți greșit!

— Noi, aici, înțelegem totul cum trebuie, dar să vedem dacă și tu o să ne spui ce trebuie!

— Vă spun! a zis Mevlut, cu îndrăzneală și sinceritate.

A constatat că erau impresionați de cuvintele sale. L-au întrebat ce făcuse cu două nopți în urmă. Mevlut le-a spus că în seara aceea ieșise să vândă bragă, la fel ca întotdeauna, și le-a relatat pe larg prin ce cartiere, pe ce străzi se dusese, pe la ce blocuri și în jurul cărora ore trecuse.

La un moment dat, ritmul interogatoriului se mai domolise. Mevlut l-a văzut trecând, pe ușa rămasă deschisă, pe Süleyman, care era dus de braț de un polițist. Ce treabă avea el acolo? Înainte de a fi apucat să-și adune mințile, a aflat de la polițiști că Ferhat fusese ucis cu două nopți în urmă, în locuința sa. Polițiștii s-au uitat cu atenție la expresia care și-a făcut loc pe chipul lui. L-au întrebat de îndatoririle lui Ferhat ca încasator. Mevlut le-a povestit, ca beat, tot ceea ce știa. N-a spus nimic care să-i incrimineze pe Ferhat ori pe Süleyman. Prietenul său murise.

„Süleyman și Ferhat se dușmăneau?“, a fost el întrebat în mod stăruitor. Mevlut a spus că acelea erau povești vechi, că Süleyman se căsătorise de curând, avea un copil, era fericit și că n-ar fi făcut niciodată așa ceva. I s-a adus aminte că nevasta lui Ferhat îl părăsise pe acesta și se refugiase acasă la Süleyman. Mevlut a spus că Süleyman n-avea nici o vină și că, de fapt, nici nu mai trecea pe la vechea locuință. Auzise acest lucru de la VEDIHA. Mevlut n-a renunțat să susțină nevinovăția prietenilor săi. Cine ar fi putut să-l omoare pe Ferhat? Bănuia pe cineva? Nu. Mevlut îl dușmănea pe Ferhat în vreo privință? Între ei existase vreo problemă legată de bani, femei, fete? Nu.

Se aștepta să fie ucis? Nu se aștepta.

Uneori, polițiștii uitau de el și discutau despre altceva, adresau câte o replică vreunei persoane care deschidea ușa ori glumeau între ei pe seama fotbalului. Mevlut deducea din aceste lucruri că situația nu era chiar atât de gravă cum crezuse el.

La un moment dat i s-a părut că auzea ceva de genul „s-au amoretat toți trei de aceeași fată“. Apoi polițiștii au râs între ei, de parcă n-ar fi fost vorba de el. Era oare posibil ca Süleyman să le fi dezvăluit povestea cu scrisoarea? Pe Mevlut l-a cuprins disperarea.

Cum, după interogatoriu, a fost trimis din nou în arest, sentimentul de vinovăție pe care-l încerca s-a transformat în îngrijorare: acum urmau să-l forțeze să le spună, cu bătaia, povestea cu scrisoarea și cu felul în care îl dusesese de nas Süleyman. Faptul acesta i s-a părut o clipă atât de rușinos, încât și-a dorit să moară. După aceea a găsit însă că temerile sale erau exagerate. Da, se îndrăgostiseră toți trei de Samiha: faptul acesta era adevărat. Mevlut și-a dat seama că polițiștii aveau să treacă, râzând, peste afirmația că el îi adresase, de fapt, scrisorile Rayihei.

După-amiază, în timp ce se pregătea să dea seamă de toate aceste lucruri, a fost eliberat. Odată ajuns în stradă, l-a cuprins tristețea pentru soarta lui Ferhat. Era ca și cum o parte însemnată a vieții și a amintirilor sale ar fi fost dată la o parte. Dorința de a da fuga acasă și de a-și îmbrățișa fetele era însă atât de puternică, încât a luat emoționat autobuzul de Taksim.

Fetele nu erau acasă, iar casa pustie arăta deprimant. Fatma și Fevziye plecaseră fără să spele vasele. Uneltele pentru bragă, vechi de treizeci de ani, ghiveciul cu busuioc al Rayihei, așezat la fereastră, gândacii mari de bucătărie care, în numai două zile, prinseseră curaj și începuseră să umble nepăsători primprejur i-au insuflat melancolie și chiar teamă. Părea că, în răstimp de o zi, camera se preschimbase în altceva, iar lucrurile se metamorfozaseră.

A ieșit din casă în fugă: nu avea nici o îndoială că fetele erau cu mătușa

lor în Duttepe. Toți cei de acolo urmau să-l învinuiască pentru apropierea de Ferhat. Ce trebuia să-i spună Samihei când avea să-i adreseze condoleanțe pentru moartea lui Ferhat? Privea pe ferestrele autobuzului de Mecidiyeköy, gândindu-se la toate aceste lucruri.

În Duttepe, la familia Aktaş, domnea îngrămădeala aceea tipică momentelor de după rugăciunea de bairam: Süleyman fusese eliberat cam pe la aceeași oră ca el. Mevlut s-a pomenit la un moment dat că stă așezat față în față cu soția acestuia, Melahat. S-au uitat la televizor fără să-și spună nimic. Mevlut s-a gândit că toată lumea o nedreptățește pe femeia aceea liniștită și inofensivă. Își dorea să-și ia fetele și să se întoarcă cât mai repede acasă, în Tarlaş, înainte de a apuca să fie învinuit, dojenit de ceva. Percepea până și bucuria eliberării lui Süleyman ca pe o acuzație la adresa sa. Din fericire, casa avea acum patru etaje și, în plus, existau trei televizoare, în permanență deschise. Mevlut nu s-a dezlipit de parter, așa se făcea că nu a putut-o vedea pe Samiha, care plângea, și nu i-a putut adresa condoleanțe. Acum și ea rămăsese, iată, văduvă. Prevăzuse poate că lui Ferhat aveau să i se întâmple toate acele lucruri și, ageră la minte cum era, fugise de la el.

Samiha nu s-a dus la înmormântarea lui Ferhat, la care au participat rudele sale Alevi, colegii încasatori și câțiva vechi prieteni din Beyoğlu. Când au ieșit din cimitir, Mevlut și Mohini n-au știut ce să facă. Deasupra Istanbulului atârna un cer plumburiu. Nici unuia dintre ei nu-i plăcea, în principiu, să bea. Prin urmare, s-au dus la cinematograful, după aceea, Mevlut a dat fuga acasă și și-a așteptat fetele.

Mevlut nici măcar nu le-a vorbit fiicelor sale despre înmormântarea soțului mătusei lor. Fatma și Fevziye se purtau de parcă Ferhat, unchiul lor cel ghiduș, ar fi săvârșit ceva rău, fiind ucis tocmai din acest motiv, și nu puneau nici un fel de întrebări. Oare ce le spunea, ce le sugera Samiha? Ori de câte ori le vedea pe copile, Mevlut era cuprins de îngrijorare cu privire la viitorul lor și-și dorea ca acestea să creadă despre Ferhat exact ceea ce credea și familia Aktaş. Știa că dorința sa n-ar fi fost pe placul răposatului și se

simțea stânenit de ea. Ideile sale cu privire la această chestiune nu aveau însă absolut nici o însemnătate dacă era să se gândească la viitorul fiicelor sale. Își dădea seama că, după moartea lui Ferhat, nu mai avea nici un sprijin în lupta pentru existență la oraș, în afara celui oferit de Korkut și Süleyman.

Mevlut îi spusese încă din prima zi lui Korkut ceea ce le spusese și polițiștilor: nu avea, cu adevărat, habar de daravelele lui Ferhat de la electrică. Mai mult, munca aceea nu i se potrivea, așa că urma să renunțe la ea imediat. Avea și niște bani puși deoparte. Când s-a dus la clădirea aceea mare a Electricii Yeditepe din Taksim pentru a-și comunica decizia, a constatat că instituția o rupsese cu el. Dată fiind devalizarea care urmasese după privatizare, noii proprietari ai companiei se fereau de critici, de zvonurile legate de ilegalități. Mevlut i-a auzit cu amărăciune pe încasatorii pe care-i cunoștea cum vorbeau deja despre Ferhat ca despre o persoană care pătase onoarea meseriei lor. Aceiași oameni obișnuiau să discute uneori despre câte un încasator care fusese ucis ori bătut din motive similare, în timp ce se ținea după furturile de electricitate, ca despre un erou care făcuse cinste profesiei.

Motivul și împrejurările morții lui Ferhat n-au fost elucidate luni de zile. La început, poliția bănuise că fusese vorba de o crimă între homosexuali. Această afirmație îi înfuriase până și pe Korkut și pe Süleyman. Suspiciunea respectivă se datorase faptului că asasinul pătrunsese în casă fără a forța ușa, că fusese, în mod limpede, un cunoscut de-al lui Ferhat, ba chiar că băuse rachiul cot la cot cu acesta. Polițiștii îi luaseră o declarație și Samihei și nu se îndoiseră deloc de faptul că aceasta era certată cu soțul său, că locuia împreună cu sora și cumnatul ei; apoi o duseseră în Çukurcuma și stabiliseră ce lucruri fuseseră furate. Aceiași polițiști îi puseseră sub supraveghere pe doi dintre hoții recidiviști din Çukurcuma și din Cihangir și-i bătuseră. Mevlut primea astfel de detalii, mereu altele în fiecare zi, de la Korkut, care se informa grație relațiilor sale politice.

Pentru că Istanbulul avea nouă milioane de locuitori, ziarele nu se mai

raportau acum la crimele comise din gelozie, beție sau mânie ca la niște știri când nu dispuneau de fotografia vreunei femei pe jumătate despuiate ori celebre. Uciderea lui Ferhat nici măcar n-a fost tratată ca o știre. Proprietarii marilor ziare, care ciuguliseră câte ceva din profiturile realizate de pe urma privatizării distribuției de electricitate, nu publicau nici ei articole defavorabile referitoare la astfel de subiecte. La șase luni după aceea, o gazetă a opoziției de stânga la care obișnuiau să scrie foștii prieteni ai lui Ferhat menționase, într-un articol despre ilegalitățile comise în domeniul distribuției de electricitate pe care nu-l citise nimeni, numele lui Ferhat Yılmaz, printre foarte multe alte nume. Potrivit autorului articolului, Ferhat Yılmaz fusese un încasator de bună credință, care căzuse victimă luptelor desfrâșurate de bandele mafioate pentru împărțirea profitului.

Gazeta, de al cărei nume Mevlut nu auzise niciodată, i-a fost adusă de Süleyman, la două luni de la apariția ei. Acesta a observat apoi că Mevlut citise articolul, dar n-a adus niciodată vorba despre el. Lui Süleyman i se născuse un al doilea fiu; afacerile în construcții îi mergeau bine și era mulțumit de viața sa.

— Știi ce mult te iubim, nu-i așa? i-a zis Süleyman lui Mevlut. Aflăm de la Fatma și Fevziye că n-ai reușit să-ți găsești un serviciu bun, meritat cu prisosință.

— Eu sunt mulțumit, slavă Domnului! i-a zis Mevlut. Nu pricep de ce se plâng fetele mele!

În cele opt luni care se scurseseră de la moartea lui Ferhat, moștenirea sa fusese deja împărțită. Samiha, ajutată de un avocat găsit de familia Aktaş, intrase în posesia banilor câștigați de soțul său în anii în care fusese încasator, precum și în posesia a două apartamente mici, cumpărate în pripă, dar ieftin, în Çukurcuma și în Tophane. Apartamentele, vechi și dărăpănate, fuseseră renovate și zugrăvite de firma de construcții a familiei Vural, apoi închiriate. Mevlut afla astfel de detalii despre viața din Duttepe, de la ceea ce mâncau cei care locuiau acolo la cinematografele pe care le frecventau, de la

jocurile pe care le jucau fetele cu Samiha la certurile dintre Korkut și Vediha, de la Fatma și Fevziye, care se duceau la mătușa lor la fiecare sfârșit de săptămână, dormind acolo sâmbătă noaptea. Fatma și Fevziye se întorceau acasă, în Tarlaabaşı, cu pulovere, blugi, genți noi și cu alte daruri și-i arătau emoționate tatălui lor toate acele lucruri. Tot mătușa lor Samiha suporta și costul școlii preparatoare private unde începuse Fatma să se pregătească pentru examenele de intrare la facultate, dându-le, în plus, ambelor fete bani de buzunar. Fatma voia să studieze turismul. Lui Mevlut i se umezeau ochii ori de câte ori observa cât de dârză era fiica sa.

— Știi pasiunea lui Korkut pentru politică, i-a zis Süleyman. Eu cred că, într-o bună zi, fratele meu își va primi cu adevărat răsplata pentru lucrurile pe care le face pentru țară. Noi ne-am rupt de sat, dar o să înființăm o nouă asociație a consătenilor pentru a obține sprijinul celor din Beyşehir, al oamenilor de pe acolo care locuiesc la Istanbul. Mai sunt și alți bogătași pe lângă cei din Duttepe, din Kültepe, din Nohut și Yören.

— Eu nu mă pricep deloc la politică, i-a zis Mevlut.

— Am împlinit deja amândoi patruzeci de ani, Mevlut, ne pricepem la toate, i-a zis Süleyman. Povestea asta n-are nici o latură politică. O să organizăm seri festive; cât despre excursii ori mese, ele se organizează deja. O să avem și un sediu. Ai să faci toată ziua ceai și ai să te întreții cu concetățenii tăi, ca și cum ai ține un bufet, poftim! Noi am adunat bani și am închiriat un apartament în Mecidiyeköy. Tu ai să fii cel care o să deschidă și o să închidă localul ăla. Ai să primești de cel puțin trei ori mai mulți bani decât cei pe care-i câștigă un biet vânzător ambulant. Korkut se pune chezaș pentru chestia asta. Seara, la ora șase, ai să te retragi, iar apoi, seara târziu, ai să vinzi bragă. Am aranjat și asta.

— Să mă mai gândesc două zile!

— Nu, decide-te acum, pe loc! i-a zis Süleyman, dar văzându-l gânditor n-a mai stăruit.

Mevlut își dorea, de fapt, o slujbă care să fie mai aproape de străzi, de

mulțime, de Beyoğlu. Să glumească cu mușteriii, să bată pe la uși, să meargă pe drumuri pavate, fără sfârșit, care ba urcau, ba coborau – asta știa el să facă, asta-i plăcea. Nu voia o muncă de birou. Ajunsesese însă să fie cât se poate de conștient de faptul că întreaga sa viață depindea de sprijinul lui Süleyman și al lui Korkut. Constata, totodată, că banii adunați din șperțurile primite ca încasator erau pe sfârșite. Pe vremea când era încasator pierduse o parte din clientela pentru bragă, căci seara lucra oarecum puțin. În unele seri avea impresia că nu se va întredeschide nici o draperie, că nu-l va striga nici un mușteriu. Simțea, seara, betonul orașului, duritatea lui, groaza pe care o răspânda acesta. Câinii nu mai erau amenințatori. Vagonetele de gunoi pe roți din suburbii ajunseseră acum până în centrul orașului, în zona care îi plăcea lui, în Beyoğlu, în Şişli, în Cihangir. Apăruse o nouă categorie de nevoiași care scormoneau prin ele. Străzile pe care Mevlut le transformase într-o parte a sufletului său, străbătându-le la pas vreme de douăzeci și nouă de ani, se schimbau acum cu repeziciune. Existau prea multe inscripții, prea mulți oameni, prea mult zgomot. Mevlut constata că interesul față de trecut sporea, dar avea sentimentul că braga nu primea ceea ce i se cuvenea într-o astfel de împrejurare. Pe străzi își făcuse apariția o nouă generație de vânzători, mai aspri, mai înverșunați. Oameni care voiau să te tragă pe sfoară cât ai zice pește, care răcneau, care lăsau mereu din preț... Oamenii aceia noi erau prădători, dar neîndemânatici. Vechea tagmă de vânzători se făcea nevăzută în vâlmășagul orașului...

Așa a ajuns Mevlut să privească cu interes ideea de a le ține tovărășie consătenilor săi. Seara avea să poată vinde bragă după pofa inimii. A acceptat slujba. Micul apartament se afla la parter. În fața lui își făcea veacul un vânzător de castane prăjite. În primele luni, Mevlut a deprins, privind pe fereastră, subtilitățile îndeletnicirii de vânzător de castane și a descoperit fără ajutorul nimănui metehnele bărbatului. Uneori ieșea în stradă și stătea la taifas cu el, invocând un pretext oarecare („Portarul e aici?“, „Unde e cel mai apropiat geamgiu?“). I-a îngăduit de câteva ori bărbatului să-și aducă

măsuța cu castane în incinta clădirii (lucrul acesta urma să fie interzis mai apoi) și s-a dus cu el la rugăciunea de vineri.

11. Intenția inimii și intenția limbii

Fatma își continuă studiile

Mevlut a aflat un echilibru mulțumitor între administrația asociației, pe care n-o găsea deloc trudnică, și vânzarea de bragă. De cele mai multe ori lăsa, înainte de ora șase, „sediul“ în seama celor care urmau să realizeze acțiunea din seara respectivă. Cheia se mai afla la alte șapte-opt persoane. Se întâmpla uneori ca întreaga populație a vreunui sat precum Göçük sau Nohut să rezerve sediul pentru o seară, iar atunci Mevlut dădea și el fuga acasă (a doua zi dimineață găsea apartamentul și bucătăria răvășite și murdare). Se simțea bine când pornea pe străzi pentru a vinde bragă, după ce lua cina din vreme cu fetele sale și după ce vedea că Fatma, care era în clasa a doua de liceu, învăța, într-adevăr, foarte mult pentru a putea intra la facultate (da, cu siguranță că nu se prefăcea!).

În toamna anului 1998, Mevlut a trecut de nenumărate ori pe la Preasfântul Învățător. Lăcașul sufit era populat de o mulțime de oameni noi, avizi și stăruitori. Nu-i plăceau și simțea că nici ei nu-l plăceau pe el, că-l priveau ca pe ceva de prisos. Lui Mevlut nu-i mai venea rândul să stea de vorbă cu Învățătorul din pricina habotnicilor cu barbă, care deveneau tot mai numeroși, a bărbaților din cartierele mărginașe, care nu purtau cravată, a admiratorilor și discipolilor. Date fiind problemele de sănătate permanente și starea de epuizare a Preasfântului Învățător, nu se mai făcea nici cursul de caligrafie, iar învățăceii aceia clevetitori, dar măcar plini de viață nu mai călcau nici ei pe acolo. Majoritatea indivizilor din gloata celor care-l veghea

pe Învățător în vreme ce acesta stătea așezat în fotoliul său de la fereastră clătinau din cap plini de mâhnire, de parcă ar fi fost nespun de întristați de ceva (de boala sa? de ultimele evoluții politice? de vreun lucru pe care Mevlut nu-l știa?). Mevlut își lua și el același aer întristat ori de câte ori intra în lăcaș și vorbea în șoaptă, la fel ca toată lumea. Asta în vreme ce, la început, când se ducea pe acolo, toți spuneau „ooo, a venit bragagiul cu nutră de copil!“, îl tachinau cu blândețe, numindu-l „directorul Mevlut“, și măcar unul dintre ei se referea la tonul pățimaș pe care-l adopta când trecea pe stradă. Acum însă existau până și persoane care beau braga pe care le-o oferea el, dar care nici măcar nu băgau de seamă că era bragagiul.

În cele din urmă, într-o seară, Mevlut a izbutit să-i atragă atenția Preasfântului Învățător și a avut bucuria de a sta de vorbă cu el preț de zece minute. Mevlut și-a dat seama, de fapt, de îndată ce a ieșit din lăcaș că nu fusese vorba de o discuție fericită. În timp ce stătea însă la sfat cu el simțise atât de intens că toți îl priveau cu jind și invidie, încât sufletul îi fusese copleșit de fericire. Discuția din seara aceea a fost, pe de o parte, cel mai profund „taifas“ pe care l-a avut vreodată cu Preasfântul Învățător și, pe de altă parte, cel care l-a rănit cel mai profund.

Tocmai ajunsese la concluzia că vizita din seara aceea n-avea să se soldeze cu nici un rezultat, când Preasfântul Învățător, care sporovăia neconținut, pe un ton scăzut, cu cei din jurul său, se întorsese deodată către gloata aflată în odaia aceea mare și întrebese, asemenea unui profesor care adresează o întrebare clasei:

— Cine are curea de ceas din piele și cine din plastic?

Preasfântului Învățător îi plăcea să pună întrebări, să rostească sentințe cu miez religios, să spună cimilituri. Îl remarcase, în cele din urmă, pe Mevlut, în timp ce bărbații aflați acolo îi răspundeau disciplinat, rând pe rând, și zisese:

— Ooo, a venit bragagiul nostru cu nume binecuvântat¹³!

Îl chemase îndată la el, măgulindu-l, și, în timp ce Mevlut îi săruta

mâna acoperită de pete, care deveneau și mai numeroase, și mai întinse la fiecare nouă întâlnire, domnul care stătea așezat lângă el se ridicase și-i oferise locul acestuia. Preasfântul Învățător îl întrebasese cum o mai duce, folosind cuvinte din alte vremuri și privindu-l pe Mevlut, care se așezase lângă el, de la mică distanță, în ochi, lucru la care acesta nu se așteptase deloc. Vorbele Învățătorului erau la fel de frumoase ca inscripțiile caligrafice de pe pereți.

Lui Mevlut îi venise imediat pe limbă numele Samihe și se mâniase pe diavol pentru că-i tulburase mințile tocmai când ceilalți stăteau cu ochii ațintiți la el. Mevlut se gândise, de fapt, de foarte multe ori să-i dezvăluie Preasfântului Învățător, cu vorbe potrivite, că îi scrisese Rayihe având-o, de fapt, în vedere pe Samiha. Își dăduse seama cât de stăruitor cugetase la acest lucru după faptul că își amintise în acele clipe aproape în detaliu raționamentul pe care-l urmărea, din aproape în aproape, ani de zile. Mevlut urma să deschidă discuția pomind de la noțiunea de intenție în credința lor. Apoi avea să-l întrebe pe Preasfântul Învățător despre deosebirile subtile care existau între intenția personală a omului și cea oficială. În felul acesta urma să privească ciudățenia fundamentală a vieții sale prin ochii aceluia om cu chip luminos și, cine știe, poate avea să scape, grație lucrurilor pe care urma să i le spună el, de amărăciunile pe care le purta în suflet.

Taifasul se pomise însă într-un cu totul alt mod. Înainte de a apuca Mevlut să spună ceva, Preasfântul Învățător îi adresase o a doua întrebare:

— Vă îndepliniți îndatoririle religioase?

Preasfântul Învățător le adresa această întrebare persoanelor necuviincioase, nerăbdătoare să se afirme, celor care vorbeau fără răgaz, novicilor. Nu i-o adresase niciodată lui Mevlut. Poate și pentru că știa că nu era decât un bragagiu nevoiaș.

Mevlut fusese de multe ori martor la răspunsuri sincere date acelei întrebări: ospetele lăcașului trebuia să arate deschis dacă își făcea rugăciunile în acea perioadă și dacă se achita de pomana legiuită și se vedea nevoit să

accepte, copleșit de muștrări de cuget, că, din păcate, nu-și îndeplinea obligațiile religioase așa cum se cuvenea. Preasfântul Învățător nu făcea caz de slăbiciunile celui aflat în fața sa, ci îl liniștea, spunându-i „intenția dumneavoastră este sinceră!”. Mevlut însă se bălbâise, fie pentru că îl îmboldise diavolul, fie pentru că un răspuns pe de-a-ntregul sincer n-ar fi fost întâmpinat bine. Apoi spusese că, în ochii lui Dumnezeu, importantă era intenția. Preasfântul Învățător se folosea foarte des de acea spusă. Mevlut își dăduse însă seama imediat că aceasta suna nepotrivit în gura sa.

— Importante sunt obligațiile religioase în sine, nu faptul că ții la ele, îi zisese Preasfântul Învățător.

Spusese acest lucru pe un ton blând, dar cei care îl cunoșteau și-au dat seama pe dată că era vorba de un mod de a-l face pe Mevlut să-și vadă lungul nasului.

Chipul frumos al lui Mevlut se făcuse deodată roșu ca focul.

— Desigur că, dacă este vorba de o anumită chestiune, decizia se ia în funcție de scop¹⁴, a continuat Preasfântul Învățător. *UKUDDA ITIBAR MAKASID VE MEANIYEDIR*¹⁵

Mevlut stătea cu privirile ațintite înainte, fără să se clintească din loc.

— INIMA NU E O SIMPLĂ FORMĂ, E ÎNSĂȘI TEMELIA, grăise Preasfântul Învățător.

Oare să fi făcut *bășcălie* de faptul că Mevlut nu se clintea din loc? Vreo două-trei dintre persoanele aflate acolo răsuseră.

Mevlut îi zisese că în săptămâna aceea se dusese zi de zi la rugăciunea de prânz. Nu era adevărat. Simțea că toată lumea își dăduse seama că nu era adevărat.

Preasfântul Învățător schimbase subiectul, poate și pentru că-l văzuse pe Mevlut stânjenit; îl purtase către zone mai înalte:

— Există două soiuri de intenții, îi zisese el.

Mevlut auzise foarte limpede ceea ce urmăse și-și întipărise îndată în minte cuvintele INTENȚIA INIMII ȘI INTENȚIA LIMBII. Intenția inimii

era esențială. Aceasta reprezenta esența islamului. Preasfântul Învățător afirma, de fapt, foarte des acest lucru. (Cu alte cuvinte, dacă intenția inimii era esențială, faptul că Mevlut îi scrisese Samihei constituia esența?) Însă și intenția limbii se număra printre învățăturile Profetului. Cu alte cuvinte, Presfântul Profet Muhammad avusese o anumită intenție și atunci când rostise ceva cu gura sa. În școala hanefită era suficientă intenția inimii, pe câtă vreme în viața urbană INTENȚIA LIMBII ERA TOTUNA CU INTENȚIA LIMBII, după cum precizase preacuviosul Ibni Zerhani¹⁶ (era posibil ca Mevlut să-și fi amintit greșit acest nume).

Sau poate că preacuviosul Ibni Zerhani spusese „trebuia să fie totuna“? Mevlut nu reușise să priceapă acea parte, pentru că în aceeași clipă, în stradă, se pomise să claxoneze stăruitor o mașină. Preasfântul Învățător curmase taifasul. Se uitase apoi o clipă la Mevlut și văzuse tot ceea ce sălășluia în sufletul său: își dăduse seama că acesta era stingherit, că îl prețuia nespus de mult și că-și dorea să plece mai repede de acolo.

— Cel care nu stă cu gândul la rugăciune nu ciulește nici urechea la chemarea la rugăciune, zisese el.

Rostise aceste vorbe către mijlocul încăperii, fără să încrunte din sprâncene, și din nou se auziseră câteva râsete.

În zilele următoare, Mevlut avea să se gândească mult, cu inima frântă, la aceste vorbe: la cine făcuse aluzie Învățătorul când spusese „cel care nu stă cu gândul la rugăciune“? Oare cel care nu se ruga destul și care spunea minciuni să fi fost Mevlut? Sau poate individul acela pricopsit și gălăgios care claxonase în crucea nopții? Sau, în general, oamenii răi și slabi care se purtau pe dos decât intenționaseră s-o facă în viață? De cine râseseră cei din încăpere?

Mintea lui Mevlut era preocupată de intenția inimii și intenția limbii. Separarea aceea coincidea cu cea pe care o făcea Ferhat între punctul de vedere personal și cel oficial, însă cuvântul „intenție“ era mai uman. Mevlut găsea că tandemul inimă-limbă era mai plin de tâlc decât cel reprezentat de

viziunea personală și cea oficială. Poate și pentru că era mai serios.

„Noroc“, spusese un vânzător de iaurt de pe vremuri, o persoană în vârstă, înstărită care trecuse pe la asociație și care vorbea într-o zi pe la prânz, de una, de alta, cu Mevlut, uitându-se alături de el la vânzătorul de castane din stradă. Așa se face că acest cuvânt l-a obsedat o vreme pe Mevlut, aidoma cuvintelor din unele reclame care se lățeau pe zidurile orașului.

Mevlut a fost însoțit în drumurile sale de noapte de NOROC, pe care-l împinsese în cotloanele îndepărtate ale minții sale odată cu amintirile legate de Ferhat. Frunzele copacilor au fremătat, vorbindu-i și arătându-i că puntea dintre intenția inimii și intenția limbii era, desigur, NOROCUL: omul putea să aibă o anumită intenție, dar să vorbească despre cu totul altceva, însă cele două aspecte puteau fi conciliate prin norocul său. Până și pescărușul care încerca în clipele acelea să se așeze pe niște maldăre de gunoaie intenționase mai întâi să facă ceva, după care dăduse glas acelei intenții vorbind pe limba sa, însă intenția inimii și intenția limbii sale nu se puteau împlini decât mulțumită unor împrejurări legate de noroc, precum vântul, hazardul, timpul. Fericirea trăită alături de Rayiha fusese marele NOROC al vieții sale și se cuvenea să-i arate prețuire. Era puțin supărat pe Preasfântul Învățător; făcuse însă bine că se dusese la lăcașul sufii.

În cei doi ani care au urmat, Mevlut s-a zbatut pentru ca fiica sa cea mare să termine liceul și să poată intra la facultate. Nu putea s-o ajute la lecții și nici n-o putea controla ca să vadă dacă învățase bine sau nu. O urmărea însă cu sufletul și-și vedea propriile stări și neliniști de licean în tăcerile ei, în faptul că deschidea caietele fără chef și-și făcea lecțiile posomorâtă, în furiile care o cuprindeau uneori și în felul în care se uita pe fereastră, fără să scoată o vorbă. Fiica sa însă era mai cu picioarele pe pământ decât el când venea vorba de oraș. Mevlut găsea că fata sa nu era doar frumoasă, ci și cu capul pe umeri.

Îi plăcea să-i cumpere Fatmei, când sora ei nu se afla prin preajmă, cărți și caiete, să o ducă la vestitul local de *muhallebi* Konak din Șišli și să

mănânce împreună „piept de pasăre“, să stea cu ea la taclale în mijlocul puzderiei de oameni așezați la mese. Fatma nu era necuviincioasă cu tatăl ei, arțăgoasă ori iresponsabilă, așa cum erau alte fete. Mevlut n-o dojenea cu prea mare ușurință, iar ea nu făcea nimic care să merite vreo dojană. Uneori observa în purtarea hotărâtă a Fatmei, în încrederea pe care o nutrea în sine o anumită mânie. Mevlut glumea cu ea, o tachina pentru că închidea ochii pe jumătate când citea, pentru că se spăla pe mâini și când era cazul, și când nu era, pentru că-și punea lucrurile în servietă de-a valma, dar nu mergea prea departe. O respecta în mod sincer.

Când își arunca ochii în servieta peștiță a fiicei sale, își dădea seama că aceasta reușise să stabilească o relație mai profundă și mai încheată cu orașul, cu locuitorii acestuia, cu instituțiile decât o făcuse el și că discuta despre nenumărate lucruri cu oamenii pe care el îi cunoștea doar în calitatea lor de vânzători. Ce multe legitimații, ce multe hârtii, ace de păr, portofele, cărți, caiete, permise de intrare, pachete, lame de gumă și ciocolate se aflau în servieta ei! Aceasta răspândea uneori o mireasmă pe care Mevlut n-o cunoscuse niciodată. Mireasma aceea nu venea de la cărțile pe care le amușina în fața copilei sale, mai în glumă, mai în serios, însă era legat de ele. Boarea aceea, care semăna cu cea a biscuiților, a lamelor de gumă pe care fata le molăia când taică-său nu se afla prin preajmă și care aducea cu un miros artificial de vanilie a cărui sursă nu izbutise s-o descopere, îi trezea sentimentul că fiica sa ar fi putut adopta cu ușurință un alt gen de viață. Mevlut își dorea foarte mult ca Fatma să termine liceul și să meargă la facultate, dar uneori se surprindea întrebându-se cu cine avea să se căsătorească. Nu-i făcea plăcere acest subiect; intuia că fiica sa avea să plece și avea să-și dorească să dea uitării viața pe care o dusesese acolo, acasă.

La începutul anului 1999, i-a propus de câteva ori fetei sale să o ia de la poarta școlii preparatoare. Se întâmpla uneori ca Fatma să iasă de la cursurile pentru facultate ale școlii din Şişli aproape la aceeași oră la care revenea Mevlut acasă de la asociația din Mecidiyeköy. Fatma n-a vrut însă acest

lucru. Nu, nu urma să vină acasă târziu; Mevlut știa la ce oră ieșise și de la ce curs. Fatma și Fevziye îi pregăteau cina în fiecare seară, folosindu-se de aceleași vase și cratițe de care se folosise mama lor ani de zile.

În anul acela, Fatma și Fevziye i-au cerut stăruitor tatălui lor să instaleze telefon acasă. Prețurile scăzuseră, toată lumea solicita acum așa ceva, iar conectarea se realiza la trei luni de la depunerea cererii. Mevlut, care se temea de cheltuieli, de faptul că fetele sale ar fi putut să vorbească la telefon cât era ziua de lungă, sunând în stânga și-n dreapta, s-a lăsat convins cu greu. Se codea mai cu seamă din pricina Samihei, de teamă că aceasta ar fi putut să le dea tot timpul telefoane și să le dirijeze pe fete. Mevlut știa că, deși îi spuneau că se duceau în Duttepe, Fatma și Fevziye mergeau în unele zile doar în Șišli și-și petreceau timpul cu mătușa lor Samiha umblând prin cinematografe, prin cofetării, prin magazine universale. Uneori li se alătura și mătușa lor Vediha, fără a-i spune însă lui Korkut.

În vara anului 1999, Mevlut n-a mai vândut înghețată. Vanzătorii de înghețată de modă veche, care aveau cărucioare cu trei roți, nu doar că nu mai reușeau să-și facă treaba, dar nu mai puteau nici măcar să umble prin Șišli. Vanzătorii ca ei mai izbuteau să facă ceva vânzare, în după-amiezile de vară, doar prin cartierele vechi ale orașului, mulțumită copiilor care jucau fotbal pe ulițe, numai că treburile lui Mevlut la asociație, care deveneau, treptat, din ce în ce mai numeroase, nu-i îngăduiau să iasă la asemenea ore.

Într-o seară din luna iunie, după ce Fatma terminase cu bine cea de-a doua clasă de liceu, Süleyman a trecut singur pe la asociație. L-a dus pe Mevlut la un local deschis de curând în Osmanbey și i-a cerut personajului nostru un lucru care l-a indispus foarte tare pe acesta.

Süleyman. Bozkurt a reușit să termine liceul cu greu, la vârsta de nouăsprezece ani. Iar lucrul ăsta s-a întâmplat după ce Korkut a scos niște parale din buzunar și l-a înscris la un liceu particular, care funcționa după sistemul „dă banii și ia-ți diploma!“. Cum nici anul trecut, nici anul ăsta n-

a reușit să intre la vreo facultate, a ajuns un derbedeu. A lovit de două ori mașina, iar o dată s-a amestecat într-o gălceavă între bețivi și a ajuns la secția de poliție. Taică-său a decis să-l trimită să facă armata când avea douăzeci de ani. Băiatul a început să se răzvrătească și, pe de altă parte, a intrat în depresie și a refuzat să mai mănânce. S-a dus singur la maică-sa și i-a zis că era îndrăgostit de Fatma. Nu i-a spus „cereți-o voi pentru mine“, și-așa mai departe. În primăvară, când Fatma și Fevziye au venit în Duttepe, între Bozkurt și Turan s-a iscat iar o ceartă. Fetele s-au supărat și n-au mai venit în Duttepe. (Mevlut nu știa de asta.) Imposibilitatea de a o vedea pe Fatma s-a transformat la Bozkurt într-o patimă fără speranță. Korkut a zis: „Să-l logodim și să-l trimitem să-și facă armata, căci altfel o să se facă nevăzut prin Istanbul“. Korkut n-a putut-o convinge decât pe Vediha; i-am ascuns cu toții povestea asta Samihei. Și eu, și taică-său am vorbit cu Bozkurt: „Am să mă însor cu ea“, ne-a zis el, ferindu-și privirea. Mie mi-a revenit sarcina să fac pe mijlocitorul.

— Fatma e încă elevă, mi-a spus Mevlut. Și-apoi, oare pe fata mea o trage așa la așa ceva? O să mă asculte?

— Eu am mâncat o singură dată bătaie de la poliție, Mevlut, i-am zis eu. Iar asta din cauza ta.

Nu i-am mai zis altceva.

Mevlut a fost mișcat de faptul că Süleyman nu adusese vorba despre ajutorul pe care i-l acordase familia Aktaș ani de zile. În loc de aceasta, vorbise despre bătaia pe care o mâncase la interogatoriu, după uciderea lui Ferhat. La interogatoriul acela, poliștii îl bumbăciseră, din cine știe ce motiv, pe Süleyman, dar nu se atinseseră de Mevlut. Ori de câte ori își amintea de acel fapt, Mevlut zâmbea. Pila pusă de Korkut nu-l împiedicase pe Süleyman să ia bătaie.

Cât de dator îi era el familiei Aktaș? A rememorat, printre altele, vechile povești legate de teren și de titlul de proprietate. Nu i-a vorbit multă vreme

Fatmei despre acel subiect. A chibzuit însă îndelung: se minuna de faptul că fiica sa ajunsese la vârsta măritişului și că Süleyman și Korkut îi putuseră face o asemenea propunere. Tatăl și unchiul său se căsătoriseră cu două surori, iar verii săi dinspre tată făcuseră și ei același lucru, în generația următoare – se însuraseră, la rândul lor, cu două surori. Dacă și cei din cea de-a treia generație aveau să înceapă să se căsătorească între ei, copiii lor aveau să iasă fie sași, fie gângavi, fie cretini.

O problemă și mai însemnată se lega de propria singurătate, care era tot mai aproape de el. Uneori, în serile de vară, ieșea în oraș, după ce se uita ore întregi cu fetele la televizor și după ce, mai apoi, ele se culcau, și hoinărea îndelung. Umbrele proiectate de frunze, zidurile nesfârșite, vitrinele cu tuburi de neon și cuvintele din reclame îi vorbeau, la lumina felinarelor de pe străzi.

Într-o seară când Fevziye se dusese la băcănie, iar el se uita la televizor împreună cu Fatma, a venit vorba, ca de la sine, despre casa din Duttepe:

— De ce nu vă mai duceți pe la mătușa voastră? a întrebat-o Mevlut pe Fatma.

— Ne vedem cu amândouă mătușile, dar ne ducem foarte rar prin Duttepe, i-a spus Fatma. Când nu sunt acolo Bozkurt și Turan. Nu pot să-i sufăr!

— Ce ți-au zis?

— Chestii copilărești... Prostul de Bozkurt!

— S-ar zice că Bozkurt s-a necăjit foarte tare pentru că v-ați certat. Se pare că nu mai mănâncă și zice că...

— Tată, ăla e un apucat! a zis Fatma, întrerupându-l, pentru ca tatăl său să nu mai lungească discuția.

Mevlut a observat furia de pe chipul fiicei sale.

— Atunci, nu vă mai duceți nici voi pe acolo! i-a zis el fericit să-și susțină fiica.

Subiectul acela n-a mai fost abordat niciodată. Mevlut nu l-a sunat pe Süleyman, căci nu știa cum ar fi urmat să-i transmită refuzul acela oficial fără

a răni pe cineva. Pe la mijlocul lui august, într-o seară foarte caldă de vară, pe când îi servea cu niște înghețată de fabrică luată de la băcănie pe trei bărbați din satul Imrenler care se tot ciorovăiau pe tema unei excursii pe Bosfor, și-a făcut apariția la asociație Süleyman.

— Pe Fatma n-o trage deloc așa, i-a zis Mevlut când au rămas singuri.

Mevlut și-a dorit, o clipă, să-i pună cu botul pe labe pe Süleyman și pe Korkut.

— Și-apoi, fata vrea să învețe, ce vreți, s-o iau de la școală? Învață mai bine ca Bozkurt.

— Păi, ți-am zis, Bozkurt se duce, de fapt, la armată..., i-a spus Süleyman. Mă rog! Măcar să-mi fi dat un răspuns! Dacă n-aș fi venit eu să te întreb, n-ai fi zis nimic.

— Am așteptat răbdător, cu gândul că, poate, Fatma se răzgândește.

Mevlut a observat că Süleyman nu se supăraseră pentru că-i spusese „nu“, ba chiar îi dădea dreptate. Süleyman se frământa însă cu privire la ceea ce urma să spună Korkut. Și el s-a necăjit o vreme în această privință, numai că nu voia ca Fatma să se mărite înainte de a-și termina facultatea. Tatăl și fiica mai aveau încă înainte cel puțin cinci-șase ani minunați în care să-și țină de urât unul altuia, acasă. Când vorbea cu Fatma, Mevlut încerca acea încredere pe care i-o insuflau discuțiile cu persoanele agere la minte, așa cum i se întâmpla și pe vremea când era alături de Rayiha.

La cinci zile după aceea, Mevlut s-a trezit din somn cândva după miezul nopții, din cauză că patul, camera și toate lucrurile din jurul său se zgâlțâiau. De sub pământ răzbăteau sunete înfricoșătoare și se auzea zăngănitul paharelor, al scrumierelor care se rostogoleau de la locurile lor, al ferestrei vecinilor, care se spârgea, precum și felurite urlete. Fetele au venit de îndată în patul său și s-au lipit de el. Cutremurul a durat mai mult decât se așteptase Mevlut. Când s-a potolit, nu mai aveau lumină, iar Fevziye plângea.

— Luați-vă ceva pe voi și să ieșim, le-a zis Mevlut fetelor.

Toată lumea se trezise și ieșise pe străzile cufundate în beznă. Întregul cartier Tarlabași vorbea la unison, pe întuneric. Bețivii bodogăneau, unii oameni plâneau, iar arțăgoșii răceau cât îi ținea gura. Mevlut și fetele lui erau îmbrăcați; în timpul cutremurului, mulți oameni se năpustiseră însă în stradă îmbrăcați în lenjeria de corp, desculți ori încălțați cu papucii de casă. Când unii dintre aceștia intrau în imobile ca să se îmbrace, să-și ia ceva bani, să încuie ușile se mai pomea câte o replică, așa încât respectivii se repezeau din nou afară urlând.

Mevlut și ficele sale și-au dat seama, după mulțimea compactă, gălăgioasă care se adunase pe trotuare, pe străzi, cât de numeroși erau cei care își găsiseră refugiu în unele dintre clădirile din Tarlabași. Au rătăcit vreo oră prin cartier, printre moșnegi în pijama, babe cu fuste lungi și puști în chiloți și maiou, încălțați cu papuci, trăind emoția cutremurului. Către dimineață și-au dat seama că replicile, care deveniseră mai slabe și se răriseră, n-aveau să le surpe locuința, așa că au intrat în casă și s-au culcat. La o săptămână după aceea, când toate canalele de televiziune și radio-șanțurile răspândeau printre locuitorii orașului vestea că întregul Istanbul urma să fie distrus de un alt cutremur, foarte multe persoane urmau să înnopteze din nou prin Taksim, pe străzi, prin parcuri. Mevlut și fetele sale au ieșit pe străzi pentru a-i privi pe oamenii aceia înfricoșați și dornici de aventură, dar apoi s-au întors acasă, la ore târzii din noapte, și au adormit buștean.

Süleyman. Când a avut loc cutremurul, noi ne aflam în apartamentul de la etajul al șaptelea al noului nostru bloc din Şişli. Ne-am zgâlțâit zdravăn. Dulapul din bucătărie a căzut de pe perete cu totul. I-am luat pe Melahat și pe copiii, am coborât scara pe întuneric, la lumina chibriturilor, și am mers pe jos preț de o oră, cu copiii în brațe, până la casa noastră din Duttepe.

Korkut. Casa s-a răsucit în stânga și-n dreapta, de parcă ar fi fost din cauciuc. După cutremur, Bozkurt a intrat în casă pe întuneric și a scos în

curte așternuturile și saltelele tuturor. Unii dintre noi și le întinseseră prin grădină, pe unde dorise fiecare, și se culcaseră când... s-a arătat Süleyman, cu nevasta și copiii.

— Blocul ăla nou de beton din Şişli e cu mult mai solid decât casa noastră, ridicată pe temelia unei barăci și veche de treizeci de ani. De ce ați venit aici? l-am întrebat eu.

— Nu știu, mi-a zis Süleyman.

Dimineața am aruncat o privire și am văzut că locuința noastră se lăsase într-o rână; etajele al treilea și al patrulea se aplecaseră peste stradă, făcând-o să arate ca vechile case de lemn cu sacnasiu.

Vediha. Era la două zile după cutremur; tocmai le dădeam cina, când masa s-a pomit iar să se hâțâne, iar băieții au început să urle „cutremur!”. Am coborât scara aproape rostogolindu-mă și m-am repezit cu greu în curte. Apoi am băgat de seamă că nu era cutremur ori mai știu eu ce; Bozkurt și Turan îmi jucaseră o farsă, mișcând masa pe dedesubt. Râdeau de mine, uitându-se pe fereastră. Am râs și eu. Am urcat iar în casă.

— Uitați-vă la mine, dacă mai faceți vreodată gluma asta, am să vă pocnesc la fel ca tatăl vostru, fără să mai țin seama de vârsta pe care o aveți! le-am zis eu.

La trei zile după aceea, Bozkurt a făcut încă o dată aceeași farsă. Eu iar m-am lăsat dusă cu preșul; după aceea însă i-am ars o palmă peste obraz. Acum nu mai vorbește cu mine, mama lui. Băiatul meu s-a îndrăgostit fără speranță și o să plece în armată, așa că sunt necăjită pentru el.

Samihă. Când Süleyman a venit acasă cu nevasta și copiii, în noaptea cu zgâlțâiala, către dimineață, mi-am dat seama că mă scârbea de moarte. Am urcat în odaia mea, aflată la etajul al treilea, care se povârnisese, și n-am mai coborât de acolo până când el și familia lui cea gălăgioasă nu s-au întors la casa lor. Süleyman și ai lui au plecat în Şişli după ce au rămas la noi două

noapți, au făcut mare tămbălău și au dormit în grădină. În zilele următoare, în nopțile acelea de septembrie în care toată familia se culca în grădină, zicând „în seara asta o să fie iar cutremur!“, eu nici măcar n-am mai coborât de acolo, de la etajul al treilea.

Eram supărată pe Süleyman pentru că, în cele din urmă, fusese fraierit de Korkut și o ceruse pe Fatma pentru Bozkurt. Mi-au ascuns acest lucru, gândind că aș fi putut să mă pun de-a curmezișul. Prostia nu poate fi o scuză pentru neomenie. Mi-am dat seama că făcuseră tâmpenia aceea după faptul că Fatma și Fevziye nu mai veneau în Duttepe decât atunci când nu era Bozkurt acasă. Nici Vediha nu mi-a mai putut tăinui, după o vreme, cele petrecute. Am fost, desigur, mândră că Fatma i-a zis „nu“. În fiecare sâmbătă și duminică le lăsam pe fete la cursurile private, după care, spre seară, le duceam la cinematograful împreună cu Vediha.

În iarna aceea m-am zbatut foarte tare pentru ca Fatma să ia examenul de admitere la facultate. Vediha se supărase, mai de voie, mai de nevoie, pe fată pentru că-l refuzase pe băiatul ei, care plecase în armată; ori de câte ori se străduia să ascundă acest lucru, îl făcea să fie și mai vizibil. Eu mă întâlneam cu fetele pe la localuri de *muhallebi*, pe la cofetării, pe la McDonald's. Le duceam apoi la magazinele universale. Se uitau o vreme la vitrine în tăcere, luând standurile la rând, fără să cumpere nimic și, în timp ce pășeam împreună scăldate în lumină, eram copleșite de sentimentul că în viața noastră urma să se întâmple, parcă, ceva nou; apoi, când oboseam, ne spuneam „să mai cutreierăm un etaj, după care coborâm și mâncăm un sendviș cu *döner*“.

În noaptea de Revelion a anului 2000, Fatma și Fevziye au stat acasă, s-au uitat la televizor și l-au așteptat pe tatăl lor, care vindea bragă. Mevlut s-a întors acasă la ora unsprezece; s-a uitat cu ele la televizor și au mâncat friptură de pasăre cu cartofi. Nu-mi vorbeau niciodată de tatăl lor, însă noaptea aceea mi-a fost povestită de Fatma.

La începutul lui iunie, Fatma a dat examen de admitere la facultate în

clădirea din Taşkışla. Eu am așteptat-o la poartă. Vizavi de intrarea cu coloane a clădirii vechi se afla un zid jos, din două porțiuni, pe care stăteau așezați toți părinții ori frații mai mari ai candidaților. Am fumat, cu privirile îndreptate către palatul Dolmabahçe. Fatma a ieșit de la examen trudită, odată cu toată lumea; era însă mai optimistă decât toți ceilalți.

Mevlut era mândru atât de faptul că fiica sa absolvise liceul fără examene restante, cât și de faptul că reușise la Școala de turism de la universitate. Unii tați obișnuiau să atârne la avizierul asociației fotografiile de absolvire ale copiilor lor. Mevlut visase să facă și el acest lucru. Desigur însă că nici un părinte nu atârna la panou fotografii de absolvire ale liceelor de fete. Cu toate acestea, vânzătorii de iaurt de pe vremuri și concetățenii care frecventau asociația au aflat de reușita fiicei sale. Süleyman a trecut pe acolo anume ca să-l felicite; i-a spus că, la orăș, cea mai mare comoară a omului era un copil cu educație.

La începutul lui septembrie, în prima zi de școală, Mevlut și-a dus fata până la poarta facultății. Acolo funcționa prima școală publică superioară de turism din Istanbul; în cadrul ei erau predate deopotrivă cunoștințe legate de meseria de chelner și de managementul și economia turismului. Școala, care era subordonată Universității din Istanbul, funcționa în clădirea unui fost han din Laleli, transformată în instituție de învățământ. Mevlut visa să vândă bragă prin cartierele acelea vechi, plăcute. Într-o seară, întorcându-se de la Preasfântul Învățător, a mers pe jos, vreo oră, din Çarșamba până la școala fiicei sale. Locurile acelea erau încă liniștite.

La patru luni de la începerea școlii, la începutul lunii ianuarie a anului 2001, Fatma i-a vorbit tatălui ei despre un băiat cu care se întâlnea în perioada aceea. Învăța la aceeași școală și era cu doi ani mai mare. Era foarte serios. Se trăgea din Izmir. (Lui Mevlut i-a sărit inima din loc când a auzit acest amănunt.) Țelul amândurora în viață era să termine facultatea și să lucreze în turism.

Mevlut a fost tulburat de faptul că fata sa ajunsese atât de curând într-o asemenea etapă. Pe de altă parte, Fatma urma să se mărite cel mai târziu, dintre toate fetele din familie.

— Mama și mătușa ta aveau deja câte doi copii când erau de vârsta ta, ești în mare întârziere! a tachinat-o Mevlut necăjit.

— Tocmai de aceea am să mă mărit imediat! i-a zis Fatma.

Mevlut a văzut în răspunsul ei prompt un soi de decizie de a se desprinde cât mai repede de casa părintească.

În februarie a venit la Istanbul, ca s-o ceară pe Fatma, familia din Izmir. Mevlut a rezervat pentru logodnă sediul asociației, într-o seară în care acesta era liber, și a împrumutat scaune de la cafeneaua de peste drum. La logodnă au venit cunoștințele lor din Duttepe, cu excepția lui Korkut și a fiilor săi. Mevlut știa că nici una dintre acele cunoștințe, inclusiv Samiha, nu avea să vină la nunta care urma să aibă loc la începutul verii, la Izmir. A fost pentru prima oară când a văzut-o pe Samiha la asociație: baticul și feregeaua ei erau noi, bleumarin, nicidecum spălăcite ori cenușii ca ale celorlalte femei, și lejere. „Poate că nu mai vrea să poarte batic“, s-a gândit Mevlut. Fatma fusese nevoită să renunțe la baticul pe care ba îl purta, ba îl dădea deoparte când intrase la facultate. Mevlut nu reușea să-și dea seama dacă fiica sa era satisfăcută sau nu de acest fapt. Fatma le împărtășea acea chestiune mai degrabă colegelor ei de școală decât lui.

În familia din Izmir nu purta nimeni basma. În perioada ceremoniei de logodnă, Mevlut a observat cât de dornică era fiica sa să intre în acea familie. Uneori, când se aflau acasă, Fatma își îmbrățișa tatăl, îl săruta și lăcrima pentru că urma să se despartă de căminul părintesc, dar apoi, la cinci minute după aceea, Mevlut o surprindea imaginându-și cu emoție detaliile vieții pe care o va duce în curând alături de soțul ei. Așa a aflat Mevlut că fiica și ginerele său făcuseră demersuri pentru a se transfera la secția de turism a Universității din Izmir. La două luni după aceea au primit vestea că fuseseră acceptați. În felul acesta, în răstimp de trei luni, s-a stabilit ca, după nunta

care urma să aibă loc la începutul verii, Fatma și Burhan (acesta era, iată, numele deloc frumos al aceluia ginere deșirat, țepăn de parcă ar fi înghițit un băț, cu chip inexpressiv) să rămână la Izmir, să locuiască într-un apartament care aparținea familiei ginerelui și să devină izmirezi.

La nunta Fatmei, la Izmir, nu s-au dus, dintre membrii familiei din Istanbul, decât Mevlut și Fevziye. Lui Mevlut i-a plăcut Izmirul, văzând în el o variantă mai adunată, mai caldă și, în plus, presărată cu palmieri a Istanbulului. Barăcile se aflau chiar în mijlocul urbei, între cele două țărături. Mevlut s-a simțit stânjenit, dar i s-au și umezit ochii când a văzut-o pe Fatma dansând, la nuntă, cu bărbatul ei, pe care-l ținea strâns în brațe, ca în filme. Mevlut și Fevziye n-au vorbit deloc în autobuz, pe drumul de întoarcere la Istanbul. Mevlut a fost fericit să simtă cum i se rezema de umăr capul fiicei sale mai mici, care adormise, noaptea, în scaunul din mașină, precum și mireasma plăcută a părului ei răsfirat. În răstimp de șase luni, fiica sa cea mare, pentru care-i tremurase sufletul ani de zile și pe care visase să o aibă alături până la moarte, se îndepărtase cu totul de el.

12. Fevziye fuge de acasă

Să-mi sărute mâna amândoi

Mevlut a văzut de nenumărate ori la televizor, împreună cu Fevziye, cum se izbeau, pe 11 septembrie, niște avioane de zgârie-norii din America și cum se prăbușeau apoi aceștia, înconjurați de flăcări și fum, la fel ca în filme. N-au discutat deloc despre acel eveniment, dincolo de câte o remarcă de genul „acum, America o să se răzbune pentru asta!”, pe care Mevlut o făcea fără a ridica în vreun fel tonul.

Cu toate acestea, după ce se măritase și plecase de acasă Fatma, deveniseră buni prieteni. Lui Fevziye îi plăcea să vorbească, să facă glume,

să imite pe unul ori pe altul, să scomească povești fără noimă și să-și facă tatăl să râdă. Avea capacitatea, moștenită de la mama ei, de a descoperi câte o latură stranie, amuzantă, banală în orice lucru. Îl maimuțărea foarte bine pe un vecin din cartier care sâsâia când vorbea, imita sunetul câte unei uși care scârțâia când se deschidea, felul în care se legăna pe picioare și pufnea taică-său, zicând „ah, uf, puf!“, când urca scara. Dormea ghemuită, în forma literei S, întocmai ca maică-sa.

Când s-a întors acasă într-o seară, la cinci zile de la prăbușirea Turnurilor Gemene, Mevlut a constatat că televizorul nu era deschis, masa nu era pusă, iar Fevziye nu se afla acasă. Cum, la început, i s-a părut improbabil ca fiica sa să fi fugit de acasă, s-a enervat la gândul că Fevziye, care avea șaptesprezece ani, hoinărea pe străzi după lăsarea serii. Rămăsese corigentă la matematică și la engleză la trecerea în ultima clasă de liceu, dar Mevlut n-o văzuse nici măcar o dată, de-a lungul verii, stând la masă și învățând. În timp ce privea pe fereastră către strada cufundată în beznă, în așteptarea fiicei sale, furia lui Mevlut s-a preschimbat, încetul cu încetul, în îngrijorare.

Observase cu mâhnire că servieta și foarte multe dintre lucrurile lui Fevziye nu se aflau la locul lor. Tocmai plănuia să se ducă în Duttepe, la familia Aktaş, când i-a bătut cineva în ușă și a prins nădejde, la gândul că era ea.

Era însă Süleyman. Acesta i-a spus imediat că Fevziye fugise cu un băiat, că acesta era „potrivit“, că familia sa era o familie bună, că tatăl băiatului avea trei taxiuri. Tatăl băiatului îi telefonase în după-amiaza aceea, iar Süleyman se dusesse acolo. Dacă Mevlut ar fi avut telefon, poate că l-ar fi sunat mai întâi pe el. Cât despre Fevziye, aceasta era bine.

— Dacă e bine, oare de ce-o fi fugit? i-a zis Mevlut. Ca să-l umilească pe taică-său, să-l facă de ocară?

— Păi, tu de ce-ai furat-o pe Rayiha? i-a zis Süleyman. Dacă ai fi vrut, Abdurrahman Gât-Strâmb ți-ar fi dat-o.

Mevlut a simțit după vorbele acelea că fuga lui Fevziye era o formă de

imitație. Fata lui procedase, iată, la fel ca părinții ei.

— Abdurrahman Gât-Strâmb nu și-ar fi dat fata după mine, a zis el, amintindu-și, mândru, cum o răpise pe Rayiha. Nici eu nu-l vreau pe taximetristul ăsta care mi-a furat fata! Cât despre Fevziye, ea îmi făgăduise că o să-și termine liceul și o să se ducă la facultate.

— Se pare că n-a reușit să obțină notă de trecere la nici una dintre corigențe, a zis Süleyman. A rămas repetentă. N-a putut să-ți spună, probabil de frică. Dar până și Vediha știe că o pisai mereu, zicându-i că n-ai să-i dai binecuvântarea dacă nu-și termină liceul și că e musai să se ducă la facultate, la fel ca sora ei mai mare.

Mevlut s-a înfuriat, simțind că relația dintre tată și fiică devenise un soi de aperitiv nu doar la discuțiile de la masa familiei Aktaş, ci și la taclalele unui șofer de taxi pe care nu-l cunoștea deloc și ale familiei sale, și că el dobândise faima unui tată aspru și năbădăios.

— Eu nu mai am, de fapt, nici o fată pe nume Fevziye! i-a tăiat-o el.

I-a părut rău imediat pentru vorbele acelea. Căci, înainte chiar de plecarea lui Süleyman, a început să încerce acea neputință pe care o trăiește fiecare tată căruia îi fuge fata de acasă. Dacă nu-și ierta fata pe loc, dacă nu se prefăcea că-și plăcea și accepta ginerele (un șofer? nu se gândise deloc la asta!), vestea că fiica sa fugise de acasă și că trăia cu cineva fără măritiș avea să se răspândească imediat și avea să-i fie pătată onoarea. Nu, dacă îl va ierta pe ticălosul ăla iresponsabil care-o răpise pe frumoasa lui copilă, toată lumea avea să creadă fie că era amestecat în asta, fie că primise o groază de bani ca să fie de acord cu măritișul. Mevlut și-a dat seama că, dacă nu voia să ajungă un singuratic și un arțăgos ca taică-său, trebuia s-o apuce cât mai grabnic pe cea de-a doua cale.

— Süleyman, eu nu pot trăi fără fetele mele! Am s-o iert. Să-l ia însă pe individul ăla cu care o să se mărite și să vină la mine. Să-mi sărute mâna amândoi! Eu, după ce am răpit-o pe Rayiha, m-am dus măcar la țară, la Abdurrahman Gât-Strâmb, și i-am sărutat mâna cu respect.

— Sunt convins că Șoferul, ginerele tău, o să fie tot atât de respectuos cu tine pe cât ai fost tu cu Abdurrahman Gât-Strâmb, i-a zis Süleyman rânjind.

Mevlut nu și-a dat seama că Süleyman spusese vorbele acelea în bătaie de joc. Era confuz, se temea de singurătate și avea nevoie de alinare.

— Pe vremuri exista respect! i-a scăpat lui Mevlut, iar Süleyman a râs din nou.

Cel de-al doilea ginere al său se numea Erhan. Când l-a văzut a doua zi, Mevlut n-a priceput deloc ce găsisese copila lui frumoasă ca o floare, pentru care tremurase ani de zile și-și făurise tot soiul de vise, la bărbatul acela cu înălțare banală (scund și cu frunte îngustă). „În orice caz, e un tip foarte viclean, foarte șmecher!“, s-a gândit el, supărat pe fata lui fără minte.

I-a plăcut însă faptul că Erhan i-a sărutat mâna cu un gest care sugera că-și cerea scuze, plecându-se cu fruntea până la pământ.

— Fevziye trebuie să-și termine liceul, nu cumva să se lase de școală! le-a zis Mevlut. Altfel n-am să-i dau binecuvântarea mea!

— Și noi gândim la fel, i-a zis Erhan.

După ce au stat însă puțin de vorbă, s-a vădit pe dată că era imposibil ca Fevziye să-și vadă mai departe de școală, tăinuindu-și măritișul. Mevlut își dădea însă seama că nu îl îngrijora atât faptul că fiica sa n-avea să poată termina liceul ori n-avea să se poată duce la facultate, cât faptul că el avea să rămână singur în casa aceea, singur pe lume. Adevărata suferință pe care o purta în suflet nu era suferința de a nu-și fi putut crește bine fata, ci suferința pricinuită de faptul că era părăsit de ea.

Când au rămas singuri, la un moment dat, a întrebat-o cu reproș:

— De ce-ai fugit? Dacă oamenii aștia ar fi venit la mine și te-ar fi cerut în mod civilizată le-aș fi putut eu zice „nu“?!

Fevziye și-a ferit privirea de el într-un mod atât de grăitor, încât Mevlut și-a dat seama că gândea „da, bineînțeles că nu mi-ai fi dat voie să mă mărit!“.

— Ce bine o duceam noi împreună! i-a zis Mevlut. Acum am rămas

singur pe lume!

Fevziye l-a îmbrățișat; Mevlut și-a înghițit cu greu plânsul. Când avea să se întoarcă seara de la braggă, n-avea să-l mai aștepte nimeni acasă. Când avea să se deștepte din somn, lac de sudoare, alergat de câini prin pădurea aceea întunecată de chiparoși din vis, n-avea să mai afle alinare auzind respirația copilei sale.

Mevlut s-a tocmit bine, de teama singurătății. L-a pus pe bărbatul care urma să-i devină ginere să se jure pe onoarea sa, într-o clipă de elan, că Fevziye avea să termine nu doar liceul, ci și facultatea. În seara aceea, Fevziye a rămas acasă, cu tatăl său. Mevlut era bucuros că fetei sale îi venise mintea la cap, dar i-a spus de câteva ori că fuga ei îl făcuse să sufere.

— Și tu te-ai însurat cu mama după ce ai răpit-o! i-a zis Fevziye.

— Mama ta n-ar fi făcut niciodată ceea ce ai făcut tu azi! i-a zis Mevlut.

— Ba da, ar fi făcut! i-a zis Fevziye.

Mevlut a fost mândru de răspunsul fiicei sale, care trăda încăpățănare și personalitate, iar pe de altă parte a dedus încă o dată că aceasta fugise de acasă pentru a-și imita mama. Obişnuia să se ducă s-o vadă pe Rayiha, la cimitirul din Feriköy, cu Fevziye, de sărbători, sau cu Fatma și cu smucitul de bărbatu-său, când aceștia veneau de la Izmir. Când vizitele acelea se petreceau într-o atmosferă foarte tristă, le povestea îndelung, exagerând, în timp ce reveneau acasă pe jos, cum o răpise el pe Rayiha, cum planificaseră, în cel mai mic amănunt, toată povestea cu răpirea, cum se întâlniseră pentru prima oară la nuntă și li se petrecuseră privirile, cum nu uitase el niciodată felul în care îl privise mama lor.

A doua zi, Erhan șoferul a adus înapoi valiza lui Fevziye, însoțit de tatăl său, un șofer ieșit la pensie. Mevlut și-a dat seama de cum l-a văzut pe bărbatul acela, cu zece ani mai în vârstă decât el, că, în loc să-și îndrăgească ginerele, avea să-l îndrăgească pe tatăl acestuia, Sadullah Bey. Și Sadullah Bey era văduv; soția sa murise pe neașteptate, cu trei ani în urmă, în urma unei crize de inimă. (Pentru a-i putea relata lui Mevlut acel moment,

Sadullah Bey se așezase la singura masă din casă și reînviase cu realism clipa morții soției sale, imitând modul în care aceasta lăsase brusc lingura din mână, în timp ce mânca ciorbă, și pusese capul pe masă.)

Sadullah Bey era originar din Düzce; tatăl său venise la Istanbul în timpul celui de-al Doilea Război Mondial și devenise mai întâi ucenicul, apoi asociatul unui pantofar armean de pe panta Gedikpaşa. Când patronul armean îi transferase asociatului său atelierul, care fusese jefuit în timpul evenimentelor din 6-7 septembrie 1955, și apoi părăsise Istanbulul, tatăl lui Sadullah Bey continuase să se ocupe singur de el. Fiul său „cel trândav, cu fire de puşlama“ rezistase stăruinţelor și bătailor încasate de la părintele său și devenise nu maistru pantofar, ci „cel mai bun șofer din Istanbul“. În timp ce-i spunea că, pe vremea aceea, șoferia era o meserie foarte pretențioasă și oarecum ciudată, câtă vreme taxiurile ori maxi-taxiurile din Istanbul erau, de fapt, mașini americane, Sadullah Bey îi făcea cu ochiul lui Mevlut, jucăuș, iar Mevlut își dădea seama că tânărul acela chelios, scund, șiret, care-i răpise fața, moștenise înclinația către o viață plăcută, ușoară de la taică-său.

Mevlut s-a dus apoi la casa lor de cărămidă, cu trei etaje, din Kadırga, pentru a discuta amănunte despre nuntă; în scurtă vreme a legat o prietenie durabilă, care urma să devină și mai strânsă după nuntă, cu Sadullah Bey și a învățat astfel, după patruzeci de ani, să se bucure de sporovăiala care însoțea mesele udate cu rachiu, chiar dacă el nu obișnuia să bea cine știe cât.

Sadullah Bey avea trei taxiuri, pe care le lăsa în seama a șase șoferi, care lucrau zilnic câte douăsprezece ore. Îi făcea plăcere să vorbească nu atât despre vechimea și mărcile automobilelor (două mașini Murat, una dintre ele model 96, cealaltă model 98, și un Dodge 58, pe care Sadullah Bey îl conducea din când în când de plăcere și pe care-l întreținea cu grijă), cât despre plăcile de înmatriculare ale taxiurilor, care erau acordate, în Istanbul, unui număr limitat de mașini și a căror contravaloare creștea mereu. Fiul său Erhan se ocupa și el de unul dintre taxiuri și, mai ales, ținea socotelile pentru tatăl său, verificând contoarele și taximetrele celorlalți șoferi. Sadullah Bey

spunea, zâmbind, că o parte dintre Șoferii cărora le încredințase taxiurile și pe care fiul său nu reușise să-i controleze îndeajuns de strâns erau hoți (își opreau o parte din câștiguri), unii erau cu ghinion (provocau mereu accidente), alții erau fără obraz (întârziiau, răspundeau urât), iar alții, în sfârșit, erau de-a dreptul prostănaci. Nu-și strica însă buna dispoziție certându-se cu ei ca să facă mai multe parale, ci lăsa problemele de acest fel în seama fiului său. Mevlut a văzut mansarda în care urmau să locuiască Erhan și Fevziye după ce aveau să se căsătorească, inclusiv dulapurile noi, obiectele destinate trusoului, patul încăpător (Sadullah Bey îi câștigase, totodată, încrederea, spunându-i „în seara în care am găzduit-o pe fata ta, Erhan n-a urcat aici!“), și s-a declarat satisfăcut.

Mevlut era nespus de încântat când Sadullah Bey îi arăta cotloanele prin care își petrecuse întreaga viață și când îl auzea depănând amintiri și povești cu vocea sa blajină, care devenea din ce în ce mai molcomă dacă nu-l întrerupea nimeni. Mevlut a aflat repede unde era Școala Groapa din Cankurtaran, unde internii zurbagii îi băteau pe elevii externi, așa cum fusese el (o clădire din perioada otomană, cu mult mai veche decât Liceul de Băieți Atatürk din Duttepe), pantoflăria pe care taică-său o dusesese la faliment în răstimp de zece ani (acolo se afla acum un bufet asemănător cu Binbom) și ceainăria aceea plăcută de vizavi de parc. Nu i-a venit să creadă când a aflat că pe locul parcului se afla, cu trei sute de ani în urmă, o mare și că sute de galioane otomane obișnuiau să aștepte acolo ziua în care aveau să intre în luptă. (Pe pereții ceainăriei erau atârnate imagini cu acele galioane.) Mevlut a simțit însă că, dacă și-ar fi petrecut copilăria și tinerețea printre cișmelele vechi, părăginite, printre hamamurile părăsite, printre lăcașurile sufite năpădite de praf, mizerie, stafii și păianjeni ctitorite cândva de diverse pașale otomane, de bărbați înzestrați cu bărbi și turbane, adică dacă tatăl său ar fi venit de la Cennetpınar și s-ar fi stabilit nu în Kültepe, ci direct în acele cartiere, pe celălalt țărm al Cornului de Aur, în vechiul Istanbul, așa cum făcuseră foarte mulți oameni norocoși care se mutaseră la oraș venind din

Anatolia, atât el, cât și fetele sale ar fi avut altă soartă. A simțit chiar un soi de remușcare, de parcă el ar fi luat decizia de a se stabili în Kültepe. Nu avea însă nici măcar o cunoștință care să fi venit din Cennetpınar la Istanbul prin anii 1960, 1970 și să se fi stabilit, să fi locuit prin acele zone. Atunci s-a gândit pentru prima oară că Istanbulul devenise cu timpul mai bogat și că el ar fi putut vinde mai multă bragă pe ulițele dosnice ale cartierelor vechi prin care pășeau.

În aceeași perioadă, Sadullah Bey l-a mai poftit o dată la cină. Acesta i-a propus, pentru a face loc tătășului lor amical în intervalul de timp în care Mevlut era prins între asociația consătenilor și vânzarea de bragă, seara, să-l ia de la asociație cu Dodge-ul său, să-i pună cobilița și ghiumurile în portbagaj, apoi, după cină, să-l lase pe undeva pe străzile unde urma să vândă bragă. Așa se face că tatăl miresei și cel al generelui s-au împrietenit cum nu se poate mai bine și au stat de vorbă pe îndelete despre pregătirile de nuntă.

Cheltuielile de nuntă aveau să fie suportate, desigur, de familia bărbatului. Din acest motiv, Mevlut n-a avut nici o obiecție la aflarea veștii că nunta nu urma să aibă loc într-un salon de nunți, ci într-o sală de la demisolul unui hotel din Aksaray. S-a simțit, în schimb, stânjenit când a auzit că invitații aveau să fie serviți cu băutură. Nu-și dorea o nuntă la care oamenii din Duttepe și, mai cu seamă, cei din familia Aktaş să se simtă stingheri.

Sadullah Bey l-a liniștit: sticlele cu rachiu, pe care urmau să le aducă de acasă, aveau să rămână la bucătărie; chelnerii aveau să pregătească rachiurile cu cuburi de gheață la parter și să le aducă discret, personal, doar celor care solicitau așa ceva. Sigur că prietenii șoferi ai fiului său, oamenii din cartier, echipa de fotbal din Kadırğa și diriguitorii ei n-aveau să se revolte pentru absența rachiului la masă; dacă însă avea să existe așa ceva, urmau să-l bea și să se simtă mai fericiți. Cei mai mulți dintre ei erau, de fapt, adepți ai Partidului Republican al Poporului.

— Și eu sunt la fel, a zis Mevlut, cu un aer de solidaritate, dar fără să creadă prea mult în ceea ce spunea.

Hotelul din Aksaray era o clădire nouă. Cum la săparea fundației fuseseră descoperite vestigiile unei mici biserici bizantine, iar acest fapt ar fi fost de natură să oprească lucrările, antreprenorul împărțise șperțuri pe la primărie cu nemiluita, fără ca cineva să observe relicvele, și compensase pierderea prin realizarea unui nivel în plus, la subsol. Mevlut a numărat în noaptea nunții, în sala care s-a umplut în scurtă vreme până la refuz și care era învăluită într-un fum dens, de un albastru intens, căci toată lumea fuma, douăzeci și două de mese. La șase dintre ele se aflau doar bărbați. Partea aceea a sălii era ticsită de prietenii de cartier ai ginereului și de șoferi. Cei mai mulți dintre șoferii aceia tineri erau necăsătoriți. Cei căsătoriți își lăsaseră însă și ei, încă de la începutul nunții, nevestele și copiii la „mesele de familie“ și li se alăturaseră holteilor, căci mesele acestora, la care se aflau doar bărbați, erau mai amuzante. Mevlut își dădea seama, după numărul chelnerilor care se perindau cu tăvi în mâini și care nu mai pridideau să poarte într-acolo pahare cu rachiou și cuburi de gheață, că la mesele cu pricina se trăgea deja zdravăn la măsă. Și la mesele de familie, la care erau așezați deopotrivă femeii și bărbați, se aflau indivizi care beau pe față, iar unii între ei chiar se supărau pe chelnerii care nu le aduceau mai repede rachiul, așa încât urcau, nerăbdători, cu un etaj mai sus, la bucătărie, și-și umpleau singuri paharul, așa cum făcuse, de pildă, un oaspete în vârstă, scos din răbdări.

Mevlut socotise în detaliu, împreună cu Fevziye, cine din familia Aktaş ar fi putut veni la nuntă. Bozkurt era plecat în armată; prin urmare, nimeni nu s-ar fi îmbătat și n-ar fi făcut tâmbălău. Korkut ar fi putut să nu vină, invocând un pretext oarecare, pentru că-i fusese respins feciorul, sau să-i facă pe toți să le piară cheful, zicând ceva de genul „toată lumea bea de stinge, nu m-am simțit în largul meu“. Potrivit lui Fevziye, care aflase vești despre familia Aktaş prin mătușa ei Samiha, în Duttepe nu domnea însă o atmosferă atât de neprielnică. Ba mai mult, adevăratul pericol nu era reprezentat de

Bozkurt sau de Korkut, ci chiar de Samiha, care era supărată pe Korkut și pe Süleyman.

Din fericire, li se alăturaseră și Abdurrahman Efendi, sosit de la țară, și Fatma cu scorțosul de bărbatu-său, de la Izmir. Fevziye a aranjat în așa fel încât aceștia să apară la nuntă cu același taxi, împreună cu Samiha. La începutul nunții, Mevlut a fost tare îngrijorat, căci nu se iviseră nici taxiul, nici familia Aktaş. Toate celelalte cunoștințe din Duttepe veniseră cu daruri. Trei dintre cele patru mese mari rezervate invitaților din partea fetei se umpluseră (Reyhan Abla și soțul ei erau foarte eleganți). Mevlut a urcat în bucătărie, a băut un pahar cu rachiu, fără să-l vadă nimeni, și a tras de timp, stând la intrarea în hotel; era foarte neliniștit, întrebându-se pe unde umblau.

Când s-a întors în salonul de nuntă, a observat că și cea de-a patra masă era completă. Când intraseră? Chiar după ce s-a așezat la locul său de la masa mirelui, alături de Sadullah Bey, Mevlut a privit îndelung către masa familiei Aktaş. Süleyman îi adusese și pe cei doi fii ai săi, unul în vârstă de cinci, celălalt în vârstă de trei ani; Melahat era foarte elegantă; Abdurrahman Efendi Gât-Strâmb arăta și el, de departe, așa gătit cu cravată cum era, ca un slujbaş la pensie, dichisit și civilizat. Când îi picau ochii pe pata aceea viorie din centrul mesei, se simțea străbătut de un fior și-și ferea ochii într-o parte.

Samiha. În timp ce draga mea Fevziye stătea așezată în mijlocul salonului împreună cu bărbatul ei, îmbrăcată în rochia aceea frumoasă de mireasă, îi simțeam și eu emoția și fericirea și nu mă uitam decât într-acolo. Ce minunat e să fii, deopotrivă, tânăr și fericit! Am fost, mai cu seamă, bucuroasă să aflu că iubita mea Fatma, care stătea lângă mine, și bărbatul ei erau fericiți la Izmir, că familia lui îi susține, că amândoi învățau foarte bine la școala de turism, că în vacanța de vară făcuseră practică la un hotel din Kuşadası, că progresau la limba engleză, după cum am fost bucuroasă să constat că zâmbeau neconținut. Când s-a dus de pe lume draga mea Rayiha,

am plâns zile în șir, nu doar pentru că o pierdusem pe sora mea mai mare, ci și pentru că fetele astea drăguțe, aflate încă la vârsta copilăriei, rămăseseră orfane. Mai apoi m-am ocupat de tot ceea ce le privea, de la mâncare la lecții, de la haine la prietenele din cartier, de parcă ar fi fost propriile mele fiice; le-am fost mamă de departe acestor fete nefericite! Cum lașul de Mevlut n-a mai vrut să mă vadă în casa lui, de teamă ca nu cumva să bârfească lumea pe socoteala noastră ori ca Ferhat să nu răstălmăcească lucrurile, m-am simțit ofensată și mi-a pierit elanul, numai că tot nu m-am lăsat. Apoi, când m-am întors din nou către Fevziye, iar Fatma mi-a zis „mătușică dragă, rochia asta liliachie e tare frumoasă!“, era gata-gata să mă bufnească plânsul. M-am ridicat de la locul meu și m-am îndreptat, bineînțeles, exact în partea opusă celei în care se afla Mevlut, am urcat, după care i-am zis, în ușa bucătăriei, unuia dintre chelneri „l-ați făcut pe tata să vă aștepte cu rachiul“, așa că oamenii mi-au pus degrabă în mână un pahar de rachiu cu cuburi de gheață. M-am tras în fața ferestrei și l-am băut până la fund, după care am coborât repede și m-am așezat la locul meu de la masă, lângă tata.

Abdurrahman Efendi. La un moment dat a venit la noi la masă Vediha, l-a luat de braț pe socru-său, Hasan băcanul, care nu scosese o vorbă, zicându-i „tată dragă, dumneata te-ai plictisit!“, și l-a dus la masa la care stăteau feciorii lui. Să nu mă înțelegeți greșit, singurul lucru care mă rănește e faptul că draga mea Vediha îi zice, nitam-nisam, omului ăstuia șters, ursuz „tată dragă“, de față cu propriul tată, doar pentru că s-a măritat cu otrava de fiu-său. M-am așezat apoi la masa omului care tocmise nunta. „Ce puncte comune există între Sadullah Bey, Mevlut Bey și mine, sluga dumneavoastră?“, i-am întrebat eu tainic pe cei de la masă. Tocmai îmi dădeau niște răspunsuri de genul „nu e vorba de vânzarea de iaurt, ba tinerețea, ba patima pentru rachiu“, când le-am zis „nevestele noastre, ale tuturor, au răposat de tinerele și ne-au lăsat singuri“ și, nemaiputând să mă abțin, m-am pornit pe plâns.

Samiha. VEDIHA ŞI Süleyman îl apucaseră pe tata de brațe, de o parte ŞI de alta, ŞI-l aduceau înapoi la masa noastră, iar în vremea aceasta Mevlut nu făcea decât să se uite la ei. De ce n-a fost în stare să-l apuce de braț pe tatăl răposatei sale neveste, de ce nu i-a zis câteva vorbe de alinare? Se teme că dacă vine până la masa la care stau eu, lumea o să bârfească, ar putea să-ŞI aducă aminte ŞI să spună că mie mi-a scris, de fapt, scrisorile alea, ŞI alte alea... Ah, Mevlut, fricosule, ah! Se uită la mine ŞI, pe de altă parte, se prefăce că nu se uită. M-am uitat atunci ŞI eu la el cu ochii mei magici, de parcă aş fi vrut să-l „înrobesc“, aŞa cum m-am uitat cu douăzeci ŞI trei de ani în urmă, când ne-am întâlnit la nunta lui Korkut, ŞI cum zicea el în scrisorile alea ale lui. M-am uitat ca „să-i aŞin calea precum tâlharii“, ca să „se dumirească prin căutătură“. Apoi m-am uitat ca să se zărească în oglinda sufletului meu.

— Draga mea Samiha, te uiţi de pomană în partea aia! mi-a zis tata, care era beat. Bărbatul care-i scrie scrisori unei fete ŞI se mărită cu alta nu-i de nici o ispravă.

— Nu mă uit, de fapt, în partea aia, i-am zis eu, dar am continuat să mă uit într-acolo din încăpăţănare ŞI am văzut că ŞI Mevlut s-a uitat, din când în când, spre mine până la sfârşitul nunţii.

13. Mevlut singur

Doi oameni făcuţi unul pentru altul

Când Mevlut a rămas singur în casa în care locuise ani de zile împreună cu soţia ŞI fiicele sale, a început să lăncezească ca oamenii suferinzi; dimineaţa îi era greu până ŞI să se dea jos din pat. Uneori chibzuia că cel mai

mare atu al său în viață, chiar și în cea mai proastă zi cu putință, era optimismul, considerat de unii „naivitate“, capacitatea de a lua lucrurile ușor, de a le aborda pornind de la cea mai puțin complicată parte a lor. Din acest motiv, vedea în lipsa sa de voie bună semnul a ceva mai rău și se temea de moarte, deși nu avea decât patruzeci și cinci de ani.

Dimineața, când se afla la asociație ori când tăifășuia cu vreo două-trei cunoștințe la cafeneaua din cartier, nu era copleșit de spaima singurătății. (De când rămăsese singur în casă, îi lua pe toți cei pe care îi întâlnea cu binișorul, cu vorba bună.) Noaptea însă, când pășea pe străzi, era stăpânit de temeri.

După moartea Rayihei și după mărițișul fetelor, străzile Istanbulului parcă se lungiseră, parcă se preschimbaseră în niște puțuri întunecate, fără fund. Uneori, în vreme ce înainta prin câte un cartier îndepărtat, la ceasuri târzii din noapte, sunând din clopoțel și strigând „braaagăăă!“, se gândea că nu mai fusese niciodată pe ulița ori prin mahalaua aceea, iar acest gând îi reîmprospăta câte o amintire ciudată, înspăimântătoare din copilărie, senzația că urma să fie prins în curând, că urma să fie pedepsit, că era, prin urmare, un om rău, senzație pe care-o trăia în copilărie, în tinerețe când pătrundea în vreun loc oprit (și lătrau câinii). În unele seri, orașul se preschimba într-un spațiu și mai misterios, și mai amenințător, iar Mevlut nu izbutea să-și dea seama dacă trebuie să pună acel sentiment pe seama faptului că, în acel răstimp, nu se afla nimeni acasă care să-l aștepte, ori pe seama faptului că străzile acelea noi erau înțesate de semne pe care nu le recunoștea deloc: tăcerea zidurilor noi de beton, prezența stăruitoare a nenumăratelor afișe ciudate, care se schimbau neconținut, felul în care șerpuia ușor și mergea mai departe, parcă la nesfârșit, ca și cum l-ar fi luat pe el în răspăr, vreo uliță despre care socotea că se sfârșise nu făceau decât să-i sporească temerile. Alteori, în timp ce pășea pe câte o stradă cufundată în tăcere, unde nu se clintea nici o draperie, unde nu se deschidea nici o fereastră, simțea, deși știa, la modul rațional, că trecea pentru prima oară pe acolo, că mai

străbătuse cândva, într-o vreme la fel de veche ca basmele, ulița aceea, îi plăcea să trăiască acele momente ca pe o amintire și avea sentimentul, în timp ce striga „braaagăăă!“, că se adresează, de fapt, propriilor aduceri-aminte. Uneori, teama de câini reinvia, îmboldită de imaginație sau de lătratul câte unui câine adevărat aflat la poalele zidurilor vreunei moschei și își dădea seama deodată că rămăsese singur cuc pe lume. (În asemenea clipe îi făcea bine să o revadă cu ochii minții pe Samiha, îmbrăcată în rochia ei viorie.) Alteori remarcă înflorat, la două seri după ce își dăduse seama că vorbele (lacăt, cheie, responsabil) rostite de doi bărbați înalți și supli care străbătuseră o stradă pustie fără a-i acorda nici o atenție purtau în ele semnele unui mesaj adresat lui, că alte două persoane (doi bărbați scunzi, grași, îmbrăcați în negru) care treceau, de data aceasta, pe o stradă îngustă dintr-un cu totul alt cartier al orașului rosteau aceleași cuvinte ca și primii.

Părea că zidurile vechi, căptușite cu mușchi, cișmelele de pe vremuri, ticsite de slove minunate, casele de lemn dărăpănate și lăsate-ntr-o rână, care stăteau proptite unele de altele, se năruiseră, pieriseră, iar străzile, clădirile de beton, magazinele cu becuri de neon, blocurile care le luaseră locul arătau și mai depășite de vremuri, și mai înspăimântătoare, și mai lipsite de noimă decât ele. Părea că orașul încetase să mai fie un loc familiar, o casă încăpătoare și se preschimbase într-un loc fără Dumnezeu, căruia toți cei care i se înfățișau continuau să-i adauge betoane, străzi, curți, ziduri, trotuare și prăvălii fără număr.

Dat fiind faptul că orașul, devenit tot mai întins, se îndepărta de el, dar și faptul că nu-l aștepta nimeni acasă după ce străbătea străzile întunecoase, Mevlut simțea și mai mult nevoia de Dumnezeu. Înainte de a se duce la asociație, își făcea rugăciunea de prânz în moscheea din Şişli, sau în moscheea din Duttepe, lungind astfel drumul, sau în vreo altă moschee care-i ieșea în cale, și aceasta nu doar în zilele de vineri, ci și în alte zile în care se simțea îmboldit s-o facă. Îi plăceau liniștea moscheilor, faptul că vuietul orașului abia de pătrundea înăuntru, aidoma luminii care se revărsa pe la

marginile cupolei ca o dantelă, și faptul că, vreme de o jumătate de oră, împărțea același spațiu pașnic cu feluriți bătrâni care renunțaseră la lume ori cu bărbați rămași singuri, la fel ca el, și simțea că găsisese un leac singurătății sale. Seara târziu pătrundea, stăpânit de același sentiment, prin curți pustii de moschei, prin cimitire înghițite de cartiere, unde nu și-ar fi dorit să pună pasul în vremurile fericite de altădată, se așeza pe margini de morminte și fuma. Citea inscripțiile de pe pietrele funerare ale celor duși de pe lume și contempla cu evlavie pietrele de mormânt de pe vremuri, împodobite cu slove arabe și cu turbane. Rostea și mai stăruitor, în sinea sa, „Allah“ și-i cerea uneori să-l mântuiască de viața petrecută în singurătate.

Uneori se gândea că o seamă de bărbați rămași văduvi și ai nimănui la vârsta de patruzeci și cinci de ani, ca el, se recăsătoriseră cu sprijinul familiei și al prietenilor: Vahap din satul Imrenler, pe care-l cunoscuse la asociație și care avea un magazin de instalații în Șišli, fusese însurat de către rudele sale cu o altă femeie din același sat de îndată ce nevasta și singurul său fiu muriseră într-un accident de autobuz, pe când se duceau la o nuntă, la țară. Hamdi din Gümüșdere era mai-mai să moară și el de inimă rea când îi murise nevasta, la nașterea primului lor copil, dar unchiul din partea tatălui și alte rude ale sale îl căsătoriseră mai apoi cu o femeie optimistă, guralivă, care-l făcuse să iubească viața.

Nimeni nu-l aborda însă sugerându-i un astfel de ajutor, nimeni nu-i vorbea, nici măcar printre altele, de vreo femeie potrivită, rămasă văduvă de tânără, ca el (ar fi trebuit să nu aibă nici copii). Aceasta pentru că întreaga familie găsea că soția potrivită pentru Mevlut era Samiha. „Și ea e singură, la fel ca tine“, îi zisese odată Süleyman. Sau poate că Mevlut era cel care credea că toată lumea gândește așa, după cum remarcă el însuși uneori. Și el era de acord că Samiha ar fi fost cea mai potrivită alegere și cădea adeseori în visare amintindu-și cum îl privise aceasta de departe, provocator, la nunta lui Fevziye, îmbrăcată în rochia ei viorie, dar la un moment își interzisese până și să mai cugete la ideea de a se recăsători: i se părea că nu doar căsătoria cu

Samiha, ci chiar apropierea de ea, ba chiar strădania de a-și încrucișa privirile cu ale ei, așa cum se întâmplase la nunta fetei lui, ar fi fost un mare sacrilegiu față de Rayiha. Uneori își dădea seama că oamenii erau stânjeniți, că făceau eforturi când îi vorbeau despre Samiha, deoarece toți priveau acest fapt ca pe o impietate.

Într-o vreme a chibzuit că cel mai bine ar fi fost să și-o scoată din minte pe Samiha („nu-mi vine, de fapt, prea mult în minte“, își spunea el) și să se gândească la altă femeie. Întemeietorul și diriguitorii asociației, precum și Korkut, interziseseră *rummy*-ul și jocurile de cărți, pentru ca localul asociației să nu se transforme, în cele din urmă, la fel ca sediile foarte multor grupări asemănătoare, într-o banală cafenea, pe care femeile nu le frecventau nici măcar cu bărbații lor. O modalitate de a le atrage pe femei și, în general, familiile la asociație era organizarea „serilor de *mantı*”¹⁷. Femeile care pregăteau *mantı* acasă, organizate în echipe, veneau la asemenea seri cu soții, cu frații mai mari, cu copiii. La unele dintre ospete fusese mai ocupat ca niciodată cu prepararea ceaiului: era o văduvă din satul Erenler; venise la „seara de *mantı*“ cu sora mai mare și cu cumnatul ei; era înaltă, dreaptă ca o lumânare și plesnea de sănătate. Mevlut se uitase de câteva ori la ea, din locul său aflat lângă plita de ceai. Îi mai atrăsese atenția o tânără de vreo treizeci de ani, provenită dintr-o familie din satul Imrenler, care se despărțise de bărbatul ei din Germania și se întorsese la Istanbul: de sub batic i se revărsau șuvițe de păr generoase, negre ca pana corbului. Când își luase ceaiul, îl privise pe Mevlut drept în ochi, cu ochii ei ca tăciunele. Oare să fi învățat să se uite așa în Germania? Femeile se uitau fără înconjur la chipul lui frumos, copilăresc: o făceau cu mult mai multă degajare decât o făcuse Samiha cu ani în urmă, la nunta lui Korkut, ori mai deunăzi, la nunta lui Fevziye. O văduvă grăsuță, voioasă, de loc din satul Gümüşdere, vorbise și flirtase cu el când își luase ceaiul atât la „seara de *mantı*“, cât și la un picnic. Lui Mevlut îi plăcuse independența ei, faptul că, la sfârșitul picnicului organizat de asociație, când foarte multă lume dansa din buric, ea stătea

deoparte și zâmbea.

La sfârșitul „serilor de *manti*“ ori la picnicuri, oamenii erau cuprinși de un soi de beție, deși nimeni nu se cinstea cu rachiu, nici măcar pe sub masă; se interpretau cântece populare din zona Beyşehir, îndrăgite de toată lumea și, de fiecare dată, existau persoane, bărbați și femei, care dansau din buric. Potrivit lui Süleyman, Korkut nu voia ca Vediha să vină la asemenea petreceri tocmai din acest motiv. Pentru că nu venea Vediha, nu venea, desigur, nici Samiha, care-i ținea tovărășie în Duttepe. Asociația se scinda treptat între adepții Partidului Republican al Poporului și conservatori, pe teme precum frecventarea mai asiduă a asociației de către femei și familii, cântăreții care urmau să fie solicitați la petreceri, jocul de cărți practicat de bărbații fără slujbă, organizarea serilor de recitare a Coranului și acordarea de burse tinerilor din satele învecinate care reușiseră să intre la facultate. Ciorovăielile ori glumele cu tentă politică se prelungeau uneori și după reuniuni, după meciurile de fotbal, după excursii, iar unii dintre bărbații pasionați de asemenea dezbateri se duceau la câte o cârciumă din vecinătate ca să bea. Într-o seară, Süleyman, care-și făcuse apariția printre cei care tocmai plecau de la asociație, și-a pus mâna pe umărul lui Mevlut și i-a zis:

— Hai să mergem și noi!

Mevlut și-a dat seama că localul acela din Mecidiyeköy era tocmai crâșma în care stătuseră de vorbă la un pahar, cu ani în urmă, Abdurrahman Efendi Gât-Strâmb și Süleyman, care pe atunci suferea din dragoste. Au discutat mai întâi cu toții, în timp ce mâncau telemea, pepene galben și ficat prăjit cu ceapă și beau rachiu, despre asociație și despre cunoștințele lor de la țară. (Au vorbit despre cutare care nu ieșea deloc din casă, despre cutare care se dedase jocurilor de noroc, despre un al treilea care ajunsese ca vai de el prin spitale, din cauza fiului său infirm.)

Apoi au discutat despre politică. Băutorii aceia de rachiu l-ar fi putut învinui pe Mevlut că e un habotnic ascuns, sau, cine știe, ar fi putut insinua ceva exact pe dos, zicându-i „nu te vede nimeni pe la rugăciunile de vineri“.

Mevlut nu s-a amestecat deloc în discuțiile politice. A primit cu emoție vestea dată de Süleyman, potrivit căreia „la asociație urmau să vină deputați și candidați“, dar n-a întreat, ca ceilalți, din ce partid făceau parte aceștia și cine erau. Discuțiile au ajuns, într-un fel sau altul, la ideea că „habotnicii“, care aveau din ce în ce mai multe voturi, urmau să pună mâna pe țară, sau că, după cum spuneau alții, nu aveau de ce să-și facă griji. Cineva a afirmat că armata urma să organizeze un puci și să dea jos guvernul. Acela era un subiect despre care se vorbea mereu la televizor.

La sfârșitul mesei, Mevlut era cu mintea în cu totul altă parte. Süleyman, care stătuse așezat în fața lui, s-a mutat pe locul de lângă el, rămas gol, și a început să-i vorbească în șoaptă, așa încât să nu-l audă ceilalți, despre băieții lui. Cel mare, Hasan, care avea șase ani, începuse în anul acela școala. Celălalt, Kâzim, care avea patru ani, învățase să buchisească acasă, cu ajutorul fratelui său, și citea *Red Kit*¹⁸. Felul în care îi vorbea însă Süleyman, excluzându-i pe ceilalți, de parcă i-ar fi dezvăluit o taină, era neplăcut. Da, Süleyman vorbea în șoaptă pentru a proteja intimitatea vieții sale fericite de familie; în mințile foarte multor oameni însă nu era încă limpede cine se aflase în spatele morții lui Ferhat. Deși trecuseră cinci ani de atunci, Mevlut știa, luându-se ca exemplu pe sine, că subiectul acela nu se răcise încă. Dacă ei, ca niște rude ce erau, vorbeau așa în șoaptă sub ochii tuturor, Mevlut ar fi putut fi considerat complicele lui Süleyman.

— Am să-ți spun ceva important. Dar să nu mă-ntrerupi! i-a zis Süleyman.

— Bine.

— Am văzut foarte multe femei care, odată rămase singure, după ce bărbații le-au murit de tineri în vreo încăierare ori în vreun accident de mașină, s-au recăsătorit. Dacă n-au copii, dacă sunt încă tinere și frumoase au parte de numeroși pretendenți. Uite, eu cunosc o femeie de felul ăsta, și frumoasă, și deșteaptă, și tânără; nu mai e nevoie să-i spun numele. Mai mult, e o femeie independentă și cu personalitate. N-are ochi pentru nici unul

dintre cei care o cer pentru că, de fapt, e cu gândul la cineva anume.

Lui Mevlut i-a plăcut faptul că Samiha îl aștepta – cel puțin din ceea ce spunea Süleyman. Rămăseseră singuri la masă, iar Mevlut a mai cerut un pahar cu rachiu.

— Bărbatul la care se gândește femeia asta a rămas văduv de tânăr, la fel ca ea, după ce i-a murit nevasta în urma unei năpaste, a continuat Süleyman. Bărbatul pare să fie un om onest, de încredere, cu chip copilăros, cumsecade. (Lui Mevlut i-au plăcut aceste elogii.) A avut două fete din prima căsătorie, dar, pentru că ele s-au măritat și-au zburat din cuib, a rămas stingher.

Mevlut nu reușea să-și dea seama când era cazul să-l întrerupă, spunându-i „am înțeles, vorbești despre mine și despre Samiha!“, așa că Süleyman profita de acest fapt:

— În plus, bărbatul e îndrăgostit de femeie. I-a trimis, la drept vorbind, scrisori ani de zile...

— Ei, și-atunci de ce nu s-au căsătorit? I-a întrebat Mevlut.

— Asta n-are importanță... A fost o neînțelegere. Acum însă, după douăzeci de ani, se brodesc unul cu altul.

— Ei, și-atunci de ce nu se căsătoresc acum? a zis Mevlut îndărătnic.

— Da, toată lumea se întreabă... De vreme ce tot se cunosc de ani de zile, de vreme ce bărbatul i-a scris atâtea scrisori din dragoste...

— Să-ți spun eu cum stau lucrurile, ca să pricepi de ce n-o făc..., i-a zis Mevlut. Bărbatul nu i-a scris scrisorile alea de dragoste femeii despre care vorbești tu, ci surorii ei mai mari. Apoi a răpit-o frumușel, s-a căsătorit cu ea și au trăit fericiți.

— De ce faci asta, măi Mevlut?!

— Ce făc?

— Toți cei din familie, din Duttepe știu că nu-i scriai Rayihei, ci Samihei.

— Ptiu! a zis Mevlut, ca și cum ar fi scuipat cu adevărat. Ai răspândit minciuna asta ani de zile, ca să-mi strici relațiile cu Ferhat, iar scorneala ta a

făcut-o nefericită și pe Rayiha. Biata Rayiha a crezut-o...

— Care e adevărul în treaba asta?

— Adevărul e că...

Mevlut s-a dus o clipă cu gândul la anul 1978, la nunta lui Korkut.

— Adevărul e așa: am văzut-o pe fată la nuntă. M-am îndrăgostit lulea de ochii ei. I-am scris vreme de trei ani. Și de fiecare dată i-am pus numele în capul scrisorii.

— Da, ai văzut-o pe fată cu ochi frumoși... Dar nu-i știai încă nici măcar numele..., a zis Süleyman, enervându-se. Iar eu am măsluit numele fetei.

— Tu ești vărul meu dinspre tată, prietenul meu drag... De ce mi-ai fi făcut un asemenea rău?

— Nu m-am gândit deloc că ar fi fost vorba de ceva rău. Și în tinerețe ne făceam, de fapt, glume proaste unul altuia...

— Adică n-a fost vorba decât de o glumă proastă...

— Nu, a zis Süleyman. Ca să fiu cinstit, credeam, în primul rând, că Rayiha o să fie mai potrivită pentru tine, că o să te facă mai fericit.

— De fapt, dacă a doua fată nu se mărită, nu se mărită nici a treia, a zis Mevlut. Tu puseseși ochii pe Samiha.

— Da, te-am dus de nas, a zis Süleyman. Îmi cer iertare. Dar, uite, Mevlut, au trecut douăzeci de ani, iar acum îmi îndrept greșeala.

— De ce te-aș mai crede?

— Nu! a zis Süleyman, de parcă i s-ar fi făcut o nedreptate. De data asta nu e vorba de o glumă proastă, de minciuni, de mai știu eu ce.

— De ce să mai am încredere în tine?

— De ce? Pentru că atunci erai gata-gata să-mi dai pe nimic hârtia de la primar care avea valoare de titlu de proprietate pentru casa din Kültepe ca să-ți fac aranjamentele cu fata aia, iar eu n-am luat-o. Îți mai aduci aminte?

— Îmi aduc, a zis Mevlut.

— Poate că mă învinuiești pe mine pentru ceea ce i s-a întâmplat lui Ferhat. (Nu-l lăsase inima să spună „pentru moartea lui“.) Însă te înșeli...

Eu eram supărat pe Ferhat, eram foarte supărat... Dar atât! Una e să dorești moartea unui om, să te gândești la asta, și alta să-l omori cu adevărat sau să pui pe cineva să-l omoare.

— Care dintre păcatele astea atârnă mai greu, după tine? l-a întrebat Mevlut. Oare în Ziua Judecății, Dumnezeu o să ne judece pentru intențiile sau pentru faptele noastre?

— Pentru amândouă! i-a răspuns mai întâi Süleyman, în doi peri.

Văzând însă expresia gravă de pe chipul lui Mevlut, a continuat:

— E posibil să mă fi gândit la ceva rău, dar până la urmă n-am făcut nimic rău în viața asta, a zis el. Foarte mulți oameni le fac rău altora animați de bune intenții. Sper însă să remarci bunele mele intenții din această seară. Eu sunt fericit cu Melahat. Vreau ca și tu să fii fericit cu Samiha. Dacă ești fericit, îți dorești ca și ceilalți să fie fericiți. Povestea asta mai are și o altă latură. Doi oameni făcuți unul pentru altul... Dacă s-ar uita cineva de departe și ar vedea în ce situație sunteți, tu și Samiha, ar zice „e păcat de ei, măi, să-i căsătorească cineva pe ăștia doi!“. Ia gândește-te, cunoști doi oameni, îi faci să se-nsoțească, iar ei vor fi fericiți pe vecie. Păcatul e să n-o faci. Ceea ce fac eu acum e un act de binefacere înaintea lui Dumnezeu.

— Eu i-am scris scrisorile alea Rayiheii, a zis Mevlut hotărât.

— Tu știi mai bine! i-a zis Süleyman.

14. Cartiere noi, cunoștințe vechi

Asta e același lucru?

De pe vremea căsătoriei lui Fevziye, Sadullah Bey obișnuia să-l ducă pe Mevlut o dată pe săptămână, cu taxiul său Dodge, în câte unul dintre cartierele noi, îndepărtate ale Istanbulului, care le stârneau amândurora curiozitatea și care erau în plină dezvoltare. Odată ajunși acolo, Mevlut își

lua cobilița și ghiumurile din portbagaj și, în timp ce el vindea bragă pe străzi pe care nu făcuse comerț în viața sa, Sadullah Bey se plimba puțin prin cartier, după care își trecea vremea în câte o cafenea, trăgând din țigară și așteptându-l. Alteori îl lua pe Mevlut de la locuința sa din Tarlabaşı sau de la sediul asociației din Mecidiyeköy și mâncau împreună cina pregătită de Fevziye, în casa din Kadırga. (Mevlut ajunsese să bea și el din când în când câte un pahar cu rachiu.) Către sfârșitul telejurnalului, Mevlut ieșea să vândă bragă prin Istanbulul vechi – prin zonele Kadırga, Sultanahmet, Kumkapı, Aksaray. Sadullah Bey îl dusesse de câteva ori nu doar în afara zidurilor orașului, ci și prin alte cartiere vechi ale Istanbulului precum Edirnekapı, Balat, Fatih, Karagümrük. În trei dintre aceste seri, Mevlut se dusesse la lăcașul din Çarşamba, lăsase acolo bragă gratis, după care plecase în grabă, dându-și seama că n-avea să se poată apropia de Preasfântul Învățător, și se revăzuse cu Sadullah Bey la cafenea, fără a scoate însă o vorbă despre Învățător și lăcaș.

Sadullah Bey era iubitor de rachiu și se așteama de cel puțin două-trei ori pe săptămână pe câte un chef însoțit de mizilicuri; nu era nicidecum ostil lucrurilor din vechime, celor sfinte ori credinței, însă dacă Mevlut i-ar fi spus că se duce la un lăcaș sufit și se vede periodic cu mai-marele acestuia s-ar fi putut sfi, ba chiar mai rău, s-ar fi putut teme de el, pe motiv că e evlavios. Mai mult, în ciuda prieteniei lor, care avansa cu repeziciune, în ciuda faptului că ajunseseră să vorbească, puțin câte puțin, despre tot și toate, constatarea că Mevlut avea nevoie de prezența unei alte persoane doar pentru a-și dezvălui universul interior, pentru a-i vorbi despre amărăciunile sale l-ar fi putut ofensa pe Sadullah Bey, întocmai așa cum se întâmplase și cu Ferhat.

Mevlut băga de seamă că prietenia sa cu Sadullah Bey aducea cu prietenia înfiripată în tinerețe între el și Ferhat. Îi plăcea să discute cu el despre întâmplările la care asistasă pe parcursul zilei la asociație, despre știri, despre ceea ce vedeau împreună la televizor. Își dădea seama, totodată, că

Sadullah Bey nu urmărea nimic ascuns când se ducea la el la cină, seara, sau, mai apoi, când îl ducea cu mașina sa Dodge prin cartierele îndepărtate, dincolo de prietenie, curiozitate și dorința de a-l ajuta.

Cartierele aflate în afara zidurilor orașului, numite pe vremea când Mevlut venise pentru prima oară la Istanbul „preorășenești“, ajunseseră acum, după treizeci și trei de ani, să arate toate la fel: blocuri înalte, rău construite, cu opt-zece etaje, ridicate foarte aproape unul de celălalt, cu niște ditamai ferestrele, străzi întortocheate, șantiere, reclame uriașe, mai mari chiar decât cele din oraș, cafenele ticsite de bărbați care se uitau la televizor, vagonete de gunoi din fier, ca niște vagoane de tren, care făceau ca toate cotloanele orașului să semene unul cu altul și la care nu putea răzbate câinii, pasaje suspendate, cu grilaje de fier, piețe și cimitire fără copaci, bulevarde care arătau pretutindeni la fel și unde nu cumpăra nimeni braggă. În fiecare dintre acele cartiere se afla câte o statuie a lui Atatürk, orientată spre piață, și câte o moschee, pe fiecare dintre bulevardele lor principale se găseau câte un sediu de Akbank, un sediu de İş Bankası, unu-două magazine de confecții, o reprezentanță a firmei Arçelik, un magazin cu semințe și fructe deshidratate, un supermarket Migros, un magazin de mobilă, o cofetărie, o farmacie, un chioșc de ziare, un restaurant și, de asemenea, câte un pasaj subteran în care se aflau magazine de bijuterii, sticlării, papetării, magazine de ciorapi, magazine de sutiene, case de schimb valutar, centre de fotocopiere, și așa mai departe. Lui Mevlut îi plăcea să descopere personalitatea acelor cartiere noi prin ochii lui Sadullah Bey. „Locul ăsta geme de oameni din Sivas și din Elaziğ“, îi zicea Sadullah Bey în mașină, pe drumul de întoarcere spre casă. „Șoseaua de centură a făcut harcea-parcea locul ăsta nefericit, așa că nu mai venim altă dată aici.“ „Ai văzut platanul ăla mândru și ceainăria de peste drum de el? Sunt foarte frumoase!“ „Tinerii mi-au tăiat calea și m-au întrebat cine sunt, așa că altă dată nu mai punem piciorul aici!“ „Fosta clădire a fermei a fost ridicată de vânzătorii de *kebab*.“ „Aici sunt atâtea mașini, că nu mai e loc de oameni!“ „Zona asta a ajuns în mâinile unei

conferii religioase, dar nu știu ale căreia dintre ele, au cumpărat bragă?”

Nu erau mulți cei care cumpărau bragă. Chiar dacă se întâmpla să cumpere, oamenii din cartierele acelea noi aflate în afara orașului îl chemau la ei doar pentru că nu auziseră niciodată de așa ceva sau pentru că se mirau de faptul că vindea un lucru despre care auziseră doar vag, în vreme ce copiii îl strigau pentru că erau curioși, pentru că-și spuneau s-o guste. Dacă se întâmpla să treacă pe aceeași stradă la o săptămână după aceea, nu-l mai pofteau la ei. Orașul creștea însă cu atâta repeziciune, se extindea și se îmbogățea cu atâta hotărâre, încât lui Mevlut, a cărui familie era alcătuită dintr-o singură persoană, îi era îndeajuns chiar și atât.

Într-o seară, Sadullah Bey s-a îndreptat cu mașina, la propunerea lui Mevlut, spre cartierul Gazi. Mevlut s-a dus să vadă casa în care locuiseră Ferhat și Samiha în primii zece ani de căsnicie și unde fusese odată în vizită, cu opt ani în urmă, împreună cu Rayiha și fetele. Terenul din spate, pe care Ferhat îl împrejmuise cu pietre fosforescente, era tot în paragină. După moartea lui Ferhat, locurile acelea ajunseseră în proprietatea Samiheii. În jur domnea tăcerea. Mevlut n-a strigat „braaagăăă!”. N-ar fi cumpărat nimeni bragă prin zonele acelea.

Într-o seară în care se duseseră într-un alt cartier îndepărtat, au fost strigați de cineva de la etajele inferioare ale unui bloc foarte înalt (paisprezece etaje!), care îi chema sus. Cei doi soți și cei doi băieți ai familiei, ambii cu ochelari, l-au urmărit atenți pe Mevlut în timp ce acesta le tuma, în bucătărie, patru pahare cu bragă și presăra deasupra năut prăjit și scorțișoară. Băieții au gustat din bragă imediat.

Mevlut tocmai se pregătea să iasă, când stăpâna casei a deschis frigiderul și a scos din el o sticlă de plastic:

— E același lucru? l-a întrebat ea.

Mevlut a văzut astfel pentru prima oară în viața sa bragă îmbuteliată în sticle de plastic și comercializată de către o companie. Cu șase luni în urmă, un vânzător ambulant în vârstă, care se pensionase de bunăvoie, îi spusese că

unul dintre atelierele vechi de bragă, aflat în pragul falimentului, fusese cumpărat de o fabrică de biscuiți care intenționa să îmbutelieze produsul și să-l distribuie pe la băcăni, însă lui Mevlut nici măcar nu-i trecuse prin minte că așa ceva ar fi fost posibil. „Nimeni nu cumpără bragă de la băcănie!“, spusese el, la fel ca tatăl său care spusese râzând, cu treizeci de ani în urmă, „nimeni nu cumpără iaurt de la băcănie!“ și care își pierduse mai apoi, în scurtă vreme, afacerea.

Mevlut nu s-a putut abține să spună:

— Pot s-o gust?

Gospodina i-a pus într-un pahar două degete de bragă alburie. Mevlut a gustat braga la sticlă, în timp ce toată familia se uita la el, și s-a strâmbat:

— Nu le-a ieșit deloc! a zis apoi zâmbind. S-a acrit încă de pe acum, e stricată. Nu cumva să beți din ea!

— Dar asta a fost făcută cu un aparat, fără s-o atingă nimeni, i-a zis băiatul cel mare cu ochelari. Tu faci braga acasă, cu mâna ta?

Mevlut nu i-a răspuns. S-a întristat însă și nici măcar nu i-a vorbit despre acest subiect lui Sadullah Bey, pe drumul de întoarcere spre casă.

— Ce s-a întâmplat, meștere? l-a întrebat Sadullah Bey.

Folosea acest termen de adresare uneori cu ironie (Mevlut băga de seamă acest lucru), alteori cu respect pentru stăruința și iscusința de care dădea dovadă Mevlut în comerțul cu bragă (Mevlut se prefăcea că nu bagă de seamă acest lucru).

— Las-o baltă, oamenii ăștia sunt imaturi! Oricum, o să plouă și mâine! i-a zis Mevlut, schimbând subiectul.

Sadullah Bey știa să vorbească pe un ton blajin și instructiv până și despre subiecte legate de meteorologie. Lui Mevlut îi făcea plăcere să-l asculte și să se cufunde-n visare, stând pe scaunul din față al taxiului Dodge și uitându-se, seara, la luminile a sute, a mii de mașini și de ferestre, la adâncimea nopții întunecate, catifelate a Istanbulului, la minaretele de culoarea neonului. Acum treceau împreună pe străzile pe care el pășise

cândva cu greu, prin ploaie și glod. Așa se ducea și viața omului, avântându-se pe drumul timpului.

Mevlut știa că orele pe care le petrecea în casa lui Sadullah Bey erau cele mai fericite ore ale săptămânii. Nu dorea să transfere asupra casei din Kadırğa neajunsurile și metehnele ce caracterizau cealaltă existență a sa. După nuntă văzuse cum creștea, săptămână de săptămână, pruncul din pântecul lui Fevziye, așa cum îi văzuse crescând și pe pruncii din pântecul Rayihei. A fost foarte tulburat când acesta s-a vădit a fi, la naștere, băiat; deși știa acest lucru încă dinainte, datorită ecografiei, fusese convins că urma să aibă o nepoată și se întrebase dacă ar fi fost sau nu potrivit ca aceasta să se numească Rayiha. După ce s-a născut copilul, s-a jucat foarte mult, în luna mai și în vara anului 2002, cu Ibrahim (îi dăduseră numele străbunicului care fusese meșter pantofâr); a ajutat-o pe Fevziye să-i schimbe scutecele (Mevlut se uita cu mândrie la cocoșelul nepoțelului său) și să-i pregătească mâncarea.

Uneori își dorea s-o vadă mai des pe fiica sa, pe care o compara cu Rayiha, fericită. Îl indispucea faptul că aceasta, care abia dăduse naștere unui băiețel, era pusă să pregătească o masă la care se servea rachiul și că ea îi servea cu plăcere pe cei din jur, fără a se împotrivi, stând cu urechea ciulită la copilașul aflat în camera de alături. Și Rayiha făcea însă la fel, ea se ocupa de toate treburile casei. În definitiv, Fevziye plecase din casa lui Mevlut, se statomicise în cea a lui Sadullah Bey și făcea tot cam același lucru și acolo. Însă acolo se afla și casa lui Mevlut. Sadullah Bey o spunea, de fapt, mereu.

Într-o zi, când erau singuri, iar Fevziye se uita cu fundată-n gânduri la pruncul aflat în grădina din spate a casei de alături, Mevlut a întrebat-o:

— Sunt niște oameni buni... Ești fericită, fata mea?

Ceasul vechi de perete ticăia. Fevziye n-a făcut decât să zâmbească, de parcă n-ar fi fost vorba de o întrebare, ci de o confirmare.

Cu prilejul unei alte vizite la casa din Kadırğa, Mevlut a încercat la un moment dat același sentiment de apropiere sinceră față de Fevziye. Tocmai se pregătea s-o mai întrebe ceva cu privire la fericire, când s-a pomenit că-i

iese cu totul altceva din gură.

— Sunt foarte singur, foarte! a zis el.

— Și mătușa Samiha e singură, știi bine! i-a zis Fevziye.

Mevlut i-a povestit fetei sale despre vizita lui Süleyman și despre lunga discuție care avusese loc între ei. Mevlut nu vorbise niciodată deschis cu Fevziye despre povestea cu scrisorile (îi fuseseră scrise mamei sau mătușii ei?), dar nu se îndoia de faptul că Samiha le spusese ambelor fete despre ea. (Oare ce gândiseră fetele când aflaseră că tatăl lor intenționase, de fapt, să-i scrie mătușii lor?) Mevlut a fost ușurat să constate că Fevziye nu stăruia prea mult asupra amănuntelor legate de felul în care îl dusesese de nas Süleyman cu ani în urmă. Cum Fevziye se ducea din când în când în camera de alături ca să se ocupe de copil, povestea lui Mevlut s-a lungit foarte mult.

— Și tu ce i-ai spus până la urmă lui Süleyman? I-a întrebat Fevziye.

— I-am spus că i-am trimis scrisorile acelea Rayiheii, a zis Mevlut. Apoi însă am stat să mă gândesc: oare i-oi fi frânt inima mătușii Samiha din pricina acestor vorbe?

— Nuuu, tată, mătușa nu se supără niciodată pe tine când spui adevărul! Te înțelege.

— Cu toate astea, să-i spui dacă o vezi, i-a zis Mevlut. Zi-i „tata își cere scuze“!

— Îi zic, i-a spus Fevziye, cu o privire care arăta că nu era vorba doar de scuze.

Samiha o iertase pe Fevziye pentru că fugise cu un băiat fără să se sfătuiască cu ea. Mevlut știa că venea din când în când în Kadırğa pentru a-l vedea pe copilaș. N-au mai revenit la acel subiect nici atunci, nici la vizita următoare a lui Mevlut, adică trei zile mai târziu. Mevlut prinsese speranțe datorită aerului blajin, înclinat către mediere al lui Fevziye, așa încât nu voia să stăruie și să facă ceva necuvenit.

Era satisfăcut și de viața pe care o ducea la asociație. Numărul celor care solicitau anumite zile ori intervale orare ca să folosească localul pentru

activități precum „noptile hennei“, logodnele în cadru restrâns (apartamentul de bloc era prea mic pentru nunți), serile de *mantı*, serile de lectură a Coranului ori mesele de rupere a postului din timpul Ramadanului sporise. Odată cu afirmarea bogățiilor din satul Göçük, oamenii din satele districtului începuseră să vină mai des pe la asociație și să-și plătească cotizațiile. Acum se perindau pe acolo oameni originari din sate și mai sărace decât Cennetpınar, aflate la opt-zece kilometri distanță de acesta, despre care abia dacă auzise (Nohut, Yören, Çifekavaklar), cerând entuziasmați să li se facă câte un avizier pe care-l atârnau, cu încuviințarea lui Mevlut, la locul socotit potrivit. Mevlut aranja anunțurile privitoare la companiile de autobuze, la ceremoniile de circumcizie ori de nuntă și fotografiile rurale aflate pe acele panouri și-i făcea plăcere să se întâlnească cu diverși iaurgii, cu vânzători din generația sa și cu foști colegi de școală.

Cei mai bogați dintre toți erau legendarii frați Abdullah și Nurullah Beton din satul Imrenler: aceștia treceau rar pe la asociație, dar donau sume frumoșele. Korkut spusese că cei doi își trimisese ră fiii la studii în America. Se zvonea că aveau bani cu ghiotura pentru că investiseră cea mai mare parte a câștigurilor realizate ca unici furnizori de iaurt ai marilor restaurante și bufete din Beyoğlu în achiziția de terenuri.

Două familii din Çifekavak, aflate printre cele care își plasaseră banii realizați din afacerile cu iaurt în terenuri, se inițiaseră în construcții ridicându-și cu sârg casele de familie și adăugându-le mereu noi etaje, după care se îmbogățiseră ridicând alte clădiri, hărăzite cunoștințelor venite de la țară, pe terenurile pe care le îngrădiseră în Duttepe, în Kültepe și pe celelalte dealuri din jur. Foarte mulți oameni veneau la Istanbul de prin satele din împrejurimi, începând prin a fi muncitori pe acele șantiere de construcție, pentru ca apoi să devină meșteri zidari, ucenici, portari, paznici. O parte dintre cei care se făcuseră deodată nevăzuți din clasă pe vremea copilăriei lui Mevlut pentru că se apucaseră de ucenicie deveniseră mecanici, tinichigii auto, maiștri fierari. Nu erau bogați, dar aveau o situație mai bună decât el.

Grija lor era să-și dea copiii la școli bune.

Foștii locuitori din Duttepe nu dădeau deloc pe la asociație, pentru că mai mult de jumătate din populația de pe vremea copilăriei sale se mutase în alte cartiere, îndepărtate; uneori își găseau însă câte o cunoștință care avea mașină și se duceau la meciurile de fotbal sau la picnicuri. Omul acela de vârstă sa pe care-l văzuse Mevlut în copilărie umblând pe străzi cu căruța alături de tatăl său telal era originar din satul Höyük și continua să fie destul de sărac, dar Mevlut tot nu-i știa numele. În ultimii treizeci și cinci de ani, unii se schimbaseră atât de mult, sleindu-se de timpuriu, împlinindu-se, rotunjindu-se, cocârjându-se, chelind și dobândind alte expresii (posmăgindu-se, micindu-li-se ochii, crescându-le nasul ori urechile), încât Mevlut nu mai reușea să-i recunoască, așa încât oamenii i se prezentau, plini de modestie. Mevlut constata că cei mai mulți dintre ei nu prinseseră mai mult cheag, dar erau mai fericiți decât el pentru că nevestele lor erau în viață. Dacă s-ar fi recăsătorit, ar fi putut fi și mai fericit decât ei.

La următoarea sa vizită în Kadırğa, Mevlut și-a dat seama după chipul fetei sale că aceasta avea vești proaspete. Fevziye se văzuse cu mătușa ei. Samiha habar n-avea de vizita pe care i-o făcuse Süleyman lui Mevlut cu trei săptămâni în urmă. De aceea, nici măcar nu pricepuse despre ce era vorba când Fevziye îi spusese că tatăl ei îi cerea scuze. Când înțeleșese, se supăraseră atât pe Mevlut, cât și pe Fevziye. Samiha nici măcar nu se gândise vreodată la așa ceva, și nici nu i-ar fi cerut vreodată ajutorul lui Süleyman.

Mevlut vedea privirea cercetătoare, mahnită a fiicei sale, care făcea pe mijlocitoarea.

— Am greșit amândoi, a zis el întristat.

— Da, a zis fata.

Subiectul acela n-a mai fost abordat multă vreme de tată și fiică. Încercând să-și dea seama ce avea de făcut mai departe, Mevlut și-a mărturisit sieși că mai avea de rezolvat și problema „casei“. Se simțea străin nu doar în casa din Tarlaşa, ci și în cartier. Vedea că, în mod inevitabil, străzile

acelea pe care-și petrecuse douăzeci și patru de ani deveniseră o altă țară și știa că n-avea să-și mai afle locul într-un TarlaBași al viitorului.

Mevlut aflase pentru prima oară prin anii 1980, pe vremea când era croit bulevardul TarlaBași, că zona aceea, alcătuită din ulițe înguste și întortocheate, din case în ruină, vechi de sute de ani, ar fi putut deveni o zonă istorică valoroasă, dar nu crezuse acest lucru. Pe vremea aceea făceau această afirmație doar câțiva arhitecți și studenți de stânga, care se opuneau realizării bulevardului cu șase benzi. Mai apoi au început s-o spună și politicienii, și constructorii: TarlaBași era un giuvaier de mare preț și se cuvenea a fi protejat. Circulau foarte multe zvonuri, potrivit cărora acolo ar fi urmat să se ridice hoteluri, centre comerciale, locuri de distracție ori zgârie-nori.

Mevlut nu simțise, de fapt, niciodată pe deplin că ar fi aparținut acelor locuri, însă în anii din urmă străzile se schimbaseră foarte mult și, pe de altă parte, sentimentul acesta al nonapartenenței se amplificase. După ce se măritaseră fetele sale, se îndepărtase de știrile care circulau în cercurile femeilor din cartier. Tâmplarii de pe vremuri, formați de armeni, de greci, fierarii, reparatorii auto, proprietarii de magazine, familiile vrednice, care făceau de toate ca să se descurce la oraș, și, în cele din urmă, sirienii plecaseră, iar în casele abandonate se instalaseră vânzători de droguri, imigranți, oameni fără adăpost, derbedei și codoși. Mevlut le spunea celor care îl întrebau, în vreun alt cartier al orașului, cum de mai putea trăi pe asemenea străzi „ei se află în cartierele de sus, către Beyoğlu“. Într-o seară îi tăiasse calea, agitat, un tânăr dichisit, care-l întrebase stăruitor „nene, n-ai niște făină?“. „Făină“ era un alt cuvânt pentru droguri, cunoscut de toată lumea. Mevlut îi recunoștea dintr-o privire, chiar și pe întuneric, pe „făinarii“ care, în timpul descinderilor poliției, ajungeau până în partea de jos a cartierului, pe strada sa, pe vânzătorii care-și ascundeau pachetele în capacele de la jantele mașinilor parcate, așa cum îi recunoștea și pe travestiții cu peruci și sâni mari care lucrau prin bordelurile din zona Beyoğlu.

În Tarlabaşı și în Beyoğlu existaseră mereu astfel de găști obscure, care protejau afacerile bănoase, însă bandele celor din Mardin și Diyarbakır ajunseseră să se lupte cu armele, în stradă, pentru a-și face loc pe piață. Mevlut se gândea că și Ferhat fusese victima unei confruntări între bande. Îi văzuse odată trecând pe stradă, ca un alai de sărbătoare, pe indivizii care alcătuiau gărzile de corp ale lui Cezmi din Cizre, cel mai notoriu dintre derbedeii și scandalagiii aceia, însoțiți de o ceată de copii gălăgioși și morți de admirație după ei.

Oamenii aceia noi, care-și întindeau chiloții și cămășile la uscat între case și care transformaseră străzile din cartier într-o ditamai spălătoria, îi lăsau și ei sentimentul că nu mai aparține acelor locuri. Și-apoi, pe vremuri nu existau atât de multe cărucioare de vânzători ambulănți în Tarlabaşı. Nu-i plăceau comercianții aceia apăruți de curând. Simțea, totodată, că indivizii aceia, în parte niște bandiți, pe care-i numea „proprietari“ (aceștia se schimbaseră o dată la cinci-șase ani) ar fi putut să spele putina, așa cum se mai întâmplase în ultimii doi ani, lăsând casa în seama agenților imobiliari, a speculatorilor, a întreprinzătorilor care voiau să ridice hoteluri, a altor găști. Sau își dădea seama că n-avea să mai poată face față chiriei, care era din ce în ce mai mare. Cartierul lor, pe care nu-l luase nimeni în seamă ani de zile, devenise deodată un spațiu în care se concentrase toată frământarea din oraș, dar și o profundă dorință de distrugere. La etajul al doilea al unei clădiri aflate cu două case mai jos de casa lui se stabilise o familie iraniană; aceasta închiriasse spațiul cu titlu de locuință temporară, urmând să stea acolo până la obținerea vizei consulare, pentru a emigra în America. Cu trei ani în urmă, în noaptea cutremurului, când toată lumea se năpustise, temătoare, pe străzi, Mevlut constatase cu uimire că în micul apartament al iraniienilor locuiau aproape douăzeci de persoane. Începea să se obișnuiască de-acum cu ideea că Tarlabaşı era un loc de popas vremelnic, în care oamenii se aciuau la vremea pribegiei dintr-un loc într-altul.

Unde să se ducă? Se gândea foarte mult la acest lucru, uneori la modul

explicit și rațional, alteori plâsmuind imagini și fantezii de tot soiul. Dacă ar fi închiriat o locuință în cartierul lui Sadullah Bey, în Kadırga, ar fi fost aproape de Fevziye și nu s-ar mai fi simțit singur. Dar oare Samiha ar fi vrut să locuiască într-un astfel de cartier? În plus, chiriile erau mari chiar și în zona aceea; și-apoi, nu-l poftea nimeni acolo, iar zona se afla foarte departe de asociația din Mecidiyeköy, unde era angajat. Ca să fie aproape de asociație, ar fi trebuit să-și găsească o locuință în Mecidiyeköy. Cea mai bună formulă ar fi fost, desigur, casa din Kültepe, în care își petrecuse copilăria alături de tatăl său. Așa a ajuns să se gândească pentru prima oară că ar fi putut să-l evacueze, cu ajutorul lui Süleyman, pe chiriașul care locuia acolo și să se instaleze în propria casă. S-a imaginat chiar de câteva ori alături de Samiha, în locuința din Kültepe.

O întâmplare trăită la un meci de fotbal între sate, organizat de asociație, l-a făcut nespus de fericit în perioada aceea și i-a dat curajul necesar pentru a o căuta din nou pe Samiha. Mevlut nu jucase fotbal în copilărie, la țară, pentru că nu-i făcea plăcere și nu era înzestrat pentru așa ceva. Când lovea mingea, aceasta se ducea rareori unde voia el și astfel nu era luat niciodată în echipă. În primii ani petrecuți la Istanbul nu li se alătura celor care jucau fotbal pe maidanele care delimitau străzile pentru că nu avea nici timpul, nici elanul necesar pentru așa ceva și pentru că, pe de altă parte, nu avea încălțări de rezervă, dar se uita la fotbal, la televizor, pentru că toți făceau acest lucru. S-a dus la ultimele meciuri ale turneului organizat de asociație, căruia Korkut îi acorda o mare însemnătate, socotind că-i aduna la un loc pe săteni, deoarece se gândea că toată lumea se afla acolo.

Când a văzut mulțimea aceea de oameni, a băgat, totodată, de seamă că pe cele două laturi ale terenului de sport împrejmuț cu sârmă ghimpată erau instalate tribune. A simțit un soi de frenesie, de parcă ar fi ajuns, în cele din urmă, la o nuntă la care participau toate cunoștințele sale, dar s-a așezat într-un loc fêrit și s-a uitat la meci în tăcere.

Jucau cei din Gümüșdere și din Çifekavaklar. Tinerii din Çifekavaklar

luaseră meciul în serios și, deși unii dintre ei purtau pantaloni, își pusese ră pe deasupra echipamentul, de aceeași culoare. Cei mai mulți dintre cei din Gümüşdere erau adulți care veniseră la meci îmbrăcați cu hainele de casă. Mevlut și-i amintea, atât de pe străzile pe care vindeau iaurt, cât și din Duttepe, precum și de la nunți (de la cea a lui Korkut însuși, de la cea a lui Süleyman și de la cele ale multor alora, precum și de la cele ale urmașilor lor), pe un iargiu din generația tatălui său, cocoșat și burtos, acum ieșit la pensie (ori de câte ori lovea mingea, jumătate dintre cei din tribune îl aplaudau, râzând), și pe băiatul său, foarte dornic de afirmare. Fiul, care venise la Istanbul cu treizeci și cinci de ani în urmă ca să vândă iaurt și să învețe (terminase liceul), la fel ca el, avea două camionete cu care distribuia măsline și brânză pe la băcăni, doi fii și două fiice, care și aplaudau tatăl, o soție cu basma și păr vopsit blond, care se ridicase de la locul ei pe la mijlocul meciului și-i dăduse soțului o batistă de hârtie ca să se ștergă de sudoare (precum și, după cum urma să vadă mai apoi Mevlut, o mașină Murat, ultimul model, în care încăpeau toți șase).

Mevlut și-a dat seama de ce se răspândiseră pretutindeni prin oraș, într-un timp relativ scurt, înghițind toate maidanele, spațiile de parcare ori terenurile fără proprietari, zonele acoperite cu covoare de plastic care imitau iarba și erau iluminate noaptea: toți râdeau puțin forțat, însă meciurile de fotbal ale adulților de prin mahalale erau foarte distractive. Spectatorii erau fericiți mai cu seamă când imitau meciurile de fotbal de la televizor. Mulțimea îi cerea arbitrului, strigând neobosit „șut, șut!“, să-i penalizeze pe jucători ca la televizor sau să acorde penalty. Când se dădea gol, toată lumea urla, răcnind tot ca la televizor, oamenii se sărutau, jucătorii care marcau se îmbrățișau îndelung cu ceilalți, spectatorii strigau neconținut felurite sloganuri și, din când în când, unii dintre aceștia îi cereau vreunui jucător îndrăgît să se îndrepte către tribune, strigându-i „aici, aici!“.

La un moment dat, când era cufundat binișor în atmosfera meciului, Mevlut și-a auzit strigat numele și nu i-a venit să creadă când a constatat că

toată gloata îl remarcase pe maestrul de ceai și administratorul asociației și, pe de o parte, bătea din palme, iar pe de altă parte răcnea într-un glas „Mevlut aici... Mevlut... Mevlut...“. Mevlut s-a ridicat în picioare și, după ce a făcut, stângaci, vreo două gesturi de salut, s-a înclinat brusc, așa cum făceau fotbalistii adevărați de la televizor. „Urrraaaa!!!“, au strigat oamenii. Ovațiile, însoțite de numele lui Mevlut, au mai continuat puțin, împreună cu un ropot impresionant de aplauze. Mevlut s-a așezat la locul său, derutat. Fusesse cât pe ce să i se umezească ochii.

15. Mevlut și Samiha

Ție ți-am scris

Constatarea că toată lumea îl îndrăgea, prilejuită de turneul de fotbal al asociației, îl făcuse pe Mevlut fericit și optimist. Când s-a dus iar s-o vadă pe Fevziye, a insistat pe lângă ea, arătându-i cât de decis e:

— Trebuie să mă duc în Duttepe și să stau puțin de vorbă cu mătușa ta! Să-i cer scuze că am ofensat-o din cauza aiurelii lui Süleyman. Asta nu se poate întâmpla însă în casa unchiului Hasan. Mătușa asta a ta, Samiha, nu iese niciodată din casă?

Fevziye i-a spus că, în unele zile, mătușa Samiha se ducea la prânz în târg, în Duttepe.

— Oare am făcut ce trebuie? a zis Mevlut. Vrei să mă duc și să stau de vorbă cu mătușa ta?

— Du-te, ar fi bine!

— Nu dăm dovadă de lipsă de respect față de răposata maică-ta, nu-i așa?

— Tată, n-ai s-o poți face singur, i-a zis Fevziye.

Mevlut a început să se ducă să-și facă rugăciunea de prânz în moscheea lui Hacı Hamit Vural din Duttepe. Cu excepția zilelor de vineri, în moschee

se aflau foarte puțini tineri. Vanzătorii din generația tatălui său, acum la pensie, muncitorii din construcții și nenumărații mecanici auto din zonă veneau la moschee cu mult înainte de vremea rugăciunii, iar după aceea se îndreptau alene, discutând, către cafenea aflată în pasajul de sub moschee. Unii dintre ei purtau barbă, o tichie verde și baston. Cum nu-și putea ascunde faptul că venea, de fapt, la rugăciune pentru a se întâlni apoi cu Samiha în târg, era preocupat de șușotelile bătrânilor, de tăcerea care domnea în lăcaș, de covoare, care erau deja ponosite, și nu se simțea, parcă, sincer când se ruga. Ce însemna faptul că un credincios nu e în stare să fie neîntâmic când își făcea rugăciunea în moschee, deși credea atât de mult în forța și în dragostea lui Dumnezeu și deși simțea nevoia să aște adăpost în El? Ce-i rămânea de făcut omului când nu putea fi el însuși dinaintea Domnului, în ciuda curăției inimii, a sincerității intenției sale? Și-a pus în gând să-l întrebe pe Preasfântul Învățător despre toate aceste lucruri, ba chiar și-a închipuit răspunsurile pe care ar fi urmat să i le dea acesta: „Dumnezeu îl știe pe cel care sălășluiește în sufletul tău!“, avea să-i spună Preasfântul Învățător în vreme ce toată lumea îl asculta. „Și, cum și tu știi că El știe, dorești ca ceea ce se află în lăuntru tău să fie totuna cu ceea ce se află în afara ta.“

După ce pleca de la moschee, își trecea vremea prin piața în care se deschisese, cu treizeci de ani în urmă, primele cafenele, prima băcănie și prăvălia de vechituri și în care se înființase prima stație de autobuz din Duttepe. Spațiul acela nu se mai deosebea acum de alte zone ale Istanbulului. Peste tot se aflau betoane, reclame, bănci și dughene care vindeau *kebab*. Deși se dusese de trei ori în Duttepe, nu izbutise încă să o întâlnească pe Samiha. Când tocmai se gândea că n-avea să-i poată spune acest lucru lui Fevziye a văzut-o, într-o zi, pe Samiha în fața cuptorului de pâine al familiei Vural.

S-a oprit din drum și și-a schimbat direcția de mers, pătrunzând în pasajul de sub moschee. Nu, se înșelase. Femeia aceea nu era nimerită pentru el. A intrat în cafenea din fundul pasajului; toată lumea se uita la televizor.

S-a năpustit afară cu aceeași viteză cu care intrase. Dacă ar fi urcat și ar fi ieșit pe ușa din spate, trecând prin curtea moscheii, s-ar fi putut duce la asociație fără să-l vadă ea. Și-a simțit sufletul invadat de o vie părere de rău. Oare avea să-și petreacă tot restul vieții singur? Nu dorea însă să se întoarcă din drum. A urcat până la etajul al doilea, pentru a face cale înapoi.

Când a pătruns în curtea moscheii lui Hacı Hamit Vural, a dat nas în nas cu Samiha. S-au privit o clipă, aflați la doi pași unul de altul, la fel ca la nunta lui Korkut. Ochii pe care-i văzuse atunci Mevlut erau, cu siguranță, ochii aceia. Pentru ochii ei negri scrisese scrisorile, pentru ochii aceia se slujise de ghiduri, de dicționare ca să le ticluiască. Din acest motiv, se simțea apropiat în cuget de Samiha, dar altfel, omeneste vorbind, i se părea o străină.

— Frate Mevlut, vii pe aici, dar nici nu treci prin partea de sus, pe la noi, nici nu ne dai de veste că vii, i-a zis Samiha cu îndrăzneală.

— Bine, am să vin, i-a zis Mevlut. Mai e însă și altceva... Ce-ar fi să vii mâine, la prânz, la ora douăsprezece, la localul de *muhallebi* Konak?

— De ce?

— Dacă am sta de vorbă aici, acum, în ochii tuturor... Au să ne iasă vorbe. Înțelegi?

— Înțeleg.

S-au despărțit salutându-se cu stângăcie, de departe, însă amândoi purtau întipărită pe chip satisfacția de a fi reușit să stabilească acea întâlnire. Dacă Mevlut n-ar fi spus vreun lucru pe care n-ar fi dorit să-l spună, dacă n-ar fi săvârșit vreun lucru de care să se simtă stânjenit, întâlnirea de la localul de *muhallebi* ar fi urmat să fie ușoară. Mevlut văzuse la Konak foarte multe cupluri care sporovăiau în timp ce luau masa. Și ei ar fi putut fi considerați soț și soție. Nu avea, adică, nici un motiv de îngrijorare.

Cu toate acestea, n-a putut să doarmă toată noaptea. Da, deși avea treizeci și șase de ani, Samiha continua să fie foarte frumoasă, numai că el simțea că n-o cunoaște. Dincolo de câteva vizite, de privirile schimbate în oglindă în

perioada petrecută la Cumnații (Mevlut se afla atunci întotdeauna cu spatele la ea), de nunți și de zilele de bairam, o văzuse foarte rar și știa că n-avea să se mai poată apropia de nimeni, până la sfârșitul vieții sale, așa cum se apropiase cândva de Rayiha. Trăise cu ea nas în nas vreme ce cincisprezece ani. Fuseseră împreună chiar și atunci când, în timpul zilei, nu se aflaseră împreună. O astfel de apropiere nu era cu puțință decât mulțumită tinereții și dragostei. De ce s-ar mai fi dus atunci la întâlnirea de a doua zi?

Dimineață s-a bărbierit cu băgare de seamă. S-a îmbrăcat cu cea mai nouă dintre cămășile sale albe și cu cel mai bun sacou. La ora douăsprezece fără un sfert a intrat în localul de *muhallebi*. Localul de *muhallebi* Konak era un restaurant mare, în piața Şişli, ceva mai încolo de stațiile de autobuz și de maxi-taxi, în rând cu moscheea, cu primăria din Şişli și cu tribunalul. Acesta servea nu doar piept de pui, dulciuri, feluri pentru micul dejun, ochiuri, ci și ciorbă de linte, plăcintă cu brânză, pilaf cu roșii și, cel mai important, *döner*. Oamenilor din Kültepe, din Duttepe și de pe celelalte dealuri, bărbați, femei și copii deopotrivă, le plăcea să treacă pe acolo la vremea când schimbau autobuzul ori maxi-taxiul sau când își vedeau de treburi prin Şişli și să stea la taclale, cu ochii țintă la portretul lui Atatürk, atânat pe un perete ori la oglinzi. Cum mulțimea care dădea năvală acolo la prânz nu începuse încă să se arate, Mevlut a găsit, așa cum spera, un cotlon aflat departe de ochii celorlalți și, pe de altă parte, ferit de zgomot. Se uita cu plăcere, din locul în care stătea așezat, la agitația care domnea în local, la chelnerii care umblau de colo până colo, la mișcărilor iuți ale omului cu scriptele și era emoționat la gândul că urma s-o vadă pe Samiha, care avea să intre în curând pe ușă, apropiindu-se de el.

S-a pomenit cu ea în față pe neașteptate. S-a întorsit ca sfecla și a făcut o mică boacăna, a răsturnat o sticlă de plastic, dar apoi, după ce s-a prelinș puțină apă din ea, a îndreptat lucrurile. Au râs amândoi. Au cerut fiecare câte o porție de pilaf cu *döner*.

Nu stătuseră niciodată așa, față în față, plini de seriozitate. Mevlut s-a

uitat pentru prima oară de aproape și îndelung la ochii negri ai Samihei. Ea și-a scos o țigară din geantă, a aprins-o cu bricheta și a suflat fumul înspre partea dreaptă a lui Mevlut. El își putea imagina că Samiha fuma, ba chiar mai bea câte ceva în camera ei, de una singură, numai că era cu totul altceva să o faci într-un local aglomerat, în timp ce stătea la masă cu un bărbat. Mevlut s-a simțit puțin amețit și, pe de altă parte, i-a trecut prin minte un amănunt care ar fi putut să le otrăvească relația: Rayiha n-ar fi făcut niciodată așa ceva.

Mevlut și-a cerut scuze pentru neînțelegere, vorbind de vizita lui Süleyman și de ceea ce îi transmisese Fevziye. Süleyman tulburase din nou apele cu o aiureală pe care și-o asumase...

— Nu, nu e chiar așa, i-a zis Samiha.

A spus ceva despre reaua intenție și despre stupizenia lui Süleyman; a lungit vorba, a amintit chiar și despre asasinarea lui Ferhat. Mevlut a spus că observase la ea o anumită aversiune față de Süleyman, pe care era cazul s-o lase în urmă.

Samiha s-a enervat destul de tare la auzul acestei idei. În timp ce-și mânca pilaful cu *döner*, lăsa din când în când furculița deoparte și-și mai aprindea câte o țigară. Mevlut nu-și imaginase deloc că putea să fie atât de nervoasă, de agitată. Și-a dat seama că ar fi fost mai fericită dacă planurile lor de căsătorie ar fi fost croite oarecum în pofida lui Süleyman.

— Chiar nu m-ai recunoscut la sfârșitul nunții cu Rayiha sau te-ai prefăcut? l-a întrebat Samiha.

— M-am prefăcut că nu te recunoșteam ca să nu se necăjească Rayiha, i-a zis Mevlut, aducându-și aminte de nunta care avusese loc cu douăzeci de ani în urmă.

N-a reușit să-și dea seama dacă Samiha crezuse sau nu minciuna lui. Au tăcut o vreme și și-au văzut de mâncare, ascultând freamătul din localul care devenea din ce în ce mai aglomerat. Apoi, Samiha l-a întrebat:

— Mie mi-ai scris scrisorile sau surorii mele?

— Ție ți le-am scris, a zis Mevlut.

A avut o clipă impresia că zărea o expresie de satisfacție pe chipul ei. Nu au mai vorbit multă vreme. Samiha continua să fie încordată, dar Mevlut simțea că e suficient pentru acea primă întâlnire, că discutaseră despre toate. I-a vorbit pe un ton învăluit despre bătrânețe, despre singurătate, despre însemnătatea unui tovarăș de viață.

Samihă l-a întrerupt brusc, în timp ce-i asculta vorbele cu atenție:

— Mi-ai scris scrisorile mie, dar le-ai spus tuturor, ani de zile, că i le-ai scris Rayihei. Și toți se prefăceau că te cred, deși știau că mi le-ai scris mie. Iar acum au să lase impresia că te cred când spui că mi le-ai scris mie.

— E adevărat că ți le-am scris ție, a zis Mevlut. Ni s-au petrecut privirile la nunta lui Korkut. Am scris scrisori legate de ochii tăi vreme de trei ani de zile. Süleyman m-a tras pe sfoară, așa că am trecut acolo numele Rayihei, nu pe al tău. Apoi, după cum știi, am fost fericit cu Rayiha. Acum aș putea fi fericit și cu tine.

— Puțin îmi pasă de ceea ce zic ceilalți! Vreau însă să-mi spui pentru ultima oară, cu sinceritate, că mie mi-ai scris scrisorile, a zis Samiha. Dacă nu, nu mă mărit cu tine!

— Ție ți-am scris scrisorile, din dragoste, i-a zis Mevlut.

Și-a dat seama, încă de pe când rostea aceste cuvinte, cât este de greu să rostești adevărul și, totodată, să fii sincer.

16. Casa

Ne purtam cu mare băgare de seamă

Samihă. Casa era o baracă de pe vremuri. Nu-i mai fusese adăugat nimic nou de când Mevlut locuia acolo cu taică-său. Mevlut mi-a vorbit îndelung

despre astfel de lucruri la cea de-a doua întâlnire a noastră de la Konak. Când îmi povestea despre locuința aceea pe care nici n-o văzusem încă o numea, cu duioșie, „casă“, la fel ca taică-său.

La această a doua întâlnire a noastră de la Konak am decis să ne căsătorim și să ne stabilim în casa din Kültepe. Ar fi fost greu să-i dau afară pe chiriașii aflați în locuința mea din Çukurcuma și, pe de altă parte, aveam nevoie de acea chirie. Părea că totul se rezuma la probleme legate de locuință. Mevlut îmi spunea din când în când vorbe mângâietoare, dar nu este cazul să le știți și dumneavoastră. Și noi o iubim tare mult pe Rayiha. Ne purtam cu mare băgare de seamă, iar lucrurile avansau puțin câte puțin.

Dacă nu plăteam chirie, puteam trăi foarte bine din chiria pentru cele două apartamente care-mi rămăseseră de la Ferhat, în Çukurcuma. Mai erau și veniturile lui Mevlut. La cea de-a doua întâlnire am discutat, în timp ce mâncam pilaf cu carne de pasăre, și despre aceste lucruri. Mevlut era destins, direct și, din când în când, sfios. Nu-l disprețuiam pentru sficiunea lui, ba dimpotrivă, îmi plăcea.

Fevziye a fost prima care a aflat de întâlnirile noastre. Bărbatul ei și Sadullah Bey au prins de veste că ne vedem înaintea familiei Aktaş. Mevlut, eu, Fevziye și Ibrahim, pe care ea îl ținea în brațe, ne-am dus să ne plimbăm pe țărmul Bosforului cu mașina lui Sadullah Bey. La întoarcere, Mevlut, care stătea pe scaunul din față, le striga fericit oamenilor care ne făceau semne de pe trotuar, crezând că e vorba de un taxi în căutare de clienți, și celor care păreau cât pe ce să se năpustească asupra noastră „nu vezi, taxiul e ocupat!“.

Mevlut voia să-l sune imediat pe Süleyman, ca să-l evacueze pe chiriașul aflat în casa din Kültepe, dar i-am cerut să mai aștepte, pentru că voiam să fiu eu cea care avea să le dea vestea celor din Duttepe. Vediha a primit-o foarte bine; draga mea soră m-a îmbrățișat și m-a sărutat. M-a enervat însă imediat după aceea, spunându-mi că toată lumea dorea acest lucru. Eu aș fi vrut să mă mărit cu Mevlut nu în ideea că toată lumea dorea acest lucru, ci în ideea că n-o dorea nimeni.

Mevlut voia, de fapt, să se ducă la familia Aktaş și să le dea el însuși vestea lui Süleyman și lui Korkut. L-am avertizat însă că dacă avea să dea amploare lucrurilor și avea să transforme vizita aceea într-o ceremonie, Süleyman și Korkut ar fi putut să creadă că le ceream îngăduința de a ne căsători, iar lucrul acesta m-ar fi putut supăra.

— Ce mare scofală! a zis Mevlut când m-a auzit vorbind despre asemenea frământări. N-au decât să creadă ce vor! Noi să ne vedem de treaba noastră!

Mevlut i-a dat lui Süleyman vestea la telefon, numai că el aflate, de fapt, totul de la VEDIHA. A refuzat să-l evacueze pe loc pe chiriașul din Rize care sălășluia în casa lui Mevlut. Avocatul cu care a discutat Süleyman le-a spus că ar fi fost nevoie de ani de zile pentru a-l evacua printr-o sentință judecătorească pe chiriașul acela fără contract care locuia într-o casă neintabulată. Mai apoi a discutat cu chiriașul, un scandalagiu vestit, trimis acolo de fiul cel mare al familiei Vural și renumit pentru duritatea, pentru violența sa, iar acesta a izbutit să obțină de la el un document notarial prin care bărbatul se angaja să părăsească locuința după trei luni. Mevlut a fost cuprins de nerăbdare, dar s-a și simțit ușurat când momentul căsătoriei a fost amânat cu trei luni. Lucrurile evoluau foarte rapid. Simțea că, la sfârșitul acelei povești, urma să se petreacă ceva rușinos și-și imagina uneori că toți cei care aveau de căsătoria sa cu Samiha spuneau „vai, biata Rayiha!“ și-l blamau. Bineînțeles că defăimătorii n-aveau să se mărginească să-l condamne, ci aveau să lanseze din nou pe piață vechea poveste, care începuse să fie dată uitării odată cu moartea Rayihei, înflorind lucrurile și afirmând „omul acesta i-a scris, de fapt, surorii mai mici, pentru ca apoi să se însoare cu cea mai mare“.

Mevlut își dăduse seama imediat, după faptul că Samiha abordase neîntârziat subiectul căsătoriei, după atitudinea ei rațională, hotărâtă, că n-aveau să se poată duce prin cafenele, pe la cinematografe, ba chiar pe la restaurante potrivite pentru masa de prânz înainte de încheierea căsătoriei.

Când s-a simțit dezamăgit de acest fapt, și-a dat seama că o parte a minții sale visase, de fapt, la asemenea lucruri. Pe de altă parte, negocierile legate de căsătorie, eforturile de a se vedea cu ea în așa fel încât să evite bârfele, faptul că nu reușea să-și dea seama exact cât de elegant trebuia să arate ceea ce urma, ce sumă avea să fie cheltuită cu acel prilej și ce minciuni oportune ar fi urmat să plaseze îl oboseau atât de mult, încât începuse să cugete la tihna cu care se asocia căsătoria prin pețitoare.

Nu se putea vedea cu Samiha decât o dată la două săptămâni, când aceasta venea, după-amiaza, la Sadullah Bey. Nu prea vorbeau mare lucru. În ciuda eforturilor făcute de Fevziye pentru a-i apropia, Mevlut constata că n-avea să se poată împrieteni cu Samiha înainte de căsătorie.

În luna septembrie 2002, când chiriașul din Kültepe a părăsit casa, Mevlut s-a bucurat să constate că găsise ceva care să pregătească terenul necesar pentru evoluția prieteniei sale cu Samiha. Aceasta a venit din Duttepe în Kültepe, pășind de-a lungul drumurilor înguste, întortocheate, și astfel au văzut împreună casa în care își petrecuse copilăria Mevlut.

Casa în care își petrecuse copilăria Mevlut, baraca cu o singură încăpere despre care îi povestise Samihei îndelung, cu entuziasm, când se întâlniseră la localul de *muhallebi* Konak era aproape o ruină. Podeaua era așternută cu pământ, la fel ca în urmă cu treizeci și trei de ani. Singura încăpere a casei avea alături o privată, cu o gaură în mijloc. Pe fereștrica privatei răzbătea hurea camioanelor care treceau seara pe șoseaua de centură. Lângă soba cu lemne fusese instalată și o sobă electrică. Mevlut n-a reușit să descopere brânșamentul ilegal, dar știa din experiență că într-un cartier precum Kültepe nimeni nu și-ar fi cumpărat sobă electrică dacă n-ar fi avut o conexiune ilegală la rețeaua de electricitate. Masa șchioapă, care se legăna și la care stătea să învețe nopțile, stăpânit de teama de duhuri rele, se afla la locul ei, la fel ca și patul cu somieră. Mevlut a văzut până și oalele în care obișnuia să fiarbă ciorbă, precum și ibricul în care făcea cafea cu treizeci și trei de ani în urmă. Chiriașii nu cumpăraseră, de-a lungul anilor, nimic nou pentru casă,

exact așa cum făcuseră și el și taică-său.

Împrejurimile se schimbaseră însă cu desăvârșire. Dealul noroios, pe jumătate pleșuv, era împânzit de case din beton, cu trei-patru etaje. Toate drumurile de pământ de odinioară, unele dintre ele abia croite în anul 1969, erau acum asfaltate. Unele dintre barăcile de pe vremuri se transformaseră în clădiri cu trei-patru etaje, care adăposteau cabinete de avocatură, birouri de arhitectură ori contabilitate. Antenele satelit și reclamele instalate pe toate acoperișurile schimbaseră cu totul priveliștea pe care o zărea Mevlut când ridica capul și se uita pe fereastră în timp ce-și făcea lecțiile, acasă, în anii de gimnaziu, însă minaretele moscheii lui Hacı Hamit și plopii rămăseseră la fel.

Mevlut a pardosit odaia, a reparat acoperișul barăcii (și el folosea acum acest cuvânt), a făcut altă privată și a zugrăvit peste tot, folosindu-se de ultimii bani pe care-i mai avea agonisiți. De vreo două-trei ori a trecut pe acolo și camionul companiei de construcții a lui Süleyman, dar Mevlut nu i-a suflat o vorbă Samiheii cu privire la ajutorul primit de la acesta. Se zbătea să fie în termeni buni cu toată lumea și nu voia să fie nimeni nemulțumit de căsătoria sa.

Mevlut era îngrijorat de faptul că fiica sa de la Izmir nu mai dăduse nici un semn de viață de-a lungul verii și nu venise la Istanbul nici măcar o dată; își alunga însă din minte această chestiune. Când au discutat totuși detaliile nunții, Fevziye nu i-a mai putut tăinui adevărul: Fatma nu era de acord ca el să se recăsătorească, după moartea mamei, cu mătușa ei. N-avea să vină la nuntă, la Istanbul. Nu accepta nici măcar să vorbească cu el și cu mătușa Samiha la telefon.

Abdurrahman Gât-Strâmb a venit la Istanbul în zăduful verii, iar Mevlut s-a dus în Duttepe, i-a cerut-o oficial de nevastă pe Samiha, în camera de la etajul al treilea al casei care se lăsase într-o rână la cutremur, și, totodată, i-a sărutat mâna, așa cum făcuse și cu douăzeci de ani în urmă, în casa de la țară, când i-o ceruse pe Rayiha. Oare tatăl și fiica, Abdurrahman Efendi Gât-

Strâmb și Samiha, s-ar fi putut duce la Izmir ca s-o convingă pe Fatma să vină la nuntă? Mevlut a vrut să se supere pe ea, s-o dea uitării pentru că nu le lăsase nici măcar o portiță deschisă pentru o astfel de vizită: Fatma întorsese spatele familiei. Nu s-a putut mânia însă pe fiica sa, căci îi dădea, în parte, dreptate. Vedea că și Samiha încerca același simțământ de vinovăție. Samiha, care se ocupase în mod special de Fatma după moartea mamei sale, care se zbatuse nespuse pentru ca ea să intre la facultate, a făcut la fel de multe eforturi ca Mevlut pentru a accepta atitudinea nepoatei sale. Când el i-a sugerat însă să facă nunta departe de ochii lumii, Samiha i-a propus să procedeze taman pe dos:

— Să facem nunta pe undeva pe aproape de Duttepe, ca să vină toată lumea să ne vadă... și să ne bârfească cum vrea..., a zis Samiha. În felul ăsta, povestea o să se termine mai repede!

Mevlut a admirat-o pentru această decizie și pentru faptul că subliniase, plină de curaj, că îmbrăca rochia albă de mireasă la treizeci și șase de ani. Au ales ca loc de desfășurare a nunții sediul asociației, pentru că se afla aproape de Duttepe și nu presupunea nici un fel de cheltuieli. Cum apartamentul în care funcționa asociația nu era foarte mare, cei veniți la nuntă își beau limonadele (și rachiurile, care erau servite pe sub masă, potrivit aranjamentului făcut de Mevlut), își plasau darurile și plecau, fără a zăbovi prea mult în sediul acela dogoritor, aglomerat și umed.

Samiha își închiriasse singură rochia de mireasă, de la un magazin din Şişli, unde se dusesse împreună cu Vediha. Mevlut a găsit-o nespuse de frumoasă în timpul nunții: bineînțeles că orice bărbat care și-ar fi încrucișat o clipă privirile cu o asemenea frumusețe i-ar fi scris scrisori de dragoste vreme de trei ani.

Süleyman ajunsese să-și dea seama că prezența lui o deranja pe Samiha: nici el, nici ceilalți membri ai familiei Aktaş nu și-au făcut prea mult simțită prezența la nuntă. La plecare, Süleyman era beat. L-a tras pe Mevlut deoparte:

— Nu uita că eu ți-am pus la cale ambele căsătorii, băiete! Nu-mi dau însă seama dacă am făcut bine sau nu.

— Ai făcut foarte bine! i-a zis Mevlut.

După nuntă, mireasa și mirele, Fevziye și bărbatul ei, precum și Abdurrahman Efendi Gât-Strâmb s-au dus cu Dodge-ul lui Sadullah Bey la un restaurant din Büyükdere unde se servea și băutură. Nici Mevlut, nici Samiha, care era încântată să-și poarte rochia de mireasă, n-au pus în gură picătură de băutură. La întoarcerea acasă, au stins toate luminile, s-au vârat în pat și au făcut dragoste. Mevlut simțise de la bun început că n-avea să fie nici o problemă, nici un inconvenient să facă dragoste cu Samiha. Amândoi au fost mai fericiți decât își imaginaseră.

În lunile care au urmat, Mevlut s-a străduit din răputeri să nu se gândească la Rayiha, care-i venea în minte în timp ce soția sa dormea, iar el se uita îngândurat pe fereastra casei-baracă, către Duttepe, către moscheea lui Hacı Hamit, către celelalte dealuri, ticsite de blocuri. În primele luni de căsnicie a fost cuprins de câteva ori de sentimentul că mai trăise cândva clipele pe care le trăia atunci. N-a reușit însă să-și dea seama dacă era vorba de o iluzie datorată faptului că se recăsătorise după ani de zile sau faptului că revenise în casa copilăriei sale.

1. Băutură dulce preparată din tuberculii uscați și măcinați ai unor specii de orhidee; se consumă caldă, cu scorțișoară presărată deasupra, fiind la mare căutare în serile de iarnă.
2. Rulouri din lipie, cu umplutură clasică de *kebab* (în forma sa cea mai simplă, carne friptă de miel și salată, sub diverse forme).
3. *Güllaç* – desert tradițional preparat cu apă de trandafiri, lapte și zahăr; e asociat mai ales cu perioada Ramadanului; *aşure* – un fel de budincă dulce, preparată în mod tradițional din patruzeci de feluri de „semințe“ sau „boabe“ (alune, nuci, fistic, grâu, porumb, năut, fasole, mazăre, bob, rodie etc.). Potrivit legendei, acesta ar fi fost primul fel de mâncare preparat de Noe după Potop.
4. Hamza bin ‘Abd al-Muttalib (cca. 566-625), unul dintre unchii materni ai Profetului Muhammad.
5. Bătălia de la Uhud (625), precedată de o altă confruntare cunoscută, cu mize similare –

cea de la Badr (624) –, a opus comunitatea islamică de la Medina, în fruntea căreia se afla însuși Profetul Muhammad, și o grupare de la Mecca, condusă de unul dintre cei mai înverșunați contestatari ai acestuia, Abu Sufyan bin Harb, încheindu-se cu victoria acesteia din urmă.

6. Grup etnic stabilit mai ales pe coastele turce ale Mării Negre și în Georgia, care vorbește o limbă înrudită cu mingreliana și cu georgiana.
7. În Turcia, halvaua preparată, în principal, din făină, apă, unt și zahăr este servită în mod tradițional cu ocazia ceremoniilor de înhumare, dar și cu alte prilejuri: pentru a celebra nașterea unui copil, plecarea în armată, revenirea din pelerinaj, începutul sau absolvirea școlii, inaugurarea unei case etc. – cu alte cuvinte, ea însoțește numeroase rituri de trecere. Halvaua, în diversele sale forme, se asociază însă și cu marile sărbători religioase, precum și cu diverse sărbători care marchează momente de referință din istoria islamului.
8. „Sura care deschide cartea“ sau „Deschizătoarea“ – sura introductivă a Coranului, alcătuită din șapte versete; este adeseori rostită ca rugăciune independentă, inclusiv ca rugăciune pentru morți.
9. Una dintre reformele kemaliste, care prevedea înlocuirea alfabetului arab cu cel latin; legea care a consfințit această schimbare a fost votată la 1 noiembrie 1928 și a intrat efectiv în vigoare la 1 ianuarie 1929.
10. „Surzi, muți, orbi, ei nu se vor întoarce către Dumnezeu.“ (*Coranul* II: 18)
11. Una dintre Insulele Prinților, aflată în Marea Marmara, aproape de Istanbul; este cunoscută mai ales ca Sivriada.
12. Armistițiul de la Mudros, din 30 octombrie 1918, încheiat între Imperiul Otoman și Forțele Aliate, în timpul Primului Război Mondial, care a pus capăt ostilităților din Orientul Mijlociu. Acesta a fost urmat, printre altele, de divizarea Imperiului Otoman și de ocuparea Istanbulului de către Aliați.
13. Numele personajului principal, de origine arabă, are sensul de „nou-născut, prunc abia venit pe lume“. Cuvântul *mevlit*, cu varianta *mevlid*, de aceeași origine, desemnează în mod particular un tip de poem de mari dimensiuni (*mesnevi*), care relatează nașterea și viața profetului Muhammad, precum și ceremoniile religioase în cadrul cărora sunt citite sau recitate astfel de poeme.
14. Afirmația personajului reproduce cel de-al doilea articol din *Mecelle*, codul civil al Imperiului Otoman la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX; *Mecelle* pornea de la tradiția juridică a școlii hanefite și încerca să realizeze o armonizare a acesteia cu tradiția juridică europeană. A rămas în vigoare până la începuturile perioadei republicane, fiind înlocuit în anul 1926 cu Codul Civil Turc.
15. „În înțelegeri se respectă scopurile și sensurile“ – citare trunchiată a celui de-al treilea articol al codului civil otoman amintit mai sus, la care se făcea trimitere ori de câte ori exista o neconcordanță între intenție și expresia sa.

16. Autor arab fictiv, evocat de Orhan Pamuk și în romanele *Mă numesc Roșu și Cartea neagră*.
17. Un gen de colțunași cu carne; se servesc de obicei cu iaurt și usturoi și/sau cu sos tomat.
18. Varianta turcă a benzilor de desene animate cu Lucky Luke.

Partea a șasea

(miercuri, 15 aprilie 2009)

„Târguiala în familie nu dă rezultate pozitive într-o zi ploioasă.”

Biron Pașa, *Justificarea și ironia*

Blocul cu douăsprezece etaje

Renta oraşului ți se cuvine

— Ai jurat că n-ai să cobori niciodată mai jos de şaizeci și doi la sută, i-a spus Samiha, petrecându-și soțul până la ușă. Să nu te temi de ei și să nu te dai bătut!

— De ce să mă tem? a zis Mevlut.

— Să nu crezi în aiurelile lui Süleyman și să nu te enervezi! Ai luat titlul de proprietate?

— Hârtia de la primar e la mine, a zis Mevlut în timp ce cobora panta.

Pe cer se vedeau nori plumburii de ploaie. Urmau să se întâlnească cu toții la băcănia unchiului Hasan din Duttepe, ca să discute situația și să se tocmească pentru ultima oară. Vural Construct, marea companie de construcții a familiei Vural, urma să ridice şaisprezece blocuri-turm în Duttepe și în Kültepe, profitând de legea sistematizării urbane. Potrivit planurilor, pe terenul pe care se găsea casa cu o singură încăpere moștenită de Mevlut de la tatăl său, în care acesta locuia cu Samiha de șapte ani, urma să se ridice o clădire cu douăsprezece etaje. Pentru realizarea acesteia se impunea ca Mevlut să cadă la înțelegere cu familia Vural, așa cum făcuse foarte multă lume. Korkut și Süleyman erau furioși pe el pentru că lungise tocmeala și trăgea mereu de timp.

Mevlut nu semnase încă învoiala; continua să locuiască cu Samiha în casa copilăriei sale, însă unele dintre apartamentele aflate în imobilul cu douăsprezece etaje care avea să fie ridicat cândva pe amplasamentul acesteia erau vândute încă de pe atunci. Mevlut ieșea uneori în grădina casei, arăta înspre cerul aflat chiar deasupra sa, se declara uimit de bogătașii care plătiseră deja familiei Vural contravaloarea apartamentelor ai căror proprietari urmau să devină într-o bună zi pe undeva pe acolo, pe sus, și-i lua în răspăr. Samiha nu râdea însă deloc la asemenea glume. Mevlut prețuia realismul celei de-a

doua dintre soțiile sale.

Macheta blocului a cărui construcție nu începuse încă era expusă la sediul biroului de promovare deschis de Vural Construct pe bulevardul Çarşı, aflat între Duttepe și Kültepe. O funcționară blondă, care purta pantofi cu toc, le prezenta vizitatorilor tipurile de apartamente disponibile și mostre din materialele care urmau să fie folosite pentru baie și bucătărie, răstimp în care făcea o pauză, după care spunea că dinspre fațada de sud se va vedea, începând cu etajul al șaselea, Bosforul. Pe Mevlut îl cuprindea amețea numai la gândul că cel care avea să urce șase etaje din grădina locuinței sale, veche de patruzeci de ani, urma să zărească Bosforul. A lungit drumul ca să mai arunce o privire asupra machetei, înainte de a purcede la ultima tocmeală cu familia Aktaş.

În anul 2006, când le ajunsese pentru prima oară la ureche vestea că autoritățile anunțau instituirea unor zone speciale de sistematizare urbană în Duttepe și Kültepe, la fel ca în foarte multe alte cartiere ale Istanbulului, și încurajau construirea de blocuri-tur, locuitorii cartierului fuseseră foarte satisfăcuți. Pe vremuri, pe dealurile acelea nu se puteau ridica decât imobile cu cel mult trei-patru etaje. Acum, în Duttepe și în Kültepe erau autorizate clădirile cu douăsprezece etaje. Aceasta însemna bani în buzunarele tuturor. Toată lumea știa că în spatele acelei decizii, care fusese luată cu încuviințarea Ankarei, se afla familia lui Hacı Hamit Vural, care era foarte apropiată de AKP¹, partidul de guvernământ, și care deținea nenumărate terenuri în acele zone. Acesta era și motivul pentru care, la alegerile municipale desfășurate cu o lună în urmă, numărul de voturi acordate AKP, partidul aflat la putere, oricum foarte numeroase, sporise considerabil în acele cartiere. Vocile scepticilor, care se plâneau de tot și de toate, nici măcar nu se făcuseră auzite la început.

Primele nemulțumiri au venit mai apoi din partea chiriașilor. Când prețurile terenurilor și chiriile au crescut brusc, după autorizarea construcțiilor cu douăsprezece etaje, cei de felul fostului chiriaș din Rize al

lui Mevlut, care de-abia se mai descurcau de la o lună la alta, au început treptat să plece de pe acele dealuri. Chiriașii aceia vechi încercau același sentiment pe care-l trăise Mevlut când plecaseră din Tarlaabaşı: sentimentul că nu mai aveau un viitor prin acele locuri și că în clădirile falnice care urmau să se înalțe acolo vor locui alți oameni, mai avuți decât ei...

Potrivit noii legi, pentru ridicarea unei clădiri cu douăsprezece etaje era necesar ca terenurile a aproape șaiszeci de proprietari de barăci să fie reunite într-o „insulă“. „Insulele“, care divizau Duttepe și Kültepe în sectoare, fuseseră circumscrise și făcute publice de către primărie în răstimp de un an. Ca urmare a acestui fapt, vecinii de barăci care aflaseră că, într-o bună zi, vor locui împreună într-un bloc-turm începuseră să se adune, serile, în casa unuia ori a altuia dintre ei, să dezbătă problemele, bând ceai și trăgând din țigară, să-și aleagă reprezentanți (erau foarte mulți amatori) care să le trateze problemele cu autoritățile și cu firma de construcții și să se angajeze în tot soiul de ciorovăieli mărunte. Mevlut se dusese de trei ori la asemenea reuniuni, la presiunile Samihei. Deprinsese repede sensul cuvântului „rentă“, alături de toți ceilalți bărbați, și începuse să-l și folosească. Odată ridicase mâna și arătase pe larg cât de mult trudise, cât de mult se chinase răposatul taică-său ca să-și înalțe casa. Era însă cu mult mai fericit să vândă bragă, seara, pe străzile pustii decât să participe la discuții despre procente și participații, pe care nu prea le putea urmări.

Potrivit noii legi, pentru a putea deveni proprietari de apartamente în blocurile acelea turm, micii deținători de terenuri trebuiau să le vândă mai întâi antreprenorilor acțiunile pe care le dețineau. Lucrările erau râvnite de multe companii de construcții din Turcia, dar cea mai puternică dintre ele era firma lui Hacı Hamit Vural, care se afla în relații bune atât cu guvernul de la Ankara, cât și cu populația din cartier. Prin urmare, vechii proprietari de barăci din Duttepe și din Kültepe au început să se abată pe la biroul de pe bulevardul Çarşı pentru a vedea macheta din vitrina biroului firmei Vural Construct, ca să-și dea seama cum ar fi putut să devină proprietari de

apartamente și ca să se târguie cu mezinul lui Hacı Hamit Vural.

În cazul celorlalți zgârie-nori care se ridicau în numeroase zone din Istanbul, cota de participație a constructorului și a proprietarilor de barăci era, în general, de cincizeci-cincizeci la sută. Unii deținători de titluri de proprietate care-și găsiseră un reprezentant destoinic și care acționaseră solidar izbutiseră să salte acest procent, prin negociere, la cincizeci și cinci, ba chiar la șaiszeci la sută. De cele mai multe ori însă oamenii nu reușeau acest lucru, așa încât între vecinii de baracă care urmau să devină cândva vecini de bloc se iscau neînțelegeri și certuri cu privire la procentul solicitat ori la termenul de predare al locuinței. Mevlut auzise de la Süleyman, care-i relata asemenea povești cu zâmbetul pe buze, că o parte dintre reprezentanții cartierelor primeau șperțuri de la antreprenori. Korkut și Süleyman erau implicați în toate acele cleveteli, ciondăneli și târguieli atât în calitatea lor de vechi proprietari de terenuri din Duttepe, cât și în cea de asociați ai firmei de construcții a lui Hacı Hamit Vural.

În cazul în care dețineau acte de proprietate oficiale, deținătorii vechilor barăci, devenite, în mare parte, case cu trei-patru etaje, puteau să negocieze strâns cu autoritățile și cu firmele de construcții. Cei care nu aveau însă decât niște hârtii obținute de la primar, vechi de patruzeci de ani, și, pe de altă parte, case cu o singură cameră, ca Mevlut (în Kültepe existau încă multe locuințe de acest fel), se speriau și dădeau înapoi în fața amenințării antreprenorilor, care le spuneau că statul ar fi putut găsi o cale de a pune mâna pe terenurile lor.

Un alt subiect de dezbatere era reprezentat de chiria locuințelor temporare: în cazul ridicării unor blocuri-turn, care aveau la bază o legislație specifică, chiriile locuințelor în care urmau să sălășluiască, pe perioada construcției, proprietarii terenurilor ale căror case ori barăci fuseseră demolate erau suportate de către antreprenori. În unele zone ale orașului, perioada respectivă fusese stabilită prin contract la doi ani, dar pentru că antreprenorii nu izbutiseră să finalizeze imobilele la timp, proprietarii de terenuri rămăseseră

pe drumuri. Cum bârfele pe această temă se răspândeau prin Istanbul cu iuțeala fulgerului, cei mai mulți dintre viitorii locuitori ai blocurilor-turm ajunseseră la concluzia că era mai puțin riscant să se înțeleagă cu antreprenorii după ce aceștia sfârșeau negocierile cu ceilalți. Unii dintre ei trăgeau de timp și întârziu lucrările de construcție deoarece știau că era mai profitabil să se târguiască cu companiile constructoare după ce acestea cădeau la învoială cu toată lumea.

Korkut era foarte cătrănit pe proprietarii aceia de case, pe care-i numea „dopuri“. Spunea că respectivii nu erau decât niște nenorociți de negociatori care voiau să obțină o participație mai mare și mai multe apartamente decât ar fi avut dreptul, punându-le astfel bețe în roate celorlalți. Și Mevlut auzise povești referitoare la „dopuri“ care obținuseră șase, ba chiar șapte apartamente în niște blocuri cu șaisprezece-șaptesprezece etaje în care ceilalți abia de se aleseseră cu câte două apartamente înghesuite. Asemenea negociatori de succes se iveau, în general, din rândurile celor care plănuiau să vândă mai apoi apartamentele acelea noi, scumpe și să se mute în alte orașe ori cartiere, căci nu doar autoritățile și antreprenorii, ci și foștii lor vecini ori prieteni, cărora le era imposibil să ajungă în posesia noilor locuințe, erau furioși pe ei nevoie mare și făceau presiuni asupra lor. Mevlut auzise că în unele blocuri-turm din Oktepe, din Zeytinburnu și din Fikirtepe se iscaseră scandaluri între „dopuri“ și vechii lor vecini de cartier, scandaluri care ajunseseră până la bătăi cu pumnii și cuțitele și despre care se scrisese și prin ziare. Se mai spunea că antreprenorii, care voiau, de fapt, să-i divizeze pe proprietarii de terenuri, zădărau acele neînțelegeri pe ascuns. Mevlut cunoștea bine poveștile acelea cu „dopuri“, căci la ultima târguială care avusese loc între ei, Korkut îi zisese „băi, Mevlut, nu te mai deosebești cu nimic de «dopuri»!“.

Biroul de pe bulevardul Çarşı al firmei Vural Construct era pustiu. Mevlut participase la foarte multe ședințe de promovare, organizate separat de proprietarii de case și de antreprenori, admirase împreună cu Samiha

machetele albe, fâlnice, cu balcoane stranii ale blocurilor și încercase să-și dea seama cum ar fi arătat micul apartament orientat spre nord care i s-ar fi cuvenit lui. În birou se aflau fotografii ale celorlalte blocuri-turn ridicate de familia Vural la Istanbul și ale tânărului băcan Hacı Hamit, cu lopata în mână, pe vremea când lucra la primele clădiri. Nici pe drumurile pavate cu piatră cubică pe care obișnuiau să-și parcheze mașinile cumpărătorii veniți din cartierele bune ale orașului la sfârșit de săptămână nu se afla atunci, la vremea amiezii, nimeni. După ce a mai pierdut puțin vremea prin târg și după ce s-a uitat prin vitrinele magazinelor de la poalele moscheii lui Hacı Hamit Vural, Mevlut a început să urce ulițele înguste, întortocheate din Duttepe pentru a se duce la întrunirea de la băcănie.

Când era copil, pe platoul aflat la capătul primelor case din capul pantei se aflau niște barăci de lemn urât mirositoare, în care își culca oamenii Hacı Hamit Vural. Mevlut îi zărea uneori, pe ușa deschisă, pe muncitorii aceia tineri și trudiți care își dormeau parcă somnul de veci pe priciurile de lemn instalate în încăperile umede și întunecoase. Numărul caselor rămase pustii în ultimii trei ani, după ce chiriașii plecaseră, continua să sporească. Nimeni nu mai voia să închirieze locuințe acolo pe motiv că, într-un fel sau altul, întregul cartier avea să fie demolat, iar ruinele acelea indicau un Duttepe învechit și urât. În fața sa se vedea cerul întunecat. Mevlut era amărât; avea sentimentul, în timp ce urca panta, că urca, parcă, la cer.

De ce nu fusese în stare să spună „nu“ stăruinței Samihei de a cere șazeci și doi la sută?! Era greu să ajungă la un compromis cu familia Aktaş dacă solicita un astfel de procent. La ultimele tocmele cu Korkut, Mevlut îi ceruse cincizeci și cinci la sută, Korkut găsisese că până și acea cotă era mare, dar decisese să mai aibă o discuție. Korkut și Süleyman veniseră cu acel prilej la asociație, după care nu-l mai sunaseră multă vreme. Mevlut era îngrijorat, dar, pe de altă parte, îi făcea plăcere să treacă drept „dop“ în ochii lui Korkut și intuia că, mulțumită acestui fapt, avea să se aleagă cu cea mai valoroasă participație.

Cu o lună în urmă, când Duttepe și Kültepe fuseseră declarate zone seismice sensibile, Mevlut, la fel ca majoritatea locuitorilor din Kültepe, văzuse în acest fapt o nouă mutare a familiei Vural. Legea respectivă fusese adoptată pentru ca, după cutremurul din 1999, decizia de demolare a blocurilor vechi și șubrede să poată fi luată cu o majoritate de două treimi din voturile proprietarilor. Guvernul și antreprenorii se foloseau însă de ea pentru a-i scoate din joc pe proprietarii caselor modeste, care zădărniceau ridicarea blocurilor-turm. Mevlut se întreba cum ar fi putut să-i spună lui Korkut despre cele șaizeci și două la sute de procente asupra cărora stăruise Samiha în timp ce ieșea el pe ușă, căci după apariția respectivei legi devenise și mai greu să-ți asumi rolul de „dop“.

Erau căsătoriți de șapte ani și era fericit cu Samiha. Pe parcurs deveniseră buni prieteni. Nu era vorba însă de o prietenie creativă, centrată asupra aspectelor amuzante, însuflețite ale vieții, ci de o prietenie orientată spre muncă, spre depășirea dificultăților și spre acceptarea banalității cotidiene a existenței. Când ajunsese s-o cunoască într-o oarecare măsură, Mevlut constatase că în ea sălășluia o femeie îndărătnică, hotărâtă și dornică să trăiască bine, iar latura aceasta a ei îi plăcuse. Samiha nu știa însă ce să facă cu latura aceea viguroasă și, poate că din această cauză, se amesteca în treburile lui Mevlut mai mult decât ar fi vrut acesta, ba chiar îl conducea.

Mevlut era de multă vreme de acord să cadă la pace cu familia Vural pentru cincizeci și cinci de procente: cu o astfel de participațiune puteai deveni proprietarul a trei apartamente obișnuite, fără perspectivă, situate la etajele inferioare ale unui bloc cu douăsprezece niveluri. Lui Mevlut ar fi urmat să-i revină mai puțin de un apartament, căci printre moștenitorii legali ai tatălui său se mai numărau și mama, și surorile sale de la țară. Pentru a intra în posesia unui apartament întreg, Samiha ar fi urmat să achite, în răstimp de cinci ani (dacă ar fi putut să obțină procentul de șaizeci și doi la sută, termenul ar fi scăzut la trei ani), diferența, apelând la chiria încasată pe apartamentele din Çukurcuma, rămase de la Ferhat. Apartamentul avea să

devină astfel proprietatea lor comună. Își făcuseră socoteala discutând și chibzuind îndelung.

Cum nu dorea defel să-și piardă speranța de a deveni posesorul unui apartament la bloc (de fapt, al unei jumătăți de apartament), la patruzeci de ani de la sosirea sa la Istanbul, Mevlut a intrat aproape cu frică în băcănia pestriță a unchiului său, Hasan, în a cărei vitrină se zăreau cutii, gazete și sticle de tot felul. Prăvălia era pe jumătate cufundată în beznă, așa încât i-a fost o clipă imposibil să-și deprindă ochii cu interiorul ei.

— Măi Mevlut, mai vorbește și tu cu tata! îi zisese Süleyman. Ne înnebunește! Poate că pe tine o să te asculte.

Unchiul Hasan stătea așezat la tejghea, așa cum făcuse mereu în ultimii treizeci și cinci de ani. Îmbătrânise binișor, dar era drept ca bradul. Mevlut și-a amintit cât de mult semăna, de fapt, cu tatăl său; în copilărie n-ar fi avut cum să bage de seamă acest lucru. L-a îmbrățișat și l-a sărutat pe unul dintre obraji cu negi și cu fire răzlețe de păr.

Süleyman îl tachina, iar Korkut mustăcea mereu pentru că le înmâna în continuare clienților marfă în pungi meșterite din hârtie de ziar (unchiul Hasan le numea „pungi de hârtie“). Unchiul Hasan își făcea singur pungile, când stătea de pomană, folosindu-se de gazete vechi pe care le aducea de acasă sau pe care le aduna de ici, de colo, așa cum făceau toți băcanii din Istanbul prin anii 1950, 1960, și le spunea fiilor săi, în apărarea acestei deprinderi, „nu făc rău nimănui!“. Mevlut s-a așezat pe scaunul din fața unchiului Hasan și s-a apucat să împăturească ziare, așa cum făcea ori de câte ori se ducea la prăvălie.

Süleyman i-a spus tatălui său că mahalaua se transforma cu repeziciune și că mușterii n-aveau să mai vină la un magazin care folosea pungi confecționate din ziare murdare, folosite.

— N-au decât să nu mai vină! i-a zis unchiul Hasan. Oricum, aici nu e magazin, ci băcănie.

S-a întors spre Mevlut și i-a făcut cu ochiul.

Süleyman a adăugat că tatăl său făcea, de fapt, un lucru inutil, ba chiar neeconomic, căci kilogramul de pungi din plastic, gata confecționate, era cu mult mai ieftin decât kilogramul de ziare vechi. Mevlut a fost satisfăcut de prelungirea disputei dintre ei, și aceasta atât pentru că se temea de discuția despre participația la bloc, cât și pentru că în grupul alcătuit de familia Aktaş se ivise de la sine o breșă. De aceea, l-a susținut pe unchiul Hasan când acesta a spus „băiete, în viață nu se reduce totul la bani!“ și a spus că nu orice afacere din care ieșeau parale era utilă.

— Mevlut tot se mai străduiește să vândă bragă, măi, tată! a zis Süleyman. Noi îl stimăm foarte mult, dar nu facem afaceri după logica lui.

— Mevlut are mai mult respect față de mine decât aveți voi, i-a zis unchiul Hasan. Și-apoi, uitate, el nu stă de pomană, ca voi, ci face pungi!

— O să-l vedem noi cât ne respectă când o să ne spună care e ultimul lui cuvânt, a zis Korkut. La ce te-ai gândit, Mevlut?

Mevlut s-a neliniștit, dar au tăcut cu toții pentru că în prăvălie tocmai intrase un băiat care zicea „unchiule Hasan, pâine!“ . Unchiul Hasan, care era trecut de optzeci de ani, a scos din dulap o pâine și a pus-o pe tejghea. Copilul, care avea vreo zece ani, a strâmbat din nas, pe motiv că nu era bine coaptă.

— Nu alege cu mâna, ci cu ochii, băiatul meu! i-a zis unchiul Hasan și s-a dus să-i scoată din dulap o pâine mai coaptă.

Mevlut a ieșit în stradă; îi venise în minte o soluție. Avea în buzunar un telefon mobil pe care i-l dăruise Samiha cu șase luni în urmă. Singura care-i dădea telefon era ea; Mevlut nu folosea aparatul niciodată. Acum voia să-i telefoneze soției sale pentru a-i spune că procentul de șazezeci și doi la sută era foarte ridicat, că era cazul să-l mai reducă, căci altfel avea să se lase cu ciondăneală. Samiha n-a răspuns însă la telefon. Când s-a pornit ploaia, Mevlut, care-l văzuse ieșind, în cele din urmă, pe băiatul de mai devreme cu o pâine în mână, a intrat din nou în băcănie și, așezându-se lângă unchiul Hasan, s-a apucat să facă pungi, plin de gravitate. Süleyman și Korkut i se

pângeau tatălui lor, pe un ton defăimător, de „dopurile“ care, deși se încheiase înțelegerea, le provocau dificultăți de ultim moment, de șmecherii care voiau să renegocieze cu ei, de ticăloșii care le cereau bani antreprenorilor pe ascuns pentru că-și convinseseră vecinii să semneze contractele, și-i furnizau numeroase amănunte. Mevlut intuia că și pe el urmau să-l vorbească pe la spate pe același ton. A observat, totodată, cu mirare, după întrebările pe care le adresa fiilor săi, că unchiul Hasan urmărea acele târguiești și lucrări de construcție și că, pe de altă parte, tot mai încerca să-și dirijeze fiii, din băcănie. El crezuse însă că acesta n-avea habar de nimic în afară de prăvălie, pe care n-o mai ținea acum decât de plăcere.

Atunci i-au picat ochii pe un chip familiar, aflat într-o gazetă veche pe care tocmai o împătura în acele clipe. Titlul de alături spunea: MOARTEA MAESTRULUI CALIGRAF. S-a întristat, dându-și seama că Preasfântul Învățător murise: l-a săgetat inima de durere și a fost cuprins de tristețe. Sub fotografia aceea de tinerețe scria: „Unele dintre lucrările ultimului nostru mare maestru caligraf se află în muzeele din Europa“. Mevlut trecuse ultima oară pe la lăcaș cu șase luni în urmă. Preasfântul Învățător se afla la o distanță de neatins, undeva foarte departe, printre gloatele de admiratori, și era cu neputință să auzi, să pricepi ce spunea. În ultimii zece ani, zonele din preajma casei sale, ca și străzile din Çarşamba, se umpluseră de oameni care făceau parte din tot soiul de secte și care erau înveșmântați în straie de toate culorile. Oamenii aceia purtau haine cu vechi tâlcuri religioase, precum cele din Iran, din Arabia. Mevlut fusese speriat de religiozitatea lor cu tentă politică și nu se mai dusese prin cartierele acelea. Acum îi părea rău că nu-l mai văzuse o dată, pentru ultimă oară, pe Preasfântul Învățător. S-a ascuns în dosul gazetei vechi pe care o ținea în mână, ca să cugete la el.

— Mevlut, ai să împăturești după aceea ziare cu tata, i-a zis Korkut. Acum să încheiem învoiala pe care am decis s-o încheiem. Mai avem și alte treburi! Toată lumea ne întreabă „dar vărul vostru dinspre tată de ce n-a semnat încă?“. Noi v-am dat, ție și Samihei, tot ce ne-ați cerut.

— Nu vrem să stăm la internatul lui Hacı Hamit după ce ni se demolează casa.

— Bine. Să trecem în învoială o mie două sute cincizeci de lire pe lună, bani de chirie, pentru trei ani. O să stați unde o să vreți voi.

Era o sumă pe cinste. Mevlut a prins curaj:

— Pe lângă asta, vrem o participație de șaizeci și două de procente.

— De unde până unde procentul ăsta de șaizeci și doi la sută?! (Ce mult și-a dorit atunci Mevlut să spună „păi, Samiha a tot ținut-o așa!“.) Ultima oară a fost vorba de cel mult cincizeci și cinci la sută.

— Așa ni s-a părut nouă potrivit, a zis Mevlut, cu o siguranță de care se mira și el.

— Atunci nu se poate! i-a zis Korkut. Avem și noi onoarea noastră! Nu se poate să ne duci de nas așa, pe față! Păcat! Mevlut, știi ce-ai făcut, nu? Tată, vezi ce fel de om e Mevlut ăsta al nostru?!

— Potolește-te, băiete! i-a zis unchiul Hasan. Mevlut e om cu scaun la cap.

— Atunci o să coboare sub cincizeci și cinci la sută, iar povestea asta o să se sfârșească aici! Bineînțeles că dacă Mevlut n-o să semneze, o să umble vorba că cei din familia Aktaş n-au fost în stare să-l convingă nici măcar pe vărul lor. Oamenii se adună seară de seară, ca să vadă cum să se tocmească, și clevetesc. Șmecherul de Mevlut Bey ne șantajează, profitând de temerile oamenilor. ăsta e ultimul tău cuvânt, Mevlut?!

— ăsta e ultimul meu cuvânt! a zis Mevlut.

— Bine! Hai să plecăm, Süleyman!

— Stai, măi, frate! i-a zis Süleyman. Dragul meu Mevlut, mai gândește-te și la următorul aspect: de îndată ce antreprenorii au să pună mâna pe două treimi din acțiuni, ca urmare a apariției decretului cu zona seismică, n-o să mai aibă nimeni milă de tine. Au să te dea afară din casă și au să-ți dea pe teren atât cât ai declarat tu la cadastru și la biroul de impozite. Tu, de fapt, n-ai titlu de proprietate. Ai hârtia de la primar. Știi, oricum, că în partea de

jos a hârtiei ăleia, pe care voiai să mi-o dai mie într-o seară când erai aghesmuit și-i scriai scrisori de dragoste Rayihei, se află, alături de numele unchiului Mustafă, și numele tatei. Dacă treaba asta ajunge la tribunal, n-ai să primești, peste zece ani, nici măcar jumătate din ceea ce-ți propunem noi acum. Tot mai insiști în sensul ăsta?

— Băiețe, nu se cade să vorbești așa cu nimeni! i-a zis unchiul Hasan.

— Insist! a zis Mevlut.

— Hai să mergem, Süleyman! a zis Korkut.

Cei doi au ieșit din băcănie furioși, fratele mai mare înainte, mezinul după el, și s-au îndepărtat, alergând prin ploaia care cădea afară.

— Băieții noștri au trecut de cincizeci de ani, dar tot ambițioși și îndârjiți sunt! a zis unchiul Hasan. Numai că o asemenea sfadă nu ne șade bine. Au să vină înapoi curând. Mai scade și tu nițel...

Mevlut nu i-a putut zice „o să mai scad“. Dacă Korkut și Süleyman l-ar fi luat, de fapt, mai cu binișorul, ar fi fost pregătit să se învoiască cu ei pe loc pentru cincizeci și cinci la sută. Samiha o ținuse una și bună cu șaiszeci și doi la sută doar ca să le facă lor în ciudă. Pe Mevlut îl neliniștea până și gândul că era posibil ca, după zece ani de procese, să nu se aleagă decât cu praful de pe tobă. S-a întors la gazeta pe care o ținea în mână.

Vestea morții Preasfântului Învățător apăruse cu patru luni în urmă. Mevlut a mai citit o dată știrea aceea scurtă. În gazetă nu se sufla o vorbă despre lăcaș și despre calitatea de *Şeyh* a Preasfântului Învățător, care fuseseră la fel de însemnate în existența sa ca și caligrafia.

Ce avea de făcut Mevlut? Dacă ar fi plecat, afacerea s-ar fi dus pe apa sâmbetei și i-ar fi fost și mai greu să se întoarcă după aceea ca să se împace cu ei. Poate că vărul său Korkut voia să pretindă, la tribunal, că pe hârtia de la primar era trecut și numele tatălui său, acesta având niște drepturi asupra terenului (aveau să treacă, bineînțeles, sub tăcere faptul că pususeră mâna, cu ani în urmă, pe terenul din Duttepe și că-l vânduseră pe cel din Kültepe), și, în felul acesta, ar fi sfârșit prin a-i lua totul. Mevlut nu știa cum ar fi putut să

se ducă acasă și să-i spună toate acele lucruri Samihei; continua să împăturească gazete în tăcere. În prăvălie au intrat, apoi au ieșit niște femei care au cumpărat orez, săpun, biscuiți, precum și niște copii care au stat să-și aleagă niște gume de mestecat și ciocolată.

Unchiul Hasan tot mai ținea caietul cu datorii pentru unii dintre mușterii. Pentru că nu mai vedea, îi punea pe clienți să scrie cu mâna lor în caiet ce anume cumpăraseră. După plecarea unuia dintre ei, s-a întors spre Mevlut și i-a cerut să se uite dacă acesta își trecuse corect târguielile în caiet. Când și-a dat seama că fiii săi n-aveau să mai facă cale întoarsă pentru a îndulci lucrurile, i-a vorbit lui Mevlut pe un ton consolator:

— Ce frați, ce prieteni buni eram eu și răposatul taică-tău! i-a zis el. Am îngrădit împreună terenurile din Kültepe și Duttepe și tot împreună ne-am ridicat și casele, cu mâinile noastre. L-am pus pe primar să treacă numele amândurora în josul hârtiei ca să nu ne rupem unul de altul. Pe vremea aia vindeam iaurt cu taică-tău, mâncam împreună, ne duceam împreună la rugăciunea de vineri, apoi stăteam în parc și fumam împreună... Hârtia de la primar e la tine?

Mevlut a pus hârtia aceea veche de patruzeci de ani, umedă și boțită ca vai de capul ei pe tejghea.

— Până la urmă însă am ajuns să ne îndepărtăm. De ce? Pentru că el nu le-a adus la Istanbul pe mama și pe surorile tale mai mari. Răposatul taică-tău și cu tine ați trudit din greu. Apartamentele alea ți se cuvin ție mai mult decât oricui. Surorile tale n-au venit să muncească aici, ca tine. De fapt, toate cele trei apartamente pe care o să vi le dea antreprenorul ar trebui să fie ale tale. Eu am niște hârtii din astea pe care le dădea cândva primarul, necompletate. Primarul îmi era prieten, am și ștampila lui. Le-am pus deoparte acum treizeci și cinci de ani. Hai să rupem hârtoaga asta! Să facem alta, pe o hârtie goală. Scriem acolo numele tău și apoi punem fumușel ștampila. În felul ăsta, tu și Samiha o să vă alegeți cu apartamentul fără să mai fie nevoie să le dați celor din familia Vural alți bani.

Mevlut și-a dat seama că lucrul acesta ar fi însemnat să scadă partea mamei și a surorilor sale de la țară și s-o sporească pe a sa, așa că a zis „nu“.

— Nu spune „nu“ pe loc! Tu ești cel care a nădușit aici, la Istanbul. Renta orașului ți se cuvine.

Mevlut a ieșit o clipă afară, în ploaie, căci îi suna telefonul în buzunar.

— M-ai sunat, ce s-a întâmplat? I-a întrebat Samiha.

— Nu merge bine, i-a zis Mevlut.

— Nu cumva să cedezi în fața lor..., i-a zis Samiha.

Mevlut a închis telefonul furios și a intrat în băcănie.

— Eu plec, unchiule Hasan! a zis el.

— Tu știi mai bine, băiatul meu! i-a zis unchiul Hasan, văzându-și de împăturitul ziarelor. Până la urmă, totul se sfârșește unde vrea Dumnezeu!

Mevlut și-ar fi dorit ca unchiul său să-i spună „mai stai nițel, căci băieții au să se înmoaie imediat!“. S-a necăjit atât pentru el, cât și pentru Samiha, care-l împinsese până în acel punct. Era furios pe Korkut și pe Süleyman, pe familia Vural, dar mai cu seamă pe el însuși. Dacă i-ar fi spus „da“ unchiului Hasan cu puțin timp în urmă, ar fi reușit să obțină, până la urmă, apartamentul acela care i se cuvenea. Acum nu mai era sigur de nimic.

În timp ce o lua la vale pe drumul asfaltat (pe vremuri era din pământ mocirlos), sinuos, coborând prin fața unui supermarket cu alimente (pe vremuri acolo era un magazin cu haine vechi), pe scări (pe vremuri nu existau) și mergea prin ploaie, pe strada aceea largă care ducea spre Kültepe, și-a adus aminte de Rayiha, așa cum i se întâmpla de nenumărate ori de-a lungul unei zile. În perioada aceea o și visa mai des decât înainte. Erau vise dureroase, apăsătoare. Între el și Rayiha se aflau mereu ape care se revărsau, pârjoluri, neguri. Apoi, tenebrele se preschimbau într-un soi de codru sălbatic, la fel ca blocurile acelea urâte care se înălțau în dreapta sa. Mevlut își dădea seama că printre copacii din codru sălășluiau câini, că acolo se afla mormântul Rayihe și, în timp ce pășea către Rayiha, deși se temea de câini,

și dădea seama cu bucurie că iubita sa se găsea tocmai în partea cealaltă, în spatele său, că se uita la el, că era vie și se trezea fericit, dar stăpânit de o strângere de inimă ciudată.

Dacă ar fi fost acasă, Rayiha ar fi făcut ce-ar fi făcut, i-ar fi spus niște vorbe tandre și l-ar fi alinat pe soțul ei cel neliniștit. Cât despre Samiha, odată ce-și punea ceva în minte nu mai vedea altceva în jur decât ceea ce voia ea, iar faptul acesta nu făcea decât să-i sporească neliniștea lui Mevlut. Acesta ajunsese să nu mai poată fi el însuși decât seara, când vindea bragă.

În curțile unor case părăsite fuseseră așezate niște anunțuri în care se preciza că terenul respectiv aparținea firmei Vural Construct. Pe vremea când ajunsese Mevlut acolo pentru prima oară, coastele acelea străbătute de drumul principal, în pantă, care ducea spre Kültepe erau simple terenuri virane. Tatăl său îl trimitea prin locurile acelea ca să strângă hârtie, lemne și vreascuri pentru foc. Acum, pe ambele laturi ale drumului se înălțau blocuri mizere, cu șase-șapte etaje, ale căror temelii erau constituite de fosta barăci. Acestea fuseseră, la început, niște case cu două-trei etaje. Mai apoi, clădirilor acelorora cu fundații nespuse de șubrede le fuseseră adăugate atât de multe etaje pe șest, încât nu mai rentă să le demolezi și să ridici în locul lor alte imobile înalte, noi. De aceea, firmele de construcții nu mai încercau să cadă la înțelegere cu proprietarii imobilelor, după cum nici cei care posedau apartamente în acele clădiri nu doreau să profite de permisiunea de a-și construi douăsprezece etaje. Korkut spusese cândva că imobilele acelea înspăimântătoare, cu etaje construite, fiecare, în alt stil, făceau ca Duttepe ori Kültepe să arate urât, scăzând, totodată, prețurile clădirilor noi, și că singura soluție ar fi fost ca zonele acelea să fie nimicite de un cutremur zdravăn.

După cutremurul din 1999, Mevlut se surprindea uneori gândindu-se, la fel ca toți istanbulezii, la adevăratul mare cutremur, despre care oamenii de știință spuneau că era iminent și că urma să culce orașul la pământ. Simțea atunci cât de efemer era orașul în care viețuia de patruzeci de ani și ale cărui case, în care pătrunsese de mii, de zeci de mii de ori, îi erau atât de familiare,

cât de vremelnice erau viața pe care o ducea acolo și aducerile sale aminte. Își dădea seama că și generația blocurilor-torn ridicate în locul barăcilor construite de generația sa urma să dispară într-o bună zi, odată cu toți cei care trăiau prin acele locuri. În fața ochilor lui Mevlut prindea viața uneori, aidoma unui vis, ziua în care urmau să se facă nevăzuți toți oamenii și toate clădirile, iar atunci nu mai voia să facă nimic și nu mai avea nici o așteptare de la viață.

Pe vremea când se căsătorise el cu Rayiha, în anii în care era fericit, credea că orașul n-avea să se schimbe niciodată și că el avea să-și facă loc acolo, trudind din greu pe străzi, că avea să se armonizeze cu el. Lucrul acesta se și împlinise, de fapt. Când însă mai veniseră, în ultimii patruzeci de ani, odată cu el, încă zece milioane de oameni și-l asaltaseră, așa cum făcuse el, dinspre periferii, orașul se preschimbase, la rândul său, într-un cu totul alt spațiu. Se spunea că Istanbulul, care avea trei milioane de locuitori pe vremea când venise el acolo, ar fi ajuns să aibă treisprezece milioane.

Picăturile de ploaie i se strecurau pe la ceafă, pe sub guler. Mevlut, care avea acum cincizeci și doi de ani, și-a căutat un loc în care să se adăpostească, căci nu dorea să-și facă inima să bată și mai năvalnic. N-avea nici o problemă cu inima, însă în perioada aceea fuma peste măsură. În față, pe dreapta, se găsea un loc viran unde cei de la cinematograful Derya proiectaseră filme câteva veri și unde se organizau, pe vremuri, nunți și petreceri de circumcizie; acesta fusese transformat în teren de mini-fotbal, fiind acoperit cu un gazon verde din plastic și înconjurat cu un gard de sârmă ghimpată. Mevlut organizase cândva acolo meciurile asociației. S-a adăpostit sub streșina clădirii în care se afla administrația. Și-a aprins o țigară, stând cu ochii ațintiți la picăturile de ploaie care cădeau pe gazonul verde.

Viața sa se scurgea într-o atmosferă de neliniște care devenea din ce în ce mai intensă. Și-ar fi dorit ca, la vârsta aceea, să se poată destinde ceva mai mult, numai că îi lipsea pacea interioară pentru a o face. Sentimentul de absență și de inadecvare pe care-l încercase când venise pentru prima oară în

oraș sporise după moartea Rayihei, mai cu seamă în ultimii cinci ani. Ce avea să-i spună Samihei? Ajunsesese să-și dorească să aibă o casă în care să stea liniștit până la sfârșitul vieții, o casă din care să fie sigur că nu urma să fie dat afară. Samiha ar fi trebuit însă să-l consoleze pentru faptul că n-avea să aibă parte de așa ceva, însă el știa că, odată ajuns acasă, cea care va avea mai mare nevoie de alinare va fi soția sa. S-a decis să nu-i relateze Samihei decât partea pozitivă a târguielii. Așa ar fi trebuit să abordeze, cel puțin, subiectul respectiv.

Canalizarea deficitară din Kültepe nu reușea să preia toată apa care se scurgea de pe pantele abrupte. Mevlut și-a dat seama după claxoanele mașinilor aflate în trafic, care era blocat, că jos, pe bulevardul Çarşı, se acumulaseră mari cantități de apă.

Când a ajuns acasă, era ud learcă. A exagerat, căci era stânjenit de privirile Samihei:

— Totul e în regulă, i-a zis el. Ne dau în fiecare lună câte o mie două sute cincizeci de lire, ca să stăm unde vrem noi.

— Mevlut, de ce minți?! Chestia a picat! i-a zis Samiha.

O sunase Vediha pe mobil și-i spusese că bărbatul ei Korkut era ofensat și supărat că povestea se sfârșise și că-l scosese pe Mevlut din calcule.

— Și tu ce-ai spus? I-ai spus că m-ai pus să jur, când am ieșit din casă, că n-am să cobor mai jos de șaiszeci și doi la sută?

— Ți pare rău? I-a întrebat Samiha, ridicând ironic din sprânceană. Ți spui că, dacă i-ai fi luat cu duhul blândeții, Korkut și Süleyman s-ar fi purtat mai bine cu tine?

— I-am luat cu duhul blândeții toată viața mea! i-a zis Mevlut.

Apoi, cum Samiha tăcuse, a prins curaj:

— Dacă fac acum pe căposul, putem pierde și apartamentul ăla. Ți asumi responsabilitatea pentru așa ceva? Sun-o iar pe sora ta, ia-o ușor, mă tem de ei, îmi pare rău...

— Eu nu fac așa ceva!

— Atunci o sun eu pe Vediha! i-a zis Mevlut, dar n-a băgat mâna în buzunar după telefon, ca s-o sune.

Se simțea singur. Știa că, fără sprijinul Samihei, n-avea să poată lua nici o decizie importantă în ziua aceea. Și-a scos lenjeria udă, cu ochii la priveliștea pe care-o vedea când era elev de gimnaziu și-și făcea lecțiile. Lângă clădirea veche, portocalie, a Liceului de Băieți Atatürk, în curtea aceea mare prin care-i plăcea lui să alerge și în care făceau ora de sport, fusese ridicată o clădire nouă și atât de impozantă, încât ori de câte ori se uita într-acolo avea impresia că fosta sa școală era un spital.

Telefonul Samihei a sunat, ea a răspuns, zicând „suntem aici!“, după care s-a întors spre Mevlut:

— Vine Vediha, i-a zis ea. Iar tu nu te duci nicăieri, stai s-o aștepți!

Samiha credea că Vediha venea la ei ca să le spună „Mevlut a procedat greșit, să mai reducă puțin pretențiile“ și-l povățuia să nu cumva s-o asculte:

— Vediha e o persoană foarte inimoasă. N-o să vină cu o propunere care să ne facă nouă rău.

— Să n-ai chiar atâta încredere în sora mea mai mare! i-a zis Samiha. Ea îl protejează pe Süleyman, mai presus de tine. N-a făcut mereu așa?!

Oare aceea să fi fost o împunsătură pe tema scrisorilor? Dacă era așa, ar fi fost pentru prima oară, în cei șapte ani de căsnicie, când Mevlut o vedea pe Samiha referindu-se, ofensată, la ele. Au tăcut amândoi, ascultând ploaia de afară.

Apoi a bătut cineva în ușă, de parcă ar fi izbit în ea cu pumnii. Și-a făcut apariția Vediha, care le-a spus „m-am udat rău de tot, rău!“; avea însă cu ea o ditamai umbrela mov și nu se udase decât la picioare. Samiha i-a dat niște ciorapi curați și papucii ei de casă, iar în timpul acesta Vediha a pus pe masă o hârtie:

— Mevlut, semnează chestia asta, ca să se termine odată! Ai cerut mai mult decât ți se cuvenea, așa că m-am străduit mult să aplanez lucrurile...

Mevlut văzuse și pe la alții același contract-cadru, așa că știa unde să se

uite: s-a bucurat nespus să constate că acolo scria *Şaizeci Şi doi* la sută, dar s-a stăpânit.

— Dacă nu mi se cuvine, nu semnez! a zis el.

— La oraş contează câştigul, nu ceea ce ți se cuvine, tot n-ai învățat asta, măi, Mevlut?! i-a zis Vediha zâmbind. Ai să te alegi cu ceea ce ai câștigat acum peste zece ani. Ai obținut tot ce-ai vrut, așa că nu mai face nazuri!

— Nimeni nu semnează fără să citească, a zis Samiha, dar văzând cele *Şaizeci Şi două* de procente pe care i le arăta Mevlut, s-a simțit, la rândul ei, ușurată: Ce s-a întâmplat? a întrebat-o ea pe sora ei.

Mevlut a luat pixul și a semnat învoiala. Vediha l-a sunat pe Korkut de pe telefonul ei mobil, dându-i vestea. Apoi i-a întins Samiheii pachetul cu plăcinte pe care-l adusese și, în timp ce sorbea ceaiul adus de sora ei și aștepta să se oprească ploaia, le-a povestit totul pe îndelete: Korkut și Süleyman erau, de fapt, supărați foc pe Mevlut. În ciuda tuturor stăruințelor Vedihei, lucrurile decurseseră în așa fel încât ar fi urmat, de fapt, un proces, iar Mevlut ar fi pierdut, până la urmă, totul. Bătrânul Hacı Hamit Vural, care era la curent cu situația, îi telefonase însă chiar el, în persoană, lui Korkut:

— Hacı Hamit visează să facă în Duttepe, în zona în care se află casa noastră, o clădire cu mult mai mare, un ditamai turnul, le-a zis Vediha. De aceea i-a spus „dați-i vărului vostru tot ce vrea“. N-au să încheie înțelegerea pentru turnul acela înainte de a isprăvi blocurile cu douăsprezece etaje.

— Să nu cumva să fie vreun dedesubt aici! a zis Samiha.

Samiha i-a arătat mai apoi contractul și unui avocat care i-a spus că la mijloc nu era nici o lucrătură. S-au instalat în Mecidiyeköy, într-un apartament de bloc aflat aproape de asociația lui Mevlut. Acesta însă a rămas cu gândul la Kültepe, la casa pe care o evacuasese. S-a dus de câteva ori acolo, ca să vadă dacă nu cumva în locuința aceea pustie se aciuseră oameni fără adăpost ori hoți, deși nu era, oricum, nimic de furat. Vânduse absolut tot ceea ce putea avea vreo valoare, de la clanțele ușilor până la robinete.

La sfârșitul verii, când demolatorii de la Vural Construct, care veniseră

cu buldozere, s-au apucat să culce la pământ casele din Kültepe, Mevlut s-a dus acolo zi de zi, ca să se uite la ei. În prima zi a avut loc o ceremonie progubernamentală, la care au fost chemați diverși jurnaliști și în timpul căreia primarul a ținut un discurs. În zilele dogorătoare de vară care au urmat, nimeni (nici măcar cei care încheiaseră învoielii profitabile cu Vural Construct) n-a mai aplaudat ca la serbare în timp ce i se prăbușea casa, învăluită într-un nor de praf Mevlut a văzut oameni care plângeau, râdeau, nu suportau să se mai uite la spectacol ori făceau scandal, sub un pretext oarecare, în timp ce le erau doborâte casele. Când a venit și rândul casei sale cu o singură încăpere, s-a mâhnit de moarte. I s-au umezit ochii când sutele de mii de amintiri, copilăria, mâncărurile din care se înfruptase cândva, lecțiile pe care le învățase, mirosurile pe care le adulfecase acolo, vocea tatălui său, care sforăia când dormea, tot și toate s-au făcut praf într-o clipă, la o singură izbitură de lamă a buldozerului.

1. Sigla Partidului Dreptății și Dezvoltării (în turcă, Adalet ve Kalkınma Partisi), formațiune politică de centru-dreapta fondată în anul 2001 de către Recep Tayyip Erdoğan și aflată la putere din anul 2002, după cinci victorii succesive obținute la alegerile electorale din Turcia.

Partea a șaptea

(joi, 25 octombrie 2012)

*„Înfățîșarea unui oraș se schimbă, din păcate,
Cu mult mai repede decât inima omului.“*

Baudelaire, *Lebăda*

*„Eu nu pot să gândesc decât mergând. De îndată ce mă opresc
locului, nu mai gândesc; mintea mea nu funcționează decât
odată cu picioarele.“*

Jean-Jacques Rousseau, *Confesiuni*

Înfățișarea unui oraș

Eu nu pot să gândesc decât mergând

Acum locuiau cu toții în același bloc cu douăsprezece etaje și șaiszeci și opt de apartamente, aflat pe culmea din Kültepe. Pe latura fără perspectivă, orientată spre nord, nu se afla decât apartamentul lui Mevlut și al Samihei. Aceștia locuiau la primul etaj. Unchiul Hasan și mătușa Safiye locuiau la parter, Korkut și Vediha la etajul al nouălea, iar Süleyman și Melahat, la ultimul etaj. Uneori se întâlneau la intrare, unde portarul, care fuma fără întrerupere, îi dojenea pe copiii care băteau mingea, alții în ascensor, râdeau, glumeau unii cu alții, se purtau de parcă ar fi fost cât se poate de firesc să locuiască cu toții într-un bloc cu douăsprezece etaje, numai că, de fapt, situația în care se aflau li se părea ciudată.

Dintre toți, Süleyman o socotea cel mai ciudată, deși se simțea fericit. El își dorise să aibă un apartament cu perspectivă, dar nu în acel bloc D, cu douăsprezece etaje, ci vizavi, în Duttepe, la unul dintre etajele superioare ale turnului cu treizeci de niveluri pe care-l ridicase cu atâta grijă Hacı Hamit Vural, în ultimii ani ai vieții sale. La doi ani de la moartea neașteptată, la vârsta de nouăzeci de ani, a lui Hacı Hamit (la înmormântarea sa venise și ministrul lucrărilor publice și al locuințelor), care spusese „să vină și fratele tău mai mare, și tatăl tău în turnul construit de mine!“, căci lucrul acesta i se păruse de bun-simț, conducătorii de la Vural Construct se răzgândiseră și-i îndepărtaseră din clădire pe Korkut și pe Süleyman. Süleyman se supărase tare de tot și, după ce dezbătuse acest subiect cu Korkut de-a lungul întregului an 2010, izbutise să identifice două rațiuni ale aceluia gest. Prima dintre ele decurgea din faptul că, la o reuniune de sfârșit de an, Korkut spusese, plângându-se de cuantumul exagerat al șperțurilor date pentru obținerea autorizațiilor de reconstrucție, „oare chiar s-o lua atât de mult?!“. Fiii lui Hacı Hamit luaseră întrebarea ca pe o ofensă personală, percepând în

ea o aluzie de genul „de fapt, nu le dați șperț miniștrilor, ci băgați banii în buzunar“. Korkut nu făcuse însă o asemenea insinuaare. Al doilea motiv – care, mai apoi, fusese rememorat și repus pe tapet – se lega de faptul că, din pricina intervenției eșuate de la Baku, Korkut se alesese cu epitetul de „pucist“. Acest calificativ, care era privit întotdeauna cu indulgență de către regimurile naționalist-conservatoare, îi irita pe cei aflați la guvernare.

Adevăratul motiv, pe care aveau să-l afle mai târziu, era însă afirmația tatălui lor, care le spusese celor de la Vural Construct că el n-avea să semneze nimic dacă nu aveau să locuiască cu toți în același imobil; efortul de a-i convinge pe unchiul Hasan și pe mătușa Safiye să plece din casa cu patru etaje în care locuiau de patruzeci de ani și să se mute într-un apartament de bloc îi pusese la grea încercare pe Korkut și pe Süleyman; un efect pozitiv în această privință îl avusese și faptul că ultimele etaje ale casei se înclinaseră la cutremur.

În dimineața Sărbătorii Sacrificiului din anul 2012, Mevlut nu i-a văzut în mulțimea care-și făcea rugăciunea la moscheea lui Hacı Hamit Vural nici pe Süleyman, nici pe Korkut, nici pe fiii acestora. Pe vremuri însă, când locuiau pe dealuri, în cartiere diferite, se întâlneau cu siguranță înainte de ceremoniile de bairam, își făceau rugăciunea împreună, apoi se duceau tot împreună, pășind pe covoarele din moschee și croindu-și loc cu coatele prin mulțime, să îi sărute mâna lui Hacı Hamit.

Fiecare dintre ei avea acum telefon mobil, dar nici unul nu-l sunase pe Mevlut, iar acesta se simțise destul de stingher în timp ce-și făcea rugăciunea în mijlocul acelei mulțimi uriașe de bărbați, care se revărsau din curtea moscheii în piață, pe străzi, așa cum se întâmplase mereu în ultimii ani. I se petrecuseră privirile și se salutase cu câteva persoane familiare din Duttepe, din Kültepe, pe care le cunoștea de pe vremea gimnaziului și a liceului, precum și cu câțiva bărbați, proprietari de magazine și mașini, cu care era vecin în blocul D, dar aerul precipitat, nedelicat și nerăbdător al oamenilor i-au trezit sentimentul că-și făcea rugăciunea într-un cartier căruia nu-i mai

aparținea. Oare câte dintre persoanele aflate în mulțimea aceea de tineri mai știau că răposatul Hacı Hamit Vural, al cărui nume fusese menționat de predicator la patru-cinci nume după cel al lui Atatürk, în vreme ce erau enumerați „cei care, prin eforturile lor, ne-au dăruit această țară și această viață minunată“, fusese acolo cu ani în urmă, la nunta lui Mevlut cu Rayiha, dăruindu-i un ceas de mână?

Când s-a întors de la moschee, Samiha nu era acasă. Și-a dat seama că aceasta urcase la etajul nouă, la Vediha. Abdurrahman Gât-Strâmb venise să-și petreacă bairamul în Kültepe și locuia acolo de o săptămână. Apartamentul acela avea foarte multe camere orientate spre partea fără perspectivă a blocului; Korkut și socrul său reușeau să se descurce fără să se vadă unul cu altul, iar Vediha și Samiha își petreceau majoritatea timpului în fața televizorului, în tovărășia tatălui lor. Cât despre Süleyman, acesta își urcase pesemne familia în mașină în zori și se dusese în Üsküdar, ca să-și viziteze socrul de bairam. Mevlut deducea acest lucru după faptul că mașina sa, un Ford Mondeo, nu se afla în parcare.

Apartamentul lui Mevlut, aflat la primul etaj, dădea către parcare imobilului cu douăsprezece etaje, iar Mevlut trăgea foarte multe concluzii de acolo, dintre pereții lui, cu privire la viața cuplurilor de pensionari din bloc, a tinerilor burghezi care vorbeau în gura mare, a perechilor despre care nu știa cu ce anume se îndeletniceau, a nepoților iaurgiilor de pe vremuri, acum absolvenți de facultate, și a copiilor de toate vârstele care jucau neîncetat fotbal în parcare. Fiii lui Süleyman, în vârstă de șaisprezece (Hasan) și paisprezece ani (Kâzım), se numărau printre cei mai gălăgioși dintre aceștia. Când mingea ieșea din parcare și se rostogolea la vale pe pantă, fotbalistii aceia tineri și puturoși nu alergau după ea, ci începeau să țipe la unison „mingea, mingea, mingea!“, ca să le-o aducă vreo persoană care venea dintr-acolo, iar lucrul acesta îl scotea din sărite pe Mevlut, care-și câștigase întreaga existență mergând pe jos.

Mevlut nu încercase însă nici măcar o dată să deschidă fereastra

apartamentului în care locuia de opt ani de zile pentru a-i dojeni și a-i reduce la tăcere pe băieții care băteau mingea. Șase zile pe săptămână pleca de acasă dimineața, la ora zece și jumătate, și se ducea la asociația consătenilor, în Mecidiyeköy, iar de la mijlocul lui octombrie până la mijlocul lui aprilie vindea cu regularitate bragă, seara. Pentru a face acest lucru, se ducea prin cartiere precum Şişli, Nişantaşı și Gümüşsuyu, în care se aflau blocuri vechi, cu patru-cinci etaje, și locuiau oameni chivernisiți. Se desprinsese cu totul de Tarlabası, fostul său cartier, care fusese inclus în planul de sistematizare urbană și ale cărui case grecești, vechi de sute de ani, fuseseră în cea mai mare parte evacuate, urmând ca acolo să se ridice mici hoteluri cochete, centre comerciale ample și diverse clădiri cu scop turistic.

În timp ce-și pregătea ceaiul de dimineață, Mevlut s-a uitat la niște bărbați care sacrificau animale în parcare (n-a reușit însă să vadă berbecii lui Süleyman), după care a frunzărit cartea *Taifasuri*, semnată de Preasfântul Învățător. O văzuse semnalată cu șase luni în urmă în ziarul *Irşad*, care era atârnat în vitrina unei băcănii, strânsese grijuliu douăzeci de cupoane, iar apoi se alesese cu scrierea aceea pe a cărei ultimă copertă se găsea o fotografie plăcută, de tinerețe a Preasfântului Învățător. Mevlut se gândea că își adusese și el contribuția la conceperea părții intitulată „Intenția inimii și a limbii“. Uneori deschidea volumul la acele pagini și le citea cu atenție.

Pe vremuri, el, taică-său, unchi-său și verii săi obișnuiau să se ducă cu toții, după rugăciunea de bairam, răsând și sporovăind, în Duttepe, să mănânce la micul-dejun plăcintele pregătite de mătușa Safiye pentru cei din familie și să bea ceai. Cum acum locuiau separat, nu mai aveau unde să se vadă ori pe la cine să se mai abată, din simplă deprindere, cu toții. Mătușa sa îi invitase la masă pe toți, pentru a menține viu vechiul spirit, însă Süleyman și ai lui lipseau pentru că se duseseră la familia lui Melahat, iar copiii pentru că, după ce-și primeau bănuții de bairam, se plictiseau de bunicii lor.

Deoarece nici Korkut nu se arătase devreme în dimineața aceea de

sărbătoare, mătușa Safiye a tunat și-a fulgerat cu privire la antreprenorii și politicienii lacomi de bani, pe care-i socotea capul răutăților și care-i duseseră de nas pe dragii ei feciori:

— De câte ori nu le-am zis eu „măi băieți, demolați-ne casa după ce murim, iar atunci o să puteți face în locul ei un bloc-turm cât vreți voi de înalt“, dar nu i-am putut convinge să mă asculte! M-au înnebunit zicându-mi „mamă, casa asta o să se dărâme oricum la cutremur, așa că o să vă fie foarte bine la bloc“. N-am avut nici o încredere în ce-au zis ei! Omul nu vrea însă să se pună de-a curmezișul când vine vorba de dorințele propriilor copii. S-au jurat și s-au răsjurat, „mamă, o să aveți în față o grădiniță, copaci, ai să întinzi mâna pe fereastră și-ai să culegi prune și dude din pom“, mi-au zis. Nici prune, nici dude, nici pui, nici găini, nici pământ, nici grădină! Noi nu putem trăi fără iarbă, fără găngăni, băiatul meu! Așa s-a îmbolnăvit unchiul Hasan. După ce s-au ridicat clădirile astea, nici măcar pisicile ori câinii nu mai dau pe-aici. În zilele de sărbătoare nu-ți mai bate nimeni la ușă, afară de copiii care vin să-și ia darul. Nu mai vine nimeni la masă! Draga mea casă, în care am locuit patruzeci de ani, pe dealul de vizavi, a fost demolată, în locul ei a fost ridicat un ditamai turnul, iar eu stau și mă uit într-acolo jelind, dragă Mevlut! Pentru tine am făcut pasărea asta, mai ia un cartof, căci îți place!

Samihă n-a pierdut nici ea prilejul de a arăta cât de nefericiți erau cei care locuiau acolo din cauza imobilelor înalte, urâte care fuseseră ridicate în cartierul vechi, pe dealul cu barăci. La mijloc se afla, desigur, și plăcerea de a-i vorbi de rău, uitându-se stăruitor în ochii mamei lor, pe Korkut și pe Süleyman, care intraseră cu entuziasm în afacerile TOKİ¹ cu blocuri-turm, alături de familia Vural. Samihă a mai vorbit despre necazurile cu care se confruntau familiile care, după ce trăiseră vreme de patruzeci de ani în case înconjurată de grădini, ridicate cu mâna lor, fuseseră nevoite să se mute în noile blocuri-turm, unele dintre ele pentru bani, altele pe motiv că nu aveau acte de proprietate și că locuiau într-o zonă seismică, despre casnicele care

intraseră în depresie și ajunseseră pe la doctori, despre oamenii care rămăseseră în stradă pentru că blocurile lor nu fuseseră terminate, despre cei care nu-și putuseră achita datoriile față de antreprenori, despre cei care trăseseră la sorți apartamente proaste și cărora le părea rău că se mutaseră, despre cei cărora le era dor de copacii, de grădinile lor. S-a plâns de demolarea vechii fabrici de lichior, aflată pe partea cealaltă a pantei, a stadionului de fotbal, a clădirilor municipalității, pe amplasamentul cărora se aflau altădată niște grajduri pentru cai, de faptul că fuseseră tăiați toți duzii. (N-a spus însă nimănui că, în urmă cu treizeci de ani, obișnuia să se întâlnească sub duzii aceia, pe ascuns, cu Ferhat.)

Vediha le-a luat apărarea bărbatului ei și lui Süleyman, zicând:

— Dar, Samiha dragă, și oamenii sărmani vor să locuiască acum în spații curate, moderne, confortabile, nu în barăci reci ca gheața, îngropate în glod și încălzite cu sobe!

Mevlut nu s-a mirat de acest fapt: cele două surori se întâlneau de cel puțin două ori pe zi într-unul dintre apartamente și stăteau la taclale, iar Vediha îi spunea adeseori surorii sale că era nespus de fericită că se mutase în blocul D. După ce se stabilise cu bărbatul ei într-un apartament separat, Vediha scăpase de corvoada de a mai găti pentru toată familia, de a-i servi pe toți cu ceai, de a fi socotită răspunzătoare pentru hainele descusute ori care așteptau să fie cusute, pentru ceea ce-i lipsea fiecăruia ori pentru medicamentele pe care trebuia să le înghită unul sau altul sau, după cum spunea ea uneori cu furie, de povara „de a fi sluga tuturor“. (După părerea lui Mevlut, de aceea luase rapid în greutate în ultimii ani.) Vediha suferea uneori de singurătate, pentru că-i însurase pe ambii băieți, iar Korkut se întorcea acasă seara târziu, dar nu se plângea de viața la bloc. Când nu sporovăia cu Samiha, se ducea să-și vadă nepoții, în Şişli. După eforturi și căutări îndelungi, după diverse tentative eșuate, reușise să-l însoare pe Bozkurt cu fiica unui maestru instalator venit din Gümüşdere la Istanbul, care era absolventă de școală medie. Nurorii ei îi plăcea să se dea bine pe lângă ea,

să-i spună vorbe măgulitoare, iar când le scotea la plimbare pe cele două fete, născute curând după căsătorie, una după alta, le lăsa în seama bunicii lor. Alteori se reuneau în casa din Şişli a lui Turan, căruia i se născuse primul copil cu un an în urmă. Samiha o însoţea şi ea uneori pe Vediha când aceasta se ducea în Şişli, la nepoţi.

Mevlut era indispus de armonia care domnea între socrul său, Gât-Strâmb, şi cele două fiice ale sale. Oare pentru că era invidios pe prietenia care se stabilise între ei? Pentru că Samiha îi povestea, râzând, soţului ei cuvintele zeflemitoare pe care le rostea Gât-Strâmb Abdurrahman Efendi la adresa sa când se aghesmuia? („Pentru mine e un mister de ce fetelor mele nu le-a plăcut, la Istanbul, decât Mevlut!“, zisese el odată.) Sau pentru că socrul său fără de moarte, acum în vârstă de optzeci de ani, care ajunsese să se apuce de rachiu la masa de prânz, o deprinsese treptat cu băutura şi pe Vediha, după ce făcuse acelaşi lucru cu Samiha?

Mătuşa Safiye pregătise pentru masa de bairam, pe lângă plăcintele dintotdeauna, şi nişte cartofi prăjiţi, pentru nepoţi, dar ei nu veniseră, aşa că Vediha îi mânca pe toţi. Mevlut era aproape sigur că, înainte de a coborî la masă, Abdurrahman Efendi îşi luase deja de mult, sus, la etajul al nouălea, porţia de rachiu de la prânz, şi că Samiha i se alăturase tatălui ei, bând şi ea un pahar, iar în clipele acelea se gândea că era posibil ca şi Vediha s-o fi făcut. Când s-a dus după-amiază la asociaţie ca să schimbe felicitări de bairam cu ceilalţi consăteni, Mevlut şi-a imaginat-o pe Samiha bând în continuare rachiu, cot la cot cu taică-său, în apartamentul de la etajul al nouălea. Apoi, în timp ce se felicita de bairam cu consătenii săi, în timp ce îi gonea pe copiii care sunau mereu la uşă, cerând bani de sărbători, şi le spunea „aici e o asociaţie!“, şi-o închipuia pe Samiha aşteptându-l acasă şi sorbind din băutură.

Începând cu cel de-al doilea an de căsnicie, Mevlut şi Samiha îşi creaseră un joc numai al lor. Jocul era şi o modalitate de confruntare între soţi, prin intermediul întrebării „cui i-au fost adresate scrisorile?“, care le definise

întreaga viață. Ajunseseră, de altfel, repede la înțelegere pe această temă, după ce discutaseră stăruitor despre ea la începutul traiului lor în comun: Mevlut acceptase încă de la prima întâlnire pe care o avuseseră la restaurantul Konak că îi adresase, de fapt, scrisorile Samihei. Poziția sa oficială și cea personală în această privință erau simple. Se întâlnise cu Samiha la nunta lui Korkut și fusese fascinat de ochii ei. Apoi însă fusese amăgit și se însurase cu Rayiha. Nu-i părea deloc rău de acest fapt, pentru că fuseseră foarte fericiți. Nu putea să nesocotească anii fericiți petrecuți alături de Rayiha, nu putea fi necuviincios cu amintirea ei, iar Samiha accepta acest fapt.

Neînțelegerea se ivea atunci când Samiha bea un pahar de rachi, deschidea vreo scrisoare și-l întreba pe Mevlut ce anume voise să spună când îi asemuise ochii cu un „tâlhar care îți aține calea“. Potrivit ei, întrebările de felul acesta nu contraveneau spiritului înțelegerii care exista între ei, căci cuvintele respective fuseseră așternute în scris de Mevlut, iar el i le putea desluși. Mevlut era de acord cu această idee, însă nega faptul că ar mai fi putut reveni la starea de spirit care-l stăpânea pe vremea când așternea scrisorile pe hârtie.

— Nu trebuie să revii la starea aceea de spirit, ci să-mi explici ce anume ai simțit când le-ai scris, îi spunea Samiha.

Mevlut încerca să-i explice soției sale, cu onestitate, în timp ce aceasta își sorbea rachiul, ce anume simțise când scrisese scrisoarea aceea, la douăzeci și trei de ani, dar după o vreme nu mai era în stare să continue.

— Astăzi nu mai ești în stare să-mi repeți ce simțeai odinioară, îi spusese odată Samiha, furioasă foc pe blocajul lui.

— Asta pentru că nu mai sunt același cu cel care le-a scris cândva, îi zisese Mevlut.

Urmase un moment de tăcere și atunci reieșise limpede că Mevlut devenise alt om, și aceasta nu doar din pricina anilor care se scurseseră, a faptului că albise, ci și din pricina dragostei sale pentru Rayiha. Samiha își dăduse și ea seama că n-avea cum să-l audă adresându-i vorbe tandre dacă

facea presiuni asupra lui. Mevlut observase că soția sa sfârșise prin a accepta acest fapt și încercase un sentiment de vinovăție. Mai apoi începuse să prindă contur acel joc, acea zeflemea reciprocă, care se preschimbase într-un soi de ceremonie amicală. Prin urmare, unul dintre ei, oricare, nu doar Samiha, dădea la iveală, în câte un moment prielnic, scrisorile îngălbenite, vechi de peste treizeci de ani, și citea câteva fraze din ele, pentru ca după aceea Mevlut să deslușească de ce și cum așternuse pe hârtie acele rânduri.

Partea cea mai subtilă a jocului presupunea ca Mevlut să nu se lase copleșit de sentimentalism când oferea acele deslușiri și să reușească să vorbească în așa fel încât să pară o persoană cu totul diferită de tânărul care plăsmuise răvașele acelea. În felul acesta nu săvârșeau o impietate față de Rayiha și, pe de altă parte, ajungeau să vorbească puțin și despre o chestiune care-i mângâia vanitatea Samiheii: despre dragostea pe care o nutrise el în tinerețe față de ea. Pe Mevlut nu-l deranja să citească diverse fraze din scrisorile acelea vechi pe un ton zeflemitor, contestatar, căci astfel afla lucruri noi despre trecutul lor comun și pentru că ele făceau parte din perioada cea mai intensă, mai minunată a existenței sale.

Când s-a întunecat și s-a întors acasă, Mevlut a văzut-o pe Samiha bând ceai, așezată la masă. În fața ei se afla una dintre scrisorile trimise de el din armată. Mevlut și-a dat seama că Samiha revenise la ceai pentru că băuse prea mult rachiu și a fost mulțumit să constate acest fapt. De ce îi comparase el ochii cu narcisele, într-una dintre scrisorile expediate de la cazarma din Kars? Mevlut i-a mărturisit soției sale că, pe vremea când se afla sub aripa protectoare a lui Turgut Pașa, beneficiase de niște lămuriri privitoare la ochi și, totodată, de ajutorul unui profesor care preda literatură la liceu și care-și făcea, la rândul său, armata. În vechea literatură, narcisa simboliza ochii: pentru că pe vremea aceea femeile erau și mai îmbrobodite decât în zilele noastre, iar bărbații nu le puteau zări decât ochii, întreaga literatură clasică otomană și întreaga literatură populară se concentrase asupra ochilor. Mevlut i-a explicat îndelung soției sale, cuprins de o bruscă însuflețire, ce anume

aflase de la acel profesor și i-a mai împărțit și alte gânduri gingașe care-i veniseră atunci brusc în minte. Când cădea pradă farmecului unor asemenea ochi, unui asemenea chip, omul înceta să mai fie el însuși, ba mai mult, habar nu mai avea ce făcea.

— Pe vremea aceea, eu nu eram eu, a zis Mevlut.

— Dar vorbele pe care le-ai spus acum nu sunt în scrisoare! i-a zis Samiha.

Mevlut era stăpânit de eufria amintirilor de tinerețe și-și adusese aminte cât de însemnată fusese scrisoarea aceea trimisă din armată. Nu-și amintea doar de sine sub înfățișarea unui tânăr pasionat care așternea scrisori pe hârtie: pe măsură ce povestea, în fața ochilor săi se înfiripa chipul frumoasei fete căreia-i adresase răvașele. Pe vremea când îi scria el din armată, imaginea Samiheii nu i se înfățișa decât în chip nelămurit. În clipele acelea însă, pe măsură ce își amintea de trecut, înaintea ochilor săi prindea contur înfățișarea unei tinere aflate încă la vârsta copilăriei, al cărei chip plăcut se zărea limpede. Tânăra aceea, la a cărei simplă vedere inima sa se pornea să bată mai tare, nu era însă Samiha, ci Rayiha.

Neliniștit la gândul că soția sa ar fi putut să bage de seamă că-și amintise de Rayiha, Mevlut i-a vorbit Samiheii, la întâmplare, despre limbajul inimii, despre INTENȚIE și NOROC în viață. Uneori, când Samiha îi citea din scrisori despre „privirile acelea fermecate“, despre „ochii aceia înrobitori“, lui Mevlut îi veneau în minte broderiile de pe draperiile pentru trusouri la care lucra Rayiha pe vremuri, inspirată de acele răvașe. Alteori, Samiha, care era la curent cu discuțiile de taină pe care le purtase Mevlut cu Preasfântul Învățător, încerca să-i spună că întâlnirea lor nu fusese doar rodul norocului, ci și al intenției. Se referea astfel la o istorie pe care o depăna adeseori în jocul lor cu scrisorile. În amurgul acelei zile de bairam, Samiha i-a adăugat însă un sfârșit nou și convingător.

Potrivit ei, Mevlut n-o întâlnise pentru prima oară în vara anului 1978, la nunta lui Korkut, ci exact cu șase ani înainte, în vara anului 1972, când

rămăsese corigent la engleză, în ultima clasă de gimnaziu (Mevlut nu-i vorbise niciodată de profesoara Nazlı). În vara aceea, Mevlut se dusese zi de zi pe jos, din Cennetpınar în Gümüşdere, ca să ia lecții de engleză de la băiatul unui turc stabilit în Germania. Cât cei doi băieți, Mevlut și băiatul turcului din Germania, stăteau, în zilele acelea de vară, cu ochii ațintiți în cartea de engleză, sub un platan, Rayiha și Samiha se uitau la ei de departe, pentru că, la țară, cei care citeau treceau drept niște ciudați. Încă de pe atunci descoperise Samiha că sora ei mai mare era interesată de Mevlut, care buchisea acolo, sub platan. Când aflase de la Vediha, peste ani, că Mevlut îi scrisese niște scrisori de dragoste surorii sale mai mari, nu-i spusese Rayihei că răvașele acelea fuseseră așternute, de fapt, pe hârtie cu gândul la ochii ei.

— De ce nu i-ai spus adevărul? a întreat-o Mevlut prudent.

Se simțea stânjenit ori de câte ori o auzea pe Samiha spunând că știuse de la bun început că epistolele îi erau adresate ei. Stânjeneala sa se datora convingerii că faptul acela ar fi putut fi adevărat. Aceasta ar fi însemnat că, dacă Mevlut i-ar fi scris ei (mai exact, dacă Mevlut ar fi pus numele ei la începutul scrisorilor), Samiha nici măcar nu i-ar fi răspuns, pentru că nu era deloc îndrăgostită de el. Samiha îi reamintea de acea poveste, care-i rănea sentimentele, în momentele în care avea impresia că el o iubea mai puțin decât pe Rayiha. În felul acesta, îi spunea „acum mă iubești mai puțin, așa că și eu te iubesc mai puțin“. Tăcerea care se așternuse între cei doi soți a durat multă vreme.

— De ce nu i-am spus? a zis Samiha în cele din urmă. Pentru că și eu îmi doream din toată inima, la fel ca toată lumea, ca sora mea să se mărite cu tine și să fie fericită.

— Atunci, ai făcut bine! a spus Mevlut. Rayiha și cu mine am avut, într-adevăr, o căsnicie fericită.

Cei doi soți au tăcut, căci discuția ajunsese într-un punct neplăcut, dar nu s-au ridicat de la masă. Din locul în care stăteau vedeau și auzeau mașinile care intrau ori ieșeau din parcare pe înserat, precum și copiii care

jucau fotbal în spațiul gol de lângă vagonetele de fier pentru gunoi.

— În Çukurcuma o să fie mai bine, a zis Samiha.

— Să dea Domnul! a zis Mevlut.

Cei doi soți se decisese să plece din Kültepe, din blocul D, și să se mute într-unul dintre apartamentele moștenite de Samiha de la Ferhat, în Çukurcuma, dar nu dezvăluiseră încă nimănui acest lucru. Chiria încasată de pe urma acelor apartamente se dusese, de ani de zile, pe ratele plătite pentru apartamentul în care locuiau. După ce se stinsese datoria și deveniseră amândoi proprietarii acestuia, Samiha voise să plece de acolo. Mevlut știa că își dorea acest lucru nu atât din cauza atmosferei și a melancoliei care domnea în casă, cât pentru a se ține departe de familia Aktaş.

Mevlut socotea că n-avea să le fie greu să locuiască în Çukurcuma. Din Taksim se ajungea acum foarte ușor în Mecidiyeköy, cu metroul cel nou. În plus, pe străzile din Cihangir braga se vindea încă bine seara. Cei care locuiau în blocurile vechi de acolo îl puteau auzi pe bragiul care trecea pe stradă și îl chemau sus.

Când s-a întunecat bine, Mevlut a recunoscut mașina lui Süleyman, care tocmai intra în parcare, după făruri. Cei doi soți i-au contemplat, fără să-și spună o vorbă, pe Melahat, pe Süleyman și pe cei doi fi ai acestora în timp ce coborau din mașină, vorbind și ciorovăindu-se, și intrau în clădire, cu felurite pachete în mâini.

— Mevlut nu e acasă, a zis Süleyman intrând în clădire, cu ochii la ferestrele lor întunecate.

— Au să vină, fi pe pace! i-a zis Melahat.

Süleyman își invitase în seara aceea familia sus, la masă. Samiha nu voise la început să meargă, dar Mevlut o convinsese să i se alăture, spunându-i „oricum plecăm de aici, să nu supărăm pe nimeni“. Mevlut era tot mai grijuliu ca nu cumva soția sa să-și strice relațiile cu familia Aktaş, cu Fevziye, cu Sadullah Bey și ai lui. Și aceasta pentru că, pe măsură ce îmbătrânea, se temea din ce în ce mai mult ca nu cumva să rămână izolat

acolo, în oraș.

Mevlut trăia în Istanbul de patruzeci și trei de ani. În primii treizeci și cinci de ani simțise că fiecare an petrecut acolo îl lega și mai mult de acel loc. În ultimii ani însă avea sentimentul că, odată cu trecerea timpului, se înstrăina din ce în ce mai mult de el. Oare să fi fost din pricina milioanele de oameni noi care se revărsau în oraș ca niște puhoai din ce în ce mai numeroase, de nestăvilit, a caselor, a clădirilor înalte, a centrelor comerciale recente pe care le antrenaseră acestea cu ele? Mevlut constata că nu erau demolate doar barăcile, ci și clădirile ridicate pe vremea când venise el acolo, în 1969, și blocurile mai vechi de patruzeci de ani din Taksim, din Şişli. Oamenilor care locuiau în imobilele vechi li se împlinise parcă sorocul hărăzit șederii în oraș. În vreme ce oamenii aceia vechi se făceau nevăzuți, odată cu clădirile pe care le ridicaseră, în clădirile mai înalte, mai înspăimântătoare, mai încărcate de beton care le luaseră locul se instalau alți oameni. Ori de câte ori se uita la edificiile apărute de curând, cu treizeci-patruzeci de etaje, Mevlut simțea că el nu se număra printre oamenii aceia noi.

Pe de altă parte, îi plăcea să se uite la clădirile acelea impunătoare care răsăreau cu repeziciune, ca ciupercile după ploaie, nu doar pe dealurile din zare, ci pretutindeni în Istanbul. Când vedea pentru prima oară un turn ridicat de curând, nu strâmba din nas de parcă ar fi văzut niște poame putrede, așa cum făceau clienții săi bogați care se plângeau de tot ceea ce era nou, ci, dimpotrivă, era cuprins de admirație și curiozitate. Oare cum arăta lumea din vârful acelei clădiri semețe? Își dorea, prin urmare, să se ducă cât mai repede la petrecerea lui Süleyman, pentru a mai putea contempla puțin priveliștea aceea grandioasă.

Au ajuns însă la ultimul etaj mai târziu decât toți ceilalți, pentru că Samiha trăsese de timp. Locul rezervat lui Mevlut la masă nu era orientat către priveliștea de afară, ci către bufetul cu oglindă al lui Melahat, care fusese descărcat cu trei luni în urmă dintr-o camionetă, în parcare. Copiii mâncaseră

și se făcuseră de mult nevăzuți. În afară de Korkut și Vediha și de Süleyman și Melahat, la masă mai era și Abdurrahman Efendi, care nu scotea o vorbă. Mătușa Safiye nu venise, pretextând starea de slăbiciune în care se afla unchiul Hasan. Korkut și Süleyman îl purtau pe tatăl lor, a cărui boală rămânea un mister, de la un medic la altul și cereau mereu să i se facă alte investigații. Unchiul Hasan era sătul de doctori și nu mai voia să fie consultat, să se dea jos din pat, să iasă din camera lui. Își dorea ca atunci când ieșea din clădirea aceea cu douăsprezece etaje, care nu-i plăcea deloc și pe care n-o voise, să se ducă la băcănie, la care se gândea mereu, pentru care-și făcea griji, nicidecum să umble prin spitale. Mevlut se gândea încă de pe acum că pe terenul acela mare din spatele băcăniei, care arăta ca în urmă cu patruzeci de ani, s-ar fi putut ridica un bloc cu opt etaje, fiecare dintre ele cu câte cinci apartamente (unchiul Hasan îngrădise terenul acela singur, cu patruzeci și cinci de ani în urmă).

Mâncau fără să scoată o vorbă, cu ochii la știrile de la televizor (președintele își făcuse rugăciunea de bairam la moscheea Süleymaniye din Istanbul). Unchiul Hasan se afla jos, dar, cu toate acestea, sticla cu rachiu nu fusese pusă pe masă. Korkut și Süleyman se ridicau din când în când și se duceau la bucătărie, ca să-și toarne altă porție de băutură.

Mevlut a cerut și el niște rachiu. Nu ajunsese asemenea celor care, pe măsură ce îmbătrâneau, se duceau, pe de o parte, mai des pe la moschee, iar pe de altă parte beau mai cu sârg; el obișnuia să bea puțin. Vorbele pe care i le adresase însă Samiha cu puțin timp în urmă, jos, în timp ce stăteau pe întuneric, îi răniseră sentimentele și știa că rachiuul l-ar fi făcut să se simtă mai bine.

Mevlut a fost urmat la bucătărie de Melahat, care arăta întotdeauna dusă pe gânduri.

— Rachiu e în frigider, i-a zis ea.

După Melahat a venit în bucătărie, ușor stingherită, și Samiha.

— Și mie! a zis ea râzând.

Mevlut a admirat, ca de obicei, amabilitatea și delicatețea lui Melahat, care le-a spus:

— Nu, nu în paharul acela, ia-l pe acesta! Mai vreți câte un cub de gheață?

Mevlut a văzut cum tronau în mijlocul frigiderului, a cărui ușă rămăsese deschisă, niște hălci de carne sângerii, într-un lighean de plastic verde.

— Süleyman, binecuvântat să fie el, a pus să se taie azi doi berbeci, a zis Melahat. Am împărțit carnea nevoiașilor, dar nu se mai termină odată și nu încapă nici în frigider. Am lăsat câte un lighean și la Vediha, și la soacră-mea în frigider, dar tot nu s-a isprăvit. În balcon mai e un lighean mare, plin ochi: ați putea să-l puneți puțin la voi în frigider?

Süleyman adusese berbecii cu trei săptămâni în urmă, îi prigonise într-un colț al parării, aproape de apartamentul lui Mevlut, și în primele zile le purtase de grijă, le așternuse paie dinainte, însă în ultimele zile uitase de ei, așa cum uitase și Mevlut. Mingea copiilor care jucau fotbal se izbea uneori de câte unul dintre dobitoace, iar berbecii cei nătângi, cu funia de gât, împungeau cu coarnele în dreapta și-n stânga, stârnind un nor de praf în vreme ce micii fotbaliști făceau haz. Mevlut coborâse odată în parcare, se uitase în ochii unuia dintre berbecii care în clipele acelea erau așezați în ligheane de plastic, în patru frigidere diferite, ori împărțiți săracilor și-și amintise, întristat, de cele douăzeci de mii de oi din adâncurile Bosforului.

— Sigur, poți să-l lași la noi în frigider, a zis Samiha.

Se mai împlânzise nițel pentru că-și luase porția de rachiou, dar Mevlut își dădea seama după fața ei că nu-i plăcea deloc ideea.

— Carnea proaspătă miroase foarte urât, a zis Melahat. Süleyman o s-o împartă pe la firmă, dar... voi cunoașteți alți oameni nevoiași?

Mevlut a cugetat cu sinceritate: în barăcile acelea vechi de pe celălalt versant din Kültepe, de pe celelalte dealuri, rămase pustii pentru că, în febra pricinuită de ridicarea blocurilor-turn, asociații se judecaseră între ei sau cu autoritățile din pricina hârtiilor de la primar, pătrunseseră tot soiul de

oameni noi, ciudați. Noii săraci locuiau însă acum mai cu seamă în cartierele cele mai îndepărtate, aflate dincolo de oraș, ba chiar și de cea de-a doua șosea de centură. Cei care colindau Istanbulul trăgând din greu după ei niște cărucioare de pânză și scormoneau prin containerele cu gunoi proveneau din asemenea cartiere, prin care Mevlut nu călcase niciodată. Orașul se mărise atât de mult, se lățise atât de tare, încât nu numai că nu se punea problema să ajungi pe jos în acele zone, dar nici măcar nu puteai să te duci și să te întorci de acolo cu mașina pe parcursul unei zile. Mevlut se mira și mai tare de clădirile înalte, stranii, ca niște năluci, care începuseră să se înalțe prin acele locuri și care puteau fi zărite chiar și de pe celălalt țărm al Istanbulului. Și la ele îi plăcea să se uite de departe.

N-a putut însă multă vreme să admire peisajul pe săturate, stând în sufragerie, pentru că a fost nevoit să se arate interesat de povestea pe care tocmai le-o spunea Süleyman: cu două luni în urmă, când fuseseră vândute apartamentele care le reveniseră surorilor mai mari și mamei lui Mevlut, soții celor două surori, niște oameni la șaiszeci de ani care ieșiseră rareori din sat, veniseră la Istanbul și stătuseră cinci zile în apartamentul de la parter al mătușii Safiye, care era deopotrivă mătușa dinspre mamă și mătușa dinspre tată a nevestelor lor. Süleyman îi plimbase prin oraș cu Fordul și depănase mai apoi nenumărate povești despre ei, luând în răspăr cu de-amănuntul admirația acestora față de zgârie-norii, de podurile, de moscheile vechi și de centrele comerciale din Istanbul. Punctul culminant al acelor povești era constituit de atitudinea unchiașilor care, după ce își încasaseră dolarii, în bani peșin, puși în niște geți, nu prin transfer bancar, așa cum făcea toată lumea ca să nu plătească impozite, nu se mai dezlipiseră o clipă de tăgârțele lor. Süleyman s-a ridicat de la masă și a imitat mersul moșnegilor, în timp ce pășeau gârboviți, purtându-și sacoșele grele, doldora de bani, către autobuzul cu care urmau să se întorcă la țară. Când a zis, mai apoi, „ah, măi, Mevlut, ce figură mai ești și tu!“, toată lumea s-a întors spre Mevlut și i-a zâmbit, iar el s-a posomorât.

Zâmbetele lor aveau ceva care sugera că-l socoteau la fel de naiv și de copilăros ca moșnegii aceia. Aceasta nu se datora însă faptului că-l considerau încă țaran, ci faptului că, deși ar fi putut deveni proprietarul acelor apartamente printr-un tertip birocratic, refuzase cu onestitate să facă acest lucru. Cumnații săi erau atenți (aduseseră cu ei un act de proprietate pentru partea cuvenită lui Mevlut dintr-un mic teren rămas de la taică-său, la țară), nu se lăsau trași pe sfară atât de ușor. Acum însă se gândea, tulburat, că dacă ar fi modificat, cu trei ani în urmă, hârtia aceea de la primar, așa cum i se păruse unchiului Hasan că se cădea s-o facă, ar fi putut beneficia de mai multe acțiuni și n-ar mai fi fost nevoit să muncească după vârsta de cincizeci de ani.

Mevlut s-a retras o vreme în sine. A încercat să se convingă singur că nu trebuia s-o ia în seamă pe Samiha, care-l ofensase; soția sa era încă frumoasă, vioaie și foarte deșteaptă în comparație cu nevestele trecute, grase și sastisite ale altora. Și-apoi, a doua zi urmau să se ducă cu toții în Kadırga, ca să-și vadă nepoții. Se împăcase și cu Fatma. Avea o viață mai bună decât a tuturor celorlalți. Trebuia să fie fericit. Așa și era, de fapt, nu? Când Melahat a adus baclavaua cu alune, Mevlut s-a ridicat brusc în picioare. Și-a răsucit scaunul spre fereastră, zicând:

— Ia să mă uit și eu nițel la priveliștea asta, măi!

— Sigur, asta dacă mai poți să vezi și altceva în afară de turn! i-a zis Korkut.

— Vai, Doamne, te-am așezat unde nu trebuia! i-a zis Süleyman.

Mevlut și-a luat scaunul și a ieșit cu el în balcon. L-a apucat o clipă amețeața din pricina înălțimii, a întinderii perspectivei. Turnul de care vorbise Korkut era o clădire cu treizeci de etaje de care se ocupase în ultimii săi cinci ani de viață, de dimineața până seara, așa cum făcuse și cu moscheea din Duttepe, Hacı Hamit Vural, angajându-se în mari cheltuieli, ca să fie mai înaltă. Nu ajunsese să fie, din păcate, unul dintre cele mai înalte imobile din Istanbul, așa cum își dorise el. La fel cum se întâmpla însă cu cei mai mulți

zgârie-nori din oraș, pe el fusese înscris, cu litere uriașe, cuvântul „Tower“ (în el nu exista însă nici urmă de englez ori de american).

Era pentru a treia oară când Mevlut urca în apartamentul lui Süleyman și admira peisajul. Până atunci, nu băgase de seamă cât de tare fragmenta Hacı HAMİT VURAL TOWER priveliștea de care avea parte vărul său. Vural Construct vânduse mai întâi apartamentele din blocurile cu douăsprezece etaje aflate în Kültepe, după care ridicase turnul lui Hacı Hamit din Duttepe, care le știrbea perspectiva.

Mevlut și-a adus aminte că unghiul din care contempla orașul în acele momente era chiar unghiul vizual al coamei de deal pe care îl dusesese tatăl său în primele zile ale sosirii sale în Kültepe. De acolo se zăreau, cu patruzeci de ani în urmă, celelalte dealuri, care erau repede năpădite, de sus până jos, de barăci, precum și felurite fabrici. Acum nu mai vedea decât o mare de blocuri, de diverse înălțimi. Dealurile, care pe vremuri se distingeau fiecare în parte, grație stâlpilor de electricitate gigantici plantați pe ele, se fuseseră acum nevăzute sub miile de blocuri și turnuri, așa cum se întâmplase și cu râurile de odinioară, care fuseseră date uitării odată cu numele lor atunci când orașul fusese placat cu betoane și șosele. Mevlut nu le mai putea distinge decât stând să chibzuiască și spunându-și „acolo trebuie să fie Oktepe, acelea trebuie să fie minaretele moscheii din Harmantepe“.

În fața sa se găsea în acele clipe un soi de zidărie alcătuită din ferestre. Forța orașului, realismul lui înspăimântător, sălbăticia lui aveau chiar și asupra sa efectul unui zid brutal. Zecile de mii, sutele de mii de ferestre aflate pe acel zid îl priveau ca tot atâția ochi. Ochii aceia, întunecați dimineța, își schimbau culoarea de-a lungul zilei, pentru ca seara să reverse o lumină care preschimba noaptea ce plutea deasupra orașului într-un soi de zi, la fel ca cea la care asista Mevlut în acele clipe. În copilărie îi plăcea să privească de departe luminile orașului. Contemplarea aceea avea în ea ceva magic. Niciodată nu privise însă Istanbulul de la o asemenea înălțime. Era,

deopotrivă, înspăimântător și frumos. Mevlut se temea, pe de o parte, de oraș, iar pe de altă parte își dorea, în ciuda faptului că avea cincizeci și cinci de ani, să se avânte în pădurea aceea de clădiri năpădite de ochi.

Cel care contempla priveliștea orașului de departe remarca însă curând forfota de la poalele clădirilor și viermuiala de pe dealuri. Fabricile de medicamente și fiole, precum și atelierile care existau acolo cu patruzeci de ani în urmă fuseseră demolate, iar pe vechile lor amplasamente fuseseră ridicate tot soiul de turnuri înfricoșătoare, la parterul cărora se găseau centre comerciale. Dincolo de toate acele edificii noi, semețe, care alcătuiau un soi de draperie de beton, se simțea umbra vechiului Istanbul, care exista și pe vremea când venise Mevlut acolo pentru prima oară. Și din umbra aceea erupseseră, pe ici, pe colo, o seamă de turnuri albe. Pe Mevlut îl impresiona însă cel mai mult marea de zgârie-nori, de turnuri, de clădiri înalte care se ridicaseră cu repeziciune și în spatele acelor clădiri. Unele dintre ele se găseau atât de departe, încât nu reușea să-și dea bine seama dacă se aflau pe țărmul asiatic ori pe cel european.

Lumina răspândită de clădirile acelea maiestuoase, iluminată, fiecare, întocmai ca moscheea Süleymaniye, forma deasupra orașului, la vreme de noapte, un halou care uneori era de culoarea mierii, alteori de culoare galben-verzuie, ca mucegaiul. În unele nopți, când deasupra Istanbulului se îngălămbădeau nori joși, iar lumina galbenă ca lămâia care răzbătea de dedesubt se răsfrângea asupra poalelor lor, norii arătau ca niște lămpi ciudate, care luminau urbea de sus. Bosforul nu se zărea, în tot acel ghem de lumini, decât atunci când proiectoarele vreunei nave, aflate foarte departe, licăreau o clipă, pentru ca apoi să se facă nevăzute (la fel ca luminile avioanelor care treceau adeseori în zare). Mevlut a simțit că lumina și întunericul din mintea sa aduceau cu priveliștea de noapte oferită de oraș. Poate că tocmai de aceea ieșea de patruzeci de ani, seara, pe străzile orașului, pentru a vinde bragă, oricât de modeste ar fi fost veniturile pe care i le aducea aceasta.

Mevlut a priceput atunci fără înconjur un adevăr pe care-l știa de patruzeci

de ani, dar de care nu-și dăduse seama limpede până atunci: peregrinările pe străzile orașului, la ceas de seară, îi dădeau sentimentul că rătăcea, parcă, prin propria-i minte. De aceea i se părea că dialogul cu zidurile, cu reclamele, cu umbrele, cu lucrurile acelea ciudate și tainice pe care nu izbutea să le deslușească în întuneric aduceau cu un fel de sporovăială cu sine.

— Ce e, la ce te uiți așa? I-a întrebat Süleyman, care venise și el în balcon. Cauți ceva?

— Nu, mă uit și eu așa!

— E frumos, nu-i așa? S-ar zice însă că ne lași și pleci în Çukurcuma.

Când s-a întors în cameră, a constatat că Samiha îl luase pe taică-său de braț și-l ducea spre ușă. Socrul lui, care se zaharisise destul de tare în ultimii ani, era scump la vorbă, iar după două pahare de rachiu stătea lângă fetele lui fără să scoată un sunet, ca un copil cuminte. Mevlut se și mira că fusese în stare să ia autobuzul și să vină de la țară la Istanbul.

— Tata nu se simte bine, noi plecăm, a zis Samiha.

— Vin și eu, i-a zis Mevlut.

Soția sa și socrul său, Gât-Strâmb, ieșiseră deja pe ușă.

— Ce-i asta, Mevlut, ne lași și pleci?! i-a zis Korkut.

— Toată lumea vrea să cumpere bragă într-o seară rece de bairam, i-a răspuns Mevlut.

— Nu, nu la seara asta mă refer. Înțeleg că plecați din locurile astea și vă mutați în Çukurcuma.

Cum Mevlut nu i-a răspuns, a continuat:

— Nu poți să ne lași și să pleci!

— Păi, o să plec, i-a zis Mevlut.

În timp ce se aflau în ascensorul acela în care răsuna mereu o melodie, Mevlut era mâhnit de sfârșeala, osteneala și tăcerea socrului său. Continua însă să fie supărat pe Samiha; odată ajunși jos, în apartamentul lor, și-a luat ustensilele pentru bragă și a pornit pe străzi entuziasmat, fericit, fără a-i mai adresa un cuvânt soției sale.

Peste o jumătate de oră rătăcea pe ulițele dosnice din Feriköy și simțea, optimist, că în seara aceea străzile urmau să tălăsuiască nespuse de bine cu el. Îl răniseră vorbele Samihei, care-i adusesese aminte de faptul că pe vremuri nu-l iubea. În asemenea clipe de supărare, în momentele în care simțea cum se deșteptau în el, ca un sentiment de vinovăție, toate metehnele, toate neîmplinirile existenței sale, mintea sa se îndrepta de la sine către Rayiha.

— Braaagăăă! a strigat el către străzile pustii.

În ultima vreme se confrunta mereu cu aceeași problemă când o visa pe Rayiha: ea îl aștepta într-o casă veche de lemn, ca un palat, dar el nu izbutea cu nici un chip să pătrundă pe ușa casei în care locuia ea, deși străbătea nenumărate ulițe și deschidea nenumărate uși, dând, prin urmare, târcoale mereu aceluiași străzi. În acest răstimp constata că și ulițele pe care le străbătuse cu puțin timp în urmă își schimbaseră înălțimea, că trebuia să străbată și noile străzi pentru a pătrunde pe ușa casei ei și, astfel, continua să rătăcească la nesfârșit. În unele seri nu mai izbutea să deslușească pe deplin, în timp ce vindea bragă pe ulițele lăturalnice, dacă trăia o parte a aceluși vis sau dacă pășea cu adevărat pe străzi.

— Braaagăăă!

Mevlut era convins încă din copilărie că lucrurile stranii care-i atrăgeau atenția, pe care le vedea când cutreiera ulițele, erau rodul minții sale. Pe vremea aceea însă le născocea singur, știind foarte bine că făcea acest lucru. În anii care urmaseră simțise că gândurile și plâsmuirile acelea îi erau sădite în minte de o altă forță. În vremea din urmă nu mai vedea însă nici o diferență între plâsmuirile minții sale și lucrurile pe care le zărea noaptea pe străzi, de parcă toate ar fi fost zămislite din aceeași plămadă. Paharul de rachiu pe care-l băuse la Süleyman venea acum în sprijinul acestui simțământ plăcut.

Cu alte cuvinte, ideea că Rayiha îl aștepta într-o casă de lemn aflată pe ulițele acelea putea fi o plâsmuire a minții sale, dar putea fi, totodată, adevărată. În același fel, ochiul care îl urmărea de patruzeci de ani, de undeva de sus, în timp ce pășea noaptea pe ulițele mărginașe putea să fie real, dar

putea să fie și o iluzie de o clipă, în care credea de ani de zile. Ideea că zgârie-norii din zare, pe care-i contemplase din balconul lui Süleyman, semănau cu pietrele de mormânt din gazeta *IrŞad* putea fi o nălucire de-a sa. La fel ca atunci când, cu optsprezece ani în urmă, după ce pungaşii aceia doi, tată și fiu, îi şterpeleră ceasul, socotise că timpul se scurgea mai repede...

Mevlut ştia că ideea potrivit căreia simţămintele care-l încercau în timp ce striga „braaagăăă!” li le transmitea celor aflați în case era, pe de o parte, adevărată, iar pe de altă parte, un simplu vis frumos. Poate că era adevărat că în lumea de aici zăcea tainuită o altă lume și că n-ar fi putut ajunge la lumea din imaginația sa, mergând și cugetând fără istov, decât dacă ar fi izbutit să dezvăluie cea de-a doua persoană care sălăşluia înlăuntrul său. Mevlut refuza să aleagă între cele două lumi. Punctul de vedere oficial era la fel de întemeiat ca cel personal, intenția inimii era la fel de îndreptățită ca intenția limbii... Iar faptul acesta însemna că lucrurile pe care i le transmiteau de ani de zile vorbele din reclame, din afişe, din ziarele atârnate prin vitrinele băcăniilor, din sloganurile înşirate pe ziduri puteau fi adevărate. Oraşul îi împărtaşea acele semne și acele cuvinte de patruzeci de ani, iar el simţea imboldul de a răspunde mesajelor pe care i le transmitea acesta, așa cum făcea în copilărie. Ce voia oare să-i spună oraşului?

Mevlut n-a reușit să-și dea seama care ar fi trebuit să fie punctul de vedere pe care ar fi urmat să-l transmită el oraşului, la fel ca atunci când scrii sloganuri politice pe ziduri. Poate că ar fi trebuit să-și scrie acolo, pe ziduri, punctul de vedere personal, nu pe cel oficial, așa cum făcea în tinerețe. Sau poate că ar fi trebuit să scrie cel mai profund lucru cu putință, care să le întărească pe amândouă.

— Braaagăăă!!!

— Bragagiule, bragagiule, ia stai...

Undeva s-a deschis o fereastră, iar Mevlut a surâs derutat: în fața sa se lăsa în jos, grăbit, un coș de cumpărături de pe vremuri.

— Bragagiule, știi s-o torni în coș?

— Bineînțeles!

Mevlut a turnat repede braga în vasul de sticlă din coș, și-a luat banii cuveniți și a încercat apoi să deslușească din nou, în timp ce-și vedea de drum fericit, care ar fi fost punctul de vedere pe care ar fi urmat să-l transmită el orașului.

În ultimii ani, se temea de bătrânețe, de moarte, de uitare, de pieire. Nu făcuse rău nimănui și se străduise mereu să fie un om bun; era încredințat că, dacă n-avea să dea dovadă de vreo slăbiciune până la sfârșitul vieții, avea să ajungă în rai. În ultima vreme însă, deși mai avea înainte mulți ani alături de Samiha, începuse să-l roadă teama că trăise în zadar și că avea să fie uitat, lucru la care nu se gândise niciodată în tinerețe. Nu-și dădea seama ce anume ar fi urmat să spună el orașului în această privință.

A pășit de-a lungul zidului care împresura cimitirul din Feriköy. Intra în acel cimitir îmboldit de ciudățenia din mintea sa, în pofida faptului că, pe vremuri, se temea atât de mult de morți, de cimitire. Acum se temea mai puțin de ele, de hârci, însă se ferea să intre până și în minunatele cimitire de altădată, căci ele îl duceau cu gândul la propria moarte. A privit totuși, mânat de un impuls copilăresc, spre inima cimitirului cufundat în întuneric, dintr-un colț mai scund al zidului, și s-a speriat văzând că acolo se mișca ceva, făcând să se audă un fășait.

Era un câine negru. Odată cu el a mai apărut, cât ai clipi din ochi, un al doilea câine, și amândoi s-au făcut nevăzuți în adâncurile cimitirului. Mevlut, la rândul său, s-a întors și a început să meargă repede în direcție opusă. N-avea de ce să se teamă. În seara aceea de bairam, pe străzi se aflau oameni bine îmbrăcați, de bună credință, care îi zâmbeau. Mevlut a turnat doi litri de bragă într-o carafă coborâtă în stradă de un bărbat de vârsta lui, care deschisese fereastra și-l strigase de la etaj, după care s-a binedispus și a uitat de câini.

La zece minute după aceea însă, zăvozii l-au prins din nou la strâmtoare, cu două străzi mai jos. Când i-a observat, Mevlut și-a dat seama că două

dintre potăile din haită trecuseră deja în spatele său, așa încât nu mai putea face cale întoarsă, ca s-o șteargă. Inima a pornit să-i bată cu putere și nu și-a mai amintit nici de rugăciunile învățate de la Șeyh-ul la care-l dusesse cândva taică-său, nici de povețele pe care i le dăduse Preasfântul Învățător.

Când însă a trecut, plin de teamă, prin fața lor, câinii nici n-au mârâit la el, arătându-și colții, nici n-au devenit amenințători. Nici unul nu l-a amușinat. Cei mai mulți nici măcar nu s-au arătat interesați de el. Mevlut a răsuflat ușurat; știa că faptul acesta prevestea ceva de foarte bun augur. A simțit nevoia să stea de vorbă cu cineva, să-i țină cineva de urât. Câinii îl îndrăgeau.

După trei străzi, după un întreg cartier și foarte mulți mușterii avizi, cumsecade, buni la inimă, când tocmai constata că braga din ghium era pe cale să se isprăvească devreme, s-a deschis o fereastră de la etajul al treilea al unui bloc și s-a auzit strigat de o voce de bărbat: „Bragagiule, ia vino sus!“.

La două minute după aceea, Mevlut se afla cu ghiumul la etajul al treilea al aceluia bloc vechi, fără ascensor. A fost pofit înăuntru. A simțit un miros greu de rachiu, amestecat cu un miros pătrunzător de igrasie, rămas de pe vremea când oamenii nu prea deschideau ferestrele, iar sobele și caloriferele funcționau arareori. La masa aceea nu se aflau însă niște oameni puși pe beție, niște inși gâlcevitori, ci domnea o veselie de sărbătoare, ca între prieteni și oameni din familie. A văzut mătuși duioase, tați cumpătați, mame guralive, bunici, bunice și nenumărați copii. Părinții sporovăiau, în vreme ce odraslele lor alergau, se piteau sub masa lor și urlau din răsuputeri. Mevlut s-a bucurat să-i vadă fericiți. Oamenii erau plămădiți pentru a fi fericiți, cinstiți, cu inima deschisă. Mevlut percepea însuflețirea aceea la lumina portocalie care răzbătea din salon. A pus în pahare cinci litri de bragă din cea mai bună, sub ochii curioși ai nenumăraților copii care se uitau la el. În vremea aceasta, din mulțimea aflată în salon s-a desprins o doamnă amabilă, care a venit în bucătărie. Avea buzele vopsite, niște ochi foarte mari și nu purta basma.

— Bragagiule, mă bucur că ai venit sus! i-a zis ea. M-a uns la inimă când te-am auzit strigând din stradă. Am fost emoționată. Bine făci că vinzi bragă! Bine făci că nu zici „păi, cine o s-o cumpere?“!

Mevlut ajunsese deja la ușa. Tocmai se pregătea să iasă, dar încetinise pasul.

— Păi, așa se spune?! Eu vând bragă pentru că așa-mi vine mie.

— Să nu cumva să te lași păgubaș, bragagiule! Să nu-ți zici „păi, cine o s-o cumpere, printre betoanele, printre turnurile astea?!“. Să treci mereu cu braga pe străzi!

— Eu am să vând bragă până la Judecata de Apoi!

Femeia i-a dat cu mult mai mulți bani decât ar fi costat cei cinci litri. A făcut un gest care sugera că n-avea să ia restul, că acesta reprezenta un dar de bairam. Mevlut a ieșit tăcut, a coborât scara și, odată ajuns în fața ușii de la intrare, și-a așezat prăjina pe umeri și și-a prins ghiumurile de ea.

— Braaagăăă! a strigat el când a ieșit în stradă.

În timp ce se îndrepta spre Cornul de Aur, luând-o la vale pe o uliță care cobora de parcă s-ar fi îndreptat spre veșnicie, în fața ochilor săi a prins viață priveliștea pe care o zărise din balconul lui Süleyman. I-a venit deodată în minte ce anume voia el să-i spună orașului, ce voia să scrie pe ziduri. Era vorba, deopotrivă, de punctul său de vedere oficial și de cel personal, de intenția inimii și de intenția limbii:

— Eu pe Rayiha am iubit-o cel mai mult pe lumea asta, și-a spus el.

2008-2014

1. *Toplu Konut İdaresi Başkanlığı*, „administrația pentru cartierele de locuințe“, instituție publică înființată în anul 1984, care avea ca obiectiv inițial construirea de locuințe sociale; ulterior și-a lărgit obiectul de activitate, adresându-se nu doar categoriilor sociale cu venituri reduse, ci și celor cu venituri medii.

Indice de personaje

Abdurrahman Efendi, pensionar, fost vânzător de bragă și iaurt, tatăl Vedihei, al Rayihei și al Samihei, socrul lui Mevlut. Plecarea sa la Istanbul și revenirea la țară: 48-50; soția, fiul și fiicele sale: 98; căutarea unui soț pentru Vediha: 147-148; cu Korkut: 149; 206; 233-234; cu Süleyman: 261-262; în cartierul Gazi: 332-333; la nunta lui Fevziye: 509

Abdülvahap: 95

Ali: 122-125

Ahmet din Ankara (în armată): 191

Atiye, mama lui Mevlut, rămasă la țară. Scrisoarea: 51; la țară: 441

Aysel, directoarea bibliotecii liceului: 96-97

Bozkurt, fiul cel mare al lui Korkut și al Vedihei. Nașterea sa: 203; fuga Samihei: 206; 208-209; 250; 256-257; 328; 492-495; 568

Burhan: 499

Cătana, falimentarea clubului de noapte: 473-474

Cezmi din Cizre, derbedeul din Beyoğlu: 527

Chiorul, băcan (la țară): 49; 51-52

Emre din Antalya (Emre Infailibilul), în armată: 191-192

Ercan, portarul: 412-413; 416

Erhan: 502-505

Fatma, fiica cea mare a lui Mevlut. Nașterea ei: 252-253; începutul școlii: 361; apropierea de tatăl ei: 426-429; 490; 440-441; 491-492; Bozkurt: 497; facultatea: 497; nunta: 498-499; 538

Fazl Bey, director de liceu. Ceremonia drapelului: 80; bogat și sărac: 81

Ferhat, băiatul unei familii kurde din Bingöl, de confesiune Alevi, stabilită la Istanbul. Prietenul cel mai bun al lui Mevlut. Întâlnirea cu Mevlut: 94; corespondența cu fetele din Europa: 95-96; lipirea afișelor: 122-124; confruntarea de după înmormântare: 131; atacul împotriva Aleviilor: 136-137; lupta dintre Duttepe și Kültepe: 138-139; rețineri, torturi și plecarea Aleviilor din Kültepe: 140; munca la restaurant: 174; primele scrisori de dragoste: 182-186; Samiha: 255-258; perioada în care a fost chelner: 297-303; perioada în care a fost încasator la electricitate: 345; 389-390; cu Mevlut: 389; privatizarea serviciilor de electricitate: 402; 404-405; 454-457; întâlnirea cu Selvihan: 412-413; la arhivele companiei de electricitate: 416-417; 442-444; 462-463; punctul de vedere oficial și punctul de vedere personal: 418; bragageria Cumnații: 426; încasator la electricitate, cu Mevlut: 447-451; 453-457; clubul de noapte Soarele: 462-464; 466-467; 473-476; moartea sa: 478

Fehmi, profesorul de fizică: 133

Fevziye, fiica cea mică a lui Mevlut. Alegerea numelui său: 264; nașterea sa: 265; apropierea de tatăl său: 427-429; 500; vizitele la mormântul Rayihei: 440-441; 503-504; fuga cu Erhan: 500-503; nunta cu Erhan: 507-510; Samiha: 530

Fevzi Prețiosul, profesor: 64; 86; 164

Frații Abdullah și Nurullah Beton: 101; 324; 524

Ginerică, fiu de medic, colegul de gimnaziu al lui Mevlut: 84-85; 430-431

Hacı Hamit Vural, fost băcan, antreprenor, întreprinzător, îmbogățit după afaceri în domeniul construcțiilor, originar din Rize, cu activitate în Duttepe și Kültepe. Începuturile sale ca băcan și constructor: 111; aducerea muncitorilor celibatari de la țară: 112; moscheea din Duttepe: 112-113; căminul pentru muncitori: 147; despre dragoste: 152-153; nunta lui Mevlut: 240-242; înmormântarea Rayihei: 438-439; acordarea procentului cerut de Mevlut: 559-560; turnul: 563; 578

Hadi din Gümüșhane: 299

Hamdi Păsărarul, mic comerciant din Beyoğlu: 330; 368

Hasan, fiul cel mare al lui Süleyman: 515; 565

Hasan (unchiul), fratele mai mare al lui Mustafa Efendi, unchiul lui Mevlut, tatăl lui Korkut și al lui Süleyman. Casa din Duttepe: 50-52; băcănia: 63; terenul din Kültepe: 154; Mahinur: 452; pungi de hârtie: 452; hârtia de la primar: 554

Haydar: 285; 290-291

Hızır, vânzător de înghețată: 229-232

Hidayet Boxerul: 146-166

Ibrahim, fiul lui Fevziye și al lui Erhan, nepotul lui Mevlut: 552

Kadri din Karhova (Kadri Kurdul), patron de restaurant: 174; 187

Kâzım, fiul cel mic al lui Süleyman. Nașterea lui: 482; 515; 446

Kemal din Zonguldak, „omul cu bâta” de la parcare: 432-434; 446

Kerim Chiorul, profesor de sport și de religie la liceu: 79; 190

Korkut, vărul dinspre tată al lui Mevlut, fratele mai mare al lui Süleyman, soțul Vedihei, tatăl lui Bozkurt și al lui Turan. Vechiul veston de școală: 64; bătaia aplicată profesorului: 64-65; lipirea afișelor: 124-125; 128; îndrăgostit de Vediha: 149; cu Abdurrahman Gât-Strâmb: 150-151; mediator: 235; Azerbaidjanul: 409; Mahinur: 453; vorbe nepotrivate: 546-547; 552; 563-564

Mahinur Meryem, cântăreață, iubita și soția lui Süleyman, numită în realitate Melahat. Cariera ei muzicală: 311; cu Süleyman: 311-315; însărcinată: 445-446; peșirea: 452; în noua sa casă: 575

Melahat Babana, profesoara de biologie: 84; 85; 133

Microb, angajat la bufetul Binbom: 368-369

Mohini, colegul de gimnaziu și de armată al lui Mevlut, frizer. Tăierea pletelor: 90-91; laptele

de la UNICEF: 92; coafor în armată: 196-197; la nunta lui Mevlut: 480

Muharrem Grasel, angajat la bufetul Binbom: 375; 376

Mustafa Efendi, tatăl lui Mevlut, bragagiu, iaurgiu. Numele său de familie: 52-53; plecarea la Istanbul, împreună cu Mevlut: 53-56; istoria cartierului: 62-63; cu Mevlut la *Şeyh*-ul din Kasımpaşa: 62; cu Hasan la Istanbul: 66; terenurile și ridicarea barăcilor: 66-69; tainele comerțului ambulant: 71-73; teama de stat: 75-76; tainele orașului: 76-78; recipiente de sticlă: 145-146; palma dată fiului său: 172; moartea și înmormântarea sa: 200-201

Nalan Hanım (casnică): 291-293

Nazlı Hanım, profesoara de engleză din gimnaziu: 86-88; 90; 95; 12 martie: 97-99

Nazmi din Nazilli (în armată): 192

Nazmi Lazul, căpetenia cartierului de barăci: 286-289

Necati, vecinul de cartier din Tarlabaşı: 319

Nedim Bey (de la debarcader): 246

Nenea Asım: 303

Neriman, urmărirea și senzația lui Mevlut că o vede pe stradă după ani de zile: 114-119; 144; 344-345

Preasfântul Învățător, conducător de lăcaș sufit, maestru caligraf. Întâlnirea cu Mevlut: 356-357; Mevlidhan: 357; despre teama de câini: 460-462; cucernicia și intenția: 485-488; 566

Ramses, profesor de istorie la liceu: 85; 90; 94

Rasim, proprietar de restaurant: 87

Rayiha, soția lui Mevlut, fiica mijlocie a lui Abdurrahman Efendi, mama Fatmei și a lui Fevziye. Răpirea sa de către Mevlut: 13-15; sosirea la Istanbul, împreună cu Mevlut: 20-22; scrisorile de dragoste: 51; 99; 150, 182-186; 193; 195-196; 202-205; pe străzile Istanbulului: 217-218; cununia religioasă cu Mevlut: 219; 220; 224-225; prima oară când face dragoste cu Mevlut: 226; noaptea hennei: 227-237; 238-239; pregătirea ingredientelor pentru pilaf și bragă: 246-249; venirea Fatmei pe lume: 252-253; maternitatea și casa: 253-254; venirea lui Fevziye pe lume: 263; 265; scrisorile: 326-328; vizitându-l pe Mevlut la bufetul Binbom: 360-361; gelozia: 373; 385-386; 394-395; 399; 410-411; 414-415; 418-421; moartea Rayihe: 435

Reyhan, vecina și prietena Rayihe: 318-320; 508

Sadullah Bey, fost cizmar și șofer. Perioada petrecută ca șofer și taxiurile sale: 504-505; Kadırğa: 504; plimbările prin Istanbul alături de Mevlut: 518-521

Safiye Aktaş, mătușa lui Mevlut atât din partea mamei, cât și din partea tatei, soția lui Hasan Aktaş: 63-64; 109; 128; 436-437; 566

Sami din Sürmene, banditul din Beyoğlu. Influența sa în Istanbul și familia sa de la țară: 414; 444-445

Samiha, cea mai mică și cea mai frumoasă dintre fetele lui Abdurrahman Efendi: 50; 99; 150; la nunta Vедиhei: 167; întâlnirile cu Mevlut: 241; în camioneta lui Süleyman: 249-251; fuga cu Ferhat: 257-258; cu Ferhat: 279; în cartierul Gazi: 281-284; nunta sa: 289-290; femeie cu ziua: 290-297; în brăgăgerie: 338-339; 391-392; cu fetele lui Mevlut: 437; 440; 465; 482-483; 491; 496-497; părăsindu-l pe Ferhat: 467; la nunta lui Fevziye: 508-510; la localul de *muhallebi* Konak: 532-533; căsătoria: 534-539; calitatea de proprietară: 548-549; jocul cu scrisorile: 558-559; 569-572

Schelet, adjunctul directorului. Vânzătorii: 62; 80-83; 90-92; diploma: 99

Selvihan, iubita misterioasă a lui Ferhat. Întâlnirea cu Ferhat: 415; 417

Süleyman, vărul lui Mevlut din partea tatălui, fratele lui Korkut. Familiarizarea lui Mevlut cu Kultepe: 12-18; 52-53; 63-64; 65; 69; 107; 117; 124-125; 128; 151-152; 161-162; 163-164; Samiha și Rayiha: 169-170; hârtia de la primar: 208; ajutorul acordat lui Mevlut pentru a răpi o fată: 209-213; nunta lui Mevlut: 240-241; în Kabataş și în Tarlaşa: 264-265; 268-270; la cărciuma Cerdacul: 271-279; întâlnirea cu Samiha: 406-407; înmormântarea Rayihe: 438-439; reținerea la secția de poliție: 478; asociația: 483; pețirea Fatmei pentru Bozkurt: 492; mijlocitor între Mevlut și Fevziye: 501-502; Mevlut și Samiha: 516-518

Şalir, fotograf de cărciumă: 252

Tahir din Torul, proprietar de restaurant. Tocmeala cu Mevlut pentru prețul iaurtului: 101

Tahsin Căpitanul (Patronul), proprietarul bufetului Binbom: 361; măsurile împotriva potlogărilor angajaților: 362; conflictul cu angajații: 379

Tarık, prietenul lui Korkut din serviciile secrete: 134; Azerbaidjanul: 409

Turan, fiul cel mic al lui Korkut și al Vедиhei. Nașterea sa: 203; fuga Samihe: 206; 208-208; 256-257; căsătoria și nașterea copilului său: 472; 568

Turgut Paşa, comandantul garnizoanei din Kars: 199; 205; 571

Vahit, angajat al bufetului Binbom. Privitul la televizor: 368-369; mărturisirea și amenințarea: 376-377

Vediha, fiica cea mare a lui Abdurrahman Efendi, soția lui Korkut Aktaş, mama lui Bozkurt și a lui Turan: 50; 99; 147; nunta: 162-169; fuga Samihe: 203-204; 254-257; în căutarea unei soții pentru Süleyman: 304-306; 308-311; sarcina: 421-423; Mahinur: 452; „E drept?": 470-473; învoiala: 558-560; căsnicia cu Korkut: 569

Zeliha, prietena Samihe, servitoare: 285; 290-293; în apartamentul lui Nalan Hanım: 295

Cronologie

1954	Primele migrații semnificative ale oamenilor din satele districtului Beyşehir către Istanbul, cu scopul de a munci și a vinde iaurt în oraș.
6-7 septembrie 1955	Agresiuni la adresa nonmusulmanilor din Istanbul, jefuirea unor magazine și ateliere aparținând acestora, distrugerea unor biserici.
1957	În satul Cennetpınar, aparținând districtului Beyşehir din regiunea Konya, s-a născut, sub numele de Mevlut Aktaş, Mevlut Karataş.
27 mai 1960	Are loc o lovitură de stat militară.
17 septembrie 1961	A fost condamnat la moarte Adnan Menderes, fost prim-ministru al Turciei.
1963	Frații Hasan și Mustafa Aktaş și-au părăsit satul de baștină, plecând să muncească la Istanbul.
1964	Au fost expulzați, ca urmare a evenimentelor din Cipru, mii de greci care locuiau la Istanbul. Casele din Tarlabası s-au golit.
1965	Frații Hasan și Mustafa s-au stabilit în baraca cu o singură încăpere pe care și-au ridicat-o în Kültepe. Fiul cel mare al lui Hasan, Korkut, s-a dus la Istanbul, alăturându-li-se tatălui și unchiului său. Hasan și Mustafa au îngrădit, fiecare, câte un teren în Duttepe și Kültepe, ajutați de Korkut.
1965	A început construcția moscheii din Duttepe.
1965	Zvonurile despre amnistierea celor care și-au construit case fără autorizație și intabularea acestora, febra construcțiilor și a barăcilor construite ilegal. Alegerile generale au fost câștigate de Partidul Dreptății, condus de Süleyman Demirel.
1966	Abdurrahman Gât-Strâmb a renunțat la comerțul cu iaurt și s-a întors definitiv în satul său, Gümüşdere.
1968	Mezinul lui Hasan Aktaş, Süleyman, s-a dus la Istanbul, alăturându-li-se tatălui, fratelui mai mare și unchiului său.
Decembrie 1968	Hasan, Korkut și Süleyman au plecat din baraca în care locuiau împreună cu Mustafa, mutându-se în baraca pe care și-au construit-o pe terenul îngrădit în anul 1965, în Duttepe. Safiye, soția lui Hasan, a venit la Istanbul, alăturându-se restului familiei.
Vara anului 1969	Mustafa Aktaş și-a schimbat patronimul, schimbând, totodată, și patronimul membrilor familiei sale, din Aktaş în Karataş, la Beyşehir.

- Vara
anului 1969 S-a deschis primul cinematograf în aer liber din Duttepe, numit Derya.
- Sfârșitul
verii anului 1969 Mevlut Karataş a plecat cu tatăl său la Istanbul, ca să muncească și să învețe.
- 12 martie
1971 Guvernul a fost obligat să demisioneze, ca urmare a memorandumului înaintat de armată președintelui Cevdet Sunay.
- Aprilie
1971 Mevlut l-a cunoscut pe Ferhat.
- 1972 Mevlut a urmărit pentru prima oară un film erotic la cinematograful Elyazar din Beyoğlu.
- 30
octombrie 1973 A fost inaugurat Podul peste Bosfor, cunoscut și sub numele de Primul Pod.
- Ianuarie
1974 A avut loc inaugurarea oficială a moscheii din Duttepe, cu ocazia Sărbătorii Sacrificiului.
- Martie
1974 Mevlut a urmărit-o pentru prima oară pe femeia pe care avea s-o numească Neriman.
- 20 iulie
1974 Debarcarea armatei turce în Cipru și ocuparea insulei.
- Martie
1977 Mevlut a lipit afișe cu conținut politic pe ziduri.
- Aprilie
1977 Războiul „dreapta-stânga” între Duttepe și Kültepe.
- 1 mai 1977 Evenimentele de la 1 mai, care au condus la moartea a 34 de persoane în Taksim.
- Mai 1978 Hasan Aktaş i-a vândut lui Hacı Hamit Vural terenul pe care-l îngrădise în 1965, în Kültepe, împreună cu fratele său, Mustafa.
- Vara 1978 Mevlut și-a lăsat mustața.
- August
1978 Nunta lui Korkut și a Vedihei.
- Octombrie
1978 Mevlut a plecat din casa în care locuia cu tatăl său, s-a mutat cu Ferhat, în Tarlabası, și s-a angajat chelner la restaurantul Karlhova.
- 19-26
decembrie 1978 Masacrul de la Maraş, în cursul căruia au fost uciși 150 de Alevii.

Mijlocul anilor 1970	Răspândirea recipientelor de sticlă și plastic, create de companiile producătoare de iaurt.
1979	A fost ucis Celâl Salik, editorialistul gazetei <i>Milliyet</i> . A avut loc Revoluția Islamică din Iran, sub conducerea Ayatollahului Khomeini.
Sfârșitul anului 1979	S-a născut Bozkurt, primul fiu al lui Korkut și al Vedihei.
Primăvara anului 1980	Mevlut a plecat la armată.
12 septembrie 1980	Armata a organizat un puci în timp ce Mevlut își satisfacea stagiul militar la brigada de tancuri din Kars.
Sfârșitul anului 1980	S-a născut Turan, cel de-al doilea fiu al lui Korkut și al Vedihei.
Ianuarie 1981	A murit Mustafa Karataş, tatăl lui Mevlut. Mevlut, care s-a dus la Istanbul pentru a participa la înmormântare, a închiriat casa tatălui său din Kültepe.
17 martie 1982	Mevlut și-a încheiat stagiul militar, s-a întors la Istanbul și s-a stabilit într-o locuință închiriată din Tarlaşa.
2 aprilie-14 iunie 1982	Războiul din Insulele Falkland, dintre Anglia și Argentina.
17 iunie 1982	Mevlut a răpit-o pe Rayiha, fiica lui Abdurrahman Efendi Gât-Strâmb din satul Gümüşdere.
Vara anului 1982	Mevlut a vândut pentru prima oară înghețată pe străzi.
Septembrie 1982	Nunta lui Mevlut și a Rayihei.
Octombrie 1982	Mevlut a început să vândă pilaf pe străzi.
Noiembrie 1982	Constituția din 1982 a fost aprobată în urma unui referendum, iar Kenan Evren, implicat într-o lovitură de stat militară, a fost ales președinte.
Aprilie 1983	S-a născut Fatma, prima fiică a lui Mevlut și a Rayihei.
Aprilie 1983	În Turcia a fost abrogată interdicția chiuretajelor până în cea de-a zecea săptămână de sarcină. În cazul femeilor căsătorite era necesar acordul soțului.
Începutul anului 1984	Samihă a fugit cu Ferhat.
August	

1984	S-a născut Fevziye, cea de-a doua fiică a lui Mevlut și a Rayiheii.
26 aprilie 1986	A avut loc accidentul nuclear de la Cernobil.
1986-1988	A fost construit bulevardul Tarlaşa.
Februarie 1987	Incendiul de la teatrul Şan.
18 iunie 1988	Tentativă de atentat la adresa prim-ministrului Turgut Özal.
3 iulie 1988	A fost dat în folosință podul Fatih Sultan Mehmet.
Începutul anului 1989	Căruciorul de pilaf al lui Mevlut a fost confiscat de polițiștii de la primărie. În aceeași perioadă, Mevlut l-a cunoscut pe Preasfântul Învățător. Ferhat a devenit încasator la electricitate.
4 iunie 1989	Evenimentele din Piața Tiananmen, de la Beijing.
Septembrie 1989	Mevlut a început să lucreze ca director la bufetul Binbom din Taksim.
9 noiembrie 1989	Căderea Zidului Berlinului.
1990-1995	Perioada Războiului Civil din Iugoslavia, soldat cu destrămarea acesteia.
1991	Structurile de producție și distribuție a energiei electrice, aparținând statului, au fost privatizate.
17 ianuarie-28 februarie 1991	Primul Război din Golf.
14 noiembrie 1991	Un vas libanez care s-a ciocnit cu un vas filipinez în Strâmtoarea Bosfor s-a scufundat cu cele douăzeci de mii de oi pe care le transporta la bord.
25 decembrie 1991	Destrămarea Uniunii Sovietice.
24 ianuarie 1993	Uğur Mumcu a fost ucis în urma exploziei unei bombe amplasate în mașina sa.
2 iulie 1993	Hotelul Madımak din Sivas a fost incendiat de extremiști islamiști, în cursul acestui incident pierzându-și viața 35 de persoane.

- 1994-1995 Războiul dintre Partidul Muncitorilor din Kurdistan și armata turcă. Sate incendiate și migrație a kurzilor la Istanbul.
- Începutul anului 1994 Ferhat a cunoscut-o pe Selvihan.
- Februarie 1994 Mevlut și-a pierdut serviciul de la bufetul Binbom.
- 27 martie 1994 Primăria orașului Istanbul a fost câștigată la alegerile locale de Recep Tayyip Erdoğan.
- 30 martie 1994 Mevlut a fost jefuit de două persoane, tată și fiu, în timp ce vindea braggă, seara.
- Aprilie 1994 Mevlut și Ferhat au deschis bragateria Cumnații.
- Februarie 1995 Rayiha a rămas însărcinată pentru a treia oară.
- Martie 1995 Korkut a participat la tentativa de lovitură de stat organizată pentru înlăturarea lui Haydar Aliyev, președintele Azerbaidjanului.
- 12-16 martie 1995 În cursul evenimentelor care au avut loc în cartierul Gazi din Istanbul, au murit douăsprezece persoane, iar în cursul evenimentelor din Ümraniye au murit cinci persoane.
- Începutul lunii aprilie 1995 S-a închis bragateria Cumnații.
- Mijlocul lunii aprilie 1995 Mevlut și-a început slujba de paznic la parcare.
- Mai 1995 Rayiha moare, în urma unei tentative de avort.
- Sfârșitul anului 1995 Mevlut a început să lucreze ca încasator de electricitate, la propunerea lui Ferhat.
- Începutul anului 1996 Süleyman s-a căsătorit cu Mahinur Meryem. S-a născut Hasan, primul lor copil.
- Noiembrie 1997 A fost ucis Ferhat.
- 1998 S-a născut Kâzm, cel de-al doilea fiu al lui Süleyman.
- Iunie 1998 Mevlut a început să lucreze la Asociația consătenilor din Beyşehir.
- Februarie Prinderea liderului kurd Abdullah Öcalan, care se confrunta de cincisprezece ani cu

1999	statul turc și care se ascunsese ani de zile în Siria.
Vara anului 1999	Süleyman i-a cerut-o lui Mevlut în căsătorie pe Fatma, pentru Bozkurt.
17 august 1999	Cutremurul din zona Marmara, soldat cu moartea a 17.480 de persoane.
Sfârșitul lunii septembrie 2000	Fatma, fiica cea mare a lui Mevlut, a început facultatea.
Iunie 2001	Fatma și iubitul ei, Burhan, pe care îl cunoscuse în facultate, s-au căsătorit și s-au stabilit la Izmir.
11 septembrie 2001	S-au prăbușit Turnurile Gemene din New York ca urmare a atacurilor organizate de Al-Qaeda.
Septembrie 2001	Fevziye, fiica cea mică a lui Mevlut, a fugit cu Erhan, un șofer de taxi din Kadırga.
Sfârșitul anului 2001	La un hotel din Aksaray a avut loc nunta lui Fevziye și a lui Erhan.
2002	Mevlut s-a confruntat pentru prima oară cu braga îmbuteliată.
Mai 2002	S-a născut Ibrahim, fiul lui Fevziye și nepotul lui Mevlut.
Toamna anului 2002	Mevlut s-a căsătorit cu Samiha.
3 noiembrie 2002	În urma alegerilor generale, Partidul Dreptății și Dezvoltării a devenit singurul partid de guvernământ.
Martie 2003	Recep Tayyip Erdoğan, căruia îi fusese ridicată interdicția de implicare în viața politică, a devenit prim-ministru.
20 martie 2003	Ocuparea Irakului.
28 martie 2004	Alegerile locale din Turcia s-au soldat cu victoria Partidului Dreptății și Dezvoltării.
7 iulie 2005	În urma atacurilor organizate de Al-Qaeda în mai multe stații de metrou și autobuze din Londra, și-au pierdut viața 56 de oameni.
19 ianuarie 2007	A fost ucis, în urma unui atac armat, gazetarul armean Hrant Dink.
22 iulie	În urma alegerilor generale, Partidul Dreptății și Dezvoltării a devenit singurul partid

2007	de guvernământ.
29 martie 2009	Partidul Dreptății și Dezvoltării a câștigat din nou alegerile locale (beneficiind, totodată, de un număr sporit de voturi în zonele Duttepe și Kültepe).
Aprilie 2009	Mevlut și-a vândut casa părintească în schimbul unui apartament la bloc.
17 decembrie 2010	Au început revoltele și revoluțiile cunoscute sub numele de „Primăvara arabă”, după ce un vânzător ambulant din Tunisia își dăduse foc în stradă.
Martie și lunile următoare, 2011	Sute de mii de refugiați sirieni și-au găsit adăpost în Turcia.
12 iunie 2011	În urma alegerilor generale, Partidul Dreptății și Dezvoltării a devenit singurul partid de guvernământ.
Martie 2012	Familiiile Karataş și Aktaş s-au mutat în noile lor apartamente.